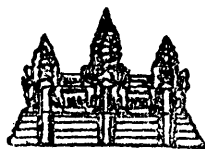

ព្រះ
វ្យាក្រមបិដកប្បាសនី
និង
សេចក្តីប្រែប្រាស់ភាសាខ្មែរ
សូត្រនុបិដក
ខ្ញុំឡូកនិកាយ ច្បង្សិនិម្មេស
បឋមភាគ
២ស

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត ក្រុងភ្នំពេញ

• ព. ស. ២៥០៤

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីឡោ

បឋមោ ភគោ

នមោ តស្ស កតវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

បារាយនវគ្គោ

វិគគហំ

- (១) កោសលានំ បុរា រម្មា អគមា នត្តិណាបដំ
 អាត់ត្បញ្ញំ បត្តយាទោ ព្រាហ្មណោ មន្តទាវត្ថ ។
- (២) សោ អស្សកស្សវិសយេ បុទ្បកស្ស^(១) សមាសនេ
 វសី តោនាវិគ្គលេ ឧញ្ញន ច ជលេន ច ។
- (៣) តស្សេ ឧបទិស្សាយ តាមោ ច វិបុលោ អហុ
 តតោ ជាតេន អាយេន មហាយញ្ញំ អគប្បយំ ។
- (៤) មហាយញ្ញំ យជិត្វាន បុន ទាវសី អស្សមំ
 តស្មី បដិបរិដ្ឋមិ អញ្ញោ អាតញ្ញំ ព្រាហ្មណោ ។

សត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ បូជ្ឈន្តិទ្កេស

បឋមភាគ

សូមនមស្ការ ចំពោះព្រះអរហន្ត សម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គនោះ ។

បារាយនវិគ្គ

វិតគាហ៍

- (១) ពារីព្រាហ្មណ៍ អ្នកដល់ត្រើយនៃមន្ត ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនមាន កង្វល់ ចេញចាកបុរីជាទីរីករាយ នៃពួកអ្នកដែនកោសល ទៅ កាន់ទុក្ខណាបឋជនបទ ។
- (២) គាត់អាស្រ័យនៅ ទៀបច្រាំងស្ទឹងគោធារី ក្នុងទីព្រំដែនអស្សុកៈ នឹងមុឡុកៈ (ចិត្តមជ្ជវិត) ដោយការស្វែងរកមើមនឹងផលាផល ។
- (៣) ស្រុកអាស្រ័យជិតស្ទឹងគោធារីនោះ ជាស្រុកសម្បូរ ព្រាហ្មណ៍ ក៏បានបរិច្ចាគមហាយ័ញ្ញ ដោយសួយ ដែលកើតអំពីស្រុកនោះ ។
- (៤) លុះពារីព្រាហ្មណ៍ បរិច្ចាគមហាយ័ញ្ញរួចហើយ ក៏ចូលមកកាន់ អាស្រមវិញ កាលគាត់ត្រឡប់ចូលមកហើយ ព្រាហ្មណ៍ដទៃ បាន មកដល់ដែរ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណសា

[៥] ឧក្សត្តោនាមោ តសីតោ បង្កើននោ រជស្សីរោ

សោ ច នំ ឧបសង្កម្ម សតានិ បញ្ច យាចតិ ។

[៦] តមេនំ ពារី ទិស្វា អាសនេន និមន្តយិ

សុខញ្ច កុសលំ បុច្ឆំ វេទំ វេទនមព្រា ។

[៧] យំ ខោ មមំ ធម្មយុជម្ពំ សត្វំ វិសង្ខតំ មយា

អនុជាធាហិ មេ ព្រហ្ម ធន្តិ បញ្ច សតានិ មេ ។

[៨] សច មេ យាចមាទស្ស ករំ ធានុប្បនស្សតិ

សត្តមេ ទិវសេ តុយ្ហំ មុទ្ធា ដលតុ សត្តធា ។

[៩] អភិសង្កត្វា កុហាកោ ភេរំ សោ អតិក្កយិ

តស្ស តំ វេទំ សុត្វា ពារី ធុត្តិតោ អហុ ។

[១០] ឧស្សស្សតិ អធាហារោ សោកសល្លសមប្បតោ

អថោចិ ឯវំ ចិត្តស្ស ជហានេន^(១) រមតី មនោ ។

១ ខ. ម. ឈានេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡសិទ្ធកថ

- (៥) ព្រាហ្មណ៍នោះ មានជើងឆ្នើម សស្កសស្នេត មានឆ្មេញព័ណ៌ ភក់ ក្បាលប្រឡាក់ធូលី ចូលមករកពារីព្រាហ្មណ៍នោះ ហើយ សូមទ្រព្យ ចំនួន ៥០០ ។
- (៦) ពារីព្រាហ្មណ៍ លុះឃើញព្រាហ្មណ៍យាចកនោះហើយ ក៏អញ្ជើញ ដោយអាសនៈ ហើយសាកសួរសេចក្តីសប្បាយស្រួល ទើបពោល នូវពាក្យនេះថា
- (៧) ទេយ្យធម៌ណា ដែលខ្ញុំតប្បឲ្យ ទេយ្យធម៌ទាំងអស់នោះ ខ្ញុំបរិច្ចាគ អស់រលីងហើយ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ អ្នកចូរអនុញ្ញាត ដល់ខ្ញុំផងចុះ ខ្ញុំមិនមានទ្រព្យ ៥០០ ទេ ។
- (៨) (ព្រាហ្មណ៍យាចកពោលថា) អ្នកដ៏ចំរើន កាលបើខ្ញុំសូម ប្រសិន បើ អ្នកដ៏ចំរើន មិនឲ្យ សូមឲ្យក្បាលអ្នក បែកជា ៧ ភាគ ក្នុងថ្ងៃជាតិរបស់ ៧ ។
- (៩) ព្រាហ្មណ៍ អ្នកកុហកនោះ បានក្លែងក្លាយ ពោលពាក្យគួរខ្លាច ពារីព្រាហ្មណ៍ បានឮពាក្យនៃព្រាហ្មណ៍នោះហើយ ក៏កើតទុក្ខ ។
- (១០) គាត់អត់អាហារ ដោតដោយសរ គឺសោកក្រៀមក្រំ មួយទៀត កាលព្រាហ្មណ៍មានចិត្តយ៉ាងនេះហើយ ចិត្តក៏មិនរីករាយ ក្នុងការ លះបង់(១) ។

១ បានដល់ចិត្តដែលមិនរីករាយ ក្នុងការបំរើនយោន ។ អដ្ឋកថា ។

វត្តភោគ

- [១១] ឧត្រស្តំ ធុត្តិកំ ជិស្វា ទេវតា អត្តកាមិជំ
 ពារី ឧបសង្កម្ម ឥទំ វចនមាត្រវិ ។
- [១២] ន សោ មុទ្ធិ បដាធាតិ កុហកោ សោ ធនត្តិកោ
 មុទ្ធិ មុទ្ធាធិតាតេ វា ញាណំ តស្ស ន វិជ្ជតិ ។
- [១៣] បហោតិ^(១) ចរហិ ជាធាតិ តម្មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតា
 មុទ្ធិ មុទ្ធាធិតាតញ្ច តំ សុណោម វចោ តវ ។
- [១៤] អហម្បតំ ន ជាធាមិ ញាណម្ពេត្ត ន វិជ្ជតិ
 មុទ្ធិ មុទ្ធាធិតាតេ^(២) ជិតានំ ហេតទស្សនំ^(៣) ។
- [១៥] អថ កោ ចរហិ ជាធាតិ អស្មី បវរិមណ្ឌលេ
 មុទ្ធិ មុទ្ធាធិតាតញ្ច តម្មេ អក្ខាហិ ទេវតេ ។
- [១៦] បុរា កបិលវត្តម្ហា ជិត្តោ លោកនាយកោ
 អបទ្ធា ឌីក្កាការាជស្ស សក្យបុត្តោ បកង្ករោ ។

១ ខ. ភោគិ ។ ប. ភោគិ ។ ២ ម. មុទ្ធាធិតាតេ ។ ៣ ម. ជិតានញ្ញេន
 វស្សនំ ។

វត្តតាថា

[១១] ទេវតា អ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍ បានឃើញពារីព្រាហ្មណ៍ កំពុង
មានសេចក្តីភក់ស្លុត ភើតទុក្ខ ទើបចូលទៅរក ពារីព្រាហ្មណ៍
ហើយពោលពាក្យនេះថា

[១២] (ព្រាហ្មណ៍នោះ) មិនដឹងប្រាកដនូវអំបែងក្បាល ព្រាហ្មណ៍នោះ
ជាអ្នកកុហក ប្រាថ្នាទ្រព្យ ញាណសម្រាប់ដឹងនូវក្បាល ឬធម៌ធ្វើ
ក្បាលឲ្យធ្លាក់ចុះ របស់គាត់នោះ មិនមានទេ ។

[១៣] (ពារីព្រាហ្មណ៍សួរថា) នរណា អាចដឹងនូវក្បាល ដឹងធម៌ធ្វើ
ក្បាលឲ្យធ្លាក់ចុះ ខ្ញុំសួរហើយ អ្នកចូរប្រាប់ដំណើរនោះដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំ
នឹងស្តាប់ពាក្យរបស់អ្នកនោះ ។

[១៤] (ទេវតាឆបថា) ខ្ញុំក៏មិនដឹងដំណើរនោះដែរ ការដឹងក្នុងដំណើរ⁺
របស់ខ្ញុំមិនមានទេ លុះតែព្រះជនៈ ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវក្បាល និង
ធម៌ធ្វើក្បាលឲ្យធ្លាក់ចុះ ។

[១៥] (ពារីព្រាហ្មណ៍សួរថា) លើប្រថពីមណ្ឌលនេះ តើនរណា ទើប
ដឹងនូវក្បាល និងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ ម្ចាស់ទេវតា អ្នកចូរ
ប្រាប់បុគ្គលអ្នកដឹងនោះ ដល់ខ្ញុំ ។

[១៦] (ទេវតាឆបថា) ព្រះលោកនាយក ជាពូជពង្សរបស់ព្រះបាទឧត្តក្កាភៈ
ជាសក្យបុត្រ ជាអ្នកធ្វើនូវពន្លឺ ព្រះអង្គស្តេចចេញចាកកបិលវត្តបុរី
(ទ្រង់ព្រះផ្ទួស) ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយ្យសោ

[១៧] សោ ហំ ព្រាហ្មណ សម្ពុទ្ធា សព្វធម្មាន ចារក្ខ
សព្វកិក្ខុពលប្បត្តោ សព្វធម្មេស្ថ ចក្កុមា
សព្វធម្មក្ខយំ បត្តោ វិបុត្តោ ឧបទិក្ខយេ ។

[១៨] តុទ្ធា សោ ភគវា លោកេ ធម្មំ ទេសេតិ ចក្កុមា
តំ ត្វំ កុដ្ឋាន បុច្ឆស្ស សោ តេ តំ ព្យាករិស្សតិ ។

[១៩] សម្ពុទ្ធាតិ វោ សុត្វា ឧទត្តោ ពារី អហ្ម
សោកស្ស តទុកោ អាសិ បីតិញ្ច វិបុលំ លភិ ។

[២០] សោ ពារី អត្ថមនោ ឧទត្តោ

តំ ទេវតំ បុច្ឆតិ វេទជាតោ

កតមម្ហំ តាមេ ធិកមម្ហំ វា បទ

កតមម្ហំ វា ជនបទេ លោកនាថា

យត្ថ កុដ្ឋា នមស្សេម្ហំ^(១)

សម្ពុទ្ធិំ ទិបទុត្ថមំ ។

[២១] សាវត្ថយំ កោសលមន្ទិរេ ជំនោ

បហូតបញ្ចោ វាគ្គរមេធសោ

សោ សក្យបុត្តោ វិជុរោ អនាសវេ

មុទ្ធាធិនាតស្ស វិទូ នរាសកោ ។

១ ម. បស្សេម្ហំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិនទ្វេស

- (១៧) ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ព្រះលោកនាយកនោះ ជាអ្នកគ្រាស់ជីវិត ដល់នូវ
 ត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ទ្រង់ដល់ហើយនូវអភិញ្ញាទីពាលៈ សព្វគ្រប់
 ប្រកបដោយសមន្តចក្ខុ ក្នុងធម៌ទាំងពួង ទ្រង់ដល់នូវធម៌ទាំងពួងជា
 ទីអស់កលេស ទ្រង់ផុតវិសេសហើយ និមិត្តធម៌ជាទីក្ស័យនៃឧបធម៌ ។
- (១៨) ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ជាព្រះពុទ្ធ ក្នុងលោក មានបញ្ញា-
 ចក្ខុ តែងសំដែងធម៌ អ្នកចូរទៅគ្រាបទូលសួរព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះចុះ
 ទ្រង់នឹងព្យាករនូវធម៌នោះ ដល់អ្នក ។
- (១៩) ពារីព្រាហ្មណ៍ ឮពាក្យថា សម្មាសម្ពុទ្ធ ដូច្នេះហើយ ក៏មានចិត្ត
 អណ្តែតឡើង មានសោកស្រាល ទាំងបានបំភ័យខ្លាំងក្លា ។
- (២០) ពារីព្រាហ្មណ៍នោះ មានចិត្តត្រេកអរ មានចិត្តអណ្តែតឡើង
 មានចិត្តរីករាយ សួរទៅតាមនោះថា ព្រះលោកនាថ ទ្រង់
 គង់នៅ ក្នុងស្រុកណា និគមណា ឬក្នុងជនបទណា យើងនឹង
 ទៅនមស្ការព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដ៏ទុក្ខមជ្ឈិមជាងសត្វជើងពីរនោះក្នុងទីណា ។
- (២១) (ទៅតាមបង្គាប់) ព្រះជិនៈ ទ្រង់សម្រេចសម្រាន្តព្រះវិរយាបថ
 ក្នុងកោសលមន្ទីរ ជិតក្រុងសាវត្ថី ទ្រង់មានបញ្ជាច្រើន
 មានបញ្ជា ដូចផែនដីដ៏ប្រសើរ ព្រះអង្គជាសក្យបុត្រ ទ្រង់
 មិនមានធុរៈ មិនមានអាសវៈ ជាទុក្ខមបុរស ប្រសើរជាងជន
 ជ្រាបច្បាស់នូវក្បាលនឹងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ ។

វត្តពោធិ

(២២) តតោ អាមន្តយី សិស្សោ ព្រាហ្មណោ មន្តនារកេ

ឯដ មាណវា អក្ខិស្សំ សុណោច វចនំ មម ។

(២៣) យស្សោសោ ធុល្លកោ លោកេ ចាតុភារេ

អភិណ្ឌាសោ

ស្វាជ្ជ លោកម្មំ ឧប្បន្នោ សមុទ្ធោ ឥតិ វិស្សតោ

ទិប្បំ កន្ធាន សាវត្ថំ បស្សន្តំ ទិបទុត្ថមំ ។

(២៤) កថំ ចរហិ ជាធម្ម ទិស្វា ពុទ្ធាតិ ព្រាហ្មណ

អជាធនំ តោ បព្វហិ យថា ជាធម្ម តំ មយំ ។

(២៥) អាគតាជំ ហិ មន្តេសុ មហាបុរិសលក្ខណ

ទ្ធិត្ថសា ច ព្យាខ្យាតា^(១) សមត្តា អនុបុព្វសោ ។

(២៦) យស្សោតេ ហោន្តិ កត្តេសុ មហាបុរិសលក្ខណ

ធុរេ វ^(២) តស្ស តតិយោ តតិយា ហិ ន វិជ្ជតិ ។

១ ឧ.ម. ព្យាខ្យាតា ។ ២ ឧ.ម. ទ្រយេវ ។

វិទ្យាបិ

(២២) លំដាប់នោះ ពារីព្រាហ្មណ៍ ហៅពួកព្រាហ្មណ៍ជាសិស្ស អ្នក
ដល់នូវត្រើយនៃមន្ត ថា ម្នាលមាណពតាំងឡាយ អ្នកតាំងឡាយ
ចូរមក យើងនឹងប្រាប់ អ្នកតាំងឡាយ ចូរស្តាប់ពាក្យរបស់យើង។

(២៣) ការកើតប្រាកដរឿយៗ ក្នុងលោក នៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គណា ដែល
រកម្របាន ថ្ងៃនេះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់អង្គនោះ ទ្រង់កើតហើយ
ក្នុងលោក គេដឹងឮល្បីល្បាញប្រាកដថា ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងឯង
អ្នកតាំងឡាយ ចូរប្រញាប់ទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី គាល់ព្រះអង្គ
ទ្រង់ទុក្ខមជ្ឈិមសត្វជើងពីរនោះ ។

(២៤) (ព្រាហ្មណ៍ជាសិស្សច្បងសួរថា) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ធ្វើម្តេចយើង
តាំងឡាយ ឃើញហើយ ទើបស្គាល់ថាជាព្រះពុទ្ធ សូមលោក
ប្រាប់ទុក្ខមជ្ឈិមសត្វ ជាហេតុឲ្យយើងស្គាល់ នូវព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះ ដល់
យើងតាំងឡាយ ដែលមិនធ្លាប់ស្គាល់ ។

(២៥) (ពារីព្រាហ្មណ៍តបថា) មហាបុរិសលក្ខណៈតាំងឡាយ ៣២
ប្រការ មានមកក្នុងមន្តតាំងឡាយ (ដែលពួកព្រាហ្មណ៍ចារ្យ)
ព្យាករគ្រប់គ្រាន់ហើយ តាមលំដាប់ ។

(២៦) មហាបុរិសលក្ខណៈតាំង⁺នុ៎ះ រមែងមានក្នុងកាយរបស់មហាបុរិស
ណា មហាបុរិសនោះ មានគតិទៀងតែ ២ មិនមានគតិទៅ
ជាគំរប់បីទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

- [២៧) សចេ អតារំ អារសតិ វិជេយ្យ បឋវី ឥមំ
អនណ្ណោន អសត្តោន ធម្មោមនុសាសតិ ។
- [២៨) សចេ ច សោ បព្វជតិ អតារា អនតារិយំ ។
វិវជ្ជនោ សម្ពុទ្ធា អរហា ភវតិ អនុត្តរេ ។
- [២៩) ជាតី កោត្តញ្ច លក្ខណំ មន្តេ សិស្សេ បុណបរេ
មុទ្ធំ មុទ្ធាធិនាតញ្ច មនសាយេវ បុច្ឆថ ។
- [៣០) អនាវរណានិស្សវី យទិ តុទ្ធា ភវិស្សតិ
មនសា បុច្ឆតេ បញ្ញា វាចាយ វិសដ្ឋេស្សតិ ។
- [៣១) ពារិស្ស វចោ សុត្វា សិស្សា សោឡុស

ព្រាហ្មណា

អជិតោ តិស្សមេត្តេយ្យោ បុណ្ណាកោ អថ មេត្តត្វ
ឆោតាកោ ឧបស័កេ ច នន្ទោ ច អថ ហេមាកោ
តោធម្យកប្បា ឧកយោ ជតុក្កណ្ឌី ច បណ្ឌិតោ
កប្រាវុដោ ឧទយោ ច ទោសាលោ ពាថិ

ព្រាហ្មណោ

មោយវាជា ច មេធាវី ចិដ្ឋិយោ ច មហាឥសី

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុរាណិយ

(២៧) បើមហាបុរសនោះ នៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ គប្បីឈ្នះប្រថពីមណ្ឌលនេះ
ដោយមិនមានប្រើអាជ្ញា សស្ត្រាវុធ ទាំងគ្រប់គ្រងតាមច្បាប់ ។

(២៨) ប្រសិនបើ មហាបុរសនោះ (ចេញ) ចាកផ្ទះហើយ ឬសក្ក
ភេទនៃបុគ្គលមិនមានផ្ទះ នឹងបោះជាព្រះពុទ្ធ មានជម្ងឺលក្ខិកាលេស
បើកហើយ ជាអវហន្ត ឥតមានបុគ្គលដទៃប្រសើរដូច ។

(២៩) អ្នកទាំងឡាយ ចូរសួរនូវជាតិ គោត្ត លក្ខណៈ មន្ត នឹងសិស្ស
ទាំងឡាយដទៃទៀតផង នូវក្បាល នឹងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះផង
ដោយចិត្តតែម្យ៉ាង ។

(៣០) ប្រសិនបើ ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធ មានកិរិយាយេញ ឥតមានអ្វី
ទើសទាល់ កាលបើអ្នកទាំងឡាយ សួរប្រស្នា ដោយចិត្តហើយ
ទ្រង់នឹងវិសជ្ជនា ដោយវាចា ។

(៣១) លុះស្តាប់ពាក្យពារីព្រាហ្មណ៍ហើយ ព្រាហ្មណ៍ជាសិស្ស ១៦
នាក់គឺ អជិតៈ ១ តិស្សមេត្តេយ្យៈ ១ បុណ្ណកៈ ១ មេត្តត្ថ ១
ឆោតកៈ ១ ឧបសិវៈ ១ នន្ទៈ ១ ហេមកៈ ១ គោត្តេយ្យៈ ១
កប្បៈ ១ ជតុក្កណ្ឌបណ្ឌិត ១
គុប្រាវុធ ១ ទទេយៈ ១ បោសាលព្រាហ្មណ៍ ១ មោយ-
រាជមេការី ១ បិន្ទិយមហាបូសី ១ ។

វគ្គបិដក

[៣២] បច្ចេកគណៈនោ សព្វេ សព្វលោកស្ស វិស្សតា

ឈាយ ឈានតា ជីវា បុព្វភស្តុភរសត្វ

[៣៣] ពារី អភិវឌ្ឍន៍ កត្វា ច នំ បទក្ខណ៍

ជដាជិទទា សព្វេ បក្កាមំ ឧត្តរាមុខា

[៣៤] មុឡកស្ស បតិដ្ឋានំ បុរិមំ(១) មាហាស្សតី តទា

ឧដ្ឋេនិញ្ចាបិ តោនន្តំ វេទិសំ វេទស្សយំ

កោសម្ពិញ្ចាបិ សាកេតំ សាវត្ថុញ្ច បុរតមំ

សេតញ្ចំ កបិលវត្ថុំ កុសិណាញ្ច មន្ទិរំ

ចាវញ្ច កោគនគរំ វេសាលី មាគជី បុរំ

មាសាលាកំ ចេតិយញ្ច រមណីយំ មនោរមំ

[៣៥] តសីតោ វុទ្ធកំ សីតំ មហាលាភិវ វណិដោ

ឆាយំ យម្មាភិគត្តោវ តុរតា បព្វតមារុហំ

[៣៦] កកវា ច តម្ពិ សមយេ ភិក្ខុសង្ឃបុរក្ខតោ

ភិក្ខុនំ ធម្មំ ទេសេតិ សំហោវ ននតិ វេទ ។

វត្ថុជាតិ

[៣២] អ្នកទាំងអស់គ្នា ជាគណៈបាវជ្រាប ល្បីល្បាញទៅពេញលោកថា
ជាអ្នកមានឈាន គ្រូកអរក្នុងឈាន ជាអ្នកប្រាជ្ញ សឹងមានវាសនា
អប់រំមកហើយ ក្នុងបុព្វជាតិ ។

[៣៣] (ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) ក៏ក្រាបអភិវង្ស ធ្វើប្រទក្សិណ នូវពារី
ព្រាហ្មណ៍នោះ ទាំងអស់គ្នា ជាអ្នកមានជជា ទ្រទ្រង់អធិបត្តា
ករណៈ មានមុខឆ្ពោះទៅកាន់ទុត្តរទិស ដើរចេញទៅ ។

[៣៤] ក្នុងកាលនោះ តាបសទាំងនោះ ទៅកាន់ក្រុងឈ្មោះ
មហិស្សតិ ជាទីប្រតិស្ឋាននៃដែនមុឡុកៈ ១ ក្រុងឧដ្ឋនី ១
ក្រុងគោនទ្ធា ១ ព្រៃវេទិសៈ ១
ក្រុងកោសម្ពី ១ ក្រុងសាកេត ១ ក្រុងសាវត្ថីដ៏ឧត្តម ១
ក្រុងសេតព្យៈ ១ ក្រុងកបិលវត្ថុ ១ ក្រុងកុសិនារា ១
ក្រុងបាវ ១ កោគនគរ ១ ក្រុងវេសាលី ១ ក្រុងក្នុងដែនមគធៈ ១
នឹងបាសាណកចតិយស្ថាន ជាទីគ្រូកអរីករាយចិត្ត ១ ។

[៣៥] (ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) នាំគ្នាឡើងកាន់ភ្នំ ប្រញាប់ប្រញាល់
ដូចជាបុគ្គលស្រេក បានទឹកត្រជាក់ ដូចជាពាណិជ្ជ បានលាភធំ
ឬដូចជាបុគ្គលដែលត្រូវក្តៅ បានម្លប់ ។

[៣៦] សម័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគ មានកិត្យុស្សិរោមរោម កំពុង
សំដែងធម៌ដល់ពួកភិក្ខុ ដូចសីហៈកំពុងបន្លឺ ក្នុងព្រៃ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បឡង្កិយោ

(៣៧) អដិគោ អន្ទុស សម្ពុទ្ធំ វីតវសីវ កាណាមិ

ចន្ទំ យថា បណ្ណារសេ ចារិយវី ឱទានតំ ។

(៣៨) អនស្ស គត្ត ទិស្វាន បរិប្បញ្ញ ព្យញ្ញនំ

ឯកមន្តំ វិគោ ហដ្ឋោ មនោបញ្ចេ អប្បច្ឆន

(៣៩) អាទិស្ស ជម្ពុនំ ព្រហ្មំ គោត្តំ ព្រហ្មំ សលក្ខណំ

មន្តេសុ ចារិមី ព្រហ្មំ កតំ វចេតិ ព្រាហ្មណោ ។

(៤០) វីសំ វស្សសតំ អាយុ សោ ច គោត្តន ពារី

តិណស្ស លក្ខណាគត្ត តិណំ វេទាន ចារិក្ខ

(៤១) លក្ខណោ ឥតិហាសេ ច សនិយណ្ឌ សកេដុកេ

បញ្ចសតានិ វចេតិ សធម្មេ ចារិមី គតោ ។

(៤២) លក្ខណានំ បរិចយំ ពារីស្ស ធុត្ថម

តណ្ហាច្ឆន្ទ(១) បកាសេហិ មា នោ កត្តាយិតំ

អហុ ។

១ ម. ពណ្ណបិដកំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យស្ថ

(៣៧) អធិតមាណាត បានឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ហាក់ដូចព្រះអាទិត្យកំពុង
ផ្សាយចេញនូវរស្មី កុំនោះសោត ដូចព្រះចន្ទពេញវង់ រះឡើង
ក្នុងថ្ងៃពេញបូណីមី ។

(៣៨) លុះអធិតមាណាត ឃើញព្រះកាយ របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដ៏បរិបូណ៌
ដោយព្យញ្ជនៈ ក៏មានចិត្តរីករាយ បិតនៅក្នុងទីសមគួរ ហើយ
សួរចេញ ដោយចិត្តនឹកថា

(៣៩) សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងអាណិត្ត ទូរចំណាស់ សំដែងនូវគោត្ត
ព្រមទាំងលក្ខណៈ សំដែងនូវសេចក្តីសម្រេច ក្នុងមន្តទាំងឡាយ
តើព្រាហ្មណ៍ (ជាអាចារ្យរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ) បង្រៀនសិស្សប៉ុន្មាន?

(៤០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ ជាអាចារ្យរបស់អ្នកនោះ
ឈ្មោះពារី ដោយគោត្ត មានអាយុ ១២០ វស្សា កាយរបស់
គាត់មានលក្ខណៈ ៣ យ៉ាង អ្នកដល់នូវត្រើយនៃវេទទាំងបី ។

(៤១) គាត់បង្រៀនលក្ខណៈ នឹងឥតិហាសសាស្ត្រ ព្រមទាំងនិយម្យា-
សាស្ត្រ នឹងកេដុកសាស្ត្រ ដល់សិស្ស ៥០០ នាក់ ដល់នូវការ
សម្រេច ក្នុងធម៌របស់ខ្លួន ។

(៤២) (អធិតមាណាតទូលសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គ តើជាដឹងធន ជាអ្នក
ផ្តាច់បង់នូវតណ្ហា សូមព្រះអង្គ ជ្រើសរើសលក្ខណៈទាំងឡាយ
របស់ពារីព្រាហ្មណ៍ហើយប្រកាស កុំឲ្យយើងខ្ញុំសង្ស័យឡើយ ។

វិញ្ញាណ

[៤៣] មុំ ជិត្យ ធានេតិ ឧណ្ណស្ស កម្មកន្តរេ

កោសោហិតំ វត្ថុកុយំ ឯវំ ជាតាហិ មាណវំ ។

[៤៤] បុច្ឆំ ហិ កត្វា អសុណន្តោ សុត្វា បញ្ញា វិយាគតេ

វិច្ឆិទ្កេតិ ជនោ សញ្ញោ វេទជាតោ កតញ្ញលំ

[៤៥] កោ នុ ទេវេវ ព្រហ្មា វា វេជ្ជោ វាបិ សុជម្ពតិ

មនសា បុច្ឆតេ បញ្ញោ កមេតំ បដិភាសតិ ។

[៤៦] មុន្ទំ មុន្ទាធិចាតញ្ច ពារី បរិបុច្ឆតិ

តំ ព្យាករេហិ កតវា កង្ខំ វិនយ ទោ វសេ ។

[៤៧] អវិជ្ជា មុន្ទាតិ ជាតាហិ វិជ្ជា មុន្ទាធិចាតិធិ

សន្ទាសតិសមាធិហិ ធន្ទរិយេន សំយុតា ។

[៤៨] តតោ វេទេន មហតា សន្ទម្ពត្វាន មាណវេ

ឯកំសំ អជំ កត្វា ចាទេសុ សិរសា បតិ

វត្តភាថា

(៤៣) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ពារីព្រាហ្មណ៍បិទបាំងមុខ ដោយ
ដង្កូវបាន មានទុណ្ណាលោម ត្រង់ចន្លោះចិញ្ចឹម មានវត្តក្បាលនៅ
ក្នុងស្រោម ម្នាលមាណព អ្នកចូរជីវិតនេះចុះ ។

(៤៤) ពួកជនទាំងពួង មិនឮនូវការសួរន័យសោះ លុះឮបញ្ជាដែលព្រះ
មានព្រះភាគព្យាករហើយ ក៏កើតសេចក្តីរីករាយ ប្រណម្យអញ្ជា
គិតផ្សេងៗ ថា

(៤៥) នរណា ឬជាទេវតា ឬជាព្រាហ្ម ឬជាព្រះឥន្ទ្រឈ្មោះសុដ្ឋម្បតិ កាល
បើគេសួរប្រស្នាដោយចិត្ត ម្តេចក៏ទ្រង់ឆ្លើយតបប្រស្នានោះបាន ។

(៤៦) (អធិតមាណព ទូលសួរដោយចិត្តតទៅទៀតថា) បពិត្រព្រះមាន
ព្រះភាគ ពារីព្រាហ្មណ៍សួរនូវក្បាល នឹងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ
សូមព្រះអង្គព្យាករប្រស្នានោះ បពិត្រព្រះអង្គជាឥសី សូមព្រះអង្គ
កំចាត់បង់នូវកង្វិរបស់យើងទាំងឡាយ ។

(៤៧) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) អ្នកចូរជីវិតថា អវិជ្ជា ជាក្បាល វិជ្ជា
ដែលប្រកបដោយ សង្ខារ សតិ សមាធិ ឆន្ទៈ វិរិយៈ ជាធម៌
ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ ។

(៤៨) លំដាប់នោះ (អធិតមាណព) មានបីតិ មានកម្លាំងក្លាខ្លាំងកើត
ហើយ ទើបធ្វើអធិនចម្លាករណៈ ត្រៀមស្មារតី ក្រាបទៀប
ព្រះបាទដោយសរសា ទូលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្រឡនិទ្ទេសោ

(៤៩) ពារីព្រាហ្មណោ គោតោ សហ សិស្សេហំ មារិស

ឧទក្កចិត្តោ សុមនោ ចានេ វន្តតិ ចក្កម ។

(៥០) សុខិតោ ពារីហោតុ សហ សិស្សេហំ ព្រាហ្មណោ

ត្វញ្ញាបិ សុខិតោ ហោហំ ចំរំ ដីវហំ មាណវ ។

(៥១) ពារីស្ស ច តុញ្ញំ វ សព្វេសំ សព្វសំសយំ

កតាវកាសា បុច្ឆង្គោ យដ្ឋិត្តា មនសិច្ឆថ ។

(៥២) សម្ពុទ្ធន កតោកាសោ និស័ទិត្វាន បញ្ចលំ

អជិតោ បឋមំ បញ្ចំ តត្ថ បុច្ឆ តថាគតំ ។

វន្តតាថា និដ្ឋិតា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បិដកខេស

(៤៩) បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទានចក្ខុ ពារីព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងពួក
 សិស្ស មានចិត្តរីករាយសោមនស្ស ថ្វាយបង្គំព្រះបាទ នៃព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន ។

(៥០) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់តបថា) ពារីព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងពួក
 សិស្ស ចូរបានសុខ ម្ចាស់មាណព ទាំងអ្នកក៏ចូរបានសុខ ចូរមាន
 ជន្មាយុយ៉ាងយូរ ។

(៥១) អ្នកទាំងឡាយ គឺជាគតិបើកឧកាសឱ្យហើយ ប្រាថ្នាក្នុងចិត្ត
 (ដើម្បីសួរ) នូវប្រសាណាមួយ ចូរសួរមកចុះ ដើម្បីកំចាត់បង់
 សេចក្តីសង្ស័យគ្រប់ប្រការ របស់ពារីព្រាហ្មណ៍ផង របស់អ្នក
 ផង ទាំងអស់គ្នា ។

(៥២) អធិតមាណព ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បើកឧកាសឱ្យហើយ ក៏អង្វរ
 ប្រណម្យអញ្ជាលី សួរប្រសាណាបឋម ចំពោះព្រះគឺជាគតិ ក្នុង
 បាសានកចេតិយនោះ ។

បឋម វត្តពាង ។

អធិតមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេសោ

(៥៣) កេនស្សុ ឆិវុតោ លោកោ (ឥច្ឆាយស្មា អជិតោ)

កេនស្សុ ធម្មកាសតិ

កឹស្សាភិលេបនំ ព្រហ្មិ^(១)

កឹសុ តស្ស មហត្ថយំ ។

(៥៤) កេនស្សុ^(២) ឆិវុតោ លោកោតិ ជិវយ-

លោកោ តិវច្ឆានលោកោ បិត្តិវិសយលោកោ

មនុស្សលោកោ ទេវលោកោ ឧត្តលោកោ ធាតុ-

លោកោ អាយតនលោកោ អយំ លោកោ បរេ

លោកោ ព្រហ្មលោកោ សទេវលោកោ អយំ វុច្ឆតិ

លោកោ ។ អយំ លោកោ កេន អវុតោ ឆិវុតោ

ឌុដ្ឋដោ បិហិតោ បដិច្ចដ្ឋោ បដិក្កដ្ឋិតោតិ កេនស្សុ

ឆិវុតោ លោកោ ។

(៥៥) ឥច្ឆាយស្មា អជិតោតិ ឥច្ឆាតិ បទសន្ធិ បទសំ-

សត្តោ បទចារិយ្ហិ អត្តរសមវាយោ ព្យញ្ញនសិល្បដ្ឋតា

បទានុប្បត្តកមេតំ ឥច្ឆាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ តុ-

កវចនំ សតារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។

១ ឧ. ម. ព្រសិ ។ ២ ឧ. ម. ឥមេ បាថា កេនស្សុ ឆិវុតោព្យាទិកា ឧត្តិ ។

អធិតមាណវិកប្បញ្ញាណិទេស

(៥៣) (អធិតមាណា មានអាយុ សួរដូច្នេះថា)

លោក ត្រូវអ្វី បិទបាំង

លោក មិនភ័យស្លា ព្រោះហេតុអ្វី

សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ខ្ញុំដែរអ្វី ថាជាគ្រឿងលាប

លោកនោះ អ្វីជាក៏យំ របស់លោកនោះ ។

(៥៤) ពាក្យថា លោក ត្រូវអ្វីបិទបាំង សេចក្តីថា និយលោក
គឺរក្ខតលោក បិទភ័យលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក
ធាតុលោក អាយតនលោក លោកនេះ លោកខាងមុខ ព្រហ្មលោក
ព្រមទាំងទេវលោក នេះហៅថា លោក ។ លោកនេះ ត្រូវអ្វីបិទបាំង
បិទទាំងខាងក្រោម បិទទាំងខាងលើ បិទភ័យ គ្រប ហេតុនោះ (លោក
សួរថា) លោក ត្រូវអ្វីបិទបាំង ។

(៥៥) ពាក្យថា ដូច្នេះ នៃពាក្យថា អធិតៈ មានអាយុ សួរ ដូច្នេះ
គឺជាពាក្យតបទ ជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាទីប្រជុំ
នៃអក្ខរៈ ជាសេចក្តីពិរោះដោយព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុ៎ះ ជាលំដាប់
នៃបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព
ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតក្រែង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បដ្ឋនិទ្ទេសោ

អជិតោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមិ សុដ្ឋា សមញ្ញា
បញ្ញតិ វេហារោ នាមិ នាមកម្មំ នាមនេយ្យំ ជីវិត
ព្យញ្ជនំ អភិលាទោតិ ឥច្ចាយស្មា អជិតោ ។

(៥៦) កេនស្ស នប្បកាសតីតិ កេន លោកោ
នប្បកាសតិ ន ភាសតិ ន តបតិ ន វិរោចតិ ន
សញ្ញាយតិ ន បញ្ញាយតីតិ កេនស្ស នប្បកាសតិ ។

(៥៧) តិស្សកិលេបនំ ព្រូហិតំ កី អស្ស លោ-
កស្ស អភិលេបនំ លត្ថនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ
កេន លោកោ លិត្តោ បលិត្តោ តិលិត្តោ សន្តិ-
លិត្តោ មត្តិតោ សំសន្នោ លត្តោ លត្តិតោ បលិ-
តុន្នោ ព្រូហិ អាទិត្តាហិ ទេសេហិ បញ្ញាបេហិ
បដ្ឋបេហិ វិរាហិ វិភជាហិ ឧត្តនីករោហិ បកាសេ-
ហិតំ តិស្សកិលេបនំ ព្រូហិ ។

(៥៨) កីសុ តស្ស មហាព្ពយន្តំ កី តស្ស
លោកស្ស មហាព្ពយំ បីដ្ឋនំ យដ្ឋនំ ឧបទ្ការោ
ឧបសត្តោតិ កីសុ តស្ស មហាព្ពយំ ។
តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិន្ទេស

ពាក្យថា អធិតៈ គឺជានាម ជាសង្ខារ ជាឈ្មោះ ជាបញ្ញត្តិ ជាវេហារ
ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមធម្ម ជាភាសា ជាព្យញ្ជនៈ ជាពាក្យហៅ
របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យថា អធិតមាណាពមាន
អាយុ សួរ ដូច្នេះ ។

(៥៦) ពាក្យថា លោកមិនភ័យស្លាប់ព្រោះហេតុអ្វី គឺលោកមិនភ័យស្លាប់
មិនមានវស្សា មិនមានពន្លឺ មិនរុំរឿង មិនយល់ច្បាស់ មិនប្រាកដ
ព្រោះហេតុអ្វី ហេតុនោះ លោកសួរថា លោកមិនភ័យស្លាប់ព្រោះហេតុអ្វី ។

(៥៧) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ ទ្វេរធម៌អ្វីជាគ្រឿងលាប
លោកនោះ គឺអ្វីជាគ្រឿងលាប ជាគ្រឿងចំពាក់ ជាគ្រឿងចង ជាឧបក្ក-
លេស របស់លោកនោះ លោក ត្រូវអ្វីលាប ស្រឡាប ធ្វើឲ្យសៅហ្មង
ឲ្យសៅហ្មងព្រម ឲ្យប្រឡាក់ ឲ្យច្រឡំព្រម ឲ្យជាប់ ឲ្យចំពាក់ ឲ្យជាប់
ស្អិត សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ សំដែងបញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក រំលែក
ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ទ្វេរអ្វី ជា
គ្រឿងលាបលោកនោះ ។

(៥៨) ពាក្យថា អ្វីជាក័យធំ របស់លោកនោះ គឺអ្វីជាក័យធំ ជា
គ្រឿងបៀតបៀន ជាគ្រឿងតាប ជាឧបទ្រព ជាឧបស័ក្ត របស់លោក
នោះ ហេតុនោះ លោកសួរថា អ្វីជាក័យធំ របស់លោកនោះ ។
ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលហើយថា

អធិតមណវិកប្បញ្ញាតិទ្កេសោ

កេនស្ស ឆិវុតោ លោកោ (ឥន្ទាយស្ស អធិតោ)

កេនស្ស ធម្មកាសតិ

តិស្សាភិលេបនំ ព្រហ្ម

កឹស្ស តស្ស មហាព្វយន្តំ ។

[៥៩] អវិជ្ជាយ ឆិវុតោ លោកោ (អធិតាតិ អគង)

វេរិទ្ធា (បមាទា) ធម្មកាសតិ

ធម្មាភិលេបនំ ព្រមិ

ទុក្ខមស្ស មហាព្វយំ ។

[៦០] អវិជ្ជាយ ឆិវុតោ លោកោតិ អវិជ្ជាតិ ទុក្ខ

អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធ�េ អញ្ញា-

ណំ ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វន្តេ

អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វនាបរន្តេ អញ្ញាណំ

ឥន្ទប្បន្ទយតាបដិក្ខុសមុប្បន្នេស្ស ធម្មេស្ស អញ្ញាណំ

អធិបទិសបណ្ឌិត

លោក ត្រូវអ្វី បិទបាំង

លោក មិនភ័យស្លាប់ ព្រោះហេតុអ្វី

សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ខ្ញុំឲ្យដឹងអ្វី ជាគ្រឿងលាប

លោកនោះ អ្វីជាក៏យំ របស់លោកនោះ ។

(៥៩) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់អធិបទិស)

លោកត្រូវអ្វីជាបិទបាំង លោក មិនភ័យស្លាប់

ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ (នឹងសេចក្តីប្រ-

ហែស) តថាគតពោលខ្ញុំសេចក្តីប្រាថ្នា ថាជា

គ្រឿងលាប ទុកជាក៏យំ របស់លោកនោះ ។

(៦០) អធិប្បាយពាក្យថា លោក ត្រូវអ្វីជាបិទបាំង ត្រង់ពាក្យថាអ្វីជា

បានន័យថា សេចក្តីមិនដឹងក្នុងខ្លួន សេចក្តីមិនដឹងក្នុងតណ្ហា ជាហេតុឲ្យ

កើតខ្លួន សេចក្តីមិនដឹងក្នុងកិរិយារលត់ខ្លួន សេចក្តីមិនដឹងក្នុងបដិបទិសជា

ដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ខ្លួន សេចក្តីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតខាងដើម សេចក្តីមិន

ដឹងក្នុងទីបំផុតខាងចុង សេចក្តីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតខាងដើម នឹងទីបំផុតខាង

ចុង សេចក្តីមិនដឹងក្នុងធម៌ដែលកើតឡើងហើយ អាស្រ័យធម៌នេះជាបច្ច័យ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិលោ

យំ ឯវុបំ អញ្ញាណំ អនុស្សនំ អនតិសមយោ
អនុតោតោ អសម្ពោតោ អប្បដិវេតោ អសង្កាហ-
នា អបរិយោតាហនា អសមបេក្ខនា អប្បច្ចវេក្ខនា
អប្បច្ចក្ខត្តម្មំ ធុម្មេជ្ឈ ពាល្យំ អសម្បជញ្ញំ បមោហោ
សម្បមោហោ អវិជ្ជាយោ អវិជ្ជាយោកោ អវិជ្ជានុស-
យោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាជាលំ មោហោ អកុស-
លម្បលំ អយំ វុត្ថតិ អវិជ្ជា ។ លោកោតិ ជិវយលោ-
កោ តិវត្ថានលោកោ បិត្តិវិសយលោកោ មនុស្ស-
លោកោ ទេវលោកោ ឧត្តលោកោ ធាតុលោកោ
អាយតនលោកោ អយំ លោកោ បរេ លោកោ
ព្រហ្មលោកោ សទេវលោកោ អយំ វុត្ថតិ លោកោ ។
ឥមាយ អវិជ្ជាយ អារុតោ ធិរុតោ ឌីដុដោ បិហិតោ
បដិច្ចដោ បដិកុដ្ឋិតោតិ អវិជ្ជាយ ធិរុតោ លោកោ ។

[៦១] អជិតាតិ ភគវ តំ ព្រាហ្មណំ ជាមេន
អាលបតិ ។ ភគវតិ ការវជិវមេនមេតិ ។ អបិច
ភគ្គរតោតិ ភគវ ។ ភគ្គនោសោតិ ភគវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិសេស

កិរិយាមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនត្រាស់ដឹងតាម
 ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាត់ផ្ទុះ ការមិនចុះចិត្ត ការមិនចុះ
 ចិត្តសិប ការមិនមានការរំពៃ ការមិនមានការពិចារណា ការមិន
 មានការយល់ច្បាស់ ការយល់បានដោយគ្រ ភាពជាពាល ភាពមិន
 មានសម្បជញ្ញៈ សេចក្តីរំឡើងទ្បៅ សេចក្តីរំឡើងព្រម ឧយៈគឺអវិជ្ជា
 យោគៈគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្នាក់ដំណើរគឺអវិជ្ជា បណ្តាញ
 គឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូល ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅ
 ថា អវិជ្ជា ។ ពាក្យថា លោក គឺនិយលោក តិច្ឆានលោក បិគ្គិ-
 វិសយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយ-
 តនលោក លោកនេះ លោកខាងមុខ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក
 នេះហៅថា លោក ។ លោក ត្រូវអវិជ្ជានេះ បិទបាំង បិទ បិទខាង
 ក្រោម បិទខាងលើ បិទភ្នែក គ្រប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោក
 ត្រូវអវិជ្ជាបិទបាំង ។

(៦១) ពាក្យថា អធិតៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅ នូវ
 ព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ ជាពាក្យពោល
 ដោយគោរព ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់
 បង្កពតៈ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង្កពោសៈ ។

អធិតមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ

កត្តមោហោតិ ភគវា ។ កត្តមាលោតិ ភគវា ។

កត្តទិដ្ឋតិ ភគវា ។ កត្តកណ្តាលោតិ ភគវា ។ កត្ត-

ត្តិលេសោតិ ភគវា ។ ភជំ វិភជំ បដិវិភជំ ធម្ម-

រតន្តំ ភគវា ។ ភវំនំ អន្តតោតិ ភគវា ។ ភា-

វិតតោយោតិ ភគវា ។ ភាវិតសីលោតិ ភាវិតចិត្តោតិ

ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភគវា ។ ភជំ វា ភគវា អវញ្ញា-
ញ

បត្តានិ បន្តានិ សេនាសនានិ អប្បសន្ធានិ អប្បនិ-

ឡោសានិ វិជនវតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិ-

សល្លានសារ្យានិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចរ-

បិណ្ឌនាតសេនាសននិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារានិ

ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា អត្តរសស្ស ធម្មរសស្ស

វិមុត្តិរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិប្បញ្ញា-

យោតិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចតុន្ទំ ឈានានិ

ចតុន្ទំ អប្បមញ្ញានំ ចតុន្ទំ អរូបសមាបត្តិនិ ភគវា ។

អធិតមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធស

ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់មាហៈ ។ ព្រះនាមថា
 ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់មានៈ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់ទិដ្ឋិ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់
 បំបាក់បង់បន្ទាត់កាម ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់
 បង់កិលេស ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់ចែកបែងវិលក
 នូវធម្មតនៈ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់ធ្វើនូវទី
 បំផុតភព ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់មានកាយចំរើន ។
 ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់មានសីលចំរើន ព្រោះទ្រង់
 មានចិត្តចំរើន ព្រោះទ្រង់មានបញ្ញាចំរើន ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់គប្បករសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ដែលតាំងនៅក្នុង
 ព្រៃតូចព្រៃធំ មិនមានសូរសព្ទ មិនមានគឺកកង ជាទីប្រាសចាកខ្យល់ដែល
 កើតអំពីសរីរៈនៃមនុស្ស គួរជាទីកំបាំងនៃមនុស្ស គួរដល់កិរិយាសម្បទៅ ។
 មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យទ្រង់មានភាគ
 នៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគ្រឿងបរិក្ខារគឺថ្នាំកែរោគ ។ ព្រះនាម
 ថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃអត្តរស ធម្មរស
 វិមុត្តរស អធិសីល អធិចិត្ត នឹងអធិប្បញ្ញា ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ព្រោះព្រះមានបុណ្យមានភាគនៃ ឈាន៤ អប្បមញ្ញ៤ នឹងអរូបសមាបត្តិ៤ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

ភាគី វា ភក្កវា អដ្ឋន្នំ វិមោក្ខានំ អដ្ឋន្នំ អភិកាយ-
តនានំ ធន្នំ អនុប្បត្តិហារសមាបត្តិន្នំ ភក្កវា ។

ភាគី វា ភក្កវា ធន្នំ សញ្ញាភាវនានំ ធន្នំ កសិណ-
សមាបត្តិនំ អាណាថានស្សតិសមាធិស្ស អសុភសមា-
បត្តិយាតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ចតុន្នំ
សតិប្បដ្ឋានានំ ចតុន្នំ សម្មប្បដ្ឋានានំ ចតុន្នំ វេទ្ខិទា-
នានំ បញ្ចន្នំ វេទ្ខន្នំ បញ្ចន្នំ តលានំ សត្តន្នំ
ពោជ្ឈន្នំ អរិយស្ស អដ្ឋន្នំ កស្ស មក្កស្សតិ ភក្កវា ។

ភាគី វា ភក្កវា ធន្នំ តថាគតតលានំ ចតុន្នំ វេសា-
រដ្ឋានំ ចតុន្នំ បដិសម្ពិទ្ធានំ ធន្នំ អភិព្វានំ ធន្នំ
ពុទ្ធជម្មានន្នំ ភក្កវា ។ ភក្កវាតិ នេតំ នាមំ មាតវា
កតំ ន បិទ្កវា កតំ ន ភាគវា កតំ ន ភគិនិយា
កតំ ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ ន ញាតិសាលោហិ-
តេហិ កតំ ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ ន
ទេវតាហិ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ ភក្កវា នានំ
ពោធិយា មូលេ សហ សព្វញ្ញាតញ្ញាណស្ស បដិលាភា
សង្ខតា បញ្ញតិ យទិទំ ភក្កវាតិ អដិភាតិ ភក្កវា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិទ្ទេស

ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគ
នៃវិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនៈ ៨ នឹងអនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ។

ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញា-
ការនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាណាបានស្យតិសមាធិ នឹងអសុក-
សមាបត្តិ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មាន
ភាគនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្របាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥
ពោជ្ឈង្គ ៧ នឹងមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមាន
ព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពល១០វេសារជ្ជៈ
៤ បដិសម្ពុតា ៤ អភិញ្ញា ៦ នឹងពុទ្ធធម៌ ៦ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ
នេះ មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ មិនមែនបដិបូនប្រុស
ថ្វាយ មិនមែនបដិបូនស្រីថ្វាយ មិនមែនមិត្តនឹងអាមាត្យថ្វាយ មិនមែន
ញាតិសាលោហិតថ្វាយ មិនមែនសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍ថ្វាយ មិនមែន
ទេវតាទាំងឡាយថ្វាយទេ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ កើតក្នុងទីបំផុត
វិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់មានភាគ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះ-
ភាគនេះ (កើតហើយ) ដោយកិរិយាធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រមទាំងការបាន
ចំពោះនូវសព្វញ្ញត្តាណា ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ ទើបមាន
ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់អធិតៈ ។

អធិបតី ណារ៉ាត្យូ ព្រាហ្មណ៍ ឌី ឡេសា

(៦២) វេទ្នា (បមាណ) ធម្មកាសត្ថិត វេទ្ន វុទ្ធាតុ
 បញ្ច មច្ឆរិយានំ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភ-
 មច្ឆរិយំ វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ ។ យំ ឯវុទ្ធាតុ
 មច្ឆរិយំ មច្ឆរិយនា មច្ឆរិយតត្ថំ វេទ្ន កាណិយំ
 កាណិយកតា អត្ថហិតត្ថំ ចិត្តស្ស វេទ្ន វុទ្ធាតុ
 មច្ឆរិយំ ។ អបិច ឧទ្ធមច្ឆរិយិមំ មច្ឆរិយំ ធាតុមច្ឆរិ-
 យិមំ មច្ឆរិយំ អាយតនមច្ឆរិយិមំ មច្ឆរិយំ តាហោ
 វុទ្ធាតុ មច្ឆរិយំ ។ បមាណោ វុទ្ធាតុ កាយឧទ្ធាតុនំ វា
 វេទ្នឧទ្ធាតុនំ វា មាណឧទ្ធាតុនំ វា បញ្ចសុ វា
 កាមគុណសុ ចិត្តស្ស វេទ្នស្ស វេទ្នស្ស វេទ្នស្ស វេទ្នស្ស
 ធានំ វា កុសលានំ វា ធម្មានំ កាវណិយ អស-
 កក្កដកិរិយតា អសាតក្កកិរិយតា អនន្តតតា ឱល-
 ធាតុតតា ធិត្ថតតា ធិត្ថតតា ធិត្ថតតា អនាសវនា
 អភាវនា អតហ្មលកម្មំ អនន្តជ្ជានំ អនន្តយោតា
 បមាណោ យោ ឯវុទ្ធាតុ បមាណោ បមជ្ឈនា បមជ្ឈ-
 តត្ថំ អយំ វុទ្ធាតុ បមាណោ ។

អធិប្បន្ននិកាយ

(៦២) ពាក្យថា លោក មិនភ័យស្វាងព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ (នឹង
 សេចក្តីប្រហែស) អធិប្បាយថា សេចក្តីកំណាញ់ ៥ គឺ កំណាញ់អាពាស
 កំណាញ់ត្រកូល កំណាញ់លាភ កំណាញ់វណ្ណៈ កំណាញ់ធម៌ ហៅថា
 សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ។ សេចក្តីកំណាញ់ អាសារនៃសេចក្តីកំណាញ់ ភាព
 នៃសេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ផ្សេងៗ សេចក្តីកំណាញ់រឹង ភាព
 នៃសេចក្តីកំណាញ់ក្តៅ ភាពនៃចិត្តហ្នឹងហ្នឹងមាំ ណា មានសភាព
 យ៉ាងនេះ នេះហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ មួយទៀត សេចក្តីកំណាញ់
 ខ្លួន ហៅថា កំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ធាតុ ហៅថា កំណាញ់ សេចក្តី
 កំណាញ់អាយតនៈ ហៅថា កំណាញ់ សេចក្តីកាន់ (ក្តាប់ទុក) ហៅថា
 កំណាញ់ ។ សេចក្តីប្រហែស ខ្ញុំគប្បីពោលដូចតទៅនេះ ការបណ្តែត
 បណ្តោយចិត្ត ការឱ្យកម្លាំងដល់ការបណ្តែតបណ្តោយចិត្ត ទៅក្នុងកាយ
 ទូចរិតក្តី ក្នុងវច្ចទូចរិតក្តី ក្នុងមនោទូចរិតក្តី ក្នុងកាមគុណប្រាំក្តី ឬភាព
 នៃការធ្វើមិនគោរព ភាពនៃកិរិយាមិនធ្វើព្យាយាមរឿយៗ ភាពនៃចិត្តមិន
 តាំងនៅមាំ ភាពនៃចិត្តប្រព្រឹត្តិញ្ញាណ ភាពនៃសេចក្តីប្រាថ្នាដាក់ចុះ ភាព
 នៃធុរៈដាក់ចុះ ការមិនសេចក្តី ការមិនចំរើន អំពើមិនសន្សំរឿយៗ ការមិន
 តាំងចិត្ត ការមិនប្រកបព្យាយាមរឿយៗ សេចក្តីប្រហែសក្នុងការចំរើននូវ
 កុសលធម៌ទាំងឡាយ សេចក្តីប្រហែស អាសារនៃសេចក្តីប្រហែស ភាពនៃ
 សេចក្តីប្រហែស ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា សេចក្តីប្រហែស ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស កុម្មុនិទ្ទេសោ

វេរីច្ឆា (បមាទា) នប្បកាសតីតិ ឥមីនា មច្ឆរិយេន
ឥមីនា បមាទេន លោកោ នប្បកាសតិ ន ភាសតិ
ន ភបតិ ន វិរោធនិ ន សញ្ញាយតិ ន បញ្ញាយ-
តីតិ វេរីច្ឆា (បមាទា) នប្បកាសតិ ។

(៦៣) ជប្បាភិលេបនំ ព្រមីតិ ជប្បា វុច្ចតិ តណ្ហា
យោ រាតោ សារាតោ អនុនយោ អនុរោជោ នន្ទ្ធ
នន្ទ្ធរាតោ ចិត្តស្ស សារាតោ ឥច្ឆា មច្ឆា អដ្ឋោ-
សានំ គេនោ បលីគេនោ សន្តោ បដ្ឋោ ឯជា មាយា
ជនិកា សញ្ញនន្ទំ សិទ្ធិនំ ជាលីនំ សវិតា វិសត្តិកា
សោត្តំ វិសតា អាយុហនី ធុតិយា បណិធិ ភវនេត្តំ វនំ
វនថោ សន្តរោ សិនេហោ អបេក្ខា បដិពទ្ធា អាសា
អាសីសនា អាសីសិតត្ថំ រូបាសា សន្ទាសា គត្វាសា
រសាសា ដោដ្ឋញ្ញាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា
ដីវិតាសា ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បនា ជប្បិតត្ថំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា លោក មិនភ្នំស្វាង ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ។ (នឹងសេចក្តីប្រហែស) បានសេចក្តីថា លោក មិនភ្នំស្វាង មិនមានរស្មី មិនមានពន្លឺ មិនរុងរឿង មិនយល់ច្បាស់ មិនប្រាកដ ព្រោះសេចក្តីកំណាញ់នេះ ព្រោះសេចក្តីប្រហែសនេះ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោក មិនភ្នំស្វាង ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ។ (នឹងសេចក្តីប្រហែស) ។

(៦៣) ពាក្យថា គថាគត ពោលនូវសេចក្តីប្រាថ្នាថាជាគ្រឿងលាប អធិប្បាយថា គណ្ណា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរខ្លាំង សេចក្តីត្រេកត្រអាល សេចក្តីត្រេកត្រអាលខ្លាំង គឺតម្រេក ចិត្តត្រេកខ្លាំង សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីជ្រប់ចុះកិរិយាលង់ចុះចំណង់ចំណង់ខ្លាំង ការជាប់កក់ ញាប់ញ័រ ការលាក់ពុត ធម្មជាតិញាំងសត្វឲ្យកើត គ្រឿងញាំងទុក្ខឲ្យកើត គ្រឿងចាក់ស្រេះ បណ្តាញ គ្រឿងហូរទៅ ធម្មជាតិដូចពិស ខ្សែគណ្ណា គ្រឿងផ្សព្វផ្សាយ គ្រឿងញាំងអាយុឲ្យវិនាស សំឡាញ់ ប្រណិធាន គ្រឿងនាំសត្វទៅកាន់ភព ព្រៃធំ ព្រៃតូច សន្តវៈ ស្នេហា អាល័យ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ បំណង សេចក្តីប៉ងប៉ង ភាពនៃសេចក្តីប៉ងប៉ង បំណងរូប បំណងសម្លេង បំណងក្លិន បំណងរស បំណងផ្សព្វ បំណងលាភ បំណងទ្រព្យ បំណងបុត្រ បំណងជីវិត ការជាប់ចិត្ត ការជាប់ចិត្តខ្លាំង ការជាប់ចិត្តក្រៃលែង អាការជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត

អធិតមាណវកប្បញ្ញនិម្មេសោ

លោលុប្បា លោលុប្បាយនា លោលុប្បាយិតតំ បុច្ឆ-
 ញ្ញកតា សាធុកម្យតា អធិប្បរតោ វិសមលោភោ
 ធិកន្តំ ធិកាមនា បត្តនា បិហនា សម្បត្តនា កាម-
 តណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា
 ធិរោធិតណ្ហា រូបតណ្ហា សន្មតណ្ហា កន្ធិតណ្ហា រាស-
 តណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឡិយោ យោតោ
 កន្តោ ឡាណាធិ អារាណំ ធិរាណំ ធិននំ តន្ធិនំ
 ឧបក្កិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ លតា វេទិ
 ទុក្ខមូលំ ទុក្ខនិទានំ ទុក្ខប្បករោ មារាណាសោ
 មារតលំសំ មារវិសយោ មារតោចរោ មារតន្ធិនំ
 តណ្ហាននិ តណ្ហាជាលំ តណ្ហាកន្ធិលំ តណ្ហាសមុទ្ទោ
 អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ អយំ វុត្ថតិ ជប្បា ។
 លោកស្ស លេបនំ លក្ខនំ តន្ធិនំ ឧបក្កិលេសោ
 ឥមាយ ជប្បាយ លោកោ លិត្តោ បលិត្តោ
 តិលិត្តោ សន្តិលិត្តោ មត្តិតោ សំសដ្ឋោ លត្តោ
 លក្ខិតោ បលិត្តោ ។ ព្រមិ អាទិត្តាមិ នេសេមិ
 បញ្ចមេមិ បដ្ឋមេមិ វិវាទមិ វិភជមិ ឧត្តាធិ-
 ករោមិ បកាសេមីតិ ជប្បាភិលេបនំ ព្រមិ ។

អធិតមាលវិក័តប្បញ្ញាបិដក

សេចក្តីលោកលន់ អាការលោកលន់ ភាពនៃសេចក្តីលោកលន់ សេចក្តី
 ប្រាថ្នាអន្លះអន្លង់ សេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងការម្នាក់ស្រួល តម្រេកខុសធម៌
 លោកខុសខ្លាំង អាស័យ អាការអាស័យ ការប្រាថ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់
 ការប្រាថ្នាខ្លាំង ចំណង់តាម ចំណង់ភព ចំណង់វិភាគ ចំណង់រូប
 ចំណង់អរូប ចំណង់និរោធិ ចំណង់រូប ចំណង់សម្លេង ចំណង់ក្លិន ចំណង់
 រស ចំណង់ផ្សព្វ ចំណង់ធម្មាម្មណ៍ អន្លង់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿង
 សាញ់ គ្រឿងប្រកាន់ គ្រឿងរាំរង គ្រឿងហាម គ្រឿងប្រក់ គ្រឿង
 ចង គ្រឿងចូលទៅឲ្យសៅហ្មង គ្រឿងដេកត្រាំ គ្រឿងស្ទាក់ដំណើរ
 វិល្លី សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសនៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ កំណើតទុក្ខ
 អន្តរាគមន៍ សន្មតមារ វិស័យមារ គោចមារ ចំណងមារ ស្ទឹងគី
 គណ្ណា បណ្ណាញគីគណ្ណា ទន្លេគីគណ្ណា សមុទ្រគីគណ្ណា សេចក្តីសំឡឹង
 លោក អកុសលមូល ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា ។ គ្រឿងលាប
 គ្រឿងជាប់ គ្រឿងចង គ្រឿងចូលទៅឲ្យសៅហ្មង របស់លោក លោក
 លាប លាបស្រឡាប សៅហ្មង សៅហ្មងព្រម ប្រឡាក់ ប្រឡំព្រម
 ជាប់ ចំពាក់ ជាប់ស្អិតហើយ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នានេះ ។ តថាគត
 ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក រំលែក ធ្វើឲ្យងាយ
 ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោល ទូរសេចក្តីប្រាថ្នា
 ថាជាគ្រឿងលាប ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បធិនិទ្ទេសោ

(៦២) ទុក្ខមស្ស មហាព្រយន្តំ ទុក្ខន្តំ ជាតិទុក្ខំ
 ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខ-
 គោមនស្សទាយាសទុក្ខំ ទេវយកំ ទុក្ខំ វិវាទន-
 យោជកំ ទុក្ខំ បិត្រិសយកំ ទុក្ខំ មាណសកំ ទុក្ខំ
 គពោកកន្ត្រមូលកំ ទុក្ខំ គព្វេជ្ជតមូលកំ ទុក្ខំ គព្វ-
 វដ្តនមូលកំ ទុក្ខំ ជាតស្សបនិពន្ធកំ ទុក្ខំ ជាតស្ស
 បរាឆេយ្យកំ ទុក្ខំ អត្ថបក្កមំ ទុក្ខំ បរាបក្កមំ ទុក្ខំ
 ទុក្ខទុក្ខំ សង្ខារទុក្ខំ វិបរិណាមទុក្ខំ ចក្ខុរោគោ
 សោតរោគោ យានរោគោ ជីវ្ហរោគោ កាយរោគោ
 សីសរោគោ កណ្តារោគោ មុខរោគោ ទន្ធរោគោ កា-
 សោ សាសោ បិណសោ ឧបេកា ជរោ ក្សត្ររោគោ មុត្តា
 បក្ខទ្ធំកា សុលា វិស្វទ្ធំកា ក្សត្រំ កណ្តោ កិលាសោ
 សោសោ អបមារោ ទទ្ធំ កណ្តំ កង្ក រាសា វិភត្តិកា
 លោហិតំ បិត្តំ បដមេហោ អំសា បិដ្ឋកា ភគ្គុលា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៦៤) អធិប្បាយពាក្យថា ទុក្ខជាតិយន្តរបស់លោកនោះ គ្រងពាក្យ
 ថា ទុក្ខ គឺទុក្ខព្រោះកំណើត ទុក្ខព្រោះសេចក្តីចាស់ ទុក្ខព្រោះជម្ងឺ ទុក្ខ
 ព្រោះសេចក្តីស្លាប់ ទុក្ខព្រោះសេចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តី
 លំបាកកាយ សេចក្តីតូចចិត្ត សេចក្តីក្រៀមក្រំ ទុក្ខកងកំណើតនរក
 ទុក្ខកងកំណើតតិរចាន ទុក្ខកងកំណើតបេតវិស័យ ទុក្ខកងកំណើត
 មនុស្ស ទុក្ខមានការចុះកាន់គភ៌ជាមូល ទុក្ខមានការបិតនៅក្នុងគភ៌ជាមូល
 ទុក្ខមានកិរិយាចេញចាកគភ៌ជាមូល ទុក្ខជាបំណងរបស់^(១)សត្វ ដែល
 កើតហើយ ទុក្ខចាក់ទង់ដោយបុគ្គលដទៃនៃសត្វ ដែលកើតហើយ ទុក្ខ
 កើត ព្រោះព្យាយាមរបស់ខ្លួន ទុក្ខកើត ព្រោះព្យាយាមរបស់បុគ្គលដទៃ
 ទុក្ខគឺទុក្ខវេទនា (ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយនឹងចិត្ត) ទុក្ខព្រោះសង្ខារ ទុក្ខព្រោះ
 ការផ្លាស់ប្តូរ រោគភ្នែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគ
 កាយ រោគក្បាល រោគស្លឹកត្រចៀក រោគមាត់ រោគច្នេញ
 ក្អក ហត្ថ បួសដួងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្តាំងស្អម រោគផ្លែ វិលមុខ
 ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុះរាក យូង ពក ស្រែង រឹងរៃ ឆ្អុតជ្រូក
 ដំណូចពិស រមាស់ កម រោគកងទីខ្លាវដោយក្រចក កមរលាយ
 ប្រមាត់ក្រហម ទឹកនាមវដ្តម បួសដួងដុះ រលកកែវ បួសដួងបាត

១ បានដល់សេកត្តិទុក្ខដោយការថែទាំ ធំ ឆ្លងទឹក លាបប្រេង ទំពាសី ហុត ផឹក ជាដើម ។
 អដ្ឋកថា ។

អធិប្បកាលវិញ្ញាណទិសោ

បិតុសមុដ្ឋានា អាពាណា សេម្ហសមុដ្ឋានា អាពាណា
 វតុសមុដ្ឋានា អាពាណា សង្កេតនីកា អាពាណា ឧត្ត-
 បរិណាមជា អាពាណា វិសមបរិហារជា អាពាណា ឌីប-
 ក្កមីកា អាពាណា កម្មវិចារិកា អាពាណា សីត-
 ឡាណំ ជិយន្តា បិទាសា ឧទ្ធារោ បស្សរោ ទំសម-
 កសវតាតបសិរីសបសម្មស្សនុក្ខំ មាតុមរណំ ទុក្ខំ
 បិតុមរណំ ទុក្ខំ ភាតុមរណំ ទុក្ខំ ភគជីមរណំ ទុក្ខំ
 បុត្តមរណំ ទុក្ខំ ជិតុមរណំ ទុក្ខំ ញាតិព្យសនំ ទុក្ខំ
 កោគព្យសនំ ទុក្ខំ រោគព្យសនំ ទុក្ខំ សីលព្យសនំ
 ទុក្ខំ ទិដ្ឋិព្យសនំ ទុក្ខំ យេសំ ធម្មានំ អាទិតោ សមុ-
 ទានមនំ បញ្ចាយតិ អន្តរ្យមតោ និរោធា បញ្ចាយតិ
 កម្មសង្កស្សិតោ វិចារិកា វិចារិកសង្កស្សិតំ កម្ម-
 នាមសង្កស្សិតំ រូបំ រូបសង្កស្សិតំ នាមំ ជាតិយា អនុ-
 ភតំ ជរាយ អនុសនំ ព្យាធិនា អភិក្ខតំ មរណេន
 អញ្ញាហតំ ទុក្ខេ បតិដ្ឋិតំ អតារណំ អលេណំ អសារណំ
 អសារណក្ខតំ វេទំ វុច្ឆតិ ទុក្ខំ ។ អស្ស លោកស្ស
 ទុក្ខំ មហាព្រហ្មំ បិដ្ឋនំ យដ្ឋនំ ឧបទ្ធករោ ឧប-
 សក្កានតិ ទុក្ខមស្ស មហាព្រហ្មំ ។ តេនាហា ភគវា

អធិប្បន្ញាតិកថា

អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្វស្វ អាពាធកើតអំពីខ្យល់
 អាពាធកើតអំពីការប្រជុំ (ខ្យល់ប្រមាត់ស្វស្វ) អាពាធកើតអំពីការផ្លាស់ប្តូរ
 រដូវ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីព្យាយាម
 (មានការសម្លាប់នឹងចងជាដើម) អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ
 សេចក្តីឃ្លាន សេចក្តីស្រេក ច្បាប់ បស្សៈ ទុក្ខកើតអំពីសម្ព័ន្ធនៃរបោម
 មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងតស់ ការស្លាប់មាតាជាទុក្ខ ការស្លាប់បិតា
 ជាទុក្ខ ការស្លាប់បងប្អូនប្រុសជាទុក្ខ ការស្លាប់បងប្អូនស្រីជាទុក្ខ ការស្លាប់
 កូនប្រុស ជាទុក្ខ ការស្លាប់កូនស្រីជាទុក្ខ ការព្រាត់ប្រាស់ញាតិជាទុក្ខ
 ការវិនាសភោគជាទុក្ខ វិនាសគឺរោគជាទុក្ខ វិនាសសីលជាទុក្ខ វិនាសទិដ្ឋ
 ជាទុក្ខ ការកើតឡើងនៃធម៌ទាំងឡាយណា រមែងប្រាកដក្នុងខាងដើម ការ
 រលត់ទៅ (នៃធម៌ទាំងឡាយនោះ) រមែងប្រាកដដោយការវិនាស វិបាក
 អាស្រ័យកម្ម កម្មអាស្រ័យវិបាក រូបអាស្រ័យនាម នាមអាស្រ័យរូប
 ត្រូវជាតិទៅតាមហើយ ត្រូវជរាផ្ទុកផ្តិតហើយ ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ហើយ
 ត្រូវមរណៈកំចាត់ហើយ តាំងនៅស៊ីបក្នុងសេចក្តីទុក្ខ ឥតមានទីពឹង ឥត
 មានទីជ្រក ឥតមានទីពូក ឥតមានទីសង្ឃឹម នេះហៅថា ទុក្ខ ។
 ទុក្ខជាភ័យធំ ជាគ្រឿងបៀតបៀន ជាគ្រឿងតាប ជាគ្រឿងបង្រួត ជា
 ទុបស័ក្ត របស់លោកនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទុក្ខជាភ័យធំ
 របស់លោកនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធិនិទ្ទេសោ

អវិជ្ជាយ និវត្តោ លោកោ (អជិតាតិ ភគវ)

វេទ្ពា (បរាជា) ធម្មកាសតិ

ជប្បាភិលេបនំ ព្រម

ទុក្ខមស្ស មហាព្វយន្តំ ។

(៦៥) សវន្តំ សព្វន្តំ សោតា (វត្ថុយស្មា អជិតោ)

សោតានំ តិច្ឆិវរណំ

សោតានំ សំវំ ព្រហ្ម

កេន សោតា ចិដិយ្យរ ។

(៦៦) សវន្តំ សព្វន្តំ សោតាតិ សោតាតិ តណ្ហា-

សោតោ ទិដ្ឋិសោតោ តិលេសសោតោ ទុក្ខតសោ-

តោ អវិជ្ជាសោតោ ។ សព្វន្តតិ សព្វេស្ស អាយតនេ-

ស្ស ។ សវន្តតិ សវន្តំ អាសវន្តំ សន្តន្តំ បវត្តន្តំ ចក្ក-

តោ រូបេ សវន្តំ អាសវន្តំ សន្តន្តំ បវត្តន្តំ សោតតោ

សន្តេ សវន្តំ យាមតោ កន្ធិ សវន្តំ ជីវិតតោ រសេ

សវន្តំ កាយតោ ដោដ្ឋព្វេ សវន្តំ មនតោ ធម្មេ

សវន្តំ អាសវន្តំ សន្តន្តំ បវត្តន្តំ ចក្កតោ រូបតណ្ហា

សវន្តំ អាសវន្តំ សន្តន្តំ បវត្តន្តំ សោតតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្ចាស់អធិតៈ លោក ត្រូវអវិជ្ជា
 បិទបាំង លោក មិនភ្លឺស្វាង ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ។
 (នឹងសេចក្តីប្រហែស) ភថាគត ពោលនូវសេចក្តីប្រាថ្នាថា
 ជាគ្រឿងលាប ទុក្ខជាក៏យធំ របស់លោកនោះ ។

(៦៥) (អធិតមាណាពមានអាយុ ក្រាបបង្គំទូលសួរដូច្នេះថា) ខ្សែ
 ទាំងឡាយ រមែងហូរទៅ ក្នុងទីទាំងពួង អ្វីជាគ្រឿងរារាំង
 នូវខ្សែទាំងឡាយ សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សម្តែងធម៌ជាគ្រឿងបិទ
 ខ្សែទាំងឡាយ បុគ្គលបិទខ្សែទាំងឡាយ ដោយអ្វី ។

(៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្សែទាំងឡាយ រមែងហូរទៅក្នុងទីទាំង
 ពួង ត្រង់ពាក្យថា ខ្សែទាំងឡាយ បានដល់ខ្សែគឺតណ្ហា ខ្សែគឺទិដ្ឋិ ខ្សែ
 គឺកិលេស ខ្សែគឺចូរិត ខ្សែគឺអវិជ្ជា ។ ពាក្យថា ក្នុងទីទាំងពួង គឺក្នុង
 អាយតនៈទាំងពួង ។ ពាក្យថា ហូរទៅ សេចក្តីថា ហូរទៅ ហូរសំយុង
 ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ គឺហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ
 អំពីភ្នែកទៅកាន់រូប ហូរអំពីគ្រឿងទៅកាន់សម្លេង ហូរអំពីច្រមុះទៅ
 កាន់ក្លិន ហូរអំពីអណ្តាតទៅកាន់រស ហូរអំពីតាយទៅកាន់ផ្សព្វ ហូរទៅ
 ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីចិត្តទៅកាន់ធម្មារម្មណ៍ រូប-
 តណ្ហា ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីភ្នែក

អធិប្បនិក្ខេបប្បញ្ញាប័ត្ន

សទ្ធិតណ្ហា សវន្តិ អាសវន្តិ សទ្ធិតណ្ហា បវត្តន្តិ យា.
 ធនតោ កុដ្ឋតណ្ហា សវន្តិ ជីវិតោ រសតណ្ហា សវន្តិ
 កាយតោ ដោជ្ជតណ្ហា សវន្តិ មនតោ ធម្មតណ្ហា
 សវន្តិ អាសវន្តិ សទ្ធិតណ្ហា បវត្តន្តិ សវន្តិ សព្វធិ
 គោតា ។

(៦៧) ឥត្ថាយស្មា អធិតោតិ ឥត្ថាតិ បទសទ្ធិ
 បទសំសត្តោ បទចារ្យ្ហិ អត្តរសមវាយោ ព្យញ្ជន-
 សិល្ប័តា បទានុប្បត្តកមេតិ ឥត្ថាតិ ។ អាយស្មាតិ
 បិយវចនំ កុវរចនំ សតារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតិ
 អាយស្មាតិ ។ អធិតោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធាមំ
 សទ្ធិ សមញ្ញា បញ្ចតិ វេហារោ ធាមំ ធាមកម្មំ
 ធាមធម្មេ ធម្មតិ ព្យញ្ជនំ អភិលាចោតិ ឥត្ថាយស្មា
 អធិតោ ។

(៦៨) គោតាទំ កិណ្ឌវរណ្ឌន្តិ គោតាទំ កិ
 អាវរណំ ជីវរណំ សំវរណំ រត្តនំ គោបន្តិ
 គោតាទំ កិណ្ឌវរណំ ។

អធិបទណ្ឌកថាបិដក

សទ្ធាតណ្ហា ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីគ្រឿង
គន្ធាតណ្ហា ហូរទៅអំពីច្រមុះ រសតណ្ហា ហូរទៅអំពីអណ្តាត ដោយដូច-
តណ្ហា ហូរទៅអំពីកាយ ធម្មតណ្ហា ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់
ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីចិត្ត ហេតុនោះ លោកសួរថា ខ្សែទាំងឡាយ រមែង
ហូរទៅ ក្នុងទីទាំងឡាយ ។

(៦៧) ពាក្យថា ដូច្នេះនៃបទថា អធិតៈមានអាយុ (ទូលសួរ)
ដូច្នេះ គឺជាការតបទ ជាការជាប់ដោយបទ ជាការបំពេញបទ ជា
ការប្រជុំនៃអក្ខរៈ ជាសេចក្តីពីរោះ ដោយព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ
ជាលំដាប់នៃបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជា
ពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុនេះ ជាពាក្យពោល ដោយគោរព
កោតក្រែង ។ ពាក្យថា អធិតៈ គឺជានាម ជាសង្ខារ ជាឈ្មោះ
ជាបញ្ញត្តិ ជារឿងហារ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមធម្យ ជាភាសា
ជាព្យញ្ជនៈ ជាពាក្យពៅ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យ
ថា អធិតៈមានអាយុ (ទូលសួរ)ដូច្នេះ ។

(៦៨) ពាក្យថា អ្វីជាគ្រឿងរារាំងនូវខ្សែទាំងឡាយ គឺអ្វីជាគ្រឿង
ឃាត់ទាំង ជាគ្រឿងរារាំង ជាគ្រឿងបិទ ជាគ្រឿងរក្សា ជាគ្រឿង
គ្រប់គ្រង នូវខ្សែទាំងឡាយ ហេតុនោះ លោកសួរថា អ្វីជាគ្រឿង
រារាំង នូវខ្សែទាំងឡាយ ។

លុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពូជ្ឈទិទ្ទេលោ

(៦៩) សោតានំ សំវរំ ព្រូហិតំ សោតានំ អា-
 វណំ ធីវណំ សំវរណំ រត្ននំ តោបនំ ព្រូហិ
 អាចិក្ខាហិ ធនេសេហិ បញ្ចាបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរហិ
 វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហិតិ សោតានំ
 សំវរំ ព្រូហិ ។

(៧០) កេន សោតា បិដិយ្យវេតិ កេន សោតា
 បិដិយ្យន្តិ បដិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តន្តិ
 នប្បវត្តន្តិតិ កេន សោតា បិដិយ្យវេ ។ តេនាហ
 សោ ព្រាហ្មណោ

សវន្តិ សព្វនិ សោតា (វត្ថាយស្មា អជិតោ)
 សោតានំ តិច្ឆិវរណំ
 សោតានំ សំវរំ ព្រូហិ
 កេន សោតា បិដិយ្យវេតិ ។

(៧១) យានិ សោតានិ លោកស្មី (អជិតាតិ ភគវា)
 សតិ តេសំ ចិវរណំ
 សោតានំ សំវរំ ព្រូមិ
 បញ្ចាយេតេ បិដិយ្យវេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធសោ

(៦៩) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងធម៌ជាគ្រឿងបិទខ្សែ
 ទាំងឡាយ គឺសូមព្រះអង្គ ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក
 បើក បែក ធ្វើឲ្យឆ្ងាយ ប្រកាស ឲ្យធម៌ជាគ្រឿងឃាត់ទាំង គ្រឿង
 រារាំង គ្រឿងបិទ គ្រឿងរក្សា គ្រឿងគ្រប់គ្រង ខ្សែទាំងឡាយ ហេតុនោះ
 លោកសួរថា សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងធម៌ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងឡាយ ។

(៧០) ពាក្យថា បុគ្គលបិទខ្សែទាំងឡាយ ដោយអ្វី គឺខ្សែ
 ទាំងឡាយ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្មុំ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិន
 ហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអ្វី ហេតុនោះ លោកសួរថា បុគ្គល
 បិទខ្សែទាំងឡាយ ដោយអ្វី ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ខ្សែទាំងឡាយ រមែង ហូរទៅ ក្នុងទីទាំងឡាយអ្វីជា
 គ្រឿងរារាំង ឲ្យខ្សែទាំងឡាយ សូមព្រះអង្គទ្រង់សំដែង
 ធម៌ ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងឡាយ បុគ្គលបិទខ្សែទាំងឡាយ
 ដោយអ្វី ។

(៧១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់អធិតៈ) ខ្សែទាំងឡាយ
 ណា ក្នុងលោក សត្វ ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងនោះ គឺជាគត
 ពោលឲ្យការបិទខ្សែទាំងឡាយ ខ្សែទាំង⁺នេះ បុគ្គលបិទ
 បាន ដោយបញ្ញា ។

អធិប្បន្នភាពវិញ្ញាណធម៌

(៧២) យានំ សោតានំ លោកស្មិនំ យានំ វ.
 តានំ សោតានំ មយា កិត្តតានំ អាចិត្តតានំ ទេ-
 សិតានំ បពាបិតានំ បដ្ឋបិតានំ វិវិតានំ វិភជិតានំ
 ឧត្តដកតានំ បកាសិតានំ សេយ្យបីដំ តណ្ហាសោ-
 តោ ទិដ្ឋិសោតោ កិលេសសោតោ ទុក្ខវិតសោតោ
 អវិជ្ជាសោតោ ។ លោកស្មិនំ អបាយលោកេ ម-
 នុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោ-
 កេ អាយតនលោកេតិ យានំ សោតានំ លោ-
 កស្មី ។ អធិតាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ ធាមេន
 អាលបតិ ។

(៧៣) សតំ តេសំ និវរណិន្ទំ សតីតំ យា
 សតំ អនុស្សតិ បដិស្សតិ សតំ សរណតា ចារណា-
 តា អបិលាបនតា អសម្មស្សនតា សតំ សតិជ្រុយំ
 សតិសម្មោជ្ឈត្តោ ឯកាយនមត្តោ អយំ វុត្ថតិ សតិ។
 និវរណិន្ទំ អារាណំ ជីវរណំ សិវរណំ រក្ខនំ តោ-
 បន្ទំ សតំ តេសំ និវរណំ ។

អធិតមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេស

(៧២) ពាក្យថា វិទ្យាទាំងឡាយណា ក្នុងលោក សេចក្តីថា វិទ្យាទាំងឡាយណា ដែលតថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក ញែក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសហើយថា វិទ្យាគឺតណ្ហា វិទ្យាគឺទិដ្ឋិ វិទ្យាគឺកិលេស វិទ្យាគឺចូរិត វិទ្យាគឺអវិជ្ជា ។ ពាក្យថា ក្នុង លោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ឧន្ទលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិទ្យាទាំង ឡាយណា ក្នុងលោក ។ ពាក្យថា អធិតៈ គឺ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។

(៧៣) ពាក្យថា សតិជាគ្រឿងបិទទាំងនោះ ត្រង់ពាក្យថា សតិ បានដល់សេចក្តីរឭក សេចក្តីរឭករឿយ ។ សេចក្តីរឭកចំពោះ សេចក្តី រឭក អាការនៃសេចក្តីរឭក សេចក្តីចាំ សេចក្តីជ្រួតជ្រាប សេចក្តីមិន វង្វេង សេចក្តីរឭក ឥន្ទ្រិយគឺសតិ អង្គនៃធម៌ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹងគឺសតិ ផ្លូវជាទីទៅនៃចុក្កលតែមួយ នេះហៅថា សតិ ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿង បិទ គឺជាគ្រឿងរារាំង ជាគ្រឿងបិទ ជាគ្រឿងឃាត់ខាង ជាគ្រឿង រក្សា ជាគ្រឿងគ្រប់គ្រង ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា សតិ ជាគ្រឿង បិទវិទ្យាទាំងនោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរុស្សិកោ

(៧២) សោតានំ សំរំ ព្រម័តិ សោតានំ អា-
 រណំ ធីរណំ សំរណំ រក្ខនំ តោបនំ ព្រម័ អា-
 ចិក្ខាមិ នេសេមិ បញ្ចាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិភជាមិ
 ឧត្តានិកោមិ បញ្ចាសេមីតិ សោតានំ សំរំ ព្រម័ ។

(៧៣) បញ្ចាយេតេ បិដិយ្យវេតិ បញ្ចាតិ យា-
 បញ្ចា បដាធា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
 សម្មាទិដ្ឋិ ។ បញ្ចាយេតេ បិដិយ្យវេតិ បញ្ចាយ-
 ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន
 អាសវន្តិ ន សន្តន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ សព្វេ សង្ខារ
 អនិច្ចាតិ ជាធលោ បស្សតោ បញ្ចាយ ឯតេ សោ-
 តា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ
 ន សន្តន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ សព្វេ សង្ខារ ធុក្ខាតិ ជា-
 ធលោ បស្សតោ បញ្ចាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ
 បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តន្តិ នប្ប-
 វត្តន្តិ ។ សព្វេ ធម្មា អនិច្ចាតិ ជាធលោ បស្សតោ
 បញ្ចាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន
 សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

(៧៤) ពាក្យថា គថាគតពោល នូវការបិទខ្សែទាំងឡាយ គឺ គថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក ញែក ចែក ធ្វើ ឲ្យងាយ ប្រកាសនូវការរារាំង ឃាត់ទាំង បិទរក្សា គ្រប់គ្រងនូវ ខ្សែទាំងឡាយ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា គថាគតពោល នូវការ បិទខ្សែទាំងឡាយ ។

(៧៥) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្សែទាំងនេះ⁺ បុគ្គលបិទបាន ដោយ បញ្ញា ត្រង់ពាក្យថា បញ្ញា បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេរ សេចក្តី មិនឆ្កែង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយស្ត្រ ។ ពាក្យថា ខ្សែទាំង នេះ⁺ បុគ្គលបិទបាន ដោយបញ្ញា គឺខ្សែទាំងនោះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ម័គ្រ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា ។ ខ្សែទាំងនេះ⁺ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ម័គ្រ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូរ រឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ ខ្សែទាំងនេះ⁺ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ម័គ្រ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គល អ្នកដឹង អ្នកឃើញថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ ខ្សែទាំងនេះ⁺ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ម័គ្រ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។

អធិតមាលវិក្កញ្ញត្ថិទ្ធីសោ

អវិជ្ជាបច្ចុយា សង្ខារតិ ជាតតោ បស្សតោ បញ្ចាយ
 ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន
 អាសវន្តិ ន សន្តន្តិ ន ប្បវត្តន្តិ ។ សង្ខារប្បច្ចុយា
 វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណប្បច្ចុយា ធាម្រូបន្តិ ធាម្រូបប្ប-
 ច្ចុយា សន្មាយតនន្តិ សន្មាយតនប្បច្ចុយា ដស្សៈ-
 តិ ដស្សប្បច្ចុយា វេទនាតិ វេទនាបច្ចុយា តណ្ហាតិ
 តណ្ហាបច្ចុយា ឧបាទានន្តិ ឧបាទានប្បច្ចុយា ករេតិ
 ករប្បច្ចុយា ជាតីតិ ជាតិប្បច្ចុយា ជរាមរណន្តិ ជាត-
 តោ បស្សតោ បញ្ចាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ
 បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តន្តិ ន ប្បវត្តន្តិ ។
 អវិជ្ជានិរោធិ សង្ខារនិរោធិតិ សង្ខារនិរោធិ វិញ្ញាណ-
 និរោធិតិ វិញ្ញាណនិរោធិ ធាម្រូបនិរោធិតិ ធាម-
 រូបនិរោធិ សន្មាយតននិរោធិតិ សន្មាយតននិ-
 រោធិ ដស្សនិរោធិតិ ដស្សនិរោធិ វេទនានិរោធិតិ

អធិប្បដិសន្ធិវិញ្ញាណទេស

វិទ្យុទាំងនេះ បុគ្គលបិទ ជាចំសូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូរ
 រឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា
 សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ វិទ្យុទាំងនេះ បុគ្គល
 បិទ ជាចំសូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ
 ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះ
 សង្ខារជាបច្ច័យ ថានាមនីវរូប (កើតមាន) ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ
 ថាភាយតនៈប្រាំមួយ (កើតមាន) ព្រោះនាមនីវរូបជាបច្ច័យ ថាផស្សៈ
 (កើតមាន) ព្រោះភាយតនៈប្រាំមួយជាបច្ច័យ ថាវេទនា (កើតមាន)
 ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ ថាតណ្ហា(កើតមាន) ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ថា
 ទុក្ខទាន (កើតមាន) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ថាភព (កើតមាន) ព្រោះ
 ទុក្ខទានជាបច្ច័យ ថាជាតិ (កើតមាន) ព្រោះភពជាបច្ច័យ, ថាជកន្តីរ
 មរណៈ(កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ។ វិទ្យុទាំងនេះ បុគ្គលបិទ ជាចំ
 សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយ
 បញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា សេចក្តីរលត់សង្ខារ ព្រោះការ
 រលត់អវិជ្ជា ថាសេចក្តីរលត់វិញ្ញាណ ព្រោះការរលត់សង្ខារ ថាសេចក្តី
 រលត់នាមនីវរូប ព្រោះការរលត់វិញ្ញាណ ថាសេចក្តីរលត់ ភាយតនៈ
 ប្រាំមួយ ព្រោះការរលត់នាមនីវរូប ថាសេចក្តីរលត់ផស្សៈ ព្រោះការ
 រលត់ភាយតនៈប្រាំមួយ ថាសេចក្តីរលត់វេទនា ព្រោះការរលត់ផស្សៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធពិទ្ធភោ

វេទនាជំរេនា តណ្ហាជំរេនោតិ តណ្ហាជំរេនា ខុទ្ទាទា-
 នជំរេនោតិ ខុទ្ទាទានជំរេនា កវជំរេនោតិ កវជំរេនា
 ជាតិជំរេនោតិ ជាតិជំរេនា ជរាមរណាជំរេនោតិ
 ជាជនតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ
 បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តិ ន ប្បវត្តន្តិ ។
 ឥទំ ទុក្ខន្តិ អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ អយំ ទុក្ខជំរេ-
 នោតិ អយំ ទុក្ខជំរេនតាមិនំ បដិបទាតិ ជាជនតោ
 បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ
 ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តិ ន ប្បវត្តន្តិ ។ ឥមេ
 អាសវន្តិ អយំ អាសវសមុទយោតិ អយំ អាសវ-
 ជំរេនោតិ អយំ អាសវជំរេនតាមិនំ បដិបទាតិ
 ជាជនតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ
 បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តិ ន ប្ប-
 វត្តន្តិ ។ ឥមេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យន្តិ ឥមេ ធម្មា
 បរិញ្ញេយ្យន្តិ ឥមេ ធម្មា បហាតញ្ញាតិ ឥមេ ធម្មា
 កាវេតញ្ញាតិ ឥមេ ធម្មា សច្ចិកាតញ្ញាតិ ជាជនតោ
 បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ
 ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្តិ ន ប្បវត្តន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ថាសេចក្តីរលត់តណ្ហា ព្រោះការរលត់វេទនា ថា សេចក្តីរលត់ឧបាទាន
 ព្រោះការរលត់តណ្ហា ថាសេចក្តីរលត់ភព ព្រោះការរលត់ឧបាទាន ថា
 សេចក្តីរលត់ជាតិ ព្រោះការរលត់ភព ថា សេចក្តីរលត់ជរានីមរណៈ
 ព្រោះការរលត់ជាតិ ។ ឡែទាំងនេះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ងួន មិនហូរទៅ មិន
 ហូរសំយុង មិនហូររឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នក
 ដឹង អ្នកឃើញថា នេះទុក្ខ ថានេះហេតុឲ្យកើតទុក្ខ ថា នេះសេចក្តីរលត់
 ទុក្ខ ថានេះបដិបទាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ។ ឡែទាំងនេះ បុគ្គលបិទ
 ដាច់ស្ងួន មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅ
 ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា នេះពួកអាសវៈ ថានេះ
 ហេតុឲ្យកើតអាសវៈ ថា នេះសេចក្តីរលត់អាសវៈ ថានេះបដិបទាដំណើរ
 ទៅកាន់ទីរលត់អាសវៈ ។ ឡែទាំងនេះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ងួន មិនហូរទៅ
 មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នក
 ដឹង អ្នកឃើញថា ធម៌ទាំងនេះ គប្បីត្រាស់ដឹង ថាធម៌ទាំងនេះ គប្បីកំណត់
 ដឹង ថាធម៌ទាំងនេះ គប្បីលះ ថាធម៌ទាំងឡាយនេះ គប្បីចំរើនថា ធម៌
 ទាំងឡាយនេះ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ឡែទាំងនេះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ងួន
 មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅដោយបញ្ញា
 របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញសេចក្តីកើតឡើង វិនាសទៅ អាទិសង្សៈ
 ទោស នឹងកិរិយារលាស់ចេញ នូវផស្សៈធនៈទាំងប្រាំមួយ ។

អធិប្បន្ននិកាយក្រិកយុទ្ធសាស្ត្រ

ធម្មំ ធម្មាយុតនាធម្មំ សមុទយញ្ច អនុជ្ជមញ្ច អស្សា-
 ទញ្ច អាទិនវញ្ច និស្សរណញ្ច ជានតោ បស្សតោ
 បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ
 ន អាសវន្តិ ន សន្តន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ បញ្ចន្តិ ឧបាទា-
 នក្ខត្តានំ សមុទយញ្ច អនុជ្ជមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទិ-
 នវញ្ច និស្សរណញ្ច ជានតោ បស្សតោ ចតុន្តិ មហា-
 ក្ខតានំ សមុទយញ្ច អនុជ្ជមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទិនវញ្ច
 និស្សរណញ្ច ជានតោ បស្សតោ យន្តីញ្ច សមុទយ-
 ធម្មំ សព្វន្តិ និរោធធម្មន្តិ ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ
 ឯតេ សោតា បិដិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អា-
 សវន្តិ ន សន្តន្តិ នប្បវត្តន្តិតិ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា
 បិដិយ្យេ ។ តេនាហា ភគវា

យានិ សោតានិ លោកស្មី (អធិតានិ ភគវា)

សតិ តេសំ និវរណំ

សោតានំ សំវរំ ព្រម

បញ្ញាយេតេ បិដិយ្យេតិ ។

អធិប្បន្នកិច្ចព្រឹត្តិការណ៍

ខ្សែទាំងនេះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្វ័យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូរ
 រឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅដោយបញ្ជារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញ
 សេចក្តីកើតឡើង វិនាសទៅ អាទិសង្ស ទោស និងកិរិយាលាស់ចេញ
 នូវផស្សៈយន្តៈទាំងប្រាំមួយ ។ ខ្សែទាំងនេះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្វ័យ មិន
 ហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ។ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ជា
 របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញ សេចក្តីកើតឡើង វិនាសទៅ អាទិសង្ស
 ទោស និងកិរិយាលាស់ចេញ នូវឧបាទានក្នុង ៥ អ្នកដឹង អ្នកឃើញ
 នូវការកើតឡើង វិនាសទៅ អាទិសង្ស ទោស និងកិរិយាលាស់ចេញ នូវ
 មហាក្ខតទាំង ៤ អ្នកដឹង អ្នកឃើញថា ធម៌ណាមួយមានសភាពកើតឡើង
 ហើយ ធម៌ទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលាស់ទៅវិញវិញជាធម្មតា (ហេតុនោះ
 ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខ្សែទាំងនេះ បុគ្គលបិទបាន ដោយបញ្ជា ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្ចាស់អធិប្បន្នកិច្ចព្រឹត្តិការណ៍ ក្នុងលោក សតិជាគ្រឿង
 បិទ ខ្សែទាំងនោះ តថាគតពោល នូវការបិទខ្សែទាំងឡាយ
 ខ្សែទាំងនេះ បុគ្គល បិទបានដោយបញ្ជា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស កុទ្ធនិទ្ទេសោ

(៧៦) បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបិ (ឥច្ចាយស្មា អជិតោ)

នាមរូបញ្ច មាស

ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រហ្ម

កកត្ថតំ ឧបរជ្ជតំ ។

(៧៧) បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបិតំ បញ្ញាតិ យា

បញ្ញា បដាធនា វិចយោ បរិចយោ សល្លត្តណា

ឧបលត្តណា បច្ចុបលត្តណា បណ្ឌិតំ កោសលំ

នេប្បញ្ញំ វេកក្សា ចិត្តា ឧបបរិក្ខា ភ្លឺ មេនា បរិ-

ណាយិកា វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ បតោនោ បញ្ញា

បញ្ញាជ្រៃយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសតិ បញ្ញាចាសាទោ

បញ្ញាអាសោកោ បញ្ញាឌីកាសោ បញ្ញាបដ្ឋោតោ

បញ្ញាវតំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។

សតិកំ យា សតិ អនុស្សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិកំ

បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបិ ឥច្ចាយស្មា អជិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៧៦) (អធិតៈមានអាយុក្រាបបង្គំទូលថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទេស

បញ្ញា ខ សតិ ខ នាមនីវរូប ខ ខ្ញុំព្រះអង្គស្អប់ហើយ សូម
ជ្រងំសំដែងប្រាប់ នូវសេចក្តីខ្ពុះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ តើធម៌ខ្ពុះ
រលត់ទៅក្នុងទីណា ។

(៧៧) ពាក្យថា បញ្ញា ខ សតិ ខ ត្រង់ពាក្យថា បញ្ញា បាន
ខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ការពិចារណា ការពិចារណា យ៉ាង ការ
កំណត់ ការកំណត់ដឹង ការកំណត់ដឹងសព្វ ភាពនៃការឈ្លាសវៃ ភាព
នៃការរៀងវៃ ភាពនៃបញ្ញាដ៏ពេញលេញ សេចក្តីយល់ច្បាស់ ការ
តិច ការរំពឹង ប្រាជ្ញាក្រាស ប្រាជ្ញាបម្រាប់ទំលាយបង់នូវកិលេស
ប្រាជ្ញាសម្រាប់ដឹកនាំ ប្រាជ្ញាសម្រាប់ឃើញច្បាស់ សេចក្តីដឹងច្បាស់
សភាពនៃការទំលុះ បញ្ញា ឥន្ទ្រិយគឺបញ្ញា កំឡាំងគឺបញ្ញា សង្គ្រាតិ
បញ្ញា ប្រាសាទគឺ បញ្ញា ពន្លឺគឺបញ្ញា រស្មីគឺបញ្ញា ការរុងរឿងគឺបញ្ញា
កែវគឺបញ្ញា សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ។
ពាក្យថា សតិ បានដល់សេចក្តីពូក សេចក្តីពូករឿយៗ ។ បេ ។
សេចក្តីពូកត្រូវ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) អធិតមា ហាតដ៏មានអាយុ
ពោលថា បញ្ញា ខ សតិ ខ ។

អធិប្បកថាបិដក

(៧៨) ជាម្សបញ្ច មាសាតិ ជាមន្តិ ចត្តារោ

អរុប្បិដោ ទុក្ខា ។ រូបន្តិ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា

ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយរូបំ ។ មាសាតិ

បិយវចនំ កុរុវចនំ សកាវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ

មាសាតិ ជាម្សបញ្ច មាស ។

(៧៩) ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រហ្មតិ ឯតម្មេតិ យំ

បុត្តាមិ យំ យាទាមិ យំ អដ្ឋេសាមិ យំ បសា-

ទេមិ ។ បុដ្ឋាតិ បុត្តតោ យាទិតោ អដ្ឋេសិតោ

បសាទិតោ ។ បព្រហ្មតិ ព្រហ្ម អាទិត្យាហិ ទេ-

សេហិ បញ្ចបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវាហិ វិភជ្ជាហិ ឧត្តា-

នីករេហិ បកាសេហិតិ ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រហ្ម ។

(៨០) កត្តេតំ ឧបរុជ្ជតិ កត្តេតំ ឧរុជ្ជតិ រូប-

សមតិ អត្តំ កត្តតិ បដិប្បស្សមតិ កត្តេតំ ឧប-

រុជ្ជតិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

អធិប្បន្ញវិញ្ញាណវិញ្ញាណ

(៧៨) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ នាមនឹងរូប ១ ត្រង់
 ពាក្យថា នាម បានដល់អរូបក្ខន្ធ ៤ ។ ពាក្យថា រូប គឺមហាក្ខត្រូប ៤ នឹង
 រូបដែលអាស្រ័យមហាក្ខត្រូបទាំង ៤ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ
 គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ
 ជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតក្រែង ហេតុនោះ (លោក
 សួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ នាមនឹងរូប ១ ។

(៧៩) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់ ទូរ
 សេចក្តីនេះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ទូរសេចក្តីនេះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺ
 ខ្ញុំព្រះអង្គសួរសេចក្តីណា សូមសេចក្តីណា អារាធនាសេចក្តីណា ជ្រះ
 ថ្លាសេចក្តីណា ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសួរ សូម
 អារាធនា ជ្រះថ្លាហើយ ។ ពាក្យថា សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់ គឺសូមទ្រង់
 ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក ញែក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ
 ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់
 សំដែងប្រាប់ទូរសេចក្តីនេះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៨០) ពាក្យថា តើធម៌នេះ លេចទៅក្នុងទីណា គឺធម៌នេះ លេចទៅ
 រម្ងាប់ទៅ ដល់ទូរសេចក្តីវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ទៅក្នុងទីណា ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) ធម៌នេះលេចទៅក្នុងណា ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ
 ពោលថា :

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបិ (ឥច្ឆាយស្មា អជិតោ)

នាមរូបញ្ច អារិស

ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រហ្មា

កត្ថតំ ឧបរុជ្ឈតីតំ ។

(៨១) យមេតំ បញ្ញំ អប្បច្ចំ អជិតំ តំ វនាមិ តេ

យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបរុជ្ឈតំ

វិញ្ញាណស្ស និរោធន ឯត្ថតំ ឧបរុជ្ឈតំ ។

(៨២) យមេតំ បញ្ញំ អប្បច្ចំ យមេតន្តំ បញ្ញញ្ច

សតិញ្ច នាមរូបញ្ច ។ អប្បច្ចំ អាប្បច្ចសិ អាយាចសិ

អជ្ឈេសសិ បសាទេសីតិ យមេតំ បញ្ញំ អប្បច្ចំ ។

(៨៣) អជិតំ តំ វនាមិ តេតិ អជិតាតិ ភគវា

តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ តន្តំ បញ្ញញ្ច

សតិញ្ច នាមរូបញ្ច ។ វនាមីតំ តំ វនាមិ អាចិ.

ក្យាមិ ទេសេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិគជាមិ

ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ អជិតំ តំ វនាមិ តេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពូជ្ឈនិទ្ទេស

បតីគ្រូព្រះអង្គជានិរុទ្ធក បញ្ញា ១ សតិ ១ នាមនីវរូប ១ ខ្ញុំ
ព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់នូវសេចក្តីនេះដល់ខ្ញុំ
ព្រះអង្គ តើធម៌នេះរលត់ទៅក្នុងទីណា ។

(៨១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្ចាស់អធិតៈ អ្នកបានសួរហើយ
នូវប្រស្នាណា តថាគតនឹងពោលនូវប្រស្នានោះដល់អ្នក នាម
នីវរូប រលត់មិនមានសេសសល់ក្នុងទីណា នាមនីវរូបនេះរលត់
ក្នុងទីនេះ ព្រោះកិរិយារលត់វិញ ។

(៨២) ពាក្យថា អ្នកបានសួរហើយ នូវប្រស្នាណា ត្រង់ពាក្យ
ថា នូវប្រស្នាណាគឺ នូវបញ្ញា សតិនឹងនាមរូប ។ ពាក្យថា បានសួរ
ហើយ គឺសួរ សូម អរាធនា ជ្រះថ្លាហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) អ្នកបានសួរហើយ នូវប្រស្នាណា ។

(៨៣) ពាក្យថា អធិតៈ នៃបទថា ម្ចាស់អធិតៈ តថាគតនឹង
ពោលប្រស្នានោះដល់អ្នក គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ
ចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា នូវប្រស្នានោះ គឺនូវបញ្ញាផង សតិផង នាម
នីវរូបផង ។ ពាក្យថា នឹងពោល គឺ នឹងពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញា
តាំងទុក ញែក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស នូវប្រស្នានោះ ហេតុ
នោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្ចាស់អធិតៈ តថាគត នឹងពោលនូវប្រស្នានោះ
ដល់អ្នក ។

អធិប្បកថាបិដក

(៨៤) យត្ថ ធាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបរុដ្ឋត្ថំ ធាមន្តំ ចត្តារោ អរូបំ ឧបរុដ្ឋត្ថំ ។ រូបន្តំ ចត្តារោ ច មហាក្កតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្កតានំ ឧបាយរូបំ ។ អសេសន្តំ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សសំ បរិយាទាយវចនមេតំ អសេសន្តំ ។ ឧបរុដ្ឋត្ថំ និរុដ្ឋត្ថំ រូបសមនំ អត្តកច្ឆនំ បដិច្ចស្សមនំ យត្ថ ធាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបរុដ្ឋត្ថំ ។

(៨៥) វិញ្ញាណស្ស និរោធន ឯត្ថំ ឧបរុដ្ឋត្ថំ សោតាមត្ថមក្កញ្ញោន អភិសង្ការវិញ្ញាណស្ស និរោធន សត្ត កវេ វិបេត្តា អនមតត្ថេ សំសារេ យេ ឧបរុដ្ឋយ្យំ ធាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេ និរុដ្ឋន្តំ រូបសមនំ អត្តកច្ឆនំ បដិច្ចស្សមនំ ។ សត្តនាតាមត្ថមក្កញ្ញោន អភិសង្ការវិញ្ញាណស្ស និរោធន ទ្វេ កវេ វិបេត្តា បញ្ចសុ កវេសុ យេ ឧបរុដ្ឋយ្យំ ធាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេ និរុដ្ឋន្តំ រូបសមនំ អត្តកច្ឆនំ បដិច្ចស្សមនំ ។

អធិប្បន្ញវិញ្ញាណប្បដិសេស

(៨៤) ពាក្យថា នាមនីវរូប រលត់ មិនមានសេសសល់ ក្នុងទីណា ត្រង់ពាក្យថា នាម បានដល់ អរូបក្ខន្ធល ៤ ។ ពាក្យថា រូប គឺ មហាក្ខត-
 រូប ៤ នីវរូបអាស្រ័យមហាក្ខតរូប ៤ ។ ពាក្យថា មិនមានសេស
 សល់ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសេសសល់ រកសេស
 សល់គ្មាន ពាក្យថា មិនមានសេសសល់ នេះជាពាក្យរួមយក ។
 ពាក្យថា រលត់ គឺរលត់ ម្លាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់ម្លាប់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នាមនីវរូប រលត់ មិនមានសេសសល់ ក្នុងទីណា ។

(៨៥) ពាក្យថា នាមនីវរូបន្ត្រះ រលត់ ក្នុងនីវរូបន្ត្រះ ព្រោះកិរិយារលត់
 វិញ្ញាណ អធិប្បាយថា ធម៌ទាំងឡាយណា គឺនាមនីវរូប គប្បីកើត
 ក្នុងសង្ខារ មានទីបំផុតខាងដើម ដែលគេមិនអាចដឹងបាន រឿងលែងតែ
 កំណើតប្រាំពីរចេញ ធម៌ទាំងន្ត្រះ រលត់ ម្លាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់
 ម្លាប់ ក្នុងសោតាបត្តិមគ្គន្ត្រះ ព្រោះកិរិយារលត់ អភិសង្ខារវិញ្ញាណ^(១)
 ដោយសោតាបត្តិមគ្គញ្ញាណ ។ ធម៌ទាំងឡាយណា គឺនាមនីវរូប
 គប្បីកើតក្នុងកំណើតប្រាំ រឿងលែងតែកំណើតពីរ ធម៌ទាំងន្ត្រះ រលត់
 ម្លាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់ម្លាប់ ក្នុងសកទាតាមិមគ្គន្ត្រះ ព្រោះ
 កិរិយា រលត់ អភិសង្ខារវិញ្ញាណ ដោយសកទាតាមិមគ្គញ្ញាណ ។

១ បានដល់ចិត្តដ៏សម្បជញ្ញ ដោយកុសលកុសលចេតនា ។ អដ្ឋកថា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡង្គិយោ

អនាគាមិមគ្គញាណោ អភិសម្មារិញ្ញាណាស្ស និរោ-
 ធនេន ឯកំ ករំ វេយ្យោ កាមធាតុយា វា រូបធាតុ-
 យា វា អរូបធាតុយា វា យេ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ ធាមញ្ច រូបញ្ច
 ឯត្ថេតេ ឯវុជ្ឈន្តិ រូបសមន្តិ អន្តំ កច្ឆន្តិ
 បដិប្បស្សន្តិ ។ អនាគាមិមគ្គញាណោ អភិសម្មារ-
 ិញ្ញាណាស្ស និរោធនេន យេ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ ធាមញ្ច រូបញ្ច
 ឯត្ថេតេ ឯវុជ្ឈន្តិ រូបសមន្តិ អន្តំ កច្ឆន្តិ បដិប្ប-
 ស្សន្តិ ។ អនាគា អនុបាទិសេសាយ បរិនិព្វាន-
 ធាតុយា បរិនិព្វាយន្តស្ស បុរិមរិញ្ញាណាស្ស និរោធនេន
 បញ្ញា ច សតិ ច ធាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេតេ ឯវុជ្ឈន្តិ
 រូបសមន្តិ អន្តំ កច្ឆន្តិ បដិប្បស្សន្តិតិ រិញ្ញាណាស្ស
 និរោធនេន ឯត្ថេតំ ឧបវុជ្ឈន្តិ ។ តេនាហា ភកវា

យមេតំ បញ្ញំ អប្បច្ឆំ អនិច្ចតំ វិទាមិ តេ

យត្ថ ធាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបវុជ្ឈន្តិ

រិញ្ញាណាស្ស និរោធនេន ឯត្ថេតំ ឧបវុជ្ឈន្តិតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ធម៌ទាំងឡាយណា គឺនាមនីរូប គប្បីកើតក្នុងកាមធាតុក្តី រូបធាតុ
 ក្តី អរូបធាតុក្តី វៀរលែងតែកំណើតមួយ ធម៌ទាំង⁺នេះ រលត់
 រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងអនាគាមមគ្គនេះ ព្រោះ
 កិរិយារលត់អភិសង្ខារវិញ្ញាណ ដោយអនាគាមមគ្គញ្ញាណ ។ ធម៌
 ទាំងឡាយណា គឺនាមនីរូប គប្បីកើត ធម៌ទាំង⁺នេះ រលត់ រម្ងាប់
 ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងអរហត្តមគ្គនេះ ព្រោះកិរិយារលត់
 អភិសង្ខារវិញ្ញាណ ដោយអរហត្តមគ្គញ្ញាណ ។ ព្រះអរហន្ត កាល
 បរិនិព្វាន ដោយអនុបាទិសេសបរិនិព្វានធាតុ បញ្ញាផង សតិផង
 នាមនីរូបផង ធម៌ទាំង⁺នេះ តែងរលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស
 ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងអរហត្តមគ្គនេះ ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណមុន ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នាមនីរូបនេះ រលត់ក្នុងទីនេះ ព្រោះកិរិយារលត់
 វិញ្ញាណ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ម្ចាស់អដ្ឋតៈ អ្នកបានសួរហើយ នូវប្រសាណា តថាគត
 នឹងពោលនូវប្រសាណោះដល់អ្នក នាមនីរូប រលត់មិនមាន
 សេសសល់ ក្នុងទីណា នាមនីរូបនេះ រលត់ក្នុងទីនេះ⁺
 ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណ ។

អធិប្បន្ននិក្ខេប

[៨៦] យេ ច សង្ខតធម្មា សេ យេ ច សេក្ខា បុច្ឆ និធិ

តេសំ មេ និបកោ នវិយំ បុដ្ឋោ បព្រហ្មិ មារិស ។

[៨៧] យេ ច សង្ខតធម្មា សេតិ សង្ខតធម្មា

វុច្ឆនិ អរហន្តោ វិណាសវំ ។ កីការណា សង្ខត-

តធម្មា វុច្ឆនិ អរហន្តោ វិណាសវំ ។ តេ សង្ខត-

តធម្មា ញាតធម្មា តុលីតធម្មា តិរិកតធម្មា វិក្ខតធម្មា

វិភាវីតធម្មា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ សង្ខតធម្មា

ញាតធម្មា តុលីតធម្មា តិរិកតធម្មា វិក្ខតធម្មា វិភាត-

ធម្មា សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ សង្ខតធម្មា ។ បេ ។

សព្វេ ធម្មា អនិច្ចាតិ សង្ខតធម្មា ។ បេ ។

អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ សង្ខតធម្មា ។ បេ ។

អធិប្បន្ញាតិប្បញ្ញាតិទ្រព្យ

(៨៦) (អធិតៈសួរថា) បុគ្គលទាំងឡាយណា មានធម៌ពិចារណា ឃើញហើយ នឹងបុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេដ្ឋីៈ មានប្រមាណ ច្រើន ក្នុងទីនេះ បពិត្រព្រះអង្គនិរទេត្ត ព្រះអង្គជាបុគ្គលមាន បញ្ញាចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់ត្រាស់ ប្រាប់ ថាសេចក្តីប្រព្រឹត្តិ របស់បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៨៧) ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា មានធម៌ពិចារណាឃើញ ហើយ អធិប្បាយថា អរហន្ត្រឡាយស្រពទាំងឡាយ លោកហៅថា អ្នកមានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ ព្រោះហេតុអ្វី អរហន្ត្រឡាយស្រព ទាំងឡាយ លោកហៅថា អ្នកមានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ អរហន្ត្រឡាយស្រពទាំងនោះ មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ មាន ធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ពិនិត្យហើយ មានធម៌ ប្រាកដហើយ មានធម៌ចំរើនច្បាស់ហើយ គឺមានធម៌ពិចារណាឃើញ ហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ពិនិត្យ ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ មានធម៌ចំរើនច្បាស់ហើយថា សង្ខារ ទាំងពួង មិនទៀង មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ បេ ។ ថា សង្ខារ ទាំងពួង ជាទុក្ខ មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ បេ ។ ថា ធម៌ទាំងពួង ជាអនត្តា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

យដ្ឋីញ៉ា សមុទយនម្ពំ សព្វន្តំ និរោធនម្ពន្តំ សង្ខតនម្ពា
 ញាតនម្ពា តុល្លតនម្ពា តិរិកនម្ពា វិក្ខតនម្ពា វិការិកនម្ពា
 អដវា តេសំ ខន្ធ សង្ខតា ធាតុយោ សង្ខតា
 អាយតនានិ សង្ខតានិ កតិយោ សង្ខតា ឧបបត្តិយោ
 សង្ខតា បដិសន្ធិយោ សង្ខតា ភវា សង្ខតា
 សំសារា សង្ខតា វដ្ឋា សង្ខតា ។ អដវា តេ
 ខន្ធបរិយន្តេ វិតា ធាតុបរិយន្តេ វិតា អាយតន-
 បរិយន្តេ វិតា កតិបរិយន្តេ វិតា ឧបបត្តិបរិយន្តេ
 វិតា បដិសន្ធិបរិយន្តេ វិតា ភវបរិយន្តេ វិតា សំសា-
 រិបរិយន្តេ វិតា វដ្ឋបរិយន្តេ វិតា អន្តិមភវេ វិតា
 អន្តិមសមុស្សយេ វិតា អន្តិមទេហាធារា អរហន្តោ ។
 តេសំ បាយំ បន្តិមកោ ចរិមោយំ សមុស្សយោ
 ជាតិមរណាសំសារោ នត្ថំ នេសំ បុណ្ណោភិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ថា សង្ខារទាំងឡាយកើតមាន ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ មានធម៌ពិចារណា
 ឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្វីងហើយ មានធម៌ពិនិត្យ
 ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ មានធម៌ចម្រើនច្បាស់ហើយថា ធម្មជាតិ
 ណាមួយ មានភរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មាន
 ភរិយាលេត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ មួយទៀតថា ព្រះអរហន្តទាំងនោះ
 មានខន្ធពិចារណាឃើញហើយ មានធាតុពិចារណាឃើញហើយ មាន
 អាយតនៈពិចារណាឃើញហើយ មានភគពិចារណាឃើញហើយ មាន
 ឧបបត្តិពិចារណាឃើញហើយ មានបដិសន្ធិពិចារណាឃើញហើយ
 មានភពពិចារណាឃើញហើយ មានសង្សារ ពិចារណាឃើញហើយ
 មានវដ្តៈពិចារណាឃើញហើយ ។ មួយទៀតថា ព្រះអរហន្តទ្រណា-
 ស្រពទាំងឡាយនោះ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតខន្ធ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតធាតុ
 តាំងនៅក្នុងទីបំផុតអាយតនៈ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតភគិ តាំងនៅក្នុងទី
 បំផុតឧបបត្តិ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតបដិសន្ធិ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតភព តាំង
 នៅក្នុងទីបំផុតសង្សារ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតវដ្តៈ តាំងនៅក្នុងភពជាទីបំផុត
 តាំងនៅក្នុងសរីរៈជាទីបំផុត មានភរិយាទ្រទ្រង់នូវរាងកាយជាទីបំផុត ។

នេះ រាងកាយ ជាទីបំផុត នេះរាងកាយខាងក្រោយរបស់
 ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ការអន្ទោលទៅកាន់ជាតិនឹងមរណៈ
 នឹងការកើតក្នុងភពថ្មី របស់ព្រះអរហន្តទាំងនោះ មិនមានទេ ។

អធិប្បន្នវិញ្ញាណខ្មែរ

តំការណា សង្ខតធម្មា វុច្ឆន្តិ អរហន្តោ វិណាសវាតិ
យេ ច សង្ខតធម្មា សេ ។

(៨៨) យេ ច សេក្ខា បុត្តំ វេទានិ សេក្ខានិ
តំការណា វុច្ឆន្តិ សេក្ខា ។ សិក្ខន្តិតំ សេក្ខា ។
កំ សិក្ខន្តិ ។ អធិសីលម្យំ សិក្ខន្តិ អធិចិត្តម្យំ
សិក្ខន្តិ អធិប្បញ្ញម្យំ សិក្ខន្តិ ។

កតមា ច អធិសីលសិក្ខា ។ វេទ ភិក្ខុ សីលវា
ហោតិ មាតិមោក្ខសំវាសំវតោ វិហារតិ អាចារតោ-
ចរសម្បជ្ជោ អណ្តាមត្តសុ វជ្ជេសុ កយទស្សន៍
សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ ឧទ្ធតោមិ ស័-
លក្ខន្ធា មហន្តោមិ សីលក្ខន្ធា សីលំ បតិជ្ជា
អារាណំ សំយោ សំវារោ មុខំ បមុខំ កុសលានំ
ធម្មានំ សម្មាបត្តិយា អយំ អធិសីលសិក្ខា ។

កតមា ច អធិចិត្តសិក្ខា ។ វេទ ភិក្ខុ វិវិច្ឆេ
តោមេហិ វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ
សវិចារ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ទុតិយំ
ឈានំ តតិយំ ឈានំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ
វិហារតិ អយំ អធិចិត្តសិក្ខា ។

អធិតមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីស

ហេតុនោះ ព្រះអរហន្តខ្លាំងណាស្រពពាំងឡាយ លោកហៅថា អ្នក
មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ហេតុនោះ លោកសួរថា បុគ្គលទាំង
ឡាយណា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។

(៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេត្វៈ
មានប្រមាណច្រើនក្នុងទីនេះ បុព្វត្រង់ពាក្យថា សេត្វបុគ្គលទាំងឡាយ
ដែលលោកហៅថា សេត្វៈ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ឈ្មោះថា សេត្វៈ
ព្រោះនៅសិក្សា ។ នៅសិក្សាអ្វី ។ នៅសិក្សាអធិសីលខ្លះ សិក្សា
អធិចិត្តខ្លះ សិក្សាអធិប្បញ្ញាខ្លះ ។

អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ជា
អ្នកមានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំវេសីល បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ
នឹងគោចរៈ ឃើញភ័យ ក្នុងទោសបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សាក្នុង
សិក្ខាបទទាំងឡាយ សីលក្ខន្ធចក្ខុ សីលក្ខន្ធចក្ខុ សីលជាទីពឹង ជា
ត្រៀមរាំង ជាការសង្រួម ជាការបិទ ជាប្រធាន ជាប្រមុខនៃការបាន
ឡូកុសលធម៌ទាំងឡាយ នេះជា អធិសីលសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ស្ងាត់
ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ចូលបឋមជ្ឈាន
ប្រកបដោយវិតក្កៈ វិចារៈ នឹងបីតិ សុខៈ ដែលកើតអំពីវិវេក ទុតិយ-
ជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន ចតុត្ថជ្ឈាន នេះជា អធិចិត្តសិក្ខា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

កុមមា ច អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ឥធិ កិក្ខុ
 បញ្ញា ហោតិ ឧទយត្ថតាមិទិយា បញ្ញាយ ស-
 មន្មាតតោ អរិយាយ និព្វេជិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយ-
 តាមិទិយា សោ ឥទំ ទុក្ខន្តំ យថាក្ខតំ បដាធាតិ
 អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ អយំ ទុក្ខនិរោធាតិ អយំ
 ទុក្ខនិរោធតាមិទិ បដិបទាតិ យថាក្ខតំ បដាធាតិ
 ឥមេ អាសវាតិ អយំ អាសវសមុទយោតិ អយំ អា-
 សវនិរោធាតិ អយំ អាសវនិរោធតាមិទិ បដិបទាតិ
 យថាក្ខតំ បដាធាតិ អយំ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

ឥមា តិស្ស កិក្ខុ អាវុដ្ឋន្តា សិក្ខន្តំ ជា-
 នន្តា សិក្ខន្តំ ចិត្តំ អធិជ្ឈហន្តា សិក្ខន្តំ សទ្ធាយ
 អធិមុច្ឆន្តា សិក្ខន្តំ វិរិយំ បក្កល្ហាន្តា សិក្ខន្តំ សតី
 ឧបជ្ឈមេន្តា សិក្ខន្តំ ចិត្តំ សម្មាទហន្តា សិក្ខន្តំ
 បញ្ញាយ បដានន្តា សិក្ខន្តំ អភិពោឃ្យំ អភិជានន្តា
 សិក្ខន្តំ បរិពោឃ្យំ បរិជានន្តា សិក្ខន្តំ បហាតតំ
 បដហន្តា សិក្ខន្តំ កាវេតតំ កាវេន្តា សិក្ខន្តំ សច្ច-
 កាតតំ សច្ចករេន្តា សិក្ខន្តំ ចរន្តំ អាចរន្តំ ស-
 មាចរន្តំ សមាធាយ វត្តន្តំ តំការណា វត្តន្តំ សេក្ខា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុ ភូតិធម្មវិន័យនេះ ជាអ្នក
 មានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញា ទៅក្នុងសេចក្តីចម្រើននឹងសេចក្តីវិនាស
 ជាប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ ចាក់ធ្លុះដល់នូវសេចក្តីអស់ទុក្ខដោយប្រពៃ ភិក្ខុនោះ
 ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះហេតុឲ្យកើតទុក្ខ
 នេះសេចក្តីរលត់ទុក្ខ នេះបដិបទាដ៏ណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់
 តាមពិតថា នេះអាសវៈ នេះហេតុឲ្យកើតអាសវៈ នេះសេចក្តីរលត់អាសវៈ
 នេះបដិបទាដ៏ណើរទៅកាន់ទីរលត់អាសវៈ នេះជា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

សេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយ ពិចារណាសិក្សាសិក្ខាទាំង ៣ នេះ ដឹង
 សិក្សា តាំងចិត្តសិក្សា ចុះចិត្តស៊ីបដោយសង្ខារសិក្សា ផ្តល់ព្យាយាមសិក្សា
 តាំងសតិសិក្សា តាំងចិត្ត ដោយប្រពៃសិក្សា ដឹងច្បាស់ ដោយបញ្ញា
 សិក្សា ដឹងប្រាកដនូវធម៌ ដែលគួរដឹងប្រាកដសិក្សា កំណត់ដឹងធម៌
 ដែលគួរកំណត់ដឹងសិក្សា លះបង់ធម៌ដែលគួរលះបង់សិក្សា ចម្រើនធម៌
 ដែលគួរចម្រើនសិក្សា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់សិក្សា ប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តដោយគោរព ប្រព្រឹត្តដោយប្រពៃ
 សមាទាន ប្រព្រឹត្ត ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា សេក្ខៈ ។

អធិប្បាយវិញ្ញាណខ្មែរ

បុត្រី តហុកា ឯតេ សេក្ខា សោតាបដ្ឋា ច បដិ-
 បដ្ឋា ច សក្កានុតាមិណោ ច បដិបដ្ឋា ច អនាតាមិ-
 ណោ ច បដិបដ្ឋា ច អរហន្តា ច បដិបដ្ឋា ច ។
 ឥន្ទ្រាតិ ឥន្ទ្រស្ស ទិដ្ឋិយា ឥន្ទ្រស្ស ខន្ទិយា ឥន្ទ្រស្ស
 រុទិយា ឥន្ទ្រស្ស អាណាយេ ឥន្ទ្រស្ស វិនាយេ ឥន្ទ្រស្ស ធម្ម-
 ឥន្ទ្រស្ស ធម្មវិនាយេ ឥន្ទ្រស្ស ចារិយេ ឥន្ទ្រស្ស ព្រហ្មចរិ-
 យេ ឥន្ទ្រស្ស សុត្តសាសនេ ឥន្ទ្រស្ស អត្តការេ ឥន្ទ្រស្ស
 មនុស្សលោកេតិ យេ ច សេក្ខា បុត្រី ឥន្ទ ។

(៨៧) តេសំ មេ និបកោ ឥរិយំ បុដ្ឋា បព្រហ្មា
 មារិសាតិ ភូមិ និបកោ បណ្ឌិតោ បញ្ញាវ ពុទ្ធិមា ញាណំ
 វិការី មេធាវី តេសំ សង្ខតធម្មានញ្ច សេក្ខានញ្ច
 ឥរិយំ ចរិយំ វិត្តំ អាចារី តោចរិ វិហារំ បដិបទំ ។

អធិប្បដិសន្ធិវិញ្ញាណទុក្ខសេ

ពាក្យថា មានប្រមាណច្រើន សេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយ⁺នេះ មានប្រមាណ
 ច្រើន គឺសោតាបន្នបុគ្គល ១ បុគ្គលប្រតិបត្តិ (ដើម្បីសោតៈ ១) សកទា-
 តាមបុគ្គល ១ បុគ្គលប្រតិបត្តិ(ដើម្បីបកទាតាម១) អនាតាមបុគ្គល ១
 បុគ្គលប្រតិបត្តិ (ដើម្បីអនាតាម១) អរហន្ត ១ បុគ្គលប្រតិបត្តិ (ដើម្បីព្រះ
 អរហន្ត ១) ។ ពាក្យថា ក្នុងទីនេះ គឺក្នុងទីដ៏នេះ ក្នុងការគួរនេះ
 ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តនេះ ក្នុងសេចក្តីប្រកាន់នេះ ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងធម៌
 នេះ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ក្នុងសាសនានេះ ក្នុងព្រហ្មចរិយៈនេះ ក្នុងសត្វ
 សាសនានេះ ក្នុងអត្តភាពនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុនោះ (លោក
 សួរថា) បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេក្ខៈ មានប្រមាណច្រើន ក្នុងទីនេះ ។

(៨៧) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិទុក្ខ ព្រះអង្គជាបុគ្គលមាន
 បញ្ញាចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមព្រះអង្គត្រាស់សំដែង សេចក្តី
 ប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ សេចក្តីថា ព្រះអង្គ
 ជាបុគ្គលមានបញ្ញាចាស់ក្លា ជាបណ្ឌិតមានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿង
 ត្រាស់ដឹង មានញាណ មានបញ្ញា ជាគ្រឿងជ្រាបច្បាស់ មានបញ្ញា
 ជាគ្រឿងទំលាយកិលេស (សូមទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់) នូវសេចក្តី
 ប្រព្រឹត្ត ចរិយា ការប្រព្រឹត្ត មារយាទ គោចរ ឥរិយាបថ
 រាងកាយនៃអរហន្តនឹងសេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធពិទ្ធសោ

បុរោហិត បុរោ បុរោតោ យាចិតោ អដ្ឋេ-

សិតោ បសាទិតោ ។ បព្រហ្មតិ ព្រហ្ម

អាចិត្តាហិ ទេសេហិ បញ្ចមេហិ បដ្ឋមេហិ វិវាហិ

វិវាហាហិ ឧត្តរិកករេហិ បកាសេហិ ។ មារិសាតិ

មិយវចនំ កុវវចនំ សកាវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ

មារិសាតិ តេសំ មេ និបកោ វរិយំ បុរោ បព្រ-

ហិ មារិស ។ តេជហ សោ ព្រាហ្មណោ

យេ ច សម្ពាតិធម្មាសេ យេ ច សេត្តា បុដ្ឋ វេទ

តេសំ មេ និបកោ វរិយំ បុរោ បព្រហ្ម មារិសាតិ។

(៧០) កាមេសុ ឆាភិគ្គិជ្ឈេយ្យ មនសាធាវិលោ សិយា

កុសលោ សព្វធម្មានំ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វដេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡវិទ្យោស

សួរហើយ គឺសួរ ដណ្តឹង សូម អាវធនា ជ្រះថ្លាហើយ ។ ពាក្យថា
 សូមទ្រង់ ត្រាស់ប្រាប់ គឺសូមទ្រង់ពោល ត្រាស់បញ្ចេញ សំដែង
 បញ្ញត្ត តាំងទុក្ខ វែកញែក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ។ ពាក្យថា
 បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នេះជាពាក្យ ជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព
 ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នេះជាពាក្យពោល ដោយគោរព
 កោតក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ ព្រះអង្គជា
 បុគ្គលមានបញ្ញាចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់
 សេចក្តីប្រព្រឹត្ត នៃបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុ
 នោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បុគ្គលទាំងឡាយណា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ នឹង
 បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេក្ខៈ មានប្រមាណច្រើន
 ក្នុងទីនេះ បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ ព្រះអង្គជាបុគ្គលមានបញ្ញា
 ចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់សេចក្តី
 ប្រព្រឹត្ត នៃបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៧០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នាក្នុងកាម
 ទាំងឡាយ មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក៏ ជាបុគ្គលឈ្លាសវៃ ក្នុង
 ធម៌ទាំងឡាយ គប្បីប្រព្រឹត្ត មានសតិ ជាកិត្តិ ។

អធិប្បន្នកថាបិដក

(៧១) កាមេសុ យាតិកិដ្ឋយ្យតិ កាមាតិ ឧទ្ទា-
នតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កំលេសកាមា ច ។

កតមេ វត្ថុកាមា ។ មនាបិកា រូបា មនាបិកា
សទ្ធា មនាបិកា ភទ្ធា មនាបិកា វសា មនាបិកា ដោ-
ដ្ឋញ្ច អត្ថុណា ចាប្បណា ទាសីទាសា អដេឡកា
កុក្កជស្វករា ហត្ថិកាស្សវឡា ខេត្តំ វត្ថុ ហិរញំ សុ-
វណ្ណំ កាមនិកមរាជនាមិយោ រដ្ឋញ្ច ជនបទោ ច កោ-
សោ ច កោដ្ឋាការញ្ច យត្តិញ្ច រជនីយវត្ថុ វត្ថុកាមា ។
អបិច អតីតា កាមា អនាគតា កាមា បច្ចុប្បន្នា កាមា
អដ្ឋត្តា កាមា តហិទ្ធា កាមា អដ្ឋត្តតហិទ្ធា កាមា
ហិទ្ធា កាមា មដ្ឋិមា កាមា បណីតា កាមា អាទាយិ-
កា កាមា មាទុសិកា កាមា ទិញ្ច កាមា បច្ចុប្បន្នតា
កាមា ទិម្មិតា កាមា បរទិម្មិតា កាមា បរិក្ខហិ-
តា កាមា អបរិក្ខហិតា កាមា មមាយិតា កាមា
អមមាយិតា កាមា សព្វេបិ កាមាវចរា ធម្មា
សព្វេបិ រូបាវចរា ធម្មា សព្វេបិ អរូបាវចរា ធម្មា
តណ្ហាវត្ថុកា តណ្ហាវច្ឆណា កាអនីយដ្ឋេន រជនីយ-
ដ្ឋេន មននីយដ្ឋេន កាមា វេមេ វត្ថុនិ វត្ថុកាមា ។

អធិប្បាយពាក្យព្រាហ្មណ៍

(៩១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គល មិនគប្បីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំង
 ឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមទុក្ខាន កាមមាន ២ គឺ
 វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។

វត្ថុកាម តើដូចម្តេច ។ រូបជាទីគាប់ចិត្ត សំឡេងជាទីគាប់ចិត្ត ក្លិន
 ជាទីគាប់ចិត្ត រសជាទីគាប់ចិត្ត ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត កម្រាល គ្រឿង
 ស្បៃកញ្ចក់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ព័ត៌ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ
 សេះឈ្មោល-ញី ស្រែ ចម្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក និងម រាជ-
 ពានី ដែន ជនបទ សេនាទិករ ឃ្លាំង វត្ថុជាទីតាំងនៃសេចក្តី
 ត្រេកអរណាមួយ ឈ្មោះថា វត្ថុកាម ។ មួយទៀត កាមជាអតីត
 កាមជាអនាគត កាមជាបច្ចុប្បន្ន កាមខាងក្នុង កាមខាងក្រៅ កាម
 ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ កាមថេរកថាប កាមយ៉ាងកណ្តាល កាម
 ខ្ពង់ខ្ពស់ កាមប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអប្បាយ កាមជារបស់មនុស្ស កាមជាទិព្វ
 កាមដែលតាំងឡើងឯង កាមដែលនិម្មិត កាមដែលបុគ្គលដទៃនិម្មិត កាម
 ដែលហ្មងហែង កាមដែលមិនហ្មងហែង កាមដែលរាប់អាន កាមដែល
 មិនរាប់អាន ធម៌ជាតាមរចនាទាំងអស់ក្តី ធម៌ជារូបរចនាទាំងអស់ក្តី ធម៌
 ជាអរូបរចនាទាំងអស់ក្តី ជាវត្ថុនៃតណ្ហា ជាអារម្មណ៍នៃតណ្ហា ឈ្មោះ
 ថាកាម ដោយសេចក្តីថា គប្បីប្រាថ្នា ដោយសេចក្តីថា គប្បីត្រេកអរ
 ដោយសេចក្តីថា គប្បីស្រវឹង ទាំងនេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

កតមេ កិលេសកាមា ។ ធម្មោ កាមោ វា-
 តោ កាមោ ធម្មវាតោ កាមោ សង្កប្បោ កាមោ
 វាតោ កាមោ សង្កប្បវាតោ កាមោ យោ កាមេសុ
 កាមច្ចម្ពោ កាមវាតោ កាមទន្ធិ កាមតណ្ហា កាម-
 សំនេហោ កាមបិទាសា កាមបរិឡាហោ កាមគេ-
 ដោ កាមមុត្តា កាមជ្ឈេសាទំ កាមោយោ កាម-
 យោតោ កាមុទាទាទំ កាមច្ចទន្ធិវរណំ ។

អន្តសំ កាម តេ ម្យលំ សង្កប្បោ កាម ជាយសំ
 ទំ តំ សង្កប្បយិស្សាមិ ឯវំ កាម ទំ ហេហិសីតិ ។
 តមេ វុទ្ធន្តំ កិលេសកាមា ។ គេដោ វុទ្ធតិ តណ្ហា
 យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈោ លោកោ
 អកុសលម្យលំ ។ កាមេសុ ឆាភិគិដ្ឋេយ្យាតិ កិ-
 លេសកាមេសុ វត្ថុកាមេសុ ឆាភិគិដ្ឋេយ្យ ទំ ប-
 លំតុដ្ឋេយ្យ អភិទ្វោ^(១) អគង្គតោ អមុទ្គតោ អនុជ្ឈោ-
 បន្នោ វីតគេដោ^(២) ចត្តគេដោ វុទ្ធគេដោ មុត្តគេដោ
 បហំនគេដោ បដិទិស្សដ្ឋគេដោ វីតវាតោ ចត្តវាតោ
 វុទ្ធហាតោ មុត្តវាតោ បហំនវាតោ បដិទិស្សដ្ឋវាតោ

១ ម. អភិទ្វោ អល្យ ។ ២ ម. វីតគេដោ វីតគគេដោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

កិលេសកាម តើដូចម្តេច ។ ចំណង់ឈ្មោះថា កាម តម្រេកឈ្មោះ
 ថា កាម ចំណង់នឹងតម្រេក ឈ្មោះថា កាម តម្រិះឈ្មោះថា កាម តម្រេក
 ឈ្មោះថា កាម តម្រិះនឹងតម្រេក ឈ្មោះថា កាម បានដល់ចំណង់ គឺកាម
 ក្នុងកាមទាំងឡាយ តម្រេកគឺកាម សេចក្តីរីករាយគឺកាម តណ្ហាគឺកាម
 សេចក្តីស្នេហាគឺកាម សេចក្តីស្រឡាត់គឺកាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែង គឺកាម
 សេចក្តីប្រាថ្នាគឺកាម សេចក្តីជ្រប់គឺកាម កិរិយាលង់ចុះគឺ កាម អន្ទង់
 គឺកាម គ្រឿងប្រកបគឺកាម សេចក្តីប្រកាន់គឺកាម និវេណៈគឺកាមចន្ទៈ។

ម្នាលកាម តថាគតឃើញ ទីតាំងរបស់អ្នកហើយ ម្នាល

កាម អ្នកកើតអំពីសេចក្តីត្រិះរិះ តថាគត នឹងលែងត្រិះរិះ

រកអ្នក ម្នាលកាម អ្នកនឹងមិនមានដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

ពួកនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ តណ្ហា លោកហៅថា
 សេចក្តីប្រាថ្នា បានខាង តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
 អកុសលមូល ។ ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ
 បានសេចក្តីថា បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នា មិនគប្បីជាប់នៅ ក្នុងកិលេសកាម
 នឹងរត់កាមទាំងឡាយ គឺជាអ្នកមិនប្រាថ្នា មិនលង់ចុះ មិនជ្រប់
 មិនឈប់ ប្រាសចាកប្រាថ្នា ចោលប្រាថ្នា ខ្ចាក់ប្រាថ្នា លែងប្រាថ្នា
 លះប្រាថ្នា លះចោលប្រាថ្នា ប្រាសចាករត ចោលរតៈ ខ្ចាក់រតៈ
 លែងរតៈ លះរតៈ លោសចោលរតៈ ចេញចាកតណ្ហា

អធិតមាណវិកប្បញ្ញៈឧទ្ទេសោ

និព្វានតោ និព្វានតោ សីតិក្ខតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្ម-
ក្ខតេន អត្តនា វិហរេយ្យតិ កាមេសុ នាភិក្ខុជ្ឈេយ្យ ។

(៧២) មនសាទារិលោ សិយាតិ មនោតិ យំ ចិត្តំ
មនោ មាណសំ មាណយំ បណ្ណំ^(១) មនាយតនំ មនិជ្ឈ្នំ-
យំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា^(២) មនោវិញ្ញាណាធាតុ ។
កាយទុច្ចរិតេន ចិត្តំ អារិលំ ហោតិ លុទ្ធិតំ ឯវិតំ
យដ្ឋិតំ ចលិតំ កន្តំ អរូបសន្តំ វេទិទុច្ចរិតេន មនោ-
ទុច្ចរិតេន វាគេន ជោសេន មោហេន កោដេន ឧបនា-
ហេន មក្ខេន បណ្ណាសេន ឥស្សាយ មច្ចរិយេន
មាយាយ សាថេយ្យេន ជម្ពេន សារម្ពេន មាទេន
អតិមាទេន មទេន បមាទេន សព្វក្ខិលេសេហិ សព្វ-
ទុច្ចរិតេហិ សព្វទរថេហិ សព្វបរិឡាហេហិ សព្វសន្តា-
បេហិ សព្វកុសលាភិសង្ខារេហិ ចិត្តំ អារិលំ ហោតិ
លុទ្ធិតំ ឯវិតំ យដ្ឋិតំ ចលិតំ កន្តំ អរូបសន្តំ ។

១ ប. បណ្ណំ មនោ ។ ២ ប. និព្វានេ កន្តំ ។

អធិប្បាយពាក្យព្រាហ្មសូត្រ

មានសភាពលត់ មានគ្រជាក់កើតហើយ មានកិរិយាបានចំពោះនូវសុខ
គប្បីនៅដោយខ្លួនដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលមិនគប្បី
ប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

(៧២) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើចិត្តឱ្យល្អក់ ត្រង់ពាក្យ
ថា ចិត្ត បានដល់ធម្មជាតិសម្រាប់ត្រិះរិះ សម្រាប់ដឹង សម្រាប់ប្រាថ្នា
ហើយ ក្នុងចិត្ត មនោយតនៈ មន្ត្រីយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ ចិត្ត ជាធម្មជាតិល្អក់ រីករវៃ ញាប់ញ័រ
ចង្អៀតចង្អៀល យូងយ៉ាង ភ្ញាក់ផ្អើល មិនស្ងប់ ដោយកាយទុច្ច-
រិត វច្ចុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត ពតៈ ពោសៈ មោហៈ ក្រោធ
ការចងក្រោធទុក ការលុបលាងគុណ ការវាយបូកស្មើ សេចក្តីឈ្នា-
នីស សេចក្តីកំណាញ់ ការលាក់ពុត ការអួតអាង ការចចេស ការ
ប្រណាំងវាសនា មានៈ ការមើលងាយ សេចក្តីស្រវឹង នឹងសេចក្តី
ប្រហែស ចិត្តនោះ ជាធម្មជាតិល្អក់ រីករវៃ ញាប់ញ័រ ចង្អៀត
ចង្អៀល យូងយ៉ាង ភ្ញាក់ផ្អើល មិនស្ងប់ ដោយកិលេសទាំងពួង
ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំង
ពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អកុសលភិក្ខុទាំងពួង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុទ្ធមិទ្ទេសោ

មនសាធាវិលោ សិយាតិ ចិត្តេន អធាវិលោ សិយា
 អលុទ្ធូតោ អនេវតោ អយដ្ឋិតោ អចលិតោ អគន្លោ
 វ្យាបសន្តោ អាវិលករេ កិលេសេ ជិហេយ្យ បជិហេយ្យ
 វិនោទេយ្យ ព្យាដ្ឋិតេយ្យ អនកាវុដ្ឋមេយ្យ អាវិល-
 ករេហិ កិលេសេហិ ច អារតោ វិរតោ^(៣) បដិវិរតោ
 និក្ខន្តោ និស្សន្នោ វ្យាបសន្តោ វិប្បមុតោ វិសញ្ញត្តោ
 វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យាតិ មនសាធា-
 វិលោ សិយា ។

(៧៧) កុសលោ សព្វធម្មានុំ សព្វេ សង្ខារ
 អនិច្ចាតិ កុសលោ សព្វធម្មានុំ សព្វេ សង្ខារ
 ទុក្ខាតិ កុសលោ សព្វធម្មានុំ សព្វេ ធម្មា អ-
 នត្ថាតិ កុសលោ សព្វធម្មានុំ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខា-
 រាតិ កុសលោ សព្វធម្មានុំ ។ បេ ។ យន្តីត្ថា
 សមុទយេនម្ហំ សព្វនំ និរោធមម្ហំ កុសលោ
 សព្វធម្មានុំ ឯវម្មី កុសលោ សព្វធម្មានុំ ។

៣ ម. អស្ស វិរតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ រុក្ខសិទ្ធិស

ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់ បានន័យថា មិនគប្បីមានចិត្តល្អក់
 មិនរីករវា មិនញាប់ញ័រ មិនចង្អៀតចង្អល់ មិនយូងយោង មិនក្អក់
 ផ្អើល ស្ងប់ គប្បីលះបង់ លះបង់ផ្តាច់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើ
 មិនឲ្យមានបែបភាពទុក្ខកិលេសទាំងឡាយជាគ្រឿងធ្វើឲ្យល្អក់ មួយទៀត
 ជាបុគ្គលឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ចេញផុត ស្ងប់ រួចស្រឡះ ប្រកប
 ប្រាស ចាកកិលេសទាំងឡាយជាគ្រឿងធ្វើឲ្យល្អក់ គប្បីទៅដោយចិត្ត
 ប្រាសចាកសេចក្តីសល់រីល់ (ហេតុនោះទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើចិត្ត
 ឲ្យល្អក់ ។

(៧៣) ពាក្យថា ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង អធិប្បាយថា ឈ្លាស
 វៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំង
 ពួងថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា ធម៌ទាំង
 ពួងជាអនត្តា ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា សង្ខារទាំងឡាយ (មាន)
 ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា ធម្មជាតិ
 ណាមួយ មានសភាពកើតឡើង ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានសភាព
 រលត់ទៅជាធម្មតា បុគ្គលឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង យ៉ាងនេះឯង ។

អធិបទដ្ឋកថាបិដក

អថេវ អនិច្ចតោ កុសលោ សព្វធម្មានំ ទុក្ខតោ រោគ-
តោ ភណ្ឌតោ សល្លតោ អយតោ អាពាធាតោ បរតោ
បលោកតោ ភ្លឺតោ ឧបទ្គតោ អសាតតោ កយតោ
ឧបសគ្គតោ ចលតោ បក្ខតោ អន្តរតោ អតាណ-
តោ អលេណតោ អសរណតោ អសរណភូតតោ វិត្ត-
តោ វុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អាទីនេតោ វិបរីណា-
មធម្មតោ អសារកតោ អយម្បលតោ វេទកតោ វិភវ-
តោ សាសវតោ សង្ខតតោ មារាមិសតោ ជាតិធម្មតោ
ជរាធម្មតោ ព្យាធិធម្មតោ មរណធម្មតោ សោកបរិ-
នេវទុក្ខនោមនស្សទាយាសធម្មតោ សង្ខារសធម្ម-
តោ សមុទយតោ អន្តរាសតោ អនស្សាទតោ^(១) អាទី-
នេតោ អនិស្សរណតោ កុសលោ សព្វធម្មានំ ឯវម្ពំ
កុសលោ សព្វធម្មានំ ។ អថេវ ទទ្ធកុសលោ ធាតុ-
កុសលោ អាយតនកុសលោ បដិច្ចសមុប្បាទកុស-
លោ សតិប្បដ្ឋានកុសលោ សម្មប្បធានកុសលោ
ឥន្ទ្រិយកុសលោ វិជ្ជាយកុសលោ ពលកុសលោ
តោជ្ឈន្តកុសលោ មគ្គកុសលោ ផលកុសលោ
និព្វានកុសលោ ឯវម្ពំ កុសលោ សព្វធម្មានំ ។

១ ម. អស្សាទតោ ។

អធិតមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្ទេស

មួយទៀតឈ្មោះស្រែក្នុងធម៌ទាំងពួង ថាមិនទៀង ថាជាទុក្ខ ជាភេត ជាប្លស
 ជាសរ ជាអន្តរាយ ជាជម្ងឺ ជាបេសដៃ ជាបេសវិនាស ជាចង្រៃ
 ជាឧបទ្រព ជាបេសមិនគួរប្រាថ្នា ជាក័យ ជាឧបសគ្គ ជាបេសញាប់ញ័រ
 ជាបេសពុករលួយ ជាបេសមិនបិតថេរ ជាបេសពឹងមិនបាន ជាបេសពួន
 មិនបាន ជាបេសមិនមែនជាទីពឹង ជាបេសសង្ឃឹមមិនបាន ជាបេស
 ឥតអំពើ ជាបេសទេ ជាបេសសូន្យ ជាបេសមិនមែនខ្លួន ជាទោស
 ជាបេសតែងប្រែប្រួល ជាបេសឥតខ្ចីម ជាទីតាំងនៃទុក្ខ ជាអ្នកសម្លាប់
 ជាបេសប្រាសចាកសេចក្តីចម្រើន ជាបេសប្រកបដោយអាការៈ ជាបេស
 ដែលបង្កយតាក់តែង ជានុយរបេសមាន ជាបេសមានជាតិជាធម្មតា មាន
 ជរាជាធម្មតា មានព្យាធិជាធម្មតា មានមរណៈជាធម្មតា មានសោកខ្សឹក
 ខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស សេចក្តីតានតឹងជាធម្មតា មានគ្រឿងសៅហ្មង
 ជាធម្មតា មានការកើត មានការវិនាស មានសភាពមិនគួរជ្រះថ្លា
 ជាទោស មានការរើចញ្ចមិនបាន បុគ្គលឈ្មោះស្រែក្នុងធម៌ទាំងពួង យ៉ាង
 នេះឯង ។ មួយទៀត ឈ្មោះស្រែក្នុងខន្ធ ឈ្មោះស្រែក្នុងធាតុ ឈ្មោះស្រែក្នុង
 ភាយភនៈ ឈ្មោះស្រែក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ឈ្មោះស្រែក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះ
 ស្រែក្នុងសមុប្បធាន ឈ្មោះស្រែក្នុងឥទ្ធិបាទ ឈ្មោះស្រែក្នុងឥន្ទ្រិយ ឈ្មោះស្រែ
 ក្នុងពលៈ ឈ្មោះស្រែក្នុងពោជ្ឈង្គី ឈ្មោះស្រែក្នុងមគ្គ ឈ្មោះស្រែក្នុងផល
 ឈ្មោះស្រែក្នុងនិព្វាន បុគ្គលជាអ្នកឈ្មោះស្រែក្នុងធម៌ទាំងពួងយ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

អថវា សព្វធម្មា វុច្ចន្តិ ទ្វាទសាយតនានិ ចក្កុ ចេវ រូបា
 ច សោតញ្ច សទ្ធា ច យានញ្ច គន្ធា ច ជីវិតំ ច រសា
 ច កាយោ ច ដោដ្ឋញ្ច ច មនោ ច ធម្មា ច ។ យតោ
 ច អដ្ឋត្ថិកតាហិវេសុ អាយតនេសុ វាតោ^(១) បហ៌-
 លោ ហោតិ ឧច្ឆន្ទមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនកា-
 វុច្ចតោ អាយតី អនុប្បាទធម្មោ ឯត្តាវតាបិ កុសលោ
 សព្វធម្មានុច្ចំ កុសលោ សព្វធម្មានុំ ។

(៤៤) សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ សតោតិ ចត្វហិ
 ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិ-
 ប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ វេទនាសុ វេទនានុបស្ស-
 នាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ចិត្តំ ចិត្តានុបស្ស-
 នាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ធម្មេសុ ធម្មានុ-
 បស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ អប-
 រេហិបិ ចត្វហិ ការណេហិ សតោ អសតិបរិវដ្ដ-
 នាយ សតោ សតិការណីយានំ ធម្មានំ កតត្តា
 សតោ សតិប្បដិបក្ខានំ ធម្មានំ ហតត្តា សតោ
 សតិធិមិត្តានំ ធម្មានំ អប្បមុដ្ឋតា សតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធពិទ្ធស

មួយទៀត កាយតនៈ ១២ គឺភ្នែកនឹងរូប ត្រចៀកនឹងសំឡេង ច្រមុះ
 នឹងក្លិន អណ្តាតនឹងរស កាយនឹងផ្សព្វ ចិត្តនឹងធម៌ ហៅថា ធម៌ទាំងបួន ។
 តម្រេកក្នុងកាយតនៈ ជាខាងក្នុងខាងក្រៅទាំងឡាយ ជាតិលេសដែល
 បុគ្គលនោះលះបង់ មានឫសផ្តាច់ចោលហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីតាំង
 ដូចជាដើមត្នោត មិនឲ្យមានបែបភាព មិនឲ្យមានសភាពកើតឡើងតទៅ
 ដោយហេតុណា បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងបួនដោយ
 ហេតុប៉ុណ្ណោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងបួន ។

(៧៤) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត មានសតិជាភិក្ខុ ត្រង់
 ពាក្យថា មានសតិ គឺឈ្មោះថា មានសតិ ដោយហេតុ ៤ គឺ ចំរើន
 កាយនុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងកាយ ឈ្មោះថា មានសតិ ចំរើន
 វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មានសតិ
 ចំរើន ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងចិត្ត ឈ្មោះថា មានសតិ
 ចំរើន ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មាន
 សតិ ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀតគឺ ឈ្មោះថា មានសតិ
 ព្រោះវៀរចាកការមិនមានសតិ មានសតិ ព្រោះបានធ្វើធម៌ ដែល
 គប្បីធ្វើដោយសតិ មានសតិ ព្រោះកំចាត់ចោលធម៌ ដែលជាសត្រូវ
 ដល់សតិ មានសតិ ព្រោះមិនភ្លេចធម៌ ជាទីមិត្តរបស់សតិ ។

អធិប្បន្ននិកាយ

អបរេហិច្ចំ ចត្វាហិ កាវណេហិ សតោ សតិយា
 សមដ្ឋានតត្ថា សតោ សតិយា វសិតត្ថា សតោ សតិ-
 យា ពាក្យតាយ^(១) សតោ សតិយា អបរេហិច្ចំ ចត្វា-
 ហិច្ចំ សតោ ។ អបរេហិច្ចំ ចត្វាហិ កាវណេហិ
 សតោ សតត្ថា សតោ សត្តត្ថា សតោ សមិតត្ថា
 សតោ សត្តត្ថាសមដ្ឋានតត្ថា សតោ ។ ពុទ្ធានុស្សតិ-
 យា សតោ ធម្មានុស្សតិយា សតោ សង្ឃានុស្សតិយា
 សតោ សីលានុស្សតិយា សតោ ពាក្យានុស្សតិយា
 សតោ ខេត្តានុស្សតិយា សតោ អាណាប្រាណស្សតិយា
 សតោ មរណានុស្សតិយា សតោ កាយគតាសតិយា
 សតោ ឧបសមាទានុស្សតិយា សតោ ។ យា សតិ
 ។ មេ ។ សម្មាសតិ សតិសម្មាជ្ឈង្គោ ឯកាយន-
 មត្តោ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ ឥមាយ ឧបេតោ
 ហោតិ សម្មបេតោ ឧបាសតោ សម្មបាសតោ ឧប-
 បេតោ សម្មបបេតោ សម្មបាសតោ សោ វុច្ចតិ សតោ ។

១ ម. ពុទ្ធានុស្សតិ ។

អធិតមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេស

មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀតគឺ ឈ្មោះថា មានសតិ ព្រោះ
 ជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសតិ មានសតិ ព្រោះថ្វីកដោយសតិ មានសតិ
 ព្រោះស្ងួតជំនាញដោយសតិ មានសតិ ព្រោះមិនឆ្កាតចោលសតិ ។
 មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀតគឺ ឈ្មោះថា មានសតិ ព្រោះ
 ជាអ្នកមានសតិ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់ មានសតិ ព្រោះជាអ្នក
 រម្ងាប់ មានសតិ ព្រោះបរិបូណ៌ ដោយសប្បុរសធម៌ ។ ឈ្មោះថា
 មានសតិ ព្រោះការព្យាករឿយ ។ នូវព្រះពុទ្ធ មានសតិ ព្រោះ
 ការព្យាករឿយ ។ នូវព្រះធម៌ មានសតិ ព្រោះការព្យាករឿយ ។ នូវព្រះ
 សង្ឃ មានសតិ ព្រោះការព្យាករឿយ ។ នូវសីល មានសតិ ព្រោះ
 ការព្យាករឿយ ។ នូវចាតៈ មានសតិ ព្រោះការព្យាករឿយ ។ នូវធម៌
 ដែលធ្វើឲ្យជាទេវតា មានសតិ ព្រោះការព្យាករឿយ ។ នូវខ្យល់ដង្ហើម
 ចេញចូល មានសតិ ព្រោះការព្យាករឿយ ។ នូវសេចក្តីស្ងប់ មាន
 សតិ ដោយការព្យាក ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ មានសតិ ព្រោះការព្យាក
 រឿយ ។ នូវព្រះនិព្វាន ។ ការព្យាក ។ បេ ។ ការព្យាកត្រូវ ការព្យាក
 ជាអង្គនៃធម៌ ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង ជាផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គល ម្នាក់ឯងណា
 នេះលោកហៅថា សតិ ។ ភិក្ខុប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅ ចូល
 ទៅជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រមហើយ
 ដោយសតិនោះ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា មានសតិ ។

ភិក្ខុតិ សត្តន្តំ ធម្មានំ ភិក្ខុតា ភិក្ខុ សក្កាយនិដ្ឋិ ភិក្ខុ
 ហោតិវិចិត្តិន្ទា ភិក្ខុ ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ ភិក្ខុ
 ហោតិ វាតោ ភិក្ខុ ហោតិ នោសោ ភិក្ខុ ហោតិ មោ-
 ហោ ភិក្ខុ ហោតិ មាណោ ភិក្ខុ ហោតិ ភិក្ខុស្ស ហោ-
 នំ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សង្ខិលេសិកា ចោធនេត្ត-
 វិកា សនរា ទុក្ខវិចារកា អាយតី ជាតិជរាមរណីយា ។

បដ្ឋេន កតេន^(១) អត្តនា (សភិយាតិ ភគវា)

បរិនិព្វានគតោ វិនិល្លាគោ

វិកវេញ កវេញ វិប្បហាយ

វុសិតវា វិណាប្បនព្វវា^(២) ស ភិក្ខុតិ ។

សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេ សតោ
 គច្ឆយ្យ សតោ តិដ្ឋយ្យ សតោ និសីទេយ្យ សតោ
 សេយ្យំ កម្មេយ្យ សតោ អភិក្កមេយ្យ សតោ បដិ-
 ក្កមេយ្យ សតោ អាណកេយ្យ សតោ វិលោកេយ្យ
 សតោ សម្មិញ្ញេយ្យ សតោ បសារេយ្យ សតោ សង្ខ-
 ដិបត្តចីវរំ ជារេយ្យ សតោ ចរេយ្យ សតោ វិហារេយ្យ
 វត្ថេយ្យ វិវេយ្យ ចាលេយ្យ យថេយ្យ យាថេយ្យតិ
 សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេ ។ តេនាហា ភគវា

១ ប. បដេនកតេន ។ ២ ប. វិណាប្បនព្វវា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពូជុល្លិខេស

ពាក្យថាភិក្ខុ ភិក្ខុ ព្រោះជាអ្នកទំលាយធម៌ប្រាំពីរគឺ ទំលាយ
 សក្កាយទិដ្ឋិ ទំលាយវិចិត្តិក្ខុ ទំលាយសីលពូតបរាមាស ទំលាយរាគៈ
 ទំលាយទោសៈ ទំលាយមោហៈ ទំលាយមានៈ ទំលាយអកុសលដ៏
 លាមកទាំងឡាយ ប្រកបដោយគ្រឿងសៅហ្មងព្រម ដែលឲ្យបដិសន្ធិ
 ក្នុងភពប្តី ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល ជាបច្ច័យ
 នៃជាតិ ជរា មរណៈ ក្នុងអនាគត ។

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់សកិយៈ បុគ្គលដល់នូវបរិ-
 និព្វាន ដោយមគ្គដែលខ្លួនចំរើនហើយ មានសេចក្តីសង្ស័យ
 ធ្ងន់ហើយ លះបង់នូវសេចក្តីនោសន័នសេចក្តីចំរើន មានមគ្គ
 អប់រំហើយ មានភពប្តីអស់ហើយ បុគ្គលនោះហៅថា ភិក្ខុ ។

ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តមានសតិជាភិក្ខុ បានន័យថា គប្បីប្រព្រឹត្តមាន
 ស្មារតីជាភិក្ខុ គឺគប្បីមានសតិដើរទៅ មានសតិឈរ មានសតិអង្គុយ
 មានសតិសម្រេចនូវសេយ្យសន្ត មានសតិឈានទៅ មានសតិឈានថយ
 មានសតិក្រឡេកមើល មានសតិក្រឡេកមើលផ្សេងៗ មានសតិបត់
 ចូល (នូវអវយវៈ) មានសតិលា (នូវអវយវៈ) មានសតិទ្រទ្រង់
 សង្ស័យ បាត្រ នីតិចរ មានសតិត្រាច់ទៅ គប្បីមានសតិសម្រាន្តនៅ
 ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះទ្រង់ត្រាស់ថា គប្បី
 ប្រព្រឹត្តមានសតិជាភិក្ខុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កាមេសុ ឆានិគ្គិយ្យ មនសាឆានិលោ សិយា
 កុសលោ សព្វធម្មានំ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វដេតិ ។

(៧៥) សហ តាថាបរិយោសាធា តេន ព្រាហ្មណេន
 សន្និ ឯកច្ឆន្ទា ឯកប្បយោតា ឯកាធិប្បាយា ឯក-
 វាសនវាសិតា តេសំ អនេកទាណាសហស្សានំ វិវដ៌
 វិតមលំ ធម្មចក្កំ ទុទទានិ យដ្ឋិត្វំ សមុទយធម្មំ សព្វ-
 ន្តំ និរោធធម្មន្តំ តស្ស ច ព្រាហ្មណស្ស អនុទាទាយ
 អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តិ ។ សហ អរហន្តប្បត្តា អជិ-
 នជជាវាគចរិទណ្ឌកមណ្ឌលុកេសា ច មស្ស ច
 អន្តរហិតា ។ កណ្ឌកាសាយវត្ថុវសនោ សង្ឃដ៏បត្ត-
 ចរិវធារោ ភិក្ខុ អនុត្តប្បដ៏បត្តិយា បញ្ចលកោ កគវន្តំ
 នមស្សនាធា និសិដ្ឋោ ហោតិ សត្វា មេ កន្លេ កគ-
 វា សាវកោហមស្មិតិ ។

អធិតមាណវិកប្បញ្ញាណទ្ទេស

បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់
ជាបុគ្គលល្អាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង គប្បីប្រព្រឹត្ត មានសតិ ជាភិក្ខុ ។

(៧៥) ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ មានអធ្យាស្រ័យតែមួយ មានបយោគ
តែមួយ^(១) មានសេចក្តីប៉ិនប៉ងតែមួយ មានធម៌ជាគ្រឿងអប់រំតែមួយ
អប់រំហើយ (ក្នុងពុទ្ធសាសនាជាអតីត) ជាមួយគ្នា មួយអន្លើដោយ
ព្រាហ្មណ៍ (ឈ្មោះអធិតៈ) នោះ ធម្មចក្ខុ គឺសោតាបត្តិមគ្គ មានចូល
ទៅប្រាសហើយ មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ កើតឡើងដល់ពាន់នៃ
សត្វដ៏ច្រើនទាំងនោះថា ធម្មជាតិណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា
ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលេចទៅវិញជាធម្មតា ឯ(អធិតៈ)
ព្រាហ្មណ៍នោះ មានចិត្តផុតស្រឡះហើយ ចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះ
មិនប្រកាន់មាំ ដំណាលគ្នាដោយការចប់គាថា ។ (លំដាប់នោះ) វិស្សកខ្លា
ដង្កា សំពត់សំបកឈើ ឈើច្រត់ កុណ្ឌីទឹក នឹងសក់ពុកមាត់ពុកចង្កា
ក៏បាត់ទៅជាមួយនឹងពេលដែលដល់ នូវកាតនៃខ្លួនជាព្រះអរហន្ត ។ (អធិត
ព្រាហ្មណ៍) ជាឯហិក្ខុ ស្ងៀកដណ្តប់នូវកណ្តុគឺសំពត់កាសាយៈ ទ្រទ្រង់នូវ
សង្ឃ័ដ៏ បាត្រ នឹងបីវរ អង្គុយប្រណម្យអញ្ញាលី នមស្ការព្រះមានព្រះភាគ
ដោយប្រតិបត្តិសមគួរដល់ប្រយោជន៍ (ហើយប្រកាសថា) បពិត្រព្រះអង្គ
ដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់អធិតមាណវិកប្បញ្ញាណទ្ទេស ទី ១

១ បយោគមន ៣ យ៉ាងធំ ៣ យប្បយោគ ១ វិចិបយោគ ១ មនោបយោគ ១ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ

(៧៦) កោធសន្តសីតោ លោកេ (ឥទ្ធាយស្មា
តិស្សមេត្តេយ្យោ)

កស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ចតា

កោ ឧភន្តមភិក្ខាយ

មជ្ឈេ មន្តា ន លំម្បតិ

កំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ

កោ ឥធសំព្វនិមច្ចតាតិ^(១) ។

(៧៧) កោធសន្តសីតោ លោកេតិ សន្តដោ
អត្តមនោ បរិបុណ្ណាសង្កប្បោតិ កោធសន្តសីតោ
លោកេ ។ ឥទ្ធាយស្មា តិស្សមេត្តេយ្យោតិ ឥទ្ធាតិ
បទសន្តិ បទសំសត្តោ បទចារិប្បិ អត្តរាសមវាយោ
ព្យញ្ជនសំលំដ្ឋតា បទានុប្បព្វកមេតំ ឥទ្ធាតិ ។ អា-
យស្មាតិ បិយវចនំ កុវវចនំ សតារាសប្បតិស្សាធិវ-
ចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ តិស្សាតិ តស្ស ព្រាហ្ម-
ណស្ស នាមិ សង្ខំ សមញ្ញា បញ្ចតិ វេហាវេ នាមិ
នាមកម្មំ នាមនេយ្យំ ជីវតិ ព្យញ្ជនំ អភិលាទោ ។

១ ម. សិព្វនិមច្ចតាតិ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេស

(៧៦) (តិស្សមេត្តេយ្យ មានអាយុ ទួលសួរ ដូច្នេះថា)

បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកត្រេកអរពេញលេញ
បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់
នូវទីបំផុតទាំងពីរនឹងកណ្តាល ដោយប្រាជ្ញាហើយ ព្រះអង្គ
ទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស បុគ្គលណា បានកន្លង
នូវតណ្ហា ជាគ្រឿងចាក់ស្រេច ក្នុងលោកនេះ ។

(៧៧) ពាក្យថា បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកត្រេកអរពេញ
លេញ គឺជាអ្នកត្រេកអរពេញហើយ មានចិត្តរីករាយ មានសេចក្តីត្រិះរិះ
ពេញលេញ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ
ជាអ្នកត្រេកអរ ពេញលេញ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា
តិស្សមេត្តេយ្យមានអាយុ (ទួលសួរ) ដូច្នេះ គឺជាបទភ្ជាប់ ជាពាក្យ
ភ្ជាប់បទ បំពេញបទ ប្រជុំអក្ខរៈ សម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ
នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជា
ពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុ⁺ នេះ ជាពាក្យពោល ដោយគោរព
កោតក្រែង ។ ពាក្យថា តិស្សៈ គឺជាឈ្មោះ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ
សម្រាប់សំគាល់ ជាបញ្ញត្តិ ជាវេហារ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមបញ្ញត្តិ
ជាសំដី ជាគ្រឿងបញ្ជាក់ ជាគ្រឿងប្រកាស នៃព្រាហ្មណ៍នោះ ។

គិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្កេសោ

មេត្តេយ្យានិ កស្ស ព្រាហ្មណស្ស កោតំ សង្ខា
សមញ្ញា បញ្ញាតិ វេហារោតិ ឥន្ទាយស្មា តិស្ស-
មេត្តេយ្យោ ។

(៧៨) កស្ស ឆោ សន្តិ ឥញ្ញតានិ តណ្ហាញ្ញតំ
និដ្ឋញ្ញតំ មាណិញ្ញតំ កិលេសិញ្ញតំ កម្មញ្ញតំ កស្ស-
មេ ឥញ្ញតា នត្ថំ ន សន្តិ ន សិវិជ្ជន្តិ ន្ទបលត្ថនិ
បហំនា សមុទ្ទន្តា វុបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិ-
កា ញ្ញាណត្ថនា នឡានិ កស្ស ឆោ សន្តិ ឥញ្ញតា ។

(៧៩) កោ ឧកន្តមភិក្ខាយាតិ កោ ឧកោ
អន្តេ អភិក្ខាយ ជាណិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិភា-
វយិត្វា វិភ័តំ កត្វាតិ កោ ឧកន្តមភិក្ខាយ ។

(១០០) មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បត្តិ(១) អលិត្តោ
អន្ធិបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ
វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហារតីតិ មជ្ឈេ មន្តា ន
លិម្បតិ ។

១ ម. ឯន្តន្តរេ មជ្ឈេ មន្តាយ ន លិម្បតិ វិស្សតិ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធគោល

ពាក្យថា មេត្តេយ្យ គឺជាគោត្រ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ ជាពាក្យសម្រាប់
សំគាល់ ជាបញ្ញត្តិ ជាវេហារ នៃព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) តិស្សមេត្តេយ្យ មានអាយុ (ទួលស្នូរ) ដូច្នេះ ។

(៩៨) ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ សេចក្តីថា ការ
ញាប់ញ័រ ដោយតណ្ហា ញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋ ញាប់ញ័រដោយមានៈ ញាប់
ញ័រដោយកិលេស ញាប់ញ័រដោយកម្ម សេចក្តីញាប់ញ័រទាំងនេះ របស់
បុគ្គលណា គ្មាន មិនមាន មិនមានព្រម មិនបាន គឺបុគ្គលណា
លះបង់ ផ្តាច់បង់ ចូលទៅម្ខាង ម្ខាងចំពោះ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើងបាន
ផុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា
មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។

(៩៩) ពាក្យថា បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់នូវទីបំផុតទាំងពីរ គឺបុគ្គលណា
ដឹងច្បាស់ ដឹង ថ្វីង ពិចារណា សំដែងធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ នូវទីបំផុតទាំង
ពីរ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់នូវទីបំផុតទាំងពីរ ។

(១០០) ពាក្យថា នឹងកណ្តាល ដោយប្រាជ្ញា ហើយមិនជាប់
គឺមិនជាប់ មិនចូលទៅជិតជាប់ ចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ
ប្រាសចេញ នៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកទំនប់គឺកិលេស ហេតុ
នោះ (លោកសួរថា) នឹងកណ្តាលដោយប្រាជ្ញា ហើយមិនជាប់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុទ្បនិទ្ទេសោ

[១០១] កំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ មហាបុរិសោ
អត្តបុរិសោ សេដ្ឋបុរិសោ វិសេដ្ឋបុរិសោ នាមោក្ខបុរិ-
សោ ឧត្តមបុរិសោ បរវបុរិសោតិ កំ ព្រូសិ កំ
កថេសិ កំ មញ្ញាសិ កំ ភណ្ឌាសិ កំ បស្សសិ កំ
វេហាវេសីតិ កំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ ។

[១០២] កោ ឥធិ សិព្វនិមទ្ធតាតិ កោ សិព្វនិ
តណ្ហំ អទ្ធតា ឧបទ្ធតា អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វិ-
តិវត្តោតិ កោ ឥធិ សិព្វនិមទ្ធតា ។ តេនាហ សោ
ព្រាហ្មណោ

កោធិ សន្តសិតោ លោកេ (ឥន្ទាយស្ថា-
តិស្សមេត្តេយ្យ)

កស្ស យោ សន្តិ ឥញ្ញតា

កោ ឧកន្តមភិក្ខាយ

មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ

កំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ

កោ ឥធិ សិព្វនិមទ្ធតាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(១០១) ពាក្យ ព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស គឺព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណា ទ្រង់សំដែងបុគ្គលណា ទ្រង់សំគាល់បុគ្គលណា ទ្រង់ត្រាស់បុគ្គលណា ទ្រង់ឃើញបុគ្គលណា ទ្រង់ប្រកាសបុគ្គលណាថា មហាបុរស បុរសលើស បុរសប្រសើរ បុរសវិសេស ផុត បុរសចម្បង បុរសទុត្តម បុរសថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស ។

(១០២) ពាក្យថា បុគ្គលណាបានកន្លងទ្វារតណ្ហា ជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ក្នុងលោកនេះ គឺបុគ្គលណា បានកន្លង កន្លងបង់ ឈានកន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង ទ្វារតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា បានកន្លងទ្វារតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលហើយថា

(តិស្សមេត្តយ្យ មានកាយ, ទូលសួរ ដូច្នេះថា)

បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកត្រេកអរពេញលេញ បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់ ទ្វារទីបំផុតទាំងពីរ នឹងកណ្តាល ដោយប្រាជ្ញា ហើយមិនជាប់ ព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស បុគ្គលណា បានកន្លងទ្វារតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ក្នុងលោកនេះ ។

គិល្បមេត្តេយ្យមាណវិក្សញ្ញានិទ្ទេសោ

(១០៣) កាមេស្មុ ព្រហ្មចរិយវតិ (មេត្តេយ្យវតិ ភគវ)

វិតតិល្លោ សនា សតោ

សង្ខាយ និព្វតោ ភិក្ខុ

តស្ស ឆោ សន្តិ ឥញ្ញតា

សោ ឧកន្តមភិក្ខាយ

មជ្ឈេ មន្តា ន លំប្បតិ

តំ ព្រមិ មហាបុរិសោតិ

សោ ឥធិ សិព្វនិមច្ចតាតិ ។

(១០៤) កាមេស្មុ ព្រហ្មចរិយវតិ កាមាតិ ឧទ្ធាន-

តោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច

។ បេ ។ ឥមេ វត្ថុនិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វត្ថុនិ

កិលេសកាមា ។ ព្រហ្មចរិយវតិ ព្រហ្មចរិយំ វត្ថុតិ

អស្សន្តម្មសមាបត្តិយា អារតិ វិតិ បដិវិតិ វេមណី

អភិរិយា អករណំ អនជ្ឈបតិ វេលាអនតិក្កមោ ។

អបិច និប្បវិយាយេន ព្រហ្មចរិយំ វត្ថុតិ អរិយោ

អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ សេយ្យដីទំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មា-

សង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាភិម្មត្តោ សម្មាអាជីវេ

សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។

តិស្សម្យេត្តយមណវិកប្បញ្ញាណខុស

(១០៣) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តយ្យ) ភិក្ខុណា
 មានព្រហ្មចរិយៈ សង្ឃឹមក្នុងកាមទាំងឡាយ ប្រាសចាកកណ្តា
 មានស្មារតីសព្វកាល ដឹងហើយ រលត់ហើយ ឯសេចក្តី
 ញាប់ញ័រ របស់ភិក្ខុនោះ មិនមានទេ ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់
 ទីបំផុតទាំងពីរនឹងកណ្តាល ដោយការដឹង ហើយមិនជាប់
 គង់គតហៅភិក្ខុនោះថា មហាចរុស ភិក្ខុនោះ បានកន្លង
 នូវកណ្តាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ក្នុងលោកនេះ ។

(១០៤) អធិប្បាយពាក្យថា មានព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយ
 ត្រង់ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ បើកាមទទួល កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១
 កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ ហៅថាវត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ ហៅថា
 កិលេសកាម ។ ពាក្យថា មានព្រហ្មចរិយៈ សេចក្តីថាគារវៀរ ការចៀស
 វង់ ការវៀរស្រឡះ ការបណ្តេញបង់នូវពៀរ កិរិយាមិនធ្វើ ការ
 មិនធ្វើ ការមិនត្រូវ ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងនូវដែន ចាកការដល់ព្រម នៃ
 អស្សន្ធម្ម លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ មួយទៀត ដោយនិប្បវិយាយ
 មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺប្រាជ្ញាយល់ត្រូវ សេចក្តីត្រិះរិះ
 ត្រូវ វេចត្រូវ ការងារត្រូវ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ព្យាយាមត្រូវ
 សេចក្តីពូកត្រូវ ការតាំងចិត្តនឹងត្រូវ លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធភិទ្ទេសោ

យោ ឥមំនា អរិយេន អដ្ឋង្គីកេន មគ្គេន ឧបេតោ
 សមុបេតោ ឧទាគតោ សមុទាគតោ ឧបបន្នោ សមុ-
 បបន្នោ សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយវា ។
 យថា ច ជនេន ជនវតិ វុច្ចតិ កោកេន កោក-
 វតិ វុច្ចតិ យសេន យសវតិ វុច្ចតិ សិប្បេន
 សិប្បវតិ វុច្ចតិ សីលេន សីលវតិ វុច្ចតិ វីរិយេន
 វីរិយវតិ វុច្ចតិ បញ្ញាយ បញ្ញាវតិ វុច្ចតិ វិជ្ជាយ
 វិជ្ជាវតិ វុច្ចតិ ឯវមេវ យោ ឥមំនា អរិយេន
 អដ្ឋង្គីកេន មគ្គេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧទាគ-
 តោ សមុទាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នា-
 គតោ សោ វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយវតិ កាមេស្ស ព្រហ្ម-
 ចរិយវា ។ មេត្តេយ្យាតិ ភគវា នំ ព្រាហ្មណំ តោត្តេន
 អាលបតិ ។ ភគវតិ តាវវាជីវេនមេត ។ បេ ។
 សង្ខតោ បញ្ញតិ យទិទំ ភគវតិ មេត្តេយ្យាតិ ភគវា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

បុគ្គលណាប្រកប ប្រកបព្រម ចូលមកជិត ចូលមកជិតព្រម ចូលទៅ
 ដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រម ដោយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨
 ដ៏ប្រសើរនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានព្រហ្មចរិយៈ ។

ឧបមាដូចជា បុគ្គលដែលលោកហៅថា អ្នកមានទ្រព្យ ព្រោះទ្រព្យ
 ហៅថា អ្នកមានភោគៈ ព្រោះភោគៈ ហៅថាអ្នកមានយស ព្រោះ
 យស ហៅថាអ្នកមានសិល្បៈ ព្រោះសិល្បៈ ហៅថាអ្នកមានសីល ព្រោះ
 សីល ហៅថាអ្នកមានព្យាយាម ព្រោះព្យាយាម ហៅថាអ្នកមានប្រាជ្ញា
 ព្រោះប្រាជ្ញា ហៅថាអ្នកមានវិជ្ជា ព្រោះវិជ្ជា យ៉ាងណាមិញ បុគ្គលណា
 ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលមកជិត ចូលមកជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូល
 ទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រម ដោយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨ ដ៏ប្រសើរនេះ
 បុគ្គលនោះលោកហៅ ថាអ្នកមានព្រហ្មចរិយៈ យ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមានព្រហ្មចរិយៈក្នុងតាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា
 ម្ចាស់មេត្តយៗ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយ
 គោត្រ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះគឺជាពាក្យសំរាប់ហៅដោយ
 គោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការ
 ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តយៗ ។

ពិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្កេសោ

(១០៥) វីតតណ្ហោ សទា សតោតិ តណ្ហាតិ វ្យម-

តណ្ហា សទ្គតណ្ហា កន្ធិតណ្ហា វសតណ្ហា ដោដ្ឋត្វ-
 តណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សេសា តណ្ហា បហីនា
 សមុច្ឆិន្ទា វ្យមសន្តា បដិប្បស្សន្ទា អកត្វប្បត្តិកា
 ញ្ញាណត្តិនា ទិឡា សោ វុច្ចតិ វីតតណ្ហោ ចត្ត-
 តណ្ហោ វន្តតណ្ហោ មត្តតណ្ហោ បហីនតណ្ហោ បដិ-
 ទិស្សជ្ជតណ្ហោ វីតកតោ ចត្តកតោ វន្តកតោ មត្តក-
 តោ បហីនកតោ បដិទិស្សជ្ជកតោ ទិន្ទាតោ ទិត្វតោ
 សីតិក្ខតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មក្ខតេន អត្តនា វិហរ-
 តិ ។ សទាតិ សទា សព្វនា សព្វកាលំ ទិច្ចកាលំ
 ធុរកាលំ សតតំ សមិតំ អព្វោតិណ្ឌំ ចោខានុ-
 ចោទំ អវិចំ សមុច្ឆិសហិតំ ដុសិតំ^(១) បុរេភត្តំ បច្ឆា-
 ភត្តំ បុរិមយាមំ មជ្ឈិមយាមំ បច្ឆិមយាមំ កា-
 ឡេ ដុល្លោ វស្សេ ហេមន្តេ តិម្រេ បុរិមេ វាយោ-
 ខន្ធេ មជ្ឈិមេ វាយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វាយោខន្ធេ ។

១ ម. ទេវកុម្មិតជាតំ អវិចំ សន្តាសហិតំ បស្សិតិ ។

ឥស្សមេត្តេយ្យមាណវប្បញ្ញាណខ្មែរ

(១០៥) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រាសចាកគណ្ណា មានស្មារតីសព្វ-
 កាល ត្រង់ពាក្យថា គណ្ណា បានដល់រូបគណ្ណា សទ្ធគណ្ណា គន្ធគណ្ណា
 រសគណ្ណា ដង្កូវគណ្ណា ធម្មគណ្ណា ។ គណ្ណានេះ បុគ្គលណា
 បានលះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើង
 បាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះលោកហៅថា អ្នក
 ប្រាសចាកគណ្ណា អ្នកលះបង់គណ្ណា មានគណ្ណាខ្ចាត់ចោល មានគណ្ណា
 លែងហើយ អ្នកលះគណ្ណា អ្នករលាស់ចោលគណ្ណា អ្នកប្រាសចាក
 រាគៈ អ្នកលះរាគៈ អ្នកខ្ចាត់រាគៈ អ្នកលែងរាគៈ អ្នកលះបង់រាគៈ
 អ្នករលាស់ចោលរាគៈ មិនមានសេចក្តីស្រេកឃ្លាន មានទុក្ខរលត់
 ហើយ មានសេចក្តីត្រជាក់កើតហើយ អ្នកសោយសុខ មានខ្លួន
 ដ៏ប្រសើរ ។ ពាក្យថា សព្វកាល គឺក្នុងកាលទាំងពួង ក្នុងកាល
 ទាំងអស់ អស់កាលទាំងស្រុង អស់កាលជានិច្ច អស់កាលជំរឿង
 រឿយៗ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ច្រឡំច្រឡំ មិនឃ្លាត គ្មានចន្លោះ ប្រកប
 ដោយសេចក្តីព្រមព្រៀង ពាល់ត្រូវ កាលមុននៃកត្ត កាលជាខាង
 ក្រោយនៃកត្ត យាមខាងដើម យាមកណ្តាល យាមខាងក្រោយ
 រនោច ខ្នើត ដូរភ្លៀង ដូរវេនា ដូរក្តៅ ខន្ធអស់ទៅ ក្នុង
 ខាងដើម ខន្ធអស់ទៅ ក្នុងកណ្តាល ខន្ធអស់ទៅ ក្នុងខាងក្រោយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បឡង្គសោ

សតោតិ ចត្វរិ ការណោហិ សតោ កាយេ
 កាយាទុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវិតត្តា^(១) សតោ
 វេទនាសុ វេទនាទុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវិតត្តា
 សតោ ចិត្តេ ចិត្តាទុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវិតត្តា
 សតោ ធម្មេសុ ធម្មាទុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវិតត្តា
 សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ វីរតតណ្ហោ
 សទា សតោ ។

[១០៦] សង្ខាយ និព្វតោ ភិក្ខុតិ សង្ខតិ^(២) ញាណំ
 យា បញ្ញា បដាធនា វិចយោ ។ បេ ។ អមោហោ ធម្ម-
 វិចយោ សង្ខាទិដ្ឋិ ។ សង្ខាយាតិ សង្ខាយ ជាជិត្វា តុល-
 យិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារ
 អនិច្ចាតិ សង្ខាយ ជាជិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការ-
 យិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារ ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា
 អនត្តាតិ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ ។ បេ ។ យដ្ឋិត្វា
 សមុទយធម្មំ សព្វនំ និរោធធម្មនំ សង្ខាយ ជា-
 ជិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។

១ ម. ភាវិតត្តា ។ ២ ម. សង្ខា វិច្ឆិតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

ពាក្យថា មានស្មារតី គឺឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺ
 មានស្មារតី ព្រោះបានចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការពិចារណារឿយៗ
 នូវកាយ ក្នុងកាយ ១ មានស្មារតី ព្រោះបានចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការ
 ពិចារណារឿយៗ នូវវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ១ មានស្មារតីព្រោះ
 បានចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការពិចារណារឿយៗ នូវចិត្ត ក្នុងចិត្ត ១
 មានស្មារតី ព្រោះបានចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការពិចារណារឿយៗនូវធម៌
 ក្នុងធម៌ ១ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះលោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាសចាកគណ្ណា មានស្មារតី សព្វកាល ។

(១០៦) ពាក្យថា ដឹងហើយ លត់ហើយ ជាកិច្ច អធិប្បាយថា
 ញាណឈ្មោះថា ការដឹង បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ការពិចារណា
 ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីឃើញត្រូវ ។ ពាក្យថា ដឹង
 ហើយ គឺបានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 គឺថាដឹងយល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថា សង្ខារ
 ទាំងពួងមិនទៀង បានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ថា ធម៌ទាំងពួង ជាអនត្តា ថា សង្ខារ
 (ភើត) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ថាធម្មជាតិណាមួយ មានកិរិយាភើត
 ឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលត់ទៅជាធម្មតា ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកម្មញ្ញនិសោ

អថវា អនិច្ចតោ សង្ខាយ ជាធិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា
 វិការយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ណតោ
 សល្លតោ ។ បេ ។ អនិស្សរតោ សង្ខាយ ជាធិត្វា តុល-
 យិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា ។ ធិត្វតោតិ រោគ-
 ស្ស ធិញ្ចាបិតត្តា ធិត្វតោ ខោសស្ស ធិញ្ចាបិតត្តា ធិ-
 ត្វតោ មោហស្ស ធិញ្ចាបិតត្តា ធិត្វតោ កោដស្ស ឧប-
 ឆាយាស្ស មគ្គស្ស បដ្ឋាសស្ស ឥស្សយ មជ្ឈិយស្ស
 មាយាយ សាវេយ្យស្ស បុគ្គស្ស សារម្ពស្ស មាធន្ស
 អតិមាធន្ស មទស្ស បមាធន្ស សព្វត្ថិលេសានិ
 សព្វទុក្ខវត្ថានិ សព្វទរថានិ សព្វបរិណាហានិ សព្វ-
 សន្តានិ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានិ ធិញ្ចាបិតត្តា ធិត្វ-
 តោ ។ ភិក្ខុតិ សត្តន្ធិ ធម្មានិ ភិក្ខុតា ភិក្ខុ ។ បេ ។
 វុសិតវា វិណាបុនព្វវោ ស ភិក្ខុតិ សង្ខាយ ធិត្វតោ
 ភិក្ខុ ។

(១០៧) តស្ស ខោ សន្តិ ឥញ្ញតាតិ តស្សតិ
 អរហតោ វិណាសវស្ស ឥញ្ញតា តណ្ហញ្ញតំ
 ធិញ្ញតំ មាធិញ្ញតំ តិលេសញ្ញតំ កម្មញ្ញតំ ។

ធិស្សមេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ញាណខ្មែរ

មួយទៀត បានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថា
 មិនទៀង បានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 ថា ជាទុក្ខ ជាអោត ជាឫស ជាសរ ។ បេ។ ថាមិនមែនជាគ្រឿងរលាស់
 ខ្លួនចេញចាកទុក្ខ ។ ពាក្យថា រលត់ហើយ គឺរលត់ហើយព្រោះលោក
 ញ៉ាំងរក្ខតៈឲ្យរលត់ រលត់ហើយ ព្រោះញ៉ាំងទោសៈឲ្យរលត់ រលត់ហើយ
 ព្រោះញ៉ាំងមោហៈឲ្យរលត់ រលត់ហើយ ព្រោះញ៉ាំងគ្រោធការចង់គ្រោធទុក
 សេចក្តីលុបគុណ ការវាយបូកស្មើ សេចក្តីប្រណែន សេចក្តីកំណាញ់
 ការបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួន សេចក្តីអួតកាង សេចក្តីរើងគ្នី ការ
 ប្រណាំងប្រជែង មានៈ សេចក្តីមើលងាយ សេចក្តីស្រវឹង សេចក្តីធ្វេស
 ភិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តី
 រោលរលទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសល
 ទាំងពួងឲ្យរលត់ ។ ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺឈ្មោះថា ភិក្ខុ ព្រោះទំលាយបង់ធម៌
 ប្រាំពីរ ។ បេ។ មានមគ្គអប់រំ មានភពប្តីអស់ បុគ្គលនោះលោកហៅ
 ថាភិក្ខុ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងហើយ រលត់ហើយ ជាភិក្ខុ ។

(១០៧) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីញាប់ញ័រ របស់ភិក្ខុនោះ មិនមាន
 ត្រង់ពាក្យថា របស់ភិក្ខុនោះបានដល់ការញាប់ញ័រទាំងឡាយ គឺការញាប់
 ញ័រដោយតណ្ហា ញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិ ញាប់ញ័រដោយមានៈ ញាប់ញ័រ
 ដោយភិលេស ញាប់ញ័រដោយកម្ម របស់ព្រះអរហន្តទីណាស្រព ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធនិទ្ទេសោ

តស្សីមេ ឥញ្ញតា នត្ថំ ន សន្តំ ន សំវិជ្ជន្តំ ធូបលត្ថន្តំ
បហំនា សមុទ្ទន្តា វុបសន្តា បដិម្បស្សន្តា អកត្ថប្បត្តិកា
ញាណត្ថនា ធុទ្ធាតំ តស្ស ហោ សន្តំ ឥញ្ញតា^(១) ។

[១០៨] សោ ខុទ្ទមគិញ្ញាយ មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្ប-
ត្ថតំ អន្តោតំ ជស្សោ ឯកោ អន្តោ ជស្សសមុទយោ
ទុតិយោ អន្តោ ជស្សនិរោជោ មជ្ឈេ អត្ថតំ ឯកោ
អន្តោ អនាគតំ ទុតិយោ អន្តោ បច្ចុប្បន្នំ មជ្ឈេ សុខា
វេទនា ឯកោ អន្តោ ទុក្ខា វេទនា ទុតិយោ អន្តោ
អទុក្ខមសុខា វេទនា មជ្ឈេ នាមំ ឯកោ អន្តោ វុបំ
ទុតិយោ អន្តោ វិញ្ញាណំ មជ្ឈេ ន អជ្ឈត្ថិកានិ អា-
យតនានិ ឯកោ អន្តោ ន ពាហិវានិ អាយតនានិ
ទុតិយោ អន្តោ វិញ្ញាណំ មជ្ឈេ សក្កាយោ ឯកោ
អន្តោ សក្កាយសមុទយោ ទុតិយោ អន្តោ សក្កាយ-
និរោជោ មជ្ឈេ ។ មន្តា វុច្ឆតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បដា-
ននា ។ ថេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ លេ-
ខាតិ ទ្វេ លេខា តណ្ហាលេខោ ច ទិដ្ឋិលេខោ ច ។

១ ម. ឥតោបំ គេតាហ ភគវា កាមេសុ ព្រហ្មចរិយវា មេធម្មតិ ភគវា វីរគណ្ហ
សទា សតោ សង្ខាយ និព្វតោ វិកុំ គស្ស តោ សន្តិ និព្វតាតិ ។ សោ ខុទ្ទមគិញ្ញាយ
មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ តំ ព្រមិ មហាបុរិសោតិ សោ និធ សិព្វនិមជ្ឈតា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយទ្វេស

សេចក្តីញាប់ញ័រទាំងនេះ របស់ព្រះវិណាស្រពនោះ គ្មាន មិនមាន
មិនមានព្រម មិនបាន (គឺលោក) បានលះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់
រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីញាប់ញ័ររបស់ភិក្ខុនោះ មិនមាន ។

(១០៨) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់នូវទីបំផុតទាំងពីរ
នឹងកណ្តាលដោយការដឹង ហើយមិនជាប់ ត្រង់ពាក្យថា ទីបំផុត គឺ
ផស្សៈជាទីបំផុតមួយ ការកើតឡើងនៃផស្សៈ ជាទីបំផុតទីពីរ ការរលត់
នៃផស្សៈ ទុកជាកណ្តាល អតីតជាទីបំផុតមួយ អនាគតជាទីបំផុតទីពីរ
បច្ចុប្បន្នទុកជាកណ្តាល សុខវេទនាជាទីបំផុតមួយ ទុកវេទនាជាទីបំផុត
ទីពីរ អទុក្ខមសុខវេទនា ទុកជាកណ្តាល នាមជាទីបំផុតមួយ រូប
ជាទីបំផុតទីពីរ វិញ្ញាណទុកជាកណ្តាល អាយតនៈ ខាងក្នុង ៦ ជាទីបំ-
ផុតមួយ អាយតនៈ ខាងក្រៅ ៦ ជាទីបំផុតទីពីរ វិញ្ញាណទុកជាកណ្តាល
សក្កាយៈ ជាទីបំផុតមួយ ការកើតឡើងនៃសក្កាយៈ ជាទីបំផុតទីពីរ ការ
រលត់នៃសក្កាយៈ ទុកជាកណ្តាល ។ បញ្ញា លោកហៅថា ការដឹង គឺ
បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តី
ឃើញត្រូវ ។ ពាក្យថា ការជាប់ បានដល់ការជាប់ជំពាក់ពីរគឺ
ការជាប់ជំពាក់ ដោយតណ្ហា ១ ការជាប់ជំពាក់ ដោយទិដ្ឋិ ១ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធោសោ

កតមោ តណ្ហាលេចោ ។ យាវតា តណ្ហាសង្ខា-
 តេន សមគតំ មរិយាធិគតំ ឌុំធិគតំ បរិយន្តិគតំ
 បរិក្កហិតំ មមាយតំ វេទំ មមំ ឯតំ មមំ ឯត្ថកំ មមំ
 ឯត្ថាវតា មមំ មម រូចា សន្មា គន្ធា រសា ដោជ្ជញ្ច
 អត្តរណា ចាប្បរណា^(១) ធាសីនាសា អដេឡុកា
 កុក្កជស្វករា ហត្ថិកវាស្សវឡុវា ខេត្តំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ
 សុវណ្ណំ តាមធិកមរាជនាធិយោ រដ្ឋញ្ច ជនបទោ
 ច កោសោ ច កោដ្ឋាតារញ្ច កេវលម្បំ មហាបវរំ
 តណ្ហាវសេន មមាយតំ យាវតា អដ្ឋសតតណ្ហាវបរិតំ^(២)
 អយំ តណ្ហាលេចោ ។ កតមោ ធិដ្ឋិលេចោ ។ វីសតិ-
 វត្ថុកា សក្កាយធិដ្ឋិ ធិសវត្ថុកា មិច្ឆាធិដ្ឋិ ធិសវត្ថុកា
 អនុត្តាហិតា ធិដ្ឋិ យា ឯវរូចា ធិដ្ឋិ ធិដ្ឋិគតំ ធិដ្ឋិគហនំ
 ធិដ្ឋិគន្ធារោ ធិដ្ឋិវស្វកាយតំ ធិដ្ឋិវប្បន្តិតំ ធិដ្ឋិស-
 ញោជនំ តាហោ បដិក្កាហោ អភិនិវេសោ បរា-
 មាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆតំ តត្ថាយតនំ
 វិបរិយេសត្តាហោ វិបរិតត្តាហោ វិបល្លាសត្តាហោ
 មិច្ឆាតាហោ អយាថាវកស្មី យាថាវកន្តិ តាហោ

១ ម. ធាប្បរណា ។ ២ ម. អដ្ឋសតតណ្ហាវបរិតំ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេស

ការជាប់ចំពាក់ដោយតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីហ្មង់ហែង សេចក្តី
 ប្រកាន់ដែលធ្វើឲ្យជាដៃន ធ្វើឲ្យជាទំនប់ ធ្វើឲ្យជាចំណែក ធ្វើឲ្យជា
 ទីបំផុត ដោយចំណែកនៃតណ្ហា ជាកំណត់ថា នេះរបស់អញ ខ្លះរបស់អញ
 វត្ថុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ របស់អញ ធម្មជាតិមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
 របស់អញ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផស្សៈ កម្រាល សំពត់ដណ្តប់
 ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោល ញី
 ស្រែ ចំការ ប្រាក់ មាស ស្រក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ
 ឃ្លាំង ជម្រក របស់អញ មួយវិញទៀត បុគ្គលប្រកាន់មហាប្រថពីទាំង
 មូល ដោយអំណាចនៃតណ្ហា តណ្ហារបរិត យ៉ាងពិស្តារ ១០៨
 ជាកំណត់ នេះឈ្មោះថា ការជាប់ចំពាក់ដោយតណ្ហា ។ ការជាប់ចំពាក់
 ដោយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មាន
 វត្ថុ ១០ អនុត្តហិតាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរតិទិដ្ឋិ ព្រៃស្បាតតិទិដ្ឋិ
 ផ្លូវលំបាកតិទិដ្ឋិ ចំរូងតិទិដ្ឋិ សេចក្តីញាប់ញ័រតិទិដ្ឋិ សរោធនៈ គឺទិដ្ឋិ ការ
 ប្រកាន់ ការប្រកាន់ចំពោះ ការផ្ដេកផ្ដិត ការស្ទាបអង្អែល ផ្លូវខុស
 ផ្លូវត្រូវ ភាពនៃសេចក្តីខុស លទ្ធផលដាក់ពន្លឺ សេចក្តីប្រកាន់ដោយការ
 ស្វែងខុស សេចក្តីប្រកាន់រឹបរិត សេចក្តីប្រកាន់រឹបល្អាស សេចក្តី
 ប្រកាន់ខុស សេចក្តីប្រកាន់ថា ជារបស់ពិត ក្នុងរបស់ដែលមិនពិត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរុស្សិទ្ធសោ

យាវតា ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិគតានិ អយំ ទិដ្ឋិលេខោ ។ សោ
 ឧកន្តមភិក្ខុញ មជ្ឈេ មន្ទា ន លិម្បតីតំ សោ ឧកោ
 ច អន្តេ មជ្ឈញ្ញា មន្ទាយ អភិក្ខុញ ជានិត្វា
 តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខំតំ កត្វា ន
 លិម្បតិ^(១) ទ្វបលិម្បតិ អលិត្តោ^(២) អន្ធពលិត្តោ
 និត្តោ និស្សន្នោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយា-
 ទិតេតេន ចេតសា វិហារតីតំ សោ ឧកន្តមភិក្ខុញ
 មជ្ឈេ មន្ទា ន លិម្បតិ ។

[១០៧] តំ ព្រមី មហាបុរិសោតិ អត្តបុរិសោ
 សេដ្ឋបុរិសោ វិសេដ្ឋបុរិសោ ចាមោក្ខបុរិសោ ឧត្តម-
 បុរិសោ បរវបុរិសោតិ តំ ព្រមី តំ កិដេមិ តំ មញ្ញាមិ តំ
 កណាមិ តំ បស្សមិ^(៣) តំ វេហារេមិ ។ អាយស្មា
 សារីបុត្តោ កកវន្តំ ឯតទវេច មហាបុរិសោតិ កន្តេ
 វុច្ចតិ កិត្តាវតា នុ ខោ កន្តេ មហាបុរិសោ ហោតីតិ ។

១ ម. ឯត្តន្តរេ ន ច បលិម្បតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. ឯត្តន្តរេ អសំលិត្តោ ។ ៣ ម. ទីបេមិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បួឡនិទ្ទេស

ទិដ្ឋិ ៦២ ទាំងប៉ុន្មាន ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះឈ្មោះថា
 ការជាប់ចំពាក់ដោយទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់ទីបំផុត
 ទាំងពីរនឹងកណ្តាល ដោយការដឹង ហើយមិនជាប់ បានន័យថា
 ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់ យល់ ពិចារណា គ្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដ
 ទីបំផុតទាំងពីរនឹងកណ្តាល ដោយការដឹងហើយ មិនចូលទៅជិតជាប់
 គឺជាអ្នកមិនជាប់ចំពាក់ មិនចូលទៅជិតជាប់ ចេញ រលាស់ ចេញ
 ផុតស្រឡះ មិនប្រកបព្រម នៅដោយចិត្តដែលធ្វើកិលេសដូចជាទំនប់
 ទៅប្រាស់ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់
 ទីបំផុតទាំងពីរនឹងកណ្តាល ដោយការដឹងហើយ ។

(១០៩) ពាក្យថា គថាគតហៅបុគ្គលនោះថាមហាបុរស អធិប្បាយថា
 គថាគតហៅបុគ្គលនោះ ប្រាប់បុគ្គលនោះ សំគាល់បុគ្គលនោះ ពោល
 បុគ្គលនោះ ឃើញបុគ្គលនោះ ហៅបុគ្គលនោះថាមហាបុរស បុរសដ៏លើស
 បុរសដ៏ប្រសើរ បុរសវិសេសបំផុត បុរសជាប្រធាន បុរសទុត្តម បុរសថ្លៃថ្នូរ ។
 ទាហរណ៍ដូចព្រះសាវ័បុត្តមានកាយ ទូលសួរពាក្យនេះ នឹងព្រះមានបុណ្យ
 ថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស បុគ្គលដែលគេហៅថា មហាបុរស សូម
 ទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស បុគ្គលដែលជាមហាបុរស តើដោយហេតុប៉ុន្មាន ។

តិស្សមេត្តយ្យមណវិក្សញ្ញាធិទ្ទេសោ

វិមុត្តចិត្តតា ខ្វាហំ សារីបុត្ត មហាបុរិសោតិ វនាមិ
អធិមុត្តចិត្តតា ឆោ មហាបុរិសោតិ វនាមិ កតញ្ច
សារីបុត្ត វិមុត្តចិត្តតា ហោតិ វេទ សារីបុត្ត ភិក្ខុ
អជ្ឈតំ កាយេ កាយានុបស្សី វិហារតិ អាតាប័
សម្មជាឆោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈា-
នោមនស្ស ភស្ស កាយេ កាយានុបស្សនោ
វិហារតោ ចិត្តំ វិរជ្ជតិ វិមុច្ចតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ
វេទនាសុ ចិត្តេ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហារតិ អាតាប័
សម្មជាឆោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈា-
នោមនស្សំ ភស្ស ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនោ វិហារតោ
ចិត្តំ វិរជ្ជតិ វិមុច្ចតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ ឃំ
ខោ សារីបុត្ត ភិក្ខុ វិមុត្តចិត្តោ វិមុត្តចិត្តតា ខ្វាហំ
សារីបុត្ត មហាបុរិសោតិ វនាមិ អធិមុត្តចិត្តតា ឆោ
មហាបុរិសោតិ វនាមិតំ តំ ព្រមិ មហាបុរិសោតិ ។

ធិស្សបេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធគោល

ម្នាលសារីបុត្ត ភព៌គតហៅថា មហាបុរស ព្រោះបុគ្គលនោះ
 មានចិត្តរួចស្រឡះហើយ មិនហៅថា មហាបុរស ព្រោះបុគ្គលនោះ
 មានចិត្តត្រាន់តែជឿទេ ម្នាលសារីបុត្ត បុគ្គលមានចិត្តរួចស្រឡះហើយ
 ដោយប្រការដូចម្តេច ម្នាលសារីបុត្ត ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ពិចារណា
 ឃើញរឿយ ។ នូវកាយក្នុងកាយជាខាងក្នុង ជាអ្នកមានព្យាយាមដុត
 កំដៅកិលេស ដឹងច្បាស់ មានស្មារតី បន្ទោបង់អភិជ្ឈានីន៍ទោមនស្ស
 ក្នុងលោក ភិក្ខុនោះកាលពិចារណាឃើញរឿយៗ នូវកាយក្នុងកាយ ចិត្ត
 ក៏ប្រាសចាកតម្រេក រួចស្រឡះចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់
 មាំ ជាអ្នកពិចារណាឃើញរឿយ ។ (នូវវេទនា) ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ
 ពិចារណាឃើញរឿយ ។ (នូវចិត្ត) ក្នុងចិត្ត ពិចារណាឃើញរឿយ ។
 នូវធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាអ្នកមានព្យាយាម ដុតកំដៅកិលេស
 ដឹងច្បាស់ មានស្មារតី បន្ទោបង់អភិជ្ឈានីន៍ទោមនស្សក្នុងលោក ភិក្ខុ
 នោះ កាលពិចារណាឃើញរឿយៗ នូវធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ចិត្តក៏
 ប្រាសចាកតម្រេក រួចស្រឡះចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់
 មាំ ម្នាលសារីបុត្ត ភិក្ខុមានចិត្តរួចស្រឡះហើយ យ៉ាងនេះឯង ម្នាល
 សារីបុត្ត ភព៌គតហៅថា មហាបុរស ព្រោះភិក្ខុនោះមានចិត្តផុតស្រឡះ
 ហើយ មិនហៅថា មហាបុរស ព្រោះភិក្ខុនោះមានចិត្តត្រាន់តែជឿទេ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភព៌គតហៅបុគ្គលនោះថា មហាបុរស ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធិនិទ្ទេសោ

(១១០) សោ ឥធ សិព្វនិមច្ចតាតិ សិព្វនី វុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អកុសលម្បលំ ។ យស្សេសា សិព្វនិ
 តណ្ហា បហំនា សមុច្ឆន្ទា វុបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា
 អកត្តប្បត្តិកា ញាណត្តិនា ទទ្បា សោ សិព្វនី
 តណ្ហំ អច្ចតា ខុបច្ចតា អតិកក្កន្តោ សមតិកក្កន្តោ
 វីតិវត្តោតិ សោ ឥធ សិព្វនិមច្ចតា ។ តេនាហា
 កករា

កាមេស្មី^(១) ព្រហ្មចរិយវា (មេត្តេយ្យាតិ កករា)

វីតតណ្ហោ សនា សតោ

សង្ខាយ និព្វតោ ភិក្ខុ

តស្ស នោ សន្តិ ឥព្វិតា

សោ ខុកន្តមភិក្ខាយ

មជ្ឈេ មន្តា ន លីម្បតិ

តិ ព្រមី មហាបុរិសោតិ

សោ ឥធ សិព្វនិមច្ចតាតិ ។

១ ម. ឥធកាមេស្មីព្យាទិ នត្ថិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(១១០) ពាក្យថា ភិក្ខុនោះបានកន្លងតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះក្នុង
 លោកនេះ សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា ធម្មជាតិជាគ្រឿង
 ចាក់ស្រែះ បានខាងសេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះនេះ ដែលបុគ្គល
 ណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើង
 បាន ផុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះបានកន្លង ចូលទៅកន្លង
 ឈានកន្លង ឈានកន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង ទូរតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់
 ស្រែះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះបានកកន្លងតណ្ហាជា
 គ្រឿងចាក់ស្រែះ ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តយ្យ)

(ភិក្ខុណា) មានព្រហ្មចរិយៈ (សង្ឃម) ក្នុងកាមទាំងឡាយ
 ប្រាសចាកតណ្ហា មានស្មារតី សព្វកាល ដឹងហើយ
 រលត់ហើយ សេចក្តីញាប់ញ័ររបស់ភិក្ខុនោះ មិនមានទេ
 ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់ទីបំផុតទាំងពីរនឹងកណ្តាល ដោយការដឹង
 ហើយមិនជាប់ គឺថាគតហៅភិក្ខុនោះថា មហាបុរស ភិក្ខុនោះ
 បានកន្លងតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ក្នុងលោកនេះ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញន្ទិទ្ទេសោ

(១១១) សហ តាថាបរិយោសាធា^(១)តេន ព្រាហ្ម-
 ណេន សទ្ធិំ ឯកច្ឆន្ទា ឯកច្ឆយោតា ឯកាចិច្ឆា-
 យា ឯកវាសនវាសិតា តេសំ អនេកទាណាស-
 ហស្សនំ វិវដំ វីតមលំ ធម្មចត្តំ ទុទទាទិ យដ្ឋិត្តំ
 សមុទយធម្មំ សព្វនំ និរោធធម្មនំ តស្ស ច ព្រាហ្ម-
 ណស្ស អនុទាទាយ អាសវេហំ ចិត្តំ វិមុត្តំ ។ សហ
 អរហត្តច្ឆន្ទា អនិមជ្ជជារាគចរិយោកមណ្ឌលុកេសា
 ច មស្ស ច អន្តរហិតា ។ កណ្ឌកាសាយវត្ថុវសនោ
 សដ្ឋិជិបត្តចរិយោ អនុត្តច្ឆជិបត្តិយា បញ្ចលិកោ
 កកវន្តំ នមស្សមាទោ និសិដ្ឋោ ហោតិ សត្វា មេ
 កន្តេ កកវា សាវកោហមស្មិតំ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញន្ទិទ្ទេសោ ទុតិយោ ។

១ ម. ឯត្តន្តរេ យេ ទិស្សតិ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេស

(១១១) ព្រាហ្មណ៍មាណពតាំងឡាយ មានអធ្យាស្រ័យតែមួយ
 មានប្រយោគតែមួយ មានសេចក្តីប៉ិនប៉ងតែមួយ មានធម៌ជាគ្រឿងអប់រំ
 តែមួយ បានអប់រំហើយ (ក្នុងពុទ្ធសាសនាជាអតីត) ជាមួយគ្នា មួយអន្លើ
 ដោយព្រាហ្មណ៍ (ឈ្មោះតិស្សមេត្តេយ្យ) នោះ ធម្មចក្ខុ (សោតាបត្តិ-
 មគ្គ) មានចូលទៅប្រាសហើយ មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ កើត
 ឡើងដល់ពាននៃសត្វដ៏ច្រើនទាំងនោះថា ធម្មជាតិណាមួយ មានកិរិយា-
 កើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលេចទៅវិញជា
 ធម្មតា ឯ (តិស្សមេត្តេយ្យព្រាហ្មណ៍នោះ) មានចិត្តផុតស្រឡះហើយ
 ចាកគាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់ ដំណាលគ្នានឹងការចប់គាថា ។
 (លំដាប់នោះ) ស្បែកខ្លា ដង្កា សំពត់សម្បកឈើ ឈើច្រត់ កុណ្ឌីទឹក
 នឹងសក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា ក៏បាត់ទៅ ជាមួយនឹងពេលដែលដល់
 នូវភាពនៃខ្លួនជាព្រះអរហន្ត ។ (តិស្សមេត្តេយ្យព្រាហ្មណ៍បានជាឯហិក្ខុ)
 ស្ងៀកដណ្តប់នូវកណ្តុះ គឺសំពត់កាសាយៈ ទ្រទ្រង់នូវសង្ស័យដ៏បាត្រ
 នឹងចម្រើន អង្គុយប្រណម្យអញ្ញាលីនមស្យការព្រះមានព្រះភាគ ដោយ
 ប្រតិបត្តិសមគួរដល់ប្រយោជន៍ (ហើយប្រកាសថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

បុណ្យកម្មណាវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេសោ

[១១២] អនេជំ មូលទស្សនី (ឥត្ថាយស្មា បុណ្យោកោ)

អត្ថំ បញ្ចេន អាគមំ

កី ទិស្សតា ឥសយោ មនុជំ

ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតាទំ

យញ្ញមកប្បយ្យស្មំ^(១) បុថុជ លោកេ

បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្មំ មេ តំ ។

[១១៣] អនេជំ មូលទស្សនីន្តំ ឯជា វុច្ឆតិ តណ្ហា

យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ

អកុសលមូលំ ។ សា ឯជា តណ្ហា ពុទ្ធស្សំ

ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលាវត្ថុកតា

អនតាវដ្ឋតា អាយតិអនុប្បទទម្ហា តស្មា ពុទ្ធា

អនេដោ ។ ឯជាយ បហីនតា អនេដោ ។

១ ម. យញ្ញមកប្បយ្យស្មំ ។

បណ្តា ក៏ មាន ណាវិក ប្បញ្ញា ឆ័ ទេស

(១១២) (បុណ្ណៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរថា) យើងខ្ញុំមកដោយ

ត្រូវការសរសេរ ចំពោះព្រះអង្គ ជាបុគ្គលមិនមានការ

ញាប់ញ័រ ទ្រង់ឃើញនូវមូល ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី ក្បូត្រ

នឹងព្រាហ្មណ៍ ច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ អាស្រ័យអ្វី ទើប

បានសម្រេចយក៖ ដល់ទៅតាមទិស បញ្ចប់៖

មាត្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ ទ្រង់សួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ

ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(១១៣) ពាក្យថា ជាបុគ្គលមិនមានការញាប់ញ័រ ច្រើនឃើញនូវ

មូល អធិប្បាយថា តណ្ហាលោកហៅថាការញាប់ញ័រ បានដល់សេចក្តី

ត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរខ្លាំង ។ បេ ។ អភ័ជ្ជករ លោកៈ អកុសលមូល ។

ការញាបញ្ជី គឺ ឈ្មោះនោះ ព្រះពុទ្ធនាមព្រះភាគ លះបង់ហើយ

មានបុរសផ្គាប់ផ្គងហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកេត ដូចជាទីកេតនៃដើមតាត

ធ្វើឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព មិនឲ្យមានការកើតឡើងវិញទេ។

ធម៌តា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថា មិនមានការញាប់ញ័រ ។

ព្រះពុទ្ធឈ្នោះថា មិនញាប់ញ័រ ព្រោះព្រះអង្គលះនូវការញាប់ញ័រ ។

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញាស្តីទ្បេសោ

កកវា លាភេបិ ន ឥញ្ជតិ អលាភេបិ ន ឥញ្ជតិ យ-
 សេបិ ន ឥញ្ជតិ អយសេបិ ន ឥញ្ជតិ បសំសាយបិ
 ន ឥញ្ជតិ និទ្ទាយបិ ន ឥញ្ជតិ សុខេបិ ន ឥញ្ជតិ
 ទុក្ខេបិ ន ឥញ្ជតិ ន ចលតិ ន វេទតិ ន ប្បវេ-
 ទតិ អនេជំ ។ មូលទស្សន៍ន្តំ កកវា មូលទស្សន៍
 ហេតុទស្សន៍ និទានទស្សន៍ សម្ពុទ្ធទស្សន៍ សមុដ្ឋា-
 នទស្សន៍ អាហារទស្សន៍ ការម្មណទស្សន៍ បច្ចយ-
 ទស្សន៍ សមុទយទស្សន៍ ។ តីណិ អកុសលមូលានិ
 លោភោ អកុសលមូលំ ទោសា អកុសលមូលំ
 មោហោ អកុសលមូលំ ។ វត្ថុញ្ញាតំ កកវតា តី-
 ណីមាណំ ភិក្ខុវេ និទានានំ កក្កានំ សមុទយាយ
 លោភោ និទានំ កក្កានំ សមុទយាយ ទោសោ និទានំ
 កក្កានំ សមុទយាយ មោហោ និទានំ កក្កានំ សមុ-
 ទយាយ ន ភិក្ខុវេ លោភវេទ កក្កេន ទោសវេទ
 កក្កេន មោហវេទ កក្កេន ទេវា បញ្ញាយន្តំ មនុស្សា
 បញ្ញាយន្តំ យា វា បដិញ្ញាបិ កាចិ សុគតិយោ

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញៈនិទ្ទេស

ទុកជាត្រង់លាក់ ព្រះមានព្រះភាគក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាត្រង់អលាក់ក៏មិន
ញាប់ញ័រ ទុកជាត្រង់យសក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាត្រង់អយសក៏មិនញាប់ញ័រ
ទុកជាត្រង់សេចក្តីសរសើរក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាត្រង់សេចក្តីតិះដៀលក៏មិន
ញាប់ញ័រ ទុកជាត្រង់សុខក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាត្រង់ទុក្ខក៏មិនញាប់ញ័រ មិន
កម្រើក មិនរំភើប មិនរន្ធត់ ហេតុនោះ(លោកសួរថា) ជាបុគ្គលមិនមានការ
ញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា ឃើញមូល គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញបុស-
គល់ ឃើញហេតុ ឃើញនិទាន ឃើញសម្ពុទ្ធ ឃើញសមុជ្ជន ឃើញ
អាហារ ឃើញការម្ស្នាក់ ឃើញបច្ច័យ ឃើញសមុទ័យ ។ អកុសលមូល
៣ គឺ លោភៈ ជាអកុសលមូល ទោសៈ ជាអកុសលមូល មោហៈ
ជាអកុសលមូល ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា
ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាតិ ៣ នេះ ជាហេតុឲ្យកើតកម្មទាំងឡាយ
គឺលោភៈ ជាហេតុឲ្យកើតកម្ម ទោសៈជាហេតុឲ្យកើតកម្ម មោហៈជាហេតុ
ឲ្យកើតកម្ម ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មិនមែនដោយកម្មកើតអំពីលោភ ដោយ
កម្មកើតអំពីទោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីមោហៈទេ ដែល (ធ្វើឲ្យ) ពួកទេវតា
ប្រាកដ ពួកមនុស្សប្រាកដ ឬក៏ពួកសត្វតណានីមួយៗស្រឡាត់ (ប្រាកដ)

ពុទ្ធសូតនិកាយ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយ៍សោ

អថខោ ភិក្ខុវេ លោកដេន កម្មេន ឆោសដេន
កម្មេន មោហដេន កម្មេន និរយោ បញ្ញាយតិ
តិវច្ឆានយោនិ បញ្ញាយតិ បិត្តិសយោ បញ្ញាយតិ
យា វា បដណ្ណិកាចិ កាចិ ទុក្ខតិយោ និរយោ តិវច្ឆាន-
យោនិយំ បិត្តិសយោ អត្តកាវកិនិព្វត្តិយា ឥមាជិ
តីណិ កុសលម្បលានិ ភកវា ជាធាតុ បស្សតិ ។
ឯវម្ប ភកវា មូលទស្សនី ។ បេ។ សមុទយទស្សនី។
តីណិ កុសលម្បលានិ អលោកោ កុសលម្បលំ អនោ-
សោ កុសលម្បលំ អមោហោ កុសលម្បលំ ។ វត្ថុញ្ញាតិ
ភកវតា តីណិមាជិ ។ បេ។ ន ភិក្ខុវេ អលោកដេន
កម្មេន អឆោសដេន កម្មេន អមោហដេន កម្មេន
និរយោ បញ្ញាយតិ តិវច្ឆានយោនិ បញ្ញាយតិ បិត្តិស-
យោ បញ្ញាយតិ យា វា បដណ្ណិកាចិ កាចិ ទុក្ខតិយោ
អថខោ ភិក្ខុវេ អលោកដេន កម្មេន អឆោសដេន
កម្មេន អមោហដេន កម្មេន ទេវា បញ្ញាយន្តិ
មនុស្សា បញ្ញាយន្តិ យា វា បដណ្ណិកាចិ សុគតិ-
យោ ទេវេ ច មនុស្សេ ច អត្តកាវកិនិព្វត្តិយា ឥមាជិ
តីណិ កុសលម្បលានិ ភកវា ជាធាតុ បស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តាមពិត ដោយកម្មកើតអំពីអលោកៈ ដោយកម្មកើត
អំពីគោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីមោហៈ នរកទើបប្រាកដ កំណើតតិរច្ឆាន
ប្រាកដ វិស័យនៃប្រេតប្រាកដ ឬក៏ពួកទុគ្គតិឯណានីមួយសូម្បីដទៃ ដើម្បី
ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យកើតក្នុងនរក ក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ក្នុងវិស័យនៃប្រេត
(ក៏ប្រាកដ) នេះអកុសលមូល ៣ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់
ឃើញដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គឃើញឫសគល់ ។ បេ ។ ឃើញ
សមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ។ កុសលមូល មាន៣គឺ អលោកៈ ជា កុសលមូល
អគោសៈ ជា កុសលមូល អមោហៈ ជា កុសលមូល ។ ដូចព្រះមាន
ព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា កុសលមូលទាំង ៣ នេះ ។ បេ ។
ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មិនមែនដោយកម្មកើតអំពីអលោកៈ ដោយកម្ម
កើតអំពីអគោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីអមោហៈទេ ដែលនរកប្រាកដ
កំណើតតិរច្ឆានប្រាកដ វិស័យនៃប្រេតប្រាកដ ឬក៏ពួកទុគ្គតិឯណានីមួយ
សូម្បីដទៃ (ប្រាកដ) ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តាមពិត ដោយកម្មកើតអំពី
អលោកៈ ដោយកម្មកើតអំពីអគោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីអមោហៈ ពួក
ទេវតាទើបប្រាកដ ពួកមនុស្សប្រាកដ ឬក៏ពួកសុត្តិ ឯណានីមួយ
សូម្បីដទៃ ដើម្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យកើត ក្នុងទេវតានឹងមនុស្ស (ក៏ប្រាកដ)
នេះ កុសលមូល ៣ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។

បុណ្យមហាវិហារក្បួនខ្មែរសោ

ឯវម្បី កកវា មូលទស្សនី ។ បេ ។ សមុទយទស្សនី ។
 វត្តពោធិ៍ កកវា យេកេច៍ កិត្តវេ ធម្មា អកុសលា
 អកុសលភាគិយា អកុសលបត្តិកា សព្វេ តេ
 អវិជ្ជាមូលកា អវិជ្ជាសមោសរណា អវិជ្ជាសមុត្តាតា
 សព្វេ តេ សមុត្តាតំ កច្ចន្តិតំ កកវា ជាតាតិ បស្សតិ ។
 ឯវម្បី កកវា មូលទស្សនី ។ បេ ។ សមុទយទស្សនី ។
 វត្តពោធិ៍ កកវា យេកេច៍ កិត្តវេ ធម្មា កុសលា
 កុសលភាគិយា កុសលបត្តិកា សព្វេ តេ អប្បមា-
 ទមូលកា អប្បមាទសមោសរណា អប្បមាទោ តេសំ
 ធម្មានំ អក្កមត្តាយតីតិ កកវា ជាតាតិ បស្សតិ ។ ឯវម្បី
 កកវា មូលទស្សនី ។ បេ ។ សមុទយទស្សនី ។ អថេវ កកវា
 ជាតាតិ បស្សតិ អវិជ្ជា មូលំ សង្ខារានំ សង្ខារា មូលំ
 វិញ្ញាណស្ស វិញ្ញាណំ មូលំ ធាមរូបស្ស ធាមរូបំ មូលំ
 សឡាយតទស្ស សឡាយតទំ មូលំ ជស្សស្ស ជស្សោ
 មូលំ វេទនាយ វេទនា មូលំ តណ្ហាយ តណ្ហា មូលំ
 ឧបាទានស្ស ឧបាទានំ មូលំ កវស្ស កវេ មូលំ ជាតិយា
 ជាតិ មូលំ ជរាមរណស្សតិ កកវា ជាតាតិ បស្សតិ ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធគុស

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញឫសគល់ ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យយ៉ាងនេះ
 ឯង ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយណាទីមួយ ជាអកុសល ជាចំណែកអកុសល
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកអកុសល ធម៌ទាំងអស់នោះ មានអវិជ្ជាជាឫស ប្រជុំចុះ
 ក្នុងអវិជ្ជា ធម៌ទាំងអស់នោះ ដល់នូវការបើកឡើង ព្រោះបើកឡើងនៃ
 អវិជ្ជា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ឃើញឫសគល់ ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យយ៉ាងនេះឯង ។ មួយវិញទៀត
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំង-
 ឡាយណាទីមួយ ជាអកុសល ជាចំណែកអកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកអកុសល
 ធម៌ទាំងអស់នោះ មានសេចក្តីមិនប្រហែសជាឫស ប្រជុំចុះក្នុងសេចក្តីមិន
 ប្រហែស សេចក្តីមិនប្រហែសប្រាកដជាកំពូលធម៌ទាំងនោះ ព្រះមានព្រះ
 ភាគទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញឫសគល់
 ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ។ ន័យមួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ជ្រាបទ្រង់ឃើញថា អវិជ្ជាជា មូលនៃសង្ខារ សង្ខារជាមូលនៃវិញ្ញាណ
 វិញ្ញាណ ជាមូលនៃនាមរូប នាមរូប ជាមូលនៃសឡាយតនៈ សឡាយតនៈ
 ជាមូលនៃធម្មរូប ធម្មរូប ជាមូលនៃវេទនា វេទនា ជាមូលនៃតណ្ហា តណ្ហា
 ជាមូលនៃឧបាទាន ឧបាទាន ជាមូលនៃភព ភព ជាមូលនៃជាតិ ជាតិ
 ជាមូលនៃជរាមរណៈ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពូជ្ឈនិទ្ទេសោ

ឯវម្ពំ កកវា មូលនិស្សាវី ។ បេ ។ សមុទយនិស្សាវី^(១) ។
 វុត្តញ្ញោតំ^(២) កកវតា យេកេនិ ភិក្ខុវេ ធម្មា អកុសលា
 អកុសលភាគិយា អកុសលបត្តិកា សព្វេ តេ អវិជ្ជា-
 មូលកា អវិជ្ជាសមោសរណា អវិជ្ជាសមុត្តាតា សព្វេ
 តេ សមុត្តាតំ កច្ចន្តិតំ កកវា ជាធាតុ បស្សតិ ។ ឯវម្ពំ
 កកវា មូលនិស្សាវី ហេតុនិស្សាវី និទាននិស្សាវី សម្ពុទ្ធ-
 និស្សាវី សមុដ្ឋាននិស្សាវី អាហារនិស្សាវី អាម្មណនិស្សាវី
 បច្ចយនិស្សាវី សមុទយនិស្សាវីតិ អនេជំ មូលនិស្សាវី ។
 ឥច្ឆាយស្មា បុណ្ណកោតិ ឥច្ឆាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ
 បិយវចនំ ។ បុណ្ណកោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធាមំ ។

[១១៤] អត្ថំ បញ្ចេន អាគមន្តំ បញ្ចត្តិកម្មា អា-
 គតា បញ្ចំ បុត្តតុកាមម្មា អាគតា បញ្ចំ សោតុ-
 កាមា អាគតម្មាតិ ឯវម្ពំ អត្ថំ បញ្ចេន អាគមំ ។

១ ម. ឥតោ បរិ អបិរិ ជាធាតុ បស្សតិ បក្ខម្ភលំ បក្ខុរោគានំ សោតំ ម្ភលំ សោត-
 រោគានំ យានំ ម្ភលំ យានរោគានំ ជុត្តិម្ភលំ ជុត្តិរោគានំ កាយោ ម្ភលំ កាយរោគានំ
 មគោ ម្ភលំ ចេតសិកានំ ទុក្ខានុត្តំ រាគវា ជាធាតុ បស្សតិ ។ ឯវម្ពំ រាគវា មូល-
 ទស្សាវី ហេតុទស្សាវី ។ ល ។ តាមន្តិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ម. វុត្តញ្ញោតំ រាគវា ។ ល ។ គព្វន្តិតិ
 រាគវា ជាធាតុ បស្សតិ គន្ធិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញបួសគល់ ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យយ៉ាង
 នេះឯង ។ ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះគម្រាស់នេះថា
 ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយណាទីមួយ ជាអកុសល ជា
 ចំណែកនៃអកុសល ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងពួកនៃអកុសល ធម៌ទាំងអស់នោះ
 មានអវិជ្ជាជាបួស ប្រជុំចុះក្នុងអវិជ្ជា ធម៌ទាំងអស់នោះ ដល់ខ្ញុំការ
 រលឹកឡើង ព្រោះរលឹកឡើងនៃអវិជ្ជា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប
 ទ្រង់ឃើញ ដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញបួសគល់ ឃើញ
 ហេតុ ឃើញនិទាន ឃើញសម្ភវៈ ឃើញសមុដ្ឋាន ឃើញអាហារ
 ឃើញការម្មណ៍ ឃើញបច្ច័យ ឃើញបមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ហេតុ
 នោះ (លោកសួរថា) មិនមានការញាប់ញ័រ ទ្រង់ឃើញខ្ញុំមូល ។ ពាក្យ
 ថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា ព្រះបុណ្ណកៈមានអាយុ (ក្រាបទូលសួរ) ដូច្នេះ
 គឺជាពាក្យតបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យ
 ថា បុណ្ណកៈ ជាឈ្មោះនៃព្រាហ្មណ៍នោះ ។

(១១៤) ពាក្យថា យេធិវុទ្ធំ មក ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា
 អធិប្បាយថា យេធិវុទ្ធំ មក មានសេចក្តីត្រូវការដោយប្រស្នា មក មាន
 ប្រាថ្នាសួរប្រស្នា មក មានប្រាថ្នានឹងស្តាប់ប្រស្នា ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) យេធិវុទ្ធំ មក ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះឯង ។

បុណ្យអាណាព្រាហ្មញ្ញានិទ្ទេសោ

អថវា បញ្ចត្តិការំ បញ្ចំ បុច្ឆត្តការំ បញ្ចំ

សោត្តការំ អាគមំ អភិក្កមំ ឧបសង្កមំ

បយ្យុទាសំ អត្ថិតំ ឯវម្បំ អត្ថំ បញ្ចន អាគមំ ។

អថវា បញ្ចាគមោ តុយំ អត្ថំ ត្វម្បំ បហុ វិសវំ^(១)

អលមត្តោ មយា បុច្ឆតំ កាលេតំ វិសដ្ឋេតំ សន្ទ-

ស្សេតំ កណ៌តុនំ ឯវម្បំ អត្ថំ បញ្ចន អាគមំ ។

[១១៥] កីនិស្សិតា ឥសយោ មនុជាតិ កីនិស្សិ-

តាតិ កី និស្សិតា អាសិតា អល្លិយា ឧបគតា

អដ្ឋោសិតា អធិម្ពតា ។ ឥសយោតិ ឥសិយាមកា

យេកេចិ ឥសិប្បព្វដ្ឋំ បព្វជិតា អាជីវកា និក្ខត្តា

ជជិលា តាបសា ។ មនុជាតិ មនុស្សា វុច្ឆន្តិ

កីនិស្សិតា ឥសយោ មនុជា ។

១ ម. ភ្ជុំបិ ពហុ វិសវំ ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស

មួយទៀត ការមក ការឈានមកចំពោះ ការចូលទៅរក ការចូលទៅ
 អង្គុយជិត (ខែយើងខ្ញុំ) ជាអ្នកមានសេចក្តីត្រូវការដោយប្រស្នា ជាអ្នក
 ប្រាថ្នានឹងសួរប្រស្នា ជាអ្នកប្រាថ្នានឹងស្តាប់ប្រស្នា ហេតុនោះ (លោក
 សួរថា) យើងខ្ញុំមក ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះឯង ។ មួយវិញ
 ទៀត ការមកដោយប្រស្នាមានចំពោះព្រះអង្គ ព្រះអង្គមានបញ្ញាច្រើន
 មានព្យាយាម អាចដើម្បីសំដែង ដោះស្រាយ ពន្យល់ ពោលប្រស្នា
 ដែលខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) យើងខ្ញុំមក
 ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះឯង ។

(១១៥) ពាក្យថា ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី អាស្រ័យអ្វី ត្រង់
 ពាក្យថា អាស្រ័យអ្វី គឺអាស្រ័យ ផ្នែកផ្ទុល ភ្ជាប់ ចូលទៅជិតដល់
 ស្របចុះ ជឿនៗ ។ ពាក្យថា ឥសី គឺជនទាំងឡាយណាមួយ
 ជាអាជីវក ទីត្រង់ ជងិល តាបស ដែលបួសឥសី ជនទាំងនោះ
 ឈ្មោះថា ឥសី ។ ពួកមនុស្ស លោកហៅថា មនុស្ស ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី អាស្រ័យអ្វី ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធភោ

(១១៦) ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតាទន្ធិ ខត្តិយាភិ
 យេកេនិ ខត្តិយដាតីកា ។ ព្រាហ្មណាភិ យេកេនិ
 ភោវនិកា ។ ទេវតាទន្ធិ អាជីវកសាវកានំ អាជីវ-
 កា ទេវតា និក្ខន្ធសាវកានំ និក្ខន្ធា ទេវតា ជជិ-
 លសាវកានំ ជជិលា ទេវតា បរិព្វាជកសាវកានំ
 បរិព្វាជកា ទេវតា អវុទ្ធកសាវកានំ អវុទ្ធកា
 ទេវតា ហត្ថវតីកានំ ហត្ថ ទេវតា អស្សវតីកានំ
 អស្ស ទេវតា តោវតីកានំ តាហេ ទេវតា តុក្កវតី-
 កានំ តុក្កា ទេវតា កាភវតីកានំ កាកា ទេវតា
 វាសុទេវតីកានំ វាសុទេ ទេវតា ពលទេវតីកានំ
 ពលទេវេ ទេវតា មណិកទ្ធពតីកានំ មណិកទ្ធា
 ទេវតា មណិកទ្ធពតីកានំ មណិកទ្ធា ទេវតា
 អត្ថវតីកានំ អត្ថ ទេវតា ធាតវតីកានំ ធាតា
 ទេវតា សុវណ្ណវតីកានំ សុវណ្ណា ទេវតា
 យត្ថវតីកានំ យត្ថា ទេវតា អសុវតីកានំ
 អសុវា ទេវតា កន្ធាវតីកានំ កន្ធា ទេវតា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

(១១៦) អធិប្បាយពាក្យថា ក្សត្រនីតិព្រាហ្មណ៍ ទើបបានសម្រេច
 យញ្ចៈ ដល់ទៅតាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្សត្រ គឺជនទាំងឡាយ
 ណានីមួយ មានជាតិជាក្សត្រ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺជនទាំងឡាយ
 ណានីមួយ ជាគោរពទី ។ ពាក្យថា ដល់ទៅតាមទាំងឡាយ
 គឺពួកសាវ័ក ជាទៅតាមរបស់ពួកសាវ័កនៃសាវ័ក ពួកនិគ្រន្ធ ជាទៅតា
 មរបស់ពួកសាវ័កនៃនិគ្រន្ធ ពួកជដិល ជាទៅតាមរបស់ពួកសាវ័កនៃជដិល ពួក
 បរិព្វាជក ជាទៅតាមរបស់ពួកសាវ័កនៃបរិព្វាជក ពួកអវុទ្ធកៈ ជាទៅតា
 មរបស់ពួកសាវ័កនៃអវុទ្ធកៈ ពួកធីរី ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុធីរី ពួក
 សេៈ ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុសេៈ ពួកគោ ជាទៅតាមរបស់អ្នក
 អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុគោ ពួកត្រៃ ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុត្រៃ ពួកភ្នែក ជា
 ទៅតាមរបស់ពួកអ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុភ្នែក វាសុទេព ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្ត
 វត្ថុវាសុទេព ពលទេព ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុពលទេព បណ្ឌ
 កទ្ធៈ ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុបណ្ឌកទ្ធៈ មណិកទ្ធៈ ជាទៅតា
 មរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុមណិកទ្ធៈ ភ្លើង ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុភ្លើង ពួក
 នាគ ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុនាគ ពួកគ្រុឌ ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្ត
 វត្ថុគ្រុឌ ពួកយក្ស ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុយក្ស ពួកអសុរ ជាទៅតា
 មរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុអសុរ ពួកគន្ធា ជាទៅតាមរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុគន្ធា

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ

មហាវាជវតីកានំ មហាវាជំ ទេវតា ឥន្ទ្រវតីកានំ
 ចន្ទោ ទេវតា សុរិយវតីកានំ សុរិយោ ទេវតា
 ឥន្ទ្រវតីកានំ ឥន្ទោ ទេវតា ព្រហ្មវតីកានំ ព្រហ្មា
 ទេវតា ទេវវតីកានំ ទេវំ ទេវតា ទិសាវតីកានំ
 ទិសា ទេវតា យេ យេសំ ទត្ថុលោយ្យា ភេ ភេសំ
 ទេវតាតិ ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ ។

[១៧] យញ្ញមកប្ប័ស្ម^(១) បុព្វជំ លោកេតិ
 យញ្ញោ វុច្ចតិ ទេយ្យធម្មោ ច័រិបិណ្ឌាទាតសេនាសន-
 តិលានប្បព្វយភេសជ្ឈបរិក្ខារំ អន្ទំ ទានំ វត្ថុំ យានំ
 មាលា កន្ទំ វិលេបនំ សេយ្យាវសនំ បទីមេយ្យំ ។
 យញ្ញមកប្ប័ស្មតិ យេច យញ្ញំ ឯសន្តិ កវេសន្តិ បរិយេ-
 សន្តិ ច័រិបិណ្ឌាទាតសេនាសនតិលានប្បព្វយភេស-
 ជ្ឈបរិក្ខារំ អន្ទំ ទានំ វត្ថុំ យានំ មាលា កន្ទំ វិលេបនំ
 សេយ្យាវសនំ បទីមេយ្យំ ភេច យញ្ញំ កម្សេន្តិ ។

១ ម យញ្ញមកប្បយស្ម ។

បុណ្យមាណវប្បញ្ញាបិដក

មហាភជ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុមហាភជ ព្រះចន្ទ្រ ជាទេវតា
 របស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុព្រះចន្ទ្រ ព្រះអាទិត្យ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុ ព្រះ
 អាទិត្យ ព្រះឥន្ទ្រ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុព្រះឥន្ទ្រ ព្រហ្ម ជាទេវតា
 របស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុព្រហ្ម ពួកទេវតា ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុទេវតា
 ទិស ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុទិស ជនទាំងឡាយណា ជាទុក្ខ-
 ណោយរូបគុណរបស់ពួកជនណា ជនទាំងនោះ ជាទេវតារបស់ពួកជន
 នោះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ក្សត្រនឹងព្រាហ្មណ៍ ទើបបាន
 សម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ ។

(១១៧) ពាក្យថា ច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ ទើបបានសម្រេច
 យញ្ញៈ សេចក្តីថា ខេយ្យធម៌ គឺចម្រើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលា-
 នប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង
 គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទំងេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប
 លោកហៅថា យញ្ញៈ ។ ពាក្យថា ទើបបានសម្រេចយញ្ញៈ គឺពួក
 ជនណា ស្វែងរក ស្វែងរក ដើរកន្ទុយញ្ញៈ គឺចម្រើន បិណ្ឌបាត
 សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន
 ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទំងេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ
 គ្រឿងប្រទីប ពួកជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

យេ បិ យញ្ញំ អភិសង្ការេន្តំ ចីវរិបណ្ណាទាតសេនាសន-
 ភិលានប្បត្តយកេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្ទំ ចានំ វត្ថុំ យានំ
 មាលា កន្ទំ វិលេបនំ សេយ្យាវសនំ បដិមេយ្យំ
 តេ បិ យញ្ញំ កម្មេន្តំ ។ យេ បិ យញ្ញំ ទេន្តំ យជន្តិ
 បរិក្ខជន្តិ ចីវរិបណ្ណាទាតសេនាសនភិលានប្បត្តយ-
 កេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្ទំ ចានំ វត្ថុំ យានំ មាលា
 កន្ទំ វិលេបនំ សេយ្យាវសនំ បដិមេយ្យំ តេ បិ យញ្ញំ
 កម្មេន្តំ ។ បុត្តតិ យញ្ញា វា ឯតេ បុត្ត យញ្ញយជណា^(១)
 វា ឯតេ បុត្ត ធិត្ថិណោយ្យា វា ឯតេ បុត្ត ។ កតំ
 យញ្ញា វា ឯតេ បុត្ត^(២) ។ ឯតេ យញ្ញា បុត្ត
 ចីវរិបណ្ណាទាតសេនាសនភិលានប្បត្តយកេសជ្ជបរិក្ខារំ
 អន្ទំ ចានំ វត្ថុំ យានំ មាលា កន្ទំ វិលេបនំ
 សេយ្យាវសនំ បដិមេយ្យំ ឯវំ យញ្ញា វា ឯតេ
 បុត្ត ។ កតំ យញ្ញយជណា វា ឯតេ បុត្ត ។ ឯតេ
 យញ្ញយជណា បុត្ត ឧត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា
 ច សុទ្ធា ច កហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច
 មនុស្សា ច ឯវំ យញ្ញយជណា វា ឯតេ បុត្ត ។

១ ម. យញ្ញយជណា ។ ២ ម. បុត្ត ពហុកាសំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡវគ្គសូត

សូម្បីពួកជនណា ភាគតែឯងនូវយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
 គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿង
 ក្រអូប គ្រឿងលាប ទីជេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ពួកជន
 ទាំងនោះ ក៏ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។ ពួកជនណា ឲ្យ ឬជា
 លះបង់នូវយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយ-
 ភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប
 គ្រឿងលាប ទីជេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជនទាំងនោះ
 ក៏ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។ ពាក្យថា ច្រើន គឺពួកយញ្ញៈ⁺ ច្រើន
 ឬពួកអ្នកបូជាយញ្ញៈ⁺ ច្រើន ឬក៏ពួកជនដែលគួរដល់ទទួលរង⁺ ច្រើន។
 ពួកយញ្ញៈ⁺ ច្រើន តើដូចម្តេច ។ ពួកយញ្ញៈ⁺ មានច្រើន គឺ
 ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក
 សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីជេក ទី
 សំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ពួកយញ្ញៈ⁺ មានច្រើន យ៉ាងនេះ ។
 ពួកអ្នកបូជាយញ្ញៈ⁺ មានច្រើន តើដូចម្តេច ។ ពួកអ្នកបូជាយញ្ញៈ⁺
 មានច្រើន គឺក្បួន ព្រាហ្មណ៍ អ្នកជំនួញ អ្នកគ្រូ គ្រហស្ថ បព្វជិត
 ទេវតា នឹងមនុស្ស ពួកអ្នកបូជាយញ្ញៈ⁺ មានច្រើន យ៉ាងនេះ ។

បុណ្យមហាវិញ្ញាណទេស

កង ធន្ទិលោយ្យ វា ឯតេ បុទ្ធ ។ ឯតេ ធន្ទិលោយ្យ
 បុទ្ធ សមណព្រហ្មណា យាចកវណិព្វកសាវកា
 ឯវំ ធន្ទិលោយ្យ វា ឯតេ បុទ្ធ ។ ឥធិ លោកេតិ
 មនុស្សលោកេតិ យញ្ញមកប្បីសុ បុទ្ធជ លោកេ ។

(១១៨) បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្មា មេ តន្តិ បុត្តាតិ
 តិស្សោ បុត្តា អធិដ្ឋជោតនា បុត្តា ធិដ្ឋសំសន្តនា
 បុត្តា វិមតិច្ឆេននា បុត្តា ។

កតមា អធិដ្ឋជោតនា បុត្តា ។ បកតិយា
 លក្ខណំ អញ្ញាតំ ហោតិ អធិដ្ឋំ អតុលិតំ អតិវិតំ
 អវិការិតំ អវិក្ខតំ តស្ស ញ្ញាណាយ ទស្សនាយ
 តុលនាយ តិវណាយ វិការទត្ថាយ វិក្ខតត្ថាយ បញ្ចំ
 បុត្តតិ អយំ អធិដ្ឋជោតនា បុត្តា ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធស

ពួកជនដែលគួរដល់ទុក្ខណានុ៎ះ មានច្រើន តើដូចម្តេច ។ ពួកជនដែល
 គួរដល់ទុក្ខណានុ៎ះ មានច្រើន គឺសមណព្រាហ្មណ៍ សូម ជនអ្នកពាណិជ្ជ
 ហើយសូម នឹងសាវ័ក ពួកជនដែលគួរដល់ទុក្ខណានុ៎ះ មានច្រើន
 យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងមនុស្សលោក ហេតុនោះ
 លោកសួរថា ច្រើនគ្នា ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ចៈ ។

(១១៨) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ
 ទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់
 ពាក្យថា សួរ បានដល់ ការសួរ ៣ គឺការសួរសម្រាប់បិក្ខុសេចក្តី
 ដែលមិនយល់១ ការសួរសម្រាប់ប្រៀបធៀបសេចក្តីដែលខ្លួនយល់ហើយ១
 ការសួរសម្រាប់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ១ ។

ការសួរសម្រាប់បិក្ខុសេចក្តីដែលមិនយល់ តើដូចម្តេច ។ លក្ខណៈ
 ជាធម្មជាតិ ដែលបុគ្គលមិនបានដឹង មិនបានឃើញ មិនបានថ្វីង
 មិនបានពិចារណា មិនបានយល់ច្បាស់ មិនបានប្រាកដដោយប្រក្រតី
 បុគ្គលសួរប្រស្នាដើម្បីដឹង ឃើញ ថ្វីង ពិចារណា ដើម្បីប្រយោជន៍
 ដល់ការយល់ច្បាស់ ដើម្បីប្រយោជន៍ឲ្យប្រាកដ នូវលក្ខណៈនោះ
 នេះ ការសួរសម្រាប់បិក្ខុសេចក្តីដែលមិនយល់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

កតមា ទិដ្ឋសំសន្ននា បុត្តា ។ បកតិយា
លក្ខណំ ញាតំ ហោតិ ទិដ្ឋំ តុលំតំ តំរតំ វិភាវតំ
វិភូតំ អពោហិ បណ្ឌិតេហិ សន្និំ សំសន្ននត្ថាយ
បញ្ចំ បុត្តតិ អយំ ទិដ្ឋសំសន្ននា បុត្តា ។

កតមា វិមតិច្ឆេទនា បុត្តា ។ បកតិយា សំ-
សយំ បក្ខុដ្ឋោ ហោតិ វិមតិំ បក្ខុដ្ឋោ ទ្រេឡក-
ដាតោ ឃំ ធុ ខោ ន ធុ ខោ កិច្ច ខោ កម៌
ធុខោតិ សោ វិមតិច្ឆេទនត្ថាយ បញ្ចំ បុត្តតិ អយំ
វិមតិច្ឆេទនា បុត្តា ។ ឥមា តិស្សេ បុត្តា ។

អបរាបិ តិស្សេ បុត្តា មនុស្សបុត្តា អមនុស្ស-
បុត្តា និម្មិតបុត្តា ។

កតមា មនុស្សបុត្តា ។ មនុស្ស ពុទ្ធំ ភក្កវុទ្ធំ
ឧបសង្កមិត្តា បញ្ចំ បុត្តនិំ ភិក្ខុ បុត្តនិំ ភិក្ខុនិយោ
បុត្តនិំ ឧបាសកោ បុត្តនិំ ឧបាសិកាយោ បុត្តនិំ
រាជានោ បុត្តនិំ ឧតិយា បុត្តនិំ ព្រាហ្មណា បុត្តនិំ
វេស្សា បុត្តនិំ សុទ្ធា បុត្តនិំ កហដ្ឋា បុត្តនិំ បព្វ-
ជិតា បុត្តនិំ អយំ មនុស្សបុត្តា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិទ្ទេស

ការសួរសម្រាប់ប្រៀបផ្ទឹមសេចក្តីដែលខ្លួនយល់ហើយ តើដូចម្តេច ។
 លក្ខណៈ ជាធម្មជាតិ ដែលបុគ្គលបានដឹង បានឃើញ បានច្នឹង
 បានពិចារណា បានយល់ច្បាស់ ប្រាកដដោយប្រក្រតី បុគ្គលសួរ
 ប្រស្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការប្រៀបផ្ទឹម ជាមួយនឹងបណ្ឌិតទាំងឡាយ
 ឯទៀត នេះ ការសួរសម្រាប់ប្រៀបផ្ទឹមសេចក្តីដែលខ្លួនយល់ហើយ ។

ការសួរសម្រាប់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលសួរ
 ទៅកាន់សេចក្តីសង្ស័យដោយប្រក្រតី សួរទៅកាន់សេចក្តីនឿយឆ្ងល់ មាន
 ចិត្តបែកជាពីរថា យ៉ាងនេះទេឬ ឬមិនមែនទេ ហេតុដូចម្តេចហ្ន៎ ប្រការ
 ដូចម្តេចហ្ន៎ បុគ្គលនោះ សួរប្រស្នាដើម្បីកាត់សេចក្តីសង្ស័យ នេះ
 ការសួរសម្រាប់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ។ នេះ ការសួរ ៣ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួររបស់មនុស្ស ១ ការសួររបស់
 អមនុស្ស ១ ការសួររបស់ពុទ្ធនិមិត្ត ១ ។

ការសួររបស់មនុស្ស តើដូចម្តេច ។ មនុស្សទាំងឡាយចូលទៅ
 គាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគសួរប្រស្នា គឺពួកភិក្ខុស្រី ពួកភិក្ខុនិស្ស ពួក
 ឧបាសកស្រី ពួកឧបាសិកាស្រី ពួកព្រះរាជានិក្ខម ពួកក្សត្រិយ្យ ពួក
 ព្រាហ្មណ៍ស្រី ពួកអគ្គជំនញ្ញស្រី ពួកអគ្គគ្រូស្រី ពួកគ្រូហស្ថស្រី ពួក
 បព្វជិតស្រី នេះ ការសួររបស់មនុស្ស ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញ្ញៈនិទ្ទេសោ

កតតា អមនុស្សបុត្រា ។ អមនុស្សា ពុទ្ធ
 ភកវន្តំ ឧបសង្កម្ភិតា បញ្ចំ បុត្តនិ នាតា បុត្តនិ
 សុបណ្ណា បុត្តនិ យត្វា បុត្តនិ អសុរា បុត្តនិ
 កន្ធា បុត្តនិ មហារាជា បុត្តនិ ឥន្ទ្រា បុត្តនិ
 ព្រហ្មាណោ បុត្តនិ ទេវតាយោ បុត្តនិ អយំ អមនុ-
 ស្សបុត្រា ។

កតតា និម្មិតបុត្រា ។ យំ ភកវ រូបំ អភិនិម្មិ-
 នាតិ មនោមយំ សព្វន្តប្បវត្តនំ អហិនិម្មិតំ យំ សោ
 និម្មិតោ ពុទ្ធំ ភកវន្តំ ឧបសង្កម្ភិតា បញ្ចំ បុត្តនិ ភកវ
 វិសន្នេតិ អយំ និម្មិតបុត្រា ។ ឥមា តិស្សោ បុត្រា។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្រា អតតបុត្រា បរតបុត្រា
 ឧកយតបុត្រា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្រា និជ្ជជម្ពីកតតបុត្រា សម្ម-
 រាយកតតបុត្រា បរមតតបុត្រា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្រា អនុវជ្ជតតបុត្រា និក្ខិលេ-
 សេបុត្រា វេរោនតតបុត្រា ។

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញានិទ្ទេស

ការស្ទូរបស់អមនុស្ស តើដូចម្តេច ។ អមនុស្សទាំងឡាយចូល
 ទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ស្ទូរប្រសា គឺពួកនាគស្ទូរ ពួកគ្រុឌស្ទូរ
 ពួកយក្សស្ទូរ ពួកអសុរស្ទូរ ពួកគន្ធាស្ទូរ ពួកមហារាជស្ទូរ ពួកព្រះ
 ឥន្ទ្រស្ទូរ ពួកព្រហ្មស្ទូរ ពួកទេវតាស្ទូរ នេះ ការស្ទូរបស់អមនុស្ស ។

ការស្ទូរបស់ពុទ្ធនិម្មិត តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគនិម្មិតរូបណា
 ដ៏សម្រេចដោយព្រះទ័យ មានអវយវៈតូចធំគ្រប់សព្វ មានឥន្ទ្រិយមិន
 ខ្វះខាត ពុទ្ធនិម្មិតនោះចូលទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគស្ទូរប្រសា ព្រះ
 មានព្រះភាគទ្រង់ដោះស្រាយ នេះ ការស្ទូរបស់ពុទ្ធនិម្មិត ។ នេះ
 ការស្ទូរ ៣ ។

ការស្ទូរ ៣ ដទៃទៀត គឺការស្ទូរប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ១ ការស្ទូរ
 ប្រយោជន៍របស់បុគ្គលដទៃ ១ ការស្ទូរប្រយោជន៍ទាំងពីរ ១ ។

ការស្ទូរ ៣ ដទៃទៀត គឺការស្ទូរប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ១ ការស្ទូរ
 ប្រយោជន៍ក្នុងបរលោក ១ ការស្ទូរប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង គឺព្រះនិព្វាន ១ ។

ការស្ទូរ ៣ ដទៃទៀត គឺការស្ទូរប្រយោជន៍មិនមានរោគ ១ ការ
 ស្ទូរប្រយោជន៍មិនមានសេចក្តីសៅហ្មង ១ ការស្ទូរប្រយោជន៍ដ៏ផ្ងូផ្ងី ១ ។

ឡត្តប្បដិពេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

អបរាមិ តិស្សោ បុត្តា អត្ថតបុត្តា អនាគតបុត្តា

បច្ចុប្បន្នបុត្តា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្តា អដ្ឋតបុត្តា ពហិទ្ធាបុត្តា

អដ្ឋតពហិទ្ធាបុត្តា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្តា តុសលបុត្តា អតុស-

លបុត្តា អព្យាគតបុត្តា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្តា ខន្ធបុត្តា ជាតបុត្តា

អាយតនបុត្តា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្តា សតិប្បដ្ឋានបុត្តា សម្ម-

ប្បធានបុត្តា ឥន្ទ្រិទានបុត្តា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្តា ឥន្ទ្រិយបុត្តា ពលបុត្តា

ពោជ្ឈន្តបុត្តា ។

អបរាមិ តិស្សោ បុត្តា មគ្គបុត្តា ផលបុត្តា

និព្វានបុត្តា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ការសួរ ៣ ដដែលៗ គឺការសួរហេតុជាអតីត ១ ការសួរហេតុជា

អនាគត ១ ការសួរហេតុជាបច្ចុប្បន្ន ១ ។

ការសួរ ៣ ដដែលៗ គឺការសួរធម៌ខាងក្នុង ១ ការសួរធម៌ខាងក្រៅ ១

ការសួរធម៌ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ១ ។

ការសួរ ៣ ដដែលៗ គឺការសួរធម៌ជាតុសល ១ ការសួរធម៌

ជាអតុសល ១ ការសួរធម៌ជាអព្យាក្ខត ១ ។

ការសួរ ៣ ដដែលៗ គឺការសួរខន្ធ ១ ការសួរធាតុ ១ ការសួរ

កាយតនៈ ១ ។

ការសួរ ៣ ដដែលៗ គឺការសួរសតិប្បដ្ឋាន ១ ការសួរសម្មប្បធាន ១

ការសួរឥន្ទ្រាទ ១ ។

ការសួរ ៣ ដដែលៗ គឺការសួរឥន្ទ្រិយ ១ ការសួរពលៈ ១

ការសួរពោជ្ឈង្គៈ ១ ។

ការសួរ ៣ ដដែលៗ គឺការសួរមគ្គ ១ ការសួរផល ១ ការសួរ

និព្វាន ១ ។

បុណ្យកម្ពុជាក្រុងភ្នំពេញ

បុណ្យកម្ពុជា ភ្នំ បុណ្យកម្ពុជា ភ្នំ យាង ភ្នំ អង្គរសាម
 ភ្នំ បណ្ណេន ភ្នំ ក្រុងស្រី មេត៌ បុណ្យកម្ពុជា ភ្នំ ។
 កក្កាត ការងារវិជ្ជាមេត៌ ។ មេ ។ សង្ឃកា បញ្ចត៌
 យង្គំ កក្កាត ។ ព្រហ្ម មេ ភ្នំ ព្រហ្ម អាចក្លាហា
 ទេសេហ៍ បញ្ចមេហ៍ បង្គមេហ៍ វិវាហ៍ វិភាហ៍
 ឧត្តរិក្កហ៍ បកាសេហ៍ត៌ បុណ្យកម្ពុជា ភ្នំ កក្កា
 ព្រហ្ម មេ ភ្នំ ។ ភេណហ គោ ព្រាហ្មណ៍

អង្គ មូលនិស្សន្ទីរ(ស្ថាប័ន បុណ្យកម្ពុជា)

អត្ថ បញ្ញេន អាគម៌

ក្រុងស្រី វិសយោ មនុស្ស

ឧត្តរិក្ក ព្រាហ្មណ៍ ទេវតា

យញ្ញមកប្បសុ បុគ្គល លោក

បុណ្យកម្ពុជា ភ្នំ កក្កា ព្រហ្ម មេ ភ្នំ ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីស

ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ
អង្គព្រះអង្គ អាណាព្រះអង្គ ញ៉ាំងព្រះអង្គឲ្យជ្រះថ្លា សូមព្រះអង្គ
ប្រាប់ (សេចក្តីនោះ) ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំ
ព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះ គឺ
ពាក្យហៅ ដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ចត្តិ មានព្រះភាគ
នេះ កើតហើយ ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។

ពាក្យថា សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូម
ព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ ផ្ដើម បើក ចែករំលែក ធ្វើឲ្យរាក់
ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះ
អង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។
ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(ព្រះបុណ្យមានអាយុ ក្រាបទូលសួរថា) យើងខ្ញុំមកដោយ
ត្រូវការសួរប្រស្នាចំពោះព្រះអង្គ ជាបុគ្គលមិនមានការញាប់
ញ័រ ឃើញនូវមូល ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី ក្សត្រនឹង
ព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ អាស្រ័យអ្វី
ទើបបានសម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ បពិត្រព្រះ
មានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់
សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្រហ្មនិទ្ទេសោ

[១១៩] យេកេច្ឆិមេ ឥសយោ មនុជា

(បុណ្ណកាតិ ភគវ)

ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ

យញ្ញមកប្បវីសុ បុច្ឆេ លោកេ

អាសីសមាទា បុណ្ណកា ឥត្ថនំ^(១)

ជំរំ សីតា យញ្ញមកប្បវីសុ ។

[១២០] យេកេច្ឆិមេ ឥសយោ មនុជាតិ យេ-

កេច្ឆិមេតិ^(២) សព្វេន សត្វំ សព្វជា សត្វំ អសេសំ

និស្សសំ បរិយាទាយវចនមេតំ យេកេច្ឆិមេតិ ។

ឥសយោតិ ឥសិនាមកា យេកេច្ឆិ ឥសិប្បព្វជំ

បព្វជិតា អាជីវកា និក្ខត្តា ជជីលា តាបសា ។ មនុ-

ជាតិ មនុស្សា វុច្ឆន្តិ យេកេច្ឆិមេ ឥសយោ មនុ-

ជា ។ បុណ្ណកាតិ ភគវ តំ^(៣) ព្រាហ្មណំ ធាមេន

អាលបតិ ។ ភគវតិ តាវវជីវចនមេតំ ។ បេ ។

សច្ចំកា បញ្ចតិ យនិទំ ភគវតិ បុណ្ណកាតិ ភគវ ។

១ ម. ឥត្ថិវា ។ ២ ម. យេកេច្ឆិ ។ ៣ ម. និពោ បរិច្ច ព្រាហ្មណន្តរិ ឥត្ថិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

(១១៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្ណកៈ) ពួកមនុស្ស
 ណានិមួយ គឺឥសី ក្សត្រ នឹងព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់
 ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទៅតាមទិសឡាយ
 ម្ចាស់បុណ្ណកៈ ពួកសត្វទាំងនោះ ប្រាថ្នាភាពនេះ អាស្រ័យ
 ជរាទ័យបានសម្រេចយញ្ញៈឡើង ។

(១២០) ពាក្យថា ពួកមនុស្ស ណានិមួយ គឺឥសី ត្រង់ពាក្យថា
 ណានិមួយ គឺ សព្វគ្រប់ សព្វទាំងអស់ ឥតសេសសល់ គ្មាន
 សេសសល់ ពាក្យថា ណានិមួយ នេះជាពាក្យរួម ។ ពាក្យថា ឥសី
 គឺជនទាំងឡាយ ណានិមួយ ជាអាជីវក និគ្រន្ធ ជដិល តាបស
 បួសជាឥសី (ជនទាំងនោះ) ឈ្មោះថា ឥសី ។ ពួកមនុស្ស
 លោកហៅថា មនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកមនុស្ស
 ណានិមួយ គឺឥសី ។ ពាក្យថា ម្ចាស់បុណ្ណកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ
 នេះ ជាពាក្យហៅ ដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ
 នេះ (កើតហើយ) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា)
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្ណកៈ ។

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

[១២១] ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានន្តិ ខត្តិយាតិ
 យេកេនិ ខត្តិយជាតិកា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេកេនិ
 កោវាទិកា ។ ទេវតានន្តិ អាជីវកសាវកានំ អាជី-
 វកា ទេវតា ។ បេ ។ ទិសាវតិកានំ ទិសា ទេវតា
 យេ យេសំ ទិក្ខុណោយ្យ ភេ ភេសំ ទេវតាតិ
 ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ ។

[១២២] យព្វាមកប្បីស្កុ បុដ្ឋេជ លោកេតិ យព្វោ
 វុត្តតិ ធម្មេយ្យធម្មោ ជីវបិណ្ឌាទាតសេនាសនកិលានប្ប-
 ច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ការំ អន្ធនំ ទានំ វត្ថុ យានំ មាលា
 ភន្ធនំ វិលេបនំ សេយ្យាវសនំ បទីបេយ្យំ ។ យព្វាម-
 កប្បីស្កុតិ យេបិ យព្វំ ឯសន្តិ កវេសន្តិ បរិយេសន្តិ
 ជីវបិណ្ឌាទាតសេនាសនកិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ការំ
 អន្ធនំ ទានំ វត្ថុ យានំ មាលា ភន្ធនំ វិលេបនំ
 សេយ្យាវសនំ បទីបេយ្យំ ភេបិ យព្វំ កប្បេន្តិ ។

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញត្តិទ្វេស

[១២១] ពាក្យថា ក្សត្រនីត្រាហ្មណ៍ (សម្រេចយញ្ញៈ) ដល់
 ទេវតាទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្សត្រ គឺជនទាំងឡាយ ណានីមួយ
 មានជាតិជាក្សត្រិយ៍ ។ ពាក្យថា ត្រាហ្មណ៍ គឺជនទាំងឡាយណា
 នីមួយ ជាភោវទី ។ ពាក្យថា ដល់ទេវតាទាំងឡាយ គឺពួកអាជីវក
 ជាទេវតា របស់ពួកសាវ័កនៃអាជីវក ។ បេ ។ ទិសទាំងឡាយ ជាទេវតា
 របស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុទិស ពួកជនណា ជាទុក្ខណេយ្យបុគ្គល របស់ពួក
 ជនណា ជនទាំងនោះ ជាទេវតារបស់ពួកជននោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា ក្សត្រនីត្រាហ្មណ៍(សម្រេចយញ្ញៈ) ដល់ទេវតាទាំងឡាយ ។

[១២២] ពាក្យថា ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញៈ
 សេចក្តីថា ខេយ្យធម៌ គឺចម្រើន ចំណូលបាន សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយ-
 ភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប
 គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប លោកហៅ
 ថា យញ្ញៈ ។ ពាក្យថា សម្រេចយញ្ញៈ សេចក្តីថា សូម្បីជន
 ទាំងឡាយណា ប្រាថ្នាកេ ស្វែងរក ស្វែងរក ទ្វេយញ្ញៈ គឺចម្រើន
 ចំណូលបាន សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់
 យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់-
 អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

បុទ្ធនិ យញ្ញា វា ឯតេ បុទ្ធ យញ្ញាយជកា វា ឯតេ
បុទ្ធ ទក្ខិណោយ្យា វា ឯតេ បុទ្ធ ។ កថំ យញ្ញា វា
ឯតេ បុទ្ធ ។ បេ ។ ឯវំ ទក្ខិណោយ្យា វា ឯតេ
បុទ្ធ ។ ឥធិ លោកេតិ មនុស្សលោកេតិ យញ្ញាម-
កប្បីសុ បុទ្ធជ លោកេ ។

(១២៣) អាសីសមាធិ បុណ្ណក ឥត្តតន្តិ អាសី-
សមាធិតិ រូបប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ សទ្ធប្បដិ-
លាភំ អាសីសមាធិ កទ្ធប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ
រសប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ ដោដ្ឋព្វប្បដិលាភំ អា-
សីសមាធិ បុត្តប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ ទារប្បដិ-
លាភំ អាសីសមាធិ ធនប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ
យសប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ ឥស្សរិយប្បដិលាភំ
អាសីសមាធិ ខត្តិយមហាសាលត្ថុលេ អត្តការប្ប-
ដិលាភំ អាសីសមាធិ ព្រាហ្មណមហាសាលត្ថុលេ
អត្តការប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ កហមតិមហា-
សាលត្ថុលេ អត្តការប្បដិលាភំ អាសីសមាធិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា ជាច្រើននាក់ គឺយញ្ញៈតាំងនុ៎ះច្រើន ឬពួកអ្នកស្វែងរកយញ្ញៈនោះ
 ច្រើន ឬក៏ពួកជនដែលគួរដល់ទុក្ខណានុ៎ះ ច្រើន ។ ពួកយញ្ញៈតាំងនុ៎ះ
 ច្រើន តើដោយប្រការដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកជនដែលគួរដល់ទុក្ខណា
 តាំងនោះច្រើន យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងមនុស្ស
 លោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ
 សម្រេចយញ្ញៈ ។

(១២៣) អធិប្បាយពាក្យថា ម្ចាស់បុណ្ណកៈ (ជនតាំងនោះ) ប្រាថ្នានូវ
 ភាពនេះ ត្រង់ពាក្យថា ប្រាថ្នា គឺប្រាថ្នាការបានចំពោះរូប ប្រាថ្នាការបាន
 ចំពោះសំឡេង ប្រាថ្នាការបានចំពោះក្លិន ប្រាថ្នាការបានចំពោះរស ប្រាថ្នា
 ការបានចំពោះផ្សព្វ ប្រាថ្នាការបានចំពោះក្លិន ប្រាថ្នាការបានចំពោះប្រពន្ធ
 ប្រាថ្នាការបានចំពោះទ្រព្យ ប្រាថ្នាការបានចំពោះយស ប្រាថ្នាការបាន
 ចំពោះភាពជាឥស្សរៈ ប្រាថ្នាការបានចំពោះអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃខត្តិយ-
 មហាសាល ប្រាថ្នាការបានចំពោះអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃព្រាហ្មណមហា-
 សាល ប្រាថ្នាការបានចំពោះអត្តភាពក្នុងត្រកូល នៃគហបតីមហាសាល

បុណ្យមាណវប្បញ្ញាបទ្ទេសោ

ចាតុម្ពហារាជិកេសុ ទេវេសុ អត្តការវប្បដិលាភំ អាសី-
 សមាណ តាវត្ថីសេសុ ទេវេសុ យាមេសុ ទេវេសុ តុសិ-
 តេសុ ទេវេសុ ជំម្កានវត្ថេសុ ទេវេសុ បរជិម្ពតវសវត្ថេសុ
 ទេវេសុ ព្រហ្មណាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តការវប្បដិលាភំ
 អាសីសមាណ ឥន្ទមាណ សាទិយមាណ បន្ទយមាណ
 បិហាយមាណ អភិជប្បមាណតិ អាសីសមាណ ។
 បុណ្យក ឥត្តតន្តិ ឯត្ត អត្តការវត្ថិព្វត្ថំ អាសីសមាណ
 ឯត្ត ខត្តិយមហាសាលកុលេ អត្តការវត្ថិព្វត្ថំ
 អាសីសមាណ ឯត្ត ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ
 អត្តការវត្ថិព្វត្ថំ អាសីសមាណ ឯត្ត គហបតិ-
 មហាសាលកុលេ អត្តការវត្ថិព្វត្ថំ អាសីសមាណ
 ឯត្ត ចាតុម្ពហារាជិកេសុ ទេវេសុ អត្តការវត្ថិព្វត្ថំ
 អាសីសមាណ ឯត្ត តាវត្ថីសេសុ ទេវេសុ ឯត្ត
 យាមេសុ ទេវេសុ ឯត្ត តុសិតេសុ ទេវេសុ ឯត្ត
 ជំម្កានវត្ថេសុ ទេវេសុ ឯត្ត បរជិម្ពតវសវត្ថេសុ ទេវេសុ

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសទ្ទេស

ប្រាថ្នាការបោនចំពោះអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតា ជាទំហុយមហាជនៈ
 ប្រាថ្នាចង់បោន ត្រេកអរ បំណង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវការបោន
 ចំពោះអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាជាទំតាវត្ថុនិរ្យ ក្នុងពួកទេវតាជាទំយាមៈ
 ក្នុងពួកទេវតាជាទំតុស័ត ក្នុងពួកទេវតាជាទំនិម្មារតី ក្នុងពួកទេវតាជាទំ
 បរិនិម្មិតវសវត្ថុ ក្នុងពួកទេវតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកនៃព្រហ្ម ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ម្ចាស់បុណ្យៈ (ដងទាំងនោះ
 ប្រាថ្នា) នូវភាពនេះ សេចក្តីថា ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូល
 ទាំងនេះ គឺ ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូលខត្តិយមហាសាលនេះ
 ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណមហាសាលនេះ ប្រាថ្នា
 ការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូលគហបតីមហាសាលនេះ ប្រាថ្នាការកើត
 អត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាជាទំហុយមហាជនៈនេះ ប្រាថ្នា ចង់បោន
 ត្រេកអរ បំណង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវការកើតអត្តភាពក្នុង ពួកទេវតា
 ជាទំតាវត្ថុនិរ្យនេះ ក្នុងពួកទេវតាជាទំយាមៈនេះ ក្នុងពួកទេវតាជាទំតុស័ត
 នេះ ក្នុងពួកទេវតាជាទំនិម្មារតីនេះ ក្នុងពួកទេវតាជាទំបរិនិម្មិតវសវត្ថុនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

ឯត្ថ ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តការាភិវិទ្យន្តី អាសី-

សមាធា វត្ថុមាធា សាទិយមាធា បត្តយមាធា បិហាយ-

មាធា អភិជប្បមាធាតិ អាសីសមាធា បុណ្ណកត្តតំ ។

(១២២) ជំរំ សិតា យញ្ញមកប្បយ័ស្សតិ ជំរំ សិ-

តាតិ ជំរំនិស្សិតា ព្យាជំរំនិស្សិតា មរណានិស្សិតា

សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សទាយាសនិស្សិតា យទេវ

តេ ជានិស្សិតា វា តទេវ តេ ជរានិស្សិតា យ-

ទេវ តេ ជរានិស្សិតា វា តទេវ តេ ព្យាជំរំនិស្សិ-

តា យទេវ តេ ព្យាជំរំនិស្សិតា វា តទេវ តេ មរ-

ណានិស្សិតា យទេវ តេ មរណានិស្សិតា វា តទេវ

តេ សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សទាយាសនិស្សិតា យ-

ទេវ តេ សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សទាយាសនិស្សិ-

តា វា តទេវ តេ ភតិជំរំនិស្សិតា យទេវ តេ ភតិ-

ជំរំនិស្សិតា វា តទេវ តេ ឧបបត្តិជំរំនិស្សិតា យទេវ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុរុសស្កេស

ក្នុងពួកទៅតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្មនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

មាលបណ្ណកៈ (ពួកជនទាំងនោះ) ប្រាថ្នាភាពនេះ ។

(១២៤) អធិប្បាយពាក្យថា អាស្រ័យដរា ទើបបានសម្រេច
 យញ្ញឡើង ត្រង់ពាក្យថា អាស្រ័យដរា គឺអាស្រ័យដរា អាស្រ័យព្យាធិ
 អាស្រ័យមរណៈ អាស្រ័យសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត
 នឹងសេចក្តីបង្អៀតបង្អល់ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យជាតិ ក្នុងកាលណា
 សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យដរា ក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យ
 ដរា ក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យព្យាធិ ក្នុងកាលនោះ
 សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យព្យាធិ ក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យ
 មរណៈ ក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យមរណៈ ក្នុងកាលណា
 សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត
 នឹងសេចក្តីបង្អៀតបង្អល់ ក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសោក
 សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត នឹងសេចក្តីបង្អៀតបង្អល់ ក្នុង
 កាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យជាតិ ក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ
 អាស្រ័យជាតិក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យឧបបត្តិក្នុងកាលនោះ

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ

តេ ឧបបន្តិទិស្សិតា វា តទេវេ តេ បដិសន្ធិទិស្សិតា
 យទេវេ តេ បដិសន្ធិទិស្សិតា វា តទេវេ តេ កវទិស្សិ-
 តា យទេវេ តេ កវទិស្សិតា វា តទេវេ តេ សំសារ-
 ទិស្សិតា យទេវេ តេ សំសារទិស្សិតា វា តទេវេ តេ
 វន្តិទិស្សិតា អាសិតា អល្លិដា ឧបគតា អដ្ឋោសិតា
 អធិមុត្តាតិ^(១) ជំរំ សិតា យញ្ញមកប្បយ័ស្ម ។ តេនាហ
 កកវា

យេកេចិមេ ឥសយោ មនុដា

(បុណ្យកាតិ កកវា)

ឧត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតាទំ

យញ្ញមកប្បយ័ស្ម បុជ្ជេន លោកេ

អាសីសមាទា បុណ្យក ឥត្តនំ

ជំរំ សិតា យញ្ញមកប្បយ័ស្មតិ ។

១ ម ជិមេ ពាហិ បរម្មបោត្តកេន អហេហិ លោធិតា ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្កេស

សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យទុបបត្តិក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យ
 បដិសន្ធិក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យបដិសន្ធិ ក្នុងកាលណា
 សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យភពក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យ
 ភព ក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសង្សារ ក្នុងកាលនោះ
 សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសង្សារ ក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យ
 វដ្តៈ អាស្រ័យនៅ ជាប់នៅ ចូលទៅជិតដល់ លិចចុះ ចុះស៊ីប
 ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យជព ទើបសម្រេច
 យញ្ញៈឡើង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្យកៈ) ពួកមនុស្ស
 ណានីមួយ គឺដ៏សី ក្សត្រ នឹងព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់
 ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទៅតាមទិសឡាយ
 ម្ចាស់បុណ្យកៈ ពួកសត្វទាំងនោះ ប្រាថ្នាភាពនេះ អាស្រ័យ
 ជព ទើបសម្រេចយញ្ញៈឡើង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធនិទ្ទេសោ

[១២៥] យេកេចិមេ វេសយោ មនុជា

(វេត្តាយស្មា បុណ្ណកោ)

ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ

យញ្ញមកប្បស្ស បុត្វន លោកេ

កក្ខិស្ស តេ ភគវា យញ្ញបថេ អប្បមត្តា

អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុត្តាមិ នំ ភគវា ព្រហ្ម មេ នំ ។

[១២៦] យេកេចិ មេ វេសយោ មនុជាតិ យេ-

កេចិមេតិ ។ បេ ។ កក្ខិស្ស តេ ភគវា យញ្ញប-

ថេ អប្បមត្តាតិ កក្ខិស្សតិ សំសយបុត្តា វិមតិបុត្តា

ទ្វេន្ទ្រកបុត្តា អនេកំសបុត្តា ឯវំ នុ ខោ ន នុ ខោ

កិណ្ឌ ខោ កថំ នុ ខោតិ កក្ខិស្ស ។ ភេតិ យញ្ញយ-

ជកា^(១) ។ ភគវាតិ តារវាជិវចនមេតំ ។ បេ ។ សង្ខ-

កា បញ្ញតិ យទិទំ ភគវាតិ កក្ខិស្ស តេ ភគវា ។

១ ម. យញ្ញយាជិកា បុត្តនំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

[១២៥] (បុណ្ណកៈ មានកាយ ទូលសួរដូច្នេះថា) ពួកមនុស្សណា
 នឹមួយ គឺឥសី ក្សត្រ នឹងព្រាហ្មណ៍ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ
 សម្រេចយ័ញ្ញាដល់ទៅតាមទាំងឡាយ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ
 ពួកមនុស្សទាំងនោះ មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយ័ញ្ញ បពិត្រព្រះអង្គ
 និរទុក្ខ (មនុស្សទាំងនោះ) ឆ្លងជាតិនឹងដកបានដែរឬ បពិត្រ
 ព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ
 ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

[១២៦] ពាក្យថា ណានឹមួយ ក្នុងបទថា ពួកមនុស្សណានឹមួយ
 គឺឥសី ។ បេ ។ អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ពួកមនុស្ស
 ទាំងនោះ មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយ័ញ្ញ ឆ្លងជាតិនឹងដកបានដែរឬ ត្រង់ពាក្យថា
 ដែរឬ គឺការសួរដោយសន្ស័យ ការសួរដោយសេចក្តីឆ្លើយឆ្លង ការសួរ
 ដោយចិត្តបែកជាពីរ ការសួរដោយចំណែកច្រើនថា យ៉ាងនេះឬ មិនមែន
 ទេឬ ដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 ដែរឬ ។ ពាក្យថា មនុស្សទាំងនោះ បានដល់ពួកមនុស្សអ្នកបូជាយ័ញ្ញ ។
 ពាក្យថា មានព្រះភាគ⁺ នេះ ជាពាក្យហៅ ដោយគោរព ។ បេ ។
 ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ មនុស្សទាំងនោះ ដែរឬ ។

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញាតិទ្វេស

ពាក្យថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ សេចក្តីថា យញ្ញៈហ្នឹងឯង លោក
ហៅថា ផ្លូវយញ្ញៈ ។ មគ្គប្រសើរ ផ្លូវប្រសើរ ផ្លូវទេវតា មគ្គព្រហ្ម
ផ្លូវព្រហ្ម យ៉ាងណា យញ្ញៈហ្នឹងឯង លោកហៅថា ផ្លូវយញ្ញៈ យ៉ាងនោះ
ឯង ។ ពាក្យថា មិនធ្វេស គឺមិនធ្វេស ធ្វើដោយគោរព ធ្វើរឿយៗ
មានកិរិយាធ្វើតាំងមាំ មានកិរិយាប្រព្រឹត្តមិនរញ្ជាក មានឆន្ទៈមិនដាក់ចុះ
មានធុរៈមិនដាក់ចុះ ប្រព្រឹត្តក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ច្រើនក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ
ធុនក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ទុនទៅក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ទោរទៅក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ
ញោចទៅក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ចុះសិបក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ មានផ្លូវយញ្ញៈនោះ
ជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ ។ សូម្បីពួក
ជនណា ស្វែង ស្វះស្វែង ស្វែងរកផ្លូវយញ្ញៈ គឺចម្រើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង
គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប
ជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ។ បេ ។ មានផ្លូវយញ្ញៈនោះជាអធិបតី ជនទាំង
នោះ ឈ្មោះថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ ។ សូម្បីពួកជនណា តាក់តែង
យញ្ញៈ គឺចម្រើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការ
បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក
ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

តនាធិបតេយ្យ តេហិ យញ្ញាបថេ អប្បមត្តា ។

យេហិ យញ្ញំ ទេន្តិ យជន្តិ បរិច្ឆជន្តិ វិវាហិណ្ឌានាត-

សេនាសនតិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្តំ ចានំ

វត្ថំ យានំ មាលា កន្ធ�ំ វិលេបនំ សេយ្យាវសនំ

បទីមេយ្យ សក្កត្តការិវោ ។ បេ ។ តនាធិបតេយ្យ

តេហិ យញ្ញាបថេ អប្បមត្តាតិ កក្កស្ស តេ កកា

យញ្ញាបថេ អប្បមត្តា ។

(១២៧) អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិសាតិ ជាតិជរ-

មរណំ អតារុំសុ ឧត្តរុំសុ បតរុំសុ សមតិក្កមីសុ វីតិ-

វត្ថីសុ ។ មារិសាតិ បិយាវចនំ កុរុវចនំ សតារាវសប្ប-

តិស្សាធិវចនមេតំ មារិសាតិ អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច

មារិស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិន្ធុសូត

មានផ្លូវយ័ព្វនោះ ជាអធិបតី ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវ
 យព្វនោះ សូម្បីពួកជនណា ឲ្យ ឬជា លះបង់នូវយ័ព្វនោះ គឺចម្រើន បិណ្ឌបាត
 សេនាសនៈ គឺលានប្បព្វយកេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន
 ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ
 គ្រឿងប្រថីប ជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ។ បេ ។ មានផ្លូវយ័ព្វនោះ ជា
 អធិបតី ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយ័ព្វនោះ ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក មនុស្សទាំងនោះ មិនធ្វេសក្នុង
 ផ្លូវយ័ព្វ (ឆ្លងជាតិនឹងជកបាន) ដែរឬ ។

(១២៧) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក មនុស្សទាំងនោះឆ្លង
 ជាតិនឹងជកបាន (ដែរឬ) គឺឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងឡូក កន្លងព្រម
 ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវជាតិជកនឹងមរណ បាន (ដែរឬ) ។ ពាក្យថា បពិត្រ
 ព្រះអង្គនិរទ្ទក នេះគឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា
 បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក នេះ ជាពាក្យហៅ ដោយគោរព គោតក្រែង ហេតុ
 នោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក មនុស្សទាំងនោះ ឆ្លងជាតិ
 នឹងជកបាន (ដែរឬ) ។

បុណ្យមហាវិញ្ញាណខ្មែរ

(១២៨) ឆ្នាំមិ តំ កកវា ព្រហ្ម មេ តន្ត្រី បុត្រា-
 មិ តន្ត្រី បុត្រាមិ តំ យាចាមិ តំ អដ្ឋេសាមិ តំ
 បសាទេមិ តំ កថស្ស មេតិ បុត្រាមិ តំ ។ កក-
 វាតិ តារាវជិវចនមេតំ ។ បេ ។ សុត្តិកា បញ្ចត្តិ
 យទិទំ កកវាតិ ។ ព្រហ្ម មេ តន្ត្រី ព្រហ្ម អាចិត្តា-
 ហិ ទេសេហិ បញ្ចបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវាហិ វិភជ្ជា-
 ហិ ឧត្តានិកេហិ បកាសេហិតិ បុត្រាមិ តំ កកវា
 ព្រហ្ម មេ តំ ។ តេជាហ សោ ព្រាហ្មណ

យេកេចិមេ ឥសយោ មនុស្ស (ឥត្តាយស្មាបុណ្យកោ)

ឧត្តយា ព្រាហ្មណ ទេវតានំ

យញ្ញមកប្បីសុ បុត្រនំ លោកេ

កថ្មីស្ស តេ កកវា យញ្ញមេ អប្បមត្តា

អតារុំ ជាតិញ្ច ជវញ្ច មាវិស

បុត្រាមិ តំ កកវា ព្រហ្ម មេ តន្ត្រី ។

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធស

(១២៨) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទួល
 សួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា
 ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរព្រះអង្គ គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គ ទួលសួរព្រះអង្គ អង្វរព្រះអង្គ
 អារាធនាព្រះអង្គ ញ៉ាំងព្រះអង្គឲ្យជ្រះថ្លា សូមព្រះអង្គប្រាប់(សេចក្តីនោះ)
 ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរព្រះអង្គ ។
 ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។
 ការបញ្ចត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ(កើត)ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សូម
 ព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់បង្ហាញសំដែង
 បញ្ញត្តិ តាំងឆ្លើម បើក ចែករំលែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោក
 សួរថា)បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់
 សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(បុណ្យកៈមានអាយុ ទួលសួរដូច្នេះថា) ពួកមនុស្សណាមួយ
 គឺឥសី ក្សត្រ នឹងព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ
 សម្រេចយញ្ញៈដល់ទៅតាមទ្បាយ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ
 ពួកមនុស្សទាំងនោះ មិនធ្វើសក្ខីផ្លូវយញ្ញៈ បពិត្រព្រះអង្គ
 និរទុក្ខ (មនុស្សទាំងនោះ) ធ្វើជាតិទាំងដកបានដែរឬ បពិត្រ
 ព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ
 ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្វធម្មនិទ្ទេសោ

[១២៩] អាសីសន្តិ^(១) ថោមយន្តិ (អភិជប្បន្តិ) ជុហន្តិ

(បុណ្ណកាតិ កគ៣)

កាមាភិជប្បន្តិ បដិច្ច លាភំ

តេ យាជយោតា កវរកវត្តា

មាតវីសុ ជាតិជវន្តិ ព្រម ។

[១៣០] អាសីសន្តិ ថោមយន្តិ អភិជប្បន្តិ ជុហន្តិ-
 តិ អាសីសន្តិតិ រូបប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ សទ្ធិប្ប-
 ដិលាភំ អាសីសន្តិ កន្ធិប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ រសប្ប-
 ដិលាភំ អាសីសន្តិ ដោជ្ជប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ
 បុត្តប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ ធារាប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ
 ធនប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ យសប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ
 វស្សវិយប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ ខត្តិយមហាសាល-
 តុលេ អត្តការប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ ព្រាហ្មណម-
 ហាសាលតុលេ កហបតិមហាសាលតុលេ ពាតុ-
 ម្មហារាជិកេសុ ទេវេសុ ។ បេ ។ ព្រហ្មណយិកេសុ
 ទេវេសុ អត្តការប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ សាទិយន្តិ
 បត្តិយន្តិ បិហាយន្តិតិ អាសីសន្តិ ។

១ ម. អាសីសន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិនិទ្ទេស

(១២៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្ណកៈ) ជនទាំងឡាយ

ណា ប្រាថ្នា សរសើរ (ជាប់ចិត្ត) ឬជា ជាប់ចិត្តក្នុងកាម

ព្រោះអាស្រ័យលាភ តថាគតរោលថា ជនទាំងនោះ ប្រកប

ក្នុងឬជា ត្រេកអរក្នុងកវរគៈ ធ្វើជាតិនឹងជរាមិនបានទេ ។

(១៣០) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រាថ្នា សរសើរ (ជាប់ចិត្ត) ឬជា

ត្រង់ពាក្យថា ប្រាថ្នា គឺប្រាថ្នាការបាននូវរូប ប្រាថ្នាការបាននូវ

សំឡេង ប្រាថ្នាការបាននូវក្លិន ប្រាថ្នាការបាន នូវរសប្រាថ្នាការ

បាននូវផស្សៈ ប្រាថ្នាការបាននូវក្លិន ប្រាថ្នាការបាន នូវប្រពន្ធ

ប្រាថ្នាការបាន នូវទ្រព្យ ប្រាថ្នាការបាន នូវយស ប្រាថ្នាការបាន

នូវភាពជាឥស្សរ ប្រាថ្នាការបាន នូវអត្តភាព ក្នុងត្រកូល ខត្តិយ-

មហាសាល ប្រាថ្នា ត្រេកអរ បំណង ស្រឡាញ់ នូវការបាន

ចំពោះអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃព្រាហ្មណមហាសាល ក្នុងត្រកូលនៃគហ-

បតិមហាសាល ក្នុងពួកទេវតាជាន់ខ្ពស់មហាវរ្ម័នៈ ។ បេ ។ ក្នុងពួកទេវតា

ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រាហ្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នា ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញត្តិទី៤សោ

ថោមយន្តិនំ យញ្ញំ វា ថោមេន្នំ ដលំ វា ថោ-
 មេន្នំ ឧត្តិណោយ្យំ វា ថោមេន្នំ ។ កេមិំ យញ្ញំ ថោ-
 មេន្នំ ។ បិយំ ទិដ្ឋំ មនាបំ ទិដ្ឋំ បណ៌តំ ទិដ្ឋំ កប្ប្ន-
 យំ ទិដ្ឋំ វិចេយ្យំ ទិដ្ឋំ អនុវដ្ឋំ ទិដ្ឋំ អភិស្គំ ទិដ្ឋំ ទទិ-
 ទិន្នំ បសាទិតន្តំ ថោមេន្នំ កិត្តេន្នំ វិណ្ឌេន្នំ បសំសន្តិ-
 វិំ យញ្ញំ ថោមេន្នំ ។ កេមិំ ដលំ ថោមេន្នំ ។
 ឥតោនិទានំ រូបប្បដិលាភោ ភវិស្សតិ សទ្ធិប្បដិលាភោ
 ភវិស្សតិ កន្ធិប្បដិលាភោ ភវិស្សតិ វសប្បដិលាភោ
 ភវិស្សតិ ដោដ្ឋព្វប្បដិលាភោ ភវិស្សតិ ឧត្តិយមហា-
 សាលកុលេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ ។ មេ ។
 ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវប្បដិលាភោ
 ភវិស្សតិ ថោមេន្នំ កិត្តេន្នំ វិណ្ឌេន្នំ បសំសន្តិ វិំ
 ដលំ ថោមេន្នំ ។ កេមិំ ឧត្តិណោយ្យំ ថោមេន្នំ ។
 ឧត្តិណោយ្យា ជាតិសម្បជ្ជា តោត្តសម្បជ្ជា អដ្ឋាយ-
 កា មន្តទរា វិណ្ឌំ វេទានំ ទាវត្ថុ សនិយណ្ឌុកេតុ-
 ភានំ អក្ខរាប្បរោទានំ ឥតិហាសបញ្ចមាទំ បទកា
 វេយ្យករណា លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ

បុណ្យមាណវប្បញ្ញាណខ្មែរ

ពាក្យថា សរសើរ គឺសរសើរយញ្ញាៈក្តី សរសើរផលក្តី សរសើរ
 ទុក្ខណោយ្យបុគ្គលក្តី ។ សរសើរយញ្ញាៈ តើដូចម្តេច ។ ជនទាំងឡាយ
 សរសើរ សំដែង ពណ៌នា ស្ទើរថា បុគ្គលឲ្យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់
 ឲ្យវត្ថុជាទីគាប់ចិត្ត ឲ្យវត្ថុដ៏ថ្លៃថ្លា ឲ្យវត្ថុដ៏គួរ ឲ្យវត្ថុដែលពិបាកណាមួយ
 ហើយ ឲ្យវត្ថុមិនមានទោស ឲ្យរឿយ ។ កាលឲ្យវត្ថុទាំងចិត្តឲ្យជ្រះថ្លា
 សរសើរយញ្ញាៈ យ៉ាងនេះ ។ សរសើរផល តើដូចម្តេច ។ ជនទាំងឡាយ
 សរសើរ សំដែង ពណ៌នា ស្ទើរថា ព្រោះការឲ្យនេះជាហេតុ
 នឹងបានរូប នឹងបានសំឡេង នឹងបានក្លិន នឹងបានរស នឹងបានផ្សព្វ
 នឹងបានអត្តភាពក្នុងត្រកូលនៃខត្តិយមហាសាល ក្នុងត្រកូលនៃព្រាហ្មណ៍-
 មហាសាល ។ បេ ។ ក្នុងពួកទៅតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម សរ-
 សើរផល យ៉ាងនេះ ។ សរសើរទុក្ខណោយ្យបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ ជនទាំង
 ឡាយ សរសើរ សំដែង ពណ៌នា ស្ទើរថា ទុក្ខណោយ្យបុគ្គលទាំងឡាយ
 ជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយជាតិ បរិបូណ៌ដោយគោត្រ ជាអ្នកស្វាធារា
 ទ្រទ្រង់មន្ត ដល់នូវគ្រឿងនៃវេទ ៧ ព្រមទាំងគម្ពីរនិយម្ប ទាំងគម្ពីរកេតុកៈ
 អក្ខរវ្យកេទ មានគម្ពីរឥតិហាសៈជាគំរប់ ៥ ជាអ្នកចេះបទ ជាអ្នកចេះ
 វេយ្យាករណ៍ មិនខ្វះខាត ក្នុងគម្ពីរលោកាយតៈ និងមហាបុរិសលក្ខណៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្វធម្មនិទ្ទេសោ

អនុវាយ វីតរតា រតវិនយាយ វា បដិបដ្ឋា វីតនោសា
 នោសវិនយាយ វា បដិបដ្ឋា វីតមោហា មោហវិន-
 យាយ វា បដិបដ្ឋា សទ្ធាសម្មដ្ឋា សីលសម្មដ្ឋា សមាធិ-
 សម្មដ្ឋា បញ្ញាសម្មដ្ឋា វិមុត្តិសម្មដ្ឋា វិមុត្តិញ្ញាណនិ-
 ស្សនសម្មដ្ឋាតិ ថោមេន្តិ កត្តេន្តិ វណ្ណេន្តិ បសីសន្តិ
 ឯវំ នត្ថិណោយ្យំ ថោមេន្តិ អាសីសន្តិ ថោមយន្តិ ។

អភិជប្បន្តិត រូបប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ សទ្ធិប្ប-
 ដិលាភំ អភិជប្បន្តិ កទ្ធិប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ វស-
 ប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ ដោជ្ជព្វប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ
 ខត្តិយមហាសាលកុលេ អត្តការប្បដិលាភំ អភិជប្ប-
 ន្តិ ។ មេ ។ ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តការប្ប-
 ដិលាភំ អភិជប្បន្តិ អាសីសន្តិ ថោមយន្តិ អភិ-
 ជប្បន្តិ ។

ជុហន្តិត ជុហន្តិ ទេន្តិ យជន្តិ បរិវុជន្តិ ចីវរិបណ្ណា-
 មាតសេនាសនកិលានប្បន្នយកេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្តំ មាណិ
 វត្ថំ យានំ មាលា កន្ធ�ំ វិលេបនំ សេយ្យវាសនំ
 បដិមេយ្យន្តិ អាសីសន្តិ ថោមយន្តិ អភិជប្បន្តិ ជុហន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធសូត

ជាអ្នកមានរាគៈទៅប្រាសហើយ ឬប្រតិបត្តិដើម្បីបន្ទោបង់រាគៈជាអ្នកមាន
 ទោសៈទៅប្រាសហើយ ឬប្រតិបត្តិដើម្បីបន្ទោបង់ទោសៈ មានមោហៈ
 ទៅប្រាសហើយ ឬប្រតិបត្តិដើម្បីបន្ទោបង់មោហៈ ជាអ្នកបរិច្ចណិដោយ
 សទ្ធា បរិច្ចណិដោយសីល បរិច្ចណិដោយសមាធិ បរិច្ចណិដោយប្រាជ្ញា
 បរិច្ចណិដោយវិមុត្តិ បរិច្ចណិដោយវិមុត្តិកាណាទស្សនៈ សរសើរទុតិ-
 ណោយ្យបុគ្គល យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នា សរសើរ ។

ពាក្យថា ជាប់ចិត្ត គឺជាប់ចិត្តត្រង់ការបាទរូប ជាប់ចិត្តត្រង់ការ
 បាទសំឡេង ជាប់ចិត្តត្រង់ការបាទក្លិន ជាប់ចិត្តត្រង់ការបាទរស ជាប់
 ចិត្តត្រង់ការបាទផស្សៈ ជាប់ចិត្តត្រង់ការបាទអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃខត្តិយ
 មហាសាល ។ បេ ។ ជាប់ចិត្តត្រង់ការបាទអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាដែល
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នា សរសើរ
 ជាប់ចិត្ត ។

ពាក្យថា បូជា គឺបូជា ឲ្យលះ បរិច្ចាគ ទ្វារច័រ បិណ្ឌបាត សេនា-
 សនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង
 គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីជេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រថាប់
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នា សរសើរ ជាប់ចិត្ត បូជា ។

បុណ្យកម្មាណវកប្បញ្ញាតិទេសោ

បុណ្យកាតិ ភគវតិ បុណ្យកាតិ ភគវតិ តំ ព្រាហ្មណំ
 ធាមេន អាណបតិ ។ ភគវតិ តាវវជិវចនមេតំ ។ បេ ។
 យទិទំ ភគវតិ បុណ្យកាតិ ភគវតិ ។

[១៣១] កាមាភិជប្បន្នំ បដិច្ច លាភន្នំ រូបប្បដិ-
 លាភំ បដិច្ច កាមេ អភិជប្បន្នំ សទ្ធិប្បដិលាភំ
 បដិច្ច កាមេ អភិជប្បន្នំ ។ បេ ។ ព្រហ្មកាយិកេសុ
 ទេវេសុ អត្តការប្បដិលាភំ បដិច្ច កាមេ អភិជប្បន្នំ
 ជប្បន្នំ បដប្បន្និតិ កាមាភិប ្នំ បដិច្ច លាភំ ។

[១៣២] តេ យាជយោតា ភវរាគរត្តា ធាតវីសុ
 ដាតិជវន្តំ ព្រមីតិ តេតិ យញ្ញយជតា ។ យាជយោ-
 តាតិ យាគេសុ យុត្តា អាយុត្តា សមាយុត្តា តត្ថ-
 វតា តត្ថហុលា តត្ថកា តត្ថន្នំ តច្ឆោណា តប្ប-
 ញ្ញាវា តទទិប្បត្តា តទទិបតេស្យាតិ តេ យាជយោតា ។

បុណ្យបណ្ណកិច្ចបញ្ញត្តិទ្វេសោ

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់ថា) ម្ចាស់បុណ្យកៈ ត្រង់ពាក្យថា
 ម្ចាស់បុណ្យកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណេះ ។
 ពាក្យថា មានព្រះភាគ នេះជាពាក្យហៅ ដោយគោរព ។ បេ ។
 ថាព្រះមានព្រះភាគនេះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្យកៈ ។

(១៣១) ពាក្យថា ជាប់ចិត្តក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យលាភ គឺ ជាប់
 ចិត្តក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យការបានរួច ជាប់ចិត្តក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យ
 ការបានសំឡេង ។ បេ ។ ជាប់ចិត្ត ជាប់ចិត្តសិប្ប ជាប់ចិត្តក្នុងកាម
 ព្រោះអាស្រ័យការបានអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាប់ចិត្តក្នុងកាមព្រោះអាស្រ័យលាភ ។

(១៣២) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា ជនទាំងនោះ
 ជាអ្នកប្រកបក្នុងបូជា គ្រេកអរក្នុងភវិភគៈ ឆ្លងជាតិនឹងជរាមិនបានទេ
 ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងនោះ គឺពួកជនអ្នកបូជាយញ្ញៈ ។ ពាក្យថា
 ប្រកបក្នុងបូជា គឺជាអ្នកប្រកប ប្រកបទូទៅ ប្រកបព្រម ក្នុងបូជា
 ទាំងឡាយ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងបូជានោះ ប្រើក្នុងបូជានោះ ជូនក្នុង
 បូជានោះ ទុនទៅក្នុងបូជានោះ ទោរទៅក្នុងបូជានោះ ញោចទៅ
 ក្នុងបូជានោះ ចុះសិបក្នុងបូជានោះ មានបូជានោះ ជាអធិបតី ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងបូជា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណទេសោ

កវរកវត្តាតិ កវរកោ វុច្ចតិ ឥឡាន យោ កវេសុ កវុច្ច-
 នោ កវរកោ កវនន្ទំ កវត្តឡាន កវសំនេយោ កវបិណសា
 កវបរិទ្យាយោ កវមុច្ឆា កវជ្ឈេសានំ កវរកេន កវេសុ
 រត្តា^(១) គង្គតា មុច្ឆតា អជ្ឈេបដ្ឋា លត្តា លត្តតា
 បលិត្តាតិ តេ យាជយោតា កវរកវត្តា ។ ធាតវីសុ
 ជាតិជវន្តំ ព្រមីតិ តេ យាជយោតា កវរកវត្តា ជាតិជ-
 រាមរណំ ន វីតវីសុ ន ឧត្តវីសុ ន បវីសុ ន សម-
 តិក្កមីសុ ន វីតវីត្តវីសុ ជាតិជរាមរណា អនិក្ខតា
 អនិស្សដ្ឋា អនតិក្កតា អសមតិក្កតា អវីតវីត្តា អនោ-
 ជាតិជរាមរណោ បវីត្តន្តំ អនោសំសារបថេ បវីត្តន្តំ
 ជាតិយា អនុគតា ជរាយ អនុសជា ព្យាធិនា អភិក្ខតា
 មរណោ ន អញ្ចហតា អតាណា អលេណា អសរណា
 អសរណីក្ខតាតិ ព្រមី អាចិក្ខាមិ នេសេមិ បញ្ចបេមិ
 បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិកជាមិ ឧត្តាជីករោមិ បកាសេមីតិ តេ
 យាជយោតា កវរកវត្តា ធាតវីសុ ជាតិជវន្តំ ព្រមី ។

១ ម. រត្តា ធិត្តា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា ត្រេកអរក្នុងកវរភ័ក្ត្រៈ សេចក្តីថា តណ្ហា ហៅថា កវរភ័ក្ត្រៈ បាន
 ខាងសេចក្តីប៉ុនប៉ងក្នុងភព សេចក្តីត្រេកអរក្នុងភព សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងភព
 ការស្នេហាក្នុងភព សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងភព សេចក្តីក្តៅក្រហាយក្នុងភព
 សេចក្តីជ្រប់ក្នុងភព សេចក្តីចូលចិត្តមាំក្នុងភព ក្នុងភពទាំងឡាយ ផន
 ទាំងឡាយ ត្រេកអរ ធ្លាក់ចុះ ជ្រុលជ្រប់ ងុលងប់ ជាប់ ចំពាក់
 ព័ន្ធព័ន្ធ ក្នុងភពទាំងឡាយ ដោយសេចក្តីរីករាយក្នុងភព ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងការបូជា ត្រេកអរក្នុងកវរ
 ភ័ក្ត្រៈ ។ ពាក្យថា តថាគតពោលថា ផនទាំងនោះ ឆ្លងជាតិទីនឹង
 ជរាមិនបានទេ គឺផនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងបូជា ត្រេកអរក្នុងកវរភ័ក្ត្រៈ
 ឆ្លងមិនបាន ឆ្លងឡើងមិនបាន ឆ្លងទៅមិនបាន កន្លងព្រមមិនបាន
 ប្រព្រឹត្តកន្លងមិនបាន ទូរជាតិជរាទីនឹងមរណៈ មិនចេញ មិនរលាស់ចេញ
 មិនឈានកន្លង មិនឈានកន្លងព្រម មិនប្រព្រឹត្តកន្លង ចាកជាតិជរាទីនឹង
 មរណៈ វេមនិវិលវល់នៅតែខាងក្នុង នៃជាតិ ជរា ទីនឹងមរណៈ វិលវល់ខាង
 ក្នុងផ្នែកសង្សារ ប្រព្រឹត្តទៅតាមជាតិ ត្រូវជរាជាប់តាម ត្រូវព្យាប័ត្របសន្តិក
 ត្រូវមរណៈកំបាត់ហើយ គ្មានទីពឹង គ្មានទីជ្រកកោន គ្មានទីពឹង
 គ្មានទីផ្អែក តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្ដើម បើក បែក
 រលែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផនទាំងនោះ
 ជាអ្នកប្រកបក្នុងបូជា ត្រេកអរក្នុងកវរភ័ក្ត្រៈ ឆ្លងជាតិទីនឹងជរាមិនបានទេ ។

បុណ្យមាណវិក្សញ្ញានិទ្ទេសោ

តេជាហ ភគវ

អាសីសន្តិ ថោមយន្តិ (អភិជប្បន្តិ)ជុហន្តិ

(បុណ្យកាតិ ភគវ)

កាមាភិជប្បន្តិ បដិច្ច លាភំ

តេ យាជយោកា ភវរាគរត្តា

នាភីសុ ជាតិជន្តិ ព្រមិត្ត ។

[១៣៣] តេ ថេ នាភីសុ យាជយោកា

(ឥច្ឆាយស្មា បុណ្យកោ)

យញ្ញេហិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

អថ កោ ចរហិ នេមនុស្សលោកេ

អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុច្ឆាមិ តំ ភគវ ព្រហ្ម មេ តំ ។

បុណ្យមាណវិក្សញ្ញៈនិទ្ទេស

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្យៈ) ជនទាំងឡាយ

ណា ប្រាថ្នា សរសើរ (ជាប់ចិត្ត) លះបង់ ប្រាថ្នាចំពោះ

នូវកាម ព្រោះអាស្រ័យលាភ តថាគតពោលថា ជនទាំង

នោះ ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជា គ្រឿងអវ ក្នុងកវរាគៈ ឆ្លង

ជាតិទីនឹងជរា មិនបានទេ ។

(១៣៣) (បុណ្យៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រ

ព្រះអង្គនិរទ្ទេស បើជន ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជាទាំងនោះ

ឆ្លងជាតិទីនឹងជរា ដោយយំពាមមិនបានទេ បពិត្រព្រះអង្គ

និរទ្ទេស តើអ្នកណា ក្នុងខេវលោកនឹងមនុស្សលោក អាចឆ្លង

ជាតិទីនឹងជរាបាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ

ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ សំដែងសេចក្តីនោះ

ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពូជ្ឈទិទ្ទេសោ

(១៣៤) តេ ចេ នាតវីស្ស យាជយោតាតិ តេ
 យញ្ញយជកា យាជយោតា កវរកវត្តា ជាតិជរាមរ-
 ណំ នាតវីស្ស ន ឧត្តវីស្ស ន បតវីស្ស ន សមតិក្ក-
 មីស្ស ន វីតវីត្តិស្ស ជាតិជរាមរណា អនិក្ខត្តា អនិ-
 ស្សដ្ឋា អនតិក្ខត្តា អសមតិក្ខត្តា អវីតវត្តា អន្តោ-
 ជាតិជរាមរណោ បរិវត្តនំ អន្តោសំសារាបថេ បរិវត្តនំ
 ជាតិយា អនុគតា ជរាយ អនុសជា ព្យាដិទា អភិ-
 ក្ខតា មរណោ ន អញ្ញាហតា អតាណា អលេណា អ-
 សរណា អសរណំក្ខតាតិ^(១) តេ ចេ នាតវីស្ស យាជ-
 យោតា ។ ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណាកោតិ ឥច្ចាតិ បទ-
 សន្ធិ ។ ចេ ។ អាយស្មា បុណ្ណាកោតិ ។

(១៣៥) យញ្ញេហិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិសាតិ យញ្ញេហិ
 បហុតេហិ យញ្ញេហិ វិវិដេហិ យញ្ញេហិ បុច្ឆហិ ។

១ ម. ឧត្តន្តរ ព្រុសិ អបិច្ឆសិ ទេសេសិ បញ្ញាបេសិ បន្តិបេសិ វិវរសិ វិរាជសិ
 ឧត្តានិកោសិ បកាសេសីតិ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(១៣៤) ពាក្យថា បើជន ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជាទាំងនោះ
 ឆ្លងមិនបានទេ សេចក្តីថា ជន ជាអ្នកបូជាយ័ញ្ញ ប្រកបក្នុងការបូជា
 ត្រេកអរក្នុងកវេតៈ ទាំងនោះ មិនឆ្លងចុះ មិនឆ្លងឡើង មិនឆ្លងទៅ
 មិនកន្លងព្រម មិនប្រព្រឹត្តកន្លងបាន ឡូជាតិជកនីមរណៈ ជនទាំងនោះ
 មិនចេញ មិនរលាស់ចេញ មិនឈានកន្លង មិនឈានកន្លងព្រម មិន
 ប្រព្រឹត្តកន្លង ចាកជាតិជកនីមរណៈ វិលវល់ខាងក្នុង នៃជាតិជកនីម
 មរណៈ វិលវល់ខាងក្នុងផ្លូវនៃសង្សារ ប្រព្រឹត្តទៅតាមជាតិ ត្រូវជក
 ជាប់តាម ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំបាំងហើយ គ្មានទីតំនាក់
 គ្មានទីជ្រកកោន គ្មានទីពឹង គ្មានទីផ្អែក ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 បើជន ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជាទាំងនោះ ឆ្លងមិនបានទេ ។ ពាក្យថា
 ដូច្នេះ ក្នុងបទថា បុណ្យៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរ ដូច្នេះ គឺជាបទ
 គត្តាប្រ ។ បេ ។ បុណ្យៈមានអាយុ ។

(១៣៥) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិទុក្ខ (បើជនទាំងឡាយឆ្លង)
 ជាតិនឹងជកដោយយ័ញ្ញមិនបានទេ សេចក្តីថា ដោយយ័ញ្ញទាំងឡាយដ៏
 ច្រើន ដោយយ័ញ្ញទាំងឡាយផ្សេងៗ ដោយយ័ញ្ញដ៏ក្រាស់ក្រែល ។

បុណ្យមណ្ឌវិកប្បញ្ញាដិទ្ទេសោ

មាសាតិ បិយវចនំ កុវវចនំ សការវសប្បតិស្សាដិ-
 វចនមេតំ មាសាតិ យញ្ញេហិ ជាតិត្វ ជវត្វ
 មាស ។

[១៣៦] អថ កោ ចរហិ នេវមនុស្សលោកេ
 អតាវ^(១) ជាតិត្វ ជវត្វ មាសាតិ អថ កោ ឯសោ
 សនេវកេ លោកេ សមារកេ សព្វហ្មកេ សស្ស-
 មណាព្រាហ្មណិយា មជាយ សនេវមនុស្សយ ជាតិជ-
 រាមរណំ អតាវ ឧត្តវ បតវ សមតិក្កមិ វីតវត្ថយ ។ មាស-
 ាតិ បិយវចនំ កុវវចនំ សការវសប្បតិស្សាដិវចន-
 មេតំ មាសាតិ អថ កោ ចរហិ នេវមនុស្សលោកេ
 អតាវ ជាតិត្វ ជវត្វ មាស ។

១ ម. អតិ ។

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធិស

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព
 ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ⁺ នេះជាពាក្យសំរាប់ហៅ ដោយគោរព
 ភោគក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ (ម៉ែជន
 ទាំងឡាយធ្លង) ជាតិទីនឹងជកដោយយ័ញ្ញ មិនបានទេ ។

(១៣៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ តើអ្នកណា ក្នុងទេវលោក
 នឹងមនុស្សលោក ធ្លងជាតិទីនឹងជកបាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ សេចក្តីថា
 តើអ្នកណា ក្នុងលោកព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក
 ក្នុងពពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្ស ជាសម្មតិទេព
 នឹងមនុស្សដ៏សេស ធ្លងចុះ ធ្លងឡើង ធ្លងដួល កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្ត
 កន្លង នូវជាតិទីនឹងមរណៈបាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ គឺ
 ពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ⁺
 នេះ ជាពាក្យសំរាប់ហៅ ដោយគោរពភោគក្រែង ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ តើអ្នកណា ក្នុងទេវលោកនឹង
 មនុស្សលោក ធ្លងជាតិទីនឹងជកបាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

(១៣៧) បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្ម មេ តន្តិ បុត្តាមិ
 តន្តិ បុត្តាមិ តំ យាចាមិ តំ អដ្ឋេសាមិ តំ បសា-
 ទេមិ តំ កថស្ស មេតិ បុត្តាមិ តំ ។ ភគវតិ ស-
 ការវាជីវចនមេតំ ។ មេ ។ សន្និកា បញ្ចតិ យទិទំ
 ភគវតិ ។ ព្រហ្ម មេ តន្តិ ព្រហ្ម អាចិត្តាហិ
 ទេសេហិ បញ្ចមេហិ បដ្ឋមេហិ វិវាហិ វិភជាហិ
 ឧត្តាជីគរោហិ បកាសេហិតិ បុត្តាមិ តំ ភគវា
 ព្រហ្ម មេ តំ ។ តេជារា សោ ព្រាហ្មណោ

តេ ចេ ឆាតវីស្ស យាជិយោតា

(ឥន្ទាយស្មា បុណ្ណាកោ)

យញ្ញេហិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ

អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្ម មេ តន្តិ ។

លុត្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(១៣៧) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរ
 ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា
 ខ្ញុំព្រះអង្គ ទួលសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរព្រះអង្គ អង្វរព្រះអង្គ
 អាពាធនាព្រះអង្គ ញ៉ាំងព្រះអង្គឲ្យជ្រះថ្លា សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ
 ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរព្រះអង្គ ។
 ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យសំរាប់ហៅដោយគោរព
 ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់
 ដឹង ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូម
 ព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងផ្ដើម វែកញែក ធ្វើ
 ឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះ
 ភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

(បុណ្ណោះមានអាយុ ក្រាបទួលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គ
 និទ្ទេក បើជន ជាអ្នកប្រកបក្នុងការបូជាទាំងនោះ ធ្វើជាតិទីនឹង
 ជរាដោយយុត្តាធិការបានទេ បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទេក តើអ្នក
 ណា ក្នុងទេវលោកនឹងមនុស្សលោក ធ្វើជាតិទីនឹងជរាបាន
 ក្នុងកាលឥឡូវនេះ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទួលសួរ
 ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

បុណ្យមណារិកប្បញ្ញាតទ្វេសោ

[១៣៨] សង្ខាយ លោកស្មី បរោមរាជ

(បុណ្យកាតិ ភគវ)

យស្សីត្ថំនិ នត្ថំ កុហិត្ថំ លោកេ

សន្តោ វិជ្ជមោ អនីយោ ធិរសោ

អតារិ សោ ជាតិជវន្តំ ព្រម ។

[១៣៩] សង្ខាយ លោកស្មី បរោមរាជនិ សង្ខា

វុច្ឆនិ ញាណំ យា បញ្ញា បដិធនា ។ បេ ។ អ.

មោហោ ធម្មវិចយោ សង្ខាទិដ្ឋិ ។ បរោមរាជនិ ឱ ទាវំ

វុច្ឆនិ(១) មនុស្សលោកោ ទាវំ វុច្ឆនិ ទេវលោកោ ឱ ទាវំ

វុច្ឆនិ កាមធាតុ ទាវំ វុច្ឆនិ រូបធាតុ អរូបធាតុ ឱ ទាវំ

វុច្ឆនិ កាមធាតុ រូបធាតុ ទាវំ វុច្ឆនិ អរូបធាតុ ។

សង្ខាយ លោកស្មី បរោមរាជនិ បរោមរាជ អនិច្ចតោ

សង្ខាយ ទុក្ខតោ រោគតោ ចណ្ណតោ សល្លតោ ។ បេ ។

១ ម. បរោមរាជនិ ទំ វុច្ឆនិ សកត្តភាវំ បរំ វុច្ឆនិ បរត្តភាវំ ទំ វុច្ឆនិ សក-
បរវេទនា សញ្ញា សង្ខារីញ្ញាណំ បរំ វុច្ឆនិ បរុបរវេទនា សញ្ញា សង្ខារីញ្ញាណំ
ទំ វុច្ឆនិ ឆ អដ្ឋង្គិកានំ អាយតនានំ បរំ វុច្ឆនិ ឆ ពាហិកានំ អាយតនានំ ទំ
វុច្ឆនិ ទីស្សនំ ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសទ្ទេស

(១៣៨) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្យៈ) សេចក្តីញាប់

ញ័រ ក្នុងទីនីមួយ ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ

ព្រោះដឹងនូវត្រើយនាយនឹងត្រើយអាយ ក្នុងលោក តថាគត

ពោលថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិន

មានទុក្ខ អ្នកមិនមានប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជកបាន ។

(១៣៩) ពាក្យថា ព្រោះដឹង នូវត្រើយនាយនឹងត្រើយអាយក្នុង

លោក សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា ការដឹង បានខាងបញ្ញា

ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីឃើញ

ត្រូវ ។ ពាក្យថា ត្រើយនាយនឹងត្រើយអាយ គឺមនុស្សលោក ហៅ

ថា ត្រើយអាយ ទេវលោក ហៅថា ត្រើយនាយ កាមធាតុ ហៅថា

ត្រើយអាយ រូបធាតុនឹងអរូបធាតុ ហៅថា ត្រើយនាយ កាមធាតុ នឹង

រូបធាតុ ហៅថា ត្រើយអាយ អរូបធាតុ ហៅថា ត្រើយនាយ ។ ពាក្យថា

ព្រោះដឹងនូវត្រើយនាយនឹងត្រើយអាយ ក្នុងលោក គឺព្រោះដឹងនូវត្រើយ-

នាយនឹងត្រើយអាយ ថា មិនទៀង ព្រោះដឹង យល់ ថ្វីង ពិចារណា

សំដែង ធ្វើឱ្យប្រាកដ ថាជាទុក្ខ ជាកេត ជាបូស ជាសរ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

អនិស្សរណតោ^(១) សម្មាយ ជាតិតា នុលយិតា តិរយិ-
តា វិការយិតា វិភូតំ កត្វាតិ សម្មាយ លោកស្មី
បរោបរាជំ ។ បុណ្ណកាតិ ភគវតិ បុណ្ណកាតិ ភគវ-
តំ ព្រាហ្មណំ ធាមេន អាលបតិ ។ ភគវតិ តារាជិវ-
ចនមេតិ ។ បេ ។ យទិទំ ភគវតិ បុណ្ណកាតិ ភគវ ។

(១៤០) យស្សីញ្ចំនំ នត្ថំ កុហិត្វំ លោកេតិ
យស្សតិ អរហតោ វិណាសវស្ស ។ ឥញ្ចំនំ តណ្ហិ-
ញ្ចំនំ ទិដ្ឋញ្ចំនំ តិលេសញ្ចំនំ មាទិញ្ចំនំ កម្មញ្ចំនំ ។
យស្សីមេ ឥញ្ចតា នត្ថំ ន សំវិជ្ជន្តំ នុបលត្តន្តំ
បហំនា សមុច្ឆន្ទា វ្យាសន្តា បដិប្បស្សន្តា អកត្វ-
ប្បតិកា ញាណត្ថិនា ទឿ ។ កុហិត្វំ កុហិត្វំ
តិម្ហិច្ចិ^(២) កត្វិច្ចិ អជ្ឈតំ វា តហិត្វា វា អជ្ឈតតហិត្វា
វា ។ លោកេតិ អនាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតន-
លោកេតិ យស្សីញ្ចំនំ នត្ថំ កុហិត្វំ លោកេ ។

១ ម. និស្សរណតោ ។ ២ ម. កិស្មិញ្ចំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡង្គិយស

ថា រលាស់ចេញមិនបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះដឹងនូវត្រឹម
 នាយនឹងត្រឹមអាយ ក្នុងលោក ។ ពាក្យថា ម្នាលបុណ្ណកៈ ក្នុងបទថា
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅ
 ព្រាហ្មណ៍នោះដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យ
 ហៅដោយគោរព ។ បេ ។ (ការបញ្ញត្តិ)ថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ
 ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ ។

(១៤០) ពាក្យថា សេចក្តីញាប់ញ័រ ក្នុងទីនីមួយ ក្នុងលោក នៃ
 បុគ្គលណា មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្ត
 វិណាស្រព ។ ពាក្យថា សេចក្តីញាប់ញ័រ គឺការញាប់ញ័រដោយតណ្ហា
 ការញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិ ការញាប់ញ័រដោយកិលេស ការញាប់ញ័រដោយ
 មានៈ ការញាប់ញ័រដោយកម្ម ។ ការញាប់ញ័រទាំងនេះ នៃបុគ្គលណា
 មិនមាន មិនមានព្រម (បុគ្គលនោះ) មិនបាន បានលះបង់
 កាត់ផ្តាច់ ចូលទៅរម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងទីនីមួយ គឺក្នុងទីនីមួយ
 និចត្តច ដូចម្តេចខ្លះ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅក្តី ។
 ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីញាប់ញ័រ ក្នុងទីនីមួយ ក្នុងលោក
 នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ។

បុណ្ណាមណវិក្កញ្ញាវិទ្យោ

(១៤១) សន្តោ វិជ្ជមោ អនិយោ និរសោ អតាវ
សោ ជាតិជរន្តិ ព្រម័តិ សន្តោតិ រាគស្ស សន្តត្តា
សន្តោ ឆោសស្ស សន្តត្តា សន្តោ មោហស្ស សន្តត្តា
សន្តោ កោធស្ស ឧបមាហស្ស មក្ខស្ស បទ្បា-
សស្ស ឥស្សាយ មច្ឆរិយស្ស មាយាយ សាវេយ្យ-
ស្ស ជម្ពស្ស សារម្ពស្ស មាទស្ស អតិមាទស្ស
មទស្ស បមាទស្ស សព្វក្កិលេសាទំ សព្វទុច្ឆរិកាទំ
សព្វទរដាទំ សព្វបរិច្ឆោហាទំ សព្វសន្តាហាទំ សព្វា-
កុសលាភិសង្ខារាទំ សន្តត្តា សមិគត្តា វ្យុបសមិគត្តា
វិជ្ជាតត្តា និព្វតត្តា វិគតត្តា បដិច្ចស្សន្តត្តា សន្តោ
ឧបសន្តោ វ្យុបសន្តោ និព្វតោ បដិច្ចស្សន្តោតិ សន្តោ ។
វិជ្ជមោតិ កាយទុច្ឆរិកំ វិជ្ជមិកំ វិជមិកំ វិសោសិកំ
ព្យន្តិកតំ វិជទុច្ឆរិកំ មនោទុច្ឆរិកំ វិជ្ជមិកំ វិជមិកំ
វិសោសិកំ ព្យន្តិកតំ រាគោ វិជ្ជមិតោ វិជមិតោ
វិសោសិតោ ព្យន្តិកតោ ឆោសោ មោហោ កោឆោ

បុណ្យមាណវកប្បញ្ញាស្ថេស

(១៤១) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា បុគ្គលនោះជាអ្នកស្ងប់
អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិនមានទុក្ខ អ្នកមិនមានប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជកបាន
ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ គឺឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ឈ្មោះថា
អ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់មោហៈ
ឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់ អ្នករម្ងាប់ឈឹង អ្នករំលត់ អ្នករម្ងាប់ចំពោះ
ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ រម្ងាប់ឈឹង រលត់ រលត់ ទៅប្រាស រម្ងាប់ចំពោះ នូវ
ក្រោធ ការចងក្រោធទុក សេចក្តីលុបគុណ ការវិប្បកស្មើ សេចក្តីច្រវែលន
កំណាញ់ កិច្ចកល សេចក្តីអួតអាង សេចក្តីរឹងត្អឹង ការប្រណាំងប្រជែង
មានៈ សេចក្តីមើលងាយ សេចក្តីស្រវឹង សេចក្តីប្រហែស កិលេស
ទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្រហល់
ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសល
ទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ ។ ពាក្យថា
អ្នកកំចាត់បង់ គឺអ្នកកំចាត់បង់ ផ្លុំចេញ ធ្វើឲ្យរឹងស្អាត ធ្វើឲ្យរំលាយនូវកាយ-
ទុច្ចរិត អ្នកកំចាត់បង់ ផ្លុំចេញ ធ្វើឲ្យរឹងស្អាត ធ្វើឲ្យរំលាយនូវចិត្តទុច្ចរិត នូវ
មនោទុច្ចរិត អ្នកកំចាត់បង់ ផ្លុំចេញ ធ្វើឲ្យរឹងស្អាត ធ្វើឲ្យរំលាយនូវរាគៈ អ្នក
កំចាត់បង់ ផ្លុំចេញ ធ្វើឲ្យរឹងស្អាត ធ្វើឲ្យរំលាយនូវទោសៈ មោហៈ ក្រោធ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្វឡនិទ្ទេសោ

ឧបនាហោ មក្ខោ បដ្ឋាសោ ឥស្សា មជ្ជិយំ មាយា

សាវេយ្យំ វេទ្ធោ សារាម្មោ មាដោ អតិមាដោ មដោ

បមាដោ វិជ្ជមិតោ វិធមិតោ វិសោសិតោ ព្យង្គិកតោ

សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ចរិតា សព្វេ ធរថា សព្វេ

បរិជ្ជាហា សព្វេ សន្តាទា សព្វាគុសលាភិសង្ខារា

វិជ្ជមិតោ វិធមិតោ វិសោសិតោ ព្យង្គិកតោ ។ អបិច

កោដោ វុច្ចតិ ជូមោ

មាដោ ហិ តេ ព្រាហ្មណ ខាវគារោ

កោដោ ជូមោ កម្មន្តិ^(១) មោសវដ្ឋិ

ជីវ្ហំ សុដា តប្បវស្ស ដោតិដ្ឋានំ^(២)

អត្តា សុទេវោ បុរិសស្ស ជាតិ ។

១ ម. ភស្ត ។ ២ ម. ហវយំ ដោតិដ្ឋានន្តំ អដ្ឋិកថាវេ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ការចង់គ្រោធទុក សេចក្តីលុបគុណ ការប្រែកម្លើង សេចក្តីប្រណែន
 សេចក្តីកំណាញ់ ភិច្ចកល សេចក្តីអ្នកអាង សេចក្តីរឹងត្អឹង ការប្រ-
 ណាំងប្រជែង មានៈ សេចក្តីមើលងាយ សេចក្តីស្រវឹង នឹងសេចក្តី
 ប្រហែស អ្នកកំចាត់បង់ ផ្គុំចេញ ធ្វើឲ្យរឹងស្អាត ធ្វើឲ្យវិវាសន្តរ
 កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ ទាំងពួង
 សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារ
 ជាអកុសលទាំងពួង ។ មួយទៀត គ្រោធលោកពោលថាផ្សេង

ម្នាលព្រាហ្មណ៍ សេចក្តីពិតថា មានរបស់អ្នក ទុកជា
 អម្រែកដ៏ធ្ងន់ សេចក្តីគ្រោធទុកជាផ្សេង ការពោលពាក្យកុហក
 ទុកជាផែៈ អណ្តាត ទុកជាវែក ហឫទ័យរបស់អ្នកដែល
 យកចិត្តទុកដាក់ ទុកជាកន្លែងភ្លើង ខ្លួនដែលទូន្មានល្អហើយ
 ទុកជាជាតិរបស់បុរស ។

បុណ្យមហាវិញ្ញាណទេស

អបិច ទសហាការេហិ កោដោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ
អចរិតំ កោដោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិតំ កោដោ
ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិកំ កោដោ ជាយតិ ចិ-
យស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិតំ អនត្ថំ ចរិតំ
អនត្ថំ ចរិស្សតិកំ កោដោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ
អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិតំ អត្ថំ ចរិតំ អត្ថំ ចរិ-
ស្សតិកំ កោដោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បទ កោដោ
ជាយតិ ។ យោ ឃរុទោ ចិត្តស្ស អាយាតោ
បដិយាតោ បដិយោ បដិវរោដោ កោចោ បកោចោ
សម្មកោចោ ទោសោ បទោសោ សម្មទោសោ
ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោសោ កោដោ កុដ្ឋោ
កុដ្ឋិតត្ថំ ទោសោ ទុស្សោ ទុស្សិតត្ថំ ព្យាបត្តិ
ព្យាបដ្ឋោ ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិរោដោ បដិវរោដោ ចល្លិត្តំ
អស្សរោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ កោ-
ដោ ។ អបិច កោធស្ស អនិមត្តបរិត្តតា វេទិតញ្ច ។

បុណ្យមាណវិក្កញ្ញនិទ្ទេស

មួយទៀត ការក្រោធ កើតដោយអាការ ១០ គឺក្រោធកើតដោយ
 គិតថា គេបានប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ដល់អញ ១ ក្រោធកើតដោយ
 គិតថា គេកំពុងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ១ ក្រោធកើតដោយ
 គិតថា គេនឹងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ១ ក្រោធកើតដោយ
 គិតថា គេបានប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ១ ថា កំពុងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជា-
 ប្រយោជន៍ ១ ថា នឹងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ដល់សត្វនឹងសង្ខារ
 ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ១ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេបាន
 ប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ ១ ថា កំពុងប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ ១ ថា នឹងប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍
 ដល់សត្វនឹងសង្ខារមិនជាទីស្រឡាញ់មិនជាទីពេញចិត្តនៃអញ ១ ឬសេចក្តី
 ក្រោធកើតក្នុងទីមិនគួរ ១ ។ សេចក្តីខំ ការគុំគួន ការថ្លង់ថ្លាក់ ការតានតឹង
 នៃចិត្ត សេចក្តីខឹង ការខឹងខ្លាំង ការខឹងក្រៃលែង ពោសៈ ពោសៈខ្លាំង
 ពោសៈក្រៃលែង ការព្យាបាទនៃចិត្ត ការប្រទូសរយក្នុងចិត្ត ការក្រោធ
 អាការក្រោធ ភាពនៃការក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃការ
 ប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃការព្យាបាទ សេចក្តីខឹង
 ការខឹងខ្លាំង សេចក្តីកាច ការញាំងទឹកភ្នែកឲ្យហូរធ្លាក់ សេចក្តីមិន
 រីករាយនៃចិត្ត ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា ការក្រោធ ។
 មួយទៀត បណ្ឌិតគប្បីដឹងថា ក្រោធប្រមាណច្រើននឹងតិច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូដ្ឋនិទ្ទេសោ

អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ ចិត្តាវលករណមត្តោ
 ហោតិ ន ច តាវ មុខកុលានវិកុលានោ^(១) ហោតិ ។
 អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ មុខកុលានវិកុលាន-
 មត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ហនុសញ្ញោមនោ ហោតិ ។
 អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ ហនុសញ្ញោមនមត្តោ
 ហោតិ ន ច តាវ ដុសវចនិច្ឆារណោ ហោតិ ។
 អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ ដុសវចនិច្ឆារណមត្តោ
 ហោតិ ន ច តាវ ទិសាវទិសំ អនុវិលោកនោ ហោតិ ។
 អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ ទិសាវទិសំ អនុវិ-
 លោកនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ទណ្ឌសត្តបរាម-
 សនោ ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ
 ទណ្ឌសត្តបរាមសនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ
 ទណ្ឌសត្តអព្ភក្ការណោ ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ
 កោដោ ទណ្ឌសត្តអព្ភក្ការណមត្តោ ហោតិ ន
 ច តាវ ទណ្ឌសត្តអភិជំពាតនោ ហោតិ ។ អត្ថំ
 កត្វំ កាលំ កោដោ ទណ្ឌសត្តអភិជំពាតនមត្តោ
 ហោតិ ន ច តាវ ទិដ្ឋវិទិដ្ឋករណោ ហោតិ ។

១ ម. មុខកុលានវិកុលនំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពូជុនិទ្ទេស

ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែធ្វើចិត្តឲ្យល្អ តែមិនទាន់ធ្វើមុខឲ្យក្រញូរ
 នៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែធ្វើមុខឲ្យក្រញូរ តែមិន
 ទាន់ញ៉ាំងចង្កាឲ្យកំរើកនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែ
 ញ៉ាំងចង្កាឲ្យកំរើក តែមិនទាន់បញ្ចេញវាចាអាក្រក់នៅឡើយ ក៏មាន ។
 ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែបញ្ចេញវាចាអាក្រក់ តែមិនទាន់ក្រឡេកមើល
 ទិសតូចនឹងទិសធំនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែក្រឡេក
 មើលទិសតូចនឹងទិសធំ តែមិនទាន់ចាប់កាន់ដំបងនឹងកាំបិតនៅឡើយ
 ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែចាប់កាន់ដំបងនឹងកាំបិត តែមិនទាន់
 ងាកឡើងនូវដំបងនឹងកាំបិតនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់
 តែងាកឡើងនូវដំបងនឹងកាំបិតតែមិនទាន់សំពង់កាប់ ដោយដំបងនឹងកាំបិត
 នៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែសំពង់កាប់ដោយដំបង
 នឹងកាំបិត តែមិនទាន់ធ្វើឲ្យធ្លុះធ្លាយដាច់ដាច់នៅឡើយ ក៏មាន ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីសោ

អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ វិន្ទុវិន្ទុករណមត្តោ
ហោតិ ន ច តាវ សម្ពញ្ញនបរិកញ្ញោ ហោតិ ។

អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ សម្ពញ្ញនបរិកញ្ញា-
នមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ អង្គមង្គាបកឡោ

ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ អង្គមង្គា-
បកឡនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ជីវិតបណាសោ

ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោដោ ជីវិតប-
ណាសនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ សព្វច្ចាតបរិច្ចាត-

សណ្ឌិតោ ហោតិ ។ យតោ កោដោ បរ បុគ្គលំ
យាតេត្វា អត្តាទំ យាតេតិ ឯត្តាវតា កោដោ

បរមុស្សនតោ បរមវេបុលូប្បត្តោ ហោតិ ។

យស្សសោ កោដោ បហំនោ សម្មុទ្ទោ វុប-
សនោ បដិប្បស្សនោ អភព្វប្បត្តិកោ ញាណត្តិនា

នឡោ សោ វិជ្ជតិ វិជ្ជមោ ។ កោធស្ស បហំ-
នត្តា វិជ្ជមោ កោធវត្ថុស្ស បរិញ្ញាតត្តា វិជ្ជមោ

កោធហោតុស្ស ឧច្ឆិទតា វិជ្ជមោតិ វិជ្ជមោ ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេស

ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែធ្វើឲ្យឆ្លុះឆ្លាយដាច់ដាច់ តែមិនទាន់បំបាក់
 បំបែកនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែបំបាក់បំបែក
 តែមិនទាន់អូសទាញមក នូវអវយវៈតូចនឹងអវយវៈធំនៅឡើយ ក៏មាន ។

ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែទាញកន្ត្រាក់មកនូវអវយវៈតូចនឹងអវយវៈធំ
 តែមិនទាន់ញ៉ាំងជីវិតឲ្យនាវសនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះក្រោធគ្រាន់
 តែញ៉ាំងជីវិតឲ្យវិនាស តែមិនទាន់គាំងនៅក្នុងការលះនឹងការបរិច្ចាគ(ជីវិត)
 ទាំងអស់គ្នានៅឡើយក៏មាន ។ ក្នុងកាលណាបុគ្គលអ្នកក្រោធសម្លាប់បុគ្គល
 ដទៃហើយសម្លាប់ខ្លួន ក្នុងកាលនោះ ក្រោធក៏ដល់នូវសភាពដ៏ចម្រើនក្រៃ
 លែង ដល់នូវសភាពដ៏ទូលំទូលាយដ៏ក្រៃលែង ដោយហេតុមានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ ។ ក្រោធនេះ ដែលបុគ្គលណា បានលះបង់ កាត់ផ្តាច់ ចូលទៅ
 រម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង
 គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ហៅថា អ្នកកំចាត់បង់ ។ បុគ្គលនោះ
 ឈ្មោះថា អ្នកកំចាត់បង់ ព្រោះលះក្រោធហើយ ឈ្មោះថា អ្នកកំចាត់បង់
 ព្រោះកំណត់ដឹងនូវវត្ថុក្រោធហើយ ឈ្មោះថា អ្នកកំចាត់បង់ ព្រោះ
 កាត់ផ្តាច់នូវហេតុនៃក្រោធហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកកំចាត់បង់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធពិទ្ធសោ

អនិយោតិ រាតោ និយោ នោសោ និយោ មោហោ
 និយោ កោដោ និយោ ឧបទាហោ និយោ ។ បេ ។
 សព្វកុសលាភិសង្ខារា និយោ ។ យស្សេតេ និយោ
 បហំនា សម្មន្និដ្ឋា វ្យាបសន្តា បដិច្ចស្សន្តា អភព្វប្ប-
 ត្តិកា ញាណត្ថំនា ទិដ្ឋា សោ វុច្ចតិ អនិយោ ។
 និរាសោតិ អាសា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាតោ សា-
 រាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្វលំ ។
 យស្សេសា អាសា តណ្ហា បហំនា សម្មន្និដ្ឋា វ្យា-
 សន្តា បដិច្ចស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញាណត្ថំនា
 ទិដ្ឋា សោ វុច្ចតិ និរាសោ ។ ជាតិកំ យា
 តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្មំ តម្មំ សត្តនិកាយេ
 ជាតិ សញ្ញាតិ ឌីក្កន្តំ និព្វតិ អភិនិព្វតិ ឧប្បាទំ
 ចាតុកាវេ អាយតនានំ បដិលោកោ ។ ជរាតិ
 យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្មំ តម្មំ សត្តនិកា-
 យេ ជរា ជីវណតា ឧណ្ហិន្ទំ ចាលិន្ទំ វលិត្តចតា
 អាយុនោ សំហានំ វជ្ជន្តិយានំ បរិនាកោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡន្តទ្ទេស

ពាក្យថា អ្នកមិនមានទុក្ខ សេចក្តីថា រាគៈជាទុក្ខ ទោសៈជាទុក្ខ មោហៈ
 ជាទុក្ខ ក្រោធជាទុក្ខ ការបង់ក្រោធទុក ជាទុក្ខ ។ បេ ។ អភិសង្ខារ ជាអកុ-
 សលទាំងពួងជាទុក្ខ ។ ទុក្ខទាំងនេះ បុគ្គលណា លះបង់ កាត់ផ្តាច់ចូលទៅ
 ម្លាប់ ម្លាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
 ហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានទុក្ខ ។ ពាក្យថា អ្នកមិន
 មានសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បាន
 ដល់សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីរីករាយខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសល-
 មូល ។ តណ្ហាគឺការប្រាថ្នានេះ បុគ្គលណា លះបង់ កាត់ផ្តាច់ ចូលទៅ
 ម្លាប់ ម្លាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
 ហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា
 ជាតិ បានដល់ការកើត ការកើតព្រម ភិរិយាឈានចុះ ការកើត ការកើត
 ចំពោះ ការកើតប្រាកដនៃខន្ធទាំងឡាយ ការបានចំពោះ នូវអាយតនៈ
 ទាំងឡាយ នៃសត្វទាំងឡាយនោះ ។ ក្នុងពួកនៃសត្វនោះ ។ ពាក្យថា
 ជរា គឺការចាស់ ភាពនៃសេចក្តីត្រាត្រា ភាពនៃឆ្មេញបាក់ ភាព
 នៃសក់ស្លុត ភាពនៃស្បែកជ្រួញជ្រើរ សេចក្តីសាបសូន្យនៃអាយុ សេចក្តី
 ចាស់ជុំវិញនៃឥន្ទ្រិយ នៃសត្វទាំងឡាយនោះ ។ ក្នុងពួកនៃសត្វនោះ ។ ។

បុណ្យមណ្ឌវកប្បញ្ញាសិទ្ធកោ

សន្តោ វិជ្ជមោ អនិយោ និរាសោ អតារ សោ ជាតិ-
 ជវន្តំ ព្រម័តិ យោ សន្តោ ច វិជ្ជមោ ច អនិយោ
 ច និរាសោ ច សោ ជាតិជវមរណំ អតារ ឧត្តារ បតរ
 សមតិក្កមិ វីតវត្ថយតិ ព្រមិ អាចក្ខាមិ ធនេសមិ
 បពាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិកជាមិ ឧត្តាជិតរោមិ
 បកាសេមីតិ សន្តោ វិជ្ជមោ អនិយោ និរាសោ
 អតារ សោ ជាតិជវន្តំ ព្រមិ ។ តេនាហ កកវ
 សង្ខាយ លោកស្មី បរោបរាជិ

(បុណ្យកាតិ កកវ)

យស្ស័ញ្ញតំ នត្ថំ កុហិត្វំ លោកេ
 សន្តោ វិជ្ជមោ អនិយោ និរាសោ
 អតារ សោ ជាតិជវន្តំ ព្រម័តិ ។
 សហ តាថាបរិយោសាធា ។ បេ ។ បញ្ចលីកោ
 កកវន្តំ នមស្សមាធា និសិន្នោ ហោតិ សត្តា
 មេ កន្តេ កកវ សាវកោហមស្មីតិ ។

បុណ្យមណ្ឌវកប្បញ្ញាសិទ្ធកោ គតិយោ ។

បុណ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធគេស

ពាក្យថា តថាគតពោលថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិន
 មានទុក្ខ អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន បានសេចក្តី
 ថា តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់
 ប្រកាសថា បុគ្គលណាជាអ្នកស្ងប់ផង អ្នកកំចាត់បង់ផង អ្នកមិនមានទុក្ខ
 ផង អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាផង បុគ្គលនោះបានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំ-
 លង ផ្ទះកន្លង លោតរំលង ឲ្យជាតិ ជរា នឹងមរណៈបាន ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់
 អ្នកមិនមានទុក្ខ អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់បុណ្យៈ) សេចក្តី
 ញាប់ញ័រក្នុងទីនិមួយក្នុងលោកនៃបុគ្គលណាមិនមានទេព្រោះ
 ដឹងឲ្យត្រឹមនាយនឹងត្រឹមអាយក្នុងលោក តថាគតពោល
 ថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិនមានទុក្ខ
 អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន ។

ក្នុងពេលដែលចប់ព្រះគាថា ។ បេ ។ បុណ្យៈមានអាយុ អង្គុយ
 ប្រណម្យអញ្ញាលីនមស្តាព្រះមានព្រះភាគ ពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្ត្រានៃខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេសោ

[១៤២] បុត្តាមិ នំ ភគវា ព្រហ្មា មេ នំ

(ឥន្ទាយស្ថា មេត្តា)

មញ្ញាមិ នំ វេទកុំ ភារិតនំ

កុតោ នុ ទុក្ខា សមុបាធតាមេ

យេកេចិ លោកស្មី អនេករូបា ។

[១៤៣] បុត្តាមិ នំ ភគវា ព្រហ្មា មេ តន្តិ បុត្តាតិ

តិស្សោ បុត្តា អនិដ្ឋជោតនា បុត្តា ទិដ្ឋសំសន្ននា

បុត្តា វិមត្តច្រេននា បុត្តា ។

កតមា អនិដ្ឋជោតនា បុត្តា ។ បកតិយា លក្ខណំ

អញ្ញានំ ហោតិ អនិដ្ឋំ អតុលិនំ អត្ថវនំ អវិភារិតំ

អវិក្ខតំ តស្ស ញាណាយ ទស្សនាយ តុលនាយ តិរ-

ណាយ វិភាវនត្ថាយ វិក្ខតត្ថាយ បញ្ចំ បច្ឆេត អយំ

អនិដ្ឋជោតនា បុត្តា ។

មេត្តគុណវិក័យញ្ញាណិទ្ទេស

(១៤២) (មេត្តគុណាពមានកាយទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះ

មានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គសូមព្រះអង្គត្រាស់
ប្រាប់នូវសេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យបាន ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់
ឃើញថាព្រះអង្គជាអ្នកដល់នូវវេទ ជាអ្នកមានខ្លួនបានអប់រំ
ហើយ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើនប្រការ
ក្នុងលោក សេចក្តីទុក្ខទាំងនេះ កើតមកអំពីទីណា ហ្ន៎ ។

(១៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមាព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
ទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ
ត្រង់ពាក្យថា សួរ បានដល់សំនួរ ៣ គឺ អទិដ្ឋជោតនាបុព្វ (សំនួរជា
គ្រឿងបំភ្លឺហេតុដែលមិនទាន់បានឃើញ) ១ ទិដ្ឋសំសន្មនាបុព្វ (សំនួរ
ជាគ្រឿងប្រៀបធៀបមហេតុដែលធ្លាប់ឃើញហើយ) ១ វិមត្តិច្ចេនាបុព្វ
(សំនួរជាគ្រឿងកាត់សេចក្តីឡើងឆ្ងល់) ១ ។

អទិដ្ឋជោតនាបុព្វ តើដូចម្តេច ។ លក្ខណៈដែលបុគ្គលមិនទាន់ដឹង
មិនទាន់ឃើញ មិនទាន់ថ្លឹង មិនទាន់ពិចារណា មិនទាន់យល់ច្បាស់
មិនទាន់ប្រាកដ ដោយប្រក្រតី បុគ្គលសួរប្រស្នាដើម្បីការដឹង ការឃើញ
ការថ្លឹង ការពិចារណា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការយល់ច្បាស់ ដើម្បី
ប្រយោជន៍ឲ្យប្រាកដនូវលក្ខណៈនោះ នេះ អទិដ្ឋជោតនាបុព្វ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញាតិទ្វេសោ

កតតមា ធិដ្ឋសំសន្ថនា បុត្រា ។ បកតិយា លក្ខ-
 ណំ ញាតំ ហោតិ ធិដ្ឋ តុលំតំ តិវតំ វិភាវតំ វិក្ខតំ
 អព្រាហ្ម បណ្ឌិតេហិ សន្និ សំសន្ថនត្ថាយ បញ្ចំ បុត្រ-
 តិ អយំ ធិដ្ឋសំសន្ថនា បុត្រា ។

កតតមា វិមតិទ្រេននា បុត្រា ។ បកតិយា សំ-
 សយំ បក្ខន្នោ^(១) ហោតិ វិមតិ បក្ខន្នោ ទ្រេន្យក-
 ជាតោ ឃំ ទុខោ ន ទុខោ កំណុខោ កងំ ទុខោតិ^(២)
 សោ វិមតិទ្រេននត្ថាយ បញ្ចំ បុត្រតិ អយំ វិមតិទ្រេន-
 នា បុត្រា ។ ឥមា តិស្សោ បុត្រា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុត្រា មនុស្សបុត្រា អមនុស្ស-
 បុត្រា ធិមិត្តបុត្រា ។

កតតមា មនុស្សបុត្រា ។ មនុស្ស តុន្នំ កតតំ
 ឧបសង្កមិត្តា បញ្ចំ បុត្រនិ កិក្ខុ បុត្រនិ កិក្ខុនិយោ
 បុត្រនិ ឧបាសកា បុត្រនិ ឧបាសកាយោ បុត្រនិ
 រាជាណោ បុត្រនិ ឧតិយា បុត្រនិ ព្រាហ្មណា បុត្រនិ
 វេស្សោ បុត្រនិ សុទា បុត្រនិ តហដ្ឋា បុត្រនិ បព្វជិតា
 បុត្រនិ អយំ មនុស្សបុត្រា ។

១ ម. បក្ខន្នោ ។ ២ ម. នន្យោ រាវី នុវោតិ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញានិទ្ទេស

ទិដ្ឋសំសុទ្ធនាបុព្វា តើដូចម្តេច ។ លក្ខណៈដែលបុគ្គលបានដឹង
ឃើញ ថ្វីត្បិត ពិចារណា យល់ច្បាស់ ប្រាកដ ដោយប្រក្រតីហើយ
បុគ្គលស្រឡា ដើម្បីប្រយោជន៍ប្រៀបធៀប ជាមួយនឹងពួកអ្នកប្រាជ្ញ
ខែ១ នេះ ទិដ្ឋសំសុទ្ធនាបុព្វា ។

វិមត្តិច្ចេទនាបុព្វា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីសង្ស័យ
ស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីឆ្លើងឆ្ងល់ មានគំនិតបែកបាក់ ដោយប្រក្រតីថា
យ៉ាងនេះទេឬ ឬមិនមែនទេ ដូចម្តេចហ្ន៎ ប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ បុគ្គលនោះ
ស្រឡា ដើម្បីកាត់សេចក្តីឆ្លើងឆ្ងល់ នេះ វិមត្តិច្ចេទនាបុព្វា ។
នេះ បុព្វា ៣ ។ បុព្វា (សំនុំ) ៣ ដទៃទៀត គឺ មនុស្សបុព្វា
អមនុស្សបុព្វា និមិត្តបុព្វា ។

មនុស្សបុព្វា តើដូចម្តេច ។ ពួកមនុស្សចូលទៅកាល ព្រះ
ពុទ្ធមានព្រះភាគ ហើយស្រឡាគឺ ពួកភិក្ខុស្រ ពួកភិក្ខុនិស្រ ពួក
ទុបាសកស្រ ពួកទុបាសិកាស្រ ពួកព្រះរាជស្រ ពួកក្សត្រស្រ ពួក
ព្រាហ្មណ៍ស្រ ពួកវេស្សស្រ ពួកសុទ្ទស្រ ពួកគ្រហស្ថស្រ ពួក
បព្វជិតស្រ នេះ មនុស្សបុព្វា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធនិទ្ទេសោ

កតតមា អមនុស្សបុត្តា ។ អមនុស្សា ពុទ្ធិ
 ភកវន្តំ ឧបសង្កម្ភិតា បញ្ចាំ បុត្តនិ ធាតា បុត្តនិ
 សុបណ្ណា បុត្តនិ យត្វា បុត្តនិ អសុរា បុត្តនិ កន្ទុកា
 បុត្តនិ មហារាជា បុត្តនិ ឥន្ទា បុត្តនិ ព្រហ្មា ធា
 បុត្តនិ ទេវតាយោ បុត្តនិ អយំ អមនុស្សបុត្តា ។

កតតមា និម្មិតបុត្តា ។ យំ ភកវ រូបំ អភិ-
 និម្មិតាតិ មធាមយំ សព្វដប្បវត្តនំ អនិម្មិតេយំ ។
 សោ និម្មិតោ ពុទ្ធិ ភកវន្តំ ឧបសង្កម្ភិតា បញ្ចាំ
 បុត្តនិ ភកវ វិស្សជ្ជេតិ អយំ និម្មិតបុត្តា ។ ឥមា
 តិស្សោ បុត្តា ។

អបរាថ តិស្សោ បុត្តា អត្តតបុត្តា បរត្តបុត្តា
 ឧកយត្តបុត្តា ។

អបរាថ តិស្សោ បុត្តា និដ្ឋធម្មិកត្តបុត្តា សម្ម-
 រាយិកត្តបុត្តា បរមត្តបុត្តា ។

អបរាថ តិស្សោ បុត្តា អនេវជ្ជត្តបុត្តា និក្ខិលេ.
 សត្តបុត្តា វេទានត្តបុត្តា ។

អបរាថ តិស្សោ បុត្តា អតីតបុត្តា អនាគតបុត្តា
 បច្ចុប្បន្នបុត្តា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

អមនុស្សបុត្រា តើដូចម្តេច ។ ពួកអមនុស្ស ចូលទៅគាល់ព្រះ
 ពុទ្ធមានព្រះភាគ ហើយសួរប្រស្នា គឺ ពួកនាគសួរ ពួកគ្រុឌសួរ ពួក
 យក្ខសួរ ពួកអសួរសួរ ពួកគន្ធពសួរ ពួកមហាពជសួរ ពួកព្រះឥន្ទសួរ
 ពួកព្រហ្មសួរ ពួកទេវតាសួរ នេះ អមនុស្សបុត្រា ។

និម្មិតបុត្រា តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់និម្មិតបុណ្ណា
 មានអវយវៈសព្វគ្រប់ មានឥន្ទ្រិយមិនខ្វះខាត ដែលសម្រេចអំពីចិត្ត ។
 រូបនិម្មិតនោះ ចូលទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ហើយសួរប្រស្នា ព្រះ
 មានព្រះភាគក៏ទ្រង់ដោះស្រាយ នេះ និម្មិតបុត្រា ។ នេះ បុត្រា ៣ ។

បុត្រា ៣ ដទៃទៀតគឺ បុត្រាចំពោះប្រយោជន៍នៃខ្លួន ១បុត្រាចំពោះ
 ប្រយោជន៍បុគ្គលដទៃ ១ បុត្រាចំពោះប្រយោជន៍តាំងពីរ ១ ។

បុត្រា ៣ ដទៃទៀត គឺ បុត្រាចំពោះប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ១ បុត្រាចំពោះ
 ប្រយោជន៍បរលោក ១ បុត្រាចំពោះប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង ១ ។

បុត្រា ៣ ដទៃទៀត គឺ បុត្រាចំពោះប្រយោជន៍មិនមានទោស ១
 បុត្រាចំពោះប្រយោជន៍មិនមានកិលេស ១ បុត្រាចំពោះប្រយោជន៍ដ៏ផ្លូវផ្សំ ១ ។

បុត្រា ៣ ដទៃទៀត គឺ អតីតបុត្រា ១ អនាគតបុត្រា ១ បច្ចុប្បន្នបុត្រា ១ ។

មេត្តាអាល្លៃកាយញាតិខ្មែរ

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា អដ្ឋតបុត្តា តហិ ធាបុត្តា
អដ្ឋតតហិ ធាបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា កុសលបុត្តា អកុសល-
បុត្តា អព្យាកតបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា ខន្ធបុត្តា ធាតុបុត្តា អា-
យតនបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា សតិប្បដ្ឋានបុត្តា សម្ម-
ប្បធានបុត្តា វេទ្ធិនាធិបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា វេទ្ធិយបុត្តា ពលបុត្តា
ពោជ្ឈន្តបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា មគ្គបុត្តា ផលបុត្តា
និព្វានបុត្តា ។

បុត្តាមិ តន្តំ បុត្តាមិ តំ យាទាមិ តំ អដ្ឋេសាមិ
តំ បសាទេមិ តំ កថស្សំ មេតិ បុត្តាមិ តំ ។ ភគវតី
ការវាជីវចនមេតិ ។ បេ ។ សុត្តិកា បញ្ចតិ យទិទំ
ភគវតី ។ ព្រហ្ម មេ តន្តំ ព្រហ្ម អាចិត្តាហិ ទេសេហិ
បញ្ចបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវាហិ វិភជាហិ ឧត្តរជីគរោហិ
បកាសេហិតិ បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្ម មេ តំ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធស

បុព្វា ៣ ដទៃទៀត គឺ បុព្វាធម៌ក្នុង ១ បុព្វាធម៌ក្រៅ ១ បុព្វាធម៌ទាំង
ក្នុងទាំងក្រៅ ១ ។

បុព្វា ៤ ដទៃទៀត គឺ កុសលបុព្វា ១ អកុសលបុព្វា ១ អព្យាកតបុព្វា ១ ។

បុព្វា ៣ ដទៃទៀត គឺ ខន្ធបុព្វា ១ ធាតុបុព្វា ១ អាយតនបុព្វា ១ ។

បុព្វា ៣ ដទៃទៀត គឺ ១ សតិប្បដ្ឋានបុព្វា ១ សម្មប្បធានបុព្វា ១

ឥទ្ធិបាទបុព្វា ១ ។

បុព្វា ៣ ដទៃទៀត គឺ ឥន្ទ្រិយបុព្វា ១ ពលបុព្វា ១ ពោជ្ឈន្តិបុព្វា ១ ។

បុព្វា ៣ ដទៃទៀត គឺ មគ្គបុព្វា ១ ផលបុព្វា ១ និព្វានបុព្វា ១ ។

ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះ
អង្គ សូមអង្គព្រះអង្គ អារាធនាព្រះអង្គ ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ
ត្រាស់ប្រាប់ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ(លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរ
ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ⁺ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព
។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។
ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺ សូមព្រះ
អង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក ប្រកាស
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
ទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជ្ឈនិទ្ទេសោ

ឥច្ឆាយស្មា មេត្តត្ថនំ ឥច្ឆាតំ បទសន្ធិ ។ បេ ។

ឥច្ឆាយស្មា មេត្តត្ថ ។

(១៤៤) មញ្ញាមិ នំ វេទកុំ ការិតត្ថន្តិ វេទក្ខន្តិ
 នំ មញ្ញាមិ ការិតត្ថោតំ នំ មញ្ញាមិ ឃំ មញ្ញាមិ
 ឃំ ជាតាមិ ឃំ អាជាតាមិ ឃំ វិជាតាមិ ឃំ
 បដិវិជាតាមិ ឃំ បដិវិជ្ជាមិ វេទក្ខ ការិតត្ថោតំ ។

កថញ្ច ភគវា វេទក្ខ ។ វេទោ វុត្ថនិ ចត្វសុ
 មក្កេសុ ញ្ញាណំ បញ្ញា បញ្ញាទ្រិយំ បញ្ញាតលំ ធម្មវិ-
 ចយសម្មោជ្ឈដ្ឋោ វីមសា វីមស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។
 ភគវា ភេហិ វេទេហិ ជាតិជរាមរណស្ស អន្តកតោ
 អន្តប្បត្តោ កោដិកតោ កោដិប្បត្តោ បរិយន្ត
 កតោ បរិយន្តប្បត្តោ វេសាទកតោ វេសាទប្បត្តោ
 តាណាកតោ តាណាប្បត្តោ លេណាកតោ លេណាប្ប-
 ត្តោ សរណាកតោ សរណាប្បត្តោ អភយកតោ
 អភយប្បត្តោ អត្ថកតោ អត្ថកប្បត្តោ អមតកតោ
 អមតប្បត្តោ ជិញ្ញាទកតោ ជិញ្ញាទប្បត្តោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធិស្ថេរ

ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា មេត្តត្រូវមានកាយ (ទូលស្គរ) ដូច្នេះ គឺជាបទត្រូវ ។ បេ ។ មេត្តត្រូវមានកាយ (ទូលស្គរ) ដូច្នេះ ។

(១៤៤) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ឃើញថា ព្រះអង្គជាអ្នកដល់ នូវវេទ ជាអ្នកមានខ្លួនបានអប់រំហើយ អធិប្បាយថា ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ ព្រះអង្គថា ជាអ្នកដល់នូវវេទ សំគាល់ព្រះអង្គថា ជាអ្នកមានខ្លួនអប់រំ ហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់យ៉ាងនេះ ដឹងយ៉ាងនេះ យល់យ៉ាងនេះ ដឹង ច្បាស់យ៉ាងនេះ ដឹងចំពោះយ៉ាងនេះ ចាក់ចុះយ៉ាងនេះថា ព្រះអង្គដល់ នូវវេទ មានខ្លួនបានអប់រំហើយ ។

ព្រះមានព្រះភាគឈ្មោះថាទ្រង់ដល់នូវវេទ តើដូចម្តេច ។ ញាណ ប្រាជ្ញា បញ្ញាទ្រិយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្ត វិមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា វេទ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទៅកាន់ទីបំផុត ដល់នូវទីបំផុតនៃជាតិដរាបនឹងមរណៈ ដោយវេទទាំង ឡាយនោះ ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ទីខាងចុង ទៅកាន់ទីបំផុតជុំវិញ ដល់ទីបំផុតជុំវិញ ទៅកាន់ទីចប់ ដល់ទីចប់ ទៅកាន់ទីចំណាក់ ដល់ទីចំណាក់ ទៅកាន់ទីជ្រកកោន ដល់ទីជ្រកកោន ទៅកាន់ទីតាំង ដល់ទីតាំង ទៅ កាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីមិនច្បុក ដល់ទីមិនច្បុក ទៅកាន់អមតៈ ដល់អមតៈ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញាធិដ្ឋេសោ

វេទានំ វា អន្តតតោតិ វេទេត្វ ។ វេទេហំ វា អន្តតត.

តោត វេទេត្វ ។ សត្តន្ទំ វា ធម្មានំ វិទិតតត្ថា វេទេត្វ ។

សត្តាយទិដ្ឋំ វិទិតា ហោតិ វិទិតត្ថា វិទិតា ហោតិ

សីលព្វតបរាមាសោ វិទិតោ ហោតិ វាតោ បោសោ

មោកោ មាធា វិទិតោ ហោតិ ។ វិទិតស្ស ហោន្តិ

ចាបតា អកុសលា ធម្មាសន្តិលេសីតា បោធាត្ថវីតា

សទរា^(១) ទុក្ខវិបាកា អាយតី ជាតិជរាមរណីយា ។

វេទានំ វិទេយ្យ តេវលានំ (សភិយាតិ ភគវា)

សមណានំ យានំ បតិ^(២) ព្រាហ្មណានំ

សត្វវេទនាសុ^(៣) វីតរាតោ

សត្វំ វេទមតិត្ថ^(៤) វេទេត្វ សោ ។

១ ម. សទរា ។ ២ ម. អតិ ។ ៣ ម. សត្វវេទសុ ។ ៤ ម. សត្វវេទមតិត្ថ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាណខ្មែរ

មួយទៀត ព្រះអង្គឈ្មោះថា ទ្រង់ដល់នូវវេទ ព្រោះទ្រង់ដល់ទីបំផុតនៃវេទ
 ទាំងឡាយ ។ មួយទៀតព្រះអង្គឈ្មោះថាទ្រង់ដល់នូវវេទ ព្រោះទ្រង់
 ដល់ទីបំផុតដោយវេទទាំងឡាយ មួយវិញទៀត ព្រះអង្គ ឈ្មោះថា ទ្រង់
 ដល់នូវវេទ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ទាំង ៧ ។ គឺព្រះអង្គទ្រង់
 ដឹងច្បាស់សក្កាយទិដ្ឋិ ដឹងច្បាស់វិចិត្ត ដឹងច្បាស់សីលពូតបរាមាសៈ
 ដឹងច្បាស់វាគៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ។ ធម៌ជាអកុសល ដ៏លាមក
 ជាគ្រឿងសៅហ្មង នាំឱ្យកើតក្នុងភពប្តីទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់
 ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ មានជាតិ ជរា មរណៈ ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ
 ជាធម៌គឺព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ហើយ ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សភ័យៈ) បុគ្គលណា

ពិនិត្យច្បាស់នូវវេទទាំងអស់ ដែលជាបស់សមណព្រាហ្មណ៍

ទាំងឡាយ ជាអ្នកមានតម្រេកទៅប្រាស ក្នុងវេទនាទាំងពួង

កន្លងផុតនូវវេទទាំងពួង បុគ្គលនោះឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

កថំ ភគវា ភាវិតតោ ។ ភគវា ភាវិតកាយោ

ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតប្បញ្ញោ ភាវិតសង្ឃ-

តិប្បដ្ឋានោ ភាវិតសម្មប្បដ្ឋានោ ភាវិតឥន្ទ្រិទានោ ភាវិ-

តិទ្រ្មិយោ ភាវិតពលោ ភាវិតពោជ្ឈង្គោ ភាវិតមត្តោ

បហំនក្កិលេសោ បដិវិទ្ធាកុប្បោ សច្ចិកតនិរោដោ ។

ធុត្ថំ តស្ស បរិញ្ញាតំ^(១) សមុទយោ បហំនោ មត្តោ

ភាវិតោ និរោដោ សច្ចិកតោ អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ

បរិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញាតំ បហានតំ មហំនំ ភាវេតតំ

ភាវិតំ សច្ចិកានតំ សច្ចិកតំ ។ អបរិត្តោ មហាន្តោ

គម្ពីរោ អប្បមេយ្យោ ធុប្បវិយោតាន្តោ ពហុវតនោ

សាគុបមោ ធម្មដ្ឋបេត្តាយ សមន្មាគតោ ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានខ្លួនបានអប់រំហើយ តើដូចម្តេច ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះកាយអប់រំហើយ មានសីលអប់រំហើយ

មានព្រះទ័យអប់រំហើយ មានប្រាជ្ញាអប់រំហើយ មានសតិប្បដ្ឋាន

អប់រំហើយ មានសម្មប្បធានអប់រំហើយ មានឥទ្ធិបាទអប់រំហើយ

មានឥន្ទ្រិយអប់រំហើយ មានពលៈអប់រំហើយ មានពោជ្ឈង្គអប់រំ

ហើយ មានមគ្គអប់រំហើយ មានកិលេសលះបង់ហើយ មានអកុប្បធមិ

ត្រាស់ដឹងហើយ មាននិរោធផ្លូវឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។ ទុក្ខក៏ព្រះមាន

ព្រះភាគនោះ កំណត់ដឹងហើយ សមុទ្ទយៈ ទ្រង់លះបង់ហើយ មគ្គ

ព្រះអង្គចំរើនហើយ និរោធព្រះអង្គផ្លូវឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ គុណជាត

ដែលគប្បីជ្រាបច្បាស់ ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ ធម្មជាតិដែលគួរកំណត់

ដឹង ព្រះអង្គកំណត់ដឹងហើយ កិលេសជាត ដែលត្រូវលះ ព្រះអង្គលះ

បង់ហើយ គុណជាតដែលត្រូវចំរើន ព្រះអង្គចំរើនហើយ គុណជាត

ដែលត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រះអង្គធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។ ព្រះមាន

ព្រះភាគ មិនមែនជាបុគ្គលតូចតាចទេ ជាបុគ្គលធំ ជាបុគ្គលជ្រៅ

មានប្រមាណមិនបាន ដែលអ្នកផងស្គមមើលបានដោយក្រ មាន

រកនៈច្រើន ប្រៀបដូចសាគរ ជាបុគ្គលប្រកបដោយឆន្ទៈបេក្ខ ។

មេត្តាមាណវកប្បញ្ញាដទៃសោ

ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្ម-
 នោ ឧបេក្ខតោ វិហរតិ សតោ សម្មជាតោ
 សោតេន សទ្ធិំ សុត្វា យានេន ភន្តិ យាយិត្វា
 ជីវាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ដោជ្ជតំ ធុសិត្វា
 មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ នេវ សុមនោ ហោតិ ន
 ទុម្មនោ ឧបេក្ខតោ វិហរតិ សតោ សម្មជាតោ ។
 ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា មនាបំ^(១) ធាតុតិជ្ឈតិ ធាតុបិ-
 ហយតិ^(២) ន ភនំ ជនេតិ ។ ភស្ស បីតោ វ កា-
 យោ ហោតិ បីតំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុសណ្ឌិតំ សុវិ-
 មុតំ ។ ចក្កុនា ទោ បនេតំ រូបំ ទិស្វា អមនាបំ
 ន មជ្ឈហោតិ អប្បតិដ្ឋនចិត្តោ អទិនមនសោ^(៣) អព្យា-
 បន្នចេតសោ ។ ភស្ស បីតោ វ កាយោ ហោតិ
 បីតំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុតំ ។

១ ម. មនាបំ រូបំ ។ ២ ម. តាវីហីសតិ ។ ៣ កត្តបិ ពោត្តរោ អាវុទមនសោតិ
 ទិស្សតិ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធផល

ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ មិនត្រេកអរ មិនអាក់អន់ ទ្រង់គង់
 ព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតីជ្រាបច្បាស់ ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ
 ធំៗដោយឃានៈ លិទ្ធសដោយជីវ្ហា ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ជ្រាប
 ធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ មិនត្រេកអរ មិនអាក់អន់ ទ្រង់គង់ព្រងើយ
 កន្តើយមានស្មារតីជ្រាបច្បាស់ ។ ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ
 មិនជាប់មិនស្រឡាញ់ ចំពោះរូបជាទីពេញចិត្ត មិនញ៉ាំងកៈឲ្យកើត
 ឡើង ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយខាប់ខ្លួន មានព្រះទ័យខាប់ខ្លួន ជាព្រះទ័យ
 បិតនៅដោយល្អ ខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ព្រះអង្គ
 ទតឃើញរូបនេះ⁺ ដោយចក្ខុហើយ ក៏មិនស្អប់ចំពោះរូបមិនជាទីពេញចិត្ត
 ព្រះអង្គមានព្រះទ័យមិនអាក់អន់ មានព្រះទ័យមិនរួញរា មានព្រះទ័យមិន
 គំគ្គន ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយខាប់ខ្លួន មានព្រះទ័យខាប់ខ្លួន ជាព្រះទ័យ
 បិតនៅដោយល្អ ខាងក្នុងសន្តាន ជាព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

សោតេន សន្តិំ សុត្វា យានេន គន្ធិំ យាយិត្វា
ជីវ្ហយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ដុស្តិ-
ត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាបំ នាភិក្ខុជ្ឈតិ
នាភិក្ខុហយតិ ន រាគំ ជនេតិ តស្ស វិគោ វ
កាយោ ហោតិ វិភំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុសណ្ឌិតំ
សុវិមុត្តំ ។ មនសា ខោ បននេតិ ធម្មំ វិញ្ញាយ
អមនាបំ ន មជ្ឈក្កំ ហោតិ អប្បតិដ្ឋនចិត្តោ អធិនមនសោ
អព្យាបន្នចេតសោ ។ តស្ស វិគោ វ កាយោ
ហោតិ វិភំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។
ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា មនាទាមនាបេសុ រូបេសុ
វិគោ វ កាយោ ហោតិ វិភំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុ-
សណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ សោតេន សន្តិំ សុត្វា យានេន
គន្ធិំ យាយិត្វា ជីវ្ហយ រសំ សាយិត្វា កាយេន
ដោដ្ឋព្វំ ដុស្តិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាទាម-
នាបេសុ ធម្មេសុ វិគោ វ កាយោ ហោតិ
វិភំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ ធ្វើក្លិនដោយយានៈ លិទ្ធសដោយជីវ្ហា
 ភាវត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ជ្រាបច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ
 មិនជាប់ មិនស្រឡាញ់ ចំពោះការម្នាក់ជាទីពេញចិត្ត មិនញ៉ាំងពតៈ
 ឲ្យកើតឡើង ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយឆាប់ខ្លួន មានព្រះទ័យឆាប់ខ្លួន
 ជាព្រះទ័យបិតនៅដោយល្អ ខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។
 ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ នូវធម្មារម្មណ៍នេះ ដោយព្រះទ័យហើយ មិនស្អប់
 ចំពោះការម្នាក់មិនជាទីពេញចិត្ត មានព្រះទ័យមិនថ្នាំថ្នាក់ មានព្រះទ័យ
 មិនរូញរា មានព្រះទ័យមិនគុក្ខន ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយឆាប់ខ្លួន មាន
 ព្រះទ័យឆាប់ខ្លួន ជាព្រះទ័យបិតនៅដោយល្អ ខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះ
 ដោយប្រពៃ ។ ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្កហើយ មានព្រះកាយ
 ឆាប់ខ្លួនក្នុងរូបទាំងឡាយ ជាទីពេញចិត្តនឹងមិនជាទីពេញចិត្ត ព្រះអង្គ
 មានព្រះកាយឆាប់ខ្លួន មានព្រះទ័យឆាប់ខ្លួន ជាព្រះទ័យបិតនៅដោយល្អ
 ខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ
 ធ្វើក្លិនដោយយានៈ លិទ្ធសដោយជីវ្ហា ភាវត្រូវផ្សព្វដោយព្រះកាយជ្រាប
 ធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ មានព្រះកាយឆាប់ខ្លួនក្នុងធម្មារម្មណ៍
 ទាំងឡាយជាទីពេញចិត្ត នឹងមិនជាទីពេញចិត្ត មានព្រះទ័យឆាប់ខ្លួន
 ជាព្រះទ័យបិតនៅដោយល្អ ខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។

មេត្តាមាណវកប្បញ្ញាតិទ្កេសោ

ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា វជនីយេ ន វជ្ជតិ នោសនីយេ ន
 ទុស្សតិ មោហនីយេ ន មុយ្ហតិ កោបនីយេ ន
 កុប្បតិ មននីយេ ន មជ្ជតិ កិលេសនីយេ ន កិ-
 លីស្សតិ ។ សោតេន សទ្ធិំ សុត្វា យានេន ភន្តំ
 យាយិត្វា ជីញ្ញយ វសំ សាយិត្វា កាយេន ដោជ្ជតំ
 ដុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ វជនីយេ ន វជ្ជតិ
 នោសនីយេ ន ទុស្សតិ មោហនីយេ ន មុយ្ហតិ
 កោបនីយេ ន កុប្បតិ មននីយេ ន មជ្ជតិ កិលេ-
 សនីយេ ន កិលីស្សតិ ។ ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តោ សុតេ
 សុតមត្តោ មុតេ មុតមត្តោ វិញ្ញេតេ វិញ្ញេតមត្តោ
 ទិដ្ឋេ ន លីម្បតិ សុតេ ន លីម្បតិ មុតេ ន
 លីម្បតិ មុតេ ន លីម្បតិ វិញ្ញេតេ ន លីម្បតិ

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញានិទ្ទេស

ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ មិនត្រេកអរក្នុងការម្នាក់ដែលគួរ
ត្រេកអរ មិនប្រទូស្តក្នុងការម្នាក់ដែលគួរប្រទូស្ត មិនវង្វេងក្នុងការម្នាក់
ដែលគួរវង្វេង មិនកម្រើកក្នុងការម្នាក់ដែលគួរកម្រើក មិនស្រវឹងក្នុង
ការម្នាក់ដែលគួរស្រវឹង មិនសៅហ្មងក្នុងការម្នាក់ដែលគួរសៅហ្មង ។
ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ ធ្មក្ខិនដោយឃាទៈ លិទ្ធសដោយដំរី
ពាល់ត្រូវផ្សែងដោយកាយ ជ្រាបច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ
មិនត្រេកអរក្នុងការម្នាក់ដែលគួរត្រេកអរ មិនប្រទូស្តក្នុងការម្នាក់ដែលគួរ
ប្រទូស្ត មិនវង្វេងក្នុងការម្នាក់ដែលគួរវង្វេង មិនកម្រើកក្នុងការម្នាក់
ដែលគួរកម្រើក មិនស្រវឹងក្នុងការម្នាក់ ដែលគួរស្រវឹង មិនសៅហ្មង
ក្នុងការម្នាក់ដែលគួរសៅហ្មង ។ ព្រះអង្គគ្រាន់តែទតឃើញ ចំពោះរូប
ដែលឃើញ គ្រាន់តែឮចំពោះសំឡេងដែលឮ គ្រាន់តែប៉ះពាល់ចំពោះ
ការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ គ្រាន់តែជ្រាបចំពោះធម្មារម្មណ៍ដែលជ្រាប មិន
ប្រឡាក់ក្នុងរូបដែលឃើញ មិនប្រឡាក់ក្នុងសំឡេងដែលឮ មិនប្រឡាក់
ក្នុងការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ មិនប្រឡាក់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ដែលជ្រាបហើយ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយទ្ធលោ

ធិដ្ឋេ អនុបយោ^(១) អនិស្សិតោ អប្បដិពោទ្ធា វិប្បមុត្តោ
 វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន^(២) ចេតសា វិហារតិ
 សុតេ មតេ វិញ្ញាតេ អនុបយោ អនិស្សិតោ
 អប្បដិពោទ្ធា វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន
 ចេតសា វិហារតិ ។ សំវិជ្ជតិ ភកវតោ ចក្កុ បស្សតិ
 ភកវា ចក្កុយា រូបំ ឆន្ទរាតោ ភកវតោ ធន្តិ
 សុវិមុត្តចិត្តោ ភកវា ។ សំវិជ្ជតិ ភកវតោ សោតិ
 សុណាតិ ភកវា សោតេន សទ្ធិំ ឆន្ទរាតោ
 ភកវតោ ធន្តិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភកវា ។ សំវិជ្ជតិ
 ភកវតោ យាជំ យាយតិ ភកវា យាជេន កន្ធិ ឆន្ទ-
 រាតោ ភកវតោ ធន្តិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភកវា ។ សំ-
 វិជ្ជតិ ភកវតោ ជីវ្ហា សាយតិ ភកវា ជីវ្ហាយ រសំ
 ឆន្ទរាតោ ភកវតោ ធន្តិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភកវា ។

១ ម. អនុសយោ អនុបយោ ។ ២ ម. វិសពាតោ វិបរិយាទិកតេន ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុព្វនិទ្ទេស

ព្រះអង្គមិនស្រើបស្រាល មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងរូបដែល
 ឃើញ ទ្រង់រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានព្រះទ័យប្រាសចាកសេចក្តី
 សល់វល់ ព្រះអង្គមិនស្រើបស្រាល មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ចំពាក់
 ក្នុងសំឡេងដែលឮ ក្នុងការម្ស្នាក់ដែលប៉ះពាល់ ក្នុងធម្មារម្មណ៍ដែល
 ជ្រាបច្បាស់ ព្រះអង្គរួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានព្រះទ័យប្រាសចាក
 សេចក្តីសល់វល់ ។ ចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់
 ព្រះមានព្រះភាគ ទតឃើញរូបដោយចក្ខុ តែឆន្ទុកត នៃព្រះមាន
 ព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យ
 រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ សោតៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់
 គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឮសំឡេង ដោយសោតៈ តែឆន្ទុកត
 នៃព្រះមានព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួច
 ស្រឡះហើយដោយប្រពៃ ។ យានៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់
 គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើកិច្ចដោយយានៈ តែឆន្ទុកត នៃព្រះមាន
 ព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះ
 ដោយប្រពៃ ។ ដំពូលរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់លិទ្ធសដោយដំពូល តែឆន្ទុកត នៃព្រះមានព្រះភាគមិន
 មានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាតិទេសោ

សំរិដ្ឋតិ កកវតោ កាយោ ដុសតិ កកវ កាយេន
 ដោដ្ឋត្វំ ធន្ទរតោ កកវតោ នត្ថិ សុរិមត្ថចិត្តោ
 កកវ ។ សំរិដ្ឋតិ កកវតោ មនោ វិជានតិ កកវ
 មនសា ធម្មំ ធន្ទរតោ កកវតោ នត្ថិ សុរិមត្ថ-
 ចិត្តោ កកវ ។ ចត្ថុ^(១) រូបារមំ រូបរតំ រូបសម្ព-
 ទិតំ^(២) កកវតោ នន្តំ កុត្តំ រត្តិតំ សំរុតំ តស្ស ច សំ-
 វាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។ សោតំ សន្ទារមំ សន្ទរតំ
 យាទំ កន្ទារមំ កន្ទរតំ ជ្ជីវំ រសារាមា រសរតា រស-
 សម្ពទិតា កកវតោ^(៣) នន្តា កុត្តា រត្តិតា សំរុតា តស្ស
 ច សំវាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។ កាយោ ដោដ្ឋព្វារ-
 មោ^(៤) មនោ ធម្មារមោ ធម្មរតោ ធម្មសម្ពទិតោ ក-
 កវតោ^(៥) នន្តោ កុត្តោ រត្តិតោ សំរុតោ តស្ស ច
 សំវាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។

១ ម ចត្វ ។ ២ ម. រូបសម្ពទិតំ តំ ភគវតោ ។ ៣ ម. សា ភគវតោ ។ ៤ ម. ដោដ្ឋ-
 ព្វារមោ ដោដ្ឋព្វរតោ ដោដ្ឋព្វសម្ពទិតោ ។ ៥ ម. កេវ ភគវតោ ។

បុណ្យមាណវិក្យញ្ញានិទ្ទេស

កាយ របស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ប៉ះពាល់ផ្សព្វ ដោយកាយ តែឆន្ទរាគ នៃព្រះមានព្រះភាគ មិន
 មានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។
 ព្រះទ័យ របស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ ដោយព្រះទ័យ តែឆន្ទរាគ នៃព្រះមាន
 ព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះ
 ដោយប្រពៃ ។ ភ្នែកមានរូប ជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងរូប
 រីករាយព្រមចំពោះរូប ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា
 សង្រ្គមហើយ ទាំងទ្រង់សំដែងធម៌ ដើម្បីការសង្រ្គមភ្នែកនោះ ។
 ត្រចៀកមានសំឡេងជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងសំឡេង ច្រមុះ
 មានក្លិនជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងក្លិន អណ្តាតមានរសជាទីត្រេក
 អរ ត្រេកអរហើយក្នុងរស រីករាយព្រមចំពោះរស ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រ្គមហើយ ទាំងទ្រង់សំដែង
 ធម៌ដើម្បីការសង្រ្គមអណ្តាតនោះ ។ កាយមានផ្សព្វជាទីត្រេកអរ ចិត្ត
 មានធម្មារម្មណ៍ជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងធម្មារម្មណ៍ រីករាយព្រម
 ចំពោះធម្មារម្មណ៍ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា
 សង្រ្គមហើយ ទាំងទ្រង់សំដែងធម៌ដើម្បីការសង្រ្គមកាយនោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូឡនិទ្ទេសោ

ទន្លំ នយន្តិ សមិនី ទន្លំ រាជាភិក្ខុហនិ

ទន្លោ សេដ្ឋោ មនុស្សសុ យោនិវក្យំ និកិត្តានិ ។

វេមស្សតរា ទន្លា អាជាដិយាវ សិទ្ធក

កុញ្ញាវ មរោណតា អត្តទន្លោ តតោ វេ ។

ន ហិ ឯតេហិ យាទេហិ កច្ឆយ្យ អតតំ ទិសំ

យថាត្ថនា សុទន្លេន ទន្លោ ទន្លេន កច្ឆនិ ។

វិនាសុ ន វិកម្មន្តិ វិប្បមត្តា បុទព្ពវ

ទន្លក្ខមី អនុប្បត្តា តេ លោកេ វិជិតាវិនោ ។

យស្ស្រិយានិ ការិតានិ

អជ្ឈតញ្ច ពហិទ្ធា ច សព្វលោកេ

និព្វិជ្ឈមី បរញ្ច លោកំ

កាលំ កត្ថនិ ការិតោ សុទន្លោនិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពួកជនរមែងនាំទូរពាហនៈ ដែលហាត់ហើយទៅកាន់ទីប្រជុំ ព្រះ
 រាជារមែងឡើងគង់ពាហនៈដែលហាត់ហើយ បណ្តាមនុស្សទាំង
 ឡាយ មនុស្សណា អត់ធន់នឹងពាក្យពោលគ្រោះគោះ មនុស្សនោះ
 ឈ្មោះថាជាអ្នកហាត់ហើយ ជាបុគ្គលប្រសើរផុត ។ សេះអស្សុតរក្ខ
 សេះសិន្ធពតាជាទេយ្យក្តី ដំរីដ៏ប្រសើរជាតុញ្ញរជាតិក្តី ដែលគេបង្ហាត់
 ហើយ ឈ្មោះថាជាសត្វប្រសើរ តែបុគ្គលអ្នកមានខ្លួនទូន្មានហើយ
 ប្រសើរជាងសត្វទាំងនោះ ។ បុគ្គលមិនគប្បីទៅកាន់ទិសដែលមិន
 ដែលទៅ គឺព្រះនិព្វាន ដោយយានទាំងឡាយនោះបានទេ លុះតែ
 បុគ្គលអ្នកមានខ្លួនទូន្មានហើយ ទើបទៅ(កាន់ទិស គឺព្រះនិព្វាន)
 ដោយខ្លួនដែលទូន្មានហើយ ទូន្មានល្អហើយ ។ ព្រះអរហន្ត
 ទាំងឡាយ រួចចាកកតប្បី ដល់ហើយនូវទន្ធក្រម គឺអរហន្តផល រមែង
 មិនកម្រើកក្នុងន័ត្តនឹងទិដ្ឋិផ្សេងៗ ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ឈ្មោះ
 ថា ជាអ្នកមានជ័យជំនះ ក្នុងលោក ។

ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ដែលព្រះវិណាស្រពណា ចំរើនហើយ
 ព្រះវិណាស្រពនោះ ឈ្មោះថាមានធម៌ចំរើនហើយ មាន
 ខ្លួនទូន្មានល្អហើយ ដឹងច្បាស់នូវការម្ស៊ីទាំងខាងក្នុងខាង
 ក្រៅ ក្នុងលោកទាំងពួងផង នូវលោកនេះផង នូវលោក
 ខាងមុខផង រមែងរង់ចាំនូវកាលកិរិយា តែប៉ុណ្ណោះ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិសោ

ឯវំ កកវា ការិតតោតិ មញ្ញាមំ តំ វេទនំ ការិតតំ ។

(១២៥) កុតោនុ ទុក្ខា សមុបាតតាមេតិ កុតោ-

ន្ទតិ សំសយបុត្តា វិមតិបុត្តា ទ្វេន្ទ្រកបុត្តា អនេកំ-

សបុត្តា ឯវំ នុខោ ន នុខោ កំ នុខោ កមំ នុខោតិ

កុតោនុ ។ ទុក្ខាតិ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិ-

ទុក្ខំ មរណទុក្ខំ ភោគបរិទេវទុក្ខំ ទោមនស្សបា-

យាសទុក្ខំ^(១) ឈរយំកំ ទុក្ខំ តិរច្ឆានយោជំកំ ទុក្ខំ

បិត្តិវិសយំកំ ទុក្ខំ ហនុសំកំ ទុក្ខំ កញ្ចកតិ-

មូលកំ^(២) ទុក្ខំ កញ្ចេបិតិមូលកំ ទុក្ខំ កញ្ចាវជ្ជានមូ-

លកំ ទុក្ខំ ជាតស្សបដិពទុក្ខំ ទុក្ខំ ជាតស្ស

បរាធម្មកំ ទុក្ខំ អត្ថបក្កមំ ទុក្ខំ បរាប-

កមំ ទុក្ខំ ទុក្ខទុក្ខំ សង្ខារទុក្ខំ វិបរិណាមទុក្ខំ

ចក្ខុរោតោ សោតរោតោ យានរោតោ ជីវរោតោ

១ ម. ឯត្ថន្តរ ព្យាសនំ ទុក្ខន្តិទិស្សតិ ។ ២ ម. តិរច្ឆានយោនិទុក្ខំ ចេត្តិវិសយទុក្ខំ មាទុសិ-
កតព្វេ ឧក្កន្តំ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្កេស

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានខ្លួនបានអបរំហើយ យ៉ាងនេះ ហេតុ
នោះ ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ឃើញថាព្រះអង្គជាអ្នកដល់នូវវេទ ជាអ្នកមាន
ខ្លួនបានអបរំហើយ ។

(១៤៥) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខទាំងនេះ កើតអំពីទំណាហ្ម⁺
ត្រង់ពាក្យថា អំពីទំណាហ្ម⁺ គឺ ជាសំនួរចំពោះសេចក្តីសង្ស័យ សំនួរ
ចំពោះសេចក្តីជឿជំនួល⁺ សំនួរចំពោះហេតុដែលបែកជាចំពាមព័រ សំនួរ
ចំពោះហេតុច្រើនយ៉ាង ថាយ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្តេចហ្ន៎⁺
ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) អំពីទំណាហ្ម⁺ ។
ពាក្យថា ទុក្ខ បានដល់ ជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ
សោកបរិទេវទុក្ខខោមនស្សបាយាសទុក្ខ ទុក្ខក្នុងនរក ទុក្ខក្នុងកំណើត
គឺរចាន ទុក្ខក្នុងបិត្តវិស័យ ទុក្ខជាបេសមនស្ស ទុក្ខមានការចុះកាន់
គភ៌ជាមូល ទុក្ខមានការតាំងនៅក្នុងគភ៌ជាមូល ទុក្ខមានការចេញចាក
គភ៌ជាមូល ទុក្ខដែលជាប់ចំពាក់របស់សត្វកើតហើយ ទុក្ខទាក់ទងអំពី
អ្នកដទៃ របស់សត្វដែលកើតហើយ ទុក្ខកើតអំពីការព្យាយាមរបស់ខ្លួន^៥
ទុក្ខកើតអំពីការព្យាយាម របស់បុគ្គលដទៃ ទុក្ខទុក្ខ^(១) សង្ខារទុក្ខ^(២)
បរិណាមទុក្ខ^(៣) រោគវដ្តក រោគត្របៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត

១ បានដល់ទុក្ខវេទនា ។ ២ ឧបេក្ខវេទនា ។ ៣ សុខវេទនា ។ អដ្ឋកថាមនុស្សត្ថ-
និទ្ទេស ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធិនិទ្ទេសោ

កាយវេកោ សីសវេកោ កណ្ណវេកោ មុខវេកោ
 ទន្លេវេកោ កាសោ សាសោ បិណសោ ឧហោ ជវេ
 ក្បន្ធុវេកោ មុច្ឆា បក្ខន្ធុកោ សុលា វិស្សន្ធុកោ
 ក្បន្ធុ គណ្ណោ កិលាសោ សោសោ អបមាវេ ទទ្ប
 កណ្ណ កន្ធុ រាសា វិត្តន្ធុកោ លោហិតំ បិត្តំ ម-
 ជ្យមេហោ អីសា បិដ្ឋកោ ភគន្ធុលា បិត្តសម្មដ្ឋាណា
 អាពាណា សេម្មសម្មដ្ឋាណា អាពាណា វិត្តសម្មដ្ឋាណា
 អាពាណា សន្និទ្ធាតិកោ អាពាណា ឧត្ថបរណាមជា
 អាពាណា វិសមបរិហារជា អាពាណា ឱបក្កមិកោ អា-
 ពាណា កម្មវិទាកជា អាពាណា សីតំ ឧណ្ហំ ជ័យច្ឆា
 បិទាសា ឧច្ឆាវេ បស្សាវេ ឱសមភសវតាតប-
 សីរីសបសម្មស្សន្ធុកំ មាតុមរណំ ទុក្ខំ បិតុមរណំ
 ទុក្ខំ ភាតុមរណំ ទុក្ខំ ភតិទិមរណំ ទុក្ខំ បុតុមរណំ
 ទុក្ខំ ជិតុមរណំ ទុក្ខំ ញាតិព្យាសនំ ទុក្ខំ^(១) ភោគព្យ-
 សនំ ទុក្ខំ សីលព្យាសនំ ទុក្ខំ ទិដ្ឋិព្យាសនំ ទុក្ខំ ។

១ ម. ឯត្ថន្តរេ វេទព្យាសនំ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូទីមិទ្ទេស

រោគកាយ រោគក្បាល រោគត្រចៀក រោគមាត់ រោគធ្មេញ ភ្នែក ហឺត
 រោគច្រមុះ រោគក្តៅក្រហាយ រោគស្គាំងស្គម រោគផ្លែ រោគខ្យល់ចាប់
 វិលមុខ រោគធ្លាក់ឈាម រោគចុកសៀត រោគចុះរាក យូន ឫស ស្រែង
 រឹងវៃ ឆ្អក ជំនួចពិស រមាស់ កម រោគកើតកងទី ដែលខ្មារ
 ដោយក្រចក យូនដែក ប្រមាត់ក្រហម ប្រមេរទឹកបាយ ឫសដូងដុះ
 រលកកែវ ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្វស្វ
 អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីសន្ធិបាត (គឺការកម្រិតប្រមាត់
 ស្វស្វនឹងខ្យល់ប្រជុំគ្នា) អាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ អាពាធកើត
 អំពីការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីការព្យាយាមរបស់អ្នក
 ឯទៀត អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ សម្រេក គម្លាត ទុរារៈ
 បស្សាវៈ ទុក្ខព្រោះសម្បជញ្ញនៃរបាម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងពស់
 ទុក្ខគឺមរណៈមាតា ទុក្ខគឺមរណៈបិតា ទុក្ខគឺមរណៈបងប្អូនប្រុស ទុក្ខ
 មរណៈបងប្អូនស្រី ទុក្ខគឺមរណៈបុត្រ ទុក្ខគឺមរណៈធីតា ទុក្ខគឺការវិនាស
 ញាតិ ទុក្ខគឺការវិនាសភោគៈ ទុក្ខគឺការវិនាសសីល ទុក្ខគឺការវិនាសទិដ្ឋិ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញៈនិទ្ទេសោ

យេសំ ធម្មានំ អាទិតោ សមុទានមំ បញ្ចាយតិ
 អនុដ្ឋមតោ និរោធា បញ្ចាយតិ ។ កម្មសង្ខស្សិតោ
 វិចារោ វិចាកសង្ខស្សិតំ កម្មំ នាមសង្ខស្សិតំ រូបំ
 រូបសង្ខស្សិតំ នាមំ ជាតិយា អនុកតំ ជរាយ អនុ-
 សដំ ព្យាធិនា អភិក្ខតំ មរណំ អត្តាហតំ ទុក្ខេ
 បតិដ្ឋិតំ អតាលំ អលេណំ អសរណំ អសរណីក្ខតំ
 ឥមេ វុច្ឆនំ ទុក្ខា ។ ឥមេ ទុក្ខា កុតោ សមុ-
 ទានតា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញតា កុតោ និព្វតា
 កុតោ អភិធម្មតា កុតោ ចាតុក្កតា កិដ្ឋនាមា
 កីសមុទយា កីបកវតិ ឥមេសំ ទុក្ខានំ មូលំ
 បច្ឆតិ ហេតុំ បច្ឆតិ និទានំ បច្ឆតិ សម្មំ បច្ឆតិ បកវំ
 បច្ឆតិ សមុដ្ឋានំ បច្ឆតិ អាហារំ បច្ឆតិ អាវម្មណំ
 បច្ឆតិ បច្ចយំ បច្ឆតិ សមុទយំ បច្ឆតិ យាចតិ
 អជ្ឈេសតិ បសាទេតិ កុតោនុ ទុក្ខា សមុទា-
 តតាមេ ។

មេត្តាមាណកេត្តញ្ញាធិស្ឋេស

ការកើតឡើង អំពីខាងដើមនៃធម៌ទាំងឡាយណា ប្រាកដ ការលក់
 ដោយការវិនាស (នៃធម៌ទាំងនោះ) ក៏ប្រាកដ ។ ផលអាស្រ័យកម្ម
 កម្មអាស្រ័យផល រូបអាស្រ័យនាម នាមអាស្រ័យរូប ជាប់គ្នាដាច់
 ជាប់តាម ត្រូវដករូបវីត ត្រូវព្យាប័ញ្ញាញី ត្រូវមរណៈគ្របសង្កត់
 តាំងនៅក្នុងទុក្ខ ឥតមានទីពឹង ឥតមានទីជ្រក ឥតមានទីពឹង
 ឥតមានទីពឹងនឹង ធម៌ទាំងនេះ លោកហៅថា ទុក្ខ ។ ទុក្ខទាំងនេះ
 ផ្សំផ្គុំមកអំពីណា កើតមកអំពីណា កើតព្រមអំពីណា លូតលាស់
 អំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដ អំពីណា មានអ្វីជាទីទាន
 មានអ្វីជាទីប្រជុំកើត មានអ្វីជាដែនឆ្នើមកើត (មេត្តាមាណាត)
 សួរឬសគល់ សួរហេតុ សួរទីទាន សួរកំណើត សួរហេតុជា
 ដែនឆ្នើមកើត សួរបម្រុងផ្លែ សួរអាហារ សួរការម្ហូប សួរបច្ច័យ
 សួរ សូម អរោធនា ជ្រះថ្លា ចំពោះទីប្រជុំកើត នៃទុក្ខទាំងនេះ
 ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សេចក្តីទុក្ខទាំងនេះ កើតអំពីទីណា⁺ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

(១២៦) យេកេចិ លោកស្មី អនេក្ក្រចាតិ យេ-
កេចិតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ^(១) អសេសំ
និស្សសំ បរិយាទាយវចនមេតំ យេកេចិតិ ។ លោ-
កស្មីន្តំ អនាយលោកេ មនុស្សលោកេ នេវលោកេ
ឡលោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេ ។ អនេ-
ក្ក្រចាតិ អនេកវិដា ធានប្បកាវា ទុក្ខាតិ យេកេចិ
លោកស្មី អនេក្ក្រចា ។ តេធាហ សោ ព្រាហ្មណោ

បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្មំ មេ តំ

(ឥច្ចាយស្មា មេត្តត្ថ)

មញាមិ តំ វេទនំ កាវតត្ថំ

កុតោ នុ ទុក្ខា សមុចាគតាមេ

យេកេចិ លោកស្មី អនេក្ក្រចាតិ ។

(១២៧) ទុក្ខស្ស វេ មំ បកវំ អប្បច្ចសិ (មេត្តត្ថតិ ភគវា)

តន្តោ បរិក្ខាមិ យថា បដាជំ

ឧបជិ និទានា បកវន្តំ ទុក្ខា

យេកេចិ លោកស្មី អនេក្ក្រចា ។

១ ម. សព្វំ សព្វាវត្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(១៤៦) ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថាឯណាមួយ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិន មានសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ឯណាមួយ ⁺នេះជាពាក្យរួម ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ឧទ្ធឲលោក ធាតុ- លោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ជាច្រើនប្រការ គឺទុក្ខទាំងឡាយផ្សេងៗ ជាច្រើន មានប្រការផ្សេងៗ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ទុក្ខទាំងឡាយ ណាមួយ ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះសួរថា

(មេត្តាមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ នូវ សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យបាន ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ ឃើញថា ព្រះអង្គជាអ្នកដល់នូវវេទ ជាអ្នកមានខ្លួនបានអប់រំ ហើយ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក សេចក្តីទុក្ខទាំងនេះ កើតមកដ៏ធំណា ⁺ហ្ន៎ ។

(១៤៧) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តា) អ្នកសួរហេតុជាដៃន ផ្ដើមកើតនៃសេចក្តីទុក្ខ នឹងតថាគត តថាគតដឹងយ៉ាងណា នឹង ប្រាប់ហេតុជាដៃនផ្ដើមកើតនៃសេចក្តីទុក្ខនោះ ដល់អ្នក យ៉ាង នោះ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្ដើមកើតឡើងព្រោះទប់ជំនាន់ ។

មេត្តាមាណវិក្ខបញ្ញាឆន្ទៈសោ

(១២៨) ទុក្ខស្ស វេ មំ បកវំ អប្បច្ចស័តិ ទុក្ខស្សតិ
 ជាតិទុក្ខស្ស ជរាទុក្ខស្ស ព្យាធិទុក្ខស្ស មរណាទុ-
 ក្ខស្ស សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សនាយាសទុក្ខ-
 ស្សតិ ទុក្ខស្ស ។ វេ មំ បកវំ អប្បច្ចស័តិ មំ
 ទុក្ខស្ស មូលំ បុច្ចសំ ហេតុំ បុច្ចសំ និទានំ បុច្ចសំ
 សម្មំ បុច្ចសំ បកវំ បុច្ចសំ សមុដ្ឋានំ បុច្ចសំ អា-
 ហារំ បុច្ចសំ អារម្មណំ បុច្ចសំ បច្ចយំ បុច្ចសំ
 សមុទយំ បុច្ចសំ យាចសំ អដ្ឋេសសំ បសាទេស័តិ
 ទុក្ខស្ស វេ មំ បកវំ អប្បច្ចសំ ។ មេត្តត្វតិ ភគវ-
 តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវតិ តារវ-
 ជិវចនមេតិ ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ចតិ យទិទំ
 ភគវតិ មេត្តត្វតិ ភគវ ។

(១២៩) តន្តោ បវត្តាមិ យថា បជាជន្តិ តន្តោ
 បវត្តាមីតិ តំ តេ ទុក្ខស្ស មូលំ បវត្តាមិ

មេត្តាមាណវិញញ្ញនិទ្ទេស

(១២៨) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកសួរហេតុជាដែនផ្ដើមកើតនៃ
 សេចក្ដីទុក្ខនឹងតថាគត ត្រង់ពាក្យថា នៃសេចក្ដីទុក្ខ គឺ នៃជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ
 ព្យាធុទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខ ទោមនស្សបាយាសទុក្ខ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នៃសេចក្ដីទុក្ខ ។ ពាក្យថា អ្នកសួរហេតុជាដែន
 ផ្ដើមកើត (នៃសេចក្ដីទុក្ខ) នឹងតថាគត គឺអ្នកសួរបួសគល់នៃទុក្ខ នឹង
 តថាគត សួរហេតុ សួរនិទាន សួរកំណើត សួរការផ្ដើមកើត សួរ
 សម្បជាន សួរអាហារ សួរការម្ស្នក សួរបច្ច័យនៃទុក្ខ សួរ សូម អាពាធនា
 ជ្រះថ្លា ចំពោះហេតុជាទីប្រជុំកើត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកសួរ
 ហេតុជាដែនផ្ដើមកើតនៃសេចក្ដីទុក្ខនឹងតថាគត ។ ពាក្យថា មេត្តា គឺព្រះ
 មានព្រះភាគទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ⁺ ខ្លះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ចតិថា
 ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មាន
 ពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តា ។

(១២៩) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតដឹងយ៉ាងណា នឹងប្រាប់ហេតុ
 ជាដែនផ្ដើមកើតនោះ ដល់អ្នក យ៉ាងនោះ ត្រង់ពាក្យថា តថាគតនឹងប្រាប់
 ហេតុជាដែនផ្ដើមកើត⁺ គឺ តថាគតនឹងប្រាប់បួសគល់ នៃទុក្ខនោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្វឡនិទ្ទេសោ

ហេតុំ បវត្ថាមិ និទានំ បវត្ថាមិ សម្ពុតំ បវត្ថាមិ
 បកវំ បវត្ថាមិ សមុដ្ឋានំ បវត្ថាមិ អាហារំ បវត្ថាមិ
 អាម្មណំ បវត្ថាមិ បច្ចយំ បវត្ថាមិ សមុទយំ
 បវត្ថាមិ អាចិត្តិស្សាមិ នេសេស្សាមិ បញ្ញាបេស្សាមិ
 បដ្ឋបេស្សាមិ វិវេស្សាមិ វិភជេស្សាមិ ឧត្តានីករស្សាមិ
 បកាសេស្សាមីតិ តន្តោ បវត្ថាមិ ។ យថា បដានន្តិ
 យថា បដានន្តោ អាដានន្តោ វិដានន្តោ បដិវិដានន្តោ
 បដិវិជ្ឈន្តោ ន ឥតិហិតិហំ ន ឥតិកាយ ន បរម្ម-
 រាយ ន បិដកសម្មទាយ ន តក្កហេតុ ន នយហេតុ
 ន អាការបរិតក្កេន ន និដ្ឋិនិជ្ឈានត្វន្តិយា សាមិ
 សយមកិញ្ញាតំ អត្ថប្បវត្តកំ ធម្មំ កថយិស្សាមីតិ^(១)
 យថា បដានំ ។

១ ម. ធម្មន្តរេ តំ បរិពាមតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចុវ្ភសិទ្ធសោ

ដល់អ្នក នឹងប្រាប់ហេតុ នឹងប្រាប់និទាន នឹងប្រាប់កំណើត នឹងប្រាប់ហេតុ
 ជាដៃនឆ្លើមកើត នឹងប្រាប់សមុជ្ជាន នឹងប្រាប់អាហារ នឹងប្រាប់ការម្ស្នាក់
 នឹងប្រាប់បច្ច័យ គឺនឹងប្រាប់ នឹងបង្ហាញ នឹងសំដែង នឹងបញ្ចក្ខ នឹងតាំងទុក
 នឹងបើក នឹងបែក នឹងធ្វើឲ្យរក់ នឹងប្រកាសឲ្យហេតុជាទីប្រជុំកើត ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នឹងប្រាប់ហេតុ ជាដៃនឆ្លើមកើតនោះ ដល់អ្នក ។
 ពាក្យថា តថាគតជីវិយាណិណា គឺតថាគតជីវិ ជីវិទូទៅ ជីវិច្ចាស ជីវិ
 ចំពោះ ចាក់ច្នៃ ដោយប្រការយាណិណា គឺមិនមែនដោយអាងថាដូច្នេះ ។
 មិនមែនដោយពូថាដូច្នេះ មិនមែនដោយត ។ គ្នា មិនមែនដោយការ
 ផ្សំតាមគម្រា មិនមែនដោយហេតុនៃសេចក្តីត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុ
 នៃការយល់ មិនមែនដោយសេចក្តីរិះគិតតាមអាការ មិនមែនតាម
 សេចក្តីយល់ឃើញ ការពិនិត្យ នឹងសេចក្តីចូលចិត្តទេ តថាគតសំដែងធម៌
 ដែលតថាគតត្រាស់ជីវិឯង ដោយខ្លួនឯង ជាធម៌ជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតជីវិ យាណិណា ។

មេត្តាមាលាវិក្សញ្ញាធិន្ទេសោ

[១៥០] ឧបធិនិទានា បកវន្តំ ទុក្ខាតំ ឧបធិតំ
 នស ឧបធិ តណ្ហាបធិ ទិដ្ឋបធិ កក្កេសបធិ កម្មបធិ
 ទុច្ចរិតបធិ អាហារបធិ បដិប្បបធិ ចតុស្សោ ឧទាទិដ្ឋ-
 ធាតុយោ ឧបធិ ធន អដ្ឋតិកានំ អាយតនានំ ឧបធិ
 ធន វិញ្ញាណកាយា ឧបធិ សត្វំបិ ទុក្ខំ ទុក្ខដ្ឋេន ឧបធិ
 ឥមេ វុច្ឆន្តំ នស ឧបធិ ។ ទុក្ខាតំ ជាតិទុក្ខំ
 ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិនេនទុក្ខ-
 ខោមនស្សទាយាសទុក្ខំ ។ មេ ។ ព្យាធិនា អភិក្ខន្តំ
 មរណាន អញ្ញាហន្តំ ទុក្ខេ បតិដ្ឋន្តំ អតាណំ អលេណំ
 អសរណំ អសរណភ្នន្តំ ឥមេ វុច្ឆន្តំ ទុក្ខា ។ ឥមេ
 ទុក្ខា ឧបធិនិទានា ឧបធិហេតុកា ឧបធិប្បវច្ឆយា
 ឧបធិការណា ហោន្តំ សម្ពវន្តំ បកវន្តំ ជាយន្តំ
 សញ្ញាយន្តំ និព្វត្តន្តំ ចាតុកវន្តិតំ ឧបធិនិទានា បកវន្តំ
 ទុក្ខា ។

[១៥១] យេកេចិ លោកស្មី អនេក្ខនាតិ
 យេកេចិតិ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ
 និស្សេសំ បរិយាទាយវចនបេតិ យេកេចិតិ ។

មេត្តាភាពវិញ្ញាណធម៌

(១៥០) ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្ដើមកើតឡើង ព្រោះទុប្បដិ
 ជាទីបាន ត្រង់ពាក្យថា ទុប្បដិ បានដល់ទុប្បដិ ១០ គឺតណ្ហាបដិ ទិដ្ឋបដិ
 ភិលេស្សបដិ កម្មបដិ ទុច្ចរិតបដិ អាហារបដិ បដិយ្យបដិ ទុបាទិទ្ធ-
 ធាតុ ៤ ជាទុប្បដិ កាយតនៈខាងក្នុង ៦ ជាទុប្បដិ វិញ្ញាណកាយ ៦
 ជាទុប្បដិ សូម្បីទុក្ខទាំងអស់ ឈ្មោះថា ទុប្បដិ ដោយសេចក្តីថាជាទុក្ខ
 ទាំងនេះ ហៅថា ទុប្បដិ ១០ ។ ពាក្យថា ទុក្ខ បានដល់ជាតិទុក្ខ
 ជកទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សបាយាស-
 ទុក្ខ ។ ។ ការត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ការត្រូវមរណៈកំចាត់បង់ ការតាំងនៅ
 ក្នុងទុក្ខ ការផ្ដាច់ទីពឹង ការផ្ដាច់មានទីជ្រកកោន ការផ្ដាច់ទីពឹង ការផ្ដាច់ទីពុំ
 រឹង ទាំងនេះ ហៅថា ទុក្ខ ។ ទុក្ខទាំងនេះ មាន កើតមាន ផ្ដើមកើត
 កើតឡើង លូតលាស់ ដុះដាល ព្រោះទុប្បដិជាទីបាន ព្រោះទុប្បដិជាហេតុ
 ព្រោះទុប្បដិជាបច្ច័យ ព្រោះទុប្បដិជាភាវណ៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្ដើមកើតឡើង ព្រោះទុប្បដិជាទីបាន ។

(១៥១) ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយជាច្រើនប្រការ
 ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់
 មិនមានសល់ ផុតសល់ ពាក្យថា ណាមួយ ខ្លះជាពាក្យប្រមូល ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូឡនិទ្ទេសោ

លោកស្ម័គ្គំ អនាមិលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវ-

លោកេ ឧទ្ធុលោកេ ធាតុលោកេ អាយតន-

លោកេ ។ អនេក្ខន្ធាតុំ អនេកវិជា ធានប្បការា

ទុក្ខាតុំ យេកេចំ លោកស្ម័គ្គំ អនេក្ខន្ធា ។

តេនាហ ភក្កា

ទុក្ខស្ស វេ មំ បកវំ អប្បច្ចសំ

(មេត្តត្វតិ ភក្កា)

តន្តេ បវត្តាមិ យថា បដានំ

ឧបដិនិទានា បកវន្តំ ទុក្ខា

យេកេចំ លោកស្ម័គ្គំ អនេក្ខន្ធាតុំ ។

(១៥២) យោ វេ អវិជ្ជា ឧបដិ ករោតិ

បុនប្បវនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្តោ

តស្មា បដានំ ឧបដិ ន កយិរា

ទុក្ខស្ស ជាតិប្បករាធម្មស្សំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធសោ

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវ-
លោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា
ជាច្រើនប្រការ គឺ ទុក្ខទាំងឡាយផ្សេងៗ ជាច្រើន មានប្រការផ្សេងៗ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើន
ប្រការ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តគូ) អ្នកសួរហេតុជា
ដែនផ្តើមកើត នៃសេចក្តីទុក្ខ នឹងតថាគត តថាគតដឹង
យ៉ាងណា នឹងប្រាប់ហេតុ ជាដែនផ្តើមកើត នៃសេចក្តីទុក្ខ
នោះ ដល់អ្នក យ៉ាងនោះ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ
ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្តើម
កើតឡើង ព្រោះទុបធិជាធិបាទ ។

(១៥២) បុគ្គលណា មិនចេះ តែងធ្វើទុបធិឲ្យកើតឡើង បុគ្គលល្ងង់
ខ្សោនោះ រមែងបានទុក្ខរឿយៗ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល
កាលដឹងច្បាស់ ជាអ្នកពិចារណាយើង ឲ្យជាតិជាដែនផ្តើម
កើតនៃទុក្ខ មិនគប្បីធ្វើឲ្យទុបធិឡើយ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

[១៥៣] យោ វេ អវិជ្ជា ឧបដ្ឋី កកោត្តតិ យោតិ
 យោ យាទិសោ យថាយុត្តោ យថាវិហិតោ យថាប-
 កាវោ យំហំនប្បត្តោ យំធម្មសមន្មាគតោ ឧត្តិយោ វា
 ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ធោ វា គហដ្ឋោ វា
 បព្វជិតោ វា ទេវោ វា មនុស្សោ វា ។ អវិជ្ជាតិ អវិជ្ជា
 អវិជ្ជាគតោ អញ្ញាណំ អវិភាវំ ទុប្បញ្ញោ ។ ឧបដ្ឋី ក-
 កោត្តតិ តណ្ហាបដ្ឋី កកោត្ត ធិដ្ឋបដ្ឋី កកោត្ត កិលេស្វ-
 បដ្ឋី កកោត្ត កម្មបដ្ឋី កកោត្ត ទុច្ឆរត្ថបដ្ឋី កកោត្ត
 អាហារ្យបដ្ឋី កកោត្ត បដ្ឋយ្យបដ្ឋី កកោត្ត ចតុស្សោ
 ឧបាទិទ្ធនាតុយោ ឧបដ្ឋី កកោត្ត ធន អដ្ឋត្តិកានិ
 អាយតនានិ ឧបដ្ឋី កកោត្ត ធន វិញ្ញាណកាយេ ឧបដ្ឋី
 កកោត្ត ជនេតិ សញ្ញនេតិ និព្វត្តេត្តតិ អវិជ្ជា ឧបដ្ឋី
 កកោត្ត ។

[២៥២] បុនប្បដ្ឋំ ទុក្ខមុបេតិ មន្ទោតិ បុនប្បដ្ឋំ
 ទុក្ខមុបេតិតិ បុនប្បដ្ឋំ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិ-
 ទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខោមនស្សទា-
 យាសទុក្ខំ ឯតិ ឧបេតិ ឧបកក្ខតិ កណ្ហាតិ
 បរាមសតិ អភិនិវេសតិតិ បុនប្បដ្ឋំ ទុក្ខមុបេតិ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធផល

(១៥៣) ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនចេះ តែងធ្វើទុបដ្ឋឲ្យកើត
 ឡើង ត្រង់ពាក្យថា ណា គឺ ឯណា បែបណា ប្រកបយ៉ាងណា មាន
 បែបផែនយ៉ាងណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់នូវឋានៈយ៉ាងណា
 ប្រកបដោយធម៌ណា ទោះជាគ្រូត្រឡប់ ព្រាហ្មណ៍ត្រឡប់ វេស្វៈត្រឡប់ សុទ្ធៈត្រឡប់
 ត្រហស្តត្រឡប់ បព្វជិតត្រឡប់ ទេវតាត្រឡប់ មនុស្សត្រឡប់ ។ ពាក្យថា មិនចេះ គឺ
 បុគ្គលជាអ្នកមិនចេះ តាំងនៅក្នុងអវិជ្ជា ជាអ្នកគ្មានញាណ មិនឈ្វេង
 យល់ អាប័នតប្រាជ្ញា ។ ពាក្យថា ធ្វើទុបដ្ឋ គឺធ្វើតណ្ហបដិ ធ្វើទិដ្ឋ-
 បដិ ធ្វើកិលេសុបដិ ធ្វើកម្មបដិ ធ្វើទុច្ចរិតុបដិ ធ្វើអាហារុបដិ
 ធ្វើបដិយុបដិ ធ្វើទុបដិ គឺទុបដិធាតុ ៤ ធ្វើទុបដិ គឺអាយតនៈខាង
 ក្នុង ៦ ធ្វើ ឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម បង្កើតនូវទុបដិ គឺពួកវិញ្ញាណ ៦
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណា មិនចេះ តែងធ្វើទុបដ្ឋ
 ឲ្យកើតឡើង ។

(១៥៤) ពាក្យថា បុគ្គល ល្ងង់ខ្សោ (នោះ) វេមន៍បានទុក្ខ
 រឿយ ។ ត្រង់ពាក្យថា វេមន៍បានទុក្ខរឿយ ។ គឺ ដល់ ចូលដល់
 ចូលទៅដល់ កាន់យក ស្លាបអង្គីល ជាប់ចំពាក់ ចំពោះជាតិទុក្ខ
 ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខ ចោមនស្សបាឃាសទុក្ខ
 រឿយៗ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេមន៍បានទុក្ខរឿយ ។ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

មន្តោតិ មន្តោ មន្តោ អវិជ្ជា អវិជ្ជាតតោ អញ្ញាណំ

អវិការី ទុប្បញ្ញោតិ បុនប្បនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្តោ ។

(១៥៥) តស្មា បដានំ ឧបដិ ន កាយិកតិ តស្មាតិ

តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា

ឯតំ អាទិនំ សម្មស្សមាទោ ឧបដិស្វតិ តស្មា ។

បដានន្តិ បដានន្តោ អាដានន្តោ វិដានន្តោ បដិវិដា-

នន្តោ បដិវិជ្ជន្តោ សព្វេ សង្ខារ អនិច្ចាតិ បដានន្តោ

អាដានន្តោ វិដានន្តោ បដិវិដានន្តោ បដិវិជ្ជន្តោ សព្វេ

សង្ខារ ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។

យន្តិកា សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តំ បដានន្តោ

អាដានន្តោ វិដានន្តោ បដិវិដានន្តោ បដិវិជ្ជន្តោ ។

លុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

ពាក្យថា ល្ងង់ខ្លា គឺជាអ្នកល្ងង់ វង្វេង មិនចេះ តាំងនៅក្នុងអវិជ្ជា
ជាអ្នកគ្មានញាណ មិនល្បឿនយល់ ឥតប្រាជ្ញា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) បុគ្គលល្ងង់ខ្លា (នោះ) វេចផុតទុក្ខរឿយ ។ ។

(១៩៥) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលកាលដឹង
ច្បាស់ មិនតប្បវិជ្ជនូវឧបធិឡើយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺ ព្រោះ
ហេតុដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ
ព្រោះនិទាននោះ បុគ្គលកាលឃើញច្បាស់នូវទោសនុ៎ះ ក្នុងឧបធិទាំង
ឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ។ ពាក្យថា
កាលដឹងច្បាស់ គឺ កាលដឹងច្បាស់ កាលដឹងទួល កាលដឹង
វិសេស កាលដឹងចំពោះ កាលចាក់ធ្លុះថា សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង
កាលដឹងច្បាស់ កាលដឹងទួល កាលដឹងវិសេស កាលដឹងចំពោះ
កាលចាក់ធ្លុះថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ ថា ធម៌ទាំងពួង ជាអនត្តា
។ បេ ។ កាលដឹងច្បាស់ កាលដឹងទួល កាលដឹងវិសេស កាល
ដឹងចំពោះ កាលចាក់ធ្លុះថា ធម្មជាតិណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើង
ជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញាតិទ្វេសោ

ឧបស័ ន កាយិកាតិ តណ្ហាបស័ ន ករេយ្យ ទិដ្ឋបស័
 ន ករេយ្យ កិលេស្វបស័ ន ករេយ្យ កម្មបស័
 ន ករេយ្យ ទុច្ចរិត្វបស័ ន ករេយ្យ អាហារ-
 រូបស័ ន ករេយ្យ បដិយ្យបស័ ន ករេយ្យ ចតុស្សោ
 ឧបាទិដ្ឋតាតុយោ ឧបស័ ន ករេយ្យ ន អដ្ឋតិកានិ
 អាយតនានិ ឧបស័ ន ករេយ្យ ន ជនេយ្យ ន
 សញ្ញនេយ្យ ន ទិព្វត្ថេយ្យានិ តស្មា បដានំ ឧបស័
 ន កាយិកា ។

(១២៦) ទុក្ខត្ថស្សតិ ជាតិទុក្ខត្ថស្ស ជរាទុក្ខត្ថស្ស
 ព្យាទិទុក្ខត្ថស្ស មរណទុក្ខត្ថស្ស សោកបរិទេវទុក្ខ-
 គោមនស្សតាហាសទុក្ខត្ថស្ស បកវនុបស្សី មូលា-
 នុបស្សី ហេតានុបស្សី ទិដ្ឋានុបស្សី សម្ពាទុ-
 បស្សី សមុដ្ឋានុបស្សី អាហារានុបស្សី អាម្មណា-
 នុបស្សី បច្ចុយានុបស្សី សទ្ធិយានុបស្សី ។
 អនុបស្សនា វត្ថុតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បដាននា
 ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចារោ សម្មាទិដ្ឋិ ។

មេត្តាមាណាវប្បញ្ញាណខ្មែរ

ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើទុបដិឡើយ គឺមិនគប្បីធ្វើតណ្ហាបដិ មិនគប្បី
 ធ្វើទិដ្ឋបដិ មិនគប្បីធ្វើកិលេសុបដិ មិនគប្បីធ្វើកម្មបដិ មិនគប្បីធ្វើ
 ទុច្ចរិតបដិ មិនគប្បីធ្វើអាហារុបដិ មិនគប្បីធ្វើបដិយុបដិ មិនគប្បី
 ធ្វើទុបដិ គឺទុក្ខទិន្ននាគុ ៤ មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បី
 ឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីបង្កើតនូវទុបដិ គឺអាយតនៈខាងក្នុង ៦ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលកាលដឹងច្បាស់ មិន
 គប្បីធ្វើទុបដិឡើយ ។

(១៤៦) ពាក្យថា នៃទុក្ខ សេចក្តីថា បុគ្គលពិចារណាឃើញ
 ហេតុជាដៃនឆ្នើមកើត ពិចារណាឃើញឫសគល់ ពិចារណាឃើញហេតុ
 ពិចារណាឃើញនិខាន ពិចារណាឃើញកំណើត ពិចារណាឃើញ
 សមុជ្ឈាន ពិចារណាឃើញអាហារ ពិចារណាឃើញអារម្មណ៍ ពិចារ-
 ណាឃើញបច្ច័យ ពិចារណាឃើញទីប្រជុំកើតឡើង នៃជាតិទុក្ខ ជរា-
 ទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកចរិទេវទុក្ខទោមនស្សប្បាយាសទុក្ខ ។
 បញ្ញា លោកហៅថា ការពិចារណាឃើញ បានដល់ប្រាថ្នា ការដឹង
 ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

នំមាយ អនុបស្សនាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ ហោតិ

សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបដ្ឋោ

សមុបបដ្ឋោ សមបដ្ឋាគតោ សោ វុច្ចតិ អនុបស្ស័តិ

ទុក្ខស្ស ជាតិប្បករណុបស្ស័ ។ តេនាហ ភករា

យោ វេ អវិជ្ជា ឧបធិ កកោតិ

បុណប្បនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្តោ

តស្មា បដានំ ឧបធិ ន កយិរា

ទុក្ខស្ស ជាតិប្បករណុបស្ស័តិ ។

(១៥៧) យន្តំ អប្បច្ចម អកេត្តយំ នោ

អតំ តំ បុត្តាម តទិដ្ឋុ ព្រហ្ម

កមំ នុ ជីវា វិវាទន្តំ ឱយំ

ជាតិជ្ជំ សោកបរិទ្កវត្តា

តម្មេ មុនំ សាធុ វិយាករោហិ

តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធសោ

បុគ្គលជាអ្នកសែបនៃប មូលមិត្ត ជិតជិត កៀកកើយ ផ្នែកផ្គូផ្គង
កើតឡើងជាមួយ ប្រកបដោយការពិចារណាយើង គឺបញ្ញានេះ បុគ្គល
នោះ លោកហៅថា អ្នកពិចារណាយើង ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់
ត្រាស់ថា ជាអ្នកពិចារណាយើងនូវជាតិ ជាដែនផ្ដើមកើតនៃទុក្ខ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនចេះ តែងធ្វើនូវឧបធិឲ្យកើតឡើង បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ
នោះ រមែងបានទុក្ខរឿយៗ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលកាល
ដឹងច្បាស់ ជាអ្នកពិចារណាយើង នូវជាតិជាដែនផ្ដើមកើត
នៃទុក្ខ មិនគប្បីធ្វើនូវឧបធិឡើយ ។

(១៥៧) (មេត្តត្តិទូលថា) យើងខ្ញុំ បានទូលសួរសេចក្ដីណា
ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់សេចក្ដីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ យើងខ្ញុំសូម
សួរសេចក្ដីឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្ដី
នោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ឆ្លងឈ្នះផង ជាតិឧបាសន លោកៈ
នឹងបរិវេណផង ដោយប្រការដូចម្ដេចហ្ន៎ សូមព្រះអង្គជាមុន
ដោះស្រាយនូវឧបាយជាគ្រឿងឆ្លងនោះ ដល់យើងខ្ញុំ ព្រោះ
ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ធម៌នោះហើយ ។

មេត្តាមាណវិក្យញ្ញនិទ្ទេសោ

(១៥៨) យន្តំ អប្បច្ចម អកត្តយំ នោតិ យំ តំ

អប្បច្ចម អយាច្ចម អជ្ឈេសិម បសាទិម ។ អកត្ត.

យំ នោតិ នោ អកត្តំ តំ អាចិត្តំ តំ នេសេសិ

តំ បញ្ចាបិ តំ បដ្ឋាបិ តំ វិវិ តំ វិភជិ តំ ឧត្តា

ដិមកាសិ តំ បកាសិ តំ យន្តំ អប្បច្ចម អកត្តយំ

នោ ។

(១៥៩) អញ្ចំ តំ បុត្តាម តទិដ្ឋុ ព្រហ្មំ កបំ ធុ

ជីវា វិតរុទ្ធំ ឱយំ ជានិដ្ឋំ សោកបរិទ្ធពញ្ញាតិ កបំ

ទុតិ សំសយបុត្តា វិមតិបុត្តា ទ្វេទ្ឋកបុត្តា អនេតំ-

សបុត្តា ឯវំ ធុ ខោ ន ធុ ខោ កី ធុ ខោ កបំ

ធុ ខោតិ កបំ ធុ ។ ជីវតិ ជីវា បណ្ឌិតា បញ្ច-

វន្តោ ពុទ្ធិមន្តោ ញាណំនោ វិការំនោ មេធាវំនោ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញានិទ្ទេស

(១៥៨) ពាក្យថា យើងខ្ញុំបានទូលស្នូរនូវសេចក្តីណា ព្រះអង្គបាន
 ត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់យើងខ្ញុំ គឺយើងខ្ញុំបានសួរ បានសូម បាន
 អាណា បានជ្រះថ្លាចំពោះសេចក្តីណា ។ ពាក្យថា ព្រះអង្គបានត្រាស់
 ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ គឺ ព្រះអង្គបានសំដែងប្រាប់សេចក្តីនោះ
 ពន្យល់សេចក្តីនោះ បញ្ញត្តិសេចក្តីនោះ ផ្តួចផ្តើមនូវសេចក្តីនោះ បើក
 សេចក្តីនោះ បែកសេចក្តីនោះ ធ្វើឲ្យរាក់សេចក្តីនោះ ប្រកាសសេចក្តី
 នោះ ដល់យើងខ្ញុំ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) យើងខ្ញុំបានទូលស្នូរនូវ
 សេចក្តីណា ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ ។

(១៥៩) អធិប្បាយពាក្យថា យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីឯទៀតចំពោះ
 ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ អ្នកប្រាជ្ញតាំងឡាយ ឆ្លងឈ្មោះផង
 ជាតិជនផង សោកៈនឹងបរិទេវៈផង ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ត្រង់ពាក្យថា
 ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ គឺជាសំនួរចំពោះសេចក្តីសង្ស័យ សំនួរចំពោះ
 សេចក្តីនឿយឆ្ងល់ សំនួរចំពោះផ្លូវបែកជាចំពាមពីរ សំនួរចំពោះហេតុ
 ច្រើនយ៉ាង ថា យ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្តេចហ្ន៎ ដោយប្រការ
 ដូចម្តេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ពាក្យថា
 អ្នកប្រាជ្ញតាំងឡាយ គឺអ្នកប្រាជ្ញ បណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញា អ្នកមានយោបល់
 អ្នកមានញាណ អ្នកមានការឈ្វេងយល់ អ្នកមានប្រាជ្ញាច្នៃប្រឌិត ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បឡង្គិទ្ទេសោ

ឡឹយន្តិ កាមោយំ ភវេយំ ទិដ្ឋោយំ អវិជ្ជោយំ ។
 ជាតិភិ យា តេសំ តេសំ សុត្តានំ តម្មិ តម្មិ
 សុត្តនិកាយេ ជាតិ សញ្ញាតិ ឡឹក្កនំ និព្វតិ
 អភិនិព្វតិ ខន្ធានំ ពាក្យភារេ អាយតនានំ បដិលា-
 ភោ ។ ជរាភិ យា តេសំ តេសំ សុត្តានំ តម្មិ
 មម្ហិ សុត្តនិកាយេ ជរា ជីវណាតា ខណ្ឌិក្ខំ ចាលិក្ខំ
 វលិត្តចតា អាយុនោ សំហានិ វេទ្រិយានំ បរិចា-
 កោ ។ សោកោតិ ញាតិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
 ភោគព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស រោគព្យាសនេន វា
 ធុដ្ឋស្ស សីលព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យាសនេន
 វា ធុដ្ឋស្ស អញ្ញាតវាសនេន វា ព្យាសនេន សមដ្ឋា-
 ភកស្ស អញ្ញាតវាសនេន វា ទុក្ខធម្មេន ធុដ្ឋស្ស
 សោកោ សោចនា សោចិត្តំ អន្តោសោកោ
 អន្តោបរិសោកោ អន្តោធាហោ អន្តោបរិធាហោ
 ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា ធាមនស្សំ សោកសល្លំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

ពាក្យថា ឧបាសិកា បាទដល់ ឧបាសិកាម ឧបាសិកា ឧបាសិកា ឧបាសិកា ឧបាសិកា
 អវិជ្ជា ។ ពាក្យថា ជាតិ បាទដល់កំណើត ការកើតព្រម ការចុះកាន់គភ៌
 ការផ្ដួចផ្ដើមឡើង ការកើតឡើងចំពោះ ការប្រាកដឡើងនៃខន្ធ ការ
 បាទចំពោះនូវអាយតនៈ នៃពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងសុត្តនិកាយនោះ ។ ។

ពាក្យថា ជន បាទដល់ ការចាស់ ការត្រាំត្រា ការឆ្ពោះធ្មេញ
 ការស្លុតស្លាក់ ការជ្រួញជ្រវិស្សក ការញ្ចប់យអាយុ ការចាស់ទុំ
 នៃឥន្ទ្រិយ របស់ពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងសុត្តនិកាយនោះ ។ ។ ពាក្យថា
 សោក គឺ ការសោកស្ដាយ អាការជាទីសោកស្ដាយ ភាពនៃការ
 សោកស្ដាយ ការស្លុតខាងក្នុង ការស្រពោនខាងក្នុង ការក្លាខាងក្នុង
 ការរលេញខាងក្នុង អាការជាទីសញ្ញាបំបាត់នៃចិត្ត ការអាក់អន់ចិត្ត
 សរគឺការសោក របស់បុគ្គល ដែលត្រូវសេចក្ដីវិនាសញាតិ ប៉ះពាល់
 ឬត្រូវសេចក្ដីវិនាសនៃភោគៈ ប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្ដីវិនាសគឺភោគ ប៉ះពាល់
 ឬត្រូវសេចក្ដីវិនាសសីល ប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្ដីវិនាសគឺទិដ្ឋិ ប៉ះពាល់ ឬ
 ប្រកបដោយសេចក្ដីវិនាសណាមួយ ឬក៏ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយ ប៉ះពាល់ ។

បរិទេវេតិ ញាតិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យាស-
 នេន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីល-
 ព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
 អញ្ញាតវាទនេន វា ព្យាសនេន សមញ្ញាតវាទនេន អញ្ញ-
 ាតវាទនេន វា ទុក្ខធម្មនេន ធុដ្ឋស្ស អាទេវេ បរិទេ-
 វេ អាទេវេន បរិទេវេន អាទេវេតន្តំ បរិទេវេតន្តំ លា-
 ហោ បលាហោ វិប្បលាហោ លាលប្បោ លាលប្បោ-
 យនា លាលប្បាយិតន្តំ ។ កថំ នុ ជីវា វិវាទន្តំ
 ឱយំ ជាតិជ្ឈំ សោកបរិទ្គវញ្ញាតិ កថំ ជីវា ឱយញ្ច
 ជាតិជ្ឈញ្ច សោកញ្ច បរិទ្គវញ្ច វាទន្តំ ឧត្តវាទន្តំ បវាទន្តំ
 សមតិក្កមន្តំ វិវាទន្តំ កថំ នុ ជីវា វិវាទន្តំ ឱយំ
 ជាតិជ្ឈំ សោកបរិទ្គវញ្ច ។

(១៦០) តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហិតំ តន្តំ យំ
 បុត្តាមិ យំ យាបាមិ យំ អដ្ឋោសាមិ យំ បសាទេមិ ។
 មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បដិទេសា ។ បេ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញាសិទ្ធិស

ពាក្យថា សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល គឺ ការខ្សឹកខ្សួល អាការយំ អាការខ្សឹកខ្សួល
 ភាពនៃការយំ ភាពនៃការខ្សឹកខ្សួល ការទួញរៀបរាប់ ការពោលរៀបរាប់
 ការរៀបរាប់ដែល ។ ការពោលរំលឹក អាការនៃការពោលរំលឹក ភាព
 នៃការពោលរំលឹក នៃចក្ខុវិស័យដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ ឬត្រូវ
 សេចក្តីវិនាសគោតៈប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្តីវិនាសពេតប៉ះពាល់ ឬត្រូវសេចក្តី
 វិនាសសីលប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្តីវិនាសគឺវិជ្ជាប៉ះពាល់ ឬប្រកបដោយសេចក្តី
 វិនាសណាមួយ ឬក៏ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ
 ទាំងឡាយធ្វើឧបាយៈផង ជាតិជរាផង សោកៈនឹងបរិវេទៈផង ដោយប្រការ
 ដូចម្តេចហ្ន៎ បានសេចក្តីថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ធ្វើឡើង ធ្វើកាត់
 ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ទូរឧបាយៈផង ទូរជាតិជរាផង ទូរសោកៈបរិវេទៈ
 ផង ដោយប្រការដូចម្តេច ហេតុនោះ(លោកសួរថា) អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ
 ធ្វើឧបាយៈផង ជាតិជរាផង សោកៈនឹងបរិវេទៈផង ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ។

(១៦០) អធិប្បាយពាក្យថា សូមព្រះអង្គ ជាមុន ដោះស្រាយ
 ទូរឧបាយៈជាគ្រឿងធ្វើនោះ ត្រង់ពាក្យថា នោះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ
 ទូលសួរសេចក្តីណា សូមសេចក្តីណា អាពាធនាសេចក្តីណា ជ្រះ
 ថ្លាចំពោះសេចក្តីណា ។ ពាក្យថា មុន សេចក្តីថា ញាណ
 លោកហៅថា មោនៈ បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធិទេសោ

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា តេជ
ញ្ញាលោម សមន្តាគតោ មុនិ មោទប្បត្តោ ។ តីណិ
មោទេយ្យនិ កាយមោទេយ្យំ វជីមោទេយ្យំ មនោ-
មោទេយ្យំ ។

កកមំ កាយមោទេយ្យំ ។ តិវិជានំ កាយទុច្ចរិ-
តានំ បហានំ កាយមោទេយ្យំ តិវិជំ កាយសុចរិតំ
កាយមោទេយ្យំ កាយាវម្ពណំ ញ្ញាណំ កាយមោទេ-
យ្យំ កាយចរិញ្ញា កាយមោទេយ្យំ ចរិញ្ញាសហគតោ
មត្តោ កាយមោទេយ្យំ កាយេ ធន្ធាភកស្ស បហានំ
កាយមោទេយ្យំ កាយសម្ព័រនិរោធ�ោ ចតុត្ថជ្ឈាន-
សមាបត្តិ កាយមោទេយ្យំ ឥទំ កាយមោទេយ្យំ ។

កកមំ វជីមោទេយ្យំ ។ ចតុត្ថជានំ វជីទុច្ចរិ-
តានំ បហានំ វជីមោទេយ្យំ ចតុត្ថជំ វជីសុចរិតំ
វជីមោទេយ្យំ វាចាវម្ពណំ ញ្ញាណំ វជីមោទេយ្យំ
វាចាចរិញ្ញា វជីមោទេយ្យំ ចរិញ្ញាសហគតោ មត្តោ
វជីមោទេយ្យំ វាចាយ ធន្ធាភកស្ស បហានំ វជីមោ-
ទេយ្យ វជីសម្ព័រនិរោធ�ោ ទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ វជី-
មោទេយ្យំ ឥទំ វជីមោទេយ្យំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
ប្រកបដោយញាណនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា មុនី ព្រះអង្គដល់នូវ
មោទនៈ ។ មោទនេយ្យៈ ព គឺ កាយមោទនេយ្យៈ វចីមោទនេយ្យៈ មនោ-
មោទនេយ្យៈ ។

កាយមោទនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់កាយទុច្ចរិត ព
ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ កាយសុច្ចរិត ព ឈ្មោះថា កាយមោ-
ទនេយ្យៈ ញាណមានកាយជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ការ
កំណត់ដឹងនូវកាយ ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ មគ្គប្រកបដោយការ
កំណត់ដឹង ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ការលះបង់ឆន្ទកត្តក្នុងកាយ
ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ការរលត់កាយសង្ខារតិចតួចដ្ឋានសមាបត្តិ
ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ នេះ កាយមោទនេយ្យៈ ។

វចីមោទនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់វចីទុច្ចរិត ៤ ឈ្មោះថា
វចីមោទនេយ្យៈ វចីសុច្ចរិត ៤ ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ញាណមានវត្ថុ
ជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ការកំណត់ដឹងនូវវត្ថុ ឈ្មោះថា
វចីមោទនេយ្យៈ មគ្គប្រកបដោយការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ
ការលះបង់ឆន្ទកត្តក្នុងវត្ថុ ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ការរលត់វចីសង្ខារ
នឹងទុតិយដ្ឋានសមាបត្តិ ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ នេះ វចីមោទនេយ្យៈ ។

មេត្តាអរណវិញញ្ញនិទ្ទេសោ

កតមំ មោទោនេយ្យំ ។ តិវិជានំ មោទុច្ច-
 រិតានំ បហានំ មោទោនេយ្យំ តិវិជំ មោទុច្ចរិតំ
 មោទោនេយ្យំ ចិត្តាវម្ពណំ ញ្ញាណំ មោទោនេ-
 យ្យំ ចិត្តបរិញ្ញា មោទោនេយ្យំ បរិញ្ញាសហគតោ
 មក្កោ មោទោនេយ្យំ ចិត្តេ ធន្ធាវគស្ស បហានំ
 មោទោនេយ្យំ ចិត្តសង្ខារនិរោធ�ោ សញ្ញាវេទយិត-
 និរោធសមាបត្តិ មោទោនេយ្យំ ឥទំ មោទោ-
 នេយ្យំ ។

កាយមុនំ វាចាមុនំ មោទុនិមនាសរំ

មុនំ មោនេយ្យសម្មន្នំ អាហុ សព្វប្បហាយិនំ

កាយមុនំ វាចាមុនំ មោទុនិមនាសរំ

មុនំ មោនេយ្យសម្មន្នំ អាហុ និញ្ញាតចាបក្កន្តិ ។

ឥមេហំ មោនេយ្យហំ ធម្មេហំ សមន្មាគតា ធម៌ មុន-
 យោ^(១) អាតារមុនយោ អនាតារមុនយោ សេត្តមុនយោ
 អសេត្តមុនយោ បច្ចេកមុនយោ មុនិមុនយោ ។
 កតមេ អាតារមុនយោ ។ យេ តេ អាតារិកា
 ទិដ្ឋបទា វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អាតារមុនយោ ។

១ ម. មុនិមោតិ ។

មេត្តាមាណវិក័យញាតិទ្រុល

មនោមោទេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់មនោទុច្ចរិត ៣
 ឈ្មោះថា មនោមោទេយ្យៈ មនោសុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថា មនោមោទេយ្យៈ
 ញាណមានចិត្តជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា មនោមោទេយ្យៈ ការកំណត់
 ដឹងចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោទេយ្យៈ មគ្គប្រកបដោយការកំណត់ដឹង
 ឈ្មោះថា មនោមោទេយ្យៈ ការលះបង់ឆន្ទវាតក្នុងចិត្ត ឈ្មោះថា
 មនោមោទេយ្យៈ ការលះបង់ចិត្តសង្ខារតិសញ្ញាវេទន៍និរោធសមាបត្តិ
 ឈ្មោះថា មនោមោទេយ្យៈ នេះ មនោមោទេយ្យៈ ។

អ្នកប្រាជ្ញតាំងឡាយ បានពោលនូវបុគ្គល ជាកាយមុនិ ជា
 វត្ថុមុនិ ជាមនោមុនិ ជាអនាសវមុនិ ដែលបរិបូណ៌ដោយ
 មោទេយ្យៈ ថាជាអ្នកលះបង់នូវកិលេសតាំងពួង អ្នកប្រាជ្ញ
 តាំងឡាយបានពោលនូវបុគ្គល ជាកាយមុនិ ជាវត្ថុមុនិ
 ជាមនោមុនិ ជាអនាសវមុនិ ដែលបរិបូណ៌ដោយមោទេយ្យៈ
 ថាជាអ្នកលាងបាបហើយ ។

មុនិ មាន ៦ ពួក ដែលប្រកបដោយមោទេយ្យធម៌ តាំងនេះ គឺ
 អាគារមុនិ ១ អនាគារមុនិ ១ សេកមុនិ ១ អសេកមុនិ ១ បច្ចេក-
 មុនិ ១ មុនិមុនិ ១ ។ អាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ ពួកជន
 ណា ជាអ្នកគ្រប់គ្រងផ្ទះទេ តែមានព្រះនិព្វានឃើញហើយ មាន
 លាសនធម៌ដឹងច្បាស់ហើយ ពួកជននេះ ឈ្មោះថា អាគារមុនិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណិន្ទោលោ

កតមេ អនាគារមុនយោ ។ យេ តេ បព្វជិតា ទិដ្ឋ-

បទា វិញាតសាសនា ឥមេ អនាគារមុនយោ ។

សត្ត សេក្ខា សេក្ខមុនយោ ។ អរហន្តោ អសេ-

ក្ខមុនយោ ។ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធា បច្ឆេកមុនយោ ។

តថាគតា អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា មុនិមុនយោ ។

ន មោទេន មុនិ ហោតិ មុឡារុទ្ធា អវិទូសុ

យោ ច តុលំវេ បន្តយ្ហ វរមាទាយ បណ្ឌិតោ

ចាចានិ បរិវេដ្ឋតិ ស មុនិ តេន សោ មុនិ

យោ មុនាតិ ឧកោ លោកេ មុនិ តេន បរិវេដ្ឋតិ ។

អសតញ្ច សតញ្ច ញត្វា ធម្មំ

អជ្ឈតញ្ច ពហំទ្វា ច សព្វលោកេ

នេវមនុស្សេហិ ប្បជិតោ

យោ សោ សង្កជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិនទ្វេស

អនាគាមុទិ តើដូចម្តេច ។ ពួកបុគ្គលណា ជាបព្វជិត មានព្រះ
 ទិព្វានឃើញហើយ មានសាសនធម៌ដ៏ឆ្លាស់ហើយ ពួកបុគ្គលនេះ
 ឈ្មោះថា អនាគាមុទិ ។ សេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយ ៧ ពួក ឈ្មោះថា
 សេក្ខមុទិ ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បច្ចេកមុទិ ។ ព្រះភថា-
 គតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា មុទិមុទិ ។

បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកមិនចេះ មិនឈ្មោះថា មុទិដោយការស្បៀមទេ
 លុះតែបុគ្គលណា ជាបណ្ឌិត កាន់យកធម៌ដ៏ប្រសើរ រៀនរៀនបាប
 ទាំងឡាយ ដូចបុគ្គលអ្នកថ្វីង្សីរបស់ដោយជញ្ជីង បុគ្គលនោះ
 ឈ្មោះថា មុទិ បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថា មុទិ ដោយហេតុនោះ
 បុគ្គលណា ដឹងនូវប្រយោជន៍ទាំង ២ ក្នុងលោក បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា មុទិ ដោយហេតុនោះ ។

បុគ្គលណា ដឹងនូវធម៌របស់ពួកអសប្បវេសផង របស់ពួក
 សប្បវេសផង ដឹងនូវអាយតនៈខាងក្នុងផង ខាងក្រៅផង
 ក្នុងលោកទាំងពួង ជាបុគ្គលដែលទៅតានឹងមនុស្សទាំង
 ឡាយបូជាហើយ កន្លងផុតនូវបណ្តាញភិក្ខុលេសជាគ្រឿង
 ជាប់ជំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុទិ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញ្ញៈនិទ្ទេស

សាធុ វិយាករោហិតំ សាធុ អាចិត្តាហំ ទេ-
 សេហំ បញ្ចបេហំ បដ្ឋបេហំ វិវរហំ វិភជាហំ ឧត្តា-
 នីករោហំ បកាសេហិតំ តម្មេ មុនី សាធុ វិយា-
 ករោហំ ។

(១៦១) តថា ហំ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតំ
 តថា ហំ តេ វិទិតោ ញាតោ តុលិតោ តិវិតោ
 វិការិតោ វិក្ខិតោ ឯស ធម្មោតំ តថា ហំ តេ វិ-
 ទិតោ ឯស ធម្មោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

យំនំ អប្បច្ច័ម្ភ អតិភ័យំ នោ

អញ្ចំ នំ បុច្ឆាម តទិដ្ឋុ ព្រហ្មំ

កចំ នុ ជំរា វិវរន្តិ ឌីយំ

ជាតិដ្ឋំ សោកបរិទ្គវញ្ចំ

តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហំ

តថា ហំ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតំ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញនិទ្ទេស

ពាក្យថា សូមព្រះអង្គដោះស្រាយ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង
 បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរ
 ថា) សូមព្រះអង្គជាមុន ដោះស្រាយនូវទុក្ខជាគ្រឿងឆ្ងល់នោះ ។

(១៦១) ពាក្យថា ព្រោះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ធម៌នោះហើយ គឺ
 ព្រោះព្រះអង្គជ្រាប ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្លងយល់ប្រាកដនូវធម៌
 នោះហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រោះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ធម៌នោះ
 ហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

យើងខ្ញុំបានទទួលសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់
 សេចក្តីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីឯទៀត
 ចំពោះព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំង
 ឡាយឆ្ងល់ឈឺចាប់ ជាតិជរាជន៍ សោកៈ ទីនិបរាទ្រវៈផង
 ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ សូមព្រះអង្គជាមុន ដោះស្រាយនូវ
 ទុក្ខជាគ្រឿងឆ្ងល់នោះ ដល់យើងខ្ញុំ ព្រោះព្រះអង្គ
 ជ្រាបធម៌នោះហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធខេសោ

(១៦២) កិត្តយស្សមិ តេ ធម្មំ (មេត្តត្វតិ ភគវ)

ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហំ

យំ វិនិច្ឆា សតោ ចរំ

តវេ លោកេ វិសត្តិតំ ។

(១៦៣) កិត្តយស្សមិ តេ ធម្មនំ អាទិកកល្យាណំ មជ្ឈេកកល្យាណំ បរិយោសានកកល្យាណំ សាត្តុសព្យាធិ កេវលបរិច្ចាណំ បរិសុទ្ធិ ប្រាហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិទានេ បញ្ចវគ្គិយានិ បញ្ច តលានិ សត្ត ពោជ្ឈន្តេ អរិយំ អដ្ឋង្គិតំ មគ្គំ និព្វានក្ខំ និព្វានតាមិនិក្ខំ បដិបទំ កិត្តយស្សមិ នេសិស្សមិ បញ្ចបេស្សមិ បដ្ឋបេស្សមិ វិវិស្សមិ វិភង្គិស្សមិ ឧត្តានីករិស្សមិ បកាសិស្សមិតិ កិត្តយស្សមិ តេ ធម្មំ ។ មេត្តត្វតិ ភគវ តំ ប្រាហ្មណំ ពោចេន កាលេបតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធនិទ្ទេស

(១៦២) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តត្ថូ) តថាគតនឹង

សំដែងធម៌ដល់អ្នក ដែលជាធម៌ ជាតំណាងក្នុងខ្លួន ចំពោះ

ធម៌ដែលឃើញហើយ ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ ដឹង

ហើយប្រព្រឹត្ត គប្បីធ្វើវិសត្តិភាគណ្តា ក្នុងលោកបាទ ។

(១៦៣) ពាក្យថា តថាគតនឹងសំដែងធម៌ ដល់អ្នក គឺតថាគតនឹង

សំដែង នឹងពន្យល់ នឹងបញ្ជាក់ នឹងតាំងទុក្ខ នឹងបើក នឹងចែក

នឹងធ្វើឲ្យរក់ នឹងប្រកាស នូវព្រហ្មចរិយធម៌ ដ៏បរិសុទ្ធបរិបូណ៌ទាំងអស់

ព្រមទាំងអត្ថនឹងព្យញ្ជនៈ មានលំអក្ខន៍ខាងដើម មានលំអត្រង់កណ្តាល

មានលំអក្ខន៍ទីបំផុតផង នូវសតិច្បង្គាន ៤ ផង នូវសម្មប្បដាន ៤ ផង

នូវឥទ្ធិបាទ ៤ ផង នូវឥន្ទ្រិយ ៥ ផង នូវពលៈ ៥ ផង នូវពោជ្ឈង្គៈ ៧

ផង នូវមគ្គដ៏ប្រសើរ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ផង នូវព្រះនិព្វាន

ផង នូវបដិបទជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានផង ហេតុនោះ ទ្រង់

ត្រាស់ថា តថាគតនឹងសំដែងធម៌ ដល់អ្នក ។ ពាក្យថា មេត្តត្ថូ

គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណ្លោះ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញានិទ្ទេសោ

(១៦៤) និដ្ឋេ ធម្មេ អនិច្ចាតំ និដ្ឋេ ធម្មេតំ និដ្ឋេ
 ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ តិវិតេ ធម្មេ វិកា-
 វិតេ ធម្មេ វិក្ខតេ ធម្មេ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតំ
 ។ បេ ។ យន្តិកា សមុទយេន្ទ្រំ សព្វន្តំ និរោធម្មន្តំ
 និដ្ឋេ ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ តិវិតេ ធម្មេ
 វិការិតេ ធម្មេ វិក្ខតេ ធម្មេតំ ឯវម្បំ និដ្ឋេ ធម្មេ
 កថយិស្សាមិ ។ អថវា នុក្ខេ និដ្ឋេ នុក្ខំ កថ-
 យិស្សាមិ សមុទយេ និដ្ឋេ សមុទយំ កថយិស្សាមិ
 មន្តំ និដ្ឋេ មន្តំ កថយិស្សាមិ និរោធម្មន្តំ និ-
 រោធំ កថយិស្សាមិតំ ឯវម្បំ និដ្ឋេ ធម្មេ កថយិ-
 ស្សាមិ ។ អថវា និដ្ឋេ ធម្មេ សន្តិដ្ឋកំ អកាលកំ
 ឯវម្បំ ឱបទយកំ បច្ចុតំ វេទិតំ វិញ្ញាបិតំ
 ឯវម្បំ និដ្ឋេ ធម្មេ កថយិស្សាមិតំ និដ្ឋេ ធម្មេ ។

មេត្តាមោណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស

(១៦៤) អធិប្បាយពាក្យថា ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួនចំពោះធម៌
 ដែលឃើញហើយ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ គឺចំពោះ
 ធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលដឹង ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែលពិចារណា ធម៌ដែល
 ឈ្វេងយល់ ធម៌ដែលច្បាស់ហើយថា សង្ខារធម៌ទាំងឡាយនោះទៀង។ បេ។
 ចំពោះធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែលពិចារណា ធម៌ដែល
 ឈ្វេងយល់ ធម៌ដែលច្បាស់ហើយថា ធម្មជាតិណាមួយមានកិរិយាកើត
 ឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលក់ទៅវិញជាធម្មតា
 ហេតុនោះ គឺថាគតនឹងសំដែងធម៌ ដែលឃើញហើយ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយទៀត គឺថាគតនឹងសំដែងទុក្ខ ចំពោះទុក្ខដែលឃើញហើយ នឹងសំដែង
 សមុទ័យ ចំពោះសមុទ័យដែលឃើញហើយ នឹងសំដែងមគ្គ ចំពោះមគ្គ
 ដែលឃើញហើយ នឹងសំដែងនិរោធ ចំពោះនិរោធដែលឃើញហើយ
 ហេតុនោះ គឺថាគតនឹងសំដែង ចំពោះធម៌ ដែលឃើញហើយ
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត គុណជាតិដែលបុគ្គលគប្បីឃើញជាក់
 ច្បាស់ដោយខ្លួនឯងក្នុងបច្ចុប្បន្ន ជាគុណឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌
 ហាក់ដូចជានឹងហៅថា អ្នកចូរមកមើលចុះ ជាធម៌គួរបង្ហាត់មកទុកក្នុង
 ខ្លួនបាន ជាធម៌ដែលអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ គប្បីដឹងជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន
 ហេតុនោះ គឺថាគតនឹងសំដែងចំពោះធម៌ ដែលឃើញហើយ យ៉ាងនេះ
 ខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្វឡនិទ្ទេសោ

អនិច្ចាតិហន្តំ ន ឥតិហំ ន ឥតិកិរាយ ន បរម្ម-
 រាយ ន បិដកសម្មនាយ ន តត្តហេតុ ន ន-
 យហេតុ ន អាការបរិកត្តេន ន និដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខ-
 ន្តិយា សាមំ សយមភិក្ខាវំ អត្តបច្ចក្ខំ ធម្មំ ក-
 មយិស្សាមិតំ និដ្ឋេ ធម្មេ អនិច្ចាតិ ។

(១៦៥) យំ វិនិច្ឆា សតោ ចរន្តំ យំ វិនិច្ចំ
 កត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ
 កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យន្តីត្វំ
 សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តំ វិនិច្ចំ កត្វា
 តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា ។
 សតោតិ ចត្វាហិ ការណេហិ សតោ កាយេ
 កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។
 សោ វុច្ចតិ សតោ ។ ចរន្តំ ចរន្តោ វិចរន្តោ
 ឥរិយន្តោ វិត្តន្តោ ចាលន្តោ យមេន្តោ យាមេ-
 ន្តោតិ យំ វិនិច្ឆា សតោ ចរំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន គឺជាគតិសំដែងធម៌ ដែល
 ត្រាស់ដឹងឯងដោយខ្លួនឯង ជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន មិនមែនដោយភាគី
 ដូច្នេះ ។ មិនមែនដោយពួកដូច្នេះ ។ មិនមែនដោយទំនៀម មិនមែនដោយ
 ការផ្សំតាមគម្រា មិនមែនដោយហេតុនៃសេចក្តីត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុ
 នៃការយល់ មិនមែនដោយសេចក្តីរិះគិតតាមអាការៈ មិនមែនតាមសេចក្តី
 ឃើញការពិនិត្យនឹងសេចក្តីចូលចិត្តទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែល
 ជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

(១៦៥) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ ដឹងហើយប្រព្រឹត្ត
 សេចក្តីថា បុគ្គលធ្វើ ថ្វីធិ ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវធម៌
 ណា ឲ្យច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើ ថ្វីធិ ពិចារ
 ណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវធម៌ឲ្យច្បាស់ថា ធម្មជាតិណាមួយ មាន
 កិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលត់ទៅ
 វិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺបុគ្គលមានសតិដោយហេតុ ៤ គឺ
 បុគ្គលចំរើននូវកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា មានសតិ
 ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត
 គឺបុគ្គលកាលត្រាច់ ឆ្លាត់ សម្រេច ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា
 យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ
 ដឹងហើយប្រព្រឹត្ត ។

មេត្តាមាលាវិក្សញ្ញាធិដ្ឋេសោ

(១៦៦) ភវេ លោកេ វិសត្តិកត្តិ វិសត្តិកា
 វិច្ឆតិ តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្បលំ ។ វិសត្តិកាតិ
 កេនត្ថេន វិសត្តិកា ។ វិសត្តាតិ វិសត្តិកា ។
 វិសាលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសជាតិ វិសត្តិកា ។
 វិសក្កតិ វិសត្តិកា ។ វិសំហាវតិ វិសត្តិកា ។
 វិសំវាទិកាតិ វិសត្តិកា ។ វិសម្បលាតិ វិសត្តិកា ។
 វិសដលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសបរិកោតាតិ វិសត្តិកា ។
 វិសាលា វា បទ សា តណ្ហា រូបេ សន្នេ តន្នេ
 រសេ ជាដ្ឋព្វេ កុលេ តណ្ហា អាវសេ លោកេ
 យសេ បសំសេ សុខេ ចរេ បិណ្ឌាចារេ សេនាស-
 នេ តិលានប្បព្វយកេសជ្ជបរិក្ខារេ កាមធាតុយា
 រូបធាតុយា អរូបធាតុយា កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ
 សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ លេសញ្ញាធាសញ្ញាភវេ
 ឯកវេការភវេ ចតុវេការភវេ បញ្ចវេការភវេ
 អត្ថតេ អនាតតេ បច្ចប្បន្នេ ទិដ្ឋសុតមុតវិញាត-
 ព្វេសុ ធម្មេសុ វិសជា វិត្តតាតិ វិសត្តិកា ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្កេស

(១៦៦) ពាក្យថា គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន
 សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានដល់រាគៈ រាគៈមាន
 កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យ
 ថា វិសត្តិកា ដែលឈ្មោះថាវិសត្តិកា តើដោយអត្ថដូចម្តេច ។ ឈ្មោះ
 វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិផ្សាយទៅ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះ
 ទូលាយ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះលាទៅ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះ
 រួញរា ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះពោលខុស ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះមាន
 បួសគ្នាជាពិស ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះមានផ្លែជាពិស ។ ឈ្មោះ
 វិសត្តិកា ព្រោះមានគ្រឿងបរិភោគជាពិស ។ មួយទៀត ឈ្មោះវិសត្តិកា
 ព្រោះតណ្ហានោះ ជាគិលេសជាតិដ៏ទូលាយ ផ្សាយទៅ គ្រងទាំងទៅ
 ក្នុងរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ
 យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ ចំណូលបាន សេនាសនៈ គិលា-
 នប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ការ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព
 រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព ទេវសញ្ញា នាសញ្ញាភព
 ឯកវេទកាភព ចតុវេទកាភព បញ្ចវេទកាភព អតីត អនាគត
 បច្ចុប្បន្ន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស កុទ្ធសុទ្ធសោ

លោកេតិ អថាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវ-

លោកេ ខន្ធលោកេ ឆាតុលោកេ អាយតន-

លោកេ ។ តេវ លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា សា

លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិសត្តិកំ សតោ

តេវយ្យ ខុត្តេវយ្យ បតេវយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វិចីវ-

ត្ថេយ្យាតិ តេវ លោកេ វិសត្តិកំ ។ តេហាហ ភកា

តិក្កយស្សមិ តេ ធម្មំ (មេត្តត្ថតិ ភកា)

ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនិច្ចំ

យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ

តេវ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

(១៦៧) តញ្ញាហំ អភិន្នាមិ មហេសី ធម្មមត្ថមំ

យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តេវ លោកេ វិសត្តិកំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិន្ធុស្ថេរ

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក
 ឧទ្ធអោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា គប្បីធ្វើវិសត្តិកា
 តណ្ហា ក្នុងលោកបាន បានសេចក្តីថា តណ្ហាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា
 ក្នុងលោក បុគ្គលមានសតិ គប្បីធ្វើ ធ្វើឡើង ធ្វើកាត់ ឈានកន្លង
 ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកានោះ ក្នុងលោក ព្រោះហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីធ្វើវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្ត) គឺថាគតនឹង
 សំដែងធម៌ដល់អ្នក ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះ
 ធម៌ដែលឃើញហើយ ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ ដឹង
 ហើយប្រព្រឹត្ត គប្បីធ្វើវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។

(១៦៧) (មេត្តគូសថា) ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គស្វែងរក
 តុណ្ហដ៏ធំ មានសតិ ទ្រង់ជ្រាបនូវធម៌ណា ជាធម៌ដ៏ទុត្តម
 ហើយប្រព្រឹត្ត គប្បីធ្វើវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន
 ចំណែកខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរ ចំពោះធម៌នោះ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធភោ

(១៦៨) តញ្ចាហំ អភិជន្ទាមីតំ តន្តំ តុប្បំ វិចង្គំ
 ព្យាបដំ ទេសដំ អនុសន្នំ^(១) ។ អភិជន្ទាមីតំ ជន្ទាមិ
 អភិជន្ទាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ ឥន្ទាមិ សាទិ-
 យាមិ យាទាមិ បត្តយាមិ បិហាយាមិ អភិជប្បាមីតំ
 តញ្ចាហំ អភិជន្ទាមិ ។

(១៦៩) មហេសី ធម្មមុត្តមន្តំ មហេសីតំ កេ-
 ធនត្ថេន មហេសី ។ ភគវា មហន្តំ សីលត្ថន្តំ ឯសិ
 គវេសិ បរិយេសីតំ មហេសី ។ មហន្តំ សមាធិត្ថន្តំ
 មហន្តំ បញ្ញាទន្តំ មហន្តំ វិមុត្តត្ថន្តំ មហន្តំ វិមុត្តត្ថា-
 ណានុស្សនត្ថន្តំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតំ មហេសី ។
 មហាតោ វា តមោកាយស្ស បទាលដំ ឯសិ គវេសិ
 បរិយេសីតំ មហេសី ។ មហាតោ វិប្បល្លាសស្ស ប-
 កេទដំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតំ មហេសី ។ មហា-
 តោ តណ្ហាសល្លស្ស អព្វហដំ ឯសិ គវេសិ បរិយេ-
 សីតំ មហេសី ។ មហាតោ ទិដ្ឋិសង្ឃាតស្ស វិនិច្ឆេ-
 ធនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតំ មហេសី ។

១ ម. អនុសន្នំ អនុស្សន្តំ ។

មេត្តាមាណាវាប្បញ្ញាសិទ្ធិស

(១៦៨) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះធម៌នោះ ត្រង់ពាក្យថា
 ចំពោះធម៌នោះ គឺ ចំពោះពាក្យ គន្លងពាក្យ ខេសនា អនុសង្ខិ របស់ព្រះ
 អង្គ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរ គឺខ្ញុំព្រះអង្គស្រស់ស្រាយ ត្រេកអរ
 រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា ចង់បាន សូម ត្រូវការ ស្រឡាញ់ ជាប់
 ចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះធម៌នោះ ។

(១៦៩) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គស្វែងរកគុណដ៏ធំ ... ជាធម៌
 ដ៏ឧត្តម សំនួរត្រង់ពាក្យថា ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ចុះឈ្មោះថាស្វែងរកគុណ
 ដ៏ធំ តើដោយអត្ថប្បប្បដិសន្ធិ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់រក ស្វែង ស្វែងស្វែង នូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ឈ្មោះថាស្វែងរក
 គុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែងស្វែង នូវសមាធិក្ខន្ធដ៏ធំ បញ្ញា
 ខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិក្ខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធដ៏ធំ ។ មួយទៀត ឈ្មោះ
 ថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែងស្វែង នូវការទំលាយ
 នូវគំនរនៃនឹងត្រង់ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក
 ស្វែង ស្វែងស្វែង នូវការបំបែកនូវវិប្បល្លាសដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែង
 រកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែងស្វែង នូវការដកឡើង
 នូវសរភ័ក្ត្រដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថា ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក
 ស្វែង ស្វែងស្វែង នូវការទំលុះទំលាយ នូវឃ្លាបគឺទិដ្ឋដ៏ធំ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បវ្រ្មនិទ្ទេសោ

មហាតោ មានទ្ធជស្ស មាតនំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាតោ អភិសង្ការស្ស រូបសមំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាតោ ឱយស្ស និគ្គរណំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាតោ ការស្ស និក្ខមនំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាតោ សំសារវដ្តស្ស ឧច្ឆេទំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាតោ សន្តាបស្ស និព្វាបនំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាតោ បរិន្យាបាស្ស បដិច្ចស្សន្ធី ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាតោ ធម្មទ្ធជស្ស ឧស្សាបនំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហាន្តេ សតិប្បដ្ឋានេ មហាន្តេ សម្មប្បដានេ មហាន្តេ វេទ្ធិចានេ មហាន្តេ វេទ្ធិយានិ មហាន្តេ និ ពលានិ មហាន្តេ ពោជ្ឈន្តេ មហាន្តំ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មង្គំ មហាន្តំ បរមង្គំ អមតំ និព្វានំ ឯសិ កវេសិ បរិយេស័តិ មហេសី ។ មហេសត្តេហិ វា សត្តេហិ ឯសិតោ កវេសិតោ បរិយេសិតោ កហំ តុន្តោ កហំ ភកវា កហំ ខេវខេវោ កហំ នរាសភោតិ មហេសី ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជន្តិយស

ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែង ឱ្យការទំលាក់
 ចុះឱ្យទង់តំរាងដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង
 ស្វែង ឱ្យការរម្ងាប់ឱ្យអភិសង្ឃដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ
 ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែង ឱ្យការរើឡើងឱ្យឈ្មោះដ៏ធំ ។ ឈ្មោះ
 ថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែង ឱ្យការដាក់ចុះឱ្យការ
 ដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែង ឱ្យការ
 ផ្តាច់បង់ឱ្យសំសារវេទដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក
 ស្វែង ស្វែង ឱ្យការរំលត់ឱ្យកំរើតដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ
 ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែង ឱ្យការរម្ងាប់សេចក្តីរោលរាលដ៏ធំ ។
 ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វែង ឱ្យការ
 លើកឡើងឱ្យទង់តំរាងដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់
 រក ស្វែង ស្វែង ឱ្យបេតិកភ័យដ៏ធំ សម្បជានដ៏ធំ ឥទ្ធិបាទដ៏ធំ
 ឥន្ទ្រិយដ៏ធំ ពលៈដ៏ធំ ពោជ្ឈន្តៈធំ មគ្គជីវ្រសីប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ធំ
 អមតនិព្វាននៃអគ្គជីវ្រសីដ៏ធំ ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណ
 ដ៏ធំ ព្រោះពួកសត្វ មានសក្តិដ៏ធំ រក ស្វែង ស្វែងថា ព្រះ
 ពុទ្ធគង់ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ គង់ក្នុងទីណា ព្រះអង្គជាទេវតា
 ប្រសើរជាងទេវតាគង់ក្នុងទីណា ព្រះអង្គជាទេវតាភ្លឺភ្លាង់ក្នុងទីណា ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញាតិទេសោ

ធម្មមត្តមន្តំ ធម្មមត្តមំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ
 សព្វសង្ខារសមថោ សព្វបដិប្បនិធិស្សតោ តណ្ហាខ-
 យោ វិរាតោ និរោតោ និព្វានំ ។ ឧត្តមន្តំ អត្តំ
 សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចារោត្តំ ឧត្តមំ បរំ ធម្មន្តំ មហេសី
 ធម្មមត្តមំ ។

[១៧០] យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តំ វិទិតំ កត្វា តុល-
 យិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្កតំ កត្វា សព្វេ សង្ខា-
 រា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យន្តិត្វា សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ
 និរោធធម្មន្តំ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការ-
 យិត្វា វិក្កតំ កត្វា ។ សតោតិ ធម្មហិ ការណេហិ
 សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ការេន្តោ
 សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ ចរន្តំ រេន្តោ
 វិចរេន្តោ វិរយេន្តោ វិត្តេន្តោ ចារេន្តោ យមេន្តោ
 យាមេន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

មេត្តាមោណាវកញ្ញញ្ញានិទ្ទេស

ពាក្យថា ជាធម៌ដ៏ទុក្ខម សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ធម៌
ដ៏ទុក្ខម បានខាង ការម្យ៉ាបសង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលទប់ទល់ទាំង
ពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។
ពាក្យថា ទុក្ខម គឺធម៌ជាក់ព្វល ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន
ខ្ពង់ខ្ពស់ ថ្ងៃថ្ងា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គស្វែងរក
គុណដ៏ធំ . . . ជាធម៌ដ៏ទុក្ខម ។

(១៧០) ពាក្យថា មានសតិ ជ្រាបច្បាស់ នូវធម៌ណា ហើយ
ប្រព្រឹត្ត គឺធ្វើឲ្យច្បាស់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា
សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ថ្វីង ពិចារណា
ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតិឯណានីមួយ មានកិរិយា
កើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញ
ជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានសតិ សេចក្តីថា មានសតិដោយហេតុ ៤ គឺ
បុគ្គលចំរើនកាយានុស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានសតិ
។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត
គឺប្រព្រឹត្ត ត្រួតត្រា សម្រេច ទៅ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានសតិ ជ្រាបច្បាស់ នូវធម៌ណា
ហើយប្រព្រឹត្ត ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធនិទ្ទេសោ

[១៧១] តវេ លោកេ វិសត្ថិកក្ខន្ធិ វិសត្ថិកា វុច្ចតិ

តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា

លោកេ អត្ថុសលម្បលំ ។ វិសត្ថិកាតិ កេនត្ថេន

វិសត្ថិកា ។ បេ ។ វិសជា វិគ្គតាតិ វិសត្ថិកា ។ លោ-

កេតិ អថាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេ ។

តវេ លោកេ វិសត្ថិកក្ខន្ធិ យា សា លោកេ វិ-

សត្ថិកា លោកេ តំ វិសត្ថិកំ សតោ តវេយ្យ

ឧត្តវេយ្យ បតវេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យតិ

តវេ លោកេ វិសត្ថិកំ ។ តេនាហ សោ ព្រា-

ហ្មណោ

តញ្ញាហំ អភិនិទ្ទាមិ មហេសំ ធម្មមុត្តមំ

យំ វិទិត្យា សតោ ចរំ តវេ លោកេ វិសត្ថិកក្ខន្ធិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុព្វនិទ្ទេស

(១៧១) ពាក្យថា ឥច្ឆ័យវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន សេចក្តី
 ថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានដល់ រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង
 ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា
 វិសត្តិកា ចុះឈ្មោះវិសត្តិកា តើដោយអត្ថដូចម្តេច ។ បេ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា
 ព្រោះផ្សាយទៅ ត្រង់ដងទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកៈ គឺក្នុងអមាយលោក
 ។ បេ ។ កាយធនលោក ។ ពាក្យថា ឥច្ឆ័យវិសត្តិកាតណ្ហាក្នុងលោក
 បានសេចក្តីថា តណ្ហាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា ក្នុងលោក ព្រះមហេសី
 មានសតិ ឥច្ឆ័យ ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង
 នូវវិសត្តិកាតណ្ហានោះ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឥច្ឆ័យ
 ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា
 ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គស្វែងរកនូវគុណដ៏ធំ មានសតិ
 ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវធម៌ណា ជាធម៌ដ៏ទុក្ខមហើយប្រព្រឹត្ត
 ឥច្ឆ័យឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហាក្នុងលោកបាន ចំណែកឱ្យព្រះអង្គ
 ត្រេកអរ ចំពោះធម៌នោះ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាណខ្មែរសោ

(១៧២) យង្គ័ញ្ច សម្បជានាសិ (មេត្តត្វតិ កគរា)

ឧទ្ធចំ អនោ តិរយញ្ចាបិ មជ្ឈេ

ឯតេសុ ឧទ្ធចំញ ឯវេសនញ

បទុជ្ជ វិញ្ញាណំ កវេ ន តិដ្ឋេ ។

(១៧៣) យង្គ័ញ្ច សម្បជានាសិតិ យង្គ័ញ្ច បជា.

នាសិ អាជានាសិ វិជានាសិ បដិវិជានាសិ បដិ.

វិជ្ជាសិតិ យង្គ័ញ្ច សម្បជានាសិ ។ មេត្តត្វតិ កគ.

រា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ កគរាតិ

តារាវជីវមេតិ ។ បេ ។ សង្ខារា បញ្ចតិ យទិទំ

កគរាតិ មេត្តត្វ កគរា ។

(១៧៤) ឧទ្ធចំ អនោ តិរយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ ឧទ្ធចំ

វុត្តតិ អនាគតំ ។ អនាតិ អតីតំ ។ តិរយញ្ចាបិ

មជ្ឈេតិ បច្ចុប្បន្នំ ។ ឧទ្ធចំ វុត្តតិ ទេវលោកោ ។

មេត្តាមាណវក្សញ្ញានិទ្ទេស

(១៧២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តត្ថ) អ្នកបើ
 ដឹងច្បាស់ ទ្វារធម្មជាតិណាមួយ ទាំងខាងលើ ខាងក្រោម
 នឹងទទឹងគឺកណ្តាលហើយ អ្នកចូរបន្ទោបង់ ទ្វារសេចក្តី
 ត្រេកត្រអាលផង សេចក្តីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង
 ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះចេញ ទើបមិនបិតនៅក្នុងភព ។

(១៧៣) ពាក្យថា អ្នកបើដឹងច្បាស់ទ្វារធម្មជាតិណាមួយ គឺបើអ្នក
 ដឹងច្បាស់ ដឹងឡើយ ដឹងវិសេស ដឹងចំពោះ យល់ច្បាស់ ទ្វារ
 ធម្មជាតិណាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកបើដឹងច្បាស់ទ្វារ
 ធម្មជាតិណាមួយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាម
 ឈ្មោះ ថាមេត្តត្ថ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ គឺជាពាក្យហៅ
 ដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត)
 ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តត្ថ ។

(១៧៤) ពាក្យថា ទាំងខាងលើ ខាងក្រោម នឹងទទឹង គឺ
 កណ្តាល អធិប្បាយថា អនាគត លោកហៅថា ខាងលើ ។
 អតីត លោកហៅថា ខាងក្រោម បច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា ទទឹង
 គឺកណ្តាល ។ ទេវលោក លោកហៅថា ខាងលើ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

អនោតិ និរយលោកោ ។ និរយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ

មនុស្សលោកោ ។ ឧទ្ធច្ឆិ កុសលា ធម្មា ។

អនោតិ អកុសលា ធម្មា ។ និរយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ

អព្យាកតា ធម្មា ។ ឧទ្ធច្ឆិ អរូបជាតុ ។ អនោតិ

កាមជាតុ ។ និរយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ រូបជាតុ ។

ឧទ្ធច្ឆិ សុខា វេទនា ។ អនោតិ ទុក្ខា វេទនា ។

និរយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ អនុក្ខមសុខា វេទនា ។ ឧទ្ធច្ឆិ

ឧទ្ធិ វាទនតលា ។ អនោតិ អនោ កេសមនុកោ ។

និរយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ វេមជ្ឈេតិ ឧទ្ធិ អនោ

និរយញ្ចាបិ មជ្ឈេ ។

(១៧៥) ឯតេសុ នន្ទិញ និវេសនញ្ច បនុជ្ជ

វិញ្ញាណំ ភវេ ន តិដ្ឋតិ ឯតេស្វតិ អាចិត្តិភេ-

សុ នេសិតេសុ បញ្ញាបិតេសុ បដ្ឋបិតេសុ វិវិភេ-

សុ វិភជិតេសុ ឧត្តាជិតេសុ បកាសិតេសុ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធិស

និយមលោក លោកហៅថា ខាងក្រោម ។ មនុស្សលោក លោកហៅថា
 ទទឹងគីកណ្តាល ។ ពាក្យថា ខាងលើ បានដល់ កុសលធម៌ ។ ពាក្យ
 ថា ខាងក្រោម បានដល់ អកុសលធម៌ ។ ពាក្យថា ទទឹងគីកណ្តាល
 បានដល់ អព្យាកតធម៌ ។ ពាក្យថា ខាងលើ បានដល់ អរូបធាតុ ។
 ពាក្យថា ខាងក្រោម បានដល់ កាមធាតុ ។ ពាក្យថា ទទឹងគីកណ្តាល
 បានដល់ រូបធាតុ ។ ពាក្យថា ខាងលើ បានដល់ សុខវេទនា ។
 ពាក្យថាខាងក្រោម បានដល់ទុក្ខវេទនា ។ ពាក្យថា ទទឹងគីកណ្តាល
 បានដល់ អទុក្ខមសុខវេទនា ។ ពាក្យថា ខាងលើ គឺខាងលើអំពីបាត
 ជើងឡើងទៅ ។ ពាក្យថា ខាងក្រោម គឺខាងក្រោមតាំងពីចុងសក់
 ចុះមក ។ ពាក្យថា ទទឹង គីកណ្តាលបានដល់ ក្នុងទីពាក់កណ្តាលខ្លួន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខាងលើ ខាងក្រោម នឹងទទឹងគីកណ្តាល ។

(១៧៥) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកចូរបន្ទាបដល់ នូវសេចក្តីត្រេក
 ត្រអាលផង សេចក្តីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង ក្នុងធម៌ទាំង
 ឡាយ^១ចេញ ទើបមិនបិតនៅ ក្នុងភព ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌
 ទាំងឡាយ^២ គឺក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលតថាគតប្រាប់ សំដែង
 បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ ។

មេត្តាមាណវិញ្ញាណខ្មែរ

ឈ្នួល វត្តភ័ក្ត្រ ត្រឡា យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អកុលម្វលំ ។ និវេសន្តិ ទ្វេ
 និវេសនា ត្រឡា និវេសនា ច ទិដ្ឋនិវេសនា ច ។
 កតមា ត្រឡា និវេសនា ។ យាវតា ត្រឡា សង្ខារេន
 ។ បេ ។ អយំ ត្រឡា និវេសនា ។ កតមា ទិដ្ឋនិវេសនា ។
 វិសតិវត្តកា សក្កាយទិដ្ឋ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋនិវេស-
 នា ។ បនុជ្ឈ វិញ្ញាណនំ បុញ្ញាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញា-
 ណំ អបុញ្ញាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ អនេញ្ញាភិស-
 ង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ ។ ឯតេសុ នន្តិញ្ច និវេស-
 នញ្ច អភិសង្ខារសហគតញ្ច វិញ្ញាណំ នុជ្ឈ បនុជ្ឈ
 នុន បនុន ជហ បជហ វិធានេហិ ព្យជ្ជិតេហិ
 អនកាវត្តមេហិតិ ឯតេសុ នន្តិញ្ច និវេសនញ្ច បនុជ្ឈ
 វិញ្ញាណំ ។ ភវេ ន និដ្ឋេតិ ភវតិ ទ្វេ ភវ កម្មភវ
 ច បដិសន្ធិកោ ច បុនព្វវេ ។ កតមោ កម្មភវ ។
 បុញ្ញាភិសង្ខារេ អបុញ្ញាភិសង្ខារេ អនេញ្ញាភិសង្ខារេ
 អយំ កម្មភវ ។ កតមោ បដិសន្ធិកោ បុនព្វវេ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធស

គណ្ណា លោកហៅថា សេចក្តីត្រេកត្រអាល បានដល់ព័ត៌មាន ព័ត៌មាន
 កំឡុង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា
 សេចក្តីប្រកាន់ បានដល់សេចក្តីប្រកាន់ ២ គឺ ការប្រកាន់គឺគណ្ណា ១
 ការប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ ការប្រកាន់ គឺគណ្ណា តើដូចម្តេច ។ ពោល
 គឺគណ្ណា មានកំណត់ត្រឹមណា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់
 គឺគណ្ណា ។ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិមានវត្ថុ២០
 ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ចូរបន្ទោបង់វិញ្ញាណ
 សេចក្តីថា វិញ្ញាណប្រកប ដោយបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណប្រកបដោយ
 អបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណប្រកប ដោយអានេញ្ញាភិសង្ខារ ។ អ្នកចូរ
 ខ្នាក់ រលាស់ បន្យត់ ផាត់ លះ ប្រាន បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស
 ធ្វើមិនឲ្យមានវិបស្សនា ទូរសេចក្តីត្រេកត្រអាលផង ទូរសេចក្តីប្រកាន់
 ផង ទូរវិញ្ញាណ ប្រកបដោយអភិសង្ខារផង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរបន្ទោបង់ សេចក្តីត្រេកត្រអាលផង
 បេចក្តីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ។ ពាក្យថា ភព
 របស់បទថា មិនបីតនៅក្នុងភព បានដល់ភព ២ គឺកម្មភព ១ បុនពុត
 គឺបដិសន្ធិ ១ ។ កម្មភព តើដូចម្តេច ។ គឺបុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ
 អនេញ្ញាភិសង្ខារ នេះ កម្មភព ។ បុនពុតគឺបដិសន្ធិ តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

បដិសន្ធិកា រុទ្ធា វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ
 អយំ បដិសន្ធិកោ បុព្វតោ ។ ភវេ ន និរុទ្ទតិ នន្ទិញ្ច
 និវេសនញ្ច អភិសង្ខារសហគតញ្ច វិញ្ញាណំ កម្ម.
 ភវញ្ច បដិសន្ធិកញ្ច បុព្វតំ បដហន្តោ វិនោដេន្តោ
 ព្យន្តិកហន្តោ អនភាវន្តមេន្តោ កម្មភវេ ន និរុទ្ទយ្យ
 បដិសន្ធិកេ បុព្វតេ ន និរុទ្ទយ្យ ន សន្តិន្តេយ្យតិ
 បទុជេ វិញ្ញាណំ ភវេ ន និរុទ្ទ ។ គេនាហ ភគវា

យន្តិញ្ច សម្មជាតាសិ (មេត្តត្ថតិ ភគវា)

ឧទ្ធិ អនោ និយម្យាបិ មន្តេ

ឯតេសុ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច

បទុជេ វិញ្ញាណំ ភវេ ន និរុទ្ទតិ ។

[១៧៦] ឯវិហារី សតោ អប្បមត្តោ

ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា បមាយិតានិ

ជាតិជ្ជំ សោកបរិទ្ធកញ្ច

ឥនេវ វិទ្យា បដហេយ្យ ទុក្ខំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិទ្ទេស

រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិ
 នេះ បុទព្ពពាគីបដិសន្ធិ ។ ពាក្យថា មិនបិតនៅក្នុងភព គឺបុគ្គល
 កាលលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្តី
 ត្រេកត្រអាលផង នូវសេចក្តីប្រកាន់ផង នូវវិញ្ញាណដែលប្រកប ដោយ
 អភិសង្ខារផង នូវកម្មភពផង នូវបុទព្ពពាគីបដិសន្ធិផង ទើបមិនគប្បី
 បិតក្នុងកម្មភព មិនគប្បីបិតនៅ មិនគប្បីតាំងនៅ ក្នុងបុទព្ពពាគីបដិសន្ធិ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរបន្ទោបង់វិញ្ញាណ ទើបមិនបិត
 នៅក្នុងភព ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តគូ) អ្នកបើដឹងច្បាស់នូវ
 ធម្មជាតិណាមួយ ទាំងខាងលើ ខាងក្រោម ទីដទៃផង
 គឺកណ្តាលហើយ អ្នកចូរបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីត្រេកត្រអាល
 ផង សេចក្តីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ
 ចេញ ទើបមិនបិតនៅក្នុងភព ។

(១៧៦) ភិក្ខុមានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នកមិនប្រហែស
 លះបង់សេចក្តីប្រកាន់ ហើយប្រព្រឹត្ត ជាអ្នកចេះដឹង គប្បី
 លះបង់ នូវទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈ ទីបរិទេវៈ ក្នុង
 លោកនេះបាន ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាណទ្វេសោ

(១៧៧) ឯវិហារី សតោ អប្បមត្តោតិ ឯវិហារីតិ
 នង្គតំ និវេសនតំ អភិសង្ខារសហគតតំ វិញ្ញាណំ
 កម្មកវតំ បដិសង្ខតតំ បុណ្យំ បដហន្តោ វិជោ-
 ដេន្តោ ឡឺន្តិកវេន្តោ អនការន្តមេន្តោតិ ឯវិហារី ។
 សតោតិ ចត្វាហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កា-
 យានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ការេន្តោ ។ បេ ។ សោ
 វុច្ចតិ សតោ ។ អប្បមត្តោតិ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី
 អដ្ឋតការី អនោលំនវតី អនិក្ខតត្ថន្តោ អនិក្ខតត្ថរោ
 អប្បមត្តោ កុសលេសុ ធម្មេសុ កណាហំ អបរិប្បំ វា
 សីលក្ខន្ធិ បរិប្បវេយ្យំ បរិប្បំ វា សីលក្ខន្ធិ គត្ត^(១) ប-
 ញាយ អនុគុណោយ្យន្តិ យោ គត្ត ធម្មោ ច វាយា-
 មោ ច ឧស្សហោ ច ឧស្សង្គិ ច អប្បដិវាដិ ច
 សតិ ច សម្បជញ្ញតំ អាតម្យំ បដានំ អនិដ្ឋានំ
 អនុយោតោ អប្បមាណោ កុសលេសុ ធម្មេសុ

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស

(១៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា មានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នក
 មិនប្រហែស ត្រង់ពាក្យថា មានការនៅយ៉ាងនេះ គឺភិក្ខុកាលលះបង់
 បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្តីត្រេកត្រអាល
 ផង នូវសេចក្តីប្រកាន់ផង នូវវិញ្ញាណដែលប្រកបដោយអភិសង្ខារផង
 នូវកម្មភពផង នូវបុព្វតតិបដិសន្ធិផង ហេតុនោះ (ច្រង់ត្រាស់)ថា មាន
 ការនៅយ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺបុគ្គលមានសតិដោយហេតុ ៤
 គឺបុគ្គលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងកាយ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា អ្នកមិនប្រហែស គឺអ្នក
 ធ្វើដោយគោរព អ្នកធ្វើមិនឈប់ អ្នកប្រព្រឹត្តមិនរួញព មានបំណងមិន
 ដាក់ចុះ មានធុរៈមិនដាក់ចុះ អ្នកមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ គឺបានខាង
 បំណង ការព្យាយាម សេចក្តីខ្ជិយាត ការប្រឹងប្រែង ការមិនថយក្រោយ
 សតិន័សម្បជញ្ញៈ ការខ្វះខាត ការដកល់ទុក ការអធិដ្ឋាន ការប្រកប
 រឿយៗ ការមិនធ្វេសប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងនោះថា អង្គាល់
 ណា អាត្មាអញ្ញន៍បំពេញសីលទូន្ម ដែលមិនទាន់ពេញ ឬជ្រោម
 ជ្រងំទុកនូវសីលទូន្ម ដែលពេញហើយ ដោយប្រាថ្នា ក្នុងធម៌នោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

កកាហំ^(១) អបរិច្ឆរំ វា សមាធិក្ខន្ធនំ វិមុត្តិក្ខន្ធនំ^(២) វិមុត្តិក្ខន្ធនា ណទស្សនក្ខន្ធនំ បរិច្ឆរេយ្យំ បរិច្ឆរំ វា វិមុត្តិក្ខន្ធនា ណទស្សនក្ខន្ធនំ តត្ថ បញ្ញាយ អនុត្តរោយ្យន្តិ យោ តត្ថ ធន្តោ ច វាយាមោ ច ឧស្សហោ ច ឧស្សោឡិ ច អប្បដិវាដិ ច សតិ ច សម្មជញ្ញា ញ្ច អាតម្យំ បដានំ អធិដ្ឋានំ អនុយោតោ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុ កកាហំ អបរិញ្ញាតំ^(៣) វា ទុក្ខំ បរិជាធម្យំ^(៤) អប្បមីនេ វា កិលេសេ ជមោយ្យំ អភាវិតំ វា មគ្គំ ភាវេយ្យំ អសង្កតតំ វា ធិរោធិំ សង្កតេយ្យន្តិ យោ តត្ថ ធន្តោ ច វាយាមោ ច ឧស្សហោ ច ឧស្សោឡិ ច អប្បដិវាដិ ច សតិ ច សម្មជញ្ញា ញ្ច អាតម្យំ បដានំ អធិដ្ឋានំ អនុយោតោ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុតិ ឯវិវិហារី សតោ អប្បមត្តោ ។

[១៧៨] ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា មហាយិតានីតិ ភិក្ខុតិ កល្យាណបុត្តជ្ឈនោ វា ភិក្ខុ សេក្ខោ វា ភិក្ខុ ។

១ ម. កកាហំ ។ ២ ម. បញ្ចក្ខន្ធ ។ ៣ ម. អបរិញ្ញាតំ ។ ៤ ម. បរិច្ឆេយ្យំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(ឬ) បំណង ការព្យាយាម សេចក្តីខ្សោច សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិន
 ថយក្រោយ សតិទីសម្បជញ្ញៈ ការខ្វះខ្វែង ការតក់ក្រវើត ការអធិដ្ឋាន
 ការប្រកបរឿយ ។ ការមិនធ្វេសប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងនោះថា
 អស្កាលណា អាត្មាអញនឹងបំពេញសមាធិក្នុង វិមុត្តិក្នុង វិមុត្តិញ្ញាណ
 ទស្សនក្នុង ដែលមិនទាន់ពេញ នឹងជ្រាមជ្រួលទុក ឬវិមុត្តិញ្ញាណ-
 ទស្សនក្នុង ដែលពេញហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងធម៌ទាំងនោះ (ឬក៏)
 បំណង ការព្យាយាម សេចក្តីខ្សោច សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិនថយ
 ក្រោយ សតិទីសម្បជញ្ញៈ ការខ្វះខ្វែង ការតក់ក្រវើត ការអធិដ្ឋាន
 ការប្រកបរឿយ ។ ការមិនធ្វេសប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងនោះថា
 អស្កាលណា អាត្មាអញនឹងកំណត់ដឹងនូវទុក្ខ ដែលមិនទាន់បានកំណត់ដឹង
 ឬនឹងលះ នូវកិលេសដែលមិនទាន់លះ នឹងចំរើនមគ្គ ដែលមិនទាន់ចំរើន
 នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធ ដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នកមិនប្រហែស ។

(១៧៨) ពាក្យថា ភិក្ខុ របស់បទថា ភិក្ខុលះបង់នូវសេចក្តីប្រកាន់
 ហើយប្រព្រឹត្ត បានដល់ ភិក្ខុជាភិក្ខុណបុគ្គល ឬភិក្ខុជាស្រី ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាណទ្វេសោ

ចរន្តិ ចរន្តោ វិចរន្តោ វិចរន្តោ វិចរន្តោ វិចរន្តោ វិចរន្តោ
 យចរន្តោ យចរន្តោ ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា
 តណ្ហាមមត្តំ ច ទិដ្ឋិមមត្តំ ច ។ បេ ។ ឥទំ តណ្ហា-
 មមត្តំ ។ បេ ។ ឥទំ ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ តណ្ហាមមត្តំ
 បហាយ ទិដ្ឋិមមត្តំ បដិទិស្សជិត្វា មមត្តោ ហិត្វា
 បរិច្ចជិត្វា^(១) វិនោទេត្វា ព្យជិត្វា អនការ្យ្យមេត្តាតិ
 ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា មមាយិតានិ ។

(១៧៩) ជាតិជ្ជំ សោកបរិទ្កេត្វា ឥនេវ វិទ្យា ប-
 ដហាយ្យ ទុក្ខន្តិ ជាតិភិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ
 តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជាតិ សញ្ញាតិ ឡិក្ខន្តិ និព្វ-
 តំ អភិនិព្វតំ ខន្ធនំ ចាតុកាវេ អាយតនានំ បដិលា-
 ភោ ។ ជរាតិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ
 សត្តនិកាយេ ជរា ជីវណតា ខណ្ឌិច្ឆំ ចាលិច្ឆំ វលិត្ត-
 តតា អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិចាគោ ។

១ ម. ជហិត្វា ចហិត្វា បដិហិត្វា ។

មេត្តាមាណវិក័យញ្ញនិទ្ទេស

ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ត្រួតត្រាមើល សម្រេច ទៅ រក្សា
 យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ បានដល់
 សេចក្តីប្រកាន់ ២ គឺ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋ ១
 ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់
 គឺទិដ្ឋ ។ ភិក្ខុលះបង់ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា រលាស់ចោល សេចក្តី
 ប្រកាន់គឺទិដ្ឋ លះបង់ លះចោល បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យ
 មានបែបភាព នូវសេចក្តីប្រកាន់ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ភិក្ខុលះបង់សេចក្តីប្រកាន់ ហើយប្រព្រឹត្ត ។

(១៧៩) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ទុក្ខ គឺ
 ជាតិ ជរា សោកៈ នឹងបរិទេវៈ ក្នុងលោកនេះបាន ត្រង់ពាក្យ
 ថា ជាតិ បានដល់ កំណើត ការកើតព្រម ការចុះកាន់គភ៌ ការ
 ផ្តួចផ្តើមឡើង ការកើតឡើងចំពោះ ការប្រាកដឡើងនៃខន្ធ ការ
 បានចំពោះអាយតនៈ នៃពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងសត្តនិកាយនោះ ។ ។
 ពាក្យថា ជរា បានដល់ ការចាស់ ការត្រាំត្រា ការរង្គោះឆ្មេញ
 ការស្លូតស្លក់ ការជ្រុញជ្រីវស្បែក ការរួញថយនៃអាយុ ការចាស់ទុំ
 នៃឥន្ទ្រិយ របស់ពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងសត្តនិកាយនោះ ។ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូឡនិទ្ទេសោ

សោកោតិ ញាតិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគ-
 ព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស រោគព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
 សីលព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
 អញ្ញាតព្យាសនេន វា ព្យាសនេន សមដ្ឋានតតស្ស អញ្ញ-
 តព្យាសនេន វា ទុក្ខធម្មេន ធុដ្ឋស្ស សោកោ សោ-
 ចនា សោទិតតំ អន្តោសោកោ អន្តោបរិសោកោ
 អន្តោធាយោ អន្តោបរិធាយោ ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា
 ទោមនស្សំ សោកសលំ ។ បរិទេវេតិ ញាតិព្យាស-
 នេន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស រោគ-
 ព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីលព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
 ទិដ្ឋិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស អញ្ញាតព្យាសនេន វា ព្យា-
 សនេន សមដ្ឋានតតស្ស អញ្ញតព្យាសនេន វា ទុក្ខធម្ម-
 េន ធុដ្ឋស្ស អាទេវេ បរិទេវេ អាទេវនា បរិទេវនា
 អាទេវិតតំ បរិទេវិតតំ លាទោ បលាទោ វិប្បលាទោ
 លាលប្បោ លាលប្បាយនា លាលប្បាយិតតំ ។
 វេជានិ វេមិស្សា ទិដ្ឋិយា ។ បេ ។ វេមស្មី មនុស្សលា-
 កេ ។ វិជ្ជាតិ វិជ្ជា វិជ្ជាតតោ ញាណំ វិការី បេជារី ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិខ្មែរស

ពាក្យថា សោក គឺសោក អាការសោក ភាពនៃសោក ការស្លុតស្លាប់
 ក្នុងសន្តាន ការស្រពោនក្នុងសន្តាន ការក្តៅក្នុងសន្តាន ការរល
 រលក្នុងសន្តាន អាការជាទិសឆ្លាប់សញ្ជឹងចិត្ត ការអាក់អន់ចិត្ត សរ
 គឺសោក របស់បុគ្គលដែលត្រូវវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសភោគៈ
 ប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសគឺរោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
 វិនាស គឺទិដ្ឋប៉ះពាល់ក្តី ប្រកបដោយវិនាសណាមួយក្តី ត្រូវទុក្ខធម៌
 ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។ ពាក្យថា សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល គឺការយំ ការ
 ខ្សឹកខ្សួល អាការយំ អាការខ្សឹកខ្សួល ភាពនៃការយំ ភាពនៃការ
 ខ្សឹកខ្សួល ការទួញរៀបរាប់ ការពោលរៀបរាប់ ការរៀបរាប់ដែល ។
 ការពោលរំលឹក អាការពោលរៀបរាប់ ភាពនៃការពោលរៀបរាប់
 របស់បុគ្គល ដែលត្រូវវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី
 ត្រូវវិនាសគឺរោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសគឺ
 ទិដ្ឋប៉ះពាល់ក្តី ប្រកបដោយវិនាសណាមួយក្តី ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះ
 ពាល់ក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋនេះ ។ បេ ។ ក្នុងមនុស្ស-
 លោកនេះ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកចេះដឹង បានដល់អ្នកចេះ អ្នកតាំងនៅ
 ក្នុងវិជ្ជា មានញាណ មានការឈ្វេងយល់ មានប្រាជ្ញាធូរធូរ ។

មេត្តាមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធកោ

ទុក្ខន្តំ ជាតិទុក្ខំ ។ បេ ។ សោកបរិទេវទុក្ខនោ-
 មនស្សនាយាសទុក្ខំ ។ ជាតិជ្ជំ សោកបរិទ្គវត្ថុ
 ឥនេវ វិទ្យា បដហេយ្យ ទុក្ខន្តំ វិទ្យា វិជ្ជាគតោ
 ញាណំ វិការី មេធាវី ឥនេវ ជាតិជ្ជវត្ថុ សោក-
 បរិទ្គវត្ថុ បដហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តិកវយ្យ
 អនភាវន្តមេយ្យាតិ ជាតិជ្ជំ សោកបរិទ្គវត្ថុ ឥនេវ
 វិទ្យា បដហេយ្យ ទុក្ខំ ។ តេធាហ ភគវ

ឯវិហារី សតោ អប្បមត្តោ

ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា មហាយតានិ

ជាតិជ្ជំ សោកបរិទ្គវត្ថុ

ឥនេវ វិទ្យា បដហេយ្យ ទុក្ខន្តំ ។

[១៨០] ឯតាភិទ្ទន្តាមិ វហោ មហេសីនោ

សុក្កត្តំ តោតម ន្ទបដីកំ

អន្តា ហិ ភគវ បហាសិទុក្ខំ

តថា ហិ តេ វិទីតោ ឯស ជន្មោ ។

មេត្តាមាណវិក្យញ្ញានិទ្ទេស

ពាក្យថា ទុក្ខ បានដល់ជាតិទុក្ខ ។ បេ ។ សោកបរិទេវទុក្ខោមនស្ស-
 បាយាសទុក្ខ ។ ពាក្យថា អ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈ
 នឹងបរិទេវៈ ក្នុងលោកនេះ បានន័យថា បុគ្គលអ្នកចេះ អ្នកតាំងនៅក្នុង
 វិជ្ជា មានញាណ មានការឈ្វេងយល់ មានប្រាជ្ញាធូរឆ្ងាយ គប្បី
 លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យមានបែបភាព ទ្រុឌទ្រោមនឹងជរាផង
 សោកៈ នឹងបរិទេវៈផង ក្នុងលោកនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ជាអ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈនឹងបរិទេវៈ ក្នុង
 លោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នកមិនប្រហែស លះបង់
 សេចក្តីប្រកាន់ហើយប្រព្រឹត្ត ជាអ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ ទ្រុឌ
 ទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈ នឹងបរិទេវៈ ក្នុងលោកនេះបាន ។

(១៨០) (មេត្តាមាណាពទ្ធីលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះព្រះ
 វរោហ័ន្ត្រៈ របស់ព្រះមហេសី បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានជា
 គុណជាតិ មិនមានឧបធិ ព្រះអង្គបានសំដែងហើយ ដោយ
 ប្រពៃ ព្រះមានព្រះភាគ លះទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះធម៌និវ្រ្មៈ
 ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្ភឿនិទ្ទេសោ

(១៨១) ឯតាភិទ្ទន្តាមិ វេចោ មហេសីនោតិ ឯតន្តិ
 តុយ្ហំ វេចនំ ព្យាបថំ ទេសនំ អនុសន្និ^(១) ។ អភិទ្ទន្តាមិតិ
 ទ្ទន្តាមិ អភិទ្ទន្តាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ វេទ្ទាមិ
 សាទិយាមិ យាថាមិ បត្តយាមិ បិហាយាមិ អភិជប្បាមិ ។
 មហេសីនោតិ^(២) កកា មហន្តំ សីលត្វន្តំ ឯសិ
 តវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ បេ ។ កហំ នរាស-
 កោតិ មហេសីតិ ឯតាភិទ្ទន្តាមិ វេចោ មហេសីនោ ។

(២៨២) សុត្តិតតំ តោតម ធូបដីកាន្តំ សុត្តិតតន្តំ
 សុត្តិតតំ សុអាចិត្តិតំ សុទេសិតំ សុប្បញ្ញាបិតំ សុ-
 បដ្ឋបិតំ សុវិវិតំ សុវិភជិតំ សុឧត្តានិកតំ សុប្ប-
 កាសិតន្តំ សុត្តិតតំ ។ តោតម ធូបដីកាន្តំ ឧបដិ
 វេទន្តំ តិលេសា ច ខន្ធ ច អភិសម្ព័ន្ធក ច ។

១ ម. អនុសន្និ ។ ២ ម. មហេសីនោតិ មហេសីនោតិ មហេសី ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូព៌ស្ថេរ

(១៨១) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះព្រះវរោហិត៖ របស់
 ព្រះមហេសី ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះព្រះវរោហិត៖ គឺចំពោះពាក្យ គន្លងនៃពាក្យ
 ទេសនា អនុស្សាវរីយ៍ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ត្រេកអរចំពោះ គឺខ្ញុំ
 ព្រះអង្គស្រស់ស្រាយ ត្រេកអរ រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា ចង់
 បាន សូម ត្រូវការ ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត ។ ពាក្យថា របស់ព្រះមហេសី
 គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមមហេសី ព្រោះទ្រង់ស្វែង ស្វែងរក
 ស្វះស្វែងនូវសីលក្នុងដ៏ធំ ។ បេ ។ ទ្រង់ព្រះនាមមហេសី ព្រោះព្រះអង្គជា
 នរោត្តមអង្គមាត តាមតែក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ
 ត្រេកអរចំពោះព្រះវរោហិត៖ របស់ព្រះមហេសី ។

(១៨២) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានជា-
 គុណជាតមិនមានឧបធិ ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ ត្រង់ពាក្យថា
 ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ គឺព្រះអង្គសំដែងដោយល្អ ប្រាប់ដោយ
 ល្អ ពន្យល់ដោយល្អ សំដែងដោយប្រពៃ បញ្ញត្តិទុកដោយល្អ តាំង
 ទុកដោយល្អ បើកដោយល្អ ចែកដោយល្អ ធ្វើឲ្យរកដោយល្អ ប្រកាស
 ទុកហើយដោយល្អ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គសំដែងហើយ
 ដោយប្រពៃ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានជាគុណជាតមិនមាន
 ឧបធិ សេចក្តីថា ពួកកលេស ខន្ធ នឹងអភិសង្ការ លោកហៅថា ឧបធិ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញានិទ្ទេស

ការលះទុបធំ ការម្លាប់ទុបធំ ការលាស់ចោលទុបធំ ការស្ទូបម្លាប់ទុបធំ
ឈ្មោះថា អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះគោតម
ព្រះនិព្វានជាគុណជាតមិទមានទុបធំ ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ ។

(១៨៣) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ទុក្ខ
ដោយពិត ត្រង់ពាក្យថា ដោយពិត គឺជាពាក្យដាច់ខាត ជាពាក្យឥត
សង្ស័យ ជាពាក្យឥតនឿយឆ្ងល់ ជាពាក្យមិនបែកជាពីរ ជាពាក្យមិនមាន
ចំពាមពីរ ជាពាក្យស្រោចស្រង់ ជាពាក្យមិនខុស ពាក្យថា ដោយពិត
ជាពាក្យទាំងមាំ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ⁺នេះ ជាពាក្យពោលដោយ
គោរព ។ បេ ។ ការបញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះ
ការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ទ្រង់លះទុក្ខ គឺលះបង់ លះចេញ បន្ទោបង់
ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យមានបែបភាព ឲ្យដាច់ទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ
មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សបាឃាសទុក្ខ ហេតុនោះ (លោក
សួរថា) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លះទុក្ខបានដោយពិត ។

(១៨៤) ពាក្យថា ព្រោះធម៌⁺នេះ ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ គឺ
ព្រោះធម៌⁺នេះ ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ ដឹង ថ្វីង ពិចារណា ឈ្វេងយល់
ប្រាកដ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រោះធម៌⁺នេះព្រះអង្គជ្រាប
ច្បាស់ហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ
 ឯតាកិន្ទន្ទាមិ វិទោ មហេសីនោ
 សុត្តន្តំ តោតម ទ្ធរដិកំ
 អន្តា ហិ ភកកា បហាសិ ទុក្ខំ
 តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ ។

(១៨៥) តេ ចាបិ ទ្ធន បដិហោយ្យ ទុក្ខំ
 យេ ភំ មុនី អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ
 តន្តំ នមស្សាមិ សមេច្ច ធាតំ
 អប្បេវ មិ ភកកា អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ ។

(១៨៦) តេ ចាបិ ទ្ធន បដិហោយ្យ ទុក្ខន្តំ តេ
 ចាបិតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា
 ច កហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ប.
 ដិហោយ្យំ ។ ទុក្ខន្តំ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ
 មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខំ នោមនស្សាចាយាសទុ.
 ក្ខំ បដិហោយ្យំ វិទោទេយ្យំ ព្យន្តិកវេយ្យំ អនការន្ត.
 មេយ្យន្តំ តេ ចាបិ ទ្ធន បដិហោយ្យ ទុក្ខំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ខ្ញុំព្រះអង្គ ក្រេកអរចំពោះព្រះពុទ្ធនេះ របស់ព្រះមហេសី
 បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វាន ជាគុណជាតម្លៃមានឧបធិ
 ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ ព្រះមានព្រះភាគ លះ
 ទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះធម៌នេះព្រះអង្គជាបច្ច្យាសហើយ ។

(១៨៥) បពិត្រព្រះមុនី ព្រះអង្គទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ
 ពួកជនទាំងនោះ ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះហេតុនោះ
 ខ្ញុំព្រះអង្គចូលមក នមស្ការចំពោះព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគ
 សូមព្រះមានព្រះភាគទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវចុះ ។

(១៨៦) ពាក្យថា ពួកជនទាំងនោះ របស់បទថា ពួកជនទាំង
 នោះ ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត បានដល់ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ
 សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ខេវតា នឹងមនុស្ស ក៏លះបង់(ទុក្ខបាន) ។ ពាក្យ
 ថា ទុក្ខ គឺ គប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែប
 ភាព នូវជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោ-
 មនស្សបាយាសទុក្ខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកជនទាំងនោះ
 ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត ។

មេត្តាមាណវកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

(១៨៧) យេ ភំ មុនំ អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យតិ យេតិ
 ខត្តិយេ ច ព្រាហ្មណោ ច វេស្សេ ច សុទ្ធេ ច
 កហរេជ្ជេ ច បព្វជិតេ ច ទេវេ ច មនុស្សេ ច ។
 ភុត្តំ ភកវត្ថំ ភណតិ ។ មុនំតិ មោនំ វុត្ថតិ ញា-
 ណំ ។ ថេ ។ សង្កជាលុមតតិច្ច សោ មុនំ ។ អដ្ឋិ-
 តំ ឱវទេយ្យតិ^(១) សក្កត្ថំ ឱវទេយ្យ អភិស្សំ ឱវទេ-
 យ្យ បុនប្បុនំ ឱវទេយ្យ អនុសាសេយ្យតិ យេ ភំ
 មុនំ អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ ។

(១៨៨) តន្តំ នមស្សាមិ សេមច្ច ឆានត្តំ តន្តំ ភកវត្ថំ
 ភណតិ ។ នមស្សាមិតិ កាយេនវា នមស្សាមិ ចិត្តេន វា
 នមស្សាមិ អន្ធកប្បជីបតិយា វា នមស្សាមិ ធម្មានុធម្ម-
 ប្បជីបតិយា វា នមស្សាមិ សក្ករោមិ កុក្ករោមិ មាណេមិ
 ប្បជេមិ ។ សមេច្ចាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច សមាគន្ធា អភិ-
 សមាគន្ធា សម្មទា តំ នមស្សាមិ ។ ឆានត្តំ ឆានតោ ។

១ ម. អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យតិ អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ ។

មេត្តាមាណវិក្យញ្ញនិទ្ទេសោ

(១៨៧) ពាក្យថា ណា របស់បទថា បពិត្រព្រះមុនី ព្រះអង្គ
 ទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ បានដល់ ពួកជនជាត្រកូល
 ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ខេត្តានីន័មនុស្ស ។
 ពាក្យថា ព្រះអង្គ គឺព្រាហ្មណ៍ពោលចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា
 មុនី សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ ព្រះមុនីនោះ
 កន្លងនូវបណ្តាញគឺកលេសជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា ទូន្មាន
 ដោយត្រឹមត្រូវ គឺតប្បទូន្មាន ទូន្មានដោយគោរព ទូន្មានរឿយៗ ទូន្មាន
 ប្រៀនប្រដៅក្លាយៗ ជាសំឡេង ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
 បពិត្រព្រះមុនី ព្រះអង្គទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ ។

(១៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គចូលមក ឧបស្សារចំពោះ
 ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធនាគ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះព្រះអង្គ គឺព្រាហ្មណ៍ពោល
 ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា ឧបស្សារ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសូមថ្វាយបង្គំ
 ដោយកាយក្តី ថ្វាយបង្គំដោយចិត្តក្តី ថ្វាយបង្គំដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏
 សមគួរដល់អត្តក្តី ថ្វាយបង្គំដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់ធម៌ក្តី ធ្វើ
 សក្ការៈ គោរព រាប់អាន ឬជា ។ ពាក្យថា ចូលមក គឺខ្ញុំព្រះអង្គសំដៅ
 មក សំដៅមកចំពោះ មកត្រង់ ឆ្ពោះមក ឧបស្សារព្រះអង្គចំពោះ
 ព្រះករុ្តិ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធនាគ គឺព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលដ៏ប្រសើរ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

ភគវា អាត្មំ ន កកោត្តត្ថំ ជាតោ ។ ន កក្កត្ថត្ថំ
ជាតោ ។ ន អាគក្កត្ថត្ថំ ជាតោ ។

កថំ ភគវា អាត្មំ ន កកោត្ថត្ថំ ជាតោ ។ អា-
ត្មំ វុច្ចនី ចាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា
ចោចោត្តរិកា សទ្ធកា^(១) ទុក្ខវិចារកា អាយត្ថំ ជាតិ-
ជរាមរណីយា ។

អាត្មំ ន កកោត្ថត្ថំ កត្វា លោកេ

សព្វសំយោគេ វិសដ្ឋ តទ្ធជានិ

សព្វត្ថំ ន សដ្ឋត្ថំ វិមុត្តោ

ជាតោ តាទិ បវុច្ចតេ តថត្តាត្ថំ ។

ឯវំ ភគវា អាត្មំ ន កកោត្ថត្ថំ ជាតោ ។

១ ឧ.ម.និទ្ទិរាណ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជន្តទ្រូស

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ។ ព្រះនាម
 ថា នាគ ព្រោះទ្រង់មិនលុះ ។ ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះទ្រង់មិនមក ។
 ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគមិនធ្វើអំពើអាក្រក់ តើដូច
 ម្តេច ។ អកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 នាំមកនូវភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ
 គួរដល់ជាតិ ផរា មរណៈតទៅ លោកពោលថា អំពើអាក្រក់ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់ណាមួយ ក្នុងលោក
 ទ្រង់ស្រាយចំណងគឺកិលេស ក្នុងការប្រកបទុក្ខនូវសត្វទាំង
 ពួង ព្រះអង្គរួចហើយ មិនជាប់ក្នុងការម្ស៊ីទាំងពួង ព្រះ
 អង្គជាបុគ្គលនឹងធីន៍ ទើបហៅថា នាគ ព្រោះព្រះអង្គជា
 បុគ្គលទៀង ។

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់យ៉ាង
 នេះឯង ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីសោ

កថំ ភគវំ ន ភច្ចត្ថិតំ នាតោ ។ ភគវំ ន ធម្មា-
 ភត្ថំ ភច្ចត្ថំ ន ឆោសាភត្ថំ ភច្ចត្ថំ ន មោហាភត្ថំ ភច្ចត្ថំ
 ន កយាភត្ថំ ភច្ចត្ថំ ន រាគវសេន ភច្ចត្ថំ ន ឆោសវ-
 សេន ភច្ចត្ថំ ន មោហវសេន ភច្ចត្ថំ ន ទិដ្ឋិវសេន
 ភច្ចត្ថំ ន មាណវសេន ភច្ចត្ថំ ន ឧទ្ធច្ចវសេន ភច្ចត្ថំ ន
 វិចីក្ខវសេន ភច្ចត្ថំ ន អនុសយវសេន ភច្ចត្ថំ ន
 វត្តហំ ធម្មហំ យាយតំ និយ្យតំ វិញ្ញតំ សំហរិយតំ
 វរំ ភគវំ ន ភច្ចត្ថិតំ នាតោ ។

កថំ ភគវំ ន អាភច្ចត្ថិតំ នាតោ ។
 សោតាម្ពត្ថមត្តេន យេ កំលេសា បហំនា តេ
 កំលេសេ ន បុរេតំ ន បច្ចេតំ ន បច្ចាភច្ចត្ថំ សក-
 ណាតាម្ពត្តេន អនាតាម្ពត្តេន យេ កំលេសា បហំនា
 តេ កំលេសេ ន បុរេតំ ន បច្ចេតំ ន បច្ចាភច្ចត្ថំ
 អរហត្តមត្តេន យេ កំលេសា បហំនា តេ កំ-
 លេសេ ន បុរេតំ ន បច្ចេតំ ន បច្ចាភច្ចត្ថំ

មេត្តា មាណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេស

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះទ្រង់មិនលុះ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះ
ភាគមិនលុះឆន្ទាគតិ មិនលុះចោសាគតិ មិនលុះមោហាគតិ មិនលុះ
ភយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចពតៈ មិនលុះដោយអំណាចចោសៈ
មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយ
អំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទុច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិច្ច-
កិច្ចា មិនលុះដោយអំណាចអនុស័យ គឺព្រះអង្គមិនទៅ មិនឃ្លាត
មិនរសាត់ មិនដោយតាមធម៌ជាពួកទាំងឡាយ ព្រះនាមថា នាគ
ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនលុះ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនមក តើដូច
ម្តេច ។ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះហើយ ដោយ
សោតាបត្តិមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិនបែរមក មិនត្រឡប់មក កាន់
កិលេសទាំងនោះវិញ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះ
ហើយ ដោយសកទាតាមិមគ្គ អនាតាមិមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិន
បែរមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះវិញ កិលេសទាំង
ឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះហើយ ដោយអរហត្តមគ្គ ព្រះអង្គ
មិនមក មិនបែរមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះវិញទេ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

ឯវំ ភក្កវា ន អាគច្ឆតីតំ ជាតោតំ តន្តំ នមស្សាមិ
សមេច្ច ធាតុំ ។

(១៨៩) អប្បេវេ មំ ភក្កវា អដ្ឋតំ ឱវទេយ្យាតំ អប្បេ-
វេ មំ ភក្កវា អដ្ឋតំ ឱវទេយ្យ សក្កច្ឆំ ឱវទេយ្យ អ-
ភិណ្ណំ ឱវទេយ្យ បុណ្ណំ ឱវទេយ្យ អនុសាសេយ្យាតំ
អប្បេវេ មំ ភក្កវា អដ្ឋតំ ឱវទេយ្យ ។ តេនាហ សោ
ព្រាហ្មណោ

តេ ចាចិ ន្ទន បជហេយ្យំ ទុក្ខំ

យេ ត្វំ មុនី អដ្ឋតំ ឱវទេយ្យ

តន្តំ នមស្សាមិ សមេច្ច ធាតុំ

អប្បេវេ មំ ភក្កវា អដ្ឋតំ ឱវទេយ្យាតំ ។

(១៩០) យំ ព្រាហ្មណំ វេទនុំ អភិជញ្ញា

អភិញ្ញំ កាមភវេ អសត្តំ

អន្តា ហិ សោ ឧយមិមំ អតារិ

តិណ្ណោ ច ចារំ អវិលោ អកុដ្ឋោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិនទ្កេស

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគមិនមក យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ ចូលមកនមស្ការ ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធនាគ ។

(១៨៩) ពាក្យថា សូមព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយ
ត្រឹមត្រូវចុះ គឺសូមព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវ
សូមទូន្មានដោយគោរព ទូន្មានរឿយ ។ ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅញយ ។
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះ
អង្គ ដោយត្រឹមត្រូវចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍ពោលថា

បពិត្រព្រះមុនី ព្រះអង្គទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ ពួក
ជនទាំងនោះ ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំ
ព្រះអង្គចូលមក នមស្ការចំពោះព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគ សូម
ព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវចុះ ។

(១៩០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់តបថា) បុគ្គលគប្បីដឹងច្បាស់នូវ
ព្រាហ្មណ៍ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ អ្នកមិនមានកង្វល់
មិនជាប់នៅក្នុងកាមភព ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថាបានឆ្លង
ឧយៈនេះ ដោយពិត ទាំងឆ្លងដល់ត្រើយ ជាអ្នកមិនមាន
បង្គោល មិនមានសេចក្តីងឿងឆ្លល់ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញនិទ្ទេសោ

[១៧១] យំ ព្រាហ្មណំ វេទនុំ អភិជញ្ញាតិ ព្រាហ្ម-
ណាន្តំ សត្តន្តំ ធម្មានំ ពាហិតត្ថា ព្រាហ្មណោ ។
សក្កាយទិដ្ឋិ ពាហិតា ហោតិ វិទិត្តោ ពាហិតា
ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ ពាហិតោ ហោតិ វាគោ
ពាហិតោ ហោតិ ធានោ ពាហិតោ ហោតិ មោ-
ហោ ពាហិតោ ហោតិ មាធា ពាហិតោ ហោតិ ។
ពាហិតស្ស ហោន្តំ ចាបកា អគុលា ធម្មា សន្តិ-
លេសិកា ចោធាត្តវិកា សនេវ ទុក្ខវិចារកា អា-
យតិ ជាតិជរាមរណីយា ។

ពាហិតោ សព្វចាបកានិ (សភិយាតិ ភគវា)
ភគវា វិមលោ សាទុសមាហិតោ ជិតត្ថោ^(១)
សំសារមតិច្ច កេវលី សោ

អនិស្សិតោ តានិ បវុច្ចតេ ព្រាហ្មា ។

វេទនុន្តំ វេទោ វុច្ចតិ ចត្វសុ មគ្គេសុ ញ្ញាណំ
។ បេ ។ សព្វវេទមតិច្ច វេទន្ទ សោតិ ។ អភិជញ្ញាតិ
អភិជានេយ្យ អាជានេយ្យ វិជានេយ្យ បដិវិជានេយ្យ
បដិវិជ្ជេយ្យាតិ យំ ព្រាហ្មណំ វេទនុំ អភិជញ្ញា ។

១ ម. ជិតត្ថោ ។

មេត្តាមាណវិក្សញ្ញាធិទ្ទេស

(១៩១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលគប្បីដឹងច្បាស់ នូវព្រាហ្មណ៍
 ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ សេចក្តីថា
 ដែលឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្ទាត់បង់ធម៌ ៧ ។ គឺបន្ទាត់បង់
 សក្កាយទិដ្ឋិ បន្ទាត់បង់វិចិត្តច្ចា បន្ទាត់បង់សីលព្វគុបកមាសៈ បន្ទាត់
 បង់រាគៈ បន្ទាត់បង់ទោសៈ បន្ទាត់បង់មោហៈ បន្ទាត់បង់មានៈ ។
 លោកបានលះបង់ នូវអកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ប្រកបដោយ
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងកន្លែងកំពង់ ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ
 មានផលជាទុក្ខ ជាទីតាំងនៃជាតិ ជរា មរណៈភព៌ ។

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់សក្កិយៈ) ព្រះមានព្រះភាគ
 បន្ទាត់បង់នូវបាបទាំងពួង ជាបុគ្គលប្រាសចាកមន្ទិល មាន
 ព្រះហឫទ័យតំកល់នៅដោយអ្នក មានខ្លួនខ្លាចខ្លួន ព្រះមាន
 ព្រះភាគនោះ ជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ កន្លងនូវសំសារ មិនអាស្រ័យ
 (តណ្ហាទីនិម្មិត) ជាបុគ្គលនឹងដឹង លោកហៅថាព្រាហ្មណ៍ ។

ពាក្យថា អ្នកដល់នូវវេទ សេចក្តីថា ញាណក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា
 វេទ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះដល់នូវវេទ កន្លងនូវវេទទាំងពួង ។ ពាក្យថា
 គប្បីដឹងច្បាស់ គឺគប្បីដឹងចំពោះ ដឹងទូទៅ ដឹងវិសេស ដឹងច្បាស់
 យល់ច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីដឹងច្បាស់នូវព្រាហ្មណ៍
 ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

[១៩២] អតិញ្ចំ កាមភវេ អសត្តន្តំ អតិញ្ច-
 ធន្តំ ភគវតិញ្ចំ នោសតិញ្ចំ មោហតិញ្ចំ មា-
 ធនតិញ្ចំ ទិដ្ឋតិញ្ចំ កិលេសតិញ្ចំ ទុច្ចរិតតិញ្ច-
 ំ ។ យស្សេតេ តិញ្ចនា បហំនា សមុច្ឆន្នា វុប-
 សន្តា បដិច្ចស្សន្ធា អភព្វប្បត្តិកា ញាណត្តិនា ទិដ្ឋា
 សោ វុច្ចតិ អតិញ្ចនោ ។ កាមាតិ ឧទ្ធានតោ ទ្វេ
 កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។
 ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ
 កិលេសកាមា ។ ភវតិ ទ្វេ ភវ កម្មភវេ
 ច បដិសន្ធិកោ ច បុណ្ណវេ ។ បេ ។ អយំ កម្ម-
 ភវេ ។ បេ ។ អយំ បដិសន្ធិកោ បុណ្ណវេ ។ អ-
 តិញ្ចំ កាមភវេ អសត្តន្តំ អតិញ្ចំ^(១) កាមភវេ
 អសត្តំ អលត្តំ អលត្តិតំ អបលិតុទ្ធន្តំ^(២) អតិញ្ចំ
 កាមភវេ អសត្តំ ។

[១៩៣] អន្ធា ហិ សោ ឱយមិមំ អតារីតិ អន្ធាតិ
 ឯកំសវចំ ។ បេ ។ អវត្តានវចនមេតំ អន្ធាតិ ។

១ ម-អតិញ្ចំ បុគ្គលំ ។ ២- ម. ធន្តន្ត ធន្តន្តំ ទិស្សន្តំ វិប្បមុត្តំ វិសញ្ចន្តំ
 វិមរិយាទិកតេន បេតសា វិហានុត្តិតិ ទិស្សន្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិទ្ទេស

(១៧២) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ ក្នុង
 កាមភព គ្រង់ពាក្យថា អ្នកមិនមានកង្វល់ សេចក្តីថា កង្វល់គឺធាតុៈ
 កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានៈ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់
 គឺកិលេស កង្វល់គឺច្ចុរិត ។ ត្រៀងកង្វល់ទាំងឡាយនេះ ព្រះវិណា-
 ស្រពណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរ
 ឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ព្រះវិណាស្រពនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមិនមានកង្វល់ ។ ពាក្យថា កាម បើតាមទុទាន
 បានដល់ កាម ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ
 ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ ហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា
 ភព បានដល់ភព ២ គឺ កម្មភព ១ បុនព្ពតគឺបដិសន្ធិ ១ ។ បេ ។ នេះ
 កម្មភព ។ បេ ។ នេះ បុនព្ពតគឺបដិសន្ធិ ។ ពាក្យថា អ្នកមិន
 មានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមភព គឺអ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ
 មិនថ្កក់នៅ មិនស្អិតនៅ មិនបាក់កណ្តាញ់នៅ ក្នុងកាមភព ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមភព ។

(១៧៣) ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថា បានឆ្លង
 ឧយៈនេះ ដោយពិត គ្រង់ពាក្យថា ដោយពិត គឺជាពាក្យដាច់
 ខាត ។ បេ ។ ពាក្យថា ដោយពិត នេះ ជាពាក្យប្រាកដ ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ

ឱយន្តិ កាមោយំ ករោយំ ទិដ្ឋោយំ អវិជ្ជោយំ ។

អតាវតិ អតាវ ឧត្តាវ បតាវ សមតិក្កមិ វីតិវត្តតិ

អន្ធា ហិ សោ ឱយមិមំ អតាវ ។

(១៧/៤) តិណ្ណោ ច ចារំ អទិលោ អកង្ខេតិ

តិណ្ណោតិ កាមោយំ តិណ្ណោ ករោយំ តិណ្ណោ ទិដ្ឋោយំ

តិណ្ណោ អវិជ្ជោយំ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ ទិត្តិណ្ណោ អតិក្ក-

ន្តោ វីតិវត្តោ សោ វដ្ឋវសោ ទិណ្ណបរលោ កតន្តោ

កតទិសោ កតកោដិសោ ចាលិតព្រហ្មចរិយោ ឧត្តម-

ទិដ្ឋិប្បត្តោ ភាវិតមត្តោ បហំនក្កិលេសោ បដិវិទ្ធាកុប្បោ

សង្កកតនិរោដោ ។ ឧត្តំ តស្ស បរិញ្ញាតំ សមុទយោ

បហំនោ មត្តោ ភាវិតោ និរោដោ សង្កកតា អភិ-

ញោយ្យំ អភិញ្ញាតំ បរិញ្ញោយ្យំ បរិញ្ញាតំ បហាតតំ ប-

ហំនំ ភាវិតតំ ភាវិតំ សង្កកាតតំ សង្កកតំ ។

មេត្តាមាណវិក្យញ្ញានិទ្ទេស

ពាក្យថា ឧយៈ បាទដល់ ឧយៈគីកាម ឧយៈគីកាត ឧយៈគីទិដ្ឋ
ឧយៈគីអវិជ្ជា ។ ពាក្យថា បាទធ្វើ គឺបាទធ្វើឡើង ធ្វើកាត
ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ
ឈ្មោះថា បាទធ្វើឧយៈនេះ ដោយពិត ។

(១៧៤) អធិប្បាយពាក្យថា ទាំងធ្វើដល់ត្រើយ ជាអ្នកមិនមាន
បង្គោល មិនមានសេចក្តីឆ្លើងឆ្ងល់ ត្រង់ពាក្យថា ធ្វើ គឺព្រាហ្មណ៍ណា
ធ្វើការមោឃៈ ធ្វើការវាយៈ ធ្វើទិដ្ឋាយៈ ធ្វើអវិជ្ជាយៈ ធ្វើឡើង ធ្វើ
ចេញ កន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថាជាអ្នកមានព្រហ្មចរិយ-
ធម៌អប់រំហើយ មានចរណធម៌ប្រព្រឹត្តហើយ មានកាលវែងកន្លងហើយ
មានទិសគំនិតព្យាបាលដល់ហើយ មានទីបំផុតដល់ហើយ មានព្រហ្មចរិយ-
ធម៌ រក្សាហើយ ដល់នូវសម្មាសម្ពុទ្ធិដ៏ទុក្ខម មានមគ្គចំរើនហើយ មាន
កិលេសលះបង់ហើយ មានអកុប្បធម៌ត្រាស់ដឹងហើយ មាននិរោធធម៌
ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។ ព្រះអរិយបុគ្គលនោះ កំណត់ដឹងទុក្ខហើយ
លះបង់សមុទេវហើយ ចំរើនមគ្គហើយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធហើយ
ត្រាស់ដឹងនូវគុណជាត ដែលគប្បីត្រាស់ដឹង កំណត់ដឹងទុក្ខដែលគប្បី
កំណត់ដឹង លះបង់នូវកិលេសជាតិដែលគប្បីលះ ចំរើននូវធម្មជាតិដែល
គប្បីចំរើន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវគុណជាតិដែលគប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធពិទ្ធភោ

សោ ឧត្តត្ថបលំយោ សង្ខណ្ឌបរិក្ខោ អត្ថុទ្ធសិកោ និ-
 រត្តន្តោ អរិយោ បន្ទទូដោ បន្ទកាពេ វិសំយុត្តោ បញ្ចង្គ-
 វិប្បហំតោ ធម្មង្គសមដ្ឋានតោ ឯការក្ខោ ចតុកប-
 ស្សនោ បន្ទណ្ឌប្បវត្តកសត្វោ សមវាយសង្ខេបសនោ
 អនាវលសង្ខេប្បោ បស្សន្តកាយសង្ខារោ សុវិមុត្តចិត្តោ
 សុវិមុត្តប្បញ្ញោ កោវលី វិសិទ្ធពា ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិ-
 សោ បរមបុត្តិប្បត្តោ ។ សោ នេវ អាចិន្តនិ ធម៌ អបចិន្តា-
 និ អបចិន្តត្វា វិគោ នេវ បជហនិ ធម៌ ឧបាទិយនិ បជហ-
 ត្វា វិគោ នេវ វិសិនេននិ ធម៌ ឧស្សិនេននិ វិសិនេត្វា វិគោ
 នេវ វិជ្ជបេនិ ធម៌ សន្ធិបេនិ ជ្ជបេត្វា វិគោ អសេក្ខេន
 សីលក្ខន្ធន ធម៌ ឧត្តត្ថតត្តា វិគោ អសេក្ខេន សមា-
 និក្ខន្ធន អសេក្ខេន បញ្ញា ១ ន្ធន អសេក្ខេន វិមុត្តិ-
 ក្ខន្ធន អសេក្ខេន វិមុត្តិញ្ញាណនិស្សន្ធក្ខន្ធន
 សមដ្ឋានតត្តា វិគោ សត្វំ^(១) បដិច្ចាទយិត្វា^(២) វិគោ

១ ម. សុត្តន្ត អន្តិកថាយំ ទិស្សតិ ។ ២ ម. សំបដិច្ចាទយិត្វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចុវ្ភុនិទ្ទេស

ព្រះអរិយបុគ្គលនោះ មានសសរគោល (គឺអវិជ្ជា) ដកចេញហើយ
 មានស្នាមភ្លោះគឺ សំសារលុបចោលហើយ មានសសរគឺតណ្ហាដកចេញ
 ហើយ មានសន្ទុះទ្វារគឺនិវរណៈចេញហើយ មានទង់គឺមានដកចេញ
 ហើយ មានការងារដកចេញហើយ ជាអ្នកប្រាសចាក (វិជ្ជា) ជាអ្នកមាន
 អង្គ ៥ លះបង់ហើយ ជាអ្នកប្រកបដោយអង្គ ៦ មានការរក្សាតែមួយគឺសតិ
 មានធម៌ជាគ្រឿងពឹងផ្អែក ៤ យ៉ាង មានសច្ចធម៌ផ្សេងបន្ទាប់បង់ហើយ
 មានការស្វែងរកទាំងអស់លះបង់ហើយ មានការត្រិះរិះមិនល្អ មាន
 កាយសង្ខារស្ងប់រម្ងាប់ មានចិត្តរួចស្រឡះដោយប្រពៃ មានប្រាជ្ញាប្រ
 ស្រឡះប្រពៃ ជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ មានព្រហ្មចរិយធម៌ប្រព្រឹត្តចប់ហើយ
 ជាទត្តមចរុស ជាបរមចរុស ជាអ្នកដល់នូវគុណជាតជាគ្រឿងដល់ដ៏ក្រៃ
 លែង ។ អរិយបុគ្គលនោះ មិនសន្សំ មិនប្រមូល ឈ្មោះថាខាប្ល់ខនព្រោះ
 មិនប្រមូល មិនលះបង់ មិនប្រកាន់ ឈ្មោះថាអ្នកខាប្ល់ខន ព្រោះលះបង់
 មិនចាក់ស្រែះ មិនក្រអឺតក្រអោង ឈ្មោះថាអ្នកខាប្ល់ខនព្រោះលែង
 ចាក់ស្រែះ មិនលត់ មិនបង្កាត់ ឈ្មោះថាអ្នកខាប្ល់ខន ព្រោះលត់
 ឈ្មោះថាអ្នកខាប្ល់ខន ព្រោះប្រកបដោយសីលក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ឈ្មោះ
 ថាអ្នកខាប្ល់ខន ព្រោះប្រកបដោយសមាធិក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយបញ្ចាញ
 ខនជាអសេក្ខៈ ដោយវិមុត្តិក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយវិមុត្តិញ្ញាណខនស្សន
 ក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ឈ្មោះថាអ្នកខាប្ល់ខន ព្រោះសម្រេចនូវកិច្ចទាំងពួង

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិសោ

ឯវំ សមតិក្កមិត្តា វិគោ កិលេសត្ថំ បរិយាទយិត្តា
 វិគោ អបរិគមនតាយ វិគោ កង្គំ^(១) សមាទាយ វិ-
 តោ វិមុត្តិប្បដិសេវនតាយ វិគោ មេត្តាយ ចានិស្សន្ទិយា
 វិគោ កុរុណាយ មុទិតាយ ឧបេក្ខាយ ចានិស្សន្ទិ-
 យា វិគោ អច្ចន្តចានិស្សន្ទិយា វិគោ អកម្មញ្ញតាយ^(២)
 វិគោ វិមុត្តតា វិគោ សន្តិចិត្តតាយ វិគោ ខន្ធបរិ-
 យន្ត វិគោ ឆាតុបរិយន្ត វិគោ អាយតនបរិយន្ត
 វិគោ កត្តបរិយន្ត វិគោ ឧបបត្តិបរិយន្ត វិគោ បដិ-
 សន្ធិបរិយន្ត វិគោ កវរិយន្ត វិគោ សំសារបរិ-
 យន្ត វិគោ វជ្ជបរិយន្ត វិគោ អន្តិមកវេ វិគោ អន្តិ-
 មសមុស្សយេ វិគោ អន្តិមទេហាធិរោ អរហា ។

តស្សាយំ បន្តិមកោ កវោ ចរិមោយំ សមុស្សយោ
 ជាតិជរាមរណាសំសារោ នត្ថំ តស្ស បុទត្តវេតិ ។

១ ម. កុដិក្កំ អ. វិ ។ ២ ម. អកម្មយតាយាតិ វិវិត្តំ ។ អកម្មយតាយាត ពណ្ណ
 វិជ្ជំ មាតា កម្មយាតិ វិច្ឆិក្កំ ពេសំ អភាវី អកម្មតា ។ កមសុត្តន្តិទ្កេសវណ្ណតាយំ ។

មេត្តាមោណវិក្សញ្ញាមិទ្ទេស

ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះកន្លង(តណ្ហា)យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ
 ព្រោះរំលត់ភ្លើងតិកិលេស ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះកិរិយាមិនត្រឡប់
 មកវិញ ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះកាន់យកនូវជ័យជំនះ ឈ្មោះថា
 អក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះកិរិយាសេពនូវវិមុត្តិ ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះការ
 បរិសុទ្ធដោយមេត្តា ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះការបរិសុទ្ធដោយករុណា
 មុទិតា ឧបេក្ខា ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះសេចក្តីបរិសុទ្ធជ័យក្រៃលែង
 ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះភាពនៃលោក មិនគួរដល់ការងារ^(១) ឈ្មោះ
 ថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះលោករួចស្រឡះ ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារ ព្រោះ
 ភាពនៃលោកមានចិត្តស្ងប់ ឈ្មោះថាអក្ខរាប្បវិច្ឆារក្នុងទីបំផុតខន្ធ ខាប្បវិច្ឆារ
 ក្នុងទីបំផុតធាតុ ខាប្បវិច្ឆារក្នុងទីបំផុតអាយតនៈ ខាប្បវិច្ឆារក្នុងទីបំផុត
 តតិ ខាប្បវិច្ឆារក្នុងទីបំផុតការកើត ខាប្បវិច្ឆារក្នុងទីបំផុតបដិសន្ធិ ខាប្បវិច្ឆារ
 ក្នុងទីបំផុតភព ខាប្បវិច្ឆារក្នុងទីបំផុតសំសារ ខាប្បវិច្ឆារក្នុងទីបំផុតវដ្តៈ ខាប្ប
 វិច្ឆារក្នុងទីបំផុត ខាប្បវិច្ឆារក្នុងភពកាយជាទីបំផុត ឈ្មោះថាព្រះអរហន្ត
 ទ្រទ្រង់នូវអត្តភាពជាទីបំផុត ។

ភពនេះនៃព្រះអរហន្តនោះ ចាត់ថាមានក្នុងទីបំផុត ភពកាយ
 នេះ ចាត់ថាមានជាខាងក្រោយបង្អស់ ភពប្តីគឺការអន្តោល
 ទៅដោយដាតិ ជព នឹងមរណៈ នៃព្រះអរហន្តនោះមិនមាន ។

១ ពាក្យថា ការងារ ក្នុងទីនេះ បានដឹង តណ្ហា ទិដ្ឋិ មាន ។ អដ្ឋកថា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូឡនិទ្ទេសោ

តិណ្ណោ ច ទាវន្តំ ទាវំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ
 សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វបដិប្បដិដិស្សត្តោ ត.
 ណាត្តយោ វិរតោ និរោធា និព្វានំ ។ សោ ទាវ.
 គតោ ទាវប្បត្តោ អន្តគតោ អន្តប្បត្តោ កោដិគតោ
 កោដិប្បត្តោ បរិយន្តគតោ បរិយន្តប្បត្តោ វេសាន.
 គតោ វេសានប្បត្តោ តាណាគតោ តាណាប្បត្តោ
 លេណាគតោ លេណាប្បត្តោ សាណាគតោ សាណា-
 ប្បត្តោ អកយគតោ អកយប្បត្តោ អច្ចុតគតោ អច្ចុ-
 តប្បត្តោ អមតគតោ អមតប្បត្តោ និព្វានគតោ និព្វា-
 នប្បត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិន្តាចរណោ ។ បេ ។ ជា-
 តិដកមរណាសំសារោ នត្ថំ តស្ស បុណ្ណេវតិ តិណ្ណោ
 ច ទាវំ ។ អទិលោតិ វតោ ទិលោ ឆោសោ ទិលោ
 មោហោ ទិលោ កោធា ទិលោ ខុបដាហោ
 ទិលោ ។ បេ ។ សព្វាត្តសលាភិសង្ខារា ទិលោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា ទាំងឡាយដែលត្រើយ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា
ត្រើយ បានដល់ ការម្ចាស់នូវសង្ខារទាំងឡាយ ការរលាស់ចេញនូវឧបធិ
ទាំងឡាយ ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ទីលេត់ និព្វាន ។
ព្រះអរហន្តនោះ ទៅកាន់ត្រើយ ដល់ត្រើយ ទៅកាន់ទីបំផុត ដល់
ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ខាងចុង ទៅកាន់ទីបំផុតជុំវិញ ដល់
ទីបំផុតជុំវិញ ទៅកាន់ទីចប់ ដល់ទីចប់ ទៅកាន់ទីពិនិត្យ ដល់ទីពិ-
នាត់ ទៅកាន់ទីជ្រកកោន ដល់ទីជ្រកកោន ទៅកាន់ទីពឹង ដល់ទី
ពឹង ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីមិនច្យុត
ដល់ទីមិនច្យុត ទៅកាន់អមតៈ ដល់អមតៈ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់
ព្រះនិព្វាន ព្រះអរហន្តនោះ មានការអប់រំនៅស្រេចហើយ មានចរណ-
ធម៌ប្រព្រឹត្តហើយ ។ បេ ។ ភព្វប័ត្តិការអន្តរាលទៅ ដោយផាត់ដក
នឹងមរណៈរបស់ព្រះអរហន្តនោះមិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ទាំងឡាយទៅដល់ត្រើយ ។ ពាក្យថា មិនមានបង្គោល សេចក្តីថា
បង្គោលគឺភតៈ បង្គោលគឺទោសៈ បង្គោលគឺមាហៈ បង្គោលគឺកោធនៈ
បង្គោលគឺឧបនាហៈ ។ បេ ។ បង្គោលគឺការភាគតែងអកុសលទាំងឡាយ ។

មេត្តាអានរក្សាញាតិទ្រព្យ

យស្សេត វិលា បរិយា សមុទ្រនា រូបសន្តា
 បដិប្បស្សនា អកត្តប្បត្តិកា ញាណត្ថិនា នឡា
 សោ វុច្ចតិ អវិលា ។ អកត្តោតិ ធុត្ថេ កត្តា
 ធុត្ថេសមុទ្រេ កត្តា ធុត្ថេនិរោធន កត្តា ធុត្ថេនិរោ-
 ធនាមិទិយា បដិបទាយ កត្តា បុព្វន្តេ កត្តា
 អបរន្តេ កត្តា បុព្វនាបរន្តេ កត្តា ឥន្ទប្បច្ចយ-
 តាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ កត្តា យា ឯវុច្ចា
 កត្តា កត្តាយនា កត្តាយិត្តំ វិមត្តំ វិចិត្តិនា
 ទ្រឡកំ ទ្រឡាបថោ សំសយោ អនេកំសត្តាហោ
 អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោកាហនា ធម្មិត្តំ
 ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ។ យស្សេត កត្តា បរិយា
 សមុទ្រនា រូបសន្តា បដិប្បស្សនា អកត្តប្បត្តិកា
 ញាណត្ថិនា នឡា សោ វុច្ចតិ អកត្តោតិ តិលោ
 ច មាវំ អវិលា អកត្តោ ។ តេនាហ ភក្កវា

មេត្តាមាណវិបុលញ្ញាណទេស

បង្គោលទាំងនោះ ព្រះអរហន្តណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់
ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ផុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
ព្រះអរហន្តនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានបង្គោល ។ ពាក្យថា មិន
មានសេចក្តីឡើងឆ្ងល់ សេចក្តីថា ការឡើងឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខ ការឡើងឆ្ងល់
ក្នុងសមុទ្រ ការឡើងឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខនិរោធិ ការឡើងឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខនិរោធិតា-
មិនីបដិបត ការឡើងឆ្ងល់ក្នុងទីបំផុតខាងដើម ការឡើងឆ្ងល់ក្នុងទីបំផុត
ខាងចុង ការឡើងឆ្ងល់ ក្នុងទីបំផុតខាងដើមនឹងខាងចុង ការឡើងឆ្ងល់
ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើង ព្រោះការស្រយង់ទប់ច្របូច គឺបាន
ដល់សេចក្តីឡើងឆ្ងល់ ការឡើងឆ្ងល់ ភាពនៃសេចក្តីឡើងឆ្ងល់ ការ
ប្រាសចាកគំនិត សេចក្តីសង្ស័យ ហេតុបែកដាច់ ផ្លូវបែកដាច់ ការ
អស់ឯក ការកាន់យកច្រើនយ៉ាង ការកន្លះកា ការអង្គុយឆ្អែត ការមិនចុះ
ស៊ីប ភាពនៃចិត្តស្ងប់ស្ងា ការប្រះឆាវនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ។
សេចក្តីឡើងឆ្ងល់ទាំងនេះ ព្រះអរហន្តណា បានលះបង់ ផ្តាច់ ផ្តិល ស្ងប់
រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ផុតដោយភ្លើងគឺញាណ
ហើយ ព្រះអរហន្តនោះ លោកពោលថា អ្នកមិនមានសេចក្តីឡើងឆ្ងល់
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងឡាយដល់ត្រើយ ជាអ្នកមិនមានបង្គោល
មិនមានសេចក្តីឡើងឆ្ងល់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយ្យសោ
យំ ព្រាហ្មណំ វេទនុំ អភិជញ្ញា
អភិព្វាជំ កាមកវេ អសន្តំ
អន្តា ហិ សោ ឱយមិមំ អត្ថា
តិណ្ណា ច ទាវំ អវិណោ អគាម្មាតិ ។

[១៧៥] វិទ្យា ច យោ វេទនុំ នរោ សធិ
កវកវេ សង្កមិមំ វិសង្ក
សោ វិតតិណ្ណា អនិយោ ធិរាសោ
អត្ថាវិ សោ ជាតិជវន្តំ ព្រមិ ។

[១៧៦] វិទ្យា ច យោ វេទនុំ នរោ សធិតិ
វិជ្ជាតតោ ញាណំ វិការិ មេវាវិ ។ យោតិ យោ
យានិសោ ។ បេ។ មនុស្សោ^(១) វា ។ វេទនុតិ វេទនា
វិជ្ជតិ ចត្វសុ មត្តេសុ ញាណំ ។ បេ។ សត្វវេទមតិច្ច
វេទនុ សោតិ ។ នរោតិ សត្តោ នរោ មាណវោ
ទោសោ បុគ្គលោ ដីរោ ជាតុ ជន្តុ សន្តត្វ មនុស្សោ ។
សធិតិ សមិស្សា ធិជ្ជិយា ។ បេ។ សមស្មី មនុស្សា
លោកេតិ វិទ្យា ច យោ វេទនុំ នរោ សធិ ។

១ ម. យោតិ យោយាទីសោ ។ បេ។ មនុស្សោ វិតិ នត្ថំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិសេស

បុគ្គលភប្បីដឹងច្បាស់ នូវប្រាហ្មណ៍ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ
អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមភព ប្រាហ្មណ៍នោះ
ឈ្មោះថា បានឆ្លងឧយៈនេះ ដោយពិត ទាំងឆ្លងដល់ត្រើយ
ជាអ្នកមិនមានបរិស្ថាន មិនមានសេចក្តីឆ្លើងឆ្លល់ ។

(១៩៥) នរណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់នូវវេទ ក្នុងលោកនេះ បាន
ស្រាយនូវការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងកតតូចនឹងកតធំ តថាគតពោលថា
នរណោះ ជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តីភានតឹង មិនមាន
សេចក្តីប៉ិនប៉ង ទាំងពោលថា នរណោះ បានឆ្លងនូវជាតិនឹងជរា ។

(១៩៦) ពាក្យថា នរណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់នូវវេទក្នុង
លោកនេះ សេចក្តីថា នរណាដែលសម្រេចវិជ្ជា មានញាណ មានការឈ្លង
យល់ មានប្រាជ្ញាធុរ្យាយ (ឈ្មោះថា ជាអ្នកចេះដឹង) ។ ពាក្យថា ណា គឺ
អ្នកណា បែបណា ។ បេ ។ ទោះជាមនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា អ្នកដល់នូវ
វេទ សេចក្តីថា ញាណក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា វេទ ។ បេ ។
បុគ្គលនោះដល់នូវវេទ ព្រោះកន្លងនូវវេទទាំងពួង ។ ពាក្យថា នរ
បានដល់ សត្វ នរ មាណាព បុរស បុគ្គល ជីវៈ ជនជាតិ សត្វ
ធាតុ សត្វៗដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុង
លោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋនេះ ។ បេ ។ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) នរណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់នូវវេទក្នុងលោកនេះ

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញាតិទ្វេសោ

[១៩៧] ភវកវេ សង្កមមំ វិសដ្ឋាតិ ភវកវេតិ
 ភវកវេ កម្មកវេ បុណ្យវេ កាមកវេ កម្មកវេ
 កាមកវេ បុណ្យវេ រូបកវេ កម្មកវេ រូបកវេ បុណ្យ
 វេ អរូបកវេ កម្មកវេ អរូបកវេ បុណ្យវេ បុណ្យដំ
 កវេ បុណ្យដំ គតិយា បុណ្យដំ ឧបបត្តិយា បុណ្យ
 ដំ បដិសន្ធិយា បុណ្យដំ អត្តភាវកំនិព្វត្តិយា ។
 សង្កន្តិ សត្ត សង្កា រាគសង្កោ ដោសសង្កោ មោ
 ហសង្កោ មាណសង្កោ ធិដ្ឋសង្កោ កិលេសសង្កោ
 ទុច្ចរិតសង្កោ ។ វិសដ្ឋាតិ សង្កេ វេស្សជ្ជិត្វា វា
 វិសដ្ឋ ។ អថេវ សង្កេ ពន្ធទ្វេ^(១) អាពន្ធទ្វេ លក្ខេ
 លក្ខិតេ បលិត្តេ ពន្ធនេ មោធិយិត្វា^(២) វា វិសដ្ឋ
 យថា ច យាដំ វា វយ្ហំ វា វបំ វា សកដំ វា
 សន្ធមាដំកំ វា សដ្ឋំ វិសដ្ឋំ កកោន្តំ វិកោបេន្តំ
 ឯវមេវ តេ សង្កេ វេស្សជ្ជិត្វា វា វិសដ្ឋ អថេវ
 សង្កេ ពន្ធទ្វេ អាពន្ធទ្វេ លក្ខេ លក្ខិតេ បលិត្តេ ពន្ធនេ
 មោធិយិត្វា វា វិសដ្ឋាតិ ភវកវេ សង្កមមំ វិសដ្ឋ ។

១ ម. ពន្ធទ្វេ វិពន្ធទ្វេ ។ ២ ម. ពោធិយិត្វា ។

មេត្តាមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធគេស

(១៩៧) ពាក្យថា បាទស្រាយនូវការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងភពតូច
 នឹងភពធំ គ្រង់ពាក្យថាក្នុងភពតូចនឹងភពធំ គឺក្នុងកម្មភព បុនព្ពត ឈ្មោះថា
 ភពតូចនឹងភពធំ កាមភព ឈ្មោះថាកម្មភព កាមភព ឈ្មោះថាបុនព្ពត
 រូបភព ឈ្មោះថាកម្មភព រូបភព ឈ្មោះថាបុនព្ពត អរូបភព ឈ្មោះថា
 កម្មភព អរូបភពឈ្មោះថាបុនព្ពត គឺក្នុងការកើតរឿយ ។ ក្នុងការទៅ
 រឿយ ។ ក្នុងការចូលទៅរឿយ ។ ក្នុងបដិសន្ធិរឿយ ។ ក្នុងការ
 រកអត្តភាពរឿយ ។ ។ ពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់ បាទដល់ ការ
 ជាប់ចំពាក់ ៧ គឺការជាប់ចំពាក់គឺពត៌ៈ ការជាប់ចំពាក់គឺទោសៈ ការជា
 ប់ចំពាក់គឺមោហៈ ការជាប់ចំពាក់គឺមានៈ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការជាប់
 ប់ចំពាក់គឺវិលេស ការជាប់ចំពាក់ គឺទុច្ចរិត ។ ពាក្យថា ស្រាយ គឺ
 រលាស់ចោលឬដោះ នូវការជាប់ចំពាក់ទាំងឡាយ ។ មួយទៀត បុគ្គល
 ដោះឬស្រាយ នូវការជាប់ចំពាក់ គឺ ចំណងដែលចង ចង់ទៅ ថត់
 ទាក់ ចំពាក់ ពួកជនរុក្ខ ធ្វើឲ្យខូចខ្ចី នូវយានភ័ក្តិ វិភ័ក្តិ រថភ័ក្តិ
 រទេះភ័ក្តិ រថទ្រង់គ្រឿងភ័ក្តិ យ៉ាងណាមិញ បុគ្គលរលាស់ចោលឬលះ
 ចេញ នូវការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ មួយវិញទៀត
 បុគ្គលដោះចេញ ឬស្រាយ នូវការជាប់ចំពាក់ គឺចំណង ដែលចង
 ចង់ទៅ ថត់ ទាក់ ចំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បាទ
 ស្រាយនូវការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងភពតូចនឹងភពធំ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយេសោ

[១៧៨] សោ វីតតណ្ហោ អនិយោ និរាសោ អត្តាវ

សោ ជាតិជវន្តំ ព្រមីតំ តណ្ហាតំ រូបតណ្ហា សន្មតណ្ហា

កន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា វោជ្ជតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។

យស្សេសា តណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិន្ទា រូបសត្វា

បដិច្ចស្សនា អកត្ថប្បត្តិកា ញាណត្ថិនា ទទ្យា សោ

វេទនំ វីតតណ្ហោ ចត្តតណ្ហោ វន្តតណ្ហោ មតតណ្ហោ

បហីនតណ្ហោ បដិច្ចស្សនតណ្ហោ វីត តោ ចត្ត

រាតោ វន្តរាតោ មត្តរាតោ បហីនរាតោ បដិច្ចស្ស

ជ្ជរាតោ និច្ឆាតោ និព្វតោ សីតិក្ខតោ សុខប្បដិ

សំវេដិ ព្រហ្មក្ខតេន អត្តនា វិហរតីតិ សោ វីត

តណ្ហោ ។ អនិយោតិ រាតោ និយោ នោសោ និយោ

មោហោ និយោ តោនោ និយោ ខុបនាហោ

និយោ ។ បេ។ សព្វាគុសលាភិសង្ខារា និយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

(១៧៨) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា នរេនោះជាអ្នកប្រាស
 ចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តីតានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ងប៉ង ទាំងពោលថា
 នរេនោះ បានឆ្លងទ្រូងជាតិទីដប់ពីរ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូប-
 តណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា គន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។
 តណ្ហា⁺នេះ នរណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ម្យ៉ាង ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង ធ្វើមិន
 គួរឲ្យកើតឡើងបាន ផុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ នរេនោះលោក
 ហៅថា អ្នកប្រាសចាកតណ្ហា លះចោលតណ្ហា ខ្ចាត់ចោលតណ្ហា
 ផុតចាកតណ្ហា បន្ស្រក់ចោលតណ្ហា រលាស់ចេញចាកតណ្ហា ប្រាស
 ចាករាគៈ លះចោលរាគៈ ខ្ចាត់ចោលរាគៈ ផុតចាករាគៈ បន្ស្រក់
 ចោលរាគៈ រលាស់ចេញចាករាគៈ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា រលត់ទុក្ខ
 មានចិត្តត្រជាក់ សោយសុខ មានចិត្តត្រជាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) នរេនោះប្រាសចាកតណ្ហា ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តី
 តានតឹង សេចក្តីថា រាគៈ ជាសេចក្តីតានតឹង ទោសៈ ជាការតានតឹង
 ខោហៈ ជាការតានតឹង កោធនៈ ជាការតានតឹង ឧបនាហៈ ជាការតាន
 តឹង ។ បេ ។ ការតាក់តែង ទ្រង់អកុសលទាំងពួង ជាការតានតឹង ។

មេត្តាមាណវិញ្ញាណទ្វេសោ

យស្សេតេ ជីយា បហំនា សមុទ្ទិន្ទា វ្យុស្សន្ទា បដិឃ្ល-
 ស្សន្ទា អកត្ថប្បត្តិកា ញាណត្ថិតា ទទ្យា សោ វុច្ចតិ
 អនិយោ ។ ជិវសោតិ អាសា វុច្ចតិ តណ្ហា ហោ
 រតោ សាររតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុស-
 លម្បលំ ។ យស្សេសា អាសា តណ្ហា បហំនា
 សមុទ្ទិន្ទា វ្យុស្សន្ទា បដិឃ្លស្សន្ទា អកត្ថប្បត្តិកា ញាណ-
 ត្ថិតា ទទ្យា សោ វុច្ចតិ ជិវសោ ។ ជាតតិ យា តេសំ
 តេសំ សត្តានំ តម្អិ តម្អិ សត្តនិកាយេ ជាត
 សញ្ញាតិ ឌុក្កនំ វិព្វតិ អភិវិព្វតិ ខន្ធនំ ពាតុ-
 កាវោ អាយុគន្ធនំ បដិលោកោ ។ ជរតិ យា
 តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្អិ តម្អិ សត្តនិកាយេ ជរ
 ជីវណាតា ខណ្ឌិន្ទំ ចាលិន្ទំ វលិត្តចតា អាយុនោ
 សំហានិ វជ្ជន្ទាយានំ វរិទ្ធកោ ។ មរណាន្ត
 យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្អា តម្អា សត្តនិ-
 កាយា ចុតិ ចរិទតា កេហោ អន្តរនានំ មច្ច
 មរណំ កាលកិរិយា ខន្ធនំ កេហោ កឡេវ-
 រស្ស ជិត្តោ ជីវិត្តន្ទាយស្ស ឧបច្ឆេនោ ។

មេត្តាមាណវិក្យញ្ញានិទ្ទេស

សេចក្តីតានតឹងទាំងនេះ នរណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់
 រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ នរៈ
 នោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីតានតឹង ។ ពាក្យថា មិនមាន
 សេចក្តីប៉ងប៉ង សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប៉ងប៉ង បានដល់
 រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហា
 គឺសេចក្តីប៉ងប៉ងនោះ នរណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់
 ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងញាណហើយ នរៈនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប៉ងប៉ង ។ ពាក្យថា ជាតិ បានដល់
 កំណើត ការកើតព្រម ការចុះកាន់គភ៌ ការផ្ដួចផ្ដើម ការចំរើនឡើង
 ការកើតប្រាជនៃខន្ធ ការបានចំពោះនូវអាយតនៈ នៃពួកសត្វនោះ ។
 ក្នុងសត្វនិកាយនោះ ។ ។ ពាក្យថា ជរា បានដល់ ការចាស់ ការគ្រាំ
 គ្រា ការបាក់ធ្លេញ ការស្លាប់ស្លាប់ ការជ្រួញជ្រីវស្បែក ការញ្ចប់យនៃ
 អាយុ ការចាស់ឥតទ្រុយ នៃពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងសត្វនិកាយនោះ ។ ។
 ពាក្យថា មរណៈ បានដល់ ការចុតិ ការឃ្លាត ការបែកធ្លាយ ការអន្តរធាន
 មច្ចុ មរណៈ កាលកិរិយា ការបែកធ្លាយខន្ធ ការដាក់ចោលនូវសាកសព
 ការដាច់ស្បែកជីវិតទ្រុយ នៃពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងសត្វនិកាយនោះ ។ ។

ក្នុងពិធីនេះ ខ្ញុំកន្សើងយស្ស ក្នុងឡើងសោ

សោ រឹតតណ្ហោ អង្គិយោ ឯកសោ អត្តារិ សោ ជាតិ-

ជន្និ ព្រម័តិ យោ សោ រឹតតណ្ហោ ច អង្គិយោ ច

ឯកសោ ច សោ ជាតិជន្និមរណំ អត្តារិ បតិ

សមតិក្កមិ រឹតតណ្ហោ ព្រម័ អាចិក្កាមិ ទេសេមិ

បញ្ចាបេមិ បដ្ឋបេមិ រឹតតណ្ហោ រឹតតណ្ហោ ឧត្តាជិតិកេមិ

បកាសេមិតិ សោ រឹតតណ្ហោ អង្គិយោ ឯកសោ

អត្តារិ សោ ជាតិជន្និ ព្រម័ ។ តេនាហ កកវ

រិទ្ធា ច យោ វេទក្ខ ធរោ វេទ

កកវេ សង្កមិមិ រឹតតណ្ហោ

សោ រឹតតណ្ហោ អង្គិយោ ឯកសោ

អត្តារិ សោ ជាតិជន្និ ព្រម័តិ ។

សហ តាថាបរិយោសាទា ។ បេ ។ សត្តា មេ កក្ក

កកវ សាវកោហមស្មិតិ ។

មេត្តាមាណវិក្កញ្ញាឡើងសោ បក្កតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសូតនិកាយ

ពាក្យថា តថាគតពោលថា នរេនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកគណ្ណា មិនមាន
 សេចក្តីតានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ិនប៉ង ទាំងពោលថា នរេនោះបានឆ្លងទៅ
 ជាតិ នឹងជរា បានសេចក្តីថា តថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំង
 ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា នរណានោះ ប្រាសចាកគណ្ណាផង
 មិនមានសេចក្តីតានតឹងផង មិនមានសេចក្តីប៉ិនប៉ងផង នរេនោះ បាន
 ឆ្លង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ទៅជាតិជរានឹងមរណៈ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា នរេនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកគណ្ណា
 មិនមានសេចក្តីតានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ិនប៉ង ទាំងពោលថា នរេនោះ
 បានឆ្លងទៅជាតិនឹងជរា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

នរណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់ខ្ពស់ ក្នុងលោកនេះ បាន
 ស្រាយ ខ្សែការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងភពតូចនឹងភពធំ តថាគត
 ពោលថា នរេនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកគណ្ណា មិនមានសេចក្តី
 តានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ិនប៉ង ទាំងពោលថា នរេនោះ
 បានឆ្លងទៅជាតិនឹងជរា ។

(មេត្តាគូប្រកាសខ្លួន) ដំណាលគ្នានឹងកាលជាទីចប់គាថា ។ បេ ។
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ធាតុកមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ធោសោ

(១៩៩) បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្មា មេ តំ

(ឥន្ទាយស្ថា ធាតុកោ)

វាចាភិក្ខុមិ មហេសី តុហី

តវ សុត្វាន ធិត្យាសំ

សិក្ខេ និព្វានមគ្គោ ។

(២០០) បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្មា មេ តន្តិ បុត្តា-

មិត្តំ តិស្សោ បុត្តា អធិដ្ឋជោតនា បុត្តា ធិដ្ឋសំ-

សន្ធា បុត្តា វិមត្តិច្ឆេននា បុត្តា ។ បេ ។ វេមា

តិស្សោ បុត្តា ។ បេ ។ និព្វានបុត្តា ។ បុត្តាមិ តន្តិ

បុត្តាមិ តំ យាចាមិ តំ អដ្ឋេសាមិ តំ បសាដេមិ

តំ កថស្ស្គំ^(១) មេតិ បុត្តាមិ តំ ។ ភគវតិ តារាវចិវ-

ចនមេតិ ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ចត្តិ យទិទំ ភគវតិ ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីស

(១៩៩) គោតកៈមានអាយុ (ទួលស្នង់ដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះមាន

ព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែង
សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ បពិត្រព្រះមហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គ
ប្រាថ្នា (ស្តាប់) ព្រះពុទ្ធដ៏ការបស់ព្រះអង្គ (ព្រោះថា)
បុគ្គលស្តាប់ទេសនា របស់ព្រះអង្គហើយ នឹងសិក្សាថ្ងៃ
ការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

(២០០) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ
សូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ សំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ
ត្រង់ពាក្យថា សូមសួរ បានដល់បុព្វា ៣ គឺ អទិដ្ឋជោតនាបុព្វា ១
ទិដ្ឋសំសុទ្ធនាបុព្វា ១ វិមត្តិច្ចេទនាបុព្វា ១ ។ បេ ។ នេះ បុព្វា ៣
។ បេ ។ និព្វានបុព្វា ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ
គឺខ្ញុំព្រះអង្គ សូមសួរចំពោះព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ សូមអារាធនា
ព្រះអង្គ សូមជ្រះថ្លានឹងព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យ
ថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការ
បញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូដ្ឋង់ខេសោ

ព្រហ្មំ មេ តន្តិ ព្រហ្មំ អាតិក្ខាហំ ទេសេហំ
 បញ្ចមេហំ បដ្ឋមេហំ វិវរាហំ វិកដាហំ ឧត្តានិ-
 ករេហំ បកាសេហិតំ បុត្តាមិ តំ ភគវា ព្រហ្មំ
 មេ តំ ។ ឥន្ទាយស្មា ឆោតកោតិ ឥន្ទាតិ បទសន្ធិ ។
 អាយស្មាតិ បិយវេណំ^(១) ។ ឆោតកោតិ តស្ស
 ព្រាហ្មណស្ស ឆាមំ ។ មេ ។ អភិលាទោតិ ឥន្ទាយស្មា
 ឆោតកោ ។

[២០១] វាចាកិកក្ខ័យមិ មហេសី តុយ្ហន្តំ តុយ្ហំ វេណំ
 ព្យុបមំ ទេសនំ អនុសន្ធិ កក្ខ័យមិ អភិកក្ខ័យមិ ឥន្ទាមិ
 សាទិយាមិ បត្តយាមិ បិហេមិ អភិជប្បាមិ ។ មហេ-
 សីតិ កេណត្ថេន មហេសី ។ ភគវា មហាន្តំ សីលក្ខន្ធី
 ឯសិ ភវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ មេ ។ កហំ ទ-
 រាសកោតិ មហេសីតិ វាចាកិកក្ខ័យមិ មហេសី តុយ្ហំ ។

១ ម បិយវេណំ ពុវ្វេណំ សភាវសឡុតិស្សាធិវេណមេតំ អាយស្មាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គ
 ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក វែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស
 ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
 ទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនេះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា
 ដូច្នេះ នែបទថា ឆោតកៈមានអាយុ ពោលដូច្នេះ គឺជាបទតក្កាប ។
 ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ឆោតក-
 មាណព ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។
 ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ឆោតកៈមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះ ។

(២០១) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គប្រាថ្នា (ស្តាប់)
 ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ ប្រាថ្នា ប្រាថ្នាចំពោះ បី ជ្រះ
 ថ្លា ផ្គង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវព្រះពុទ្ធដីកា តន្ត្រីនៃព្រះពុទ្ធដីកា
 ទេសនា អនុសន្តិ របស់ព្រះអង្គ ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា មហេសី ចុះ
 ឈ្មោះថា មហេសី ដោយអត្ថបូជម្ដេច ។ ឈ្មោះថា មហេសី ព្រោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រក ស្វែង ស្វែង ស្វែង នូវកងសីលដ៏ធំ ។ បេ ។
 ឈ្មោះថា មហេសី ព្រោះព្រះអង្គ ជាទីរុក្ខស័ក គង់ក្នុងទីណា
 ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គ ប្រាថ្នា
 (ស្តាប់) ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ ។

គោតកមាលវិក័ត្តញ្ញាធិដ្ឋេសោ

[២០២] តវ សុត្វាន ជិក្ខ្យាសន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យបដិ
នេសនំ អនុសន្តិ សុត្វាន សុណិត្វា ឧត្តណ្ឌិត្វា ឧប-
នាវយិត្វា ឧបលត្តយិត្វានិ តវ សុត្វាន ជិក្ខ្យាសំ ។

[២០៣] សិក្ខេ និព្វានមគ្គនោតិ សិក្ខេតិ និស្សេ
សិក្ខា អនិសីលសិក្ខា អនិច្ចតសិក្ខា អនិច្ចតាសិក្ខា
។ បេ ។ អយំ អនិច្ចតាសិក្ខា ។ និព្វានមគ្គនោតិ^(១)
វាស្ស និព្វាបនាយ គោសស្ស និព្វាបនាយ មោហា-
ស្ស និព្វាបនាយ គោធនស្ស និព្វាបនាយ ឧបនាហស្ស
និព្វាបនាយ ។ បេ ។ សព្វាតុសលាភិសន្តិកាមំ សមាយ
ឧបសមាយ វ្យបសមាយ និព្វាបនាយ បដិវិស្សត្តាយ
បដិវ្យស្សន្តិយា អនិសីលវ្យ សិក្ខេយ្យ អនិច្ចតវ្យ
សិក្ខេយ្យ អនិច្ចតាវ្យ សិក្ខេយ្យ នោតិ និស្សេ សិក្ខា
អារដ្ឋនោ សិក្ខេយ្យ ជាធនោ សិក្ខេយ្យ បស្សនោ
សិក្ខេយ្យ បត្តវេត្តនោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ អនិច្ចហនោ^(២)
សិក្ខេយ្យ សន្តាយ អនិមុត្តនោសិក្ខេយ្យ វិរិយំ មក្ខណៈ-
នោ សិក្ខេយ្យ សតី ឧបដ្ឋេបេនោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ ស-
មាធននោ សិក្ខេយ្យ បញ្ញាយ បជាធនោ សិក្ខេយ្យ

១ ប. ធម្មត្ថេ អត្តនោ អន្តិ ។ ២ ប. បរហនោ ។

ធាតុកមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេស

(២០២) ពាក្យថា បុគ្គលស្តាប់ទេសនា របស់ព្រះអង្គហើយ គឺ
បុគ្គលស្តាប់ ឮ រឿន ទ្រទ្រង់ កំណត់ទុកហើយ ឡូវព្រះពុទ្ធដ៏កា
តនឹងព្រះពុទ្ធដ៏កា ទេសនា អនុសន្និ របស់ព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោក
ពោលថា) បុគ្គលស្តាប់ទេសនា របស់ព្រះអង្គហើយ ។

(២០៣) អធិប្បាយពាក្យថា សិក្សា ឡូវការរំលត់ (កិលេស)
របស់ខ្លួនបាន ត្រង់ពាក្យថា សិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា
១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១ ។ បេ ។ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។
ពាក្យថា ឡូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន គឺនឹងសិក្សាអធិសីលផង
នឹងសិក្សាអធិចិត្តផង នឹងសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីការរំលត់រាគៈ រំលត់
ទោសៈ រំលត់មោហៈ រំលត់កាធៈ រំលត់ឧបនាហៈ ។ បេ ។ ដើម្បី
សេចក្តីស្ងប់ ម្លាប់ ចូលទៅជិតស្ងប់ រំលត់ លះបង់ លះបង់ផ្តាច់ ឡូវ
អភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួង គឺ នឹងពិចារណាសិក្សា ឡូវសិក្ខាទាំង ៣
នេះ នឹងដឹងសិក្សា នឹងឃើញសិក្សា នឹងពិចារណាសិក្សា នឹងតាំងចិត្ត
សិក្សា នឹងចុះចិត្តស្ងប់ដោយសង្ខារសិក្សា នឹងផ្ដន់ព្យាយាមសិក្សា នឹង
ប្រុងសតិសិក្សា នឹងតំកល់ចិត្តឱ្យស្រួលសិក្សា នឹងដឹងដោយប្រាជ្ញាសិក្សា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណទេសោ

អភិញ្ញាយ អភិជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បរិញ្ញាយ បរិជាន-
ន្តោ សិក្ខេយ្យ បហាតតំ បដហន្តោ សិក្ខេយ្យ កា-
វេតតំ កាវេន្តោ សិក្ខេយ្យ សង្ខិកាតតំ សង្ខិកហន្តោ
សិក្ខេយ្យ សមាធាយ ចរេយ្យ សមាធាយ វត្តេយ្យតិ
សិក្ខេ និព្វានមគ្គនោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

បុត្តាមិ នំ ភគវា ព្រហ្មា មេ នំ

(ឥន្ទាយស្មា នោតកោ)

វាចាភិក្ខុផ្លាមិ មហេសិ តុយ្ហំ

តវ សុត្វាន និក្ខេសំ

សិក្ខេ និព្វានមគ្គនោតិ ។

[២០៤] តេនហាតថ្មំ ករហេ

(នោតកាតិ ភគវា)

ឥនេវ និបកោ សតោ

ឥតោ សុត្វាន និក្ខេសំ

សិក្ខេ និព្វានមគ្គនោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពូជ្ឈនិទ្ទេស

នឹងដឹងជាក់ដោយអភិញ្ញាសិក្សា នឹងកំណត់ដឹងដោយបរិញ្ញាសិក្សា នឹង
 លះបង់ នូវធម៌ដែលគួរលះបង់សិក្សា នឹងចំរើននូវធម៌ដែលគួរចំរើនសិក្សា
 នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា នឹងប្រព្រឹត្ត
 សមាទាននឹងប្រតិបត្តិសមាទាន ហេតុនោះ លោកពោលថាសិក្សា នូវការ
 រំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ
 សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ បពិត្រព្រះ
 មហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គប្រាថ្នា (ស្តាប់) ព្រះពុទ្ធដីការរបស់ព្រះ
 អង្គ (ព្រោះថា) បុគ្គលស្តាប់ទេសនារបស់ព្រះអង្គហើយ
 នឹងសិក្សានូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

(២០៤) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) ម្ចាស់ឆោតកៈ បើដូច្នេះ
 ចូរអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមាន
 បញ្ញាចាស់ក្លា មានស្មារតី ស្តាប់ទេសនាអំពីទីនេះហើយ នឹង
 សិក្សានូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

លោកមាណវកប្បញ្ញៈខ្មែរសោ

(២០៥) តេជហាតប្បំ កកោហិតំ អាតប្បំ កកោ-
ហំ ឧស្សហំ កកោហំ ឧស្សង្គំ កកោហំ វា-
យាមិ^(១) កកោហំ ធិតំ កកោហំ វិយំ កកោហំ
ធនំ ជនេហំ សញ្ញនេហំ ឧបដ្ឋមេហំ^(២) ធិព្វត្តេហំ
អភិធិព្វត្តេហិតំ តេជហាតប្បំ កកោហំ ។ ឆោតតាតំ
កកោហិតំ ឆោតតាតំ កកោហំ តំ ព្រាហ្មណំ ជាមេន
អាលបតំ ។ កកោហិតំ តាវាវិច្ឆេនមេតំ ។ មេ ។
សង្ខតា បញ្ចតំ យធិធំ កកោហិតំ ឆោតតាតំ កកោហំ ។

(២០៦) ឥនេវ ធិបកោ សតោតំ ឥនាតំ ឥមិស្សា
ធិដ្ឋិយា ឥមិស្សា ឧត្តិយា ឥមិស្សា រុត្តិយា ឥមិស្សំ អា-
នាយេ ឥមិស្សំ ធម្មេ ឥមិស្សំ វិនយេ ឥមិស្សំ ធម្មវិនយេ
ឥមិស្សំ ចាវចនេ ឥមិស្សំ ព្រាហ្មចរិយេ ឥមិស្សំ សត្តសា-
សនេ ឥមិស្សំ អត្តការេ ឥមិស្សំ មនុស្សលោកេ ។

១ ឧ. ថាមំ ។ ២ ម. ឧបដ្ឋិយេហំ សមុដ្ឋិយេហំ ។

ធាតុកម្រិតវិញ្ញាណធម៌

(២០៥) ពាក្យថា បើដូច្នោះ ចូរអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ គឺអ្នក
 ចូរធ្វើសេចក្តីព្យាយាម ចូរធ្វើស្បែក ចូរធ្វើសេចក្តីប្រឹងប្រែង ចូរធ្វើ
 សេចក្តីសង្វាត ចូរធ្វើសេចក្តីឱហាត ចូរធ្វើសេចក្តីខ្វះខាត ចូរធ្វើសេចក្តី
 ខ្លីយូរ ចូរញ៉ាំងសេចក្តីពេញចិត្តឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យតាំងនៅស៊ប់
 ស្ងួន ឲ្យដុះ ឲ្យដុះចំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើដូច្នោះ អ្នក
 ចូរធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ ។ ពាក្យថា ឆោតកៈ ខែបទថា ព្រះមានព្រះ
 ភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ឆោតកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ
 ដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ ជាពាក្យពោលដោយ
 គោរព ។ បើ ការបញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើ
 ឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 ម្ចាស់ឆោតកៈ ។

(២០៦) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានបញ្ញា
 ចាស់វ្យា មានស្មារតី ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ក្នុងសេចក្តី
 ពេញចិត្តនេះ ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តនេះ ក្នុងការកាន់យកនេះ ក្នុងធម៌នេះ
 ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងធម៌វិន័យនេះ ក្នុងពាក្យជាប្រធាននេះ ក្នុងព្រាហ្មចារ្យនេះ
 ក្នុងសាសនាព្រះសាស្ត្រនេះ ក្នុងអត្តភាពនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បទានិក្ខេប

និបកោតិ និបកោ បណ្ឌិតោ បញ្ញាវា តុទ្ធិមា ញា-
ណំ វិការី មេធាវី ។ សតោតិ ចត្តហិ ការណេហិ
សតោ កាយេ កាយាធម្មស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ
សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ វេជេវ និបកោ
សតោ ។

(២០៧) វតោ សុត្វាន និក្សេសន្តិ វតោ មយ្ហំ វចនំ
ព្យបដំ ទេសនំ អនុសង្កិ សុត្វាន សុណត្វា ឧត្តហិ-
ត្វា ឧបដាយិត្វា ឧបលក្ខយិត្វាតិ វតោ សុត្វាន
និក្សេសំ ។

(២០៨) សិក្ខោ និព្វានមត្តនោតិ សិក្ខោតិ តិ-
ស្សោ សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិ-
ប្បញ្ញសិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អធិប្បញ្ញសិក្ខា ។
និព្វានមត្តនោតិ វាគស្ស និព្វាបនាយ នោសស្ស
និព្វាបនាយ មោហស្ស និព្វាបនាយ កោធសស្ស
និព្វាបនាយ ឧបនាហស្ស និព្វាបនាយ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡឱទ្ទេស

ពាក្យថា មានបញ្ញាចាស់ក្លា គឺ មានបញ្ញាឆ្លុះ ជាបណ្ឌិតមាន
 ប្រាជ្ញា មានការចេះដឹង មានញាណ ជាអ្នកប្រាជ្ញ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿង
 ទំលាយបង្ខំកិលេស ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតី ដោយ
 ហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលកំពុងចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះ
 ថា អ្នកមានស្មារតី ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា
 មានស្មារតី ។

(២០៧) ពាក្យថា ស្តាប់ទេសនា អំពីទីនេះហើយ គឺស្តាប់ ត្រង់
 ត្រាប់ រឿន ទ្រទ្រង់ កំណត់ទុក នូវពាក្យ គន្លងពាក្យ ទេសនា
 អនុសន្និ របស់គាត់ អំពីទីនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ស្តាប់នូវទេសនា អំពីទីនេះហើយ ។

(២០៨) អធិប្បាយពាក្យថា នឹងសិក្សានូវការរំលត់ (កិលេស)
 របស់ខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា នឹងសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា ១
 អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១ ។ បេ ។ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ពាក្យ
 ថា ការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួន គឺនឹងសិក្សាអធិសីលផង នឹង
 សិក្សា អធិចិត្តផង នឹងសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីការរំលត់ពត៌ៈ ការរំលត់
 ទោសៈ ការរំលត់មោហៈ ការរំលត់កាធៈ ការរំលត់ឧបនាហៈ ។ បេ ។

គោតមហាវិញ្ញាណទូលោ

សព្វាគុសលាភិសង្ខារំ សមាយ ឧបសមាយ វុបស-
 មាយ និព្វាបនាយ បដិធិស្សត្តាយ បដិប្បស្សន្តិយា
 អនិស្សលម្បំ សិក្ខេយ្យ អនិច្ឆតម្បំ សិក្ខេយ្យ អនិ-
 ប្បញ្ញម្បំ សិក្ខេយ្យ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អារដ្ឋន្តោ
 សិក្ខេយ្យ ជាធន្តោ សិក្ខេយ្យ ។ បេ ។ សង្ខតាតតំ
 សង្ខតករេន្តោ សិក្ខេយ្យ សមាធាយ^(១) ចរេយ្យ សមា-
 ធាយ វត្ថេយ្យាតិ សិក្ខេ និព្វានមគ្គនោ ។ តេនាហ កគវ
 តេនហាតម្បំ ករេហិ (នោតកាតិ កគវ)

ឥនេវ និបកោ សតោ

ឥតោ សុត្វាន និគ្យោសំ សិក្ខេ និព្វានមគ្គនោតិ។

(២០៧) បស្សមហំ នេវ មនុស្សលោកេ

អតិញ្ចំ ព្រាហ្មណំ វរិយមាធំ

តន្តំ នមស្សមិ សមន្តចក្កុ

បម្បញ្ចំ មំ សក្ក កង្ខិតាហិ ។

ធាតុកមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេស

ដើម្បីការស្ងប់ រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ រំលត់ លះបង់ រម្ងាប់ នូវអភិសង្ខារ
 ជាអកុសលទាំងពួង នឹងពិចារណាសិក្សា នូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ នឹង
 ដឹងសិក្សា ។ បេ ។ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់សិក្សា នឹងប្រព្រឹត្តសមាធន នឹងប្រតិបត្តិសមាធន ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នឹងសិក្សានូវការរំលត់ (គិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មាលធាតុកៈ បើដូច្នោះ ចូរអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ
 បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា មានស្មារតី
 ស្តាប់ទេសនាអំពីទីនេះហើយ នឹងសិក្សា នូវការរំលត់
 (គិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

(២០៩) (ធាតុកៈពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គ ជាទេវតា
 ក្នុងមនុស្សលោក ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍កំពុង
 ប្រព្រឹត្ត បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមមមស្តារ
 ព្រះអង្គ បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គដោះខ្ញុំព្រះអង្គ
 ឲ្យផុតចាកសេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

(២១០) មស្សាមហំ នេវ មនុស្សលោកេតិ នេវ-
 តិ តយោ នេវ សម្មតិនេវ ច ឧបបត្តិនេវ ច
 វិសុទ្ធិនេវ ច ។ កតមេ សម្មតិនេវ ។ សម្មតិនេវ
 វុច្ឆន្តិ រាជាយោ ច រាជកុមារា ច នេវិយោ ច ។
 កតមេ ឧបបត្តិនេវ ។ ឧបបត្តិនេវ វុច្ឆន្តិ បាតុមហា-
 រាជីកា នេវ តាវត្ថីសា នេវ យាមា នេវ តុសីតា
 នេវ ធិម្មានតី នេវ បរិមិត្តវសវត្ថី នេវ ព្រហ្មកា-
 យីកា នេវ យេ ច នេវ តត្របរិ ។ កតមេ វិសុទ្ធិ-
 នេវ ។ វិសុទ្ធិនេវ វុច្ឆន្តិ តថាគតសាវកា អរហ-
 នោ វិណាសវំ យេ ច បច្ចេកសម្ពុទ្ធា ។ កតវំ
 សម្មតិនេវនព្វំ ឧបបត្តិនេវនព្វំ វិសុទ្ធិនេវនព្វំ
 នេវ ច អតិនេវ ច នេវតិនេវ ច សីហសី-
 ហោ បាតបាតោ គណិគណី មុនិមុនី រាជរាជា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

[២១០] អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គ ជា
 ទេវតាក្នុងមនុស្សលោក ត្រង់ពាក្យថា ទេវតា បានដល់ ពួកទេព ៣ គឺ
 សម្មតិទេព ១ ទបបត្តិទេព ១ វិសុទ្ធិទេព ១ ។ សម្មតិទេព តើដូចម្តេច ។
 ពួកព្រះរាជា ព្រះរាជកុមារ នឹងព្រះទេពី លោកហៅថា សម្មតិទេព ។
 ទបបត្តិទេព តើដូចម្តេច ។ ពួកទេពបិតនៅ ក្នុងបាតមហារាជីកា ពួក
 ទេពបិតនៅក្នុងតារាត្រីវិញ ពួកទេពបិតនៅក្នុងយាមា ពួកទេពបិតនៅ ក្នុង
 តុសិត ពួកទេពបិតនៅ ក្នុងនិម្មានវតី ពួកទេពបិតនៅក្នុងបរិនិមិត្ត-
 វសវត្ថុ នឹងពួកទេពជាពួកនៃព្រហ្ម ជាពួកទេពដែលបិតនៅខាងលើពួក
 ទេពទាំងនេះ លោកហៅថា ទបបត្តិទេព ។ វិសុទ្ធិទេព តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកព្រះអរហន្ត វិណាស្រព ជាសាវ័ករបស់ព្រះគម្ភគត
 នឹងពួកព្រះវិណាស្រព ដែលជាព្រះបច្ចេកពុទ្ធ លោកហៅថា វិសុទ្ធិ-
 ទេព ។ ព្រះមានព្រះភាគ ជាទេពរបស់ពួកសម្មតិទេព ទបបត្តិទេព នឹង
 វិសុទ្ធិទេព ជាទេពធំក្រៃលែងផង ជាទេពធំក្នុងជាន់ពួកទេពផង
 ជាសីហៈធំជាន់សីហៈផង ជាទាគធំជាន់ទាគផង ជាមេគណៈធំជាន់
 មេគណៈផង ជាមុនីធំជាន់មុនីផង ជាព្រះរាជាធំជាន់ព្រះរាជាផង ។

ពោធិកមាលាវកញ្ញញ្ញានិទ្ទេសោ

បស្សមហំ ទេវំ មនុស្សលោកេតិ មនុស្សលោកេ
ទេវំ បស្សមិ អតិទេវំ បស្សមិ ទេវតិទេវំ បស្ស-
មិ ធិក្ខាមិ ធិលោកេមិ ធិជ្ឈាយាមិ ឧបបរិក្ខាមិ
បស្សមហំ ទេវំ មនុស្សលោកេ ។

(២១១) អតិព្វំ ព្រាហ្មណំ វរិយមាទន្តំ អតិព្វ-
ន្តំ រាគតិព្វំ ទោសតិព្វំ មោហតិព្វំ មា-
នតិព្វំ ធិជ្ឈតិព្វំ តិលេសតិព្វំ ទុច្ចរតិ-
ព្វំ តេ តិព្វោ ពុទ្ធស្ស កកវតោ បហំនា
ឧច្ឆន្ទមូលា តាលាវត្ថុតតា អនការ្យត្ថតា អាយតី-
អនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធា អតិព្វោ ។ ព្រាហ្ម-
ណន្តំ កកវ សត្តន្តំ ធម្មានំ ពាហិតត្ថា ព្រាហ្មណោ
សក្កាយធិជ្ឈំ ពាហិតា ហោតិ វិចិត្តិច្ឆា ពាហិតា
ហោតិ សីលព្វត្ថបរមាសោ ពាហិតោ ហោតិ រាគោ
ពាហិតោ ហោតិ ទោសោ ពាហិតោ ហោតិ មោហោ
ពាហិតោ ហោតិ មាទោ ពាហិតោ ហោតិ ពាហិ-
តស្ស ហោន្តំ បាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កលេសិ-
កា ទោនោព្វំកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតីជាតិ-
ជរាមរណីយា ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធេស

ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គជាទេវតា ក្នុងមនុស្សលោក
 បានន័យថា ខ្ញុំព្រះអង្គឃើញព្រះអង្គជាទេវតា គឺខ្ញុំព្រះអង្គឃើញព្រះអង្គ
 ជាទេវតាកន្លងទេវតា ឃើញ ប្រទះឃើញ មើលឃើញ សំឡឹងមើល
 ពិចារណាមើល នូវព្រះអង្គជាទេពធំជាងពួកទេព ហេតុនោះ លោក
 ពោលថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គជាទេវតា ក្នុងមនុស្សលោក ។

(២១១) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍
 កំពុងប្រព្រឹត្ត ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ បានដល់ កង្វល់គឺរាគៈ
 កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានៈ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់
 គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កង្វល់ទាំងនេះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់លះ
 បង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យនៅតែទីកើតដូចដើមឆ្នោត ធ្វើមិនឲ្យ
 មានបែបភាព ឲ្យជារបស់មានសភាពមិនកើតទៅទៀត ហេតុនោះ
 ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនមានកង្វល់ ។ ពាក្យថា ជាព្រាហ្មណ៍ គឺព្រះ
 មានព្រះភាគ ឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះទ្រង់បន្យាត់ចោលធម៌ ៧
 គឺ បន្យាត់សក្កាយទិដ្ឋិ បន្យាត់វិចិត្រិច្ចា បន្យាត់សីលពូតបរាមាសៈ បន្យាត់
 រាគៈ បន្យាត់ទោសៈ បន្យាត់មោហៈ បន្យាត់មានៈ ទាំងអកុសលធម៌
 ដ៏លាមកទាំងឡាយ ច្រឡំច្រឡំដោយសេចក្តីសៅហ្មង ទាំឲ្យកើត
 ក្នុងកតថ្មី ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល ជាទីតាំង
 នៃជាតិ ជព នឹងមរណៈទៅទាំងមុខ ព្រះអង្គបន្យាត់ចោលហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធិនិទ្ទេសោ

ពាហេត្វា សព្វបាបកាមិនិ(សភីយាតិ ភគវា)

ភគវា វិមលោ សាធុសមាហិតោ បិតត្ថោ(១)

សំសារមន្តិកា កេវលី សោ

អនិស្សិតោ តាទិ បវុច្ឆតេ ព្រហ្ម ។

វិរិយមាទន្តំ ចរន្តំ វិចរន្តំ វិរិយន្តំ វត្តន្តំ ចាលេន្តំ

យមេន្តំ យាយេន្តន្តំ អកតិញ្ចន្តំ ព្រាហ្មណំ វិរិយមាទំ ។

(២១២) តន្តំ ធម្មស្សមិ សមន្តចក្ខុតិ តន្តំ ក-
 កវុន្តំ កណាតិ ។ ធម្មស្សមិតិ កាយេន វា ធម្មស្សមិ
 ធម្មាយ វា ធម្មស្សមិ ចិត្តេន វា ធម្មស្សមិ អ-
 ន្តត្ថប្បជីវត្តិយា វា ធម្មស្សមិ ធម្មាទុធម្មប្បជីវត្តិយា
 វា ធម្មស្សមិ សក្ការេមិ កុក្ការេមិ មារេមិ ចូជេ-
 មិ ។ សមន្តចក្ខុតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ឆតិ សព្វញ្ញា-
 ណាណំ ។ ភគវា តេន សព្វញ្ញាតណាណេន ឧបេតោ
 បេតោ ឧបាគតោ សម្មាគតោ ឧបបន្នោ សម្ម-
 បបន្នោ សមន្នាគតោ ។

១ ម. ផិតត្ថោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សភិយៈ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ បន្យាត់បង់នូវបាបទាំងពួង ទ្រង់មិនមានមន្ទិល មាន
 ព្រះទ័យតំកល់ដោយប្រពៃ មានព្រះទ័យនឹងនួន ព្រះមាន
 ព្រះភាគនោះ ព្រះអង្គបរិច្ចណិដោយគុណគ្រប់យ៉ាង កន្លង
 បង់នូវសំសារ មិនអាស្រ័យ (តណ្ហានឹងទិដ្ឋ) ទ្រង់មិនញាប់
 ញ័រ (ដោយលោកធម៌) ទើបលោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។

ពាក្យថា កំពុងប្រព្រឹត្ត គឺកំពុងគ្រាប់ទៅ គ្រាប់ទៅផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្ត-
 ទៅ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
 ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍ កំពុងប្រព្រឹត្ត ។

(២១២) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
 នមស្ការព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គ គឺលោកហៅ ព្រះមានព្រះភាគ ។

ពាក្យថា សូមនមស្ការ គឺសូមនមស្ការដោយកាយក្តី សូមនមស្ការ
 ដោយវាចាក្តី សូមនមស្ការដោយចិត្តក្តី សូមនមស្ការដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិ
 ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ជាប់ៗ ក្តី សូមនមស្ការ ធ្វើសក្ការៈ ធ្វើគោរព
 រាប់អាន ឬជា ដោយធម្មានុធម្មប្បជ័បត្តិក្តី ។ ពាក្យថា សមន្តចក្ខុ សេចក្តី
 ថា សព្វញ្ញញ្ញ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលទៅដិត ចូលទៅដិត
 ព្រម ប្រកបហើយដោយសព្វញ្ញញ្ញនោះ ។

បោកកមាណវកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

ន តស្ស អនិដ្ឋមិទ្ធិត្ថំ កំព្វំ

អថា អភិញ្ញាតមជានិតំ

សំ អភិញ្ញាសិ យទត្ថំ នេយ្យំ

តថាគតោ តេន សមន្តត្ថត្ថំ ។

តន្តំ នមស្សមិ សមន្តត្ថត្ថំ ។

(២១៣) បម្ពញ្ចំ មិ សក្ក កថដ្ឋថាហិតំ សក្កាតំ

ភគវំ សក្យកុលា បព្វជិតោតិបិ សក្កោ ។ អថវំ

អន្ទោ មហន្ទោ ធនវតិបិ សក្កោ ។ តស្សីមាទិ

ធនាទិ សេយ្យបីទំ សទ្ធាធនំ សីលធនំ ហិរិធនំ ឌីត្ត-

ប្បធនំ សុតធនំ ចាគធនំ បញ្ញាធនំ សត្ថប្បដ្ឋានធនំ

សម្មប្បដ្ឋានធនំ ឥន្ទ្រិមាធនំ ឥន្ទ្រិយធនំ ពលធនំ

ពោជ្ឈដ្ឋធនំ មក្ខធនំ ផលធនំ និព្វានធនំ ។

គោតមាណវិកច្ឆញ្ញានខ្មែរ

វត្ថុនីមួយៗក្នុងលោកនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគមិនឃើញ ឬ
 មិនដឹង មិនគប្បីដឹង មិនមានទេ ព្រះតថាគត ទ្រង់ជ្រាប
 ច្បាស់នូវវត្ថុទាំងអស់ ដែលគួរជ្រាប ហេតុនោះ ព្រះតថា-
 គត ឈ្មោះថា សមន្តចក្ខុ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមន្តចក្ខុ ខ្ញុំព្រះអង្គ
 សូមនមស្ការព្រះអង្គ ។

(២១៣) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គ
 ដោះខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យផុតចាកសេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា
 បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ចេញចាកសក្យ-
 ត្រកូល ហើយទ្រង់បង្កើត ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា សក្កៈ
 ក៏មាន ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន
 មានទ្រព្យធន ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា សក្កៈ ក៏មាន ។
 ទ្រព្យទាំងនោះ របស់ព្រះអង្គ គឺ ទ្រព្យសុទ្ធា ទ្រព្យសីល ទ្រព្យ
 ហិរិ ទ្រព្យឥតប្បៈ ទ្រព្យសុត្តៈ ទ្រព្យចាតៈ ទ្រព្យបញ្ញា ទ្រព្យ
 សតិប្បដ្ឋាន ទ្រព្យសមប្បធាន ទ្រព្យឥទ្ធិបាទ ទ្រព្យឥន្ទ្រិយ ទ្រព្យ
 ពលៈ ទ្រព្យពោជ្ឈង្គៈ ទ្រព្យមគ្គៈ ទ្រព្យផល ទ្រព្យព្រះនិព្វាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយ្យសោ

ឥមេហិ អនេកវិធមហិ ធនវតនេហិ អន្តោ មហាន្ត-
 រោ ធនវតិបិ សក្កោ ។ អថវា សក្កោ បហុ
 វិសរី អលមត្ថោ សូរោ វិរោ(១) វិក្កត្ថោ អភិរុ-
 អច្ឆមី អនុត្រាសិ អបលាយិ បហំនកយកេរោ វិគត-
 លោមហំសោតិបិ សក្កោ ។ កថជ្ជថា វុត្ថតិ វិចិ-
 កិច្ចា ទុក្ខេ កម្មា ទុក្ខសមុទយេ កម្មា ទុក្ខ-
 និរោធ�េ កម្មា ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ
 កម្មា បុព្វន្តេ កម្មា អបរន្តេ កម្មា បុព្វនាម-
 រន្តេ កម្មា វេទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ
 កម្មា យា ឯវុត្ថា កម្មា កម្មាយនា កម្មាយិ-
 តតំ វិមតិ វិចិកិច្ចា ទ្វេឡកំ ទ្វេនាមថោ សំសយោ
 អនេកំសត្តាហោ អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិ-
 យោតាហនា ធម្មិតតំ ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ សុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យធន ដោយទ្រព្យ
 ប្រសើរទាំងឡាយ ច្រើនប្រការនេះ ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាម
 ថា សក្កៈ ក៏មាន ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អង្គភាព
 ភាពហ៊ាន ក្លាហាន មោះមុត ភ្លៀវភ្លា មានព្យាយាម ធ្លាប់
 ចូលកាន់សង្គ្រាម មិនខ្ចាច មិនរន្ធត់ មិនគក់ស្អុត មិនរត់ចោល
 លះក៏យក្ខខ្លាច ទ្រង់មិនព្រឺពេម ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា
 សក្កៈ ក៏មាន ។ សេចក្តីស្អាតស្មើ លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ
 គឺសង្ស័យក្នុងទុក្ខ សង្ស័យក្នុងនិរុត្តិ ជាហេតុឲ្យកើតទុក្ខ សង្ស័យ
 ក្នុងសេចក្តីរំលត់ទុក្ខ សង្ស័យក្នុងបដិបទ ជាដំណើរទៅដើម្បីរំលត់
 ទុក្ខ សង្ស័យក្នុងចំណែកខាងដើម សង្ស័យក្នុងចំណែកខាងចុង សង្ស័យ
 ទាំងចំណែកខាងដើមនឹងខាងចុង សង្ស័យក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើត
 ឡើងអាស្រ័យព្រោះបច្ច័យនេះ គឺបានខាងការសង្ស័យ ភាគនៃការ
 សង្ស័យ ភាគនៃការសង្ស័យ ការឆ្លើងឆ្លង ការស្អាតស្មើ ការ
 យល់ជាតិយ៉ាង ការបែកគំនិតជាពីរផ្នែក ការសន្និសង្ស័យ ការប្រ-
 កាន់ច្រើនចំណែក ការរសេមរសាម កាស្មុគស្មាញ ការប្រកាន់
 ធ្វើ ភាគនៃចិត្តញាប់ញ័រ គំនូសនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ។

ពោរកមាណវិកប្បញ្ញាដិខ្មែរសោ

បម្បញ្ចំ មំ សក្ក កង្កដាហិតំ ម្បញ្ចំ មំ មោចេហិ

មំ បមោចេហិ មំ ឧទ្ធកំ មំ សម្បទ្ធកំ មំ វដ្ឋាបេហិ

មំ កង្កដាសល្លតោតិ បម្បញ្ចំ មំ សក្ក កង្កដ្ឋ

ជាហិ ។ តេនាហិ សោ ព្រាហ្មណោ

បស្សមហំ ខេវ មនុស្សលោកេ

អក្កញ្ចំ ព្រាហ្មណំ វិយមាទំ

តន្តំ នមស្សមិ សមន្តចក្កំ

បម្បញ្ចំ មំ សក្ក កង្កដាហិតំ ។

(២១៤) ធាហំ សមិស្សមិ បមោចនាយ

កង្កដ្ឋំ ឆោតក កញ្ចំ លោកេ

ធម្មញ្ចំ សេដ្ឋំ អាជានមាធា

ឃំ តុំ ឌីយមិមំ តវេសំ ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យផុតចាក
 សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ បានន័យថា សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គ
 សូមស្រាវ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមលែងខ្ញុំព្រះអង្គ សូមជ្រាងឡើងនូវខ្ញុំព្រះអង្គ
 សូមស្រង់ឡើងនូវខ្ញុំព្រះអង្គ សូមកោងខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យរួចផុតស្រឡះអំពីសរ
 គីសេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ
 សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យផុតចាកសេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ។
 ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គ បានឃើញព្រះអង្គ ជាទៅតាមមនុស្សលោក
 ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍ កំពុងប្រព្រឹត្ត បពិត្រ
 ព្រះអង្គជាសមន្តបក្ខ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមមស្ការព្រះអង្គ បពិត្រ
 ព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យផុតចាក
 សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ។

(២១៤) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្ចាស់គោតកៈ តថាគត
 មិនអាចឃើញដោះអ្នកណាមួយ ក្នុងលោកនេះ ដែលមាន
 សេចក្តីសង្ស័យបានទេ ប៉ុន្តែកាលបើអ្នកបានដឹងច្បាស់ នូវ
 ធម៌ដ៏ប្រសើរយ៉ាងនេះ នឹងឆ្លងឈ្មោះនេះបាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្រហ្មនិទ្ទេសោ

(២១៥) នាហំ សមិស្សមិ បមោធនាយាតិ នាហន្តំ
 សក្កោមិ មុញ្ញន្តំ បមុញ្ញន្តំ មោចេន្តំ បមោចេន្តំ ឧទ្ធកន្តំ
 ឧទ្ធកបន្តំ វុដ្ឋាបេន្តំ^(១) កថជ្ឈនាសល្យតោតិ វាម្មំ នា-
 ហំ សមិស្សមិ បមោធនាយ ។ អថវា ន ត្ថំ ហាមិ ន
 សហាមិ ន ឧស្សហាមិ ន វាយមាមិ ន ឧស្សហំ
 ករោមិ ន ឧស្សាជ្ឈំ ករោមិ ន ថាមំ ករោមិ ន ធិតិ
 ករោមិ ន វីរិយំ ករោមិ ន ធន្តំ ជនេមិ ន សញ្ញានេមិ
 ន និព្វត្តេមិ ន អភិនិព្វត្តេមិ អស្សទ្ធេ បុគ្គលេ អន្ធន្តិកេ
 កុស្ថិតេ ហំនវីរិយេ អ្សបជិបជ្ឈមាទេ ធម្មទេសនាយាតិ
 វាម្មំ នាហំ សមិស្សមិ បមោធនាយ ។ អថវា នត្ថ-
 ញោ កោចិ មោចេន្តំ^(២) តេ យទិ មុញោយ្យំ សកេន
 ថាមេន សកេន ពលេន សកេន វីរិយេន សកេន
 បរក្កមេន សកេន បុរិសត្ថាមេន សកេន បុរិសត-
 លេន សកេន បុរិសវីរិយេន សកេន បុរិសបរក្កមេន
 អត្តនា សម្មាបជិបទំ អនុលោមប្បជិបទំ^(៣) អន្ធត្ថ-
 ប្បជិបទំ ធម្មានុធម្មប្បជិបទំ បជិបជ្ឈមាទា មុញោយ្យន្តិ

១ ម. សមុទ្ធវិគុំ ឧដ្ឋាបេនុំ សមុដ្ឋាបេនុំ ។ ២ កថ្តបិ ស្សាមបោត្តកេ មោចេនាទិបិ
 បាហេ ។ ម. មោចេនា ។ ៣ ម. ឯត្ថន្តរេ អបច្ចុទ្ទិកបដិបទំ អត្ថំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ព្វធម្មិកខ្នេស

(២១៥) ពាក្យថា ភថាគត មិនអាចដើម្បីដោះ អធិប្បាយ
 ថា ភថាគត មិនអាចដោះអ្នក ស្រាយចេញ ស្រាយលែង ដោះ
 លែង ជ្រោងឡើង ស្រង់ឡើង ឲ្យក្រោកចេញ អំពីសរគីសេចក្តី
 សង្ស័យបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភថាគត មិនអាច
 ដើម្បីដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភថាគត មិនខ្វល់ខ្វាយ មិន
 ខ្វល់ខ្វាយខ្លាំង មិនទស្សាហ៍ មិនព្យាយាម មិនធ្វើទស្សាហ៍ មិន
 ធ្វើសេចក្តីប្រឹងប្រែង មិនធ្វើទៅសេចក្តីខ្វះខាត មិនធ្វើសេចក្តីឧហារក
 មិនធ្វើព្យាយាម មិនញ៉ាំងឆន្ទៈឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនឲ្យដុះ
 មិនឲ្យដុះដាល (ដើម្បីដោះ) ឧប្បក្កល មិនមានឆន្ទៈ ខ្លួនច្រឡុស
 ថយព្យាយាម មិនប្រតិបត្តិតាម ដោយធម្មទេសនាបានទេ ព្រោះហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភថាគត មិនអាចដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយទៀត បុគ្គលដទៃណាមួយ ញ៉ាំងបុគ្គលដទៃឲ្យរួចបានមិនមានទេ
 ត្រូវតែបុគ្គលទាំងនោះ រួចដោយសេចក្តីព្យាយាមដ៏តឹងរ៉ឹងរបស់ខ្លួន ដោយ
 កំឡាំងរបស់ខ្លួន ដោយការព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែង
 របស់ខ្លួន ដោយការព្យាយាមដ៏តឹងរ៉ឹងនៃបុរសរបស់ខ្លួន ដោយកំឡាំង
 បុរសរបស់ខ្លួន ដោយការព្យាយាមបុរសរបស់ខ្លួន ដោយសេចក្តីប្រឹង
 ប្រែងបុរសរបស់ខ្លួន គឺប្រតិបត្តិទៅសម្មាសម្ពុទ្ធិបទ អនុលោមប្បដិបទ
 អនុត្តប្បដិបទ ធម្មានុធម្មប្បដិបទ ដោយខ្លួនឯង ទើបរួចបាន

គោតមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធិសោ

ឯវម្បី ឆាហំ សមិស្សមិ បមោចនាយ ។ វត្ថុញ្ញាតិ
 ភកវតា សោ វត ចុន្ទ អត្តនា បលិបបលិបន្នោ បរិ
 បលិបបលិបន្នំ ឧទ្ធកិស្សត្ថតិ នេតំ ហំនំ វិជ្ជតិ សោ
 វត ចុន្ទ អត្តនា អនន្តោ អវិនិតោ អបរិនិត្យតោ បរិ
 ធមេស្សតិ វិនេស្សតិ បរិនិត្យាបេស្សត្ថតិ នេតំ ហំនំ
 វិជ្ជត្ថតិ ឯវម្បី ឆាហំ សមិស្សមិ បមោចនាយ ។
 វត្ថុញ្ញាតិ ភកវតា

អត្តនាវ កតំ ចាបំ អត្តនា សុត្តិលិស្សតិ

អត្តនា អកតំ ចាបំ អត្តនាវ វិសុជ្ឈតិ

សុទ្ធិ អសុទ្ធិ បច្ចតំ ជាញោ អញ្ចា វិសោធយេតិ^(១) ។

ឯវម្បី ឆាហំ សមិស្សមិ បមោចនាយ ។ វត្ថុញ្ញាតិ
 ភកវតា ឯវមេវ ខោ ព្រាហ្មណ តិដ្ឋតេវ និព្វានំ
 តិដ្ឋតិ និព្វានមត្តោ^(២) តិដ្ឋាមហំ សមាធិបេតា

១ វិមោចយេតិបិ បាហេ ។ ២ ម. និព្វានធម៌មត្តោ ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្កេសោ

ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា តថាគត មិនអាចដើម្បីដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 សមដូចព្រះពុទ្ធតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់
 ចុន្ទៈ បុគ្គលនោះ លិចចុះក្នុងកងខ្លួនឯង នឹងស្រវឹងបុគ្គលដទៃ ដែល
 លិចចុះក្នុងកងបាន ហេតុនេះមិនដែលមានទេ ម្ចាស់ចុន្ទៈ បុគ្គលនោះ
 មិនបានទូន្មាន មិនបានប្រៀនប្រដៅ មិនបានរំលត់កិលេសដោយខ្លួនឯង
 នឹងទូន្មានប្រៀនប្រដៅបុគ្គលដទៃ ឬថា ញ៉ាំងកិលេសរបស់បុគ្គលដទៃ
 ឲ្យរលត់បាន ហេតុនេះ មិនដែលមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 តថាគត មិនអាចដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត សមដូចព្រះពុទ្ធ
 តម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា

បុគ្គលធ្វើបាប ដោយខ្លួនឯង រមែងសៅហ្មងដោយខ្លួនឯង
 មិនធ្វើបាបដោយខ្លួនឯង រមែងស្អាតដោយខ្លួនឯង សេចក្តី
 បរិសុទ្ធិ នឹងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធិ មានចំពោះខ្លួន បុគ្គលដទៃ
 មិនគប្បីញ៉ាំងបុគ្គលដទៃឲ្យស្អាតបានទេ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត មិនអាចដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយ
 ទៀត សមដូចព្រះពុទ្ធតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់
 ថា ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ព្រះទីពឹង ក៏មាននៅស្រាប់ ពាំងផ្លូវកាន់ព្រះ
 ទីពឹង ក៏មាននៅស្រាប់ តថាគតជាអ្នកបបួល ក៏មាននៅស្រាប់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយទេសោ

អថ ច បន មម សាវកា មយា ឯវំឱវិទយ មាណា
 ឯវំអនុសាសិយ មាណា អប្បេកកេ អច្ឆន្តនិដ្ឋំ និព្វានំ
 អារាជេន្តំ ឯកកេ ធារាជេន្តំ ឯត្ថ ក្យាហំ ព្រាហ្មណៈ
 ករោមិ មគ្គក្លាយំ ព្រាហ្មណ តថាគតោ មគ្គំ
 បុដ្ឋា^(១) អាចិក្ខតិ អត្តនា បដិបដ្ឋមាណា មុញោយ្យន្តំ
 ឯវម្បំ ធាហំ សមិស្សាមិ បរោចនាយ ។

[២១៦] កថង្គបី ជោតក កញ្ចំ លោកេតិ ក-
 ថង្គបី បុគ្គលំ សកង្ខំ សង្ខំ ទ្វេដ្ឋកំ^(២) សវិចិកេន្តំ ។
 កញ្ចតិ កញ្ចំ ខត្តិយំ វា ព្រាហ្មណំ វា វេស្សំ វា
 សុទ្ធិំ វា តហដ្ឋំ វា បព្វជិតំ វា ទេវំ វា មនុស្សំ វា ។
 លោកេតិ អនាយលោកេ ។ មេ ។ អាយតនលោកេតិ
 កថង្គបី ជោតក កញ្ចំ លោកេ ។

១ ម. ពុទ្ធោ ។ ២ ម. សទ្ធវ្យកំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

តែថា ពួកសាវ័ករបស់គាត់ ដែលគាត់ទទួលយកនេះ ប្រៀន
 ប្រដៅយ៉ាងនេះ ពួកខ្លះ បានសម្រេចព្រះនិព្វានជាទីបំផុតដោយពិត ពួក
 ខ្លះក៏មិនបានសម្រេច ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ គាត់គន់ឱ្យដូចម្តេចក្នុងបុគ្គល
 ពួកនេះ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ព្រះគាត់ ជាអ្នកប្រាប់ផ្លូវ បើគេសួរ
 ផ្លូវហើយ ទើបព្រះគាត់ប្រាប់បាន បុគ្គលកាលប្រតិបត្តិដោយខ្លួនឯង
 គប្បីរួចបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គាត់មិនអាចដោះ យ៉ាង
 នេះខ្លះ ។

(២១៦) ពាក្យថា ម្ចាស់ឆោតកៈ (គាត់មិនអាចដើម្បីដោះ)

អ្នកណាមួយ ក្នុងលោកនេះ ដែលមានសេចក្តីសង្ស័យបានទេ គឺ
 បុគ្គលដែលមានសេចក្តីសង្ស័យ ប្រកបដោយសេចក្តីឆ្លៀតឆ្ងល់ មាន
 សេចក្តីរើស មានការយល់ជាពីរផ្លូវ មានសេចក្តីស្ទាក់ស្ទើរ ។ ពាក្យ
 ថា អ្នកណាមួយ គឺក្សត្រី ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ ក្តី សុទ្ធាត្ត
 ត្រហស្ត ក្តី បព្វជិត ក្តី ទេវតា ក្តី មនុស្ស ក្តី ណាមួយ ។ ពាក្យថា
 ក្នុងលោក គឺក្នុងអម្បាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្ចាស់ឆោតកៈ គាត់មិនអាចដើម្បីដោះ
 អ្នកណាមួយ ក្នុងលោកនេះ ដែលមានសេចក្តីសង្ស័យបានទេ ។

គោតមាណវិកប្បញ្ញាប្បិសោ

(២១៧) ធម្មត្ថា សេដ្ឋំ អាជានមាតោតិ ធម្មំ
 សេដ្ឋំ វុត្ថុតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារ-
 សមថោ សព្វបដិប្បជនិស្សតោ តណ្ហាត្ថយោ វិក-
 តោ និរោធា និព្វានំ ។ សេដ្ឋន្តំ អត្តំ សេដ្ឋំ វិសេ-
 ដ្ឋំ មាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ ធម្មំ ។ អាជានមាតោតិ
 អាជានមាតោ វិជានមាតោ បដិវិជានមាតោ បដិវិជ្ជា-
 មាតោតិ ធម្មត្ថា សេដ្ឋំ អាជានមាតោ ។

(២១៨) ឯវំ តុវំ ឱយមិមំ តេសីតិ ឯវំ តុវំ កា-
 មោយំ ករោយំ និដ្ឋោយំ អវិដ្ឋោយំ តេយ្យាសិ^(១)
 សមតិក្កមេយ្យាសិ វិតិវត្តេយ្យាសីតិ ឯវំ តុវំ ឱយមិមំ
 តេសី ។ តេនាហា កកវា

នាហំ សមិស្សមិ បមោចនាយ

កថង្គី ឆោតក កត្តំ លោកេ

ធម្មត្ថា សេដ្ឋំ អាជានមាតោ

ឯវំ តុវំ ឱយមិមំ តេសីតិ ។

១ ឯត្ថុន្តរ ឧត្តមេយ្យាសិ តេយ្យាសីតិ វិស្សតិ ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញនិទ្ទេស

(២១៧) ពាក្យថា ប៉ុន្តែ កាលបើអ្នកបានដឹងច្បាស់នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ
 សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ធម៌ដ៏ប្រសើរ បានខាង
 ការម្ចាស់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ទប់ទល់ទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការ
 ប្រាសចាកភក្តៈ ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ប្រសើរ គឺធម៌
 ដ៏លើស ដ៏ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ទុក្ខម ថ្ងៃថ្នាំ ។
 ពាក្យថា ដឹងច្បាស់ គឺដឹងប្រាកដ យល់ច្បាស់ ជ្រាបច្បាស់ ចាក់
 ឆ្លុះចំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប៉ុន្តែ កាលបើអ្នកបានដឹង
 ច្បាស់ នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ ។

(២១៨) ពាក្យថា យ៉ាងនេះ នឹងឆ្លងនូវឈ្មោះនេះបាន គឺអ្នកគប្បី
 ឆ្លង គប្បីឈានកន្លង គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង នូវការមោឃៈ ករវេយៈ
 ទិដ្ឋោយៈ អវិជ្ជោយៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យ៉ាងនេះ នឹងឆ្លង
 ឈ្មោះនេះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្ចាស់គោតកៈ គឺជាគតមិនអាចដើម្បីដោះអ្នកណាមួយ ក្នុង
 លោកនេះ ដែលមានសេចក្តីសង្ស័យបានទេ ប៉ុន្តែ កាល
 បើអ្នកបានដឹងច្បាស់នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ យ៉ាងនេះ នឹងឆ្លងឈ្មោះ
 នេះបាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

(២១៧) អនុសាស ព្រហ្មេ កុរុណាយមាដោ

វិវេកធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ

យថាហំ អាកាសោ ច អព្យាបដ្ឋមាដោ

ឥនេវ សន្តោ អសីតោ ចរេយ្យំ ។

(២២០) អនុសាស ព្រហ្មេ កុរុណាយមាដោតិ

អនុសាសំ ព្រហ្មេតិ អនុសាស ព្រហ្មេ អនុគុណា

ព្រហ្មេ អនុកម្មំ ព្រហ្មេតិ អនុសាស ព្រហ្មេ ។

កុរុណាយមាដោតិ កុរុណាយមាដោ អនុទ្ធិយមា-

ដោ អនុវត្តមាដោ អនុគុណាមាដោ អនុកម្មមាដោ-

តិ អនុសាស ព្រហ្មេ កុរុណាយមាដោ ។

(២២១) វិវេកធម្មំ យមហំ វិជញ្ញន្តំ វិវេកធម្មំ វុច្ច-

តិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ ស-

ព្វបដិច្ចដិច្ចស្សតោ តត្ថាត្ថយោ វិរាតោ និរោដោ

និព្វានំ ។ យមហំ វិជញ្ញន្តំ យំ អហំ ជាធរេយ្យំ វិជា-

ធរេយ្យំ បដិវិជាធរេយ្យំ បដិវិជ្ជេយ្យន្តិ^(១) វិវេកធម្មំ

យមហំ វិជញ្ញំ ។

១ ម. ធរេយ្យំ អាធរេយ្យំ វិជាធរេយ្យំ បដិវិជាធរេយ្យំ បដិវិជ្ជេយ្យំ អនិច្ចេយ្យំ បស្សេយ្យំ សច្ចិកេយ្យន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិសេស

(២១៩) (លោកកៈក្រាបទូលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះ
អង្គទ្រង់ព្រះករុណា ប្រៀនប្រដៅ នូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹង
ច្បាស់ ដើម្បីឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គទើសចាក់ ដូចគាតាស ជាបុគ្គល
ស្ងប់ មិនអាស្រ័យនៅ (ដោយកិលេស) ប្រព័ត្តក្នុងទីនេះឯង ។

(២២០) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គប្រៀន
ប្រដៅ នៃបទថា បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណា
ប្រៀនប្រដៅ គឺ បពិត្រព្រហ្ម សូមព្រះអង្គប្រៀនប្រដៅ បពិត្រព្រហ្ម
សូមព្រះអង្គអនុគ្រោះ បពិត្រព្រហ្ម សូមព្រះអង្គស្រោចស្រង់ ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គប្រៀនប្រដៅ ។
ពាក្យថា ទ្រង់ព្រះករុណា គឺទ្រង់ព្រះករុណា ទ្រង់អាណិត ទ្រង់អាសូរ
ទ្រង់អនុគ្រោះ ទ្រង់ស្រោចស្រង់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណា ប្រៀនប្រដៅ ។

(២២១) ពាក្យថា នូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ សេចក្តីថា
អមតនិព្វាន លោកហៅថា វិវេកធម៌ បានដល់ ការរម្ងាប់សង្ខារទាំង
ពួង ការលះបង់ទប់ទល់ទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកពត៌ៈ
ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ គឺឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គចេះដឹង
ដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ ចាក់ឆ្លុះចំពោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
នូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ ។

គោតកមណវកប្បញ្ញាដំឡើង

[២២២] យថាហំ អាកាសោ ច អត្យាបជ្ឈមាណោ
 តំ យថា អាកាសោ នប្បជ្ឈតិ ន តជ្ឈតិ^(១) ន ប-
 លំតជ្ឈតិ ឯវំ អបជ្ឈមាណោ អតជ្ឈមាណោ^(២) អប-
 លំតជ្ឈមាណោតំ ឯវម្មំ អាកាសោ ច^(៣) អត្យាបជ្ឈ-
 មាណោ ។ យថា អាកាសោ នាជ្ឈតិ លាទាយ វា
 ហលំឡើង វា ជីលេង វា មឆ្លោដ្ឋាយ វា ឯវំ អតជ្ឈមា-
 ណោ អនុស្សមាណោ អប្បយ្ហមាណោ អតិល័យមាណោតំ
 ឯវម្មំ អាកាសោ ច អត្យាបជ្ឈមាណោ ។ យថា
 អាកាសោ ន កុប្បតិ ន ត្យាបជ្ឈតិ ន បដិល័-
 យតិ ន បដិហត្ថតិ ឯវំ អកុប្បមាណោ អត្យា-
 បជ្ឈមាណោ អប្បដិល័យមាណោ អប្បដិហត្ថមាណោតំ^(៤)
 ឯវម្មំ អាកាសោ ច អត្យាបជ្ឈមាណោ ។

[២២៣] ឥធម៌ សន្តោ អសីតោ ចរយ្យន្តំ ឥធម៌
 សន្តោតិ ឥធម៌ សន្តោ សមាណោ ឥធម៌ និសន្តោ
 សមាណោ ឥមស្មីយេវ អាសនេ និសិន្នោ សមាណោ

១ ឧ. អត្ថញ្ញាតិ ន តជ្ឈតិ ។ ២ ឧ. អត្ថញ្ញាមាណោ អត្ថញ្ញមាណោ ។ ៣ ឧ. វំ ។

៤ ឧ. អប្បដិហត្ថមាណោ ។ អប្បដិហត្ថមាណោតំ ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្រុស

(២២២) ពាក្យថា ដើម្បីឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គទើសទាក់ ដូចអាកាស គឺឲ្យ
 ខ្ញុំព្រះអង្គមិនទើសទាល់ មិនជាប់ចំពាក់ មិនជាប់ស្អិត ដូចអាកាស មិន
 ទើសទាល់ មិនជាប់ចំពាក់ មិនជាប់ស្អិត ដូចព្នោះឯង ហេតុនោះ (លោក
 ពោលថា) មិនទើសទាក់ ដូចអាកាស ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។
 ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ មិនគ្រេកអរ មិនប្រទូស្តមិនវង្វេង មិនលំបាកដូចអាកាស
 មិនជិតដោយល្អ ឬដោយល្ងៃត្រង់ ដោយវត្ថុពណ៌ខៀវ ឬដោយវត្ថុ
 ពណ៌ហង្សប្រាង្គ ដូចព្នោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនទើស
 ទាក់ ដូចអាកាស ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ មិនក្រោធ
 មិនបៀតបៀន មិនវិលវល់នៅ មិនលំបាក ដូចអាកាស មិនកំរើក
 មិនរបៀតបៀន មិនវិលវល់នៅ មិនលំបាក ដូចព្នោះឯង ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) មិនទើសទាក់ដូចអាកាស ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។

(២២៣) អធិប្បាយពាក្យថា ជាបុគ្គលស្ងប់ មិនអាស្រ័យនៅ
 (ដោយកិលេស) ប្រព្រឹត្ត ក្នុងទីនេះឯង ត្រង់ពាក្យថា ជាបុគ្គលស្ងប់
 ក្នុងទីនេះឯង គឺជាអ្នកនៅក្នុងទីនេះឯង ជាអ្នកកំពុងអង្គុយក្នុងទីនេះឯង
 ជាអ្នកអង្គុយ លើសន្ធឹកនេះឯង ជាអ្នកអង្គុយក្នុងបរិស័ទនេះឯង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្វឡនិទ្ទេសោ

ឥតិស្សយេវ បរិសាយ និសិន្នោ សមាទោតិ ឯវម្បី
 ឥនេវ សន្តោ ។ អថវា ឥនេវ សន្តោ ឧបសន្តោ
 រូបសន្តោ និព្វតោ បដិច្ចស្សន្តោតិ ឯវម្បី ឥនេវ
 សន្តោ ។ អសិតោតិ ទ្វេ និស្សយា តណ្ហានិស្សយោ
 ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ
 ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្សយោ ។ តណ្ហានិស្សយំ បហា-
 យ ទិដ្ឋិនិស្សយំ បដិនិស្សន្តិត្វា ចក្កំ អនិស្សតោ
 សោតិ អនិស្សតោ យានំ អនិស្សតោ ជីវំ អនិស្ស-
 តោ កាយំ អនិស្សតោ មនំ អនិស្សតោ រូបេ សន្តោ
 តន្តោ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ គណំ អារាសំ លាភំ
 យសំ បសិសំ សុខំ ចីវរំ បិណ្ឌទាតិ សេនាសនំ
 គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ
 អរូបធាតុំ កាមភវំ រូបភវំ អរូបភវំ សញ្ញាភវំ អសញ្ញា-
 ភវំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវំ ឯកវេការភវំ ចតុវេកា-
 រភវំ បញ្ចវេការភវំ អត្ថតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ^(១)

១ ម. កុលេ គណេ អារិសេ ។ ល ។ អត្ថតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិខិទ្ទេស

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាបុគ្គលស្ងប់ក្នុងទីនេះឯង ដោយប្រការ
ដូច្នេះខ្លះ ។ មួយទៀត ជាអ្នកមានចិត្តស្ងប់ម្យ៉ាង មានចិត្តស្ងប់ម្យ៉ាង
មានចិត្តលេច មានចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ក្នុងទីនេះឯង ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) ជាអ្នកស្ងប់ក្នុងទីនេះឯង ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។
ពាក្យថា មិនអាស្រ័យ សេចក្តីថា ការអាស្រ័យ ២ គឺ ការអាស្រ័យ
គឺតណ្ហា ១ ការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការអាស្រ័យ
គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលលះបង់ នូវ
ការអាស្រ័យគឺតណ្ហា លះលែងនូវការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ មិនអាស្រ័យភ្នែក
មិនអាស្រ័យត្រចៀក មិនអាស្រ័យច្រមុះ មិនអាស្រ័យអណ្តាត
មិនអាស្រ័យកាយ មិនអាស្រ័យចិត្ត រូប សំឡេង ក្លិន រស
ដោយដូច្នេះ ត្រកូល តួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ
សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ
កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព
សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវេការភព
ចតុវេការភព បញ្ចវេការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន

គោតមាណវិក្កញ្ញាឱទ្ធោសោ

ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតត្វេ ធម្មេ អនិស្ស័តោ^(១) អនិស្ស័តោ អ-
 នុបគតោ អនិស្ស័តោ អនិស្ស័តោ អនិស្ស័តោ អនិស្ស័តោ
 ដោ វិប្បមុតោ វិបរិយាទិកៈតទ^(២) ចេតសា វិហារតិវិ
 អសីតោ ។ ចរេយ្យន្តំ ចរេយ្យំ វិចរេយ្យំ ឥរេយ្យំ
 វត្តេយ្យំ ចាលេយ្យំ យចេយ្យំ យាចេយ្យន្តំ ឥរេយ្យ
 សត្តោ អសីតោ ចរេយ្យំ ។ តេនាហ សោ ព្រា-
 ហ្មណោ

អនុសាស ព្រហ្ម កុរុណាយមាដោ

វិវេកធម្មំ យមហំ វិជ្ជា

យថាហំ អាគាសោ ច អត្យាបជ្ឈមាដោ

ឥរេយ្យ សត្តោ អសីតោ ចរេយ្យន្តំ ។

[២២២] កិត្តយិស្សមិ តេ សន្តិ (នោតកាតិ គគរ)

ទិដ្ឋ ធម្មេ អនិស្ស័តោ

យំ វិទិត្យា សតោ ចរំ តេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

១ ម. អសីតោ អនិស្ស័តោ ។ ២ ម. និស្ស័តោ វិប្បមុតោ វិសមុតោ វិបរិយាទិកតេ ។

គោតកមាណវកថាញក្កនិទ្ទេស

មិនអាស្រ័យ មិនផ្ដោតផ្ដុំត មិនចូលទៅជិត មិនឯប់ចុះ មិនលង់ចុះ ឆាក
 ចេញ មិនជាប់ រលាស់ចេញ នូវធម៌ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬ
 គប្បីដឹង ជាបុគ្គលមានចិត្តមិនសល់វល់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
 មិនអាស្រ័យ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺនៅ ត្រាច់ទៅផ្សេង ។ ទៅ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជា
 អ្នកស្ងប់មិនអាស្រ័យនៅ (ដោយកិលេស) ប្រព្រឹត្ត ក្នុងទីនេះឯង ។
 ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាព្រាហ្ម សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណា ប្រៀន
 ប្រដៅនូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ ដើម្បីកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ
 ទើសទាក់ ដូចអាកាស ជា គ្គលស្ងប់ មិនអាស្រ័យនៅ
 (ដោយកិលេស) ប្រព្រឹត្ត ក្នុងទីនេះឯង ។

(២២៤) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្ចាស់គោតកៈ បុគ្គល
 មានស្មារតី ដឹងច្បាស់នូវសន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តនូវ
 វិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាទ គឺជាគត នឹងសំដែងប្រាប់អ្នក
 នូវសន្តិបទនោះ ដែលគឺជាគតជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌
 ដែលឃើញហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

(២២៥) កិត្តយ៍ស្សមិ តេ សន្តិទ្ធំ វាគស្ស សន្តិ
 ធាសស្ស សន្តិ មោហស្ស សន្តិ កោធនស្ស ឧ-
 បនាហស្ស មគ្គស្ស បទ្បាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆ-
 រិយស្ស មាយាយ សាវេយ្យស្ស វេទ្កស្ស សារម្កស្ស
 មាទស្ស អតិមាទស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្វក្ខិលេ-
 សាទំ សព្វទុច្ចរិតាទំ សព្វទរថាទំ សព្វបរិទ្យាហាទំ
 សព្វសត្តាទាទំ សព្វកុសលាភិសង្ខារទំ សន្តិ ឧប-
 សន្តិ វ្យុបសន្តិ ឯព្វតិ បដិប្បស្សន្តិ កិត្តយ៍ស្សមិ អា-
 ចិក្ខុស្សមិ ទេសិស្សមិ បញ្ញាបេស្សមិ បដ្ឋបេស្ស-
 មិ វិវរិស្សមិ វិភជិស្សមិ ឧត្តាជីករិស្សមិ បកា-
 សិស្សមិតិ កិត្តយ៍ស្សមិ តេ សន្តិ ។ ឆោតកាតិ
 ភគវតិ ឆោតកាតិ ភគវតិ តំ ព្រាហ្មណំ ជាមេន
 អាលបតិ ។ ភគវតិ ការវជិវេនមេតំ ។ បេ ។
 សង្ខារា បញ្ញាតិ យទិទំ ភគវតិ ឆោតកាតិ ភ-
 គវតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិសេស

(២២៥) ពាក្យថា ឥថាគតនឹងសំដែងប្រាប់អ្នកនូវសន្តិបទនោះ គឺថា-
 គត នឹងត្រាស់ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យឆ្ងាយ
 ប្រកាសនូវការស្ងប់រត់ ការស្ងប់រោស ការស្ងប់មោហៈ នូវការម្យាប
 ការស្ងប់ ការរំលត់ ការស្ងប់ស្ងួតនៃកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ
 ឥស្សា មច្ចរិយៈ មាយា សាថេយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ
 បមទៈ ពួកកិលេសទាំងពួង ទុច្ចតទាំងពួង ការក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង
 ការក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង ការក្តៅក្រហាយទាំងពួង អកុសលភិសង្ខារ
 ទាំងពួង ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឥថាគតនឹងសំដែងប្រាប់អ្នកនូវ
 សន្តិបទនោះ ។ ពាក្យថា ម្ចាស់ធាតុកៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 ត្រាស់ថា ម្ចាស់ធាតុកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍
 នោះដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោល
 ដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត)
 ព្រោះការធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នេះថា ម្ចាស់ធាតុកៈ ។

គោតមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិសោ

(២២២) ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនិច្ចាតិ ទិដ្ឋេ ធម្មេតិ
 ទិដ្ឋេ ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ តិវិតេ
 ធម្មេ វិភាវិតេ ធម្មេ វិក្ខតេ ធម្មេ សព្វេ^(១) សង្ខារា
 អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យដ្ឋិតា សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ
 និរោធងធម្មន្តំ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ
 តិវិតេ ធម្មេ វិភាវិតេ ធម្មេ វិក្ខតេ ធម្មេតិ ឯវម្បិ
 ទិដ្ឋេ ធម្មេ ។ អថវា ទុក្ខេ ទិដ្ឋេ ទុក្ខំ កថយិ-
 ស្សាមិ សមុទយេ ទិដ្ឋេ សមុទយំ កថយិស្សាមិ
 មគ្គេ ទិដ្ឋេ មគ្គំ កថយិស្សាមិ និរោធម្មេ ទិដ្ឋេ និ-
 រោធំ កថយិស្សាមិតិ ឯវម្បិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ។
 អថវា ទិដ្ឋេ ធម្មេ^(២) សន្តិដ្ឋិតំ អកាលិកំ ឯវា-
 បស្សិតំ ឌីបនយិកំ បច្ចុតំ វេទិតំ វិញាហិតំ

១ ម. សព្វេ សង្ខារ ។ ប ។ ធម្មេតិ នត្ថិ ។ ២ ម. ទិដ្ឋេ ធម្មេតិ នត្ថិ ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធគោល

(២២៦) អធិប្បាយពាក្យថា ដែលគថាគតជាកំច្បាស់ ក្នុងខ្លួន
 ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ
 គឺ ចំពោះធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលដឹង ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែលពិចារណា
 ធម៌ដែលចំរើន ធម៌ដែលកើតប្រាកដហើយថា សុទ្ធារតាំងពួងមិនទៀង
 ។ បេ ។ ចំពោះធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលដឹង ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែល
 ពិចារណា ធម៌ដែលចំរើន ធម៌ដែលប្រាកដហើយថា ធម្មជាតិណាមួយ
 មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងពួងនោះ មានការរលត់ទៅ
 វិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ
 ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។ មួយទៀត គថាគត នឹងសំដែងនូវសេចក្តី
 ទុក្ខ ក្នុងទុក្ខដែលឃើញហើយ សំដែងនូវសមុទ័យ ក្នុងសមុទ័យដែល
 ឃើញហើយ សំដែងនូវមគ្គ ក្នុងមគ្គដែលឃើញហើយ សំដែងនិរោធ
 ក្នុងនិរោធដែលឃើញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌
 ដែលឃើញហើយ ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។ មួយទៀត (គថាគតនឹង
 សំដែងធម៌) ដែលឃើញច្បាស់ដោយខ្លួនឯង ដែលឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល
 ដែលគួរនឹងហៅថា អ្នកចូរមកមើលចុះ ដែលគួរបង្ហាត់ចូលមក ដែលពួក
 វិញ្ញាណគប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលគថាគតឃើញហើយ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចុទ្ទនិទ្ទេស

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។ ពាក្យថា
 ដែលគេថាគតជាកំច្បាស់ក្នុងខ្លួន គឺ គេថាគតនឹងសំដែងធម៌ដែលដឹងច្បាស់
 ចំពោះខ្លួនឯង ជាកំច្បាស់ក្នុងខ្លួន មិនមែនដោយជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ មិន
 មែនជឿដោយគាត់ថាពុម្ពកដូច្នេះ មិនមែនដោយពួក ។ គ្នា មិនមែនដោយ
 ការផ្សព្វផ្សាយនឹងក្បួន មិនមែនដោយហេតុនៃការត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុ
 នៃការគ្រោតខ្លាច មិនមែនដោយការដេញដោលនូវអាការៈ មិនមែនដោយហេតុ
 ដែលខ្លួនយល់ ខ្លួនពិនិត្យ ខ្លួនចូលចិត្តហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) ដែលគេថាគតជាកំច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

(២២៧) ពាក្យថា បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងច្បាស់នូវសន្តិបទណា
 ហើយគប្បីប្រព្រឹត្ត សេចក្តីថា បុគ្គលធ្វើឲ្យដឹង ថ្មីនឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើ
 ឲ្យជាកំច្បាស់នូវធម៌ណាថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើឲ្យដឹង
 ថ្មីនឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតិណាមួយមានការកើត
 ឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។
 ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលចំរើនកាយានុ-
 បស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថាអ្នកមានស្មារតី ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រតិបត្តិ ប្រព្រឹត្ត
 ផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បុគ្គលមានស្មារតី គួរដឹងច្បាស់នូវសន្តិបទណា ហើយប្រព្រឹត្ត ។

គោតមាណវិក្កញ្ញដ្ឋេនេន

(២២៨) តេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា វិច្ឆតិ

តណ្ហា យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោ-

កោ អកុសលម្បលំ ។ វិសត្តិកានិ កេនត្ថេន វិស-

ត្តិកា ។ បេ។ វិសជា វិត្តតានិ វិសត្តិកា ។ លោកេ-

តិ អថាយលោកេ ។ បេ។ អាយតនលោកេ ។ តេ

លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា

លោកេ តំ វិសត្តិកំ សតោ តេយ្យ ឧត្តេយ្យ ប-

តេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យានិ តេ លោកេ

វិសត្តិកំ ។ តេនាហ ភគវ

កិត្តយិស្សមិ តេ សន្តិ (នោតកានិ ភគវ)

ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនិច្ចំ

យំ វិទិត្យា សតោ ចរំ តេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

ដោយព្រះមហាក្សត្រប្រញាប់ឡើង

(២២៨) ពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន
 សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង តម្រេក
 តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សំនួរ
 ត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះតណ្ហាល្មោះថា វិសត្តិកា ដោយអត្ថប្រយោជន៍
 ។ បេ ។ ល្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិផ្សាយទូទៅ ផ្សព្វផ្សាយ
 ទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយ-
 តនលោក ។ ពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន មាន
 ន័យថា តណ្ហាណា ដែលផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗ ក្នុងលោក
 បុគ្គលមានស្មារតី គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្ទោះរំលង
 នូវតណ្ហាដែលផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងនោះៗ ក្នុងលោកបាន ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។ ហេតុ
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ម្ចាស់ឆោតកៈ បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងច្បាស់នូវសន្តិ-
 បទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក
 បាន តថាគតនឹងសំដែងប្រាប់អ្នក នូវសន្តិបទនោះ ដែល
 តថាគតជាកំច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្វធម្មវេទនា

(២២៩) ភក្កាហំ អភិន្នាមិ មហេសី សន្និមុត្តមិ

យំ វិនិច្ឆ័យ សតោ ចរំ តវេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

(២៣០) ភក្កាហំ អភិន្នាមិតំ តន្តំ តុយ្ហំ វេចនំ

ព្យាបដំ ទេសនំ អនុសន្នំ ។ អភិន្នាមិតំ ធនាមិ

អភិន្នាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ សាទិយាមិ បត្ត-

យាមិ បិហាយាមិ អភិជប្បាមិតំ ភក្កាហំ អភិន្នាមិ

មហេសី សន្និមុត្តមន្តំ មហេសីតំ ភក្កា មហាន្តំ

សីលត្ថន្តំ ឯសំ តវេសំ បរិយេសីតំ មហេសី ។

មហាន្តំ សមាធិត្ថន្តំ ។ បេ។ កហំ ទេវទេវេ កហំ

នរាសកោតំ មហេសី ។ សន្និមុត្តមន្តំ សន្តំ វុត្តតំ

អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសម្មាសមថោ

សព្វបដិប្បជនិស្សកោ តណ្ហាត្ថយោ វិរាតោ និរោធា

និព្វានំ ។ ឧត្តមន្តំ អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ បាមោក្ខំ

ឧត្តមំ បរវន្តំ មហេសី សន្និមុត្តមិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(២២៩) (ឆោតកៈ ក្រាបទូលថា) បពិត្រព្រះមហេសី បុគ្គលមាន
 ស្មារតី ដឹងនូវសន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តធួននូវវិសត្តិកាតណ្ហា
 ក្នុងលោកបាន ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរចំពោះសន្តិបទដ៏ទុត្តមនោះ ។

(២៣០) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរចំពោះសន្តិបទ
 នោះ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះសន្តិបទនោះ គឺចំពោះព្រះពុទ្ធដ៏កា គន្លងព្រះ
 ពុទ្ធដ៏កា ទេសនា អនុសន្និ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា នឹងត្រេកអរ គឺខ្ញុំព្រះ
 អង្គនឹងត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ជ្រះថ្លា ប្រាថ្នា
 ស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរ
 ចំពោះសន្តិបទនោះ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមហេសី . . . សន្តិបទដ៏ទុត្តម
 ត្រង់ពាក្យថា ព្រះមហេសី សេចក្តីថា ព្រះនាមថា មហេសី ព្រោះព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់រក ស្វែង ស្វែងស្វែង នូវកងសីលដ៏ធំ ។ ព្រះនាមថាមហេសី
 (ព្រោះព្រះមានព្រះភាគស្វែងរក) នូវកងសមាធិដ៏ធំ ។ បើព្រះពុទ្ធជាទេវតា
 កន្លងជាងទេវតា គង់ ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជានរះអង្គអាច គង់ ក្នុងទីណា ។
 ពាក្យថា សន្តិបទដ៏ទុត្តម សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា សន្តិបទ
 បានខាងការម្ចាស់សិរីរំពឹងព្រំ ការលះបង់បង់ចំពឹងព្រំ ការអស់តណ្ហា
 ការប្រាសចាកភក្តៈ ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ដ៏ទុត្តម គឺ ប្រសើរ
 ប្រសើរផុត ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ទុត្តម ថ្ងៃថ្នាំ ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមហេសី . . . សន្តិបទដ៏ទុត្តម ។

ពោធិកមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

[២៣១] យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តិ យំ វិទិតំ កត្វា
 តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ
 សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យន្តិត្វា សមុទយធម្មំ
 សព្វន្តំ និរោធខម្ពន្តិ យំ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តិ-
 រយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សតោតិ ចត្វាហិ
 ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិ-
 ប្បដ្ឋានំ ភាវនោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។
 ចរន្តិ ចរន្តោ វិចរន្តោ វិវយន្តោ វិត្តន្តោ ចាលន្តោ
 យបេន្តោ យាបេន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

[២៣២] តេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា
 វុច្ចតិ តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អតុសលម្វលំ ។ វិសត្តិកាតិ
 កេនត្ថេន វិសត្តិកា ។ បេ ។ វិសជា វិត្តតាតិ
 វិសត្តិកា ។ លោកេតិ អនាយលោកេ ។ បេ ។

គោតពណ៌កប្បញ្ញត្តិទ្វេស

(២៣១) ពាក្យថា បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងនូវសន្តិបទណា ហើយ
 គប្បីប្រព្រឹត្ត គឺបុគ្គលធ្វើឲ្យដឹង ថ្វីន៍ ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យប្រាកដ
 នូវធម៌ណាថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើឲ្យដឹង ថ្វីន៍
 ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវធម៌ណាថា ធម្មជាតិណាមួយ
 មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅ
 វិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតី ដោយហេតុ ៤ គឺ
 បុគ្គលចំរើនកាយាឧបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា អ្នកមាន
 ស្មារតី។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា
 ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា
 ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានស្មារតី ដឹងនូវ
 សន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្ត ។

(២៣២) អធិប្បាយពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន
 សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង តម្រេក
 តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
 សំនួរ ត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះតណ្ហាឈ្មោះថា វិសត្តិកា ដោយអត្ត
 ដូចម្តេច ។ បេ ។ តណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះផ្សាយទូទៅ ផ្សព្វ
 ផ្សាយទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធជន្មេសោ

អាយុតនលោកេ ។ តេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា
សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិសត្តិកំ
សតោ តេយ្យ ឧត្តេយ្យ បតេយ្យ សមតិក្ក-
មេយ្យ វិវត្តេយ្យាតិ តេ លោកេ វិសត្តិកំ ។
តេនាហ សោ ព្រាហ្មណ

តញ្ចាហំ អភិនិព្វាមិ មហេសី សន្តិមុត្តមំ

យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

(២៣៣) យន្តិញ្ចំ សម្បជានាសិ (ជោតកាតិ ភគវា)

ឧទ្ធិំ អដោ តិវយញ្ចាបិ មជ្ឈេ

ឯតំ វិទិត្វា សន្តោតិ លោកេ

ភវភវយ មាកាសិ តណ្ហំ ។

(២៣៤) យន្តិញ្ចំ សម្បជានាសីតិ យន្តិញ្ចំ សម្ប-

ជានាសិ វិជានាសិ បដិវិជានាសិ បដិវិជ្ជសីតិ យន្តិញ្ចំ

សម្បជានាសិ ។ ជោតកាតិ ភគវាតិ ជោតកាតិ

ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ ជាមេន អាលបតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិនទ្វេស

ក្នុងអាយតនលោក ។ ពាក្យថា ឆ្លងទូរវិសត្តិកាគណ្ណ ក្នុងលោកបាន
 សេចក្តីថា គណ្ណឈ្មោះ វិសត្តិកា ណា ក្នុងលោក បុគ្គលមានស្មារតី
 គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្ទះរំលង ទូរគណ្ណឈ្មោះ
 វិសត្តិកានោះ ក្នុងលោកបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឆ្លងទូរ
 វិសត្តិកាគណ្ណ ក្នុងលោកបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា
 បពិត្រព្រះមហេសី បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងទូរសន្តិបទណា
 ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តឆ្លង ទូរវិសត្តិកាគណ្ណ ក្នុងលោកបាន ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គនឹងត្រេកអរ ចំពោះសន្តិបទដ៏ទុក្ខមនោះ ។

(២៣៣) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្ចាស់ឆោតកៈ បើអ្នក
 ដឹងច្បាស់ ទូរការម្មណ៍ណាមួយ ក្នុងចំណែកខាងលើ ក្នុង
 ចំណែកខាងក្រោម នឹងក្នុងចំណែកទាំងឡាយ លុះអ្នក
 បានដឹងទូរការម្មណ៍នេះ ថាជាគ្រឿងជាប់នៅក្នុងលោកយ៉ាង
 នេះហើយ អ្នកកុំធ្វើទូរចំណង់ ក្នុងភពតូចភពធំឡើយ ។

(២៣៤) ពាក្យថា បើអ្នកដឹងច្បាស់ទូរការម្មណ៍ណាមួយ គឺបើអ្នក
 ដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ យល់ដាក់ ជ្រាបច្បាស់ ទូរការម្មណ៍ណា មួយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើអ្នកដឹងច្បាស់ទូរការម្មណ៍ណាមួយ ។ ពាក្យ
 ថា ម្ចាស់ឆោតកៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ឆោតកៈ
 គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។

បោកបញ្ឆោតបញ្ញត្តិឱ្យស្រេច

កករតិ តារាវិជ្ជាមេតំ ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ញត្តិ
យទិទំ កករតិ ឆោតតាតិ កករ ។

(២៣៥) ឧទ្ធចំ អដោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ ឧទ្ធចំ
វុច្ចតិ អនាគតំ អដោតិ អតីតំ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ
បច្ចុប្បន្នំ ។ អថវា ឧទ្ធចំ សុខា វេទនា អដោតិ
ទុក្ខា វេទនា តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ អនុក្ខមសុខា
វេទនា ។ ឧទ្ធចំ កុសលា ធម្មា អដោតិ អកុស-
លា ធម្មា តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ អព្យាកតា
ធម្មា ។ ឧទ្ធចំ ខេវលោកោ អដោតិ អចាយ-
លោកោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ មនុស្សលោកោ ។
ឧទ្ធចំ អរូបធាតុ អដោតិ កាមធាតុ តិរិយញ្ចាបិ
មជ្ឈេតិ រូបធាតុ ។ ឧទ្ធចំ ឧទ្ធចំ ចាទតលា អដោតិ
អដោ កេសមត្តកា តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ វេមជ្ឈេតិ
ឧទ្ធចំ អដោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ ។

គោតមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្កេស

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការ
បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (ភីត) ព្រោះការធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់
ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់គោតមៈ ។

(២៣៥) ពាក្យថា ខាងលើ ខាងក្រោម ទីនឹងទីនីតិកណ្តាល សេចក្តី
ថា អនាគត លោកហៅថា ខាងលើ អតីត លោកហៅថា ខាងក្រោម
បច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា ទីនឹងនីតិកណ្តាល ។ មួយទៀត សុខវេទនា លោក
ហៅថា ខាងលើ ទុក្ខវេទនា លោកហៅថា ខាងក្រោម អទុក្ខមសុខវេទនា
លោកហៅថា ទីនឹងនីតិកណ្តាល ។ ពួកកុសលធម៌ លោកហៅថា ខាង
លើ ពួកអកុសលធម៌ លោកហៅថា ខាងក្រោម ពួកធម៌អព្យាក្រឹត
លោកហៅថា ទីនឹងនីតិកណ្តាល ។ ទេវលោក លោកហៅថា ខាងលើ
អបាយលោក លោកហៅថា ខាងក្រោម មនុស្សលោក លោកហៅថា
ទីនឹងនីតិកណ្តាល ។ អរូបធាតុ លោកហៅថា ខាងលើ តាមធាតុ លោក
ហៅថា ខាងក្រោម រូបធាតុ លោកហៅថា ទីនឹងនីតិកណ្តាល ។ តាំង
អំពីវដ្តបាតជើងឡើងមក ហៅថា ខាងលើ តាំងអំពីចុងសក់ចុះទៅ
ហៅថា ខាងក្រោម ត្រង់ទីពាក់កណ្តាលខ្លួន ហៅថា ទីនឹងនីតិកណ្តាល
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខាងលើខាងក្រោម ទីនឹង នីតិកណ្តាល ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធភោគ

[២៣៦] ឯតំ វិនិច្ឆ័យ សង្កេតំ លោកេតំ សង្កេត
ឯសោ លក្ខណំ ឯតំ ព្យាប័នំ ឯតំ បលីពោធនោ ឯ-
សោតំ ញត្វា ជាតិញ គុលយិញ ភិរយិញ វិការ-
យិញ វិក្ខនំ កត្វាតំ ឯតំ វិនិច្ឆ័យ សង្កេតំ លោកេ ។

[២៣៧] ភវភវយ មាគាសំ ឥណ្ឌំ រូបតណ្ហា
សន្ទតណ្ហា គន្ធទតណ្ហា រសតណ្ហា ដោជ្ជតណ្ហា ធម្ម-
តណ្ហា ។ ភវភវយាតិ ភវភវយ កម្មភវយ បុណ្ណ-
វយ កាមភវយ កម្មភវយ កាមភវយ បុណ្ណ-
វយ រូបភវយ កម្មភវយ រូបភវយ បុណ្ណវយ
អរូបភវយ កម្មភវយ អរូបភវយ បុណ្ណវយ
បុណ្ណំ ភវយ បុណ្ណំ គតិយា បុណ្ណំ ឧប-
បតិយា បុណ្ណំ បដិសន្ធិយា បុណ្ណំ អត្តភាវ-
ភិនិត្តិយា តណ្ហំ មាគាសំ មា ជនេសិ មា
សញ្ញនេសិ មា ទិត្តត្ថេសិ មា អភិនិត្តត្ថេសិ បដ-
ហិ វិនោទេហិ ព្យង្គិកេហិ អនភាវន្តមេហិតិ ភ-
វភវយ មាគាសំ តណ្ហំ ។ តេនាហ ភគវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធស្រាស

(២៣៦) ពាក្យថា លុះអ្នកបាទដឹង នូវការម្ស្នាក់នេះ ថាជា
 គ្រឿងជាប់នៅក្នុងលោក គឺចិត្តលង់ យល់ ថ្លង់ ពិចារណា ចំរើន
 ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ⁺នេះការជាប់ ⁺នេះការចំពាក់ ⁺នេះចំណង ⁺នេះកង្វល់
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះអ្នកបាទដឹងនូវការម្ស្នាក់នេះ ថាជាគ្រឿង
 ជាប់នៅក្នុងលោក ។

(២៣៧) ពាក្យថា អ្នកកុំធ្វើនូវចំណង់ ក្នុងភពតូចភពធំឡើយ
 គឺចំណង់ក្នុងរូប ចំណង់ក្នុងសំឡេង ចំណង់ក្នុងក្លិន ចំណង់ក្នុងរស
 ចំណង់ក្នុងផ្សព្វ ចំណង់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ ។ ពាក្យថា ក្នុងភពតូចភពធំ
 គឺអ្នកកុំធ្វើ កុំបង្កើត កុំបង្កើតព្រម កុំបង្កើតប្រាកដ កុំបង្កើតឡើង
 ចំពោះ គឺថា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព
 តទៅនូវចំណង់ក្នុងភពតូចភពធំ គឺកម្មភព បុនព្វត គឺថា ក្នុងកាមភព
 កម្មភព ក្នុងកាមភព បុនព្វត ក្នុងរូបភព កម្មភព ក្នុងរូបភព បុនព្វត
 ក្នុងអរូបភព កម្មភព ក្នុងអរូបភព បុនព្វត គឺក្នុងកំណើតរឿយ ។ ក្នុង
 ដំណើររឿយ ។ ក្នុងការកើតរឿយ ។ ក្នុងបដិសន្ធិរឿយ ។ ក្នុងការបាទ
 នូវអត្តភាពរឿយ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកកុំធ្វើនូវ
 ចំណង់ ក្នុងភពតូចភពធំឡើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

ឆោតកមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ

យេដ្ឋីត្ថំ សម្បជានាសិ (ឆោតកាតិ កគវ)

ឧទ្ធំ អនោ ភិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ

ឯតំ វិទិត្វា សង្កាតិ លោកេ

កវកវយ មាគាសិ តណ្ហានិ ។

សហតាថាបរិយោសាទា ។ មេ ។ សត្តា មេ កន្លែ

កគវ សាវកោហមស្មិតំ ។

ឆោតកមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ បរិវារោ ។

គោតកមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្វេស

ម្នាលគោតកៈ បើអ្នកដឹងច្បាស់នូវការម្ស្នាលណាមួយ ក្នុង
 ចំណែកខាងលើ ក្នុងចំណែកខាងក្រោម នឹងក្នុងចំណែក
 ទាំង គតិកណ្តាល លុះអ្នកបានដឹងនូវការម្ស្នាលនេះ ថាជា
 គ្រឿងជាប់នៅក្នុងលោកយ៉ាងនេះហើយ អ្នកកុំធ្វើនូវចំណង់
 ក្នុងភពតូចតាចឡើយ ។

លុះចប់តាមហើយ ។ បេ ។ (គោតកៈ ក៏ប្រកាសខ្លួនថា) បពិត្រ
 ព្រះគង្គិរោ ព្រះមានព្រះភាគ ជាព្រះសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ គោតកមាណវិកប្បញ្ញត្តិទ្វេស ទី ៥ ។

ឧបសម្ព័ន្ធវិមាណវិក័យញ្ញានិម្មេសោ

(២៣៨) ឯកោ អហំ សក្ក មហន្តមោយំ

(ឥន្ទាយស្មា ឧបស័រោ)

អនិស្សិតោ ធា វិសហាមិ តាវតុំ

អារម្មណំ ព្រូហិ សមន្តចក្កុ

យំ និស្សិតោ ឱយមិមំ តរេយ្យំ ។

(២៣៩) ឯកោ អហំ សក្ក មហន្តមោយន្តិ

ឯកោតិ បុត្តលោ វា មេ ទុតិយោ នត្ថំ ធម្មោ វា

មេ ទុតិយោ នត្ថំ យំ វា បុត្តលំ និស្សាយ ធម្មំ

វា និស្សាយ មហន្តំ កាមោយំ ករោយំ ជិដ្ឋោយំ

អវិជ្ជោយំ តរេយ្យំ ឧត្តរេយ្យំ មតរេយ្យំ សមតិក្កមេ-

យ្យំ វីតិវត្តេយ្យន្តិ ឯកោ ។ សក្កាតិ សក្កោ ។

ភគវា សក្យកុលា បព្វជិតោតិបិ សក្កោ ។ អថវា

អន្ទោ មហន្ទនោ ធនវតិបិ សក្កោ ។ តស្សីមាណិ

ធនានិ សេយ្យថំនំ សន្ទាធនំ សីលធនំ ហិរិធនំ ឱត្តប្ប

ធនំ សុតធនំ ពាគធនំ បញ្ញាធនំ សតិប្បដ្ឋានធនំ ។ បេ ។

ឧបស័រិមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីស

(២៣៨) (ឧបស័រិ: មានកាយុ ទួលស្គរដូច្នេះថា) បពិត្រ
ព្រះអង្គជាសក្ក: ខ្ញុំព្រះអង្គម្នាក់ឯង មិនបានកាស្រយ(បុគ្គល
ឬធម៌ ទើបមិនអាចឆ្លងអន្ទង់ដ៏ធំបាន បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្ត-
បក្ខុ សូមព្រះអង្គ សំដែងនូវការម្នា ដែលនាំឲ្យខ្ញុំព្រះ
អង្គកាស្រយហើយឆ្លងនូវអន្ទង់នេះបាន ។

(២៣៩) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្ក: ខ្ញុំព្រះអង្គ
ម្នាក់ឯង . . . អន្ទង់ធំបាន ត្រង់ពាក្យថា ម្នាក់ឯង គឺ បុគ្គលជាគំរប់ពីរ
នឹងខ្ញុំមិនមាន ឬធម៌ជាគំរប់ពីរនឹងខ្ញុំមិនមាន ដែលជាបុគ្គល ឬជាធម៌
ដែលខ្ញុំព្រះអង្គកាស្រយហើយ គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់
ផ្ទះរំលង នូវអន្ទង់គឺកាម អន្ទង់គឺភព អន្ទង់គឺទិដ្ឋិ អន្ទង់គឺអវិជ្ជាដ៏ធំ
បាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ម្នាក់ឯង ។ ពាក្យថា បពិត្រ
ព្រះអង្គ ជាសក្ក: គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា សក្ក: ។ ព្រះ
មានព្រះភាគទ្រង់ព្រះនាមសក្ក: ព្រោះទ្រង់ចេញចាកសក្យត្រកូល ហើយ
បញ្ចេញ ក៏បាន ។ មួយទៀត ទ្រង់ព្រះនាមសក្ក: ព្រោះទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ
មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យធន ក៏បាន ។ ទ្រព្យទាំងឡាយនេះ របស់
ព្រះមានព្រះភាគនោះ គឺ ទ្រព្យសទ្ធា ទ្រព្យសីល ទ្រព្យហិរិ ទ្រព្យ
ឥត្តប្បៈ ទ្រព្យសុគតៈ ទ្រព្យចាតៈ ទ្រព្យបញ្ញា ទ្រព្យសតិប្បដ្ឋាន ។ បេ ។

ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុញ្ញានិទ្ទេសោ

និព្វានធនំ ។ ឥមេហំ អនេកវិទេហំ ធនេតនេហំ អន្ទោ
 មហាទ្ធកោ ធនេតិច្ច សក្កោ ។ អថេវ សក្កោ មហា
 វិសវី អលមត្តោ ស្វរោ វិរោ វិគ្គតោ អភិរុ អច្ឆមី អនុ-
 ត្រាសំ អមលាយំ មហំនកយកេរោ វិគតលោមហំ-
 សោតិច្ច សក្កោតិ ឯកោ អហំ សក្កោ មហាទ្ធកោ-
 យំ ។ ឥច្ឆាយស្មា ឧបសំរោតិ ឥច្ឆាតិ^(១) បទសន្ធិ ។
 អាយស្មាតិ ចិយវចនំ ។ ឧបសំរោតិ តស្ស ព្រាហ្ម-
 ណស្ស ធាមី ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ឆាយស្មា
 ឧបសំរោ ។

[២២០] អនិស្សតោ នោ វិសហាមិ តាវតុន្តិ អនិ-
 ស្សតោតិ បុគ្គលំ វា អនិស្សតោ ធម្មំ វា អនិស្សតោ ។
 នោ វិសហាមីតិ ន ឧស្សហាមិ ន សក្កាមិ ន
 បដិពលោ ។ តាវតុន្តិ មហន្តំ កាមោយំ ករោយំ ទិ-
 ដ្ឋោយំ អវិដ្ឋោយំ តាវតុំ ឧត្តរតុំ បត្រតុំ សមតិក្កមតុំ

១ ប. ឧបសំរោ ឥច្ឆាតិ បទសន្ធិ ។ល។ ឧបសំរោតិ ឥច្ឆំ ។

ឧបស័រមាណវិកប្បញ្ញាណទេស

ទ្រព្យគន្ធាន ។ ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះទ្រង់ស្កុកស្កម្ក មានទ្រព្យ
 ច្រើន មានទ្រព្យធន ដោយធនរតន៍ទាំងនេះ ច្រើនប្រការ ក៏បាន ។
 ឬថា ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អង្គភាព ភាពហាន
 ក្លាហាន មោះមុត ក្បឿវក្លា មានព្យាយាម ធ្លាប់ចូលកាន់សង្គ្រាម
 មិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចោល លះភ័យគួរខ្លាច មិន
 ព្រំរោម ក៏បាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជា
 សក្កៈ ឱព្រះអង្គម្នាក់ឯង . . . អន្លឹងធំ ក៏បាន ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ
 នៃបទថា ឧបស័រៈ មានអាយុ ទួលស្នូរដូច្នេះ គឺជាពាក្យតភ្ជាប់ ។
 ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ឧបស័រៈ
 គឺជានាម របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ
 ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ឧបស័រៈ មានអាយុ ទួលស្នូរដូច្នេះ ។

(២៤០) ពាក្យថា ឱព្រះអង្គមិនបានអាស្រ័យ (បុគ្គលឬធម៌) ទើបមិន
 អាចឆ្លង ត្រង់ពាក្យថា មិនបានអាស្រ័យ គឺមិនបានអាស្រ័យបុគ្គល ឬមិន
 បានអាស្រ័យធម៌ ។ ពាក្យថា មិនអាច គឺមិនអាច មិនហ៊ាន មិនប្រតិ-
 បាល ។ ពាក្យថា ឆ្លង គឺរមូង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្លោះរំលង
 នូវអន្លឹងតីកាម^(១) អន្លឹងតីភព្វ^(២) អន្លឹងតីទិដ្ឋិ^(៣) អន្លឹងតីអវិជ្ជា^(៤) ដ៏ធំ

១ ដែលថាឆ្លងអន្លឹង ធីត្តងអន្លឹងកម្ម ដោយអនាគាតមិច្ឆា ។ ២ ឆ្លងអន្លឹងភព្វដោយអរហន្តមគ្គ ។
 ៣ ឆ្លងអន្លឹងទិដ្ឋិ ដោយសោតាបត្ថមគ្គ ។ ៤ ឆ្លងអន្លឹងអវិជ្ជា ដោយអរហន្តមគ្គ ។ អដ្ឋិកថា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពូជ្ឈនិទ្ទេសោ

វិភិវត្តិតុន្តំ អនិស្សតោ នោ វិសហាមិ តាវិតំ ។

(២២១) អារម្មណំ ព្រហ្មំ សមន្តចក្ខុតិ អា-
រម្មណំ ព្រហ្មិតិ អារម្មណំ អាលម្ពណំ និស្សយំ
ឧបនិស្សយំ ព្រហ្មំ អាចិក្ខាហំ នេសេហំ បញ្ច-
បេហំ បដ្ឋបេហំ វិវេកហំ វិភជាហំ ឧត្តន្តិករេហំ
បកាសេហិតិ អារម្មណំ ព្រហ្មំ ។ សមន្តចក្ខុតិ
សមន្តចក្ខុ វិចិត្តំ សព្វញ្ញាតញ្ញាណំ ។ ភគវា តេន
សព្វញ្ញាតញ្ញាណោន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ
សមុបាគតោ ឧបបដ្ឋោ សមុបបដ្ឋោ សបដ្ឋាគតោ ។

ន ភស្ស អនិដ្ឋមិចត្តំ កិត្យំ

អថា អវិញ្ញាតមហានិកព្វំ

សព្វំ អភិញ្ញាសិ យទត្តំ ជាឈយ្យំ

តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខុតិ ។

អារម្មណំ ព្រហ្មំ សមន្តចក្ខុ ។

លុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធភិក្ខុ

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គមិនបានអាស្រ័យ (បុគ្គល
ឬធម៌) ទើបមិនអាចឆ្លង ។

(២២១) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមនុចក្ខុ សូមព្រះអង្គសំដែង
ការម្នា ត្រង់ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងការម្នា គឺសូមព្រះអង្គ
ពោល ប្រាប់ បង្ហាញ បញ្ជាក់ តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យងាយ
ប្រកាស នូវសភាពត្រេកអរ ជាទីតោង ជាទីអាស្រ័យ ជាទីពឹងផ្អែក
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គសំដែងការម្នា ។ ពាក្យថា
សមនុចក្ខុ សេចក្តីថា សព្វពាក្យពោល លោកហៅថា សមនុចក្ខុ ។
ព្រះមានព្រះភាគ ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលទៅ
ជិត ចូលទៅជិតព្រម ប្រកបហើយ ដោយសព្វពាក្យពោលនោះ ។

អ្វីមួយក្នុងលោក ដែលព្រះគម្ភាគន្ថនោះមិនឃើញ មិនជ្រាប
ឬមិនគប្បីជ្រាប មិនមានទេ របស់ណាដែលគួរជឿ ព្រះ
គម្ភាគន្ថ ទ្រង់ជ្រាបរបស់ទាំងអស់នោះ ហេតុនោះ ព្រះ
គម្ភាគន្ថ ទ្រង់ព្រះនាមថា សមនុចក្ខុ ។

ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមនុចក្ខុ សូម
ព្រះអង្គសំដែងការម្នា ។

ឧបសម្ព័ន្ធអារកញ្ញាស្រីសោ

(២២២) យំ ជំស្បៀតោ ឡិយមិមំ តេយ្យន្តំ យំ
 ជំស្បៀតោតិ យំ វា ចុត្តលំ ជំស្បៀតោ ធម្មំ វា ជំ-
 ស្បៀតោ ។ ឡិយមិមំ តេយ្យន្តំ មហន្តំ កាមោយំ
 គរោយំ ជំដោយំ អរិដោយំ តេយ្យំ ឧត្តរេយ្យំ
 បតេយ្យំ សមតិក្កមេយ្យំ វិគិរត្តេយ្យន្តំ យំ ជំស្បៀតោ
 ឡិយមិមំ តេយ្យំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ឯកោ អហំ សក្កា មហន្តំមោយំ

(ឥន្ទាយស្មា ឧបស័រោ)

អជំស្បៀតោ នោ វិសហាមិ តារិភុំ

អារម្មណំ ព្រូហិ សមន្តចត្តុ

យំ ជំស្បៀតោ ឡិយមិមំ តេយ្យន្តំ ។

(២២៣) អាតិញ្ចាញំ បេត្តមាទោ សតិមា

(ឧបស័រាតិ កគវា)

ធម្មតិ ជំស្បៀយេ តេស្ស ឡិយំ

កាមេ បហាយ វិរតោ កថាហិ

តណ្ហាត្វយំ រត្តមហាភិបស្ស ។

របស់វិមាណវកប្បញ្ញាទិទេស

(២២២) ពាក្យថា ដែលនាំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យ ហើយគប្បីធ្វើ
 អន្លង់នេះបាន ត្រង់ពាក្យថា ដែលនាំឲ្យអាស្រ័យ គឺអាស្រ័យបុគ្គល
 ឬអាស្រ័យធម៌ ។ ពាក្យថា គប្បីធ្វើអន្លង់នេះបាន គឺគប្បីធ្វើ
 ធ្វើរំលង ធ្វើកាត់ ជ្រោះរំលង ឲ្យអន្លង់គឺកាម អន្លង់គឺភព អន្លង់
 គឺទិដ្ឋិ អន្លង់គឺអវិជ្ជា ដ៏ធំ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលនាំឲ្យ
 ខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យ ហើយធ្វើអន្លង់នេះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍
 នោះ ពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គម្នាក់ឯង មិនបានអាស្រ័យ
 (បុគ្គលឬធម៌) ទើបមិនអាចធ្វើឲ្យអន្លង់ដ៏ធំបាន បពិត្រ
 ព្រះអង្គ ជាសមន្តបក្ខុ សូមព្រះអង្គសំដែងការម្នាក់ដែលនាំ
 ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យ ហើយធ្វើអន្លង់នេះ ។

(២២៣)(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា)ម្ចាស់របស់វៈអ្នកចូរមាន ស្មារតី
 សំឡឹងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន អាស្រ័យ (អាកិញ្ចញ្ញាយតនស-
 មាបត្តិ) ដោយបរិកម្មថាមិនមាន។ ហើយធ្វើអន្លង់ចុះ អ្នកចូរ
 លះបង់តាមទាំងឡាយ ហើយវៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ
 ហើយសំឡឹងឲ្យការអស់តណ្ហា ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធកោ

(២២២) អាគិញ្ចាញំ បេត្តមាដោ សតិមាតិ សោ ព្រា-
ហ្មណោ បកតិយា អាគិញ្ចាញាយ តទសមាបត្តំ លាភិ-
យេវ និស្សយំ ន ជាធាតុ អយំ មេ និស្សយោតិ ។
តស្ស ភគវា និស្សយញ្ច អាចិត្តតិ ខុត្តវញ្ច និយ្យា-
នបថំ អាចិត្តតិ ទេវសញ្ញាមាសញ្ញាយ តទសមាបត្តំ
សមាបដ្ឋិត្វា តតោ វុដ្ឋហិត្វា តត្ថ ជាតេ ចិត្តចេតសិ-
កេ ធម្មេ អនិច្ចតោ បេត្តមាដោ ទុក្ខតោ រោគតោ
ភណ្ឌតោ សល្លតោ អយតោ អាពាធាតោ បលា-
កតោ ត្រ័តតោ ឧបទ្គវតោ អសាគតោ ភយតោ
ឧបសគ្គតោ ចលតោ បកដ្ឋតោ អទ្គវតោ អតាណាតោ
អលេណាតោ អសរណាតោ អសរណភ្នតតោ វត្ថតោ
តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អាទីនេតោ វិបរណា-
មធម្មតោ អសារកតោ អយម្បលតោ វិកវតោ
សាសវតោ វជកតោ សង្ខតតោ មារាមីសតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

(២៤៤) ពាក្យថា អ្នកចូរមានស្មារតី សំឡឹងអាកិញ្ចញ្ញាយត-
 នជ្ឈាន អធិប្បាយថា ព្រាហ្មណ៍នោះ បានអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ
 តាមប្រក្រតី តែមិនជឿការអស្រ័យថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិនេះ
 ជាទីអស្រ័យរបស់អាត្មាទេ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់ទីអស្រ័យ
 ផង ទ្រង់ប្រាប់ផ្លូវជាទីស្រោចស្រង់តទៅទៀតផង ដល់ព្រាហ្មណ៍នោះ
 ថា អ្នកចូលកាន់នៃវិសញ្ញានាយតនសមាបត្តិ ហើយចេញអំពី
 សមាបត្តិនោះ ហើយពិចារណាធម៌គឺចិត្តនឹងចេតសិកំចាំងឡើយ ដែល
 កើតហើយក្នុងសមាបត្តិនោះ ដោយសភាពថាមិនទៀង ពិចារណាមើល
 រំពឹងមើល សំឡឹងមើល មើលមើល ដោយសភាពថាជាទុក្ខ ជារោគ ជា
 ចូស ជាសរ ជាអន្តរាយ ជាជម្ងឺ ជារបស់អ្នកដទៃ ជារបស់វិនាស ជា
 ចង្រៃ ជាឧបទ្រព ជារបស់មិនគួរប្រាថ្នា ជាក័យ ជាឧបសគ្គ ជារបស់
 ញាប់ញ័រ ជារបស់ពុករលួយ ជារបស់មិនបីតថេរ ជារបស់ឥតទីពឹង
 ផ្អែក ជារបស់ឥតទីជួន ជារបស់ឥតទីពូក ជារបស់ឥតទីពឹង
 ជារបស់ឥតអំពើ ជារបស់ទទេ ជារបស់សូន្យ មិនមែនជារបស់
 ខ្លួន ជាទោស ជាសភាវៈប្រែប្រួល ជារបស់ឥតខ្ចឹម ជារបស់
 ជាទីតាំងនៃទោស ជារបស់ប្រាសចាកសេចក្តីចំរើន ជារបស់ប្រកប
 ដោយអាសវៈ ជាអ្នកសម្លាប់ ជាទីភាគតែង ជានុយរបស់មាន

ឧបស័រមណវកប្បញ្ញាដិទ្ទេសោ

ជាតិធម្មតោ ជរាធម្មតោ ព្យាធម្មតោ មរណធម្មតោ
 សោភបរិទេវទុក្ខនោមនស្សកាយាសធម្មតោ សមុទ-
 យធម្មតោ អន្តរ្តមតោ អនស្សាទតោ អាដិទតោ អនិ-
 ស្សរណតោ បេត្តមាដោ ឱលោកយមាដោ ជិដ្ឋាយ-
 មាដោ ឧបបរិត្តមាដោ ។ សតិមាតិ យា សតិ អនុស្សតិ
 បដិស្សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ វេមា-
 យ សតិយា ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបា-
 គតោ ឧបបដ្ឋោ សមុបបដ្ឋោ សមដ្ឋាគតោ សោ វុច្ច-
 តិ សតិមាតិ អាកិញ្ចញ្ញំ បេត្តមាដោ សតិមា ។
 ឧបស័រតិ ភគវតិ ឧបស័រតិ ភគវ តំ ព្រាហ្មណំ
 ជាមេន អាលបតិ ។ ភគវតិ តារវជិវេនមេតិ
 ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ចតិ យដិទំ ភគវតិ ឧបស័រតិ
 ភគវ ។

(២៤៥) នត្ថតិ ជិស្សាយ វរស្ស ឱយន្តំ នត្ថ-
 តិញ្ចតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបតិ ។ កីការ-
 ណា នត្ថតិ តិញ្ចតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបតិ ។

ឧបសម្ព័ន្ធនៃវិស័យវិស្វកម្ម

មានជាតិជាធម្មតា មានជកជាធម្មតា មានព្យាបាលជាធម្មតា មានមរណៈជាធម្មតា មានសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ ទុក្ខាយាសៈជាធម្មតា ជាបេសម័នធម៌ជាគ្រឿងប្រជុំកើត ជាធម្មតា ជាបេសម័នដល់នូវការវិនាស ជាធម្មតា ជាបេសម័នមានអានិសង្ស ជាបេសម័នទោស មិនជាទីរលាស់ ចេញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានស្មារតី សេចក្តីថា ស្មារតី ការព្យាបាល ការព្យាបាលពោះ ។ បេ ។ ការព្យាបាលព្រះ ណា នេះ ហៅថា ស្មារតី ។ បុគ្គលណាដល់ ដល់ព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបហើយដោយស្មារតីនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរមានស្មារតី សំឡឹងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ជាន ។ ពាក្យថា ម្ចាស់ឧបសម័នៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់ឧបសម័នៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ឧបសម័នៈ ។

(២២៥) ពាក្យថា អាស្រ័យ (អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ) ដោយបរិកម្មថាមិនមាន ។ ហើយចូលអនុវត្ត បានដល់ គឺអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ។ ចុះ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន តើព្រោះហេតុអ្វី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធពិទ្ធសោ

វិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ សតោ សមាបដ្ឋិតា តតោ
 វដ្តហិតា តតោវ វិញ្ញាណំ អភាវេតិ វិភាវេតិ អន្តរ-
 ជាបេតិ នត្ថំ កិញ្ចតិ បស្សតិ តំការណា នត្ថំ កិញ្ចតិ
 អាតិញ្ញញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ តំ ជិស្សាយ ឧបជិ-
 ស្សាយ អារម្មណំ អាលម្មណំ ករិត្យា កាមោយំ
 ករោយំ ជិដ្ឋោយំ អវិដ្ឋោយំ តរស្ស ឧត្តរស្ស ប-
 តរស្ស សមតិក្កមស្ស វិតិវត្តស្សតិ នត្ថិតិ ជិស្ស-
 យ តរស្ស ឱយំ ។

(២២២) កាមេ បហាយ វិរតោ កថាហិតិ កា-
 មេតិ ឧទ្ធានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេ-
 សកាមា ច ។ បេ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ។
 ឥមេ វុច្ឆន្តិ កិលេសកាមា ។ កាមេ បហាយាតិ
 វត្ថុកាមេ បរិជាជិត្យា កិលេសកាមេ បហាយ បដិហិ-
 ត្យា វិនោទេត្យា ព្យាជ្ជិត្យា អនការវដ្តមេត្យាតិ កាមេ ប-
 ហាយ ។ វិរតោ កថាហិតិ កថដ្ឋតា វុច្ឆតិ វិចិត្តា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ព្វធម្មិទ្ទេស

បុគ្គលមានស្មារតី ចូលវិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ ចេញអំពីសមាបត្តិ
 នោះហើយ មិនចំរើន មិនអប់រំ ធ្វើឲ្យវិនាស នូវវិញ្ញាណនោះឯង
 ទើបឃើញថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ អាកិញ្ញញ្ញាយតន-
 សមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ។ អ្នកចូរអាស្រ័យ
 អាស្រ័យសិប្បនូវអាកិញ្ញញ្ញាយតនសមាបត្តិនោះ ហើយធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍
 ឲ្យជាទីគោន៍ ហើយឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្ទោះរំលង
 នូវអន្ទង់គីកាម អន្ទង់គីកត អន្ទង់គីទិដ្ឋិ អន្ទង់គីអវិជ្ជា ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យ (អាកិញ្ញញ្ញាយតនសមាបត្តិ) ដោយបរិកម្មថា
 មិនមាន ។ ហើយឆ្លងអន្ទង់ចុះ ។

(២៤៦) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ ហើយ
 វៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ បើតាមទុទ្ទាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១
 កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ
 លោកហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ
 គឺអ្នកចូរកំណត់ដឹងវត្ថុកាម ហើយលះបង់ បោះបង់ បោះបង់ ធ្វើឲ្យ
 វិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពតទៅ នូវកិលេសកាមទាំងឡាយ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា វៀរ
 ចាកកថាទាំងឡាយ សេចក្តីថា វិចិត្តិច្ចា លោកហៅថា កថន្តីថា ។

ឧបសម័យណវកប្បញ្ញាតិទ្វេស

សេចក្តីនឿយឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ ភាពនៃចិត្តញាប់ញ័រ ការរសេម
 រសាមនៃចិត្ត ។ បុគ្គលវៀរ វៀរស្រឡះ លះបង់ ចេញផុត លះលែង
 រួចស្រឡះ ប្រាសចេញចាកសេចក្តីសង្ស័យ ជាអ្នកមានចិត្តមិនសល់រឹល
 បុគ្គលវៀរចាកកថាទាំងឡាយ ដោយប្រការដូច្នេះ ក៏បាន ។ មួយទៀត
 បុគ្គលវៀរ វៀរស្រឡះ លះបង់ ចេញផុត លះលែង រួចស្រឡះ ប្រាស
 ចេញចាកតិរច្ឆានកថា ៣២ ជាបុគ្គលមានចិត្តមិនសល់រឹល បុគ្គលវៀរចាក
 កថាទាំងឡាយ ដោយប្រការដូច្នេះ ក៏បាន ហេតុដូច្នេះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 អ្នកចូរលះបង់តាមទាំងឡាយ ហើយវៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ ។

(២២៧) អធិប្បាយពាក្យថា សំឡឹងនូវការអស់តណ្ហាទាំងយប់ទាំង
 ថ្ងៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា គឺបូតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា ឥន្ទតណ្ហា រសតណ្ហា
 ផោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា យប់ គឺពត្រី ពាក្យថា ថ្ងៃ គឺ
 វេលាដែលមានពន្លឺព្រះអាទិត្យប្រាកដ ។ អ្នកចូរមើល មើលចំពោះ
 ចូរឃើញ ចូរមើលមើល ចូរសំឡឹងមើល ចូរពិចារណា នូវការអស់តណ្ហា
 ការអស់ពត៌ៈ ការអស់ទោសៈ ការអស់មោហៈ ការអស់គតិ នូវការអស់
 ឧបបត្តិ ការអស់បដិសន្ធិ ការអស់ភព ការអស់សង្សារ ការអស់វដ្តៈ
 ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សំឡឹង នូវការអស់
 តណ្ហា ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្ភឡនិទ្ទេសោ

អាគិញ្ញញ្ញំ បេត្តមាណោ សតិមា

(ឧបស័រាតិ ភគវា)

នត្ថិតិ និស្សាយ តស្ស ឱយំ

កាមេ បហាយ វិរតោ កថាហិ

តណ្ហាត្វយំ វត្ថុមហាភិបស្សតិ ។

[២៤៨] សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរកោ

(ឥន្ទាយស្មា ឧបស័រា)

អាគិញ្ញញ្ញំ និស្សតោ ហិត្តមញ្ញំ

សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេនិម្មត្តោ^(១)

តិដ្ឋេ នុ សោ តត្ថ អនាទុយាយំ ។

[២៤៩] សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរកោតិ

សព្វេស្មតិ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ

និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ សព្វេស្មតិ ។

កាមេស្មតិ ឧទ្ទានតោ ម្លៃ កាមា វត្ថុកាមា ច

កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ វត្ថុ-

កាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ កិលេសកាមា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចុឡនិទ្ទេស

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថាមាលុទបស្សីវៈ) អ្នកចូរមានស្មារតី
សំឡឹងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនស-
មាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា មិនមាន។ ហើយឆ្លងអន្លង់ចុះ អ្នកចូរ
លះបង់កាមទាំងឡាយ ហើយវៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ
ហើយសំឡឹងនូវការអស់តណ្ហា ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។

(២៤៨)(ទបស្សីវៈ មាណា មានអាយុ ទួលស្គរដូច្នេះថា) បុគ្គល

ណាមិនមានតម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់
សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចុះចិត្តស៊ប់
ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនយូរត
តប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន បានដែរឬទេ ។

(២៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានតម្រេកក្នុងកាម
ទាំងឡាយទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ទាំងពួង គឺសព្វទាំងអស់ គ្រប់ទាំងអស់
មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ទាំងពួង នេះជាពាក្យប្រែប្រួល ។ ពាក្យថា
ក្នុងកាមទាំងឡាយ បើតាមទុពាន កាមមាន២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេស-
កាម ១ ។ បេ ។ នេះហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះហៅថា កិលេសកាម ។

ឧបសម្ព័ន្ធអារម្មណ៍ខ្មែរសោ

សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាតោតិ សព្វេសុ កាមេសុ
 យោ វីតរាតោ^(១) ចន្ទរាតោ វណ្ណរាតោ មុតរាតោ ប.
 ហំនរាតោ បដិវិស្សជ្ជរាតោ វិក្ខម្ពិតរាតោតិ សព្វេ-
 សុ កាមេសុ យោ វីតរាតោ ។ ឥច្ចាយស្នា ឧ-
 បស័រេតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្នាតិ បិយវ-
 ចនំ ។ ឧបស័រេតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធាមិ
 ។ បេ ។ អភិលាទោតិ ឥច្ចាយស្នា ឧបស័រេ ។

(២៥០) អាតិញ្ចញ្ចំ វិស្សតោ ហិត្វមញ្ចន្តិ ហេ-
 ដ្ឋមា ឆ សមាបត្តិយោ ហិត្វា វជ្ជត្វា^(២) បរិច្ឆជិត្វា
 អតិក្កមិត្វា សមតិក្កមិត្វា វីតិវត្តិត្វា អាតិញ្ចញ្ចាយ-
 តនសមាបត្តិ វិស្សតោ អល្លិដោ ឧទាគតោ សម្ម-
 ទាគតោ អដ្ឋោសិតោ អធិមុត្តោតិ អាតិញ្ចញ្ចំ វិ-
 ស្សតោ ហិត្វមញ្ចំ ។

(២៥១) សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោតិ សញ្ញា-
 វិមោក្ខា វត្ថុនិ សត្វ សញ្ញាសមាបត្តិយោ ។

១ ម. វីតរាតោ ។ ២ ម. ចជិត្វា ។

ឧបស័រមាណវកប្បញ្ញាតិទេស

ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានគម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង មាន
 ន័យថា បុគ្គលណា មិនមានរាគៈ ខ្នាត់រាគៈ ខ្នាត់ចោលរាគៈ
 ផុតរាគៈ លះបង់រាគៈ លះបង់ផ្កាចំរាគៈ សង្កត់សង្កិនរាគៈ ក្នុងកាម
 ទាំងឡាយទាំងពួង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា មិនមាន
 គម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នៃបទថា
 ឧបស័រៈមានអាយុស្នដូច្នេះ ជាពាក្យតភ្ជាប់ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺ
 ពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ឧបស័រៈ ជាឈ្មោះនៃព្រាហ្មណ៍
 នោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នេះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា)
 ឧបស័រៈមានអាយុស្នដូច្នេះ ។

[២៥០] ពាក្យថា លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញា-
 យតនជ្ឈាន គឺលះបង់ វៀរបង់ បោះបង់ កន្លងបង់ កន្លងរំលង
 ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវសមាបត្តិទាំង ៦ ឲ្យដំខាងក្រោម ហើយអាស្រ័យ ផ្ដេក
 ផ្គិត ចូលមកជិត ចូលមកជិតព្រម មានចិត្តទុនចុះ មានចិត្តទុនចុះ
 សិប្ប កាន់អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ។

[២៥១] ពាក្យថា ចុះចិត្តសិប្បក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ សេចក្ដី
 ថា សញ្ញាសមាបត្តិ ទាំង ៧ លោកហៅថា សញ្ញាវិមោក្ខ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាស្តខេសោ

តាសំ សញ្ញាសមាបត្តិនំ អាកកំញញាយតនសមាបត្តិ
 វិមោក្ខា អត្តា ច សេដ្ឋា ច វិសេដ្ឋា ច ចាមោក្ខា
 ច ឧត្តមា ច បរិវា ច ។ បរមេ អត្តេ សេដ្ឋេ វិសេដ្ឋេ
 ចាមោក្ខេ ឧត្តមេ បរិវេ អធិមុត្តវិមោក្ខេន អធិមុត្តោ
 តប្រាធិមុត្តោ តនធិមុត្តោ តន្ទវតោ តព្វហុលោ
 តក្កុកោ តដ្ឋង្គោ តប្បោលោ តប្បញ្ញោ ត-
 នាធិបតេយ្យតិ^(១) សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោ ។

(២៥២) តិដ្ឋេ នុ សោ តត្ថ អនាទុយាយតិ^(២) តិដ្ឋេ
 ទ្ធិតិ សំសយបុត្តា^(៣) ទ្វេទ្ធិតបុត្តា អនេកំសបុត្តា
 ឯវំ នុ ខោ ន នុ ខោ កី នុ ខោ កងំ នុ
 ខោតិ តិដ្ឋេ នុ ។ តត្ថាតិ អាកកំញញាយតនេ ។
 អនាទុយាយតិ អនាទុយាយី អវេធមាណោ អវិគច្ច-
 មាណោ អនន្តរាយមាណោ អបរិហាយមាណោ^(៤) ។

១ ម. ឧទិមុត្តោ ឧទិបតេយ្យតិ ។ ២ ម. អនាទុយាយតិ ។ ៣ ម. សំសយ-
 បុត្ត វិមតិបុត្ត ។ ៤ ម. អបរិហាយមាណោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុរាណទេស

អាក្ខណ្ឌោយតនសមាបត្តិ ជាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរផង វិសេសផង ប្រសើរ
 វិសេសផង ជាប្រធានផង ឧត្តមផង ថ្លៃថ្លាផង ជាឯសញ្ញាសមាបត្តិទាំង
 នោះ ។ បុគ្គលចុះចិត្តស៊ីបក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ ជាកំពូល វិសេស
 ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ដោយអធិបត្តិវិមោក្ខ ចុះចិត្តស៊ីប
 ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ មានចិត្តទុនចុះ ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ មានចិត្ត
 ជឿស៊ីបក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ គ្រាប់ទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ច្រើន
 ដោយសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ធ្ងន់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ទុនទៅកាន់សញ្ញា-
 វិមោក្ខនោះ ទៅទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ឈមទៅកាន់សញ្ញា-
 វិមោក្ខនោះ មានសញ្ញាវិមោក្ខនោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 ចុះចិត្តស៊ីបក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខ ដ៏ប្រសើរ ។

(២៥២) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅក្នុងកា-
 ក្ខណ្ឌោយតនដ្ឋានបានដែរឬទេ ត្រង់ពាក្យថា គប្បីតាំងនៅបានដែរឬទេ
 គឺជាពាក្យសួរដោយសង្ស័យ សួរដោយចិត្តបែកជាចំពាមពីរ សួរដោយ
 ការយល់ច្រើនយ៉ាងថា យ៉ាងនេះទេឬ? មិនមែនទេ ដូចម្តេចហ្ន៎ ដោយ
 ប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) គប្បីតាំងនៅបានដែរឬទេ ។
 ពាក្យថា ក្នុងនោះ គឺក្នុងអាក្ខណ្ឌោយតនៈ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនឃ្លាត គឺ
 ជាអ្នកមិនបែកចេញ មិនកម្រើក មិនប្រាស មិនវិនាស មិនសាបសូន្យ ។

ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុត្តរាទិកោ

អថា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរា-
មាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា ។

តេនាមា អន្តរាមាណា

សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរាតោ

(ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុត្តរាទិកោ)

អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា

សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរាតោ

អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា ។

[២៤៣] សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរាតោ

(ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុត្តរាទិកោ)

អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា

សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរាតោ

អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា ។

[២៤៤] សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរាតោ

សព្វេស្ម កាមេស្ម យោ វីតរាតោ

អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា អន្តរាមាណា ។

ឧបសម្ព័ន្ធអារកម្មញ្ញានិរុទ្ទេស

ឬថា ជាអ្នកមិនត្រេកអរ មិនប្រទូស្ត មិនវង្វេង មិនលំបាក ហេតុនោះ
(លោកសួរថា) បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញា-
យតនជ្ឈានបានដែរឬទេ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បុគ្គល ណាមិនមានតម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់
សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចុះចិត្តសិប្ប
ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនឃ្លាត
គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន បានដែរឬទេ ។

(២៥៣) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់ឧបសម្ព័ន្ធ) បុគ្គល
ណា មិនមានតម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់
សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចុះចិត្តសិប្ប
ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បី
តាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះបាន ។

(២៥៤) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានតម្រេកក្នុងកាម
ទាំងឡាយទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ទាំងពួង គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់
មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ទាំងពួង នេះ ជាពាក្យប្រមូល ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

កាមេស្វតំ ឧប្បាធនតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិ-
 លេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វច្ឆន្តំ វត្ថុកាមា
 ។ បេ ។ ឥមេ វច្ឆន្តំ កិលេសកាមា ។ សព្វេស្ស
 កាមេស្ស យោ វីតរកោតិ សព្វេស្ស កាមេស្ស យោ
 វីតរកោ ចត្តរកោ វន្តរកោ មុត្តរកោ បហំនរកោ
 បដិទិស្សជ្ជរកោ វិក្ខមិត្តរកោតិ សព្វេស្ស កាមេស្ស
 យោ វីតរកោ ។ ឧបស័វតិ ភគវតិ ឧបស័វតិ
 ភគវតិ តំ ព្រាហ្មណំ ធាមេន អាសបតិ ។ ភគវតិ
 តារវតិវចនមេតំ ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ចតិ យទិទិ
 ភគវតិ ឧបស័វតិ ភគវតិ ។

(២៩៩) អាតិញ្ចញ្ញំ ទិស្សតោ ហិត្តមញ្ញំ ហេដ្ឋិ-
 មា ច សមាបតិយោ ហិត្តា វជ្ជត្តា បវច្ឆន្តត្តា អតិក្ក-
 មិត្តា សមតិក្កមិត្តា វីតវត្ថុត្តា អាតិញ្ចញ្ញាយននស-
 មាបតិ ទិស្សតោ^(១) អល្លិយោ ឧបាគតោ សមុបាគ-
 តោ អជ្ឈោសិតោ អធិមុត្តោតិ អាតិញ្ចញ្ញំ ទិស្ស-
 តោ ហិត្តមញ្ញំ ។

១ ម. ទិស្សតោ អាសិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជុទិទ្ទេស

ពាក្យថា ភ្នំកាមទាំងឡាយ បើតាមទុក្ខាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១
 ភិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះហៅ
 ថា ភិលេសកាម ។ ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានតម្រេកភ្នំកាម
 ទាំងឡាយទាំងពួង បានសេចក្តីថា បុគ្គលណាមិនមានរាគៈ លះ រាគៈ
 ខ្លាចរាគៈ លែងរាគៈ ចោលរាគៈ លះបង់រាគៈ សង្កត់សង្កិនរាគៈ ភ្នំ
 កាមទាំងឡាយទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណាមិន
 មានតម្រេកភ្នំកាមទាំងឡាយទាំងពួង ។ ពាក្យថា ម្ចាស់ទេវសីវៈ នៃ
 បទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទេវសីវៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ
 នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ
 នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទេវសីវៈ ។

(២៥៥) ពាក្យថា លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយត-
 នជ្ជាន គឺលះបង់ វៀរបង់ បោះបង់ កន្លងបង់ កន្លងរំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង
 ឡូសមាបត្តិទាំង ៦ ខាងក្រោម ហើយអាស្រ័យ ផ្ដេកផ្ដិត ចូលមកជិត
 ចូលមកជិតព្រម ទុនចុះ ចុះសិប្បកាន់អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ជាន ។

បេសវិមាលវិកប្បញ្ញន្តរោ

(២៥៦) សញ្ញាវិមោក្ខ បរមេធិមុត្តោតិ សញ្ញាវិ-
 មោក្ខា វិច្ឆន្តិ សត្ត សញ្ញាសមាបត្តិយោ ។ តាសំ
 សញ្ញាសមាបត្តិនំ អាភិក្ខណ្ឌាយននសមាបត្តិ វិមោ-
 ក្ខា អត្តា ច សេដ្ឋា ច វិសេដ្ឋា ច ចាមោក្ខា
 ច ឧត្តមា ច បរា ច ។ បរមេ អត្តេ សេដ្ឋេ
 វិសេដ្ឋេ ចាមោក្ខេ ឧត្តមេ បរេ អធិមុត្តវិមោក្ខន
 អធិមុត្តោ តត្រាធិមុត្តោ តនធិមុត្តោ តត្ថវិនោ តព្វ-
 ហុលោ តត្តុកោ តដ្ឋន្តោ តប្បោលោ តប្បញ្ញាហ
 តនាធិបតេយ្យតិ សញ្ញាវិមោក្ខ បរមេធិមុត្តោ ។

(២៥៧) តិដ្ឋេយ្យ សោ តត្ថ អនាទុយាយិក
 តិដ្ឋេយ្យតិ តិដ្ឋេយ្យ សដ្ឋីកប្បសហស្សានំ ។
 តត្ថាតិ អាភិក្ខណ្ឌាយនន ។ អនាទុយាយិក
 អនាទុយាយី អវេទមាណោ អវិគត្តមាណោ^(១) អនន្តរ-
 ឆាយមាណោ អបរិហិយមាណោ ។ អថេវ អវជ្ជមា-
 ណោ អនុស្សមាណោ អមុត្តមាណោ អតិលិយមាណោ ។

១ ម. អវិគត្តមាណោ ។

ឧបស័រមាណវិកប្បញ្ញាតិទេស

(២៥៦) ពាក្យថា ចុះចិត្តសិប្បក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ សេចក្តី
 ថា សញ្ញាសមាបត្តិទាំង ៧ ហៅថា សញ្ញាវិមោក្ខ ។ អាកិញ្ចញ្ញា-
 យតនសមាបត្តិ ជាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរផង វិសេសផង ប្រសើរវិសេសផង
 ជាប្រធានផង ទុក្ខមផង ថ្លៃថ្នាំផង ជាសញ្ញាសមាបត្តិទាំងនោះ ។
 ចុក្ខលចុះចិត្តសិប្បក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ ជាកំពូល វិសេស ប្រសើរ
 វិសេស ជាប្រធាន ទុក្ខម ថ្លៃថ្នាំ ដោយអធិប្បកិរមោក្ខ មានចិត្ត
 ទុក្ខចុះក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ចុះចិត្តសិប្បក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ត្រាច់
 ទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ច្រើនដោយសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ឆ្លងក្នុងសញ្ញា-
 វិមោក្ខនោះ ទុក្ខទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ទៅទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខ
 នោះ ឈមទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ មានសញ្ញាវិមោក្ខនោះជាអធិបតី
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចុះចិត្តសិប្បក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ ។

(២៥៧) ពាក្យថា ចុក្ខលនោះ ជាអ្នកមិនយូរត គប្បីតាំងនៅ
 ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះបាន ត្រង់ព្យាថា គប្បីតាំងនៅ គឺ
 គប្បីតាំងនៅអស់ពាន់នៃកប្ប ៦០ ។ ពាក្យថា ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន
 នោះ គឺក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនយូរត គឺជាអ្នក
 មិនបោះបង់ មិនកំរើក មិនទៅប្រាស មិនវិនាស មិនសាប
 សូន្យ ។ ឬថា មិនត្រេកអរ មិនប្រទូស្ត មិនវង្វេង មិនលំបាក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

តិដ្ឋេយ្យ សោ តត្ថ អនាទុយាយី ។ តេនាហា កតវា

សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតវតោ

(ឧបស័កតិ កតវា)

អាគិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញំ

សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេនិមុត្តោ

តិដ្ឋេយ្យ សោ តត្ថ អនាទុយាយីតិ ។

[២៥៨] តិដ្ឋេ ចេ សោ តត្ថ អនាទុយាយី

បូកម្បី វស្សានិ^(១) សមន្តចក្ក

តត្ថេ សោ សីតិ សិយា វិមុត្តោ

ករេថ^(២) វិញ្ញាណំ តថាវិជស្ស ។

[២៥៩] តិដ្ឋេ ចេ សោ តត្ថ អនាទុយាយីតិ

តិដ្ឋេ ចេ សោតិ សចេ សោ តិដ្ឋេយ្យ សដ្ឋីកប្ប-

សហស្សានិ ។ តត្ថាតិ អាគិញ្ចញ្ញាយតនេ ។

១ ម. វស្សានិ ។ ២ ម. ចរេថ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនយូរត គប្បីតាំងនៅក្នុង
អាកិញ្ចព្វាយតនជ្ជាននោះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទេសីវៈ) បុគ្គលណា
មិនមានគម្រោកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់សមាបត្តិ
ដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចព្វាយតនជ្ជាន ចុះចិត្តស៊ីបក្នុងសញ្ញា-
វិមាត្ថដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនយូរត គប្បីតាំងនៅ
ក្នុងអាកិញ្ចព្វាយតនជ្ជាននោះបាន ។

(២៥៨) (ទេសីវិមាណពទ្ធិលស្អូរថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសមនុចក្ខ
បើបុគ្គលនោះជាអ្នកសាបសូន្យ គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចព្វាយ-
តនជ្ជាននោះ សូម្បីអស់តំនៃនៃទាំងឡាយ បុគ្គល
នោះ គប្បីជាអ្នកត្រជាក់ រួចស្រឡះ ក្នុងអាកិញ្ចព្វាយ-
តនជ្ជាននោះឯងចុះ វិញ្ញាណ របស់បុគ្គលមានសភាព
ដូច្នោះ ត្រូវកើតទៀតឬទេ ។

(២៥៩) ពាក្យថា បើបុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនសាបសូន្យ គប្បីតាំង
នៅក្នុងអាកិញ្ចព្វាយតនជ្ជាននោះ ត្រង់ពាក្យថា បើបុគ្គលនោះ គប្បី
តាំងនៅ គឺ ប្រសិនបើ បុគ្គលនោះ គប្បីតាំងនៅ អស់តំនៃនៃ
កប្ប ៦០ ។ ពាក្យថា ក្នុងនោះ គឺក្នុងអាកិញ្ចព្វាយតនជ្ជាន ។

ឧបសម្ព័ន្ធអារម្មណ៍ក្បួនៗទៀត

អនាធុយាយីតិ អនាធុយាយី អវេទនា អវេទនា-
 យោ អនន្តរាយាយោ អបរិហាយោ អថវា
 អវជ្ជនា អនុស្សនា អមុយ្យនា អតិស្វយ-
 នា តិ តិដ្ឋ ចេ សោ តត្ថ អនាធុយាយី ។

(២៦០) បូកម្យ័ វស្សនំ សមន្តចក្ខុតិ បូកម្យ័
 វស្សនន្តិ បូកម្យ័ វស្សនំ^(១) ពហុន្តំ វស្សនំ ពហុន្តំ
 វស្សសតានំ ពហុន្តំ វស្សសហស្សនំ ពហុន្តំ វស្ស-
 សតសហស្សនំ ពហុន្តំ កប្បសតានំ ពហុន្តំ កប្ប-
 សហស្សនំ ពហុន្តំ កប្បសតសហស្សនំ ។ សមន្ត-
 ចក្ខុតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្វញ្ញតញ្ញាណំ ។ បេ ។
 តថាគតោ ភេន សមន្តចក្ខុតិ បូកម្យ័ វស្សនំ សម-
 ន្តចក្ខុ ។

(២៦១) តត្ថេវ សោ សីតិ សិយា វិមុត្តោ
 កវេថ វិញ្ញាណំ តថាវិជស្សនតិ តត្ថេវ សោ សីតិ-
 ការមនុស្សតោ ធុរេ^(២) សស្សតោ អវិចារណម-
 ធម្មោ សស្សតិសមី តត្ថេវ តិដ្ឋយ្យ អថវា

១ ម. វស្សនិ ពហុនិ វស្សនិ ពហុនិ ។ បេ។ កប្បសតសហស្សនិ ។ ២. ម. និព្វោ ធុរេ ។

ឧបសម្ព័ន្ធនៃកិច្ចការពារសិទ្ធិមនុស្ស

ពាក្យថា ជាអ្នកមិនសាបសូន្យ គឺជាអ្នកមិនឃ្លាត មិនកំរើក មិនពេញចិត្ត
មិនរំលោភ មិនសាបសូន្យ ឬថា ជាអ្នកមិនក្រេកអរ មិនប្រទូស្ត មិនរំលោភ
មិនសំបាក ហេតុនោះ (លោកស្អាត) បើបុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិន
សាបសូន្យ គប្បីតាំងនៅក្នុងអាក្រក់ណាមួយនេះ ។

(២២០) ពាក្យថា បតីគ្រូព្រះអង្គជាសមនុគ្គ ។ សូម្បីអស់គំនិតនៃ
ឆ្នាំទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា សូម្បីអស់គំនិតនៃឆ្នាំទាំងឡាយ គឺសូម្បី
អស់ពួកនៃឆ្នាំទាំងឡាយ នៃឆ្នាំដ៏ច្រើន នៃរយឆ្នាំដ៏ច្រើន នៃពាន់ឆ្នាំដ៏
ច្រើន នៃសែនឆ្នាំដ៏ច្រើន នៃរយកប្បដ៏ច្រើន នៃពាន់កប្បដ៏ច្រើន
នៃលានកប្បដ៏ច្រើន ។ ពាក្យថា បតីគ្រូព្រះអង្គជាសមនុគ្គ សេចក្តីថា
សព្វពាក្យណា ហៅថា សមនុគ្គ ។ បេ ។ ព្រះគម្ភគត ព្រះនាមថា
សមនុគ្គ ដោយហេតុនោះ ហេតុនោះ (លោកស្អាត) បតីគ្រូព្រះអង្គ
ជាសមនុគ្គ . . . សូម្បីអស់គំនិតនៃឆ្នាំទាំងឡាយ ។

(២២១) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គប្បីជាអ្នកគ្រជាក់ រួចស្រឡះ
ក្នុងអាក្រក់ណាមួយនេះឯង ចុះវិញ របស់បុគ្គលមានសភាព
ដូច្នោះ ត្រូវកើតឡើងឬទេ គឺ ព្រះឧបសម្ព័ន្ធ ស្តីពីការទៀងទាត់ផង
ការជាប់ស្នូលផង របស់បុគ្គល ដែលកើតហើយក្នុងអាក្រក់ណាមួយនេះ
ថា បុគ្គលនោះ ផលនៃភាពជាអ្នកគ្រជាក់ ក្នុងអាក្រក់នោះឯង
ជាបុគ្គលទៀង មិនថា មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា គប្បីតាំងនៅក្នុងអាក្រក់នោះ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណិកសោ

តស្ស វិញ្ញាណំ ចរេយ្យ ឧច្ឆិដ្ឋេយ្យ វិទស្សេយ្យ ន
 ករេយ្យ ន បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ និព្វត្តេយ្យ កាមធាតុយា
 វ រូបធាតុយា វ អរូបធាតុយា វតិ អាកាសញ្ចាណយត ន
 ឧប្បន្នស្ស សស្សតញ្ច ឧច្ឆេទញ្ច បុច្ឆតិ ឧបាហុ ត-
 ត្តេ អនុបាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយេយ្យ
 អថវា តស្ស វិញ្ញាណំ ចរេយ្យ បុន បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ
 និព្វត្តេយ្យ កាមធាតុយា វ រូបធាតុយា វ អរូបធាតុ-
 យា វតិ អាកាសញ្ចាណយតនេ ឧប្បន្នស្ស បរិនិព្វានញ្ច
 បដិសន្ធិញ្ច បុច្ឆតិ ។ តថាវិជស្សតិ តថាវិជស្ស តាទិ-
 សស្ស តស្សណ្ឌិតស្ស តប្បការស្ស តប្បដិកាតស្ស
 អាកាសញ្ចាណយតនេ ឧប្បន្នស្សតិ តត្តេ សោ សីតិ
 សិយា វិមុត្តោ ករេថ វិញ្ញាណំ តថាវិជស្ស ។
 តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

តិដ្ឋេ ចេ សោ តត្ថ អនាទុយាយី
 បូកម្យំ វស្សានំ សមន្តចក្ក
 តត្តេ សោ សីតិ សិយា វិមុត្តោ
 ករេថ វិញ្ញាណំ តថាវិជស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡិនទ្វេស

នោះឯង ស្នើដោយសស្សត្រីវត្ថុ ឬថា វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលនោះ គប្បី
 ឃ្លាត ដាច់ស្ទើរ វិនាស មិនគប្បីកើត គឺបដិសន្ធិវិញ្ញាណ មិនគប្បីកើត
 ក្នុងកាមធាតុក្តី ក្នុងរូបធាតុក្តី ក្នុងអរូបធាតុក្តី មួយទៀត លោកស្នើ
 ទ្រង់បរិនិព្វានផង បដិសន្ធិផង របស់បុគ្គលដែលកើតហើយក្នុងអាកាសញ្ញា
 យតនៈថា (បុគ្គលនោះ) គប្បីបរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ
 ក្នុងអាកាសញ្ញាយតនៈនោះឯង ឬថា វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលនោះ គប្បី
 ឃ្លាត គឺបដិសន្ធិវិញ្ញាណ គប្បីកើតទៀត ក្នុងកាមធាតុក្តី ក្នុងរូបធាតុក្តី
 ក្នុងអរូបធាតុក្តី ។ ពាក្យថា របស់បុគ្គល មានសភាពដូច្នោះ គឺរបស់
 បុគ្គល មានសភាពបែបនោះ ប្រហែលដូច្នោះ ទ្រង់ព្រាយដូច្នោះ មាន
 ប្រការដូច្នោះ មានចំណែកប្រៀបដូច្នោះ កើតហើយក្នុងអាកាសញ្ញាយតនៈ
 ហេតុនោះ (លោកស្នើថា) បុគ្គលនោះ គប្បីជាអ្នកត្រជាក់ រួចស្រឡះក្នុង
 អាកាសញ្ញាយតនៈផ្សេងនោះឯង ចុះវិញ្ញាណ របស់បុគ្គល មានសភាព
 ដូច្នោះ គប្បីកើតទៀតឬទេ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា
 បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តបទុក្ខ បើបុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនសាប
 ស្ទើរ គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកាសញ្ញាយតនៈផ្សេងនោះ ស្ទើរ
 អស់តំនក្នុងទាំងឡាយ បុគ្គលនោះ គប្បីជាអ្នកត្រជាក់ រួច
 ស្រឡះក្នុងអាកាសញ្ញាយតនៈផ្សេងនោះឯង ចុះវិញ្ញាណរបស់
 បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ ត្រូវកើតទៀតឬទេ ។

ឧបសម្ព័ន្ធរាសីក្សត្រាធិដេវតា

(២៦២) អង្គ យថា វាតវេគេន ឱត្ថំ

(ឧបសម្ព័ន្ធ ភគវា)

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ

ឃំ មុនំ នាមកាយា វិមុត្តោ

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ ។

(២៦៣) អង្គ យថា វាតវេគេន ឱត្ថន្តំ អង្គ វេត្តនំ

ជាលសិទ្ធា ។ វាតាតិ បុរត្តិមា វាតា បច្ឆិមា វាតា

ឧត្តរា វាតា ធិត្តិណា វាតា សរដា វាតា អមរ-

ជា វាតា សីតា វាតា ឧណ្ណា វាតា អធិមត្តា(១)

វាតា វេម្ពវាតា បក្ខវាតា សុបណ្ណាវាតា តាលបណ្ណាវា-

តា វិជ្ជបណ្ណាវាតា ។ វាតវេគេន ឱត្ថន្តំ វាតវេគេន ឱត្ថំ

ឧត្ថិតំ នុន្តំ បន្តំ ឧមិតំ វិក្កមិត្តន្តំ(២) អង្គ យថា

វាតវេគេន ឱត្ថំ ។ ឧបសម្ព័ន្ធ ភគវាតិ ឧបសម្ព័ន្ធ

ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

១ ម. បរិត្តា វាតា កាលវាតា ។ ២ ម. ឱត្តា ឧត្តិតា ឧត្តណ្ណា បន្តណ្ណា ឧមិតា វិមិត្តាតិ ។

ឧបសម្ព័ន្ធអារម្មណ៍កម្មវិធីស្រាវជ្រាវ

(២៦២) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់ឧបសម្ព័ន្ធៈ)

អណ្តាតភ្លើង ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ រមែង
ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ (ថាទៅក្នុងទីណា)
យ៉ាងណា មុន រួចស្រឡះហើយចាកនាមកាយ រមែង
ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ (ថាទៅក្នុងទីណា)
ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(២៦៣) ពាក្យថា អណ្តាតភ្លើង ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់
ហើយ យ៉ាងណា សេចក្តីថា អណ្តាតភ្លើង លោកហៅថា អណ្តាត
ភ្លើង ។ ពាក្យថា ខ្យល់ គឺ ខ្យល់ទិសខាងកើត ខ្យល់ទិសខាងលិច
ខ្យល់ទិសខាងជើង ខ្យល់ ទិសខាងត្បូង ខ្យល់មានជួល ខ្យល់មិនមាន
ជួល ខ្យល់ត្រជាក់ ខ្យល់ក្តៅ ខ្យល់ខ្លាំងក្លា ខ្យល់កំបុតត្បូង ខ្យល់
អំពីស្វាបសត្វ ខ្យល់អំពីគ្រុឌ ខ្យល់អំពីស្លឹកស្ពាន់ ខ្យល់កើតអំពីការ
ចក់ ។ ពាក្យថា ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ គឺកំឡាំងខ្យល់
ផាត់ហើយ ផាត់ឡើងហើយ បន្ទោបង់ហើយ បន្ទោបង់ចោលហើយ
ញ៉ាំងហើយ សង្កត់សង្កិនហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អណ្តាត
ភ្លើង ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ យ៉ាងណា ។ ត្រង់ពាក្យថា
ម្ចាស់ឧបសម្ព័ន្ធៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់ឧបសម្ព័ន្ធៈ
គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណេះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

ភក្កវាតិ ការវាជិវចនមេតំ ។ បេ ។ សង្ខតោ បញ្ចតិ
យទិទំ ភក្កវាតិ ឧបស័វាតិ ភក្កវា ។

(២៦២) អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខន្តំ អត្ថំ ប-
លេតិ អត្ថំ បលេតិ អត្ថំ កមេតិ អត្ថំ កង្ខតិ និ-
រុដ្ឋតិ វ្រូបសមតិ បដិប្បស្សមតិ ។ ន ឧបេតិ សង្ខន្តំ
អមុកំ ធាម ទិសំ គតោតិ សង្ខំ ន ឧបេតិ ឧទ្ទេ-
សំ ន ឧបេតិ កណ្ឌំ ន ឧបេតិ បណ្ឌិតំ ន
ឧបេតិ អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ ។

(២៦៤) ឯវំ មុនិ ធាមកាយា វិមុត្តោតិ ឯវន្តំ
ឧបម្មសម្បជ្ជនាទំ ។ មុនិ មោទំ វុត្តតិ ញ្ញាណំ
។ បេ ។ សង្ខជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ ធាមកាយា
វិមុត្តោតិ សោ មុនិ បកតិយា បុព្វេ ធាមកាយា
វិមុត្តោ ច វ្រូបកាយា វិមុត្តោ ច តទង្គសមតិក្ក-
មវិក្ខមនប្បហានេន បហីនោ តស្ស មុនិ កវន្តំ^(១)

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការ
បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុ
នោះ (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទប់ស័វៈ ។

(២៦៤) ពាក្យថា ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ ត្រង់ពាក្យ
ថា ដល់នូវការរលត់ គឺដល់នូវការបាត់ ទៅបាត់ ដល់នូវការបាត់
រលត់ រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា មិនដល់នូវការរាប់ គឺមិន
ដល់នូវការពោល មិនដល់នូវការសំដែងឡើង មិនដល់នូវការគណនា
មិនដល់នូវការបញ្ញត្តិថា (ភ្លើងនោះ) ទៅកាន់ទិសឯណោះ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ ។

(២៦៥) ពាក្យថា មុនិរូចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយ ក៏យ៉ាងនោះ
ដែរ ត្រង់ពាក្យ យ៉ាងនោះ គឺជាពាក្យញ្ញាំងសេចក្តីទប់មាឡិសម្រេច ។
ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ
ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវបណ្តាញនៃសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា រូចស្រឡះ
ហើយចាកនាមកាយ គឺមុនិនោះ រូចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយ
ក្នុងកាលមុនដោយប្រក្រតីផង រូចស្រឡះហើយ ចាករូបកាយផង
លះបង់ហើយដោយវិទូមុនប្បហានៈ ព្រោះប្រព្រឹត្តកន្លងនូវតណ្ហប្បហានៈ

ឧបសមាណវកប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ

អាគម្ម ចត្តារោ អរិយមគ្គា បដិលទ្ធា ហោន្តំ ចត្តន្តំ
 អរិយមគ្គនំ បដិលទ្ធត្តា ឆាមកាយោ ច រូបកា-
 យោ ច បរិញ្ញាតា ហោន្តំ ឆាមកាយស្ស ច រូប-
 កាយស្ស ច បរិញ្ញាតត្តា ឆាមកាយា ច មកាយា
 ច មុត្តោ វិមុត្តោ អន្ធន្តវិហោត្តោនាតិ ឯវំ មុនិ
 ឆាមកាយា វិមុត្តោ ។

[២៦៦] អន្តំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខន្តំ អន្តំ
 បលេតីតិ អនុទាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វា-
 យតិ អនុទាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតោតិ
 ន ឧបេតិ សង្ខន្តំ សង្ខំ ន ឧបេតិ ឧទ្ទេសំ ន ឧបេតិ
 គណនំ ន ឧបេតិ បណ្ឌិតំ ន ឧបេតិ ឧត្តិយោតិ វា
 ព្រាហ្មណេតិ វា វេស្សេតិ វា សុទ្ធោតិ វា គហ-
 ដោតិ វា បព្វជិតោតិ វា ទេវេតិ វា មនុស្សេតិ
 វា រូបេតិ វា អរូបេតិ វា សញ្ញេតិ វា អសញ្ញេតិ វា
 ទេវសញ្ញេតិ វា មនុស្សសញ្ញេតិ វា សោ ហេតុ នត្តិ បច្ចុយោ
 នត្តិ ការណំ នត្តិ យេន សង្ខំ គច្ឆេយ្យតិ

របស់វិមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស

អរិយមគ្គចាំង ៤ មុនីនោះ អាស្រ័យ នូវភពទីបំផុត បានហើយ
 ឯនាមកាយនឹងរូបកាយ លោកកំណត់ដឹងហើយ ព្រោះបាននូវអរិយមគ្គ
 ចាំង ៤ លោក រួចហើយ រួចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយនឹង
 រូបកាយ ព្រោះកំណត់ដឹងនាមកាយ នឹងរូបកាយ ដោយអច្ចន្តវិមោក្ខ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ស្រាស់ថា) មុនី រួចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយ
 ក៏យាងនេះដែរ ។

(២៦៦) ពាក្យថា ដល់នូវការរលត់ មិនដល់ការរាប់ ត្រង់ពាក្យថា
 ដល់នូវការរលត់ គឺមុនិបរិនិព្វាន ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ បរិ-
 និព្វានហើយ ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ ពាក្យថា មិនដល់នូវ
 ការរាប់ គឺមិនដល់នូវការពោល មិនដល់នូវការសំដែងឡើង មិនដល់នូវ
 ការគណនា មិនដល់នូវការបញ្ញត្តិថា ថាក្សត្រិយ៍ក្តី ថាព្រាហ្មណ៍ក្តី
 ថាវេស្សៈក្តី ថាសុទ្ធៈក្តី ថាគ្រហស្ថក្តី ថាបព្វជិតក្តី ថាទេវតាក្តី ថា
 មនុស្សក្តី ថាមានរូបក្តី ថាឥន្ទ្រក្តី ថាមានសញ្ញាក្តី ថាឥន្ទ្រសញ្ញាក្តី ថា
 មានសញ្ញាក្តីមិនមែន មិនមានសញ្ញាក្តីមិនមែនក្តី មុនិគប្បីដល់នូវការរាប់
 ដោយហេតុណា ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យមិនមាន សមុជ្ជានមិនមាន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុឡង្គិយសោ

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ ។ តេនាហា ភគវា

អង្គំ យថា វាតវេកេន ទិក្ខំ

(ឧបស័វាតិ ភគវា)

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ

ឯវំ មុនំ ជាមកាយា វិបុត្តោ

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំនំ ។

(២៦៧) អដ្ឋង្គតោ សោ ឧទ វា សោ នត្ថំ

ឧទាហុ វេ សស្សតិយា អពោតោ

តម្មោ មុនំ សាធុ វិយាករោហំ

តថាហំ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។

(២៦៨) អដ្ឋង្គតោ សោ ឧទ វា សោ នត្ថំតិ

សោ អដ្ឋង្គតោ ឧទាហុ សោ នត្ថំ សោ ធម្មោ ឧច្ច-

ម្មោ វិទេជ្ជាតិ អដ្ឋង្គតោ សោ ឧទ វា សោ នត្ថំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុទ្បនិទ្ទេស

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទុបស៊ីវៈ) អណ្ណាតភ្លើង
ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ រមែងដល់នូវការរលត់
មិនដល់នូវការរាប់ (ថាទៅក្នុងទីណា) យ៉ាងណា មុនិរូច
ស្រឡះហើយចាកនាមកាយ រមែងដល់នូវការរលត់ មិន
ដល់នូវការរាប់ (ថាទៅក្នុងទីណា) ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(២៦៧) (ទុបស៊ីវមាណាត ក្រាបទូលថា) បុគ្គលនោះ ដល់នូវការ
រលត់ ឬថាបុគ្គលនោះ លែងមាន ពុំនោះសោត បុគ្គល
នោះមិនមានរោគ ប្រៀបដោយសស្សតិវុត្ត បពិត្រព្រះមុនិ
សូមព្រះអង្គសំដែងប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវហេតុនោះ
ដ្បិតថា ធម៌⁺នេះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ។

(២៦៨) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ដល់នូវការរលត់ ឬថាបុគ្គលនោះ
លែងមាន គឺបុគ្គលនោះ ដល់នូវការបាត់ ឬថាបុគ្គលនោះមិនមាន
គឺថា បុគ្គលនោះរលត់ ដាច់ស្ងៀម វិនាសហើយ ហេតុនោះ (លោក
សួរថា) បុគ្គលនោះ ដល់នូវការរលត់ ឬថា បុគ្គលនោះ លែងមាន ។

ឧបស័រមណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

(២៦៩) ឧទាហុ វេ សស្សតិយា អរោតោតិ
 ឧទាហុ ធុរោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ សស្សតិ-
 សមំ តត្ថេវ តិដ្ឋយ្យតិ ឧទាហុ វេ សស្សតិ-
 យា អរោតោ ។

(២៧០) តម្មេ មុនំ សាធុ វិយាគរោហិតំ តន្តំ
 យំ មុត្តាមិ យំ យាចាមិ យំ អដ្ឋេសាមិ យំ ប-
 សាធមិ ។ មុនំតិ មោនំ វុត្តតិ ញ្ញាណំ ។ បេ។
 សង្កជាលមតិច្ច សោ មុនំ ។ សាធុ វិយាគរោហិតំ
 សាធុ អាទិត្យាហិ ទេសេហិ បញ្ចាបេហិ បដ្ឋបេហិ
 វិវាហិ វិភជាហិ ឧត្តាជីករោហិ បញ្ចាសេហិ តម្មេ
 មុនំ សាធុ វិយាគរោហិតំ ។

(២៧១) តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ
 តថាហិ តេ វិទិតោ ញ្ញាតោ តុលិតោ តិវិតោ
 វិភាវិតោ វិភូតោ ឯស ធម្មោតិ តថាហិ តេ
 វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ឧបសម្ព័ន្ធអាណាវិកច្ឆញ្ញៈនិទ្ទេស

(២៦៩) ពាក្យថា ពុំនោះសោត បុគ្គលនោះ មិនមានរោគ
 ប្រៀបដោយសស្សតិវត្ថុ គឺ ពុំនោះសោត បុគ្គលនោះ ទៀងទាត់ បិត
 ថេរ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា គប្បីបិតនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះឯង
 ស្មើដោយសស្សតិវត្ថុ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពុំនោះសោត
 បុគ្គលនោះ មិនមានរោគ ប្រៀបដោយសស្សតិវត្ថុ ។

(២៧០) ពាក្យថា នោះ នៃបទថា បពិត្រព្រះមុនី សូមព្រះអង្គ
 សំដែង ប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវហេតុនោះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ
 សួរនូវហេតុណា អង្វរនូវហេតុណា អារាធនានូវហេតុណា ជ្រះថ្លា
 នូវហេតុណា ។ ពាក្យថា មុនី សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា
 មោទនៈ ។ បេ ។ មុនី⁺នេះ ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវបណ្តាញគឺសេចក្តីជាប់ជំពាក់ ។
 ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងឲ្យជាក់ច្បាស់ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង
 បញ្ញត្ត តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមុនី សូមព្រះអង្គសំដែង ប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គ
 ឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវហេតុនោះ ។

(២៧១) ពាក្យថា ដ្បិតថា ធម៌⁺នេះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ គឺ
 ព្រោះថា ធម៌⁺នេះ ព្រះអង្គជ្រាប យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើ
 ឲ្យប្រាកដហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដ្បិតថា ធម៌⁺នេះ ព្រះ
 អង្គជ្រាបហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពូជ្ឈនិទ្ទេសោ

អដ្ឋង្គតោ សោ ខុទ្ទ វា សោ នត្ថំ

ឧទាហុ វេ សស្សតិយា អរោតោ

តម្មេ មុនី សាជុ វិយាគករោហិ

តថាហិ តេ វិនិច្ឆេតោ ឯស ធម្មោតិ ។

(២៧២) អត្តង្គតស្ស ន បមាណាមត្ថំ

(ឧបស័វាតិ ភគវា)

យេន នំ វជ្ជំ នំ តស្ស នត្ថំ

សព្វេសុ ធម្មេសុ សម្មហិតេសុ

សម្មហិតា វាធបថាបិ សព្វេ ។

(២៧៣) អត្តង្គតស្ស ន បមាណាមត្ថតិ អត្តង្គតស្ស

អនុបាទិសេសាយ និព្វានជាតុយា បរិនិព្វតស្ស

រូបប្បមាណំ នត្ថំ វេទនាបមាណំ នត្ថំ សញ្ញាប-

មាណំ នត្ថំ សង្ខារប្បមាណំ នត្ថំ វិញ្ញាណាប្ប-

មាណំ នត្ថំ ន សំវិជ្ជតិ ន ឧបលព្ពតិ បរីវិទំ សមុ-

ច្ឆន្នំ វ្យាបសន្តំ បដិច្ចស្សន្តំ អកល្យាណតិកំ ញាណ-

កំ ធម្មនិ អត្តង្គតស្ស ន បមាណាមត្ថំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

បុគ្គលនោះ ដល់នូវការរលត់ ឬថា បុគ្គលនោះដែលមាន ពុំ
នោះសោត (បុគ្គលនោះ) មិនមានពេគប្រៀបដោយសស្រុត-
វត្ថុ បពិត្រព្រះមុនី សូមព្រះអង្គ សំដែងប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យជាក់
ច្បាស់ នូវហេតុនោះ ដ្បិតថា ធម៌នេះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ។

(២៧២) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់ឧបស័វៈ) បុគ្គល
ដែលរលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយ
ពោលចំពោះបុគ្គលនោះ ដោយកិលេសណា កិលេសនេះ
របស់បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ កាលបើធម៌ទាំងពួង បុគ្គល
គាស់រំលើងអស់ហើយ សូម្បីតទ្វង នៃវេទៈទាំងពួង ក៏
បុគ្គលនោះ គាស់រំលើងហើយដែរ ។

(២៧៣) ពាក្យថា បុគ្គលដែលរលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ
សេចក្តីថា បុគ្គលដែលរលត់ហើយ គឺដែលបរិនិព្វានហើយ ដោយ
អនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ប្រមាណ គឺរូបមិនមាន ប្រមាណ គឺ
វេទនាមិនមាន ប្រមាណ គឺសញ្ញាមិនមាន ប្រមាណ គឺសង្ខារមិន
មាន ប្រមាណ គឺវិញ្ញាណមិនមាន មិនមានសោះ ដែលមិនបាន
គឺលោកលះបង់ហើយ លះបង់ផ្តាច់ហើយ រម្ងាប់ហើយ ស្ងប់រម្ងាប់ហើយ
ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលរលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ ។

ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុត្តរាធិក្ខេប

ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុត្តរាធិក្ខេប ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុត្តរាធិក្ខេប តំ ព្រាហ្មណ៍
 នាមេន អាស្រម័តិ ។ កុក្ខាតិ តាវាវិជ្ជាមេន
 ។ បេ ។ សង្ខារា បញ្ញាតិ យទិទំ កុក្ខាតិ ឧបសម្ព័ន្ធហិកាយុត្តរាធិក្ខេប
 កុក្ខា ។

(២៧២) យេន នំ វជ្ជ តំ តស្ស ធន្តិកំ យេន
 រាគេន វិទេយ្យំ យេន នោសេន វិទេយ្យំ យេន
 មោហេន វិទេយ្យំ យេន មាណេន វិទេយ្យំ យាយ
 ទិដ្ឋិយា វិទេយ្យំ យេន ឧទ្ធច្ឆេន វិទេយ្យំ យាយ វិច្ច-
 ត្តិយា វិទេយ្យំ យេហិ អនុសយេហិ វិទេយ្យំ វត្តោ-
 តិ វា ធុដ្ឋោតិ វា ម្វុដ្ឋោតិ វា វិជិតោតិ វា បរាម-
 ដ្ឋោតិ វា វិក្កេបគតោតិ វា អនិដ្ឋង្គតោតិ វា ថា-
 មគតោតិ វា តេ អភិសង្ខារា បហីនា អភិសង្ខារានំ
 បហីនតា គតិយា យេន វិទេយ្យំ នេយិកោតិ
 វា តិវច្ឆានយោនិកោតិ វា បិស្តិសយិកោតិ វា
 មនុស្សោតិ វា ទេវោតិ វា រូបិកំ វា អរូបិកំ វា

របស់វិហារកេច្ឆន្តានិទ្ទេស

ពាក្យថា ម្នាល ឧបស័វៈ ខែបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាល ឧបស័វៈ
 គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា
 ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា
 ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ
 (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាល ឧបស័វៈ ។

(២៧៤) ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយ ពោលចំពោះបុគ្គលនោះ
 ដោយកិលេសណា កិលេសនុ៎ះ របស់បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ
 អធិប្បាយថា បុគ្គលទាំងឡាយ គប្បីពោលដោយកតៈណា ពោល
 ដោយខេសៈណា ពោលដោយមេហៈណា ពោលដោយមានៈណា
 ពោលដោយទិដ្ឋិណា ពោលដោយទទួចៈណា ពោលដោយវិចិត្តា
 ណា ពោលដោយអនុស័យណា ថា បុគ្គលនេះជាអ្នកត្រេកអរ ឬ
 ជាអ្នកប្រមូស្ត ជាអ្នកវង្វេង ឬជាអ្នកជាប់ចំពាក់ ជាអ្នកស្លាប់អវិជ្ជា
 ឬជាអ្នកដល់នូវការរាយមាយ ជាអ្នកដល់នូវការមិនសម្រេច ឬជាអ្នកដល់
 នូវកំឡាំង អភិសង្ខារទាំងនោះ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ព្រោះលះ
 បង់អភិសង្ខារទាំងឡាយហើយ ជនទាំងឡាយ គប្បីពោលដោយហេតុ
 ណា តាមគតិថា បុគ្គលនោះជាសត្វនរក ឬជាអ្នកយកកំណើតជាតិ-
 ព្វាន ជាបិក្ខិស័យ ជាមនុស្ស ទេវតា ជាវរបស់មានរូប ឥតរូប

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធអំណុល

សញ្ញាតិ វា អសញ្ញាតិ វា វេទសញ្ញាណសញ្ញាតិ វា
 ឃ្លា ហេតុ នត្តិ បច្ចយោ នត្តិ កាវណំ នត្តិ
 យេន វេទយ្យំ កថេយ្យំ វេហារយ្យន្តិ យេន
 នំ វដ្តំ នំ តស្ស នត្តិ ។

(២៧៥) សព្វេស្ត ធម្មេស្ត សម្មហានេស្តតិ សព្វេស្ត
 ធម្មេស្ត សព្វេស្ត ឧទ្ធទេស្ត សព្វេស្ត អាយតនេស្ត
 សញ្ញាស្ត ធាតុស្ត សញ្ញាស្ត តតិស្ត សញ្ញាស្ត ឧប-
 បត្តិស្ត សញ្ញាស្ត បដិសន្ធិស្ត សព្វេស្ត ភវេស្ត
 សព្វេស្ត សំសារេស្ត សព្វេស្ត វេទេស្ត ឧហានេស្ត
 សម្មហានេស្ត ឧទ្ធទានេស្ត សម្មទ្ធទានេស្ត ឧប្បាតិកេស្ត
 សម្មប្បាតិកេស្ត បហំនេស្ត សម្មចំនេស្ត វ្យាបសនេស្ត
 បដិប្បស្សនេស្ត អភព្វប្បត្តិកេស្ត ញាណត្ថិនា ទឡេ-
 ស្តតិ សព្វេស្ត ធម្មេស្ត សម្មហានេស្ត ។

(២៧៦) សម្មហានា វាទេបថាបិ សព្វេតិ វាទេបថា
 វុត្តន្តិ កិលេសា ច ឧត្តា ច អភិសង្ការា ច ។ តស្ស
 វាទា ច វាទេបថា ច អនិវេទនាទិ ច អនិវេទនេបថា ច
 និវត្តិ ច និវត្តិបថា ច បញ្ចតិ ច បញ្ចតិបថា ច

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុទ្ទនិទ្ទេស

មានសញ្ញា ឥតសញ្ញា ឬថាជាសត្វមានសញ្ញាក៏មិនមែនឥតសញ្ញាក៏មិន
 មែន បុគ្គលគប្បីពោល និយាយ ហៅ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ
 មិនមាន បច្ច័យមិនមាន សម្ពុដ្ឋានមិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលទាំងឡាយ ពោលនូវបុគ្គលនោះ ដោយកិលេសណា កិលេស
 +
 នេះ របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

(២៧៥) ពាក្យថា កាលបើធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះគាស់រំលើង
 អស់ហើយ គឺកាលបើធម៌ទាំងអស់ ខន្ធទាំងអស់ ពាយភនៈទាំងអស់
 ធាតុទាំងអស់ ភត្តិទាំងអស់ ឧបបត្តិទាំងអស់ បដិសន្ធិទាំងអស់
 ភពទាំងអស់ សំសារទាំងអស់ វដ្តៈទាំងអស់ បុគ្គលនោះ គាស់
 គាស់រំលើង រឺ រើឡើង បោចរោច បោចរោចឡើង លះបង់
 ក្របែល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ
 ភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើធម៌ទាំង
 ពួង បុគ្គលនោះ គាស់រំលើងអស់ហើយ ។

(២៧៦) ពាក្យថា សូម្បីគន្លងនៃវេទៈទាំងពួង បុគ្គលនោះ គាស់
 រំលើងអស់ហើយដែរ សេចក្តីថា កិលេស ខន្ធនឹងអភិសន្ធិរាជទាំងឡាយ
 លោកហៅថា គន្លងនៃវេទៈ ។ វេទៈ គន្លងនៃវេទៈ ឈ្មោះ គន្លង
 នៃឈ្មោះ សំដី គន្លងនៃសំដី បញ្ចក្ខន្ធនឹងគន្លងនៃបញ្ចក្ខន្ធទាំងឡាយ

ឧបសម្ព័ន្ធអារម្មណ៍វិញ្ញាណធម្មសោ

ឧបាតា សម្មាសា ឧទ្ធកា សម្មុទ្ធកា ឧប្បត្តិកា សម្ម-

ប្បត្តិកា បរិណា សម្មុត្តន្តា វ្យាសន្តា បដិប្បស្សន្តា

អកត្តប្បត្តិកា ញាណត្ថិនា នឡាតិ សម្មាសា វាធម៌-

ថាបិ សព្វេ ។ តេនាហិ ភកកំ

អដ្ឋង្គតស្ស ន បរិណាមត្តិ (ឧបសម្ព័ន្ធអារម្មណ៍)

យេន នំ វដ្តំ នំ តស្ស នត្ថិ

សព្វេសុ ធម្មេសុ សម្មាសេសុ

សម្មាសា វាធម៌ថាបិ សព្វេតិ ។

សហ តាថាបរិយោសាទា ។ មេ ។ សត្តា មេ កន្តេ

ភកកំ សាវកោហមស្ម័តិ ។

ឧបសម្ព័ន្ធអារម្មណ៍វិញ្ញាណធម្មសោ ធម្មោ ។

ឧបសម្ព័ន្ធមាណវិកប្បញ្ញាណខ្មែរ

បុគ្គលនោះគាស់រំលើង គាស់រំលើងឡើង រឺ រឺឡើង បោចរោច
 បោចរោចឡើង លះបង់ ក្របែល ម្លាប់ ឲ្យស្លាប់ម្លាប់ ធ្វើមិនគួរ
 ឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងក៏ញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) សូម្បីគន្លងនៃវារៈទាំងពួង បុគ្គលនោះ គាស់រំលើងអស់
 ហើយដែរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ឧបសម្ព័ន្ធៈ) បុគ្គលដែល
 រលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយ ពោល
 ចំពោះបុគ្គលនោះ ដោយកិលេសណា កិលេសនេះ របស់
 បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ កាលបើធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះ
 គាស់រំលើងហើយ សូម្បីគន្លងនៃវារៈ ទាំងពួង ក៏បុគ្គល
 នោះ គាស់រំលើងហើយដែរ ។

លុះចប់ភាពហើយ ។ បេ ។ (ឧបសម្ព័ន្ធមាណវិក ប្រកាសខ្លួន) ថា
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាព្រះសាស្តា របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ
 ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

និទានបិដកប្បញ្ញាសិទ្ធកេស

(២៧៧) សន្តិ លោកេ មុនយោ (ឥច្ឆាយស្មា នន្ទោ)

ជនា វនន្តិ តយំទំ កេចិស្កុ

ញាណបបន្នំ មុនិ នោ វនន្តិ

ឧទាហ វេ ជីវិតេនបបន្នំ ។

(២៧៨) សន្តិ លោកេ មុនយោតិ សន្តិតិ

សន្តិ សំវិជ្ជន្តិ^(១) ឧបលព្ពន្តិ ។ លោកេតិ អនា-

យលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេ^(២) ។ មុន-

យោតិ មុនិជាមគា អាជីវកា និកត្តា ជជីលា

តាបសាតិ សន្តិ លោកេ មុនយោ^(៣) ។ ឥច្ឆា-

យស្មា នន្ទោតិ ឥច្ឆាតិ បទសន្តិ ។ អាយស្មាតិ

បិយវចនំ ។ នន្ទោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ

។ បេ ។ អភិលាចោតិ^(៤) ឥច្ឆាយស្មា នន្ទោ ។

(២៧៩) ជនា វនន្តិ តយំទំ កេចិស្កុតិ ជនា-

តិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា ច

១ ម. ឯត្ថន្តរេ អត្ថីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. លោកេតិ អាយលោកេ ។ ល ។ អាយតនលោកេតិ ន ទិស្សតិ ។ ៣ ម. តាបសា ទេវា លោកេ មុនយោតិ សញ្ញាទន្តិ ។ ន ច តេ មនុស្សោតិ សន្តិ លោកេ មុនយោ ទិស្សតិ ។ ៤ ម. ឥច្ឆាយស្មា នន្ទោតិ ឥច្ឆាតិ បទសន្តិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ នន្ទោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាចោតិ ន ទិស្សតិ ។

ឧបាសម្ព័ន្ធសុត្តន្តបិដក

(២៧៧) (នន្ទៈមានអាយុ ទួលសួរដូច្នេះថា) ជនទាំងឡាយតែង
ពោលថា ពួកមុនីរមែងមានក្នុងលោក ដំណើរនោះតើយ៉ាង
ណា ជនទាំងឡាយតែងហៅបុគ្គល ដែលប្រកបដោយ
ញាណ ថាជាមុនីឬ ឬក៏ហៅបុគ្គលដែលប្រកបដោយការ
ចិត្តមជ្ឈិក (ថាជាមុនី) ។

(២៧៨) ពាក្យថា ពួកមុនីរមែងមានក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា
រមែងមាន គឺរមែងមាន មានព្រម កើតមាន ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុង
អបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងនាយកលោក ។ ពាក្យថា ពួកមុនី គឺ
ពួកអាជីវក និត្ត្រូ ជដិល តាបស មានឈ្មោះថា មុនី ហេតុ
នោះ (លោកសួរថា) ពួកមុនីរមែងមានក្នុងលោក ។ ពាក្យថា
ដូច្នេះ របស់បទថា នន្ទៈមានអាយុទួលសួរដូច្នេះ គឺជាតំណាង ។
ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា នន្ទៈ ជា
ឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ
(មានពាក្យថា) នន្ទៈមានអាយុទួលសួរដូច្នេះ ។

(២៧៩) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយតែងពោល ដំណើរនោះតើយ៉ាងណា
ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ បានដល់ក្បួន ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សូត្រៈ

កហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច នេវា ច មនុស្សា ច ។
 វេទន្តិត្ត(១) កថេន្តិត កណ្ឌន្តិត ធិបយន្តិត វេហវន្តិត ។
 តយិទំ កថិស្វតិ សំសយបុត្តា វិមតិបុត្តា ទ្វេឡ្យា
 កបុត្តា អនេកំសបុត្តា ឯវំ នុទោ ន នុទោ កី
 នុទោ កថំ នុទោតិ ជនា វេទន្តិត តយិទំ កថិសុ ។

(២៨០) ញាណ្យបបដ្ឋំ មុនំ នោ វេទន្តិតិ អដ្ឋ-
 សមាបត្តិញ្ញាណោ ន វា បញ្ចកិញ្ញាញាណោ ន វា
 ឧបេតំ សមុបេតំ ឧទាគតំ សមុទាគតំ ឧបបដ្ឋំ
 សមុបបដ្ឋំ(២) សមន្នាគតំ មុនី វេទន្តិត កថេន្តិត
 កណ្ឌន្តិត ធិបយន្តិត វេហវន្តិតិ ញាណ្យបបដ្ឋំ មុនំ
 នោ វេទន្តិតិ ។

(២៨១) ឧទាហុ វេ ជីវិតេន្ទបបដ្ឋន្តិ ឧទាហុ អនេក-
 វិវិធសតិបរមនុត្តរការិកល្យាណ្ឌិវិកានុយោគេន ឧបេតំ
 សមុបេតំ ឧទាគតំ សមុទាគតំ ឧបបដ្ឋំ សមុបបដ្ឋំ ស-
 មន្នាគតំ មុនី វេទន្តិត កថេន្តិត កណ្ឌន្តិត ធិបយន្តិត វេហវន្តិតិ

១ ម. តេ លោកេ មុនយោតិ វេទន្តិតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. សម្បត្តំ ។

នគរមាណវិកប្បញ្ញាបិដក

គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតានិមន្តស្ស ។ ពាក្យថា ពោល គឺ សំដែង ពណ៌នា
 បំភ្លឺ ថ្ងៃង ។ ពាក្យថា ដំណើរនោះ តើយ៉ាងណា គឺការសួរដោយសង្ស័យ
 សួរដោយសេចក្តីនឿនឆ្ងល់ សួរដោយការព្រឹកចិត្ត សួរដោយចំណែក
 ជាអនេកថា យ៉ាងនេះ ឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្តេចទៅហ្ន៎ ដោយ
 ប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ជនទាំងឡាយតែងពោល
 ដំណើរនោះ តើយ៉ាងណា ។

(២៨០) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គល ដែលប្រកប
 ដោយញ្ញាណ ថាជាមុនិ ឬ សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ តែងពោល
 សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងៃង នូវបុគ្គលដែលប្រកប ប្រកបព្រម ចូល
 ទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម បរិបូណ៌ ដោយអដ្ឋសមាបត្តិ-
 ញ្ញាណក្តី ដោយបញ្ចក្ខណញ្ញាណក្តី ថាជាមុនិ ឬហេតុនោះ (លោកសួរ
 ថា) ជនទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលអ្នកប្រកបដោយញ្ញាណថាជាមុនិ ។

(២៨១) ពាក្យថា បុគ្គលហៅបុគ្គល ដែលប្រកបដោយការចិញ្ចឹម
 ជីវិត ថាជាមុនិ សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ តែងពោល សំដែង
 ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងៃង នូវបុគ្គលដែលប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅ
 ជិត ចូលទៅជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម បរិបូណ៌ ដោយការប្រកប
 រឿយៗ នូវការចិញ្ចឹមជីវិត ដ៏សៅហ្មង ជាអំពើដែលបុគ្គល គប្បីធ្វើ
 បានដោយកម្រលើសលុប មានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ថាជាមុនិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូឡនិទ្ទេសោ

ឧទាហរ វេ ជីវិតកេន្ធមមន្តំ ។ តេនាហ គោ

ព្រាហ្មណោ

សន្តិំ លោកេ មុនយោ

(ឥច្ឆាយស្មា នន្ទោ)

ជនា វេន្តិំ តយិទំ កមំសុ

ញាណ្ណមមន្តំ មុនិ ឆោ វេន្តិំ

ឧទាហរ វេ ជីវិតកេន្ធមមន្តំ ។

(២៨២) ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញាណេន

មុនិច ធន្ធ កុសលា វេន្តិំ

វិសេនិកត្វា អនិយា និរាសា

ចរន្តិំ យេ តេ មុនយោតិ ព្រមិ ។

(២៨៣) ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញាណេនាតិ ន ទិដ្ឋិ-

យាតិ ន ទិដ្ឋសុទ្ធិយា ។ ន សុតិយាតិ ន សុតសុទ្ធិយា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ឬក៏ហៅបុគ្គលប្រកបដោយការចិញ្ចឹមជីវិត
ថាជាមុនី ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(នន្ទៈមានកាយ, ទូលសួរដូច្នេះថា) ជនទាំងឡាយ តែង
ពោលថា ពួកមុនីមែនមានកងលោក ដំណើរនោះតើយ៉ាង
ណា ជនទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គល ដែលប្រកបហើយ
ដោយញ្ញាណ ថាជាមុនីឬ ឬក៏ហៅបុគ្គលដែលប្រកបដោយ
ការចិញ្ចឹមជីវិត ថាជាមុនី ។

(២៨២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្ចាស់នន្ទៈ ជនអ្នកឈ្លាស
វៃទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលថាមុនី កងលោកនេះ មិន
មែនព្រោះការឃើញ មិនមែនព្រោះការឮ មិនមែនព្រោះ
ញាណទេ ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឱ្យវិនាស ជាអ្នកមិន
មានទុក្ខ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ច្រើត្រឡប់នៅ គឺថាគតហៅ
ពួកបុគ្គលនោះ ថាមុនី ។

(២៨៣) ពាក្យថា មិនមែន ព្រោះការឃើញ មិនមែន
ព្រោះការឮ មិនមែន ព្រោះញាណទេ ត្រង់ពាក្យថា មិនមែន ព្រោះ
ការឃើញ គឺ មិនមែន ព្រោះស្អាតដោយការឃើញ ។ ពាក្យថា
មិនមែន ព្រោះការឮ គឺ មិនមែន ព្រោះស្អាតដោយការស្តាប់ ។

ឥន្ទ្រមាលាវកប្បញ្ញាសិទ្ធិលោ

ន ញ្ញាលោធានិ នបិ អដ្ឋសមាបត្តិញ្ញាលោន នបិ មិច្ឆា-
ញ្ញាលោធានិ ន ទិដ្ឋិយា ន សុត្តិយា ន ញ្ញាលោន ។

(២៨៤) មុនីធ នន្ទ កុសលា វន្ទន្តិក កុសលាតិ
យេ តេ ខន្ធកុសលា ធាតុកុសលា អាយតនកុស-
លា បដិច្ចសមុប្បាទកុសលា សតិប្បដ្ឋានកុសលា
សម្មប្បធានកុសលា វត្ថុចានកុសលា វត្ថុយកុ-
សលា ពលកុសលា ពោជ្ឈន្តិកកុសលា មគ្គកុសលា
ដលកុសលា និព្វានកុសលា តេ កុសលា ទិដ្ឋិសុត្តិ-
យា វា សុតសុត្តិយា វា អដ្ឋសមាបត្តិញ្ញាលោន វា
មិច្ឆាញ្ញាលោន វា^(១) ឧបេតំ សមុបេតំ ឧទាគតំ ស-
មុទាគតំ ឧបបន្នំ សមុបបន្នំ សមន្នាគតំ មុនី ន វន្ទន្តិ-
ន កេវេន្តិ ន ភណ្ឌន្តិ ន ជីវយន្តិ ន វេហវន្តិក
មុនីធ នន្ទ កុសលា វន្ទន្តិ ។

• ម បញ្ញាវិញ្ញាញាលោន វា មិច្ឆាញ្ញាលោន វា ទំនៀន វា សុតេន វា ទិស្សតិ ។

នន្ទមាណវិក្យញ្ញាធិដ្ឋេស

ពាក្យថា មិនមែន ព្រោះញាណ គឺមិនមែន ព្រោះអដ្ឋសមាបត្តិញ្ញាណ
ផង មិនមែន ព្រោះមិច្ឆាញាណផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិន
មែនព្រោះការឃើញ មិនមែនព្រោះការឮ មិនមែនព្រោះញាណទេ ។

(២៨២) អធិប្បាយពាក្យថា ម្នាលនន្ទៈ ជនអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ
តែងហៅបុគ្គលថាមុនីក្នុងលោកនេះ ត្រង់ពាក្យថាអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ
បានដល់ ពួកបុគ្គលណា ជាអ្នកឈ្លាសវៃក្នុងខន្ធ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងធាតុ
អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងអាយតនៈ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ អ្នកឈ្លាស
វៃក្នុងសតិប្បដ្ឋាន អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងសមុប្បធាន អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងឥន្ទៈ
បាទ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងន្ទ្រិយ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងពលៈ អ្នកឈ្លាសវៃ
ក្នុងពោជ្ឈង្គ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងមគ្គ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងផល អ្នកឈ្លាស
វៃក្នុងនិព្វាន បុគ្គលអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយនោះ មិនពោល មិនសំដែង
មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនថ្លែង នូវបុគ្គល ដែលប្រកប ប្រកបព្រម
ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម បរិបូណ៌ ដោយការ
ស្អាតព្រោះការឃើញក្តី ដោយការស្អាតព្រោះការឮក្តី ដោយអដ្ឋសមា-
បត្តិញ្ញាណក្តី ដោយមិច្ឆាញាណក្តី ថាជាមុនីទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ម្នាលនន្ទៈ ជនអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលថា
មុនី ក្នុងលោកនេះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយទេសោ

(២៨៥) វិសេនិកត្វា អនិយា ធិរាសា ចរន្តិ យេ តេ
 មុនយោតិ ព្រមីតិ សេនា វុច្ឆតិ មារសេនា ។ កាយ-
 ទុច្ឆរិតំ មារសេនា វច្ឆទុច្ឆរិតំ មារសេនា មនោទុច្ឆរិតំ
 មារសេនា រាគោ មារសេនា ធានោ មារសេនា មោ-
 ហោ មារសេនា កោដោ ឧបនាហោ មត្តោ បណ្ឌោសោ
 ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាថេយ្យំ ជញ្ញោ សារាញោ មា-
 លោ អតិមាលោ មនោ បមាលោ សព្វេ តិលេសា សព្វេ
 ទុច្ឆរិតា សព្វេ ធរថា សព្វេ បរិឡាហា សព្វេ សត្តាន
 សញ្ញកុសលាភិសង្ខារា មារសេនា ។ វុត្តំ ហេតុំ កកវតា
 កាមា តេ បវេនា សេនា ទុតិយារតិ វុច្ឆតិ
 តតិយា ឧប្បនាសា តេ ចតុត្ថំ តណ្ហា បវុច្ឆតិ
 បញ្ចមំ^(១) បីនមិទ្ធព្ពេ ធម្មា ភិក្ខុ បវុច្ឆតិ
 សត្តមំ វិចិត្តិច្ឆា តេ មត្តោ ជញ្ញោ តេ អដ្ឋមោ
 លាភោ សិលោកោ សក្ការោ មិច្ឆាលោ ចយោ យសោ
 យោ ចត្តានំ សឡត្តិសេ ចរា ច អវជានតិ
 ឯសា តេ ន មុចិ សេនា កល្យាណភិក្ខុប្បហារិណី
 ន នំ អស្សរោ ជីវិតំ ជេត្វា ច លកតេ សុខន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុរាណិយ

(២៨៥) ពាក្យថា ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ជាអ្នកមិនមានទុក្ខ
 មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តនៅ តថាគតហៅពួកបុគ្គលនោះថា មុនិ
 អធិប្បាយថា មារសេនា លោកហៅថា សេនា ។ កាយទុច្ចរិតជាមារសេនា
 វច្ចទុច្ចរិតជាមារសេនា មនោទុច្ចរិតជាមារសេនា ពត៌ៈជាមារសេនា ពោ-
 សៈជាមារសេនា មោហៈជាមារសេនា កោធនៈ ទុបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ
 ឥស្សា មច្ចុរិយៈមាយា សារេយ្យៈ ជម្ពៈ សារម្តៈមានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ
 កិលេស ទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ ទាំងពួង សេចក្តីក្រ-
 ហល់ក្រហាយ ទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាកិសង្ខារទាំង
 ពួងជាមារសេនា ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 កាមជាសេនាទី ១ របស់អ្នក សេចក្តីមិនត្រេកអរហៅថាសេនាទី ២
 សេចក្តីស្រេកឃ្លានជាសេនាទី ៣ របស់អ្នក តណ្ហាហៅថាសេនាទី ៤
 ចិនមិទ្ធៈជាសេនាទី ៥ របស់អ្នក សេចក្តីតក់ស្លុតហៅថាសេនាទី ៦
 វិចិក្ខុជាសេនាទី ៧ របស់អ្នក សេចក្តីលុបគុណ សេចក្តីរើក្តីង
 ជាសេនាទី ៨ របស់អ្នក លាភ សេចក្តីសរសើរ សក្ការៈ
 យសដែលបានខុសផង បុគ្គលលើកតម្កើងខ្លួនឯងផង បង្គាប់
 បង្គានអ្នកដទៃផង ម្ចាស់មារ⁺ នេះជាសេនារបស់អ្នក ជាកិលេស
 បំផ្លាញនូវបុគ្គលចិត្តទៅ ឯបុគ្គលអ្នកមិនភ្លេចវិភា រមែងមិនឈ្នះ
 នូវកិលេសនោះទេ លុះតែបុគ្គលឈ្នះហើយ ទើបបានសុខ ។

ឧបសម្ព័ន្ធគ្រឹក្សាខ្មែរ

យោគា ចតុរ័ត្ន អរិយបត្តិ យោគា ច មាសេនា
 សព្វេ^(១) ច ក្រិលេសា ជិតា បរាជិតា បកត្វិតា
 វិប្បល្មតា បរម្មា តេ វុច្ឆន្តិ វិសេនិកត្វា ។ អ-
 និយាតិ រតោ និយា នោសោ និយា មោហោ
 និយា កោដោ និយា ឧបនាហោ និយា ។ ឃេ។
 សព្វាកុសលភិសន្តិកា និយា ។ យេសំ ឯតេ និ-
 យា បរិយា សមុច្ឆន្នា វុបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អ-
 កត្វប្បត្តិកា ញាណត្ថិតា ឧទ្យា តេ វុច្ឆន្តិ អនិយា។
 និរាសាតិ អាសា វុច្ឆន្តិ តណ្ហា យោ រតោ សារា-
 តោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកោ អតុសលម្ធលំ ។
 យេសំ ឯសា អាសា តណ្ហា បរិយា សមុច្ឆន្នា វុ-
 បសន្តា បដិប្បស្សន្តា អកត្វប្បត្តិកា ញាណត្ថិតា
 ឧទ្យា តេ វុច្ឆន្តិ និរាសា^(២) ។ វិសេនិកត្វា អនិយា
 និរាសា ចរន្តិ យេ តេ មុនយោតិ ព្រម័តិ យេ តេ អ-
 ហន្តោ វិណាសកា វិសេនិកត្វា ច អនិយា ច និរាសា
 ច ចរន្តិ វេយ្យន្តិ វត្ថេន្តិ ចាលេន្តិ យេចន្តិ យោចន្តិ

១ ម សព្វេ វិសេនី កត្វា ។ ២ ម និរាសោ យេតិ អហន្តោ វិណាសភិកិ វិស្សតិ ។

នក្ខណៈវិញ្ញាណទ្រព្យ

កាលណា មារសេនាទាំងពួងផង ក៏លេសទាំងពួងផង បុគ្គលបានឈ្នះ
 ហើយ ផ្ដាញហើយ បំបាត់ចោលហើយ លុបលាងចោលហើយ ក្នុងទីកំ-
 បាំងមុខ ដោយអរិយមគ្គទាំង ៤ បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថាធ្វើ
 សេនាឱ្យវិនាស ។ ពាក្យថា មិនមានទុក្ខ សេចក្ដីថា ពត៌ៈជាទុក្ខ ទោសៈ
 ជាទុក្ខ មោហៈជាទុក្ខ កោធនៈជាទុក្ខ ឧបនាហៈជាទុក្ខ ។ បេ ។
 អកុសលភិក្ខុស្នាទាំងអស់ជាទុក្ខ ។ ទុក្ខទាំងនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ
 ណា បានលះបង់ ផ្ដាច់ផ្ដិល ម្លាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើង
 បាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នក
 មិនមានទុក្ខ ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នា សេចក្ដីថា គណ្ណា
 លោកហៅថា សេចក្ដីប្រាថ្នា បានខាង តម្រេក តម្រេកដ៏មានកំឡាំង
 ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សេចក្ដីប្រាថ្នាគឺគណ្ណានេះ
 បុគ្គលទាំងឡាយណា បានលះបង់ ផ្ដាច់ផ្ដិល ម្លាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើ
 មិនគួរឱ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលទាំងនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ពួកបុគ្គលណា
 ធ្វើសេនាឱ្យវិនាស មិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តទៅ
 តថាគតហៅពួកបុគ្គលទាំងនោះ ថាមុនី បានសេចក្ដីថា ព្រះអរហន្តវិញ្ញាណ-
 ស្រពទាំងឡាយណា ធ្វើសេនាឱ្យវិនាសផង មិនមានទុក្ខផង មិន
 មានសេចក្ដីប្រាថ្នាផង គ្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

តេ លោកេ មុនយោតិ ព្រមិ អាចិត្តាមិ ទេសេមិ
បតាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិគជាមិ ឧត្តាជីករេមិ
បកាសេមីតិ វិសេនិកត្តា អនិយា និវាសា ចរន្តិ យេ
តេ មុនយោតិ ព្រមិ ។ តេនាហ ភកា

ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញាណេ

មុនិធន ទន្ធកុសលា វនន្តិ

វិសេនិកត្តា អនិយា និវាសា

ចរន្តិ យេ តេ មុនយោតិ ព្រមីតិ ។

(២៨៦) យេកេចិមេ សមណាព្រាហ្មណា សេ

(វត្ថាយស្មា នន្ទោ)

ទិដ្ឋសុតេនាមិ^(១) វនន្តិ សុទ្ធិ

សីលព្វតេនាមិ វនន្តិ សុទ្ធិ

អនេករូបេន វនន្តិ សុទ្ធិ

កក្កិស្ស តេ (ភកា) តត្ថ យតា ចរន្តា

អតារុ ជាតិញ ជរញ មារិស

បច្ឆាមិ តំ ភកា ព្រមិ មេ តំ ។

១ ឧ. ទិដ្ឋេន សុតេនាមិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយទ្ទេស

ភថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក
ធ្វើឲ្យរក ប្រកាស នូវព្រះអរហន្តទ័ណស្រពតាំងនោះ ថាមុនី ក្នុង
លោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស
មិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តនៅ ភថាគត ហៅពួក
បុគ្គលតាំងនោះ ថាមុនី ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្នាលនន្ទៈ ផនអ្នកឈ្លាសវៃតាំង ឡាយ តែងហៅបុគ្គលថាមុនី
ក្នុងលោកនេះ មិនមែនព្រោះការឃើញមិនមែនព្រោះការឮ
មិនមែនព្រោះញាណទេ ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស
ជាអ្នកមិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តនៅ
ភថាគតហៅពួកបុគ្គលតាំងនោះ ថាមុនី ។

(២៨៦) (នន្ទៈមានកាយ ទួលស្នូរ ដូច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍តាំង
ឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះការម្នាក់
ដែលឃើញខ្លះដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីល
នឹងវត្ថុខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ (បពិត្រ
ព្រះមានព្រះភាគ) អ្នកនិទុក្ខ សមណព្រាហ្មណ៍តាំងនោះ ជា
អ្នកសង្រួមប្រព្រឹត្តក្នុងវត្ថុនោះ តើបានឆ្លងផុតជាតិនឹងជកខ្លះដែរឬ
បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់
ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

ឥន្ទ្រមាលាវរកប្បត្តាឥន្ទ្រសោ

(២៨៧) យេកេច័មេ សមណព្រាហ្មណសេតិ
 យេកេច័តិ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ
 ធិស្សសំ បរិយាឆាយ វេទនមេតំ យេកេច័តិ ។
 សមណាតិ យេកេច័ ឥតោ តហិទ្ធា បព្វជ្ជបគតា
 បរិញ្ញាជសនាបន្នា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេកេច័ ភោគ-
 ធិកាតិ យេកេច័មេ សមណព្រាហ្មណសេ ។
 ឥទ្ធាយស្មា ធនោតិ ឥទ្ធាតិ បទសង្កំ ។ អាយស្មា
 តិ បិយវេទំ ។ ធនោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស
 បាមំ ។ បេ ។ អភិលាទោតិ ឥទ្ធាយស្មា ធនោ ។

(២៨៨) ទំដង្ហុកតោប វន្តិ ភ្នំទំដង្ហុក ទំដង្ហុក
 ភ្នំទំ វិភ្នំទំ បរភ្នំទំ មគ្គ វិមគ្គ បរមគ្គ វន្តិ
 កាថេន្ត កណ្តន្ត ទិបយន្ត វោហារន្ត ភ្នំតោប ភ្នំទំ
 វិភ្នំទំ បរភ្នំទំ មគ្គ វិមគ្គ បរមគ្គ វន្តិ
 កាថេន្ត កណ្តន្ត ទិបយន្ត វោហារន្ត ទំដង្ហុកតោប
 ប ភ្នំទំ វិភ្នំទំ បរភ្នំទំ មគ្គ វិមគ្គ បរមគ្គ
 វន្តិ កាថេន្ត កណ្តន្ត ទិបយន្ត វោហារន្ត

ឧត្តមាណវិក្កុញ្ញានិទ្ទេស

(២៨៧) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ត្រង់
 ពាក្យថា ណាមួយ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់
 ពាក្យថា ណាមួយ នេះជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា សមណៈទាំងឡាយ
 គឺបុគ្គលណាមួយ ចូលកាន់បព្វជ្ជា ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ ឬសជា
 បរិព្វាជក ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ គឺបុគ្គលណាមួយជាភោវិទី
 ហេតុនោះ (ហេតុស្អប់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ។
 ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា នន្ទៈមានអាយុទួលស្គរដូច្នេះ គឺជាតំណ
 បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា នន្ទៈ
 ជាឈ្មោះរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ បេ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍
 នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) នន្ទៈមានអាយុទួលស្គរដូច្នេះ ។

(១៨៨) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះការម្នាក់
 ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ
 ថ្លែង ខ្ញុំការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួច
 ស្រឡះ ព្រោះការម្នាក់ដែលឃើញក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា
 បំភ្លឺ ថ្លែង ខ្ញុំការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួច
 វិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះការម្នាក់ដែលឮក្តី ពោល សំដែង
 ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង ខ្ញុំការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច
 រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះការម្នាក់ដែលឃើញ ឬដែលឮក្តី

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធកោ

ធិដ្ឋស្មតេនាបិ វនន្តិ សុទ្ធិ ។

(២៨៩) សីលព្វតេនាបិ វនន្តិ សុទ្ធិន្តិ សីលេនបិ

សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វនន្តិ

កាថេន្តិ កណ្តេន្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ វត្តេនបិ សុទ្ធិ

វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វនន្តិ កាថេន្តិ

កណ្តេន្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ សីលព្វតេនបិ សុទ្ធិ

វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វនន្តិ កាថេន្តិ

កណ្តេន្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិតិ សីលព្វតេនាបិ វនន្តិ

សុទ្ធិ ។

(២៩០) អនេករូបេន វនន្តិ សុទ្ធិន្តិ អនេកវិជ្ជា

វត្តកក្កត្វហលមជ្ឈលេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ

វិមត្តិ បរិមត្តិ វនន្តិ កាថេន្តិ កណ្តេន្តិ ធិបយន្តិ វេ-

ហារន្តិតិ អនេករូបេន វនន្តិ សុទ្ធិ ។

(២៩១) កក្កត្វស្ស តេ (កក្ក) តត្ថ យតា ចរន្តិតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជន្តិទេស

ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលថា សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាស់
ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ។

(២៨៩) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងរឹត
ខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ខ្ញុំការស្អាត ស្អាត
រិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចរិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលក្តី
ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ខ្ញុំការស្អាត ស្អាតរិសេស
បរិសុទ្ធ ការរួច រួចរិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះរឹតក្តី ពោល សំដែង
ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ខ្ញុំការស្អាត ស្អាតរិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច
រួចរិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលនឹងរឹតក្តី ហេតុនោះ (លោក
សួរថា) ពោលខ្ញុំសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងរឹតខ្លះ ។

(២៩០) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាង
ខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ខ្ញុំការស្អាត ស្អាត
រិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចរិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះរឹតនឹង
មន្ត្រីលក្ខក់ផ្តើមមានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ហេតុនោះ (លោកសួរ
ថា) ពោលខ្ញុំសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ ។

(២៩១) អធិប្បាយពាក្យថា (បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ) សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងវត្តនោះ . . . ដែរឬ

ឧទ្ទិសដល់ព្រះពុទ្ធសាសនា

កត្តិស្សត្ថំ សំសយបុត្តា វិមត្តបុត្តា ទ្វេធិកបុត្តា
 អនេកំសបុត្តា ឃំ ធុ ខោ ធុ ខោ តិច្ឆ ខោ
 កតិ ធុ ខោតិ កត្តិស្ស ។ តេតិ ទិដ្ឋិតតិកា ។
 ភគវតិ ភាវវជិវធនមេតិ ។ បេ ។ សុត្តិកា បញ្ចតិ
 យទិដ្ឋ ភគវតិ កត្តិស្ស តេ ភគវ ។ តត្ថ យតា
 ចរណតិ តត្ថតិ សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ឧទ្ទិយា
 សកាយ រុទ្ធិយា សកាយ លទ្ធិយា ។ យតាតិ យ-
 តា បដិយតា តោបិតា រត្តតា សុត្ថតា ។ ចរណតិ ច-
 រណ វិចរណ សិរយណ រត្តណ ចាលណ យបេណ
 យាបេណតិ កត្តិស្ស តេ (ភគវ) តត្ថ យតា ចរណ ។

[២៧២] អតារុ ជាតិញ ជរញ មាសាតិ ជាតិជរមរ-

ណំ អតារុស្ក ឧត្តារុស្ក បតារុស្ក សមតិកុមស្ក វិគត្តស្ក ។

នគរមាណវិក្សញ្ញុនិទ្ទេស

ត្រង់ពាក្យថា ដែរឬ គឺជាសំនួរដោយសេចក្តីសង្ស័យ សំនួរដោយសេចក្តី
 ឆៀងឆ្ងល់ សំនួរដោយសេចក្តីកន្លែកចិត្ត សំនួរដោយចំណែកជាអនេក
 ថា យ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្តេចទៅហ្ន៎ ដោយប្រការ
 ដូចម្តេចទៅហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដែរឬ ។ ពាក្យថា បុគ្គល
 ទាំងនោះ បានដល់ពួកបុគ្គលអ្នកលះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះ
 ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា
 ព្រះមានព្រះភាគ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកសួរ
 ថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ... ដែរឬ ។
 ពាក្យថា ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងវត្តនោះ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងវត្តនោះ
 គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីរូបរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគាបចិត្តរបស់ខ្លួន
 ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកសង្រួម គឺជាអ្នកសង្រួម សង្រួម
 ចំពោះ គ្រប់គ្រង រក្សា រវាង ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត
 ប្រព្រឹត្តផ្សេង ។ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុ
 នោះ (លោកសួរថា) (បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 នោះ ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងវត្តនោះ... ដែរឬ ។

(២៩២) ពាក្យថា (បពិត្រព្រះអង្គ) អ្នកនិទិក្ខុ សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ តើបានឆ្លងជាតិនឹងជរា (ដែរឬ) គឺឆ្លង ឆ្លងឡើង
 ឆ្លងចេញ កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង ឡូជាតិជរានឹងមរណៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វដទ្ទេសោ

មារិសាតិ បិយាចនំ សការវសប្បតិស្សា ជីវចនមេតំ

មារិសាតិ អតារុ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស ។

(២៩៣) បុច្ឆាមិ នំ ភគវា ព្រហ្ម មេ តន្តិ បុច្ឆាមិ

តន្តិ បុច្ឆាមិ នំ យាចាមិ នំ អដ្ឋេសាមិ នំ បសាទេ-

មិ នំ កដស្ស មេតិ បុច្ឆាមិ នំ ។ ភគវតិ តារវជីវ-

ចនមេតំ ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ញតិ យទិទំ ភគវតិ ។

ព្រហ្ម មេ តន្តិ ព្រហ្ម អាចក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេ-

ហិ បដ្ឋបេហិ វិវាហិ វិភជាហិ ខុត្តាជីតរោហិ បកា-

សេហិតិ បុច្ឆាមិ នំ ភគវា ព្រហ្ម មេ នំ ។ តេនាហ-

សោ ព្រាហ្មណោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធិនិទ្ទេស

ពាក្យថា អ្នកនិរទ្ទក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ពាក្យថា អ្នកនិរទ្ទក្ខ
នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតខ្លាច ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
បពិត្រព្រះអង្គអ្នកនិរទ្ទក្ខ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តើបានឆ្លងជាតិ
នឹងជកវៃឬ ។

(២៧៣) ពាក្យថា ខ្ញុំសូមសួរព្រះអង្គ របស់បទថា បពិត្រព្រះមាន
ព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តី
នោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ
សូមសួរព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ សូមអាកធនាព្រះអង្គ សូមជ្រះថ្លានឹង
ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យបាន ហេតុនោះ
(លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះ
ភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះ
ភាគ នេះ(កើត) ព្រោះការត្រាស់ជឿ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់
សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ
តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់
ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ឧត្តមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធស

យេកេច្ឆិមេ សមណាព្រាហ្មណសេ

(ឥន្ទាយស្មា ធម្មោ)

ទិដ្ឋសុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិ

សីលពូតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិ

អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិ

កក្កុស្គុតេ (កក្ក) តត្ថ យតា ចរន្តា

អតារុ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មាវស

បុត្តាមិ តំ កក្ក ព្រូហិ មេ តន្តិ ។

(២៧២) យេកេច្ឆិមេ សមណាព្រាហ្មណសេ

(ធម្មាតិ កក្ក)

ទិដ្ឋសុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិ

សីលពូតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិ

អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិ

កក្កាបិ តេ តត្ថ យតា ចរន្តិ

នាតវីសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។

(២៧៣) យេកេច្ឆិមេ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ

អសេសំ និស្សេសំ បរិយាធាយវចនមេតំ យេកេច្ឆិមេ ។

នគរមាណវកញ្ញញ្ញានិទ្ទេស

(នន្ទៈមានកាយ ទូលស្គរដ្ឋច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 ឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះការម្នា
 ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះ
 សីលនឹងវត្ថុខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាង
 ខ្លះ (បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ) អ្នកនិទ្ទិក សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងវត្ថុនោះ តើបានឆ្លងជាតិ
 នឹងជកខ្លះដែរឬ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរ
 ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(២៧៤) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់នន្ទៈ) សមណ.
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
 ព្រោះការម្នាដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថា
 សេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះសីលនឹងវត្ថុខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
 ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នក
 សង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងសភាវៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ (ប៉ុន្តែ)
 គេបានពោលថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងជាតិ
 នឹងជក មិនបានទេ ។

(២៧៥) ពាក្យថា ណាមួយ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំង
 អស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះ ពាក្យប្រមូល ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយ្យសោ

សមណាតិ យេកេចិ ឥតោ តហិទ្ធា បព្វជ្ជបគតា
 បរិព្វាជសមាបន្នា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេកេចិ ភោរិទិ-
 កាតិ យេកេចិមេ សមណាព្រាហ្មណសេ ។ ធម្មាតិ
 ភគវាតិ ធម្មាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ ធាមេន អាស-
 បតិ ។ ភគវាតិ ភោរិទិវចនមេតំ ។ បេ។ សង្ខតា
 បញ្ចតិ យទិទំ ភគវាតិ ធម្មាតិ ភគវា ។

(២៧៦) ទិដ្ឋសុត្តេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ ទិដ្ឋនបិ
 សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វទន្តិ
 កកេដន្តិ កណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វេហារន្តិ សុត្តេនបិ សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វទន្តិ កកេដន្តិ
 កណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វេហារន្តិ ទិដ្ឋសុត្តេនបិ សុទ្ធិ វិ-
 សុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វទន្តិ កកេដន្តិ
 កណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វេហារន្តិ ទិដ្ឋសុត្តេនបិ វទន្តិ
 សុទ្ធិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពូជុទ្ទិស

ពាក្យថា សមណៈ គឺបុគ្គលណាមួយ ចូលកាន់បញ្ចង្គ ខាងក្រៅដំពី
 សាសនានេះ ឬសង្ខារបញ្ចង្គ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលណាមួយ
 ជាភោគី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ
 នេះ ។ ពាក្យថា នន្ទៈ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា
 ម្ចាស់នន្ទៈ គឺព្រះមានព្រះភាគហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ។ ពាក្យ
 ថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បើ ការបញ្ចង្គថា
 ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់នន្ទៈ ។

(២៧៦) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះការម្នាស់
 ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ
 ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួច
 ស្រឡះ ព្រោះការម្នាស់ដែលឃើញក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា
 បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស
 រួចស្រឡះ ព្រោះការម្នាស់ដែលឮក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ
 ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស
 រួចស្រឡះ ព្រោះការម្នាស់ដែលឃើញឬឮក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះការម្នាស់ដែលឃើញខ្លះ ដែល
 ស្តាប់ឮខ្លះ ។

ឧត្តមាលោកវាយ័ន្ត្រាធិការ

(២៧៧) សីលព្វតេជានិ វន្តិ សុទ្ធិន្តិ សីលេនិ
 សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វន្តិ
 កថេន្តិ កណ្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ វត្តេនិ សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វន្តិ កថេន្តិ
 កណ្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ សីលព្វតេជានិ សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វន្តិ កថេន្តិ
 កណ្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ សីលព្វតេជានិ វន្តិ
 សុទ្ធិ ។

(២៧៨) អនេករូបេន វន្តិ សុទ្ធិន្តិ អនេកវិជ-
 វត្តកត្តហលមង្គលេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ
 វិមត្តិ បរិមត្តិ វន្តិ កថេន្តិ កណ្តិ ធិបយន្តិ
 វេហារន្តិ អនេករូបេន វន្តិ សុទ្ធិ ។

(២៧៩) កិញ្ចាបិតេ តត្ថ យតា ចរន្តិតិ កិញ្ចាបិតិ
 បទសុទ្ធិ បទសិសត្តោ បទចារិប្បិ អត្តរសមវាយោ
 ព្យញ្ជនសិល្បតា បទានុប្បត្តកមេត្តិ កិញ្ចាបិតិ ។

ឧទ្ទេសនាវិញ្ញាណកម្ម

(២៩៧) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុ
 ខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ទូរការស្អាត ស្អាត
 វិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលក្តី
 ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ទូរការស្អាត ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្ថុក្តី ពោល សំដែង
 ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ទូរការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច
 រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុខ្លះ ។

(២៩៨) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាង
 ខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង ទូរការស្អាត ស្អាត
 វិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្ថុនឹងមន្ត្រីល
 ភ្នាក់ផ្តើមមានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ ។

(២៩៩) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួមប្រព្រឹត្តក្នុង
 សភាវៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ ត្រង់ពាក្យថា ក៏ពិតមែនហើយ គឺជាពាក្យតំ-
 ណាបទ ជាពាក្យទាក់ទងដោយបទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាពាក្យប្រជុំគុណៈ
 ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ក៏ពិតមែនហើយ នេះជាលំដាប់បទ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

តេតិ ទិដ្ឋិតតិកា ។ តត្ថាតិ សកាយ ទិដ្ឋិយា
 សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ វុច្ចិយា សកាយ
 លទ្ធិយា ។ យតាតិ យតា បដិយតា តោបិតា
 រក្ខិតា សុត្ថិតា ។ ចរន្តិច ចរន្តិ វិចរន្តិ ឥរិយន្តិ
 វត្តន្តិ ចាលន្តិ យមេន្តិ យាមេន្តិច កត្តាបិ តេ
 តត្ថ យតា ចរន្តិ ។

(៣០០) ឆានីសុ ជាតិជន្នំ ព្រម័តិ ជាតិជរាមរ-
 ណំ ន តវីសុ ន ឧត្តវីសុ ន បតវីសុ ន សមតិក្ក-
 មីសុ ន វីតវីត្តិសុ ជាតិជរាមរណា អនិក្ខត្តា អនិ-
 ស្សដ្ឋា អនតិក្កត្តា^(១) អវីតវីត្តា អន្តោជាតិជរាមរ-
 ណោ បរិវត្តន្តិ អន្តោសំសារបថេ បរិវត្តន្តិ ជាតិយា
 អនុគតា ជរាយ អនុសដា ព្យាធិបា អភិក្ខតា
 មរណោ ន អត្តាហតា អតាណា អលេណា អស-
 រណា អសរណីក្ខតាតិ ព្រម័ អាចិក្ខាមិ ធនេសមិ
 បតាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិភជាមិ ឧត្តាធិក-
 រោមិ បកាសេមិច ឆានីសុ ជាតិជន្នំ ព្រម័ ។

១ ម. ឯត្តន្តរេ អសមតិក្កត្តាវិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ព្ភឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានដល់បុគ្គលអ្នកលះក្នុងទិដ្ឋិ ។
 ពាក្យថា ក្នុងសភាវៈនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគួររបស់ខ្លួន
 ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកសង្រួម
 គឺជាអ្នកសង្រួម សង្រួមចំពោះ គ្រប់គ្រង រក្សា រវាំង ។ ពាក្យថា
 ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា
 ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ
 ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងសភាវៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ ។

(៣០០) ពាក្យថា ប៉ុន្តែគេថាគតពោលថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 នោះ ឆ្លងជាតិទីដង្កូវបានទេ គឺថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត
 តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ
 ឆ្លងមិនបាន ឆ្លងឡើងមិនបាន ឆ្លងកាត់មិនបាន កន្លងមិនបាន ប្រព្រឹត្ត
 កន្លងមិនបាន ឡូជាតិដង្កូវមរណៈ គឺថា ជាអ្នកមិនយូតចេញ មិន
 រលាស់ចេញ មិនកន្លង មិនប្រព្រឹត្តកន្លង ចាកជាតិ ដង្កូវមរណៈ តែង
 នៅវិលវិល ក្នុងខាងក្នុងនៃជាតិដង្កូវមរណៈ តែងវិលវិលក្នុងខាងក្នុង
 នៃកន្លងសង្ការ ត្រូវជាតិជាប់តាមហើយ ត្រូវដកវិញហើយ ត្រូវព្យាប
 សង្កត់សង្កិនហើយ ត្រូវមរណៈកំបាំងហើយ ឥតមានទីជ្រក ឥតមានទីពឹង
 ឥតមានទីពឹង ឥតមានបុគ្គលជាទីពឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គេថា
 គតពោលថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងជាតិទីដង្កូវបានទេ ។

តេជោហ ភគវ

យេកេចមេ សមណព្រាហ្មណសេ

(និទានំ ភគវ)

ទិដ្ឋសុតេជោបិ វនិទំ សុទ្ធំ

សីលពុតេជោបិ វនិទំ សុទ្ធំ

អនេករូបេន វនិទំ សុទ្ធំ

កិញ្ចាបិ តេ តត្ថ យតា ចរន្តំ

នាតវស្ថុ ជាតិជវន្តំ ព្រមិតំ ។

(៣០១) យេកេចមេ សមណព្រាហ្មណសេ

(វត្ថាយស្នា និទ្ទេ)

ទិដ្ឋសុតេជោបិ វនិទំ សុទ្ធំ

សីលពុតេជោបិ វនិទំ សុទ្ធំ

អនេករូបេន វនិទំ សុទ្ធំ

តេ ចេ មុនី ព្រុសិ អនោយតិលោ

អថ កោ ចរហិ នេវមនុស្សលោកេ

អតាវ ជាតិញ្ច ជវញ្ច មាវស

បុត្តាមិ តំ ភគវ ព្រហ្មិ មេ តំ ។

នូវមាណវប្បញ្ញាតិទ្វេស

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទន្ទៈ) សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងឡាយ ណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះ
ការម្នាក់ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តី
បរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះវិធី
ច្រើនយ៉ាងខ្លះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួម
ប្រព្រឹត្តក្នុងសភាវៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ (ប៉ុន្តែ) តថាគត
ពោលថាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ធ្លុងជាតិនឹងដកមិនបានទេ ។

(៣០១) (ទន្ទៈមានអាយុពោលដូច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
ឡាយ ណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាក់
ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ព្រោះសីលនឹងវត្ថុខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើន
យ៉ាងខ្លះ បពិត្រព្រះមុនី បើព្រះអង្គត្រាស់ថា សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនោះ ធ្លុងឧយៈមិនបានទេ បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និរទេក កាល
បើដូច្នេះ តើនរណាក្នុងទ្រវលោក នឹងមនុស្សលោក ទើបធ្លុង
ជាតិនឹងដកបាន បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរ
ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

(៣០២) យេកេចិមេ សមណាព្រាហ្មណសេតិ
 យេកេចិតិ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ
 និស្សសំ បរិយាទាយវេនមេតំ យេកេចិតិ ។
 សមណាតិ យេកេចិ ឥតោ ពហិទ្ធា បព្វជ្ជបគតា
 បរិព្វាជសមាបន្នា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេកេចិ កោវទិ.
 កាតិ យេកេចិមេ សមណាព្រាហ្មណសេ ។ ឥទ្ធា-
 យស្មា នន្នោតិ ឥទ្ធាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ
 បិយវេនំ ។ នន្នោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ
 ។ មេ ។ អភិលានោតិ ឥទ្ធាយស្មា នន្នោ ។

(៣០៣) ទិដ្ឋសុតេនាបិ វទន្តំ សុទ្ធិន្តំ ទិដ្ឋនបិ
 សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មតី វិមតី បរិមតី វទន្តំ កកេន្តំ
 កណាទ្តំ ទីបយន្តំ វេហារន្តំ សុតេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ
 បរិសុទ្ធិំ មតី វិមតី បរិមតី វទន្តំ កកេន្តំ កណាទ្តំ ទី-
 បយន្តំ វេហារន្តំ ទិដ្ឋសុតេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ
 មតី វិមតី បរិមតី វទន្តំ កកេន្តំ កណាទ្តំ ទីបយន្តំ
 វេហារន្តំ ទិដ្ឋសុតេនាបិ វទន្តំ សុទ្ធិំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

[៣០២] ពាក្យថា ណាមួយ របស់បទថា សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងឡាយ ណាមួយនេះ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់
 ឥតសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា
 សមណៈ គឺបុគ្គលណាមួយ ចូលកាន់ផ្លូវខាងក្រៅ អំពីសាសនា
 នេះ ឬសជាបរិព្វាជក ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលណាមួយ
 ជាភោជី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ
 ណាមួយនេះ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា នន្ទៈមានអាយុពោល
 ដូច្នេះ គឺជាតំណបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។
 ពាក្យថា នន្ទៈ ជាឈ្មោះនៃព្រាហ្មណ៍នោះ ។ បេវ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍
 នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) នន្ទៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

[៣០៣] ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាស់
 ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ
 ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួច
 ស្រឡះ ព្រោះការម្នាស់ដែលឃើញក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ
 ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួច
 ស្រឡះ ព្រោះការម្នាស់ដែលឃើញឬឮក្តី ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាស់ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ។

ឧត្តមាណវកប្បញ្ញាណទេសោ

(៣០៤) សីលព្វតេជានិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ សីលេនបិ
 សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វទន្តិ
 កក្កេន្តិ កណ្តន្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ វត្តេនបិ សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វទន្តិ កក្កេន្តិ
 កណ្តន្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ សីលព្វតេជានិ សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វទន្តិ កក្កេន្តិ
 កណ្តន្តិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ សីលព្វតេជានិ វទន្តិ
 សុទ្ធិ ។

(៣០៥) អនេក្សបេន វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ អនេកវិជ-
 វត្តកុត្តហលមន្តលេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ
 វិមត្តិ បរិមត្តិ វទន្តិ កក្កេន្តិ កណ្តន្តិ ធិបយន្តិ
 វេហារន្តិ អនេក្សបេន វទន្តិ សុទ្ធិ ។

(៣០៦) តេ ចេ មុនំ ព្រាសិ អនោយតិស្ថានិ
 តេ ចេតិ ធិដ្ឋិតតិកេ ។ មុនំតិ មោនំ វុត្តតិ ញាណំ
 ។ បេ ។ សន្តិជាលមតិច្ច សោ មុនំ ។

ឧទ្ទេសនាវិញ្ញាណទេស

(៣០៤) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុ
 ខ្លះ គឺ ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង ឲ្យការស្អាត ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលក្តី ពោល សំដែង
 ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង ឲ្យការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច
 រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្ថុក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង
 ឲ្យការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ
 ព្រោះសីលនឹងវត្ថុក្តី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលថាសេចក្តី
 បរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុខ្លះ ។

(៣០៥) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ
 គឺ ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង ឲ្យការស្អាត ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្ថុនឹងមង្គលភាគក្តី
 មានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលថា
 សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ ។

(៣០៦) ពាក្យថា បដិគ្រោះមុន បើព្រះអង្គត្រាស់ថាសមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ ឆ្លងឧយៈមិនបានទេ ត្រង់ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ
 គឺពួកបុគ្គលអ្នកលះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា មុន សេចក្តីថា ញាណ លោក
 ហៅថា ខោនៈ ។ ហេៗ មុននោះ បានកន្លងឲ្យបណ្តាញគឺការជាប់ចំពាក់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណទេសោ

ព្រះសិ អនោយតិណ្ណាតិ កាមោយំ ករោយំ ទិដ្ឋោយំ
 អវិជ្ជោយំ អតិណ្ណោ អនុតិណ្ណោ អនិតិណ្ណោ អនតិកក្កន្ត
 អសមតិកក្កន្ត អវិវត្តតេ អន្តោជាតិជរាមរណោ បរិវត្តន្ត
 អន្តោសំសារបថេ បរិវត្តន្ត ជាតិយា អនុគតេ ជរា-
 យ អនុសដេ ព្យាធិនា អភិក្ខតេ មរណោន អញ្ញា-
 ហតេ អតានោ អលេណោ អសរណោ អសរណ៍-
 ក្ខតេ ។ ព្រះសីតិ ព្រះសិ អាចិត្តសិ ទេសេសិ បញ្ញា-
 បេសិ បដ្ឋបេសិ វិវេសិ វិភជសិ ឧត្តាធិករេសិ បកា-
 សេសីតិ តេ ចេ មុនី ព្រះសិ អនោយតិណ្ណោ ។

(៣០៧) អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ
 អតារិ ជាតិត្វា ជរិត្វា មារិសាតិ អថ កោ ឯសោ
 សទេវតេ លោកេ សមារកេ សព្វេហ្មកេ សស្ស-
 មណាព្រាហ្មណីយា បដាយ សទេវមនុស្សាយ ជាតិ-
 ជរាមរណំ អតារិ ឧត្តារិ បតរិ សមតក្កមិ វិវត្តន្តយិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា បើព្រះអង្គត្រាស់ថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងឧបទ្វីបៈ
 មិនបានទេ គឺឆ្លងមិនបាន ឆ្លងឡើងមិនបាន ឆ្លងចេញមិនបាន ឆ្លង
 រំលងមិនបាន កន្លងមិនបាន ប្រព្រឹត្តកន្លងមិនបាន ឡើយ គឺកាម
 ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប ឧបទ្វីប
 ជាតិដកនឹងមរណៈ រំលងនៅ ក្នុងខាងក្នុងក្នុងសង្ខារ ត្រូវជាតិជាប់
 តាមហើយ ត្រូវដកវិញហើយ ត្រូវព្យាបាលសង្ខារសង្ខារហើយ ត្រូវមរណៈ
 កំបាំងហើយ ជាអ្នកឥតមានទីជ្រក ឥតមានទីពឹង ឥតមានទីពឹង ឥតមាន
 បុគ្គលជាទីពឹង ។ ពាក្យថា ត្រាស់ គឺ ពោល ប្រាប់ សំដែង
 បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមុនី បើព្រះអង្គត្រាស់ថា សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ ឆ្លងឧបទ្វីបៈមិនបានទេ ។

(៣០៧) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទ្ទេស កាលបើដូច្នេះ តើ
 នរណាក្នុងទេវលោកនឹងមនុស្សលោក ទើបឆ្លងជាតិនឹងដកបាន គឺកាល
 បើដូច្នេះ តើនរណា ក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក
 ព្រហ្មលោក ក្នុងពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍ ក្នុងពួក
 មនុស្ស ជាសម្មតិទេព នឹងមនុស្សសាមញ្ញ ឆ្លង ឆ្លងឡើង
 ឆ្លងកាត់ កន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ឡើយ គឺដកនឹងមរណៈបាន ។

ឧទ្ទិសដល់ក្រុមប្រឹក្សាភិបាល

មាតិកា ប្រយោជន៍ ក្រុមប្រឹក្សា ឧទ្ទិសដល់ ក្រុមប្រឹក្សា

ប្រយោជន៍ មាតិកា អង្គ គោល ចរាចរ ទៅមុខស្រុក

លោក អគ្គ ជាតិក្រុង ជន្ម មាតិកា ។

(៣០៨) ប្រាមី តំ កក ព្រហ្ម មេ តំ

ប្រាមី តំ ប្រាមី តំ យាចាមី តំ អង្គសាមី

តំ បសាទមី តំ កថយស្ស មេតិ ប្រាមី តំ ។

កកតិ ការងារប្រយោជន៍ ។ មេ ។ សង្គតា បញ្ចតិ

យទិដ្ឋិ កកតិ ។ ព្រហ្ម មេ តំ ព្រហ្ម អាចិត្តា

ហិ ទេសេហិ បញ្ចមេហិ បដ្ឋមេហិ វិវាហិ វិគដា

ហិ ឧត្តាដិករេហិ បកាសេហិតិ ប្រាមី តំ កក

ព្រហ្ម មេ តំ ។ គោតហិ សោ ព្រាហ្មណ

ឥន្ទមាលាវិក្សញ្ញានិទ្ទេស

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទុក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ពាក្យវាទី
 គោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទុក្ខ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព
 កោតខ្លាច ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទុក្ខ កាលបើ
 ដូច្នេះ តើនរណា ក្នុងទេវលោកនឹងមនុស្សលោក ធ្វើជាតិទាំងដកបាទ ។

(៣០៨) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ
 សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គ
 សូមទូលសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ សូម
 អាធនាព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុ
 នោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រ
 ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បើ ការបញ្ញត្តិថា
 ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សូមប្រាប់
 សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមទ្រង់ប្រាប់ បង្ហាញ សំដែង បញ្ញត្ត
 តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់
 ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្ភឡនិទ្ទេសោ

យេកេចិមេ សមណាព្រាហ្មណសេ

(ឥច្ឆាយស្មា នន្ទោ)

ទិដ្ឋសុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធំ

សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធំ ។

អនេកាប្បេន វទន្តិ សុទ្ធំ

តេ ចេ មុនី ព្រូសិ អនោយតិល្លោ

អថ កោ ចាហិ នេវមនុស្សលោកេ

អតាវ ជាតិត្ថា ជវត្ថា មាវស

បុច្ឆាបិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ ។

(៣០៧) នាហិ សព្វេ សមណាព្រាហ្មណសេ

(នន្ទានិ ភគវា)

ជាតិជរាយ និវុតានិ ព្រូមិ

យេសីធ ទិដ្ឋិវ សុតំ មុតំ វ

សីលព្វតំ វបិ បហាយ សត្វំ

អនេកាប្បម្យំ បហាយ សត្វំ

តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ

តេ វេ នវា ឱយតិល្លានិ ព្រូមិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ កុទ្ទិន្ទ្រស

(ទន្ទៈមានកាយ ពោលដូច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 ឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាក់
 ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ព្រោះសីលនឹងវត្តខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធី
 ច្រើនយ៉ាងខ្លះ បពិត្រព្រះមុនី បើព្រះអង្គត្រាស់ថាសមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ធ្វើធុរៈមិនបានទេ បពិត្រព្រះអង្គ
 ទ្រង់និរទក្ខ កាលបើដូច្នេះ តើនរណា ក្នុងទេវលោកនឹង
 មនុស្សលោក ទើបធ្វើជាតិនឹងជកបាន បពិត្រព្រះមានព្រះ
 ភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់
 សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣០៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទន្ទៈ) តថាគតមិនបាន
 ពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិនឹងជក
 បីទប៉ុន្មានទេ តថាគតពោលថា ជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោក
 នេះ លះបង់នូវការម្នាក់ទាំងអស់ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី
 ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនឹងវត្តក្តី លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការ
 ទាំងអស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ជំងឺនូវតណ្ហា ជាអ្នក
 មិនមានកាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាធ្វើផុតធុរៈបាន។

នុបាណវកប្បញ្ញាតិទេសោ

[៣១០] ឆាហំ សព្វេ សមណព្រាហ្មណសេ
 (ធន្ទាតិ កគវ) ជាតិជរាយ ធូត្ថាតិ ព្រមិ ឆាហំ
 ធន្ទ សព្វេ សមណព្រាហ្មណ ជាតិជរាយ អារុតា
 ធូត្ថា ឱដុជា បិហិតា បដិច្ចដ្ឋា បកុដ្ឋិតាតិ វនាមិ
 អត្ថំ តេ សមណព្រាហ្មណ យេសំ ជាតិ ច ជរាមរ-
 ណាញ បហំនា ឧត្តន្ទម្ភលា តាលាវត្ថុកតា អនកាវុត្ត-
 តា អាយតីអនុប្បនធម្មាតិ ព្រមិ អាចិត្តាមិ នេសេមិ
 បញ្ញាមេមិ បដ្ឋមេមិ វិវាមិ វិកជាមិ ឧត្តាជិតករេមិតិ
 ឆាហំ សព្វេ សមណព្រាហ្មណសេ (ធន្ទាតិ កគវ)
 ជាតិជរាយ ធូត្ថាតិ ព្រមិ ។

[៣១១] យេសំធន ធិដ្ឋិវ សុតំ មុតំ វា សី-
 លព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វន្តិ យេ សព្វា ធិដ្ឋ-
 សុត្តិយោ បហាយ បដហិតា វិនោទេត្វា ព្យន្តិក-
 វិត្វា អនកាវុត្តមេត្វា យេ សព្វា សុតសុត្តិយោ

ឧទ្ទេសនាវិបក្សញ្ញាតិក្កោល

[៣១០] ពាក្យថា (ព្រះមានព្រះភាគ ពោលថា ម្ចាស់ទទួលៈ)
 គឺថាគតមិនបានពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិទីនឹង
 ជរាបិទបាំងទេ សេចក្តីថា ម្ចាស់ទទួលៈ គឺថាគតមិនបានពោលថា សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិជរា ខ្ពស់ ពុំដឹង ហ៊ុមភ័ក្ត្រ បិទ បង្រួម ផ្តាច់
 ហើយ គឺថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក
 ចែក ធ្វើឲ្យរកថា ជាតិក្តី ជរាទីនឹងមរណៈក្តី ដែលសមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងឡាយណា លះបង់ហើយ ផ្តាច់បូសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទី
 កើតដូចជាទីកើតនៃដើមឆ្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែង
 កើតតទៅទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះគង់មាន ហេតុនោះ (មាន
 ពាក្យថា) (ព្រះមានព្រះភាគពោលថា ម្ចាស់ទទួលៈ) គឺថាគតមិនបាន
 ពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិទីនឹងជរាបិទបាំងទេ។

[៣១១] ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណាខ្ពង់ខ្ពស់នេះ លះបង់ខ្សែការម្នាស់
 ទាំងអស់ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី ខ្សែសីលទីនឹងវត្តក្តី សេច-
 ក្តីថា ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាសដល់ខ្សែ
 ការមិនកើតមាន ខ្សែសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាស់ដែលឃើញទាំងអស់
 ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិន
 ឲ្យកើតមានបែបភាព ខ្សែសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាស់ដែលឮទាំងអស់

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធកោល

យេ សព្វា និដ្ឋសុតសុទ្ធិយោ យេ សព្វា មុតសុទ្ធិយោ
 យេ សព្វា សីលសុទ្ធិយោ យេ សព្វា វត្ថុសុទ្ធិយោ
 យេ សព្វា សីលព្វតសុទ្ធិយោ បហាយ បដហិត្វា វិនោ.
 នេត្វា ព្យឺន្តិកវិត្វា អនការដ្ឋមេត្វាតិ យេសីធ និដ្ឋវ
 សុតំ មុតំ វា សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ ។

(៣១២) អនេករូបម្បី បហាយ សព្វន្តិ អនេក-
 វិជវត្ថុកុត្តហាលមដ្ឋលេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្ត
 វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បហាយ បដហិត្វា វិនោនេត្វា ព្យ-
 ឡិកវិត្វា អនការដ្ឋមេត្វាតិ អនេករូបម្បី បហាយ
 សព្វំ ។

(៣១៣) តណ្ហី បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ តេ
 វេ នវា ឡិយតណ្ហាតិ ព្រមីតិ តណ្ហានិ រូបតណ្ហា
 សទ្ធិតណ្ហា កទ្ធិតណ្ហា វសតណ្ហា ដោជ្ជតណ្ហា
 ធម្មតណ្ហា ។ បរិញ្ញាយាតិ តណ្ហំ តីហិ បរិញ្ញាហិ
 បរិដានិត្វា ញាតបរិញ្ញាយ តិរណាបរិញ្ញាយ បហាន.
 បរិញ្ញាយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នា ដែលឃើញដែលឮទាំងអស់ នូវ
 សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាដែលប៉ះពាល់ទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ព្រោះសីលទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវត្ថុទាំងអស់ នូវសេចក្តី
 បរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជន
 ទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវការម្នាទាំងអស់ ដែល
 ឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនឹងវត្ថុក្តី ។

(៣១២) ពាក្យថា លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី គឺលះបង់
 ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឱ្យវិនាស ធ្វើមិនឱ្យកើតមានបែបភាពនូវការស្អាត
 ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះដោយវត្ថុនឹងមន្តល
 ភ្នាក់ផ្អើលមានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)លះបង់
 នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ។

(៣១៣) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា . . . បូជនទាំង
 ឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង
 ឈ្មោះថាឆ្លងផុតធម៌បាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បាទដល់ រូបតណ្ហា
 សទ្ធកណ្ហា គន្ធកណ្ហា រសតណ្ហា ដោង្គតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។
 ពាក្យថា កំណត់ដឹង គឺកំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ដោយបរិញ្ញា ៣ គឺ
 ញាតបរិញ្ញា ១ តិរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។

ឥន្ទ្រមាលាវកប្បញ្ញាឱទ្ធិសោ

កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ តណ្ហំ បដាបាតិ អយំ
 រូបតណ្ហា អយំ សន្នតណ្ហា អយំ កន្ធិតណ្ហា អយំ
 រសតណ្ហា អយំ ដោដ្ឋតណ្ហា អយំ ធម្មតណ្ហា តិ
 បដាបាតិ បស្សតិ អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា តិរលាបរិញ្ញា ។ ឯវំ ញាតំ កត្វា
 តណ្ហំ តិរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ តណ្ហតោ
 ។ បេ ។ អនិស្សរណតោ តិរេតិ អយំ តិរលាបរិញ្ញា ។

កតមា បហាធម្មរិញ្ញា ។ ឯវំ តិរេត្វា តណ្ហំ
 បដហតិ វិនោទេតិ ព្យុទ្ធិករេតិ អនការ្យ្តមេតិ ។
 វុតំ ហេតំ ភគវតា យោ ភិក្ខុវេ តណ្ហាយ ធម្ម-
 រតោ តំ បដហថ ឯវំ សា តណ្ហា បហីនា
 ភវិស្សតិ ឧច្ឆិទ្ធម្មលា តាលាវុត្តកតា អនការ្យ្តតា
 អាយតីអនុប្បទធម្មាតិ អយំ បហាធម្មរិញ្ញា ។ តណ្ហំ
 ឥមាហិ តិហិ បរិញ្ញាហិ បរិជាធិត្វាតិ តណ្ហំ
 បរិញ្ញាយ ។

និទានបិណ្ឌបិណ្ឌនិទាន

ញាតបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលដ៏ធំច្បាស់នូវតណ្ហា គឺដឹង
ច្បាស់ ឃើញច្បាស់ថា នេះរូបតណ្ហា នេះសទ្ធិតណ្ហា នេះគន្ធិតណ្ហា
នេះរសតណ្ហា នេះផោដ្ឋតណ្ហា នេះធម្មតណ្ហាដូច្នេះ នេះញាតបរិញ្ញា ។
តិរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើការដឹងយ៉ាងនេះហើយ ត្រិះ
រិះនូវតណ្ហា ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ ជាពេក ជាឫស ។ បេ ។ ត្រិះរិះ
នូវតណ្ហាថា មិនមែនជាគ្រឿងរលាស់ចេញដូច្នេះ នេះតិរណបរិញ្ញា ។
បហានបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្រិះរិះយ៉ាងនេះហើយ លះ
ចង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវតណ្ហា ។
សមដូចព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង
ឡាយ ឆន្ទុកគៈក្នុងតណ្ហាណា អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់ឆន្ទុកគៈនោះចេញ
កាលបើធ្វើបានយ៉ាងនេះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតិដែលអ្នក
លះបង់ហើយ ផ្តាច់ឫសពោលហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើតដូចជាទីកើត
នៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត
ដូច្នេះ នេះបហានបរិញ្ញា ។ បុគ្គលកំណត់ដឹងតណ្ហា ដោយបរិញ្ញា
វិនិច្ឆ័យ នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធភិទេសោ

អនាសវនំ ចត្តារោ អាសវំ កាមាសវំ ភវ-
 សវំ ទិដ្ឋាសវំ អវិជ្ជាសវំ យេសំ ឥមេ អា-
 សវំ បហំនា ឧច្ឆន្ទមូលា តាលាវត្ថុកតា អនកា-
 វត្ថុតា អាយតីអនុប្បនដម្នា តេ វុច្ឆន្តិ អនាសវំ ។
 យេតិ អរហនោ វិណាសវំ ។

តណ្ហំ បរិញាយ អនាសវំ យេ តេ វេ នវា
 ឱយតិណ្ហាតិ ព្រម័តិ យេ តណ្ហំ បរិញាយ អនា-
 សវំ តេ កាមោយំ តិណ្ហា ភវោយំ តិណ្ហា ទិដ្ឋោយំ
 តិណ្ហា អវិជ្ជោយំ តិណ្ហា សត្វំ សំសារបបំ តិណ្ហា
 ឧតិណ្ហា ទិតិណ្ហា អតិកក្កនា សមតិកក្កនា វីតិវត្ថាតិ
 ព្រម័ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ចបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ
 វិភជាមិ ឧត្តាជីកកោមិ បកាសេមិ តណ្ហំ បរិញាយ
 អនាសវំ យេ តេ វេ នវា ឱយតិណ្ហាតិ ព្រម័ ។
 តេនាហា ភកវំ

កុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូឡនិទ្ទេស

ពាក្យថា មិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ ៤ គឺ កាមាសវៈ ភព៌សវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ អាសវៈទាំងនេះ បុគ្គលទាំងឡាយណា បានលះបង់ ផ្តាច់ឫសចោល ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើម ភ្លោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត បុគ្គល ទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានអាសវៈ ។ ពាក្យថា បុគ្គលទាំង ឡាយណា គឺ ព្រះអរហន្តវិណាស្រព ។

ពាក្យថា តថាគតពោលថា . . . បូជនទាំងឡាយណា កំណត់ ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងឡាយនោះឯង ឈ្មោះថា ឆ្លងផុតធុរៈបាន បានន័យថា តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា ជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះ ឆ្លងធុរៈគឺកាម ឆ្លងធុរៈគឺភព ឆ្លងធុរៈគឺទិដ្ឋិ ឆ្លងធុរៈគឺអវិជ្ជា ឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លង ចេញ កន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវកន្លងសង្សារទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា . . . បូជនទាំងឡាយ ណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតធុរៈបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

នគរមាណវកញ្ញញ្ញនិទ្ទេសោ

នាហំ សត្វេ សមណាត្រាហ្មណសេ

(នដ្ឋានិ កគវ)

នាតិជរាយ និរុត្តានិ ព្រម

យេសីធ ធិដ្ឋិ សុតំ មុតំ វ

សីលព្វតំ វាចិ បហាយ សត្វំ

អនេករូបម្បំ បហាយ សត្វំ

តណ្ហំ បរិពាយ អនាសវា យេ

តេ វេ នវា ឱយតិណ្ហានិ ព្រមីតិ ។

[៣១៤] ឯតាភិនដ្ឋានិ វេនោ បហោសិនោ

សុតិក្ខិតំ តោតម ធូបដីតំ

យេសីធ ធិដ្ឋិ សុតំ មុតំ វ

សីលព្វតំ វាចិ បហាយ សត្វំ

អនេករូបម្បំ បហាយ សត្វំ

តណ្ហំ បរិពាយ អនាសវា យេ

អហម្បតេ ឱយតិណ្ហានិ ព្រមីតិ ។

ឧទ្ទេសនាវិញ្ញាណក្ខណៈ

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ទទ្ទៈ) តថាគតមិនបាន
 ពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតំនឹងជរាបិទ
 ទាំងខេ តថាគតពោលថាជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ
 លះបង់នូវការម្មណ៍ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែល
 ប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនឹងវត្ថុក្តី លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំង
 អស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិន
 មានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតធុរៈបាន ។

(៣១២) ខ្ញុំព្រះអង្គ រីករាយចំពោះពាក្យនេះ របស់ព្រះអង្គ
 ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ បពិត្រព្រះគោតម ព្រះមិច្ឆានមិន
 មានទុបដិ ព្រះអង្គត្រាស់ទុកល្អហើយថា តថាគតពោលថា
 ជនទាំងឡាយណាក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវការម្មណ៍ទាំង
 អស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនឹង
 វត្ថុក្តី លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយ
 ណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំង
 នោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតធុរៈបាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពូឡិនទ្វេសោ

(៣១៥) ឯតាភិទន្ធាមិ វចោ មហោសិទោតិ ឯគន្ធិ
តុយ្ហំ វចនំ ក្យបថំ ទេសនំ អនុសន្នំ ទន្ធាមិ អ-
ភិទន្ធាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ វត្ថាមិ សាទិយាមិ
បត្តយាមិ ចំហយាមិ អភិជប្បាមិ ។ មហោសិទោតិ
មហោសី ភគវា ។ មហន្តំ សីលក្ខន្ធិ ឯសិ គវេសិ
បរិយេសីតិ មហោសី ។ បេ។ កហំ ទេវទេវេ ក-
ហំ ធរាសកោតិ មហោសីតិ ឯតាភិទន្ធាមិ វចោ
មហោសិទោ ។

(៣១៦) សុត្តិត្តំ តោតម ទ្ធិបដិកន្ធិ សុត្តិត្ត-
តន្តំ សុត្តិត្តំ តោតម ទ្ធិបដិកន្ធិ សុត្តិត្ត-
តន្តំ សុត្តិត្តំ តោតម ទ្ធិបដិកន្ធិ សុត្តិត្ត-
តន្តំ សុត្តិត្តំ តោតម ទ្ធិបដិកន្ធិ សុត្តិត្ត-
តន្តំ ។ តោតម ទ្ធិបដិកន្ធិ ឧបដិ វត្ថន្តំ តិលេសា
ច ខុទ្ទ ច អភិសង្ការ ច ។ ឧបដិបហានំ ឧ-
បដិវត្ថបសមោ ឧបដិបដិវត្ថបស្មុតោ ឧបដិបដិវត្ថបស្មុត្ថំ^(១)
អមតំ ធិញ្ញានន្តំ សុត្តិត្តំ តោតម ទ្ធិបដិកំ ។

១ ម. ឧបដិវត្ថបសមំ ឧបដិបដិវត្ថបស្មុត្ថំ ឧបដិបដិវត្ថបស្មុត្ថំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៣១៥) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គ រីករាយ ចំពោះពាក្យនេះ របស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ត្រង់ពាក្យថា នេះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ចង់បាន ជ្រះថ្លា ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្តចំពោះពាក្យ ចំពោះកិរិយាពោល ចំពោះទេសនា ចំពោះអនុស្សន្ទ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង ទូរស័ក្ខន្ធដ៏ធំ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះត្រូវគេ ស្វែងរកថា ។ បេ ។ ព្រះពុទ្ធជាទេវតា ធំជាងទេវតា (គង់) ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជានរះដ៏អង្គអាច (គង់) ក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គរីករាយចំពោះពាក្យនេះ របស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ។

(៣១៦) អធិប្បាយថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានទុបធំ ព្រះអង្គត្រាស់ទុកល្អហើយ ត្រង់ពាក្យថា ត្រាស់ល្អហើយ គឺព្រះ អង្គ ប្រាប់ល្អ សំដែងល្អ បញ្ញត្តល្អ តាំងទុកល្អ បើកល្អ ចែកល្អ ធ្វើឲ្យរកល្អ ប្រកាសល្អហើយ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វាន មិនមានទុបធំ សេចក្តីថា កិលេសផង ខន្ធផង អភិសង្ខារផង លោក ហៅថា ទុបធំ ។ គឺការលះបង់ទុបធំ ការម្លាប់ទុបធំ ការរលាស់ចោល ទុបធំ ការស្ងប់ទុបធំ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រ ព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានទុបធំ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ល្អហើយ ។

និទាននិកាយញាតិទេស

(៣១៧) យេសីធន ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វ សីលព្វតំ
 វបិ បហាយ សព្វន្តំ យេ សព្វា ទិដ្ឋសុត្តិយោ
 បហាយ បដហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យង្គិករិត្វា អនកា-
 វង្គមេត្វា យេ សព្វា សុតសុត្តិយោ យេ សព្វា
 ទិដ្ឋសុតសុត្តិយោ យេ សព្វា មុតសុត្តិយោ យេ
 សព្វា សីលសុត្តិយោ យេ សព្វា វត្ថុសុត្តិយោ យេ
 សព្វា សីលព្វតសុត្តិយោ បហាយ បដហិត្វា វិនោ-
 ទេត្វា ព្យង្គិករិត្វា អនកាវង្គមេត្វាតិ យេសីធន ទិដ្ឋវ
 សុតំ មុតំ វ សីលព្វតំ វបិ បហាយ សព្វំ ។

(៣១៨) អនេក្កបម្បំ បហាយ សព្វន្តំ អនេកវិធី-
 វត្ថុកុត្តហលមង្គលេន សុត្តិំ វិសុត្តិំ បរិសុត្តិំ មុត្តិំ បរិ-
 មុត្តិំ បហាយ បដហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យង្គិករិត្វា អន-
 កាវង្គមេត្វាតិ អនេក្កបម្បំ បហាយ សព្វំ ។

ឧទ្ធមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធគោល

(៣១៧) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវ
 ការម្នាក់ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីល
 ទីងវត្តក្តី សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់
 ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះ
 ការម្នាក់ដែលឃើញទាំងអស់ ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់
 បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ព្រោះការម្នាក់ដែលឃើញ ឬឮទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះ
 ការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលទាំងអស់
 នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវត្ថុទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីល
 ទីងវត្ថុទាំងអស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយណា
 ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវការម្នាក់ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី
 ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលទីងវត្តក្តី ។

(៣១៨) ពាក្យថា លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី គឺលះបង់
 ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវការ
 ស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ
 ព្រោះវត្ថុទីងមន្ទិលភ្នាក់ផ្អើលមានប្រការផ្សេង ។ ជាអនេក ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធភោ

[៣១៩] ភណ្ឌំ បរិញ្ញាយ អនាសវំ យេ អនាម្បិ តេ
 ឌីយេនិណ្ឌាតិ ព្រម័តិ ភណ្ឌំ រូបភណ្ឌា សទ្ធិភណ្ឌា
 កន្ធិភណ្ឌា រសភណ្ឌា ដោដ្ឋភណ្ឌា ធម្មភណ្ឌា ។ ភណ្ឌំ
 បរិញ្ញាយាតិ ភណ្ឌំ ភីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជាតិតា^(១)
 ញាតបរិញ្ញាយ ភិរណាបរិញ្ញាយ បរាធិបរិញ្ញាយ ។

កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ ភណ្ឌំ បជាតាតិ អយំ
 រូបភណ្ឌា អយំ សទ្ធិភណ្ឌា អយំ កន្ធិភណ្ឌា អយំ
 រសភណ្ឌា អយំ ដោដ្ឋភណ្ឌា អយំ ធម្មភណ្ឌាតិ
 បជាតាតិ បស្សតិ អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា ភិរណាបរិញ្ញា ។ ឯវំ ញាតំ កត្វា
 ភណ្ឌំ ភិរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ ភណ្ឌាតោ
 សល្លតោ អយតោ អាពាធតោ បរតោ បលោក-
 តោ ភ្លឺតតោ ឧបទ្ទវតោ ភយតោ ឧបសគ្គតោ
 ចលតោ បកដ្ឋតោ អន្តវតោ អតាណតោ អលេ-
 ធនតោ អសារណតោ អសារណីក្ខតតោ វិគ្គតោ តុច្ឆតោ
 សុញ្ញតោ អនតតោ អាជីនវតោ វិបរិណាមធម្មតោ
 អសារកតតោ អយម្បលកតោ វជកតោ សាសវតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ព្វឡនិទ្ទេស

(៣១៩) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា . . . បូជន
 ទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំង
 ឡាយនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងធុតធិយៈបាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បាន
 ដល់រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា គន្ធិតណ្ហា វសតណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា ។
 ពាក្យថា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា គឺកំណត់ដឹងនូវតណ្ហាដោយបរិញ្ញា ៣
 គឺញាតបរិញ្ញា ១ តិរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។

ញាតបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលដឹងច្បាស់នូវតណ្ហា គឺដឹងច្បាស់
 ឃើញច្បាស់ថា នេះរូបតណ្ហា នេះសទ្ធិតណ្ហា នេះគន្ធិតណ្ហា នេះវស-
 តណ្ហា នេះដោដ្ឋតណ្ហា នេះធម្មតណ្ហា ដូច្នេះ នេះញាតបរិញ្ញា ។

តិរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើ នូវការដឹង យ៉ាង
 នេះ ហើយត្រង់នេះ នូវតណ្ហា គឺត្រង់នេះថា មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាពេក
 ជាឫស ជាសរ ជាសេចក្តីតានតឹង ជាអាពាធ ជារបស់បុគ្គល
 ដទៃ ជារបស់សាបសូន្យ ជាចង្រៃ ជាទប់ទ្រព ជាក័យ ជាទប់-
 សគ្គ ជារបស់ប្រែប្រួល ជារបស់ពុករលួយ ជារបស់មិនបីតថេរ
 ឥតទីពឹង ឥតទីជ្រក ឥតទីពូក ឥតបុគ្គលជាទីពូក គ្មាន ទេ
 សោះសូន្យ មិនមែនខ្លួន ជាពោស ជារបស់ប្រែប្រួលជាធម្មតា ឥតខ្ចីម
 ជាទីតាំង នៃសេចក្តីតានតឹង ជាអ្នកសម្លាប់ ប្រកបដោយអាសវៈ

និទាននិកាយ្យក្នុងខ្មែរ

សង្ឃតតោ ពាករិសតោ ជានិធម្មតោ ជនធម្មតោ
 ព្យាធម្មតោ មរណធម្មតោ សោតបរិនេយ្យកុនោ
 មនស្សកាយាសធម្មតោ^(១) សមុទយតោ អន្តរ្តមតោ
 អនស្សនតោ អាទីនេតោ អនិស្សរណតោ តិរេតិ
 អយំ តិរណបរិញ្ញា ។

កតមា បហានបរិញ្ញា ។ ឯវំ តិរេត្វា តណ្ហំ
 បជហិតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកហិតិ អនុការ្យង្គមេតិ
 អយំ បហានបរិញ្ញា ។ តំ តណ្ហំ ឥមាហិ តិហិ
 បរិញ្ញាហិ បរិជាធិត្វាតិ តណ្ហំ បរិញ្ញាយ ។

អនាសវតិ ចត្តារោ អាសវតិ កាមាសវតិ ភវ-
 សវតិ ទិដ្ឋាសវតិ អវិជ្ជាសវតិ ។ យេសំ ឥមេ អា-
 សវតិ បហំនា ឱច្ឆន្ទមូលា តាណាវត្ថុកតា អនុកា-
 រ្យង្គតា អាយតីអនុប្បាទធម្មា តេ វុច្ឆន្តិ អនាសវតិ ។
 យេតិ អរហន្តោ វិណាសវតិ ។

តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវតិ យេ អហម្មំ តេ
 ឱយតិណ្ហាតិ ព្រមីតិ យេ តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវតិ

១ ម. ធម្មនុវេ លក្ខិលេសធម្មពោតិ ទិស្សតិ ។

ឧទ្ទិសដល់ការប្រកាស

ជាបេសកកម្មបច្ចេកទេស ជាអាមេសនៃមា មានជាតិជាធម្មតា មាន
 ជកជាធម្មតា មានព្យាបាលជាធម្មតា មានសេចក្តីស្ងប់ជាធម្មតា មាន
 ការសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ខោមនស្ស ចង្អៀតចង្អៀលជាធម្មតា ជា
 ហេតុឲ្យកើត ជាបេសកកម្មវិទ្យាសាស្ត្រ ជាបេសកកម្មសង្គម ជាខោស មិន
 ជាទីរលាស់ចេញ នេះ គឺរលាបវិញ ។

បេសកកម្ម តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្រិះយ៉ាងនេះហើយ លះ
 បង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិទ្យាសាស្ត្រ ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ខ្វះតណ្ហា
 នេះបេសកកម្ម ។ បុគ្គលកំណត់ជំងឺ ខ្វះតណ្ហា ដោយបេសកកម្ម ព្យាបាល នេះ
 ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កំណត់ជំងឺខ្វះតណ្ហា ។

ពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ ៤ គឺ កាមា-
 សវៈ ភវាសវៈ ទិវាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។ អាសវៈទាំងនេះ បុគ្គល
 ទាំងឡាយណា បានលះបង់ ផ្តាច់ឫសចោល ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជា
 ទីនៅនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែងកើត
 តទៅទៀត ជនទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានអាសវៈ ។

ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា បានដល់ ពួកព្រះអរហន្តវិញ្ញាណស្រព ។

ពាក្យថា តថាគតពោលថា... ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ជំងឺខ្វះ
 តណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតធុរៈ
 បានសេចក្តីថា ជនទាំងឡាយណា កំណត់ជំងឺតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុឡង្គិទ្ទេសោ

អហម្មំ តេ កាហោយំ តិណ្ណា ភោយំ តិណ្ណា
 ធិដ្ឋោយំ តិណ្ណា អវិដ្ឋោយំ តិណ្ណា សត្វំ សំសារមន្តិ
 តិណ្ណា ឧតិណ្ណា ធិតិណ្ណា អតិក្កន្ធា សមតិក្កន្ធា
 វតីវត្ថាតិ ព្រម វេទមីតិ តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា
 យេ អហម្មំ តេ ឌីយតិណ្ណាតិ ព្រម ។ តេនាហ សោ
 ព្រាហ្មណោ

ឯតានិទន្ទាមំ វេទោ មហេសិនោ

សុក្កត្តំ តោតម ទ្ធរជ្ជកំ

យេសីធ ធិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា

សីលព្វតំ វាមិ បហាយ សត្វំ

អនេករូបម្មំ បហាយ សត្វំ

តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ

អហម្មំ តេ ឌីយតិណ្ណាតិ ព្រមីតិ ។

សហ តាថាបរិយោសាដា ។ បេ ។ សត្វា មេ កន្លៃ

ភគវា សាវគ្គោហមស្មីតិ ។

នុទ្ទមាណវកប្បញ្ញាធិទ្ទេសោ សត្តមោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិទ្ទេស

តថាគតពោល និយាយថា ជនទាំងនោះ បានឆ្លងធុរៈ គឺកាម
 ឆ្លងធុរៈគឺភព ឆ្លងធុរៈគឺទិដ្ឋ ឆ្លងធុរៈគឺអវិជ្ជា ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ
 កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវគន្លងនៃសង្សារទាំងអស់ ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) តថាគតពោលថា . . . ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់
 ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លង
 ផុតធុរៈបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គរីករាយចំពោះពាក្យនេះ របស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ស្វែង
 រកគុណដ៏ធំ បត់ត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានទប់ធំ
 ព្រះអង្គត្រាស់ទុកល្អហើយថា តថាគតពោលថា ជនទាំង
 ឡាយណាក៏លោកនេះ លះបង់នូវការម្នាក់ទាំងអស់ ដែល
 ឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនឹងវត្ថុក្តី លះបង់
 នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់
 ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះ
 ថា ឆ្លងផុតធុរៈបាន ។

លុះចប់ភាសាហើយ ។ បេ ។ ខន្ទៈពោលថា បត់ត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះ
 មានព្រះភាគ ជាសាស្ត្ររបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ហេមកមាលវិក័យប្បញ្ញាសិទ្ធីសោ

[៣២០] យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ

(ឥទ្ធាយស្មា ហេមកោ)

ហុំ តោតមសាសនា

ឥទ្ធាសិ ឥតិ កវិស្សតិ

សព្វន្តំ ឥតិហិតិហំ

សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនំ

នាហំ តត្ថ អភិវមី ។

[៣២១] យេមេ បុព្វេ វិយាកំស្វតិ យេតិ យោ ធន

ពារី ព្រាហ្មណោ យេ ចញ្ចេ តស្ស អាចរិយា តេ

សកំ ធិដ្ឋំ សកំ ឧដ្ឋំ សកំ រុច្ចំ សកំ លុទ្ធិំ សកំ

អន្លាសយំ សកំ អធិព្យាយំ ព្យាគវីសុ អាធិក្ខីសុ

ទេសយីសុ បញ្ញបីសុ បដ្ឋបីសុ វិវីសុ វិភជីសុ ឧត្តា-

និមកំសុ បកាសេសុន្តំ យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ ។

ឥទ្ធាយស្មា ហេមកោតិ ឥទ្ធាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។

បនាទុប្បត្តកមេតំ ឥទ្ធាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ

កុវចនំ សកាវសប្បតិស្សាជិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។

ហេមកមាណវិក្យញ្ញានិទ្ទេស

(៣២០) (ហេមកៈមានអាយុទួលស្គរដូច្នេះថា) ក្នុងកាលមុន

អំពីសាសនាព្រះគោតម ជនទាំងឡាយណា ព្យាករ

ថា ហេតុផ្ដាច់មានហើយដូច្នេះ នឹងមានដូច្នេះ ពាក្យ

ទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្ដាប់ចុះគួរដទៃ ពាក្យ

ទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្ដីគ្រិនរិះឲ្យចំរើន ខ្ញុំ

ព្រះអង្គមិនត្រេកអរ ក្នុងពាក្យនោះឡើយ ។

(៣២១) អធិប្បាយពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា ព្យាករ ត្រង់ពាក្យ
ថា ជនទាំងឡាយណា គឺការព្រាហ្មណ៍ណាផង ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ
ដទៃណា ជាអាចារ្យរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះផង ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ
ព្យាករ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក ប្រ-
កាសហើយ នូវទិដ្ឋភាពរបស់ខ្លួន សេចក្ដីគួររបស់ខ្លួន សេចក្ដីតាមចិត្តរបស់
ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន អធិប្បាយរបស់ខ្លួន សេចក្ដីប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួន
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយណា ព្យាករ ។ ពាក្យ
ថា ដូច្នេះ របស់បទថា ហេមកៈមានអាយុទួលស្គរដូច្នេះ ជាពាក្យ
តំណាង ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់លំដោយ
នៃបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព
ពាក្យថា មានអាយុ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតខ្លាច ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណទេសោ

ហេមគោតិ នាមំ ។ បេ ។ អភិណាគោតិ ឥច្ឆាយស្មា
ហេមគោ ។

(៣២២) ហុំ តោតមសាសនាតិ ហុំ តោតមសា-
សនា បំ តោតមសាសនា បុរេ តោតមសាសនា
បឋមតំ តោតមសាសនា តុទ្ធសាសនា ជិនសាសនា
តថាគតសាសនា^(១) អរហន្តសាសនាតិ ហុំ តោតម-
សាសនា ។

(៣២៣) ឥច្ឆាសិ ឥតិ ករិស្សតិ ឯវំ កិរ អសិ
ឯវំ កិរ ករិស្សតិ ឥច្ឆាសិ ឥតិ ករិស្សតិ ។

(៣២៤) សព្វន្តំ ឥតិហិតិហន្តិ សព្វន្តំ ឥតិហិតិហំ
ឥតិកិរាយ បរម្បរាយ បិដកសម្មបាយ តក្កហេតុ
ឧយហេតុ អាការបរិវតក្កេន ទិដ្ឋិទិដ្ឋានក្ខន្ធិយា ន
សាមំ សយមភិញ្ញាតំ ន អត្ថបច្ចក្ខំ ធម្មំ កថយីស្សតិ
សព្វន្តំ ឥតិហិតិហំ ។

១ ម. ឯពុទ្ធករ ទេវសាសនាតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុរាណិកស្ថ

ពាក្យថា ហេតុនេះ គឺជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ ហេតុនោះ
(មានពាក្យថា) ហេតុនេះមានអាយុទួលស្នូលដូច្នេះ ។

(៣២២) ពាក្យថា ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនាព្រះគោតម គឺមុន
អំពីសាសនាព្រះគោតម ខាងនាយអំពីសាសនារបស់ព្រះគោតម ខាង
ដើមអំពីសាសនារបស់ព្រះគោតម ដំបូងបង្អស់អំពីសាសនារបស់ព្រះគោតម
អំពីសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធ អំពីសាសនារបស់ព្រះជិនស្រី អំពី
សាសនារបស់ព្រះគម្ពីរគត អំពីសាសនារបស់ព្រះអរហន្ត ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនាព្រះគោតម ។

(៣២៣) ពាក្យថា ហេតុធ្លាប់មានហើយដូច្នេះ នឹងមានដូច្នេះ
គឺ ពួកថា ហេតុយ៉ាងនេះមានមកហើយ ពួកថា ហេតុយ៉ាងនេះនឹងមាន
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុធ្លាប់មានហើយដូច្នេះ នឹងមានដូច្នេះ ។

(៣២៤) ពាក្យថា ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ
គឺពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ សេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍
ទាំងឡាយសំដែងធម៌ ដោយពួកដូច្នេះ ។ ដោយពួក ។ គ្នា ដោយការផ្សព្វ
ផ្សំនឹងក្បួន ដោយហេតុនៃការគ្រងរិះ ដោយហេតុនៃការគ្រោតគ្នា ដោយ
ការជឿនិក្ខណៈ ដោយហេតុដែលខ្លួនយល់ ខ្លួនពិនិត្យ ខ្លួនចូលចិត្ត
មិនមែនត្រាស់ដឹងចំពោះខ្លួនឯង មិនមែនជាកំច្បាស់ចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ។

ហេមរាណវរកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

(៣២៥) សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនន្តំ សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍន្តំ
 វិតក្កវឌ្ឍន្តំ សង្កប្បវឌ្ឍន្តំ កាមវិតក្កវឌ្ឍន្តំ ព្យាបាទ-
 វិតក្កវឌ្ឍន្តំ វិហាសាវិតក្កវឌ្ឍន្តំ ញាតិវិតក្កវឌ្ឍន្តំ ជនប-
 ទវិតក្កវឌ្ឍន្តំ អមរវិតក្កវឌ្ឍន្តំ បរាទុទ្ទយតាបដិសំ-
 យុត្តវិតក្កវឌ្ឍន្តំ លាភសក្ការសិលោកប្បដិសំយុត្តវិ-
 តក្កវឌ្ឍន្តំ អនន្តរាតិប្បដិសំយុត្តវិតក្កវឌ្ឍន្តំ សព្វន្តំ
 តក្កវឌ្ឍន្តំ ។

(៣២៦) ជាហំ តត្ថ អភិវម៌្មន្តំ ន វិជ្ជំ ជាតិកត្តំ ន
 បដិលក្ខន្តំ ជាហំ តត្ថ អភិវម៌ ។ តេជាហ សោ
 ព្រាហ្មណោ

យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ

(ឥច្ឆាយស្មា ហេមកោ)

ហុរំ តោតមសាសនា

ឥច្ឆាសិ ឥតិ កវិស្សតិ

សព្វន្តំ ឥតិហិតិហំ

សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍន្តំ

ជាហំ តត្ថ អភិវម៌្មន្តំ ។

ហេមពមណវកថាបិដក

(៣២៥) ពាក្យថា ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ
 ឲ្យចំរើន គឺ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យចំរើន ធ្វើ
 សេចក្តីត្រិះរិះផ្សេងៗ ឲ្យចំរើន ធ្វើតម្រិះឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងកាម
 ឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងព្យាបាទឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការ
 បៀតបៀនឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះញាតិឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះជន-
 បទឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះការមិនស្លាប់ឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះដែល
 ប្រកបដោយសេចក្តីអាណិត ចំពោះបុគ្គលដទៃឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះ
 ដែលប្រកបដោយលាភៈ សក្ការៈ ទ័ន្ធសេចក្តីសរសើរឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្តី
 ត្រិះរិះ ដែលប្រកបដោយសេចក្តីមិនមើលងាយឲ្យចំរើន ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យចំរើន ។

(៣២៦) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គមិនត្រេកអរក្នុងពាក្យនោះឡើយ គឺ ខ្ញុំព្រះ
 អង្គ មិនបាន មិនលុះ មិនបានចំពោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះ
 អង្គមិនត្រេកអរក្នុងពាក្យនោះឡើយ ។ ហេតុនោះព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(ហេមកៈមានអាយុ ទួលស្គរដូច្នេះថា) ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនា
 ព្រះគោតម ជនទាំងឡាយណា ព្យាករថា ហេតុធ្លាប់មាន
 ហើយដូច្នេះ ទ័ន្ធមានដូច្នេះ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿ
 ស្តាប់បុគ្គលដទៃ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តី
 ត្រិះរិះឲ្យចំរើន ខ្ញុំព្រះអង្គមិនត្រេកអរ ក្នុងពាក្យនោះឡើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរុសទ្កេលោ

(៣២៧) ភូត្វ មេ ធម្មមក្ខាហិ តណ្ហានិក្សាតនំ មុនិ

យំ វិនិក្ខា សតោ ចរំ តវេ លោកេវិសត្តិកំ ។

(៣២៨) ភូត្វ មេ ធម្មមក្ខាហិតំ ភូត្តំ ភក្កវត្តំ ក-
ណាតិ ។ ធម្មមក្ខាហិតំ ធម្មត្ថំ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេ-
កល្យាណំ បរិយោសាទកល្យាណំ សាត្តំ សព្វញ្ញនំ
កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធិំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិប្ប-
ដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិទានេ
បញ្ច្រៃយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈន្តេ អរិយំ
អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្វានញ្ច និព្វានតាមិនិញ្ច បដិបទិ
អក្ខាហិ អាទិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ចបេហិ បដ្ឋបេ-
ហិ វិវាហិ វិភជាហិ ឧត្តានិករោហិ បកាសេហិតិ
ភូត្វ មេ ធម្មមក្ខាហិ ។

(៣២៩) តណ្ហានិក្សាតនំ មុនិ តណ្ហាតិ រូបត-
ណ្ហា សធុតណ្ហា កន្ធុតណ្ហា រសតណ្ហា ដោជ្ជតុត-
ណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហានិក្សាតនន្តំ តណ្ហានិក្សា-
តនំ តណ្ហាបហានំ តណ្ហាវ្យាសមំ តណ្ហាបដិ-
និស្សកំ តណ្ហាបដិប្បស្សន្តិ អមតំ និព្វានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធស

(៣២៧) បពិត្រព្រះមុនី សូមព្រះអង្គ សំដែងធម៌ សម្រាប់ដក
 ចេញនូវតណ្ហា ជាធម៌ដែលនាំឲ្យចុក្កលជីវិតច្បាស់ មានសតិ
 ប្រព្រឹត្តធួននូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣២៨) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គ សំដែងធម៌ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់
 ពាក្យថា ព្រះអង្គ គឺ ព្រាហ្មណ៍ពោល ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។
 ពាក្យថា ធម៌ របស់បទថា សូមសំដែងធម៌ គឺ សូមព្រះអង្គ ពោល
 ប្រាប់សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស
 នូវធម៌ មានពីរោះបទខាងដើម មានពីរោះបទកណ្តាល មានពីរោះបទ
 ខាងចុង នូវព្រហ្មចរិយៈ ព្រមទាំងអត្ត ព្រមទាំងព្យញ្ជនៈ ដំបូរសុទ្ធ
 បរិច្ចណិ សព្វគ្រប់ នូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បដ្ឋាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤
 ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គៈ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ
 ព្រះនិព្វាន នឹងបដិបទជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (លោក
 ពោលថា) សូមព្រះអង្គ សំដែងធម៌ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣២៩) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមុនី...សម្រាប់ដកចេញនូវតណ្ហា ត្រង់
 ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ធកណ្ហា គន្ធកណ្ហា រសតណ្ហា
 ផោជ្ជតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា សម្រាប់ដកចេញនូវតណ្ហា គឺជា
 គ្រឿងធ្វើតណ្ហាឲ្យវិនាស ជាគ្រឿងលះបង់តណ្ហា ជាគ្រឿងរម្ងាប់តណ្ហា
 ជាគ្រឿងរលាស់ចោលតណ្ហា ជាគ្រឿងស្ងប់រម្ងាប់តណ្ហា អមតនិព្វាន ។

ហេមរមណវិញ្ញាណខ្មែរសោ

មុជិតំ មោធំ វុច្ចតំ ញាណំ ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច
សោ មុជិតំ តណ្ហានិក្ខាតនំ មុជិ ។

(៣៣០) យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តំ យំ វិទិតំ
កត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា
សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា
តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា
ធុត្តាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យជ្ជិត្វា ស-
មុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធម្មន្តំ វិទិតំ កត្វា តុល-
យិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សតោតិ
ចត្វហការេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនា-
សតិប្បដ្ឋានំ ការេន្តោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតំ ស-
តោ ។ ចរន្តំ ចរន្តោ វិចរន្តោ វិវេយន្តោ វិត្តន្តោ ចា-
លេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

(៣៣១) តេវ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកាវុច្ចតំ តណ្ហា-
យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុ-
សលម្បលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេននេន្តេន វិសត្តិកា ។ បេ ។

ហេមកេណ៍វិក័យញ្ញាធិដ្ឋេស

ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញ្ញាណ លោកហៅថា មោទៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ
បានកន្លងនូវបណ្តាញ គឺការជាប់ចំពាក់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
បពិត្រព្រះមុនិ . . . សម្រាប់ដកចេញនូវតណ្ហា ។

(៣៣០) ពាក្យថា ដែលនាំឲ្យបុគ្គលដឹងច្បាស់ មានសតិ ប្រព្រឹត្ត
គឺធ្វើឲ្យដឹង ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវធម៌ណា
គឺធ្វើឲ្យដឹង ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង
មិនទៀងថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។ បេ ។
ធ្វើឲ្យដឹង ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា របស់ណា
មួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់
ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺ មានសតិ ដោយអាការ ៤ គឺ
បុគ្គលកំពុងចំរើនកាយេកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា អ្នកមាន
សតិ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ ហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត
គឺប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តផ្សេងៗ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្បែរ យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុ
នោះ (លោកពោលថា) ដែលនាំឲ្យបុគ្គលដឹងច្បាស់ មានសតិ ប្រព្រឹត្ត ។

(៣៣១) ពាក្យថា ឆ្លងវិបត្តិកាតណ្ហាក្នុងលោក សេចក្តីថា
តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង តម្រេក តម្រេកដ៏
មានកម្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់
ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះវិសត្តិកា ដោយអត្ថប្បមោច ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយ្យសោ

វិសេដា វិគ្គតាតិ វិសត្តិកា ។ លោកេតិ អនាយលោ.

កេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ មនុស្សលោកេ ជាតុ.

លោកេ អាយតនលោកេ ។ តេ លោកេ វិសត្តិ.

កន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ

វិសត្តិកំ សតោ តេយ្យ ឧត្តេយ្យ មតេយ្យ សម-

តិក្កមេយ្យ វិគ្គតេយ្យតិ តេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

តេធាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ត្វញ្ច មេ ធម្មមក្ខាហិ តណ្ហានិឡាតនំ មុនិ

យំ វិនិច្ឆ័យ សតោ ចរំ តេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

(៣៣២) ឥធិ ទិដ្ឋសុតមុតំ (វិញ្ញាតេស្ស) បិយ្យបេស្ស

ហេមកេ ធម្មកតវិនោទនំ ទិញ្ញាធម្មមក្ខតំ ។

(៣៣៣) ឥធិ ទិដ្ឋសុតមុតំ វិញ្ញាតេស្សតិ ទិដ្ឋនិ

ចក្កោ ទិដ្ឋិ ។ សុតន្តិ សោតេន សុតំ ។ មុតនិ មុតំ

យានេន យាយិតំ ជីវាយ សាយិតំ កាយេន ដុដ្ឋំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះហេតុជាធម្មជាតិលាត ផ្សាយទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុង
 លោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ទន្ធលោក ធាតុ-
 លោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាគណ្ណា ក្នុងលោក
 បានសេចក្តីថា គណ្ណាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា ក្នុងលោក បុគ្គលមានសតិ
 គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ កន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ទ្វារធម្មជាតិឈ្មោះ
 វិសត្តិកា ក្នុងលោក ហេតុនោះ (លោកពាលថា) ឆ្លងទ្វារវិសត្តិកា-
 គណ្ណា ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពាលថា

ចតិគ្រព្រះមុនិ សូមព្រះអង្គសំដែងធម៌ សម្រាប់ដកចេញ
 ទ្វារគណ្ណា ជាធម៌ដែលនាំឲ្យបុគ្គលដឹងច្បាស់ មានសតិ
 ប្រព្រឹត្តឆ្លងទ្វារវិសត្តិកាគណ្ណា ក្នុងលោក ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣៣២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្ចាស់ហេមកៈ និព្វានបទ
 ជាធម្មជាតិមិនឃ្លៀងឃ្លាត ជាគ្រឿងបន្ទោបង់ធន្ទពត ក្នុង
 ការម្មណ៍ទាំងឡាយ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ដែល
 ឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ (ឬដឹងច្បាស់) ក្នុងលោកនេះ ។

(៣៣៣) ពាក្យថា ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ឬដឹងច្បាស់ ក្នុង
 លោកនេះ ត្រង់ពាក្យថា ដែលឃើញ គឺដែលឃើញដោយភ្នែក ។
 ពាក្យថា ឮ គឺឮដោយត្រចៀក ។ ពាក្យថា ប៉ះពាល់ គឺ ប៉ះពាល់
 គឺ ជុំគ្នានិយាយប្រមុះ លឺទូក្សដោយអណ្តាត ប៉ះពាល់ដោយកាយ ។

ហេមរមណវិក្កញ្ញៈនិទ្ទេសោ

វិញ្ញាណនិ មនសា ញាណនិ ឥធ ទិដ្ឋសុតមុតំ វិញ្ញា-
នេសុ ។

(៣៣៤) បិយ្យបេសុ ហេមកាតិ កិត្យ លោកេ
បិយ្យបំ សាត្យបំ ។ ចក្កំ លោកេ បិយ្យបំ សា-
ត្យបំ សោតំ យាធំ ជីវ្ហំ កាយោ មនោ លោ-
កេ បិយ្យបំ សាត្យបំ រូបំ លោកេ បិយ្យបំ សា-
ត្យបំ សុទ្ធា គុទ្ធា រសា ដោជ្ជញ្ញ ធម្មា លោកេ
បិយ្យបំ សាត្យបំ ចក្កវិញ្ញាណំ លោកេ បិយ្យបំ
សាត្យបំ សោតវិញ្ញាណំ យាធិវិញ្ញាណំ ជីវ្ហវិញ្ញាណំ
កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ លោកេ បិយ្យ-
រូបំ សាត្យបំ ចក្កសម្មស្សោ លោកេ បិយ្យបំ
សាត្យបំ សោតសម្មស្សោ យាធិសម្មស្សោ ជីវ្ហសម្ម-
ស្សោ កាយសម្មស្សោ មនោសម្មស្សោ លោកេ
បិយ្យបំ សាត្យបំ ចក្កសម្មស្សុជា វេទនា លោកេ

ហេតុមហាវិញ្ញាណទិស

ពាក្យថា ដឹងច្បាស់ គឺដឹងដោយចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹងច្បាស់ ក្នុងលោកនេះ ។

(៣៣៤) អធិប្បាយពាក្យថា ម្ចាស់ហេតុៈ . . . ក្នុងការម្ចាស់
តាំងឡាយ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ សំនួរថា ការម្ចាស់ដូចម្តេច
មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ។
ចក្ខុ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក
សោតៈ ឃានៈ ជីវ្ហា កាយ ចិត្ត មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មាន
សភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក រួច មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មាន
សភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សទ្ទៈ គន្លះ រសៈ ផោដ្ឋព្វៈ ធម្មា-
រម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក
ចក្ខុវិញ្ញាណ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុង
លោក សោតវិញ្ញាណ ឃានវិញ្ញាណ ជីវ្ហាវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ
មនោវិញ្ញាណ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ
ក្នុងលោក ចក្ខុសម្ផស្ស មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាព
ជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សោតសម្ផស្ស ឃានសម្ផស្ស ជីវ្ហា-
សម្ផស្ស កាយសម្ផស្ស មនោសម្ផស្ស មានសភាពជាទីស្រឡាញ់
មានសភាព ជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក វេទនាកើត អំពីចក្ខុសម្ផស្ស

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្ភឡនិទ្ទេសោ

បិយ្យបំ សាត្យបំ សោតសម្មស្សជា វេទនា យាទ.
 សម្មស្សជា វេទនា ជីវ្ហសម្មស្សជា វេទនា កាយ-
 សម្មស្សជា វេទនា មនោសម្មស្សជា វេទនា
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ សទ្ធសញ្ញា កន្ធសញ្ញា
 រសសញ្ញា ដោជ្ជត្ថសញ្ញា ធម្មសញ្ញា លោកេ
 បិយ្យបំ សាត្យបំ រូបសញ្ញោតនា លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្យបំ សទ្ធសញ្ញោតនា កន្ធសញ្ញោតនា រសស-
 ញ្ញោតនា ដោជ្ជត្ថសញ្ញោតនា ធម្មសញ្ញោតនា លោកេ
 បិយ្យបំ សាត្យបំ រូបតណ្ហា លោកេ បិយ្យបំ សា-
 ត្យបំ សទ្ធតណ្ហា កន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ដោជ្ជត្ថ-
 តណ្ហា ធម្មតណ្ហា លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ រូប-
 វិគតោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ សទ្ធវិគតោ
 កន្ធវិគតោ រសវិគតោ ដោជ្ជត្ថវិគតោ ធម្មវិគតោ
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ រូបវិនាសោ លោកេ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក វេទនា
 កើតអំពីសោតសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីឃានសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពី
 ជីវាសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីមនោសម្ផស្ស
 មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តី
 សំគាល់ក្នុងរូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ
 ក្នុងលោក សេចក្តីសំគាល់ក្នុងសំឡេង សេចក្តីសំគាល់ក្នុងក្លិន សេចក្តី
 សំគាល់ក្នុងរស សេចក្តីសំគាល់ក្នុងផ្សព្វ សេចក្តីសំគាល់ក្នុងធម្មារម្មណ៍
 មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ការ
 គិតរូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក
 ការគិតសំឡេង ការគិតក្លិន ការគិតរស ការគិតផ្សព្វ ការគិតធម្មារម្មណ៍
 មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តី
 ប្រាថ្នារូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុង
 លោក សេចក្តីប្រាថ្នាសំឡេង សេចក្តីប្រាថ្នាក្លិន សេចក្តីប្រាថ្នារស សេច
 ក្តីប្រាថ្នាផ្សព្វ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់
 មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីត្រិះរិះរូប មានសភាពជាទី
 ស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីត្រិះរិះសំឡេង
 សេចក្តីត្រិះរិះក្លិន សេចក្តីត្រិះរិះរស សេចក្តីត្រិះរិះផ្សព្វ សេចក្តីត្រិះរិះធម្មា-
 រម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក

ហេមរាសន៍កប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ

បិយ្យបំ សាត្រុបំ សន្តវិចារោ គន្ធវិចារោ រសវិចារោ
 ដោជ្ជត្វិចារោ ធម្មវិចារោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុ-
 បន្តិ បិយ្យបេសុ ។ ហេមកាតិ ភគវា តំ
 ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

[៣៣៥] ធន្តរាគវិនោទនន្តិ ធន្តរាតោតិ យោ
 កាមេសុ កាមច្ឆត្តោ កាមរាតោ កាមនន្តិ កា-
 មតណ្ហា កាមសង្ឃនេហោ កាមបវន្ត្យហោ កាម-
 មុត្តា កាមជ្ឈោសានំ កាមោយោ កាមយោតោ
 កាមុតានានំ កាមច្ឆន្ទវិវរណំ ។ ធន្តរាគវិនោទនន្តិ
 ធន្តរាគប្បហានំ ធន្តរាគប្បសមំ ធន្តរាគប្បដិជិស្សន្តិ
 ធន្តរាគប្បដិប្បស្សន្តិ អមតំ ជិត្វានន្តិ ធន្តរាគ-
 វិនោទនំ ។

[៣៣៦] ជិត្វានបទមច្ឆតន្តិ ជិត្វានបទំ តាណា-
 បទំ លេណបទំ បរាយនបទំ^(១) អភយបទំ ។

១ ម. សរណបទំ ។

ហេមតមាណវកប្បញ្ញាណខ្មែរ

ការពិចារណារូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេក
 អរ ក្នុងលោក ការពិចារណាសំឡេង ការពិចារណាក្លិន ការពិចារ-
 ណារស ការពិចារណាផ្សព្វ ការពិចារណាធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទី
 ស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ក្នុងការម្ស្នាក់ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ម្ស្នាក់
 ហេមកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។

(៣៣៥) ពាក្យថា ជាគ្រឿងបន្លាបង់ឆន្ទរាគ គ្រង់ពាក្យថា ឆន្ទ-
 រាគ មានខាងកាមច្ចន្ទៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយ តម្រេកក្នុងកាម សេចក្តីរីក
 រាយក្នុងកាម សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម សេចក្តីស្នេហាក្នុងកាម សេចក្តី
 ក្តៅក្រហាយក្នុងកាម ការជ្របជ្រះក្នុងកាម ការរំលងបំភ្លឺក្នុងកាម អន្ទង់គឺកាម
 ធម៌ជាគ្រឿងប្រកបគឺកាម សេចក្តីប្រកាន់គឺកាម និវរណៈគឺកាមច្ចន្ទ ។
 ពាក្យថា ជាគ្រឿងបន្លាបង់ឆន្ទរាគ មានន័យថា គ្រឿងលះបង់ឆន្ទរាគ
 រម្ងាប់ឆន្ទរាគ រលាស់ចោលឆន្ទរាគ គ្របសង្កត់ឆន្ទរាគ អមតនិព្វាន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាគ្រឿងបន្លាបង់ឆន្ទរាគ ។

(៣៣៦) ពាក្យថា និព្វានបទ ជាធម្មជាតិ មិនឃ្លៀង
 ឃ្លាត សេចក្តីថា បទ គឺ និព្វាន បទ គឺ ទីពឹង បទ គឺ ទីជ្រក
 បទ គឺ ធម៌ជាគ្រឿងប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ បទ គឺ ទីមិនមានភ័យ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្ភធម្មនិទ្ទេសោ

អច្ច្ឆតន្តិ និច្ចំ ធារំ សស្សនំ អវិបវណាមធម្មន្តិ និព្វា-
នបទមច្ច្ឆតំ ។ តេនាហា ភក្កវា

ឥធនំ ទិដ្ឋសុតមុតំ (វិញ្ញាតេសុ) បិយ្យបេសុ ហេមតក
ធន្តរាភវនោទនំ និព្វានបទមច្ច្ឆតន្តិ ។

(៣៣៧) ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ទិដ្ឋធម្មាភិទិត្តតា
ឧបសម្ពា ច តេ សនា ភិណ្ណា លោកេវិសត្តិកំ ។

(៣៣៨) ឯតទញ្ញាយ យេ សតាភិ ឯតន្តិ អមតំ
និព្វានំ យោ សោ សព្វសម្មាសមេវោ សព្វបដិច្ចដិ-
និស្សតោ តណ្ហាត្តយោ វិរាតោ និរោជោ និព្វានំ ។
អញ្ញាយាតិ អញ្ញាយ ជានិព្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការ-
យិត្វា វិភ្លតំ កត្វា សព្វេ សម្មាសមេវោ អនិព្វាតិ អញ្ញាយ
ជានិព្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភ្លតំ កត្វា
សព្វេ សម្មាសមេវោ ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធសូត

ពាក្យថា មិនឃ្លៀងឃ្លាត គឺទៀងទាត់ បិតថេរ ខ្ជាប់ខ្ជួន មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) និព្វានបទ ជាធម្មជាតិ មិនឃ្លៀងឃ្លាត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្ចាស់ហេមកៈ និព្វានបទ ជាធម្មជាតិ មិនឃ្លៀងឃ្លាត ជាគ្រឿងបន្លាបង្ខំឆន្ទៈកក ក្នុងការម្នាក់ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ (ឬដឹងច្បាស់) ក្នុងលោកនេះ ។ (៣៣៧) ជនទាំងឡាយ ណា ដឹងនិព្វាននុ៎ះ ជាអ្នកមានសតិ មានធម៌ឃើញហើយ រលត់កិលេសហើយ ជនទាំងនោះ ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល ឈ្មោះថាឆ្លង នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាទ ។

(៣៣៨) អធិប្បាយពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា ដឹងនិព្វាននុ៎ះ ជាអ្នកមានសតិ ត្រង់ពាក្យថា និព្វាននុ៎ះ គឺអមតនិព្វាន បានខាងការរម្ងាប់សង្ខារ ទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិ ទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរំលត់ទុក្ខ និព្វាន ។ ពាក្យថា ដឹង គឺ ដឹង យល់ ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ គឺ ដឹង យល់ ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង ដឹង យល់ ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ ថាធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា បេ ។

ហេមរាសនៈកញ្ញាមន្ត្រី

យដ្ឋិត្តិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធម្មន្តំ អញ្ញាយ
 ជាតិត្តា តុលយិត្តា តិរយិត្តា វិភាវយិត្តា វិក្ខតំ
 កត្តា ។ យេតិ អរហន្តោ ទីណាសវា ។
 សតាតិ ចត្វាហិ ការណេហិ សតា កាយេ កា-
 យាធម្មស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ កាវេន្តោ សតា ។ បេ ។
 តេ វុច្ឆន្តិ សតាតិ ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ។

(៣៣៩) ទិដ្ឋធម្មាភិក្ខុតាតិ ទិដ្ឋធម្មា ញាតធម្មា
 តុលិតធម្មា តិរិតធម្មា វិភាវិតធម្មា វិក្ខតធម្មា សព្វេ
 សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យដ្ឋិត្តិ សមុទយធម្មំ
 សព្វន្តំ និរោធម្មន្តំ ទិដ្ឋធម្មា ញាតធម្មា តុលិតធម្មា
 តិរិតធម្មា វិភាវិតធម្មា វិក្ខតធម្មា ។ អភិក្ខុតាតិ វា-
 តស្ស និព្វាបិតត្តា អភិក្ខុតា នោសស្ស និព្វាបិតត្តា
 អភិក្ខុតា មោហស្ស និព្វាបិតត្តា អភិក្ខុតា កោ-
 ធស្ស ឧបទាហស្ស ។ បេ ។ សញ្ញកុសលាភិ-
 សង្ខារានំ និព្វាបិតត្តា អភិក្ខុតាតិ ទិដ្ឋធម្មាភិ-
 ក្ខុតា ។

ហេមកម្ពុជាកិច្ចព្រមព្រៀង

ថា របស់ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ
 មានការរលត់ទៅជាធម្មតា ។ ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា បានដល់
 ពួកព្រះអរហន្តខ្លីណាស្រេច ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានសតិ គឺមាន
 សតិ ដោយហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលកំពុងចំរើនកាយកាយរុបស្សនាសតិប្ប
 ដ្ឋាន ឈ្មោះថា អ្នកមានសតិ ។ បេ ។ បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា
 អ្នកមានសតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយណា ដឹងនិព្វាន
 +
 នេះ ជាអ្នកមានសតិ ។

(៣៣៩) ពាក្យថា មានធម៌ឃើញហើយ រំលត់កិលេសហើយ
 គឺមានធម៌ឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មាន
 ធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ដាក់ច្បាស់ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ ថា
 សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ មានធម៌ឃើញហើយ មានធម៌ដឹង
 ហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ដាក់ច្បាស់
 ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយថា របស់ណាមួយ មានការកើតឡើង
 ជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅជាធម្មតា ។ ពាក្យថា
 រលត់ហើយ គឺឈ្មោះថារលត់ហើយ ព្រោះរំលត់រតៈ រលត់ហើយ
 ព្រោះរំលត់ទោសៈ រលត់ហើយ ព្រោះរំលត់មោហៈ កោធនៈ ឧបនាហៈ
 ។ បេ ។ រលត់ហើយ ព្រោះរលត់អកុសលភិក្ខុសង្ខារទាំងអស់ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានធម៌ឃើញហើយ រលត់កិលេសហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បដ្ឋន្តិទ្កេសោ

[៣៤០] ឧបសម្ពា ច តេ សធាតិ ឧបសម្ពាតិ
 ភកស្ស សន្តត្តា^(១) ឧបសម្ពា ទោសស្ស សន្តត្តា
 ឧបសម្ពា មោហស្ស សន្តត្តា ឧបសម្ពា កោដស្ស
 ឧបសម្ពា ។ បេ ។ សព្វកុសលាភិសង្ខារំ
 សន្តត្តា សមិគត្តា វិជ្ជាតត្តា^(២) និព្វតត្តា វិគតត្តា
 បដិប្បស្សន្តត្តា សម្ពា ឧបសម្ពា វ្យាបសម្ពា និព្វតា
 បដិប្បស្សន្តាតិ ឧបសម្ពា ។ តេតិ អរហន្តោ វិ-
 ណាសវា ។ សធាតិ សធា សព្វធា សព្វកាលំ
 និព្វកាលំ ធុរកាលំ សតតំ សមិតំ អញ្ញោកិណ្ឌំ
 ទោខានុទោខំ ឧទកុម្មជិតំ^(៣) អវិច្ចិ សន្តតិ ស-
 ហិតំ ដុសិតំ បុរេកតំ បច្ឆាកតំ បុរិមយាមេ មជ្ឈិ-
 មយាមេ បច្ចិមយាមេ កាធឿ ជុល្លោ វិស្សេ ហេ-
 មន្តេ តិម្ហេ បុរិមេ វិយោខន្តេ មជ្ឈិមេ វិយោខន្តេ
 បច្ចិមេ វិយោខន្តេតិ ឧបសម្ពា ច តេ សធា ។

១ ម. ឧបសមិគត្តា និព្វាបិតត្តា ។ ២ ម. វ្យាបសមិគត្តា និជ្ជាតត្តា ។ ៣ ម. ឧទកុម្មជិតំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធិស

(៣៤០) ពាក្យថា ជនទាំងនោះ ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល
 ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ គឺស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់ពត៌: ស្ងប់រម្ងាប់
 ព្រោះស្ងប់ទោស: ស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់មោហា: កោធនៈ ឧបនាហៈ
 ។ បេ ។ ជាអ្នកស្ងប់ រម្ងាប់ ចូលទៅរម្ងាប់ រលត់ ស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់
 រម្ងាប់ ដុត រលត់ ទៅប្រាស គ្របសង្កត់ ខ្សែអកុសលភិសង្ខារ
 ទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា
 ជនទាំងនោះ បានដល់ពួកព្រះអរហន្តខ្លីណាស្រព ។ ពាក្យថា សព្វ
 កាល គឺសព្វកាល គ្រប់កាល អស់កាលទាំងពួង អស់កាលជានិច្ច
 អស់កាលដ៏ទៀងទាត់ អស់កាលមិនដាច់ អស់កាលរឿយ ។ មិន
 ប្រឡូកប្រឡំ ថែមហើយថែមទៀត ជាប់គ្នា មិនមានចន្លោះដូច
 រលកទឹក បន្តគ្នា ប៉ះពាល់គ្នា អស់បុរេភត្ត បច្ចុប្បន្ន បឋមយាម
 មជ្ឈិមយាម ចច្ចិមយាម កាឡបក្ខ សុក្ខបក្ខ វស្សានដូរ ហេមន្តដូរ
 គិម្ហដូរ ចំណែកបឋមវ័យ ចំណែកមជ្ឈិមវ័យ ចំណែកចច្ចិមវ័យ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយនោះ ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល ។

ហេមរាសនវិក័ត្តប្បញ្ញាបិដក

[៣២១] តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកុដ្ឋំ វិសត្តិកា
 វិច្ឆតិ តិណ្ណា យោ វាតោ សាវាតោ ។ មេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្បលំ ។ វិសត្តិកាតិ
 កេនត្ថេន វិសត្តិកា ។ មេ ។ វិសជា វិច្ឆតាតិ
 វិសត្តិកា ។ លោកេតិ អនាយលោកេ ។ មេ ។
 អាយតនលោកេ ។ តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកុដ្ឋំ
 យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិស-
 ត្តិកំ តិណ្ណា ឧត្តិណ្ណា ធិត្តិណ្ណា អតិក្កា ឥម-
 តិក្កា វិច្ឆតាតិ តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកំ ។ តេនា-
 ហ ភគវ

ឯតទ្ធកាយ យេ សតា ធិដ្ឋធម្មាភិធិពុតា
 ឧបសន្តា ច តេ សជា តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកុដ្ឋំ ។
 សហ តាថាបរិយោសាទា ។ មេ ។ សត្វា មេ កន្លៃ
 ភគវ សាវកោហមស្មិតិ ។

ហេមរាសនវិក័ត្តប្បញ្ញាបិដក អដ្ឋមោ ។

ហេមកមណវិកប្បញ្ញនិទ្ទេស

(៣៤១) ពាក្យថា ឈ្មោះថាឆ្លង ទ្វីវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក
 សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង តម្រេក
 តម្រេកដ៏មានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
 សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះវិសត្តិកា ដោយអត្ថដូចម្តេច ។ បេ ។
 ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះហេតុជាធម្មជាតិលាត ផ្សាយទៅ ។ ពាក្យថាក្នុង
 លោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ តាមធនលោក ។ ពាក្យថា ឈ្មោះ
 ថាឆ្លង ទ្វីវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក គឺតណ្ហាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា
 ក្នុងលោក ជនទាំងឡាយ បានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង រំលង
 ប្រព្រឹត្តកន្លង ទ្វីវតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកានោះ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ឆ្លងទ្វីវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា

ជនទាំងឡាយណា ដឹងនិព្វាននិ្ទ្ទិះ⁺ ជាអ្នកមានសតិ មានធម៌
 ឃើញហើយ រលត់កិលេសហើយ ជនទាំងនោះ ជាអ្នក
 ស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល ឈ្មោះថាឆ្លងទ្វីវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុង
 លោកបាន ។

លុះចប់គាថាហើយ ។ បេ ។ (ហេមកមណវិកប្បកាសខ្លួនថា) បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

តោទេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីសោ

(៣៤២) យស្មី កាមា ន វសន្តិ

(ឥទ្ធាយស្មា តោទេយ្យា)

តណ្ហា យស្មី ន វិជ្ជតិ

កថង្គថា ច យោ តិណ្ហា

វិមោក្ខោ តស្មី តិទិសោ ។

(៣៤៣) យស្មី កាមា ន វសន្តិ យស្មី

កាមា ន វសន្តិ ន សំវសន្តិ ន អាវសន្តិ^(១) ។ ឥទ្ធា-

យស្មា តោទេយ្យាតិ ឥទ្ធាតិ បទសន្តិ ។ បេ ។

បទានុប្បត្តកមេតំ ឥទ្ធាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ

គរុវចនំ សភាវសប្បតិស្សាជិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។

តោទេយ្យាតិ តស្មី ព្រាហ្មណស្មី ធាមំ ។ បេ ។

អភិលាមោតិ ឥទ្ធាយស្មា តោទេយ្យា ។

(៣៤៤) តណ្ហា យស្មី ន វិជ្ជតិ តណ្ហា យស្មី

នតិ^(២) ន សំវិជ្ជតិ ទុបលត្តតិ បហំថា វបសន្តា

បដិប្បស្សន្ទា អភព្វប្បតិកា^(៣) ញាណត្តិថា នឡាតិ

តណ្ហា យស្មី ន វិជ្ជតិ ។

១ ឃ. ឯត្ថន្តរេ ន បរិវេសន្តិ យស្មី កាមា ន វេសន្តិ ទិស្សតិ ។ ២ ឃ. ឯត្ថន្តរេ ន សន្តិ ទិស្សតិ ។ ៣ បហំថា វបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា អភព្វប្បតិកាតិ ន ទិស្សន្តិ ។

តោទេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីស

(៣៤២) (តោទេយ្យ មានអាយុ ទួលស្គរដូច្នេះថា) កាមទាំង

ឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា គណ្ណា របស់បុគ្គលណា

មិនមាន មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យបាន

ហើយ វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេចទៅ ។

(៣៤៣) ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា

គឺកាមទាំងឡាយ មិនមាននៅ មិននៅព្រម មិននៅទូទៅក្នុងបុគ្គល

ណា ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា តោទេយ្យ មានអាយុ ពោល

ដូច្នេះ ជាតំណបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់បទ ។

ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា

មានអាយុ នេះជាពាក្យពោល ដោយសេចក្តីគោរព កោតខ្លាច ។

ពាក្យថា តោទេយ្យ ជាឈ្មោះរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យ

សម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) តោទេយ្យ

មានអាយុ ទួលស្គរដូច្នេះ ។

(៣៤៤) ពាក្យថា គណ្ណា របស់បុគ្គលណា មិនមាន គឺគណ្ណា នៃ

បុគ្គលណា មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គលណា លះបង់

រម្ងាប់ ឲ្យស្លាប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ

ហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គណ្ណា របស់បុគ្គលណា មិនមាន ។

តោទេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីសោ

(៣៤៥) កថង្គជា ច យោ និឈ្លានិ កថង្គជា
ច យោ និឈ្លា ឧនិឈ្លា ធិនិឈ្លា អនិក្កន្តោ ស-
មនិក្កន្តោ វិនិវត្តានិ កថង្គជា ច យោ និឈ្លា ។

(៣៤៦) វិមោក្ខោ តស្ស កំទិសោតិ វិមោក្ខោ
តស្ស កំទិសោ កំសណ្ឌិតោ កំបកាវោ កំបដិកា-
តោ វច្ឆតញ្ចានិ វិមោក្ខំ បុច្ឆន្តិវិ វិមោក្ខោ តស្ស
កំទិសោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

យស្មី កាមា ន វសន្តិ

(វត្ថុយស្មា តោទេយ្យ)

តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជនិ

កថង្គជា ច យោ និឈ្លា

វិមោក្ខោ តស្ស កំទិសោតិ ។

(៣៤៧) យស្មី កាមា ន វសន្តិ

(តោទេយ្យតិ ភគវ)

តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជនិ

កថង្គជា ច យោ និឈ្លា

វិមោក្ខោ តស្ស ធាបវោ ។

គោរពយោបល់អាណាចក្រក្រុងស្រីរាជ

(៣៤៥) ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើសេចក្តីសន្សំយបាន គឺ មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើ ធ្វើឡើង ធ្វើចេញ កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង សេចក្តីសន្សំយបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើសេចក្តីសន្សំយបានហើយ ។

(៣៤៦) ពាក្យថា វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេច គឺ គោរពយោបល់អាណាចក្រក្រុងស្រីរាជវិមោក្ខធម៌ថា វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ ដូចម្តេច ទៅ តាំងនៅដូចម្តេច មានប្រការដូចម្តេច មានចំណែកប្រៀបដូច ម្តេច ដែលបុគ្គលគប្បីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេចទៅ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

(គោរពយោបល់ មានអាយុ ទូលស្រដូច្នេះថា) កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា តណ្ហារបស់បុគ្គលណា មិនមាន មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើសេចក្តីសន្សំយ បានហើយ វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេចទៅ ។

(៣៤៧) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់គោរពយោបល់) កាម ទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា តណ្ហារបស់បុគ្គល ណាមិនមាន មួយទៀត បុគ្គលណាធ្វើសេចក្តីសន្សំយបាន ហើយ វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ មិនមែនទៅជាដទៃទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡទិទ្ទេសោ

(៣២៨) យស្មី កាមា ន វសន្តិតំ យស្មិនំ អ-
 រហន្តេ ទីណាសវេ ។ កាមាតិ ខុទ្ទានតោ ទ្វេ
 កាមា វត្តកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។
 ឥមេ វច្ឆន្តិ វត្តកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វច្ឆន្តិ កិលេ-
 សកាមា ។ ន វសន្តិតំ យស្មី កាមា ន វសន្តិ-
 ន សំវសន្តិ ន អាវសន្តិតំ យស្មី កាមា ន វ-
 សន្តិ ។ តោទេយ្យតិ កកវតិ តោទេយ្យតិ កកវ-
 តិ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលមតិ ។ កកវតិ តា-
 វវតិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ចកា បញ្ញតិ យទិទិ
 កកវតិ តោទេយ្យតិ កកវ ។

(៣២៩) តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ តណ្ហាតិ
 វុបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា ភទ្ធិតណ្ហា វសតណ្ហា ដោ-
 ជ្ជតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សតិ អរហតោ ទី-
 ណាសវស្ស ។ តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ តណ្ហា
 យស្ស នតិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលត្តតិ បហំនា វុប-
 សត្តា បដិប្បស្សន្តា អកត្តប្បតិកា ញាណត្តិនា
 ទទ្យតិ តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធស្មនិទ្ទេស

(៣២៨) ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលណា គឺក្នុងព្រះអរហន្តវិណាស្រព ។ ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ តាមទុក្ខន កាមមាន២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ កិលេសកាម ។ ពាក្យថា មិនមាននៅ គឺកាមទាំងឡាយ មិននៅ មិននៅព្រម មិននៅទួល ក្នុងបុគ្គលណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា ។ ពាក្យថា គោធម្យ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់គោធម្យ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ជឿ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់គោធម្យ ។

(៣២៩) ពាក្យថា តណ្ហា របស់បុគ្គលណា មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា គន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា របស់បុគ្គលណា គឺរបស់ព្រះអរហន្តវិណាស្រព ។ ពាក្យថា តណ្ហា របស់បុគ្គលណាមិនមាន គឺតណ្ហា នៃបុគ្គលណាមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គលណា លះបង់ ម្យ៉ាងឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តណ្ហា របស់បុគ្គលណា មិនមាន ។

តោទេយ្យមាណវកប្បញ្ញាតិទ្កេសោ

[៣៥០] កថង្គជា ច យោ តិណ្ណាតិ កថង្គ-
 ជា វុច្ចតិ វិចិត្តិកា ធុត្ថេ កថា ។ បេ ។ ធម្មតត្ថំ
 ចិត្តស្ស មហេវិលេខោ ។ យោតិ យោ សោ ច័-
 ណាសវេ ។ កថង្គជា ច យោ តិណ្ណាតិ កថង្គជា
 ច យោ តិណ្ណា ឧត្តិណ្ណា ធិត្តិណ្ណា អតិក្កន្តោ ស-
 មតិក្កន្តោ វិតិវត្តាតិ កថង្គជា ច យោ តិណ្ណា ។

[៣៥១] វិមោក្ខោ តស្ស បាបភេតិ ធម្មត តស្ស
 អបរោ វិមោក្ខោ យេន វិមោក្ខេន វិមុច្ចយ្យ^(១) កថំ
 តស្ស វិមោក្ខេន ករណីយន្តំ វិមោក្ខោ តស្ស បា-
 បរោ ។ តេនាហ កកវា

យស្មី កាមា ន វសន្តិ (តោទេយ្យតិ កកវា)

តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ

កថង្គជា ច យោ តិណ្ណា

វិមោក្ខោ តស្ស បាបភេតិ ។

១ ម. ធម្មតត្ថំ វិមុត្តោ សោតិ វិស្សតិ ។

តោធម្មបទដ្ឋកថា

(៣៨០) ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើសេចក្តីសង្ស័យ បាន សេចក្តីថា វិចិត្រ លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ គឺសេចក្តី ឆ្លើងឆ្លល់ ក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ ភាពនៃចិត្តញាប់ញ័រ ការស្វាគម្គមនៃ ចិត្ត ។ ពាក្យថា ណា គឺព្រះវិញ្ញាណស្រពណា ។ ពាក្យថា មួយ ទៀត បុគ្គលណា ធ្វើសេចក្តីសង្ស័យបាន បានន័យថា មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើ ធ្វើឡើង ធ្វើចេញ កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវសេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើសេចក្តីសង្ស័យបាន ។

(៣៨១) ពាក្យថា វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ មិនមែនទៅជា ដទៃទេ គឺវិមោក្ខធម៌ដទៃ របស់បុគ្គលនោះ មិនមាន បុគ្គលគប្បីរួច ដោយវិមោក្ខណា កិច្ចដែលបុគ្គលនោះ គប្បីធ្វើដោយវិមោក្ខនោះ ដូច ម្តេចកើត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ មិន មែនទៅជាដទៃទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់តោធម្ម) កាមទាំង

ឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា តណ្ហា របស់បុគ្គលណា

មិនមាន មួយទៀត បុគ្គលណា ធ្វើសេចក្តីសង្ស័យបាន

វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ មិនមែនទៅជាដទៃទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពូជ្ឈនិទ្ទេសោ

[៣៥២] និរាសសោ សោ ឧទ អាសសាបោ

បញ្ញាណាវា សោ ឧទ បញ្ញកប្ប្នី

មុនី អហំ សត្ត យថា វិជញ្ញ

ភម្មេ វិយាចិត្ត សមន្តចក្ក ។

[៣៥៣] និរាសសោ សោ ឧទ អាសសាបោតិ

និត្តល្ហោ សោ ឧទាហុ សត្តល្ហោ រូបំ អាសីស-

តិ សន្នេ ភន្នេ វសេ ដោជ្ជព្វេ កុលំ ភណំ អា-

វាសំ លាភំ យសំ បសំសំ សុខំ ចីវរវិល្លាបាត-

សេនាសននិលាធប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ការំ កាមធាតុំ

រូបធាតុំ អរូបធាតុំ កាមករំ រូបករំ អរូបករំ ស-

ញាករំ អសញាករំ ទេវសញាបាសញាករំ ឯកភេ-

តារករំ ចតុភេតារករំ ចតុភេតារករំ បញ្ចភេតារ-

ករំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ^(១) ទិដ្ឋសុតមុតិញ្ញាតព្វេ

ធម្មេ អាសីសតិ ឥច្ឆតិ សាទិយតិ បន្តេតិ បិហេតិ

អភិជប្បតីតិ និរាសសោ សោ ឧទ អាសសាបោ ។

១ ម. កុលេ គណេ ។ បេ។ អតីតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

(៣៥២) (គោរម្យព្រាហ្មណ៍ទូលសួរថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិន

មានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ឬនៅមាន សេចក្តីប្រាថ្នា បុគ្គលនោះ

មានបញ្ញា ឬមានការកំណត់ដោយបញ្ញា បតិក្រព្រះសក្កៈ

ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីស្គាល់នូវមុខណា បតិក្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ

សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់មុខនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣៥៣) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ

ឬនៅមានសេចក្តីប្រាថ្នា គឺបុគ្គលនោះ មិនមានគណ្ណាទេ ឬប្រកបដោយ

គណ្ណា គឺបីដងរូប នីកបីដង ចង់បាន គ្រេកអរ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់

ជាប់ចិត្ត នូវសម្លេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ

យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹង

គំលានឫច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព

រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នៅសញ្ញានាសញ្ញាភព

ឯករាជភព ចតុរាជភព បញ្ចរាជភព មត៌ិត អនាគត បច្ចុប្បន្ន

ការម្នាក់ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ(លោកសួរថា)

បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ឬនៅមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

ពោធិយ្យមណវកប្បញ្ញាសិទ្ធេសោ

(៣៥២) បញ្ចាណវ ហ ឧទ បញ្ចកប្ប័ត្ត
 បញ្ចាណវ ហ សោតិ បណ្ឌិតោ បញ្ចវ ពុទ្ធិមា ញ្ញា-
 ណំ វិការី មេធាវី ។ ឧទ បញ្ចកប្ប័ត្ត ឧទាហ
 អដ្ឋសមាបត្តិញ្ញាណោ វ បញ្ចកិញ្ញាញាណោ វ
 មិច្ឆាញាណោ វ តណ្ហាកប្បំ វ ទិដ្ឋកប្បំ វ
 កប្ប័ត្ត ជនេតិ សញ្ញនេតិ និព្វត្តេតិ អភិនិព្វត្តេ-
 តិ បញ្ចាណវ ហ ឧទ បញ្ចកប្ប័ត្ត ។

(៣៥៣) មុនី អហំ សក្ក យថា វិជញ្ជនំ ស-
 ក្កាតិ សក្កោ ។ អថវ សក្កកុលា បព្វជិតោ-
 តិបិ សក្កោ ។ អថវ អន្តោ មហាទូលោ ធន-
 វតិបិ សក្កោ ។ តស្សីមាជំ ធនាជំ សេយ្យ-
 ដំនំ សទ្ធាជំ សីលជំ ហិរិជំ ឱត្តប្បជំ
 សុត្ថជំ ចាគជំ បញ្ញាជំ សតិប្បដ្ឋានជំ
 សម្មប្បធានជំ ឥន្ទ្រិទានជំ ឥន្ទ្រិយជំ ពល-
 ជំ ពោជ្ឈន្តជំ មត្តជំ ផលជំ និព្វានជំ ។

ការទេញអាណាវិកបញ្ញាឆ្នាំទ្វេស

(៣៥២) ពាក្យថា បុគ្គលនោះមានបញ្ញា ឬមានការកំណត់
 ដឹងដោយបញ្ញា ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះមានបញ្ញា គឺបុគ្គលនោះ ជា
 បណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង មានញាណ មាន
 ប្រាជ្ញាភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ។ ពាក្យថា ឬមាន
 ការកំណត់ ដោយបញ្ញា គឺ កំណត់ បង្កើត បង្កើតព្រម បង្កើត
 បង្កើតចំពោះ នូវតណ្ហាកប្បៈ ឬទិដ្ឋកប្បៈ ដោយញាណដែលប្រកប
 ដោយសមាចត្តិ ៨ ក្តី ដោយញាណ ដែលប្រកបដោយអភិញ្ញា ៥ ក្តី
 ដោយមិច្ឆាញាណក្តី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលនោះ មាន
 បញ្ញា ឬមានការកំណត់ដោយបញ្ញា ។

(៣៥៥) ពាក្យថា បពិត្រព្រះសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បស្គាល់នូវមុនី
 ណា ត្រង់ពាក្យថា ព្រះសក្កៈ បានដល់ព្រះមានព្រះភាគជាសក្កៈ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ព្រះនាមថា សក្កៈ ព្រោះហេតុទ្រង់ចេញចាកសាក្យត្រកូល
 មកបួស ក៏បាន ។ ឬថា ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មាន
 ទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យ ក៏បាន ។ ទ្រព្យទាំងនេះ របស់ព្រះមានព្រះ
 ភាគនោះគឺ ទ្រព្យគីស្វា ទ្រព្យគីសីល ទ្រព្យគីហិរិ ទ្រព្យគីឥត្ថប្បៈ
 ទ្រព្យគីសុតៈ ទ្រព្យគីបាឆៈ ទ្រព្យគីបញ្ញា ទ្រព្យគីសតិប្បដ្ឋាន
 ទ្រព្យគីសម្មប្បធាន ទ្រព្យគីឥទ្ធិបាទ ទ្រព្យគីឥន្ទ្រិយ ទ្រព្យគីវាលៈ
 ទ្រព្យគីពោជ្ឈង្គី ទ្រព្យគីមគ្គ ទ្រព្យគីផល ទ្រព្យគីនិព្វាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស កុរុខ្ពិទ្ធសោ

តេហំ អនេកវិទេហំ ធនតនេហំ អន្ទោ មហាទ្វារោ
 ធនតតិច្ឆិ សក្កោ ។ អថា មហា វិសវី អល-
 មត្តោ ស្វរោ វីរោ វិក្កលោ អភិរុ អន្ធមី អនុត្រាសី
 អបលាយី មហំ ឧភយកេរោ វិភត្តលោមហំសោតិច្ឆិ
 សក្កោ ។ មុនី អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញន្តំ យំ
 សក្ក មុនី ជាធម្មំ វិជាធម្មំ មដិវិជាធម្មំ
 មដិវិជ្ជេយ្យន្តំ មុនី អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញំ ។

(៣៩៦) តម្មេ វិយាចិត្តំ សមន្តចក្ខុតិ តន្តំ យំ
 មុត្តាមិ យំ យាតាមិ យំ អដ្ឋេសាមិ យំ មសា-
 នេមិ ។ វិយាចិត្តាតិ អាចិត្តំ ទេសេសិ មញ្ញមេហិ
 មជ្ឈមេហិ វិវាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ មកា-
 សេហិ ។ សមន្តចក្ខុតិ សមន្តចក្ខុ វិច្ឆតិ សព្វញ្ញ-
 តញ្ញាណំ ។ បេ ។ តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខុតិ
 តម្មេ វិយាចិត្តំ សមន្តចក្ខុ ។ តេនាហា សោ
 ព្រាហ្មណោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធពិទ្ធសោ

ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យ
 ដោយរតនៈ ទ្រព្យទាំងនោះ មានប្រការជាអនេក ក៏បាន ។ ឬថា ព្រះ
 នាមថាសក្កៈ ព្រោះហេតុមានព្យាយាមច្រើន មានចិត្តអង្គីកាច ភ្លៀវភ្លា
 ប្រកបដោយព្យាយាម មានព្យាយាមមោះមុត មិនខ្ជាប់ មិនព្រំរោម មិន
 ភក់ស្អុត មិនរត់ មានក៏យក្ខខ្ជាប់ លះបង់ហើយ ប្រាសចាកការ
 ព្រំរោម ក៏បាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បី
 ដឹងនូវមុខិណ គឺបពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីដឹង គប្បីដឹង
 ច្បាស់ គប្បីដឹងចំពោះ គប្បីចាកផ្ទះនូវមុខិណ ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 បពិត្រព្រះសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីស្គាល់ នូវមុខិណ ។

(៣៥៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គ
 ត្រាស់ប្រាប់នូវមុខិណនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា មុខិណនោះ គឺខ្ញុំ
 សួរនូវមុខិណ អង្វរមុខិណ អាវុធនាមុខិណ ដណ្តឹងនូវមុខិណ ។
 ពាក្យថា សូមត្រាស់ប្រាប់ គឺសូមប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ។ ពាក្យថា សមន្តចក្ខុ សេចក្តីថា
 សព្វពាតព្វាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ បេ ។ ព្រះតថាគត
 ទ្រង់ព្រះនាមសមន្តចក្ខុ ដោយហេតុនោះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
 បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវមុខិណនោះ ដល់ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ទូលសួរថា

តោទេយ្យមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ

និរាសសោ សោ ខុទ្ទ អាសសាធា

បញ្ញាណវា សោ ខុទ្ទ បញ្ញកប្ប

មុនី អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញំ

តម្មេ វិយាចិត្តិ សមន្តចក្ខុតិ ។

(៣៥៧) និរាសសោ សោ ន ច អាសសាធា^(១)

បញ្ញាណវា សោ ន ច^(២) បញ្ញកប្ប

ឯម្យំ តោទេយ្យ មុនី វិជាន

អកិញ្ចំ កាមគវេ អសន្តំ ។

(៣៥៨) និរាសសោ សោ ន ច អាសសាធាតិ

និគ្គោណោ សោ ន សត្តោណោ រូបំ ធាសីសតិ សង្កេ

តន្តេ ។ បេ ។ និដ្ឋសុតមុតវិញាតព្វេ ធម្មេ ធាសីស-

តិ ន វច្ឆតិ ន សាទិយតិ ន បត្តតិ ន បិហេតិ

ធាតិជប្បត្តតិ និរាសសោ សោ ន ច អាសសាធា ។

១ ម. និរាសសោ ន សោ អាសសាធា ។ ២ ម. សោ ។

តោទេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាណខ្ទេស

បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ឬនៅមានសេចក្តី
 ប្រាថ្នា បុគ្គលនោះ មានបញ្ញា ឬមានការកំណត់ដោយ
 បញ្ញា បតិក្រព្រះសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីស្គាល់នូវមុខណា
 បតិក្រព្រះអង្គ ជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គ ត្រាស់ប្រាប់នូវមុខ
 នោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣៥៧) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមាន
 សេចក្តីប្រាថ្នា តាំងមិនប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នាទេ បុគ្គល
 នោះ ជាអ្នកមានបញ្ញា តាំងមិនមានការកំណត់ដោយបញ្ញាទេ
 ម្ចាស់តោទេយ្យ អ្នកចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុខ ជាអ្នក
 មិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមនិវត្ត យ៉ាងនេះចុះ ។

(៣៥៨) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា
 តាំងមិនប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នាទេ គឺ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមាន
 តណ្ហា មិនប្រកបដោយតណ្ហា គឺមិនបីដំពោះនូវរូប សទ្ទៈ គន្លះ
 ។ ចេ ។ មិនបីដំ មិនបីដំបាន មិនត្រេកអរ មិនប្រាថ្នា មិន
 ស្រឡាញ់ មិនជាប់ចិត្ត នូវការម្សឺណ៍ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹង
 ច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនមានសេចក្តី
 ប្រាថ្នា តាំងមិនប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុរាណិនិទ្ទេសោ

(៣៥៩) បញ្ញាណាវ សោ ន ច បញ្ញកប្បីតិ

បញ្ញាណាវ សោតិ បណ្ឌិតោ បញ្ញាវ ពុទ្ធិមា ញ្ញាណំ

វិជារី មេជារី ។ ន ច បញ្ញកប្បីតិ អដ្ឋសមាបត្តិ-

ញ្ញាណោ ន វ បញ្ញាភិញ្ញាញ្ញាណោ ន វ មិច្ឆាញ្ញា-

ណោ ន វ តណ្ហាកប្បំ វ ធិដ្ឋកប្បំ វ ន កប្បេតិ

ន ជនេតិ ន សញ្ញនេតិ ន និព្វត្តេតិ ធាតិនិព្វត្តេតិ

បញ្ញាណាវ សោ ន ច បញ្ញកប្បី ។

(៣៦០) ឯវម្មំ តោទេយ្យ មុនី វិជានាតិ មុនិន្ទ

មោនំ វុច្ចតិ ញ្ញាណំ ។ បេ។ សុត្តជាលមតិក្ខុ សោ

មុនិ ។ ឯវម្មំ តោទេយ្យ មុនី វិជានាតិ តោទេយ្យ

ឯវំ មុនី ជាទ វិជាន បដិវិជានាតិ^(១) ឯវម្មំ តោទេ-

យ្យ មុនី វិជាន ។

១ ម. បដិដាន ។ បដិវិដាន បដិវិជ្ជាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៣៩៩) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានបញ្ញា ទាំងមិន
 មានការកំណត់ដោយបញ្ញា ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះជាអ្នកមានបញ្ញា
 គឺជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង មានញាណ
 មានប្រាជ្ញាភ្នំច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយបង់នូវកិលេស ។ ពាក្យ
 ថា ទាំងមិនមានការកំណត់ ដោយបញ្ញា គឺ មិនកំណត់ មិនបង្កើត
 មិនបង្កើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ នូវគណ្តកប្បៈ ឬទិដ្ឋកប្បៈ
 ដោយញាណប្រកបដោយសមាបត្តិ ៨ ក្តី ដោយញាណ គឺអកិញ្ញា ៥ ក្តី
 ដោយមិច្ឆាញាណក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នក
 មានបញ្ញា ទាំងមិនមានការកំណត់ដោយបញ្ញា ។

(៣៦០) ពាក្យថា មុនិ របស់បទថា ម្នាលគោធម្យ អ្នកចូរ
 ស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ ត្រង់ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា
 ញាណ លោកហៅថា មានៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងហើយនូវ
 បណ្តាញ គឺកិលេសជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា ម្នាលគោធម្យ
 អ្នកចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ បានសេចក្តីថា ម្នាល
 គោធម្យ អ្នកចូរដឹង ចូរដឹងច្បាស់ ចូរដឹងចំពោះ នូវបុគ្គលនោះថា
 ជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលគោធម្យ អ្នក
 ចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ ។

គោរពយុទ្ធសាស្ត្រវិញ្ញាណធម៌

[៣៦១] អតីត្វំ កាមកវេ អសន្តំ អតីត្វំ
 វាគតីត្វំ ឆោសតីត្វំ មោហតីត្វំ មាណសតីត្វំ
 ធិដ្ឋតីត្វំ កិលេសតីត្វំ ទុក្ខតីត្វំ យស្សតេ
 តីត្វំ បហំ ធម្មតីត្វំ វិបស្សនា បដិច្ចស្សនា អភ.
 ពុទ្ធិតីត្វំ ញាណតីត្វំ ធម្មតេ ឆោ វិច្ឆតីតីត្វំ ។
 កាមកវេតិ កាមាតិ ទុក្ខាធម្មតេ ឆោ កាមា វតីតីត្វំ
 ច កិលេសកាមា ច ។ មេ ។ ឆោ វិច្ឆតីតីត្វំ វតីតីត្វំ
 ។ មេ ។ ឆោ វិច្ឆតីតីត្វំ កិលេសកាមា ។ ភវតិ ឆោ
 ភវ កម្មកវេ ច បដិសន្ធិតេ ច បុណ្យោ ។ មេ ។
 អយំ បដិសន្ធិតេ បុណ្យោ ។ អតីត្វំ កាមកវេ
 អសន្តំ អតីត្វំ (១) កាមេ ច ភវេ ច អសន្តំ
 អលក្ខំ អលក្ខតំ អបលក្ខតំ ធិត្វំ ធិស្សន្តំ វិប្បមុតំ
 វិសុយ្ហតំ វិមរិយាធិតេ ចេតសា វិហារន្តំ អតីត្វំ
 កាមកវេ អសន្តំ ។ តេនាហ ភវា

១ ម. ធិត្វំ បុណ្យោ វិសុយ្ហតំ ។

តោទេយ្យមាណវប្បញ្ញាសិទ្ធេស

(៣៦១) អធិប្បាយ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ
 ក្នុងកាមនីវរក្ខត គ្រងពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ សេចក្តីថា
 កង្វល់គឺភក្ត្រៈ កង្វល់គឺចាសៈ កង្វល់គឺមាហៈ កង្វល់ គឺមានៈ
 កង្វល់គឺទំងន់ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កង្វល់ទាំងនេះ បុគ្គលណា
 បានលះបង់ ផ្តាច់បង់ ម្យ៉ាង ឲ្យម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមាន
 កង្វល់ ។ ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ របស់បទថា ក្នុងកាមនីវរក្ខត
 តាមទុក្ខនេះ កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំង
 នេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេស-
 កាម ។ ពាក្យថា ភក្ត្រ បានដល់ភក្ត ២ គឺ កម្មភក្ត ១ បុទព្ពត គឺបដិសន្ធិ ១
 ។ បេ ។ នេះ បុទព្ពត គឺបដិសន្ធិ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានកង្វល់
 មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមនីវរក្ខត បានសេចក្តីថាមិនមានកង្វល់ មិនជាប់ មិន
 ចំពាក់ មិនជាប់ចំពាក់ មិនខ្វល់នៅ គឺជាអ្នកចេញទៅ លោសចោល
 រួចស្រឡះ មិនប្រកប ក្នុងកាមផង ក្នុងភក្តផង នៅដោយចិត្តដែលប្រាស
 ចាកដែនកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានកង្វល់ មិន
 ជាប់នៅ ក្នុងកាមនីវរក្ខត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស កុឡិនិទ្ទេសោ

និរាសសោ សោ ន ច អាសសានោ

បញ្ញាណាភិ សោ ន ច បញ្ញាកប្ប័

ឯវម្បី តោទេយ្យ មុនី វិជាន

អតិញ្ចំ កាមកវេ អសត្តន្តំ ។

សហ តាថាបរិយោសាទា ។ បេ ។ សត្តា មេ កន្ល

កកា សាវកោហមស្មិតំ ។

កេទេយ្យមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ នវមោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធសូត

បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ទាំងមិនប្រកប

ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាទេ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានបញ្ញា ទាំង

មិនមានការកំណត់ដោយបញ្ញាទេ ម្ចាស់គោរពយ្យ អ្នកចូរ

សាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុន ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ មិន

ជាប់នៅ ក្នុងកាមនីតិភព យ៉ាងនេះចុះ ។

លុះចប់តាមហើយ ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ

ជាសាស្តា របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ តោធម្មបទណាវកប្បញ្ញនិទ្ទេស ទី ៩ ។

កប្បមាណវិកប្បញ្ញាណិទ្ទេសោ

(៣៦២) មជ្ឈេ សរស្មី^(១) តិដ្ឋតំ (វេទាយស្ថា កាប្បោ)

ឡិយេ ជាតេ មហាត្ថយេ

ជរាមច្ចបវេតានំ

ទីបំ បព្វហំ មារិស

ត្វញ្ច មេ ទីបមក្ខាហំ

យថាយំទំ ធាបរំ សិយា ។

(៣៦៣) មជ្ឈេ សរស្មី តិដ្ឋតន្តិ សរោ វុច្ចតិ សំ.
សារោ អាគមនំ កមនំ កមនាគមនំ កាលំ កតិ កក-
ករោ ចុតិ ច ឧបបត្តិ ច និព្វត្តិ ច គេតោ ច ជាតិ ច
ជរា ច មរណញ្ច ។ សំសារស្ស បុរិមាបិ កោដិ ន
បញ្ញាយតិ បច្ច័មាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ មជ្ឈេ ច
សំសារសត្តា វិតា បតិដ្ឋិតា អល្លិយា ឧបគតា អជ្ឈេ-
សតា អធិម្ពតា កបំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញា-
យតិ ។ ឯត្ថកា ជាតិយោ វុច្ចំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ^(២)
ហេរំ នត្តិ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយ-
តិ ។ ឯត្ថកាដិ ជាតិសតាដិ វុច្ចំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ
ហេរំ នត្តិ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

១ ម. បរស្មី ។ ២ ម. ន វត្តតិ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញាណទ្ទេស

(៣៦២) (កប្បមាណពមានអាយុ ទួលសូរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះ

អង្គទីទុក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ ខ្ញុំទីពឹង បេសពួកសត្វ

អ្នកបិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ដែលត្រូវជានឹងមច្ចុគ្រប

សង្កត់ ព្រោះឈ្មោះជាក៏យធំកើតឡើងហើយ ចុះសេចក្តីទុក្ខ

(ក្នុងស្រះ) នេះ មិនគប្បីមានតទៅទៀត ដោយប្រការណា

សូមព្រះអង្គប្រាប់ខ្ញុំទីពឹងដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយប្រការនោះ។

(៣៦៣) ពាក្យថា អ្នកបិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ អធិប្បាយថា

សង្សារ លោកហៅថា ស្រះ បានដល់ដំណើរមក ដំណើរទៅ

ដំណើរទៅនឹងមក កាលៈ គតិ ភព្វត្ថបដំ ការច្នតផង ការចាប់

កំណើតផង ការកើតផង ការបែកផ្ទុយផង ជាតិផង ជរាផង

មរណៈផង ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ ទាំងទីបំផុត

ខាងចុង ក៏មិនប្រាកដ ។ ពួកសត្វដែលបិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិត

នៅក្នុង ជ្រលជ្រប់ ចុះស៊ប់ក្នុងសង្សារ តែត្រង់កណ្តាល ។ ទីបំផុត

ខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ វដ្តរំលងទៅហើយ

អស់ជាតិទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនរំលងឬសអីតនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ

មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចុឡនិទ្ទេសោ

ឯកុកានិ ជាតិសហស្សនិ វដ្តំ វត្តំ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេរំ
 នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។
 ឯកុកានិ ជាតិសតសហស្សនិ វដ្តំ វត្តំ តតោ បរំ
 ន វត្តតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ
 ន បញ្ញាយតិ ។ ឯកុកានិ ជាតិកោដិយោ វដ្តំ វត្តំ
 តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា
 កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯកុកានិ ជាតិកោដិសតានិ
 វដ្តំ វត្តំ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ
 សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯកុកានិ
 ជាតិកោដិសហស្សនិ វដ្តំ វត្តំ តតោ បរំ
 ន វត្តតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ
 ន បញ្ញាយតិ ។ ឯកុកានិ ជាតិកោដិសតសហស្ស-
 និ វដ្តំ វត្តំ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំ-
 សារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯកុកានិ
 វស្សនិ វដ្តំ វត្តំ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ
 សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯកុកា-
 និ វស្សសតានិ វដ្តំ វត្តំ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេរំ
 នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ
 ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ពាននៃជាតិប៉ុណ្ណោះ នឹងមិន
 វិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃ
 សង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែនកោដិនៃ
 ជាតិប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ
 ទីបំផុត ខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅ
 ហើយ អស់រយកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការ
 ដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាង
 នេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិល
 ហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ
 មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែនកោដិនៃជាតិ
 ប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុត
 ខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ
 អស់ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ
 ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅ
 ហើយ អស់រយនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាង
 នេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

កញ្ចប់មាណវកញ្ញញ្ញាធិដ្ឋេសោ

ឯត្ថកានិ វស្សសហស្សានិ វដ្ឋំ វត្ថុតតោ បរំ ន វត្ថុ-
 តិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន
 បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកានិ វស្សសតសហស្សានិ វដ្ឋំ វត្ថុ-
 តតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា
 កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកា វស្សកោដិយោ វដ្ឋំ
 វត្ថុតតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា
 កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកានិ វស្សកោដិសតានិ
 វដ្ឋំ វត្ថុតតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសា-
 រស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកានិ វស្ស-
 កោដិសហស្សានិ វដ្ឋំ វត្ថុតតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ
 នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញា-
 យតិ ។ ឯត្ថកានិ វស្សកោដិសតសហស្សានិ វដ្ឋំ
 វត្ថុតតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសា-
 រស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកានិ
 កញ្ចានិ វដ្ឋំ វត្ថុតតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ
 ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញាតិទ្កេស

វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់នៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ
 ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែន នៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹង
 មិនវិលហួស អំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុត
 ខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ
 អស់កោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ
 មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយកោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ
 ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់កោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹង
 មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃ
 សង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែនកោដិ
 នៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ
 ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅ
 ហើយ អស់កប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ
 មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជ្ឈន្តរោ

ឯត្ថកានិ កប្បសតានិ វដ្តំ វត្ថុ តតោ បរំ ន វត្ថុតិ
ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញា-
យតិ ។ ឯត្ថកានិ កប្បសហស្សានិ វដ្តំ វត្ថុ តតោ
បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ
ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកានិ កប្បសតសហស្សានិ វដ្តំ
វត្ថុ តតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស
បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកា កប្បកោ-
ដិយោ វដ្តំ វត្ថុ តតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ
ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។
ឯត្ថកានិ កប្បកោដិសតានិ វដ្តំ វត្ថុ តតោ បរំ ន
វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន
បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកានិ កប្បកោដិសហស្សានិ វដ្តំ
វត្ថុ តតោ បរំ ន វត្ថុតិ ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស
បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្ថកានិ កប្បកោ-
ដិសតសហស្សានិ វដ្តំ វត្ថុ តតោ បរំ ន វត្ថុតិ
ហេរំ នត្ថំ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន
បញ្ញាយតិ ។

លុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការ
ដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាង
នេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់នៃកប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពី
នោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ
យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែននៃកប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិល
ហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ
មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់កោដិ នៃកប្បប៉ុណ្ណោះ
នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម
នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយអស់រយកោដិ
នៃកប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ
ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ
អស់ពាន់កោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ
មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិល
ទៅហើយអស់សែនកោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹង
យ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។

កប្បមណ្ឌកប្បញ្ញត្តិឧទ្ទេសោ

វត្ថុ ហេតុ ភក្កវត្ថា អនមតត្ថោយំ ភិក្ខុវេ សំ-
 សារស្ស បុព្វកោដិ^(១) ន បញ្ចាយតិ អវិជ្ជាជីវណា-
 នំ សត្តានំ តណ្ហាសតោជនានំ សន្ធាវតំ សំសារតំ
 ឯវំ ជីយវត្ថំ ខោ ភិក្ខុវេ ទុក្ខំ បច្ចទុក្ខតំ តិព្វំ ព្យាសនំ
 កជសីវវឌ្ឍនំ^(២) យាវញ្ចំ ភិក្ខុវេ អលមេវ សព្វ-
 សង្ខារេសុ និព្វិន្ទនំ អលំ វិវឌ្ឍនំ អលំ មុច្ចតុន្តំ ^(៣) ។
 ឯវម្យំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ចាយតិ ។

កថំ សំសារស្ស បច្ចមា កោដិ ន បញ្ចាយ-
 តិ ។ ឯត្ថកា ជាតិយោ វង្គំ វត្ថុស្សតិ តតោ បរំ
 ន វត្ថុស្សតិ ហេវំ នត្ថំ ឯវម្យំ សំសារស្ស បច្ចមា
 កោដិ ន បញ្ចាយតិ ។ ឯត្ថកានំ ជាតិសតានំ
 ឯត្ថកានំ ជាតិសហស្សានំ ឯត្ថកានំ ជាតិសតស-
 ហស្សានំ ។ បេ ។ ឯត្ថកា ជាតិកោដិយោ ឯត្ថ-
 កានំ ជាតិកោដិសតានំ ឯត្ថកានំ ជាតិកោដិស-
 ហស្សានំ ឯត្ថកានំ ជាតិកោដិសតសហស្សានំ

១ អនមតត្ថោយំ ភិក្ខុវេ សំសារេ បុព្វា កោដិ ។ ២ ម. បច្ចទុក្ខតំ តិព្វំ
 បច្ចទុក្ខតំ ព្យាសនំ បច្ចទុក្ខតំ កជសីវវឌ្ឍនំ ។ ៣ ម. វិមុច្ចតុន្តំ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញាតិទ្វេស

សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង
 ឡាយ សង្ឃរនេះ មានទីបំផុតឆឹងមិនបាន ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្ឃរ
 មិនប្រាកដទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកសត្វដែលត្រូវអវិជ្ជាជាគ្រឿងរារាំង
 មានគណ្តា ជាគ្រឿងប្រកបទុក រង្គាត់ទៅ អន្ទាលទៅ ទទួលទុក្ខ
 យ៉ាងខ្លាំងជាគ្រឿងវិនាស ញ៉ាំងព្រាសសានឲ្យចំរើន អស់កាលយូរយារ
 យ៉ាងនេះឯង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកទាំងឡាយ គួរ
 តែនឿយណាយ គួរតែប្រាស គួរតែគេចចេញ ចាកសង្ខារទាំងពួង ។
 ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្ឃរ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្ឃរ មិនប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ វដ្តៈនឹង
 វិលទៅអស់ជាតិប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិល ហួសអំពីនោះ ការជឿយ៉ាងនេះ
 មិនមានទេ ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្ឃរ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈនឹង
 វិលទៅ អស់រយនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ អស់ពាននៃជាតិប៉ុណ្ណោះ អស់សែន
 នៃជាតិប៉ុណ្ណោះ ។ បេ ។ អស់កោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ អស់រយកោដិនៃជាតិ
 ប៉ុណ្ណោះ អស់ពានកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ អស់សែនកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

អស់នាំប៉ុណ្ណោះ អស់រយនៃនាំប៉ុណ្ណោះ អស់ពាននៃនាំប៉ុណ្ណោះ អស់សែន
 នៃនាំប៉ុណ្ណោះ អស់កោដិនៃនាំប៉ុណ្ណោះ អស់រយកោដិនៃនាំប៉ុណ្ណោះ អស់
 ពានកោដិនៃនាំប៉ុណ្ណោះ អស់សែនកោដិនៃនាំប៉ុណ្ណោះ អស់កប្បប៉ុណ្ណោះ
 អស់រយនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់ពាននៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់សែននៃកប្ប
 ប៉ុណ្ណោះ អស់កោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់រយកោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់
 ពានកោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់សែនកោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិល
 ហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារ
 មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ ក៏មិនប្រាកដ
 ទាំងទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារ ក៏មិនប្រាកដយ៉ាងនេះឯង ។ ពួកសត្វអ្នក
 បិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិត ចូលទៅ នៅ កុះករ ជ្រុលជ្រប់ ចុះស៊ប់
 ហើយ គង់សង្សារតែគ្រង់កណ្តាល ហេតុនោះ (លោកសួរថា) អ្នកនៅក្នុង
 កណ្តាលនៃស្រះ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា កប្បមាណាពមានអាយុ
 ទូលសួរដូច្នេះ ជាពាក្យតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ⁺ នេះ ជាលំដាប់បទ ។

កប្បមាណវិកប្បញ្ញាណទ្កេសោ

អាយស្មាតិ បិយវចនំ គុវវចនំ សតារវសម្បតិស្សា-
 ជីវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ កប្បេតិ តស្ស ព្រាហ្ម-
 ណស្ស ធាមំ ។ បេ ។ អភិលាទោតិ ឥច្ឆាយស្មា
 កប្បេ ។

(៣៦៤) ឡិយេ ជាតេ មហត្ថយេតិ កាមោយេ
 ករោយេ ទិដ្ឋោយេ អវិដ្ឋោយេ ជាតេ សញ្ញាតេ
 និព្វត្តេ អភិនិព្វត្តេ ទាតុក្កតេ មហត្ថយេតិ ជាតិក-
 យេ ជរាគយេ ព្យាធិគយេ មរណគយេតិ ឡិយេ
 ជាមេ មហត្ថយេ ។

(៣៦៥) ជរាមច្ចុបវេតានន្តិ ជរាយ ធុដ្ឋានំ បរេ-
 តានំ សមោហិតានំ សមម្ពាគតានំ មច្ចុធា ធុដ្ឋានំ
 បរេតានំ សមោហិតានំ សមម្ពាគតានំ ជាតិយា
 អនុគតានំ ជរាយ អនុសដានំ ព្យាធិធា អភិក្កតា-
 នំ មរណោ អញ្ញាហិតានំ អត្តាណានំ អលេណានំ
 អសរណានំ អសរណីក្កតានន្តិ ជរាមច្ចុបវេតានំ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញត្តិទ្វេស

ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា
មានអាយុ⁺ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា
កប្បៈ ជាឈ្មោះរបស់ព្រាហ្មណ៍ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ
ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) កប្បមាណវមានអាយុ ទួលស្គម្បថ្មេះ ។

(៣៦៤) ពាក្យថា ព្រោះឈ្មោះជាភ័យធំកើតឡើងហើយ គឺ
ព្រោះការមោឃៈ ភវេយៈ ទិដ្ឋេយៈ អវិជ្ជេយៈ កើត កើតព្រម
កកើត កើតចំពោះ កើតប្រាកដ ។ ពាក្យថា ភ័យធំ បានដល់
ភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីជរា ភ័យអំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ហេតុនោះ
(លោកសួរថា) ព្រោះឈ្មោះជាភ័យធំ កើតឡើងហើយ ។

(៣៦៥) ពាក្យថា ដែលត្រូវដកនឹងមច្ចុ គ្របសង្កត់ គឺត្រូវដក
ប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ រូបរឹត ទទ្រាន ត្រូវមច្ចុប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់
រូបរឹត ទទ្រាន ត្រូវជាតិជាថតាម ត្រូវដកជ្រួតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិ
គ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ មិនមានទីការពារ មិនមានទីជ្រក
មិនមានទីពឹង មិនមានចុក្កលថាទីពឹងនាក់ ហេតុនោះ (លោកសួរថា)
ដែលត្រូវដកនឹងមច្ចុ គ្របសង្កត់ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្រហ្មនិក្ខេបោ

[៣៦៦] ធិបំ មទ្រហំ អារិសាតំ ធិបំ តាណំ
 លេណំ សារណំ គតិមរាយនំ ព្រហ្មំ អាចិក្ខាហំ
 ទេសេហំ មញ្ញាបេហំ មជ្ឈបេហំ វិវាហំ វិភជាហំ
 ឧត្តាជីករោហំ បកាសេហំ ។ អារិសាតំ បិយវចនំ
 គវ្យវចនំ សតារវសប្បតិស្សាជីវចនមេតំ អារិសាតំ
 ធិបំ ព្រហ្មំ អារិស ។

[៣៦៧] តូញ មេ ធិបមត្ថាហិតំ ត្វន្តំ ភគវន្តំ
 កណាតំ ។ ធិបមត្ថាហិតំ ធិបំ តាណំ លេណំ
 សារណំ គតិមរាយនំ អត្ថាហំ អាចិក្ខាហំ ទេសេ-
 ហំ មញ្ញាបេហំ មជ្ឈបេហំ វិវាហំ វិភជាហំ ឧត្តាជី-
 ករោហំ បកាសេហិតំ តូញ មេ ធិបមត្ថាហំ ។

[៣៦៨] យថាយំនំ ធាបរំ សិយាតិ យថា វេទំ
 ទុក្ខំ វេទេវ ជីវុជ្ឈេយ្យ វ្យុបសមេយ្យ អន្តំ កច្ឆេយ្យ
 បដិច្ចស្សម្ពេយ្យ បុណ បដិសន្ធិតំ ទុក្ខំ ន និព្វត្តេ-
 យ្យ កាមធាតុយា វ វ្យុបធាតុយា វ អរូបធាតុ-
 យា វ កាមភវេ វ វ្យុបភវេ វ អរូបភវេ វ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៣៦៦) ពាក្យថា បតីត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់
 នូវទីពឹង គឺ សូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក់ ប្រកាស នូវទីពឹង ទីការពារ ទីជ្រក ទីពំនាក់
 ទីពឹង ការប្រព្រឹត្តិខែនៃឈើ ។ ពាក្យថា បតីត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ គឺពាក្យ
 ជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បតីត្រព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ នេះជា
 ពាក្យពោលដោយគោរព គោតក្រង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បតីត្រ
 ព្រះអង្គនិរទ្ទក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ នូវទីពឹង ។

(៣៦៧) ពាក្យថា ព្រះអង្គ របស់បទព្វ សូមព្រះអង្គប្រាប់នូវ
 ទីពឹង ផលវុំព្រះអង្គ គឺកប្បមាណពពោល ចំពោះព្រះបាទព្រះភគវ ។
 ពាក្យថា សូមត្រាស់ប្រាប់នូវទីពឹង គឺ សូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង
 បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក់ ប្រកាស នូវទីពឹង នូវទី
 ការពារ នូវទីជ្រក នូវទីពំនាក់ នូវការប្រព្រឹត្តិទៅនៃគតិ ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) សូមព្រះអង្គប្រាប់ នូវទីពឹង ផលវុំព្រះអង្គ ។

(៣៦៨) ពាក្យថា ចុះសេចក្តីទុក្ខ(ក្នុងស្រះ)នេះ មិនគប្បីមានគម្លាត
 ទៀត ដោយប្រការណា សេចក្តីថា ទុក្ខនេះ គប្បីរលត់ ម្យ៉ាង ផលនូវ
 ការវិនាស ស្ទើរម្យ៉ាង ក្នុងស្រះនេះឯង គឺសេចក្តីទុក្ខដែលកើតពីបដិសន្ធិ
 ទៀតមិនគប្បីកើតបាន គឺជាមិនគប្បីកើត មិនគប្បីកើតព្រម មិនគប្បីកើត
 ក្នុងកាមធាតុក្តី រូបធាតុក្តី អរូបធាតុក្តី កាមភវក្តី រូបភវក្តី អរូបភវក្តី

កប្បមណ្ឌកប្បញ្ញាដិវេណ

សញ្ញាកម្រ វា អសញ្ញាកម្រ វា លេខសញ្ញាសញ្ញាកម្រ
 វា ឯកកោណាកម្រ វា ចតុកោណាកម្រ វា បញ្ចកោណាកម្រ
 វា បុណ្យ គតិយា វា បុណ្យ ឧបបត្តិយា វា បុណ្យ បដិសន្ធិ-
 យា វា កម្រ វា សំសារ វា វដ្ត វា ឧបទ្វេយ្យ ឧ-
 សញ្ញេយ្យ ឧ ធិត្ថត្ថេយ្យ^(១) ឥតេវ ធិត្ថត្ថេយ្យ វុបស-
 មេយ្យ អត្ថំ កត្តេយ្យ បដិប្បស្សន្តេយ្យាតិ យថាយំ
 ធាបរំ សិយា ។ តេហាហ សោ ព្រាហ្មណ

មជ្ឈេ សរស្មី តិដ្ឋតំ (ឥទ្ធាយស្មា កប្បោ)
 ឱយេ ជាតេ មហត្ថយេ
 ជរាមច្ចុបវេតានំ
 ទីបំ បព្រាហិ មារិស
 គុញ្ច មេ ទីបមត្តាហិ
 យថាយំ ធាបរំ សិយាតិ ។

[៣៦៧] មជ្ឈេ សរស្មី តិដ្ឋតំ (កប្បាតិ កគវា)
 ឱយេ ជាតេ មហត្ថយេ
 ជរាមច្ចុបវេតានំ
 ទីបំ បព្រាហិ កប្ប តេ ។

១ ម. ធិត្ថត្ថេយ្យ តាវិធិត្ថេយ្យាតិ ទិស្សតិ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញាណទ្ទេស

សញ្ញាភពក្តី អសញ្ញាភពក្តី នៅសញ្ញាភពសញ្ញាភពក្តី ឯករោការភពក្តី
 ចតុរោការភពក្តី បញ្ចរោការភពក្តី តតិទៀតក្តី ទបបត្តិទៀតក្តី បដិសន្ធិ
 ទៀតក្តី ភពក្តី សង្ខារក្តី វដ្តក្តី គឺថា សេចក្តីទុក្ខនេះ គប្បីរលត់
 ម្យ៉ាង ដល់នូវការវិនាស សូម្បីម្យ៉ាង ក្នុងស្រះនេះឯង ដោយប្រការណា
 ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ចុះសេចក្តីទុក្ខ (ក្នុងស្រះ) នេះ មិនគប្បីមាន
 តទៅទៀត ដោយប្រការណា ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(កប្បមាណវមានអាយុ ទួលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គ
 និរទុក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវទីពឹង របស់ពួកសត្វអ្នកបិត
 នៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ដែលត្រូវដកនឹងមច្ចុគ្របសង្កត់ ព្រោះ
 ឧយៈ ជាក្លាយជំរើតឡើងហើយ ចុះសេចក្តីទុក្ខ (ក្នុងស្រះ)
 នេះ មិនគប្បីមានតទៅទៀត ដោយប្រការណា សូមព្រះអង្គ
 ត្រាស់ប្រាប់នូវទីពឹង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយប្រការនោះ ។

(៣៦៧) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ខ្មាលកប្បៈ) តថាគត
 នឹងប្រាប់អ្នកនូវទីពឹង របស់ពួកសត្វ អ្នកបិតនៅក្នុងកណ្តាល
 នៃស្រះ ដែលត្រូវដកនឹងមច្ចុគ្របសង្កត់ ព្រោះឧយៈជាក្លាយ
 ជំរើតឡើងហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វនិទ្ទេសោ

(៣៧០) មជ្ឈេ សាស្តី តិដ្ឋតន្តំ សវោ វុច្ចតិ
 សំសារោ អាគមនំ កមនំ កមនាគមនំ កាលំ
 គតិ ភវករោ ចុតិ ច ឧបបត្តិ ច និព្វត្តិ ច
 ភេនោ ច ជាតិ ច ជរា ច មរណញ្ច ។ សំ-
 សារស្ស បុរិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ បច្ចិមាបិ
 កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ បេ ។ មជ្ឈេ ច សំសារេ
 សត្តា បិតា បតិដ្ឋិតា អល្លីយា ឧបគតា អដ្ឋោសិតា
 អធិមុត្តា ។ កថំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន
 បញ្ញាយតិ ។ បេ ។ ឯវម្បំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ
 ន បញ្ញាយតិ ។ កថំ សំសារស្ស បច្ចិមា កោដិ ន
 បញ្ញាយតិ ។ បេ ។ ឯវម្បំ សំសារស្ស បច្ចិមា កោដិ
 ន បញ្ញាយតិ ។ ឯវំ សំសារស្ស បុរិមាបិ កោដិ ន
 បញ្ញាយតិ បច្ចិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ មជ្ឈេ
 សំសារេ សត្តា បិតា បតិដ្ឋិតា អល្លីយា ឧបគតា អ-
 ដ្ឋោសិតា អធិមុត្តាតិ មជ្ឈេ សាស្តី តិដ្ឋតន្តំ ។ កប្បា-
 តិ ភគវតិ កប្បាតិ ភគវ តំ ព្រាហ្មណំ ទាមេន
 អាលបតិ ។ ភគវតិ តារវនិវចនមេតំ ។ បេ ។
 សច្ចិតា បញ្ញតិ យទិទំ ភគវតិ កប្បាតិ ភគវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៣៧០) ពាក្យថា អ្នកបិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ អធិប្បាយថា សង្ឃារ លោកហៅថា ស្រះ បានដល់ដំណើរមក ដំណើរទៅ ដំណើរទៅ នឹងមក មរណកាល គតិ ភពក្ខត ភពធំ ការច្យុតផង ការចាប់កំណើតផង ការកើតផង ការបែកបាក់ផង ជាតិផង ជរាផង មរណៈផង ។ ទីបំផុត ខាងដើមនៃសង្ឃារ មិនប្រាកដ ទាំងទីបំផុតខាងចុង ក៏មិនប្រាកដ ។ បេ ។ ពួកសត្វបិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិត នៅក្នុងក្រុះក្រុះ ជ្រុលជ្រប់ ចុះស៊ប់ហើយ ក្នុងសង្ឃារ តែត្រង់កណ្តាល ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្ឃារ មិនប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្ឃារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្ឃារ មិនប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ទីបំផុតខាងចុង នៃសង្ឃារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្ឃារ ក៏មិន ប្រាកដ ទាំងទីបំផុតខាងចុង ក៏មិនប្រាកដយ៉ាងនេះ ។ ពួកសត្វបិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិតនៅ ក្នុងក្រុះក្រុះ ជ្រុលជ្រប់ ចុះស៊ប់ហើយក្នុងសង្ឃារ តែត្រង់ កណ្តាល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកបិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ។ ពាក្យថា ម្ចាស់កប្បៈ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់កប្បៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ⁺ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់កប្បៈ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធភោ

[៣៧១] ឡិយេ ជាតេ មហត្ថយេតិ កាមោយេ
 ករោយេ ទិដ្ឋោយេ អរិដ្ឋោយេ ជាតេ សញ្ញាតេ
 ទិព្វតេ អភិទិព្វតេ តាតុក្ខតេ ។ មហត្ថយេតិ ជាតិ-
 កយេ ជរកយេ ព្យាធិកយេ មរណកយេតិ ឡិយេ
 ជាតេ មហត្ថយេ ។

[៣៧២] ជរាមច្ចុបវេតានន្តិ ជរាយ ធុដ្ឋានំ បរេ-
 តានំ សមោហិតានំ សមន្មាគតានំ មច្ចុនា ធុដ្ឋានំ
 បរេតានំ សមោហិតានំ សមន្មាគតានំ ជាតិយា
 អនុគតានំ ជរាយ អនុសដានំ ព្យាធិនា អភិក្ខតានំ
 មរណេន អត្តាហិតានំ អត្តាលានំ អលេលានំ
 អសរលានំ អសរណីក្ខតានន្តិ ជរាមច្ចុបវេតានំ ។

[៣៧៣] ទីបំ បព្រ័មិ កប្ប តេតិ ទីបំ តាលាំ
 លេណាំ សរណាំ គតិបរាយនំ ព្រមិ អាទិត្យាមិ ទេ-
 សេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានំ-
 តរោមីតិ ទីបំ បព្រ័មិ ។ កប្ប តេតិ កប្បាតិ
 ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតីតិ ទីបំ
 បព្រ័មិ កប្ប តេ ។ តេនាហា ភគវា

កប្បមាណវកប្បញ្ញាណខ្មែរ

(៣៧១) ពាក្យថា ព្រោះឧយៈជាក៏យធំ កើតឡើងហើយ គឺ
 ព្រោះការមោឃៈ ករោមៈ ទិដ្ឋាយៈ អវិជ្ជាយៈ កើត កើតព្រម
 កកើត ដុះដាល កើតប្រាកដ ។ ពាក្យថា ជាក៏យធំ គឺជាក៏យអំពីជានិ
 ភយៈអំពីជក ភយៈអំពីព្យាធិ ភយៈអំពីមរណៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ព្រោះឧយៈជាក៏យធំកើតឡើងហើយ ។

(៣៧២) ពាក្យថា ដែលត្រូវជកនឹងមច្ចុ គ្របសង្កត់ គឺត្រូវជក
 ប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ទន្ទ្រាន ត្រូវមច្ចុប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់
 ប្រជុំចុះ ទន្ទ្រាន ត្រូវជាតិជាប់តាម ត្រូវជកជ្រួតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិ
 គ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ មិនមានទីការពារ មិនមានទីជ្រក មិន
 មានទីពឹង មិនមានបុគ្គលជាទីសង្ឃឹម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែល
 ត្រូវជកនឹងមច្ចុគ្របសង្កត់ ។

(៣៧៣) ពាក្យថា ម្នាលកប្បៈ តថាគតនឹងប្រាប់អ្នក នូវ
 ទីពឹង គឺ តថាគតនឹងពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក
 ធ្វើឲ្យរាក់ នូវទីពឹង ទីការពារ ទីជ្រក ទីពឹងទាក់ ការប្រព្រឹត្តិទៅនៃគតិ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតនឹងប្រាប់នូវទីពឹង ។ ពាក្យថា ម្នាល
 កប្បៈ របស់បទថា ម្នាលកប្បៈ ... ដល់អ្នក គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅ
 ព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលកប្បៈ តថា-
 គត នឹងប្រាប់អ្នក នូវទីពឹង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសំនុសោ

មជ្ឈិមសិក្ខាស្ថិតិជ្ជតំ (កេច្ឆាសិក្ខា កថា)

ឌីយេ ជាតេ មហាត្ថយេ

ជរាមត្តបរេតានំ

នីមំ បព្រមិ កេច្ឆា តេតិ ។

(៣៧២) អតិក្ខានំ អនាគានំ ឯតំ នីមំ អនាបរំ
និក្ខានំ ឥតំ នំ ព្រមិ ជរាមត្តបរិក្ខាយំ ។

(៣៧៥) អតិក្ខានំ អនាគានន្តំ អតិក្ខានន្តំ រាគ-
តិក្ខានំ ខោសតិក្ខានំ មោហតិក្ខានំ មាណសតិក្ខានំ
និដ្ឋិតិក្ខានំ តិលេសតិក្ខានំ មុត្តរិកតិក្ខានំ តិក្ខាន-
ប្បហានំ តិក្ខានប្បសមោ^(១) តិក្ខានប្បដិធិស្សត្តោ
តិក្ខានប្បដិធិស្សន្តំ អមតំ និក្ខានន្តំ អតិក្ខានំ ។
អនាគានន្តំ អានានំ វុត្តតិ វណ្ណា យោ រាគោ
សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អនុសលម្បលំ
អានានប្បហានំ អានានប្បសមោ អានានប្បដិធិស្ស-
ត្តោ អានានប្បដិធិស្សន្តំ អមតំ និក្ខានន្តំ អតិក្ខា-
នំ អនាគានំ ។

១ ម. កិក្ខានប្បសមំ កិក្ខានប្បដិធិស្សន្តំ ។ ល ។ រាគោប្បដិធិស្សន្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្ចាស់កប្បៈ តថាគតនឹងប្រាប់អ្នក
ឲ្យទីពឹង របស់ពួកសត្វ អ្នកបិតនៅ ក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ
ដែលត្រូវដង្កើតម្ស្ចុគ្របសង្កត់ ព្រោះឈ្មោះជាភ័យធំ កើត
ឡើងហើយ ។

(៣៧២) ការមិនកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ ⁺ ខ្វះឯងជាទីពឹង ឯ
ទីពឹងក្រៅពីនេះ កុំមានទេ តថាគតហៅឲ្យទីពឹងនោះ ថា
និព្វាន ជាទីអស់ដង្កើតម្ស្ចុគ្រប ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(៣៧៣) ពាក្យថា ការមិនកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ ត្រង់ពាក្យថា
ការមិនកង្វល់ សេចក្តីថា កង្វល់គឺរាគៈ កង្វល់គឺវេទនៈ កង្វល់គឺមាយា
កង្វល់គឺមានៈ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកាលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត ការលះបង់
កង្វល់ ការម្លាប់កង្វល់ ការរលាស់កង្វល់ ការស្លាប់កង្វល់ អបគនិព្វាន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការមិនកង្វល់ ។ ពាក្យថា ការមិន
ប្រកាន់មាំ សេចក្តីថា ឥណ្ឌា លោក ហៅថា ការប្រកាន់មាំ បាន
ផលរាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល
ការលះបង់ សេចក្តីប្រកាន់មាំ ការម្លាប់ សេចក្តីប្រកាន់ ការរលាស់
ចោល សេចក្តីប្រកាន់មាំ ការស្លាប់ សេចក្តីប្រកាន់មាំ អបគនិព្វាន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការមិនកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញាសិទ្ធិសោ

[៣៧៦] ឯតំ ទីបំ អនាបរន្តំ ឯតំ ទីបំ តាលាំ
 លេណំ សរណំ គតិបរាយនំ ។ អនាបរន្តំ តញ្ញា^(១)
 បរោ អញ្ញោ ទីចោ នត្ថំ អថោ សោយេវ ទីចោ
 អត្តោ ច សេដ្ឋោ ច វិសេដ្ឋោ ច ចាមោក្ខោ
 ច ឧត្តមោ ច បរោ ចាតិ ឯតំ ទីបំ អនាបរំ ។

[៣៧៧] និព្វានំ ឥតំ នំ ព្រមីតិ វានំ វុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ ភតោ សាភតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អកុសលមូលំ វានប្បហានំ វានុបសមោ
 វានប្បដិធិស្សត្តោ វានប្បដិប្បស្សន្តិ អមតំ និព្វានំ ។
 ឥតិតិ បទសន្តិ ។ បេ ។ បទានុប្បត្តកមេតំ ឥតិតិ ។
 ព្រមីតិ ព្រមិ អាចិក្ខាមិ នេសេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋ-
 បេមិ វិវាមិ វិភជាមិ ឧត្តាជីករោមិ បកាសេមីតិ
 និព្វានំ ឥតំ នំ ព្រមិ ។

[៣៧៨] ជរាមត្តបរិក្ខាយន្តំ ជរាមរណស្ស បហានំ
 រូបសមោ បដិធិស្សត្តោ បដិប្បស្សន្តិ អមតំ និព្វានន្តំ
 ជរាមត្តបរិក្ខាយំ ។ តេនាហា កកា

១ ម. ពេន ។

កប្បមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធីស

(៣៧៦) ពាក្យថា ខ្ញុំ⁺ឯងជាទីពឹង ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ គឺ ខ្ញុំ⁺ជាទីពឹង ជាទីការពារ ជាទីជ្រក ជាទីតាំង ជាដំណើរប្រព្រឹត្តិ ទៅនៃគតិ ។ ពាក្យថា ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ គឺទីពឹងដទៃ ឯទៀត អំពីទីពឹងនោះ មិនមាន មានតែទីពឹងនោះឯង ជាគុណដ៏ លើសផង ប្រសើរផុតផង វិសេសផង ជាប្រធានផង ខ្ពង់ខ្ពស់ផង ថ្លៃថ្លាផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ ។

(៣៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា គថាគតហៅ ឡូទីពឹងនោះថា និព្វាន ដោយប្រការដូច្នេះ សេចក្តីថា គណ្ណា លោកហៅថា វារៈ បាទដល់ រាគៈ រាគៈដ៏មានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ការលះបង់វារៈ ម្លាប់វារៈ រលាស់ចោលវារៈ ស្លាប់វារៈ អមត- និព្វាន ។ ពាក្យថា ដោយប្រការដូច្នេះ ជាពាក្យភ្ជាប់បទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដោយប្រការដូច្នេះ ខ្ញុំ⁺ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា គថាគតហៅ គឺ គថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គថាគតហៅ ឡូ ទីពឹងនោះ ថានិព្វាន ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(៣៧៨) ពាក្យថា ជាទីអស់ជំនឿមច្ចុ គឺការលះបង់ ការម្លាប់ ការ រលាស់ ការស្លាប់ម្លាប់ ឡូជំនឿមរណៈ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ជាទីអស់ជំនឿមច្ចុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធភោ

អតិក្ខានំ អនាទានំ ឯតំ ទីបំ អនាហំ

និព្វានំ នតិ នំ ព្រមិ ជរាមត្តបរិក្ខាយន្តិ ។

(៣៧៧) ឯតទណ្ហាយ យេ សតា និដ្ឋជន្តានិព្វតា

ន តេ មារវសានុតា ន តេ មារស្សបដ្ឋត្វ ។

(៣៨០) ឯតទណ្ហាយ យេ សតានិ ឯតន្តិ អម-

នំ និព្វានំ យោ សោ សត្វសង្ខារសមវោ សត្វ-

បដិប្បនិពិស្សតោ តណ្ហាត្វយោ វិហតោ និរោធា

និព្វានំ ។ អណ្ហយានិ អណ្ហាយ ជាតិត្វា តុលយិត្វា

និរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្កនំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា

អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យន្តិញ្ចំ សមុទយធម្មំ សត្វន្តំ

និរោធធម្មន្តិ អណ្ហាយ ជាតិត្វា តុលយិត្វា និរយិត្វា

វិការយិត្វា វិក្កនំ កត្វា ។ យេតិ អរហន្តោ ទីណា-

សវា ។ សតានិ ចត្វរិ ការណេហិ សតា កាយេ

កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ការេន្តោ សតា ។ បេ ។

តេន វុច្ចន្តិ សតានិ ឯតទណ្ហាយ យេ សតា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធស្ថ

ការមិនមានកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ⁺ នុះឯងជាទីពឹង ឯ
 ទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ តថាគតហៅ នូវទីពឹងនោះ
 ថាទិព្វាន ជាទីអស់ជំនឿមច្ចុ ដោយប្រការដូច្នេះ ។
 (៣៧៩) ពួកជនណា ជាអ្នកមានសតិ ដឹងនូវទីពឹង⁺នុះ មាន
 ធម៌ឃើញហើយ ជាអ្នករំលត់ហើយ ពួកជននោះ ជាអ្នក
 មិនលុះអំណាចមាន ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនដល់ នូវភាព
 ជាអ្នកបរិវារ ។

(៣៨០) ពាក្យថា ពួកជនណា ជាអ្នកមានសតិ ដឹងនូវទីពឹង⁺នុះ
 គ្រងពាក្យថា ទីពឹង⁺នុះ គឺអមតទិព្វាន បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង
 ការលះចំណីទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់
 ទិព្វាន ។ ពាក្យថា ដឹង គឺដឹងច្បាស់ ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា យល់ច្បាស់
 ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ។ ដឹងច្បាស់ ថ្វីង
 ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើត
 ឡើងជាធម្មតា តែទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់វិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា
 ពួកជនណា បានដល់ពួកព្រះអរហន្តទីណាស្រួត ។ ពាក្យថា មានសតិ
 គឺមានសតិដោយហេតុ៤ គឺ កំពុងចំរើន ការយកយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន
 ឈ្មោះថាមានសតិ ។ បេ។ ហេតុនោះ ពួកនោះលោកហៅថា អ្នកមាន
 សតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនណា មានសតិដឹងនូវទីពឹង⁺នុះ ។

កញ្ចប់មាណវកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

(៣៨១) ទិដ្ឋធម្មាភិទិត្តតាតិ ទិដ្ឋធម្មា^(១) ញ្ញាតធម្មា
 តុល្លតធម្មា តិវតធម្មា វិការវតធម្មា វិភូតធម្មា ។ អភិ-
 ទិត្តតាតិ រាគស្ស ទិព្វាបិភត្តា ទិព្វតា ខោសស្ស
 ទិព្វាបិភត្តា ទិព្វតា មោហស្ស ទិព្វាបិភត្តា ទិព្វតា
 កោដស្ស ឧបមាហស្ស ។ បេ ។ សព្វាគុសលាភិស-
 ដ្ឋារាជំ ទិព្វាបិភត្តា ទិព្វតា បដិប្បស្សន្ទាតិ ទិដ្ឋ-
 ធម្មាភិទិត្តតា ។

(៣៨២) ន តេ មារាសាទុតាតិ មារាតិ យោ
 សោ មារោ កល្យាណ អធិបតិ អន្តក្ខ ធម្មិច្ចិ ប-
 មត្តតទ្ធី ។ ន តេ មារាសាទុតាតិ ន តេ មារស្ស
 វសេ វត្ថេន្តិ ធម្មិ មារោ តេសុ វសំ វត្ថេតិ តេ
 មារញ្ច មារបក្ខញ្ច មារចាសញ្ច មារពជ្ជិសញ្ច
 មារាមិសញ្ច មារវិសយញ្ច មារជិវាសញ្ច មារតោច-
 រញ្ច មារពទ្ធនញ្ច អភិកុយ្យ អភិកវិត្តា អដ្ឋោត្ត-
 វិត្តា បរិយាធយិត្តា មទ្ធិត្តា វិហារន្តិ វិយន្តិ វត្ថេន្តិ
 ចាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តិ តិ ន តេ មារាសាទុតា ។

កប្បមាណវកប្បញ្ញាតិទូស

(៣៨១) ពាក្យថា មានធម៌ឃើញហើយ ជាអ្នករំលត់ហើយ គឺមាន
ធម៌ឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្វីដឹងហើយ មានធម៌តំបារណា
ហើយ មានធម៌យល់ច្បាស់ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ ។ ពាក្យថា
ជាអ្នករំលត់ គឺ ជាអ្នករំលត់ ព្រោះរំលត់ពត៌: ជាអ្នករំលត់ ព្រោះរំលត់
ទោស: ជាអ្នករំលត់ ព្រោះរំលត់មោហ: ជាអ្នករំលត់ ព្រោះរំលត់គោធនៈ
ទបនាហ: ។ បេ ។ ជាអ្នករំលត់ ព្រោះរំលត់អភិសម្មាវជាអកុសលទាំងពួង
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានធម៌ឃើញហើយ ជាអ្នករំលត់ហើយ ។

(៣៨២) ពាក្យថា ពួកជននោះជាអ្នកមិនលះក្នុងអំណាចមាន ត្រង់
ពាក្យថា មាន បានដល់ អ្នកសំឡេង អ្នកមានធម៌ខ្លៅ អ្នកជាអធិបតី អ្នក
ដល់នូវទីបំផុត (អកុសលកម្ម) អ្នកមិនលែង អ្នកជាដៅពង្ស នៃបុគ្គល
ធ្វេសប្រហែស ។ ពាក្យថា ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលះ អំណាចមាន
បានសេចក្តីថា ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលះក្នុងអំណាចមាន ទាំងមានកម្ម
ញ៉ាំងអំណាចឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងពួកជននោះបាន ពួកជននោះ គ្របសង្កត់
ញ៉ាំងញី រូបរឹត ពរាំង ជិះជាន់ នូវមានផង ពួកមានផង អន្ទាក់មានផង
សន្ទូចមានផង នុយមានផង វិស័យមានផង លំនៅមានផង គោចរមានផង
ចំណង់មានផង ហើយនៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលះក្នុងអំណាចមាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុឡនិទ្ទេសោ

(៣៨៣) ន តេ មារស្ស បដ្ឋគូតិ ន តេ មា-
 រស្ស បដ្ឋា បដ្ឋចរា បរិចារិកា បេសិយា^(១) តេ
 តុទ្ធស្ស កគវតោ បដ្ឋា បដ្ឋចរា បរិចារិកា បេសិ-
 យាតិ^(២) ន តេ មារស្ស បដ្ឋគូ ។ តេហាហ កគវ

ឯតទណាយ យេ សតា ទិដ្ឋធម្មាភិទិត្តតា

ន តេ មារវសាទុតា ន តេ មារស្ស បដ្ឋគូតិ ។
 សហ តាថាបរិយោសាហា ។ បេ។ សត្វា មេ កន្លៃ
 កគវា សាវតោបាមស្មីតិ ។

កប្បមណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ ទសមោ ។

១ ម. សិយាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធភិសេស

(៣៨៣) ពាក្យថា ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនដល់នូវភាពជាអ្នក
 បំរើមារ គឺពួកជននោះ មិនមែនជាអ្នកប្រើប្រាស់ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងការ
 ប្រើប្រាស់ ជាអ្នកបំរើបំរាស់ ជាអ្នកបំរើ របស់មារទេ ពួកជននោះ
 ជាអ្នកប្រើប្រាស់ ប្រព្រឹត្តក្នុងការប្រើប្រាស់ ជាអ្នកបំរើបំរាស់ ជាអ្នក
 បំរើ របស់ព្រះពុទ្ធមានជោគ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជននោះជាអ្នក
 មិនដល់នូវភាពជាអ្នកបំរើមារ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 ពួកជនណា ជាអ្នកមានសតិ ដឹងនូវទីពឹង⁺ មានធម៌ឃើញ
 ហើយ ជាអ្នករំលត់ហើយ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលុះអំណាច
 មារ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនដល់នូវភាពជាអ្នកបំរើមារ ។
 ដំណាលត្ថានឹងកាលជាទីចប់ នៃគាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។
 ចប់ កញ្ញមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេស ទី ១០ ។

វិចិត្រកណ្ឌំ មាលាវិក្យញ្ញានិទ្ទេសោ

[៣៨៤] សុត្វានុបំ វីរ អកាមកាមី

(ឥច្ឆាយស្មា ជនុកណ្ឌំ)

ឱយាតិកំ បុដ្ឋមកាមមាគមំ

សន្តិបទំ ព្រហ្មំ សហាជនេត្ត

យថាតទ្ធិំ ភគវំ ព្រហ្មំ មេ តំ ។

[៣៨៥] សុត្វានុបំ វីរ អកាមកាមីន្តំ សុត្វា

សុណិត្វា ឱត្តហេត្វា ឱបជារត្វា ឱបលក្ខយិត្វា

ឥតិបំ សោ ភគវំ អរហំ ។ បេ ។ តុន្តោ ភគវតិ

សុត្វានុបំ ។ វីរតិ វីរោ ។ ភគវំ វីរយវតិ វីរោ ។

បហ្មតិ វីរោ ។ វិសវីតិ វីរោ ។ អលមត្តោតិ

វីរោ ។ សុរោ^(១) វិត្តនោ អភិរុ អច្ឆមី អនុត្រាសំ

អបលាយី បរាជគយកេរោ វិគតលោមហំសោតិ

វីរោ ។

១ ប. សុរោតិ វីរោ ។

ជំពូកទី១ មាណវិក្យញ្ញាសិទ្ធិស

(៣៨៤) (ជំពូកទី១ មាណវិក្យញ្ញាសិទ្ធិស) បតិក្រព្រះអង្គ
ជាវិបុល ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ ទើបមក ដើម្បីទូល
សួរព្រះអង្គ ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នាក្នុងកាម ទ្រង់ឆ្លងឈ្មោះ
ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា បតិក្រព្រះអង្គមានព្រះនគរកើត
ព្រមគ្នា សូមព្រះអង្គសំដែងនូវសន្តិបទ បតិក្រព្រះមានព្រះ
ភាគ សូមព្រះអង្គ សំដែងនូវសន្តិបទនោះ ដែលជាធម៌តិរ
ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យបាន ។

(៣៨៥) ពាក្យថា បតិក្រព្រះអង្គជាវិបុល ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ... ទ្រង់
មានប្រាថ្នាក្នុងកាម អធិប្បាយថា ខ្ញុំព្រះអង្គឮ ស្តាប់ រៀន ចាំទុកកំណត់ទុក
ថា ព្រះមានព្រះភាគព្រះអង្គនោះ ជាព្រះអរហន្តព្រោះហេតុដូច្នេះខ្លះៗ បេ។
ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងហើយ ព្រះអង្គមានចំណែកធម៌ ហេតុនោះ (លោកពោល
ថា) ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ ។ ពាក្យថា បតិក្រព្រះអង្គជាវិបុល គឺព្រះពុទ្ធជា
វិជន ។ ព្រះមានព្រះភាគជាវិបុល ព្រោះទ្រង់មានសេចក្តីព្យាយាម ។
ជាវិបុល ព្រោះព្រះអង្គជាអ្នកសប្បុរសឈោយគុណ ។ ជាវិបុល ព្រោះ
ព្រះអង្គហ្មឺនសេចក្តីព្យាយាមឲ្យកើត (ក្នុងសន្តានរបស់អ្នកដទៃ) ។ ជាវិ-
បុល ព្រោះព្រះអង្គមានព្រះហឫទ័យអង្គអាច ។ ជាវិបុល ព្រោះព្រះអង្គ
ជាបុគ្គលក្បូរក្បា មោះមុត មិនខ្ជាប់ មិនខ្ជួត មិនស្ងួត មិនរត់ បានលះ
បង្គំនូវសេចក្តីខ្ជាប់នឹងសេចក្តីញ៉ាំងប្រថ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រៃព្រួចរោម ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡទិទ្ទេសោ

វិរតោ វេទ សព្វបាបកេហិ

និរយទុក្ខមតិច្ច វិរយវសោ

សោ វិរយវា បដានវា

វិរោ តាទិ បវុច្ចតេ តថត្ថាតិ ។

សុត្វានហំ វិរ ។ អកាមកាមិច្ចំ កាមាតិ ឧទ្ធា.

នតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច

។ បេ ។ វេមេ វុច្ចនំ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ វេមេ វុច្ចនំ

កិលេសកាមា ។ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ វត្ថុកាមា

បរិពាតា កិលេសកាមា បហំនា វត្ថុកាមាធំ

បរិពាតត្ថា កិលេសកាមាធំ បហំនត្ថា ភគវា ន

កាមេ កាមេតិ កាមា សេដ្ឋាតិ ន កាមេ បមោទតិ

ន កាមេ អភិជប្បតិ តស្មា ពុទ្ធា អកាមោ ជិក្ខា.

មោ ចត្តកាមោ វុច្ចកាមោ មុត្តកាមោ បហំនកា.

មោ បដិជិស្សដ្ឋកាមោ វីតវតោ វិភត្តវតោ ចត្តវ.

តោ វុច្ចវតោ មុត្តវតោ បហំនវតោ បដិជិស្សដ្ឋវតោ

ជិច្ចាតោ ជិព្វតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្ម.

ភូតេន អត្តោ វិហារីតិ សុត្វានហំ វិរ អកាមកាមី ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ព្រះឱណស្រ្តព វៀរហើយចាកបាបទាំងឡាយ ក្នុងលោកនេះ
 មានកិរិយាអបរំ ដោយសេចក្តីព្យាយាម កន្លងនិរយទុក្ខ
 លោកមានព្យាយាម មានសេចក្តីប្រឹងប្រែង មិនញាប់ញ័រ
 មានសភាពដូច្នោះ ទើបលោកហៅថា វិរុបុរស ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាវិរុបុរស ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮ
 ហើយ ។ ពាក្យថា កាម របស់បទថា ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នាក្នុងកាម បើតាម
 ទុក្ខន កាមមាន២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ
 លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។
 វត្ថុកាម ព្រះពុទ្ធមានដោត ទ្រង់កំណត់ដឹងហើយ កិលេសកាម ព្រះអង្គ
 លះចង់ហើយ ព្រោះទ្រង់កំណត់ដឹងវត្ថុកាម ព្រោះលះចង់កិលេសកាម
 ព្រះមានព្រះភាគ ទើបមិនត្រូវការនឹងកាមទាំងឡាយ មិនរីករាយរកកាម
 ទាំងឡាយ មិនប្រាថ្នាកាមទាំងឡាយថា កាមទាំងឡាយប្រសើរបំផុត
 ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនប្រាថ្នាកាម ចេញចាកកាម លះចោល
 កាម ខ្លាចចោលកាម លែងកាម លះកាម រលាស់ចោលកាម ប្រាស
 ចាករាគៈ ឃ្លាតចាករាគៈ លះចោលរាគៈ ខ្លាចចោលរាគៈ លែងរាគៈ
 លះរាគៈ រលាស់ចោលរាគៈ មិនមានប្រាថ្នា រលត់ទុក្ខ ត្រជាក់ សោយ
 សុខ មានព្រះទ័យប្រសើរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គ
 ជាវិរុបុរស ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ . . . ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នាក្នុងកាម ។

ជនុកណ្ឌីមាលាវកប្បញ្ញត្តិទ្វេសោ

ឥច្ឆាយស្មា ជនុកណ្ឌីតិ ឥច្ឆាតិ បទសន្ធិ ។ មេ ។

បទានុប្បត្តកមេតិ ឥច្ឆាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយ-

វចនំ សតារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតិ អាយស្មាតិ ។

ជនុកណ្ឌីតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស កោតំ ។ មេ ។

ហេហាកោតិ ឥច្ឆាយស្មា ជនុកណ្ឌី ។

[៣៨៦] ឡិយាតិកំ បុដ្ឋមកាមមាគមន្តិ ឡិយាតិ-

កន្តិ ឡិយាតិកំ ឡិយំ អតិកន្តិ សមតិកន្តិ វីតវត្តន្តិ

ឡិយាតិកំ ។ បុដ្ឋន្តិ បុដ្ឋំ បុដ្ឋន្តំ យាចន្តំ អដ្ឋេសិត្តំ

បសាទេត្តំ ។ អកាមមាគមន្តិ អកាមំ បុដ្ឋំ ឯក្ខាមំ

បត្តកាមំ វត្តកាមំ មិត្តកាមំ បហ័នកាមំ បដិទិស្ស-

ដកាមំ វីតវាតំ តត្តវាតំ វត្តវាតំ មិត្តវាតំ បហ័នវាតំ

បដិទិស្សដ្ឋវាតំ អាគម្យា អាគតម្យា ឧបាគតម្យា ស-

ម្បតម្យា តយា សន្ធិ សមាគតម្យាតិ ឡិយាតិកំ បុដ្ឋ-

មកាមមាគមន្តិ ។

ជំនុំកណ្តាលអាណត្តិរដ្ឋសភា

ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បង ជំនុំកណ្តាល មានអាយុ ទូលស្រដូច្នេះ គឺ
ជាពាក្យតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ទុំ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា
មានអាយុ គឺពាក្យថា ទីប្រាំបួន ពាក្យថា មានអាយុ ទុំ ជាពាក្យ
ពោលដោយគោរព គោត្តក្រុង ។ ពាក្យថា ជំនុំកណ្តាល គឺជាគោត្ត
។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា)
ជំនុំកណ្តាល មានអាយុ ទូលស្រដូច្នេះ ។

(៣៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា ទើបមក ដើម្បីទូលស្រព្រះអង្គ
ទ្រង់ឆ្លងឈ្មោះ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ត្រង់ពាក្យថា ទ្រង់ឆ្លង
ឈ្មោះ គឺទ្រង់កន្លងឈ្មោះ ឈានកន្លង រំលងផុត ប្រព្រឹត្តកន្លងឈ្មោះ ហេតុ
នោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឆ្លងឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ដើម្បីទូលស្រ គឺដើម្បី
សាសនា ដើម្បីដំណឹង ដើម្បីសូម ដើម្បីអារាធនា ដើម្បីឲ្យជ្រះថ្លា ។
ពាក្យថា ទើបមក... ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា គឺយើងខ្ញុំមកហើយ ជា
អ្នកមកហើយ ចូលមកហើយ សំដៅមកហើយ គឺជាអ្នកមកចូលបង្គំព្រះអង្គ
ដើម្បីទូលស្រព្រះអង្គ ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នា ទ្រង់ចេញចាកតាម ទ្រង់ចោល
តាម ទ្រង់ខ្ចាត់តាម ទ្រង់លែងតាម ទ្រង់លះតាម ទ្រង់រលាស់តាម
ទ្រង់ប្រាសចាករាគៈ ទ្រង់ចោលរាគៈ ទ្រង់ខ្ចាត់រាគៈ ទ្រង់លែងរាគៈ ទ្រង់
លះរាគៈ ទ្រង់រលាស់ចោលរាគៈ ហេតុនោះ (លោកទូលស្រថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ
ទើបមកដើម្បីទូលស្រព្រះអង្គ ទ្រង់ឆ្លងឈ្មោះ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ក្បឿងទី១៧

(៣៨៧) សន្តិបទំ ព្រូហិ សហាជនេត្តានិ សន្តិកំ
 ឯកេន អាតោវេន សន្តិបិ សន្តិបទំបិ តញ្ញោ អមតំ
 ជិញ្ញាទំ^(១) យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វបដិច្ច-
 ដិជិស្សត្តោ តណ្ហាត្តយោ វិរាតោ ជិរោជោ ជិញ្ញាទំ ។
 វត្តញ្ញោតំ ភកវត្តា សន្តមេតំ បទំ មណីតមេតំ បទំ
 យទិទំ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វបដិច្ចដិជិស្សត្តោ
 តណ្ហាត្តយោ វិរាតោ ជិរោជោ ជិញ្ញាទន្តិ ។ អថាប-
 រោជាតាវេន យេ ធម្មា សន្តាធិគមាយ សន្តិជ្ជសនាយ
 សន្តិកិរិយាយ សំវត្តន្តិ សេយ្យទីទំ ចត្តារោ សតិច្ច-
 ដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មច្បដានា ចត្តារោ វិនិច្ឆ័យនា បញ្ច-
 ក្រិយានិ បញ្ច តលានិ សត្តញ្ញោជ្ឈន្តា អរិយោ អដ្ឋង្គិ-
 កោ មត្តោ វេមេ វត្តន្តិ សន្តិបទា ។ សន្តិបទំ តា-
 លាបទំ លេលាបទំ សាវណាបទំ អកយបទំ អត្តតបទំ
 អមតបទំ ជិញ្ញាទបទំ ព្រូហិ អាជិត្តាហិ នេសេហិ បញ្ច-
 បេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តាជិត្តារោហិ មកា-
 សេហិ ។ សហាជនេត្តានិ នេត្តំ វត្តន្តិ សព្វញ្ញាតញ្ញាណំ ។

១ ម. សន្តិបទន្តិ ព័យេវ វេយ្យេវ អមតំ ជិញ្ញាទំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(៣៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គមានព្រះនេត្រកើតព្រមគ្នា
 សូមព្រះអង្គសំដែងនូវសន្តិបទ ត្រង់ពាក្យថា សន្តិ សេចក្តីថា សន្តិក្តី
 សន្តិបទក្តី ដោយអាការតែមួយ គឺអមតនិព្វាននោះឯង បានដល់ការ
 ម្យ៉ាងសង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលទប់ទល់ទាំងពួង ការអស់តណ្ហា
 ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ សមដូចពាក្យនេះដែល
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ខ្លះ ជាចំណែកដ៏ស្ងប់ ខ្លះជាចំណែកដ៏ទុក្ខប
 គឺការម្យ៉ាងសង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ទប់ទល់ទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការ
 ប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ ព្រះនិព្វាន ។ មួយទៀត បើដោយអាការ
 ដទៃ ពួកធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីកិរិយាបានសេចក្តីស្ងប់ ដើម្បីការ
 ពាល់ត្រូវសេចក្តីស្ងប់ ដើម្បីការធ្វើឲ្យជាក់លាក់ គឺ សតិប្បដ្ឋាន ៤
 សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧
 អរិយមគ្គ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ពួកធម៌នេះ លោកហៅថា សន្តិបទ ។
 សូមព្រះអង្គ ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត បើក ចែក ធ្វើឲ្យពាក់
 ប្រកាស នូវសន្តិបទ ទុកជាគ្រឿងការពារ ទុកជាគ្រឿងជ្រក
 ទុកជាគ្រឿងតាំង ទុកជាមិនមានភ័យ ទុកជាមិនច្បុត ទុកជាមិន
 មានស្លាប់ ទុកជាគឺព្រះនិព្វាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គ ទ្រង់មាន
 ព្រះនេត្រកើតព្រមគ្នា គឺសព្វពោតពាណ លោកហៅថា ព្រះនេត្រ ។

ឧត្តរត្ថម្ភបទបញ្ញត្តិផ្ទៃក្នុង

តុល្យស្ម កករតោ ធនតុ ជីវិតាភោ ច តោជីយា
 មូលេ អប្បុរ្នំ អប្បិមំ ឯកស្មី ខណោ ឧប្បន្នោ
 តស្មា តុល្យោ សហាជនេត្តោតំ សន្តិបទំ ព្រហ្ម
 សហាជនេត្ត ។

[៣៨៨] យថាតន្តំ កករតំ ព្រហ្មំ មេ តន្តំ យថា-
 តន្តំ វុត្តតំ អមតំ ជិត្យាទំ យោ សោ សត្វសម្មា-
 រសមថោ សត្វបដិច្ចដិច្ចស្មតោ តណ្ហាត្វយោ វិរតោ
 ជីវេនោ ជិត្យាទំ ។ កករតំ តារាជិវេនមេតំ ។ បេ ។
 សន្តិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ កករតំ ។ ព្រហ្មំ មេ តន្តំ
 ព្រហ្មំ អាទិត្យាហំ ។ បេ ។ បកាសេហិតំ យថា-
 តន្តំ កករតំ ព្រហ្មំ មេ តំ ។ តេជាហ សោ
 ព្រាហ្មណោ

ដំណើរការប្រកាសសេចក្តីសម្រេច

ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មានព្រះនេត្រ នឹងភាពនៃព្រះជិនសិរី (អ្នកឈ្នះ កំលេស) កើតឡើងមិនមុនមិនក្រោយ គឺក្នុងខណៈតែមួយ ទៀបគល់នៃ ពោធិត្រីក្ស ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មានព្រះនេត្រកើតដំណាល គ្នា ហេតុនោះ (លោកទូលស្អាត) បត់ត្រព្រះអង្គ មានព្រះនេត្រកើត ព្រមគ្នា សូមព្រះអង្គ សំដែងនូវសន្តិបទ ។

(៣៨៨) ពាក្យថា បត់ត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គសំដែង នូវសន្តិបទនោះ ដែលជាធម៌ពិត ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ធម៌ពិត បានខាង ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ ទុបដិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកគម្រោច ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ⁺ ខ្លះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែង នូវសន្តិបទនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះ អង្គ សំដែង ប្រាប់ ។ បេ ។ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បត់ត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គសំដែង នូវសន្តិបទនោះ ដែល ជាធម៌ពិត ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីយោ
 សុត្តានិមិត្តំ វិរ អកាមកាមី

(ឥន្ទាយស្មា ជនុកុណ្ឌំ)

ឡិយាតិកំ បុជ្ជមកាមមាគមំ

សន្តិបទំ ព្រហ្មំ សហាជនេត្ត

យថាតន្តំ កគរំ ព្រហ្មំ មេ តន្តំ ។

[៣៨៩] កគរំ ហិ កាមេ អភិកុយ្យ វិរយតិ

(អាទិទ្វាវ បឋវី តេជី តេជសា)

បរិតបញ្ចស្ស មេ ភ្ជិបញ្ច

អាចិត្ត ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ

ជាតិជ្ឈរាយ ឥន វិប្បហានំ ។

[៣៩០] កគរំ ហិ កាមេ អភិកុយ្យ វិរយតិកំ កគរតិ

តារាវិជ្ជនមេតំ ។ បេ ។ សន្តិកា បញ្ចតិ យទិទំ

កគរតិ ។ កាមេតិ ខុទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកា

មា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វត្ថុនិ

វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វត្ថុនិ កិលេសកាមា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡសិខេស

(ជតុកណ្ឌិមានកាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គ ជាវិបុលស
 ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ ទើបមក ដើម្បីទូលសួរព្រះអង្គ ទ្រង់
 មិនមានប្រាថ្នាក្នុងកាយ ទ្រង់ឆ្ងល់ច្រឡំ ទ្រង់មិនមានសេចក្តី
 ប្រាថ្នា បពិត្រព្រះអង្គមានព្រះនេត្រភ័ក្ត្រព្រមគ្នា សូមព្រះអង្គ
 សំដែងនូវសន្តិបទ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គ សំ-
 ដែងនូវសន្តិបទនោះ ដែលជាធម៌ពិត ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យបាន ។

(៣៨៩) ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់នូវកាយ
 ដូចព្រះអាទិត្យ មានគេជះ គ្របសង្កត់ នូវប្រឹប័ត្តិមណ្ឌល
 ដោយគេជះ សូមព្រះអង្គមានប្រាថ្នាស្មើដោយផែនដី គ្រាស់
 ប្រាប័ត្នមិ ដែលឈ្នួលខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន ជាត្រៀងលះបង់
 ស្រឡះនូវជាតិនឹងផង ក្នុងលោកនេះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នក
 មានប្រាថ្នាសូចស្តីង ឲ្យបាន ។

(៣៩០) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្ត
 គ្របសង្កត់ នូវកាយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ គឺជាពាក្យ
 ពោលដោយសេចក្តីគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ
 (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ។ ពាក្យថា កាម បើតាមទុក្ខាន
 កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោក
 ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។

ជំពូកទី១៖ បទដ្ឋកថា

កក្កដា វត្តកាមេ បរិវាសិត្តា តិលេស- បរិវាសិត្តា បរិវាសិត្តា
 អភិកុយ្យ អភិកវិត្តា អដ្ឋោត្តរិត្តា បរិយាធិត្តា មដ្ឋ-
 ត្តា ចរិត វិរិយតិ វត្តតិ តាលេតិ យបេតិ យាបេតិ
 កក្កដា បរិ កាមេ អភិកុយ្យ វិរិយតិ ។

(៣៧១) អាទិទ្វាដ បឋមី តេជី តេជសាតិ អាទិ-
 ទ្វា វត្តតិ សុរិយោ ។ បឋមី វត្តតិ ១៣^(១) ។ យថា
 សុរិយោ តេជី តេជសា តេជេន សមន្មាតតោ បឋមី
 អភិកុយ្យ អភិកវិត្តា អដ្ឋោត្តរិត្តា បរិយាធិត្តា ស-
 ត្តាបយិត្តា សត្វំ អាណាសត្តិ^(២) អភិវិហិត្ត អន្ធការំ
 វិធមិត្តា អាណាតំ ធនេត្តា^(៣) អាណាសេ អន្ធលត្តេ
 កមេនបេ^(៤) កត្តតិ ឯវមេវ កក្កដា ញាណតេជី
 ញាណតេជេន សមន្មាតតោ សត្វំ អភិសត្តាសមុទយំ
 ។ បេ ។ តិលេសតមំ អវិជ្ជន្ធការំ វិធមិត្តា ញាណ-
 លោកំ ធនេត្តា វត្តកាមេ បរិវាសិត្តា តិលេស-
 កាមេ បហាយ អភិកុយ្យ អភិកវិត្តា អដ្ឋោត្តរិត្តា
 បរិយាធិត្តា មដ្ឋត្តា ចរិត វិរិយតិ វត្តតិ តាលេតិ
 យបេតិ យាបេតិ អាទិទ្វាដ បឋមី តេជី តេជសា ។

១ ម. ជិតតិ ។ ២ ម. ឯត្តេន ធម្មតត្តិ ទិល្បតិ ។ ៣ ម. ទស្សយិត្តា ។ ៤ ម. វេតេន បបេ ។

ធីតុក្កត្តិមាលាវកប្បញ្ញាសិទ្ធិស

ព្រះមានព្រះភាគ កំណត់ដឹងវត្ថុតាមទាំងឡាយ លះបង់ គ្របសង្កត់
បៀតបៀន រូបវត្ថុ ល្មើចល្មើ ញ៉ាំង ឡូកិលេសតាមទាំងឡាយហើយ
ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ លោក
ពោលថា ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់ ឡូកាប ។

(៣៩១) ពាក្យថា ដូចព្រះអាទិត្យ មានគេជះ គ្របសង្កត់ឡូប្រិចតិ-
មណ្ឌល ដោយគេជះ សេចក្តីថា សុរិយទៅបុត្រ លោកហៅថា ព្រះ
អាទិត្យ ។ ដែនដី លោកហៅថា ប្រិចតិ ។ សុរិយទៅបុត្រមានគេជះ
ដោយគេជះ ប្រកបដោយគេជះ គ្របសង្កត់ បៀតបៀន រូបវត្ថុ ល្មើចល្មើ
កំដៅ ឡូប្រិចតិ ញ៉ាំងវត្ថុដែលតាំងនៅក្នុងអាគាសទាំងអស់ ឲ្យវិនាស
កំចាត់បង់ដឹងវត្ថុ ឆ្លុះឡូតឡើ ហើយចរទៅ ក្នុងផ្លូវជាទីចរទៅគឺអាគាសទេវ
យ៉ាងណាមិញ ព្រះមានព្រះភាគមានគេជះគឺញាណ ប្រកបដោយគេជះ
គឺញាណ កំចាត់បង់ឡូកិរិយាកើតឡើង នៃអភិសង្ខារទាំងពួង ។ បេ ។
ឡូឆឹងវត្ថុគឺកិលេស ឡូឆឹងវត្ថុគឺអវិជ្ជា សំដែងឡូតឡើគឺញាណ កំណត់
ដឹងវត្ថុតាមទាំងឡាយ លះបង់ គ្របសង្កត់ ឃាត់បង់ រូបវត្ថុ ល្មើច
ល្មើ ញ៉ាំង ឡូកិលេសតាមទាំងឡាយ ហើយត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ
រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូច
ព្រះអាទិត្យ មានគេជះ គ្របសង្កត់ឡូប្រិចតិមណ្ឌល ដោយគេជះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធពិទ្ធភោ

[៣៧២] បរិវត្តបញ្ចស្ស មេ ភ្លឺបញ្ចោតិ អហម-
ស្មំ បរិវត្តបញ្ចោ ឱមកបញ្ចោ ជនុកបញ្ចោ ភំបិ
មហាបញ្ចោ បុត្តបញ្ចោ ហាសបញ្ចោ ជនបញ្ចោ
តិក្ខុបញ្ចោ ធិត្វេនិកបញ្ចោ ភ្លឺ វត្ថុតិ បឋវី តាយ
មឋវីសមាយ បញ្ចាយ វិបុលាយ វិត្តតាយ សម-
ដ្ឋានតោតិ បរិវត្តបញ្ចស្ស មេ ភ្លឺបញ្ចោ ។

[៣៧៣] អាចិត្ត ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញន្តំ អាចិត្ត
ធម្មន្តំ អាចិត្តកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសា-
នកល្យាណំ សាត្តំ សព្វញ្ញនំ កោវលបរិបុណ្ណំ
បរិសុទ្ធិំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានេ ។ មេ ។
និព្វានត្វា និព្វានតាមិនិព្វា បដិបទំ អាចិត្តាហិ
នេសេហិ បញ្ចបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវាហិ វិភជាហិ
ឧត្តានិករោហិ បកាសេហិតិ អាចិត្ត ធម្មំ ។
យមហំ វិជញ្ញន្តំ យមហំ ជានេយ្យំ វិជានេយ្យំ
បដិវិជានេយ្យំ បដិវិជ្ជេយ្យំ អធិកច្ឆេយ្យំ ធុរេយ្យំ
សន្តិករេយ្យន្តំ អាចិត្ត ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡគិល្បោ

(៣៩២) ភាគៗថា ព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី... ដល់
 ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាស្មើស្ម័គ្រ គឺខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលមានប្រាជ្ញាតិច
 មានប្រាជ្ញាតិចបំផុត មានប្រាជ្ញាជ្រកជ្រក ចំណែកខាងព្រះអង្គមាន
 ប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាគ្រាស់ មានប្រាជ្ញារីករាយ មានប្រាជ្ញាល្បឿន
 មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាធូរធូរ ប្រើប្រាស់ ហៅថា ផែនដី ព្រះអង្គ
 ប្រកបដោយប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដីនោះ ជាបញ្ញាដ៏ទូលាយ ជ្រាល
 ជ្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាស្មើដោយ
 ផែនដី... ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាស្មើស្ម័គ្រ ។

(៣៩៣) ភាគៗថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គ
 យល់បាន ត្រង់ភាគៗថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់
 សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ខ្ញុំត្រហូចរយៈ
 មានលំអក្ខន្ធខាងដើម មានលំអក្ខន្ធកណ្ឌាល មានលំអក្ខន្ធទីបំផុត ប្រកប
 ដោយអត្ថ ប្រកបដោយព្យញ្ជនៈ បរិបូណ៌ទាំងអស់ ដ៏បរិសុទ្ធ ខ្ញុំសតិ-
 ប្បដ្ឋាន ៤ ។ បេ ។ ខ្ញុំព្រះនិព្វានផង ខ្ញុំបដិបទា ជាដំណើរទៅ កាន់ព្រះ
 និព្វានផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ ធម៌ ។
 ភាគៗថា ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន គឺដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គដឹង យល់
 ច្បាស់ ចាក់ផ្ទុះ ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់បាន ហេតុនោះ (លោក
 ពោលថា) សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន ។

ជិតុកុណ្ណិមណវិកប្បញ្ញត្តិទេសោ

[៣៧៤] ជាតិជ្ជរាយ ឥត វិប្បហានន្តិ ឥតេវ
 ជាតិយា ជនមរណស្ស បហានំ វិបសមោ បដិទិ-
 ស្សតោ បដិប្បស្សន្តិ អមតំ ជញ្ញានន្តិ ជាតិជ្ជរាយ
 ឥត វិប្បហានំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ភគវា ហំ កាមេ អភិកុយ្យ ឥរិយតិ

អាទិទ្ទោវ បថវី តេជី តេជសា

បរិត្តបញ្ចស្ស មេ ភ្ជវិបតោ

អាទិត្យ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ

ជាតិជ្ជរាយ ឥត វិប្បហានន្តិ ។

[៣៧៥] កាមេស្ស វិនយ ភេទំ (ជិតុកុណ្ណិកំ ភគវា)

នេត្តម្ហំ ធម្មំ ខេមតោ

ឧត្តហិតំ និរត្តំ វា

មា តេ វិជ្ជិតុ កតញ្ញំ ។

[៣៧៦] កាមេស្ស វិនយ ភេទន្តិ កាមេស្សតិ ឧទ្ទា-

នតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា

ច ។ មេ ។ ឥមេ វិច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។ មេ ។

ធម្មត្ថកណ្តិមាលវិក្កញ្ញានិទ្ទេស

[៣៩៤] ពាក្យថា ជាគ្រឿងលះបង់ស្រឡះ ទ្វេវជាតិ នឹងជក
 ក្នុងលោកនេះ គឺជាគ្រឿងលះបង់ ម្យ៉ាង រលាស់ចេញ ស្ងប់ម្យ៉ាង
 ទ្វេវជាតិ ជក នឹងមរណៈ ក្នុងលោកនេះឯង គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងលះបង់ស្រឡះ ទ្វេវជាតិ នឹងជក ក្នុងលោក
 នេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់នូវកាម ដូច
 ព្រះអាទិត្យ មានតេជះ គ្របសង្កត់ប្រិបតីមណ្ឌល ដោយ
 តេជះ សូមព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ត្រាស់ប្រាប់
 ធម៌ ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន ជាគ្រឿងលះបង់ស្រឡះ
 ទ្វេវជាតិនឹងជក ក្នុងលោកនេះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកមាន
 ប្រាជ្ញាស្តុបស្តង្គ ឲ្យបាន ។

[៣៩៥] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលធម្មត្ថកណ្តិ) អ្នកចូរឃើញ
 នូវនេត្តម្មៈ ថាជាសេចក្តីក្សេម ហើយកំចាត់បង់នូវសេចក្តី
 ប្រាជ្ញា ក្នុងកាមទាំងឡាយចេញ ការប្រកាន់ក្តី ការ
 ត្រូវរលាស់ចេញក្តី កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ ។

[៣៩៦] អធិប្បាយពាក្យថា កំចាត់បង់នូវសេចក្តីប្រាជ្ញា ក្នុងកាមទាំង
 ឡាយចេញ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងកាមទាំងឡាយ គឺតាមទទួលបានកាមមាន ២
 គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ ចេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីទ្កេសោ

ឥមេ វុច្ឆន្តិ កិលេសកាមា ។ គេធន្តិ គេនោ
 វុច្ឆន្តិ ឥណ្ឌា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលមូលំ ។ កាមេសុ វិធម-
 គេធន្តិ វិធម បដិវិធម បដហា វិនោទេហំ ព្យង្គិ-
 ករោហំ អនភាវុទ្ធិមេហិតំ កាមេសុ វិធម គេធំ ។
 ជតុកក្ក្លាតំ ភគវំ តំ ព្រាហ្មណំ តោត្តន អាស-
 បតំ ។ ភគវតិ តារាវតិវចនមេតំ ។ បេ ។ សុច្ឆិកា
 បញ្ចតិ យទិទំ ភគវតិ ជតុកក្ក្លាតំ ភគវំ ។

(៣៧) នេក្ខម្មំ ធម្មំ ខេមតោតិ នេក្ខម្មន្តិ ស-
 ម្មាបដិបទំ អនុលោមប្បដិបទំ អបច្ឆន្តិកប្បដិបទំ អន្ទ-
 តប្បដិបទំ ធម្មានុធម្មប្បដិបទំ សីលេសុ បរិបូរិតារ-
 តំ ឥន្ទ្រិយេសុ កុត្តញ្ញាវតំ កោជនេ មត្តញ្ញាតំ ជាតវិ-
 យានុយោតំ សតិសម្មជញ្ញំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានេ
 ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥន្ទ្រិកានេ បញ្ច្រ្កិ-
 យានិ បញ្ចា ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈន្តំ អរិយំ
 អដ្ឋង្គិកំ មត្តំ និព្វានញ្ច និព្វានតាមិនិញ្ច បដិបទំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ទាំងនេះហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា
 លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា កំចាត់នូវសេចក្តី ប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំង
 ឡាយចេញ គឺកំចាត់ កំចាត់បង់ ចន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំចាត់បង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាមទាំងឡាយ
 ចេញ ។ ពាក្យថា ម្នាលជតុកណ្ឌី គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍
 នោះ តាមគោត្រ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ៥ ។ ជាពាក្យពោលដោយ
 គោរព ។ បេ ។ ការបញ្ចត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលជតុកណ្ឌី ។

(៣៩៧) ពាក្យថា នេកម្មៈ របស់បទថា អ្នកចូរឃើញនូវនេកម្មៈ ថា
 ជាសេចក្តីក្សេម គឺអ្នកចូរឃើញ យល់ ថ្វីង ឆិបារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យ
 ប្រាកដ នូវសេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរ សេចក្តី
 ប្រតិបត្តិជាសិកស្ត្រវ សេចក្តីប្រតិបត្តិសមគួរដល់ប្រយោជន៍ សេចក្តី
 ប្រតិបត្តិធម៌សមគួរដល់ធម៌ ការធ្វើឲ្យពេញលេញក្នុងសីលទាំងឡាយ
 ការគ្រប់គ្រងទ្វារ ក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន
 ការប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភាវព្វក សតិទីដ៏សម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤
 សម្មប្បដ្ឋាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈន្ត ៧ អរិយបគ្គ
 ប្រកបដោយអង្គ ៨ ព្រះនិព្វាន នឹងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន

ធម្មកល្យាណវគ្គបញ្ញត្តិទ្វេសោ

ខេមតោ ធាណតោ លេណតោ សរណតោ សរណ៍-
ក្ខតតោ អភយតោ អច្ចតតោ អមតតោ ជីវាណតោ
ទដ្ឋំ បស្សិតា តុលយិតា តិរយិតា វិការយិតា វិក្ខតំ
កត្វាតំ នេក្ខមំ ទដ្ឋ ខេមតោ ។

(៣៧៨) ឧត្តហិតំ និរត្តំ វាតិ ឧត្តហិតន្តំ តណ្ហា-
វសេន ទិដ្ឋវសេន កហិតំ បរាមដ្ឋំ អភិជវិដ្ឋំ អ-
ជ្ឈេសតំ អជម្ពតំ ។ និរត្តំ វាតិ និរត្តំ វា មុញ្ា-
តតំ បដហិតតំ វិលោទេតតំ ព្យង្គិកាតតំ អនការដ្ឋ-
មេតតន្តំ ឧត្តហិតំ និរត្តំ វា ។

(៣៧៩) មា តេ វិជ្ជិតុ កិញ្ចន្ធនំ រាគកិញ្ចន្ធនំ
នោសកិញ្ចន្ធនំ មោហកិញ្ចន្ធនំ មាណកិញ្ចន្ធនំ ទិដ្ឋកិ-
ញ្ចន្ធនំ កិលេសកិញ្ចន្ធនំ ឧច្ចវិតកិញ្ចន្ធនំ វេទំ កិញ្ចន្ធនំ(១)
តុយំ មា វិជ្ជិតុ មា បវិជ្ជិតុ មា សិវិជ្ជិតុ បដហា
វិលោទេហិ ព្យង្គិកាហិ អនការដ្ឋមេហិតំ មា តេ
វិជ្ជិតុ កិញ្ចន្ធនំ ។ តេនាហា ភគវា

ម. ធម៌ កិញ្ចតា ។

ធម្មត្ថសម្ពាសនបិដក

ថាជាសេចក្តីក្សេម ថាជាទីការពារ ថាជាទីជ្រក ថាជាទីតាំង ថាជាទី
តំនាក់ ថាជាទីមិនមានភ័យ ថាជាទីមិនប្បត្ត ថាជាទីមិនមានសេចក្តី
ស្លាប់ ថាជាទីចេញចាកវិន័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរ
ឃើញនូវនេះទូម្បី៖ ថាជាសេចក្តីក្សេម ។

(៣៩៨) ពាក្យថា ការប្រកាន់ របស់បទថា ការប្រកាន់ក្តី
ការត្រូវរលាស់ចេញក្តី គឺ ការប្រកាន់ ការស្តាប់អង្គល ការជាប់ចំពាក់
ការជ្រួលជ្រប់ ការចុះស៊ប់ ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ។
ពាក្យថា ការត្រូវរលាស់ចេញ គឺ ការត្រូវលះលែង ការត្រូវដកចេញ
ការត្រូវលះបង់ ការត្រូវធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យរីកមាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការប្រកាន់ក្តី ការត្រូវរលាស់ចេញក្តី ។

(៣៩៩) ពាក្យថា កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ សេចក្តីថា
កង្វល់គឺពត៌ៈ កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានៈ កង្វល់
គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កង្វល់នេះ កុំមាន កុំដិតដល់
កុំមានប្រាកដដល់អ្នក គឺថា អ្នកចូរលះបង់ បង្ហោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិន
ឲ្យរីកមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ពុទ្ធក្នុងបិដក ឧទ្ទកនិកាយស្ស ពូជ្យនិទ្ទេសោ

កាមេស្ស វិនយ គេជំ

(ជនុកកណ្ឌិត ភគវ)

នេក្ខម្មំ ធម្មំ ខេមតោ

ឧទ្ទហិតំ និរត្តំ វ

មា តេ វិនិច្ឆ័ត្ត តិព្វានន្តំ ។

(៤០០) យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិ បច្ឆា តេ មាហុ តិព្វានំ

មជ្ឈេ ចេ នោ កហេស្សសំ ឧបសន្តោ ចរិស្សសំ ។

(៤០១) យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិតំ អតីតេ សម្ពុរ

វេ អារត្ត យេ តិលេសា ឧប្បជ្ឈេយ្យំ តេ តិលេសេ

សោសេហិ វិសោសេហិ សុត្តាមេហិ វិសុត្តាមេហិ

អវីជំ ករោហិ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តិករោហិ

អនការដ្ឋមេហិតំ ឯវម្បំ យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិ ។

អថវា យេ អតីតា កម្មាភិសម្ពុរា វិបក្កវិចារា

តេ កម្មាភិសម្ពុរា សោសេហិ វិសោសេហិ

សុត្តាមេហិ វិសុត្តាមេហិ អវីជំ ករោហិ

បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តិករោហិ អនការដ្ឋមេហិតំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ជតុក្កណ្ឌី) អ្នកចូរឃើញ
នូវខេត្តម្ល៉េះ ថាជាសេចក្តីក្សេម ហើយកំចាត់បង្ខំនូវសេចក្តី
ប្រាថ្នាក្នុងកាមទាំងឡាយចេញ មួយទៀត ការប្រកាន់ក្តី
ការត្រូវរលាស់ចេញក្តី កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ ។

(៤០០) កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរ
ញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្អិតទៅ កង្វល់ខាងក្រោយ
កុំមានដល់អ្នកឡើយ បើអ្នកនឹងមិនកាន់យកខន្ធជាគណ្តាល
ទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ ។

(៤០១) ពាក្យថា កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាល
មុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្អិតទៅ គឺពួកកិលេសណា
គប្បីកើត ព្រោះប្រាជ្ញាសង្ខារទាំងឡាយជាអតីត អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសទាំង
នោះ ឲ្យរឹង ឲ្យស្អិត ឲ្យខ្វះ ឲ្យហួតហែង ចូរធ្វើកុំឲ្យមានពូជ ចូរលះបង់
បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំង
កិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្អិតទៅ យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយទៀត
ពួកកម្មាភិសង្ខារ ណា ជាអតីត មានវិបាសាក្តីហើយ អ្នកចូរញ៉ាំង
កម្មាភិសង្ខារទាំងនោះ ឲ្យរឹង ឲ្យស្អិត ឲ្យខ្វះ ឲ្យហួតហែង ចូរធ្វើ
កុំឲ្យមានពូជ ចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន

ដំបូងបង្អស់នៃការបញ្ចេញនូវសេចក្តីសង្ខេប

ឯវចនានុកថ ឈ្មោះ បុរាណ ត្រូវ វិសោធន៍ ។

(៤០២) បញ្ញា តេ មាហា កិញ្ចុដ្ឋានំ បញ្ញា វុច្ឆតិ
 អនាគតំ កិញ្ចុដ្ឋានំ អនាគតេ សង្ខារេ អារត្ត រាគ-
 កិញ្ចុដ្ឋានំ នោសកិញ្ចុដ្ឋានំ មោហកិញ្ចុដ្ឋានំ មានកិញ្ចុដ្ឋានំ
 ទិដ្ឋកិញ្ចុដ្ឋានំ កាលេសកិញ្ចុដ្ឋានំ ឧត្តរតកិញ្ចុដ្ឋានំ វេទិ
 កិញ្ចុដ្ឋានំ វុច្ឆតិ មា មាហា មា អយោហិ មា ជនេហិ មា
 សញ្ញនេហិ មា ធិត្ថេហិ បដេហា វិនោទេហិ ព្យង្គិ-
 តកេហិ អនកាវុច្ឆមេហិតិ បញ្ញា តេ មាហា កិញ្ចុដ្ឋានំ ។

(៤០៣) មជ្ឈេ ចេ នោ គហេស្សសីតិ មជ្ឈេ
 វុច្ឆតិ បច្ចុប្បន្នំ រូបំ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ
 បច្ចុប្បន្នេ សង្ខារេ តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋវសេន នោ
 គហេស្សសិ ន តណ្ហាស្សសិ ន បរាមសិស្សសិ ន
 នន្ទិស្សសិ ន អដ្ឋោសិស្សសិ អភិទន្ធនំ^(១) អដ្ឋោ-
 សានំ តាហំ បរាមាសំ អភិទេសំ បដេហិស្សសិ
 វិនោទេស្សសិ ព្យង្គិកាស្សសិ អនកាវុច្ឆមេស្សសីតិ
 មជ្ឈេ ចេ នោ គហេស្សសិ ។

១ ម. ធម្មនុប អភិវេទន្តំ វិស្សតិ ។

ជំពូកទី១៖ មាណវក្សត្តាទី១៤

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាល
មុន អ្នកចូរញ៉ាំងគិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្ងួតទៅ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

(៤០២) ពាក្យថា កង្វល់ខាងក្រោយកុំមានដល់អ្នកឡើយ សេចក្តី
ថា កង្វល់ជាអនាគត ហៅថា កង្វល់ខាងក្រោយ បានដល់កង្វល់គឺតតៈ
កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានៈ កង្វល់គឺចម្លង កង្វល់
គឺគិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត ព្រោះប្រារព្ធបង្ខារទាំងឡាយជាអនាគត
កង្វល់នេះ កុំមាន កុំឲ្យកើតមាន ដល់អ្នក អ្នកចូរកុំញ៉ាំងកង្វល់ឲ្យកើត
កុំបង្ក កុំឲ្យលូតលាស់ឡើង ចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យ
កើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កង្វល់ខាងក្រោយកុំមានដល់
អ្នកឡើយ ។

(៤០៣) ពាក្យថា បើអ្នកនឹងមិនកាន់យក ខន្ធជាកណ្តាលទេ
សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាបច្ចុប្បន្ន
លោកហៅថា ខន្ធជាកណ្តាល អ្នកនឹងមិនកាន់យក មិនចាប់ មិន
ស្ទាបអង្គុល មិនរីករាយ មិនជ្រុលជ្រប់ ចំពោះសង្ខារទាំងឡាយ ជា
បច្ចុប្បន្ន ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចចិដ្ឋិ គឺថាបើអ្នកនឹងលះបង់
បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសេចក្តីរីករាយ ការជ្រុលជ្រប់
ការប្រកាន់ ការស្ទាបអង្គុល ការជាប់ជំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
បើអ្នកនឹងមិនកាន់យកខន្ធជាកណ្តាលទេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធសិទ្ធិសោ

(៤០៤) ឧបសម្ពោ ចរិស្សសីតិ វាគស្ស សន្តត្តា
 ឧបសម្ពោ ឆោសស្ស សន្តត្តា ឧបសម្ពោ មោហស្ស
 សន្តត្តា ឧបសម្ពោ កោដស្ស ឧបសម្ពោ វេ ។
 សព្វាគុសលាភិសង្ខារំ សន្តត្តា សមិត្តា វ្យាស-
 មិត្តា វិជ្ជាត្តា ធិញ្ញមិត្តា វិគត្តា បដិប្បស្ស-
 ត្តា សម្ពោ ឧបសម្ពោ វ្យាសសម្ពោ ធិញ្ញសម្ពោ បដិប្ប-
 ស្សសម្ពោ ចរិស្សសី វិចរិស្សសី វត្តិស្សសី ចាលេស្សសី
 យេស្សសី យាយេស្សសីតិ ឧបសម្ពោ ចរិស្សសី ។
 តេនាហ កកា

យំ ពុទ្ធេ តំ វិសោសេហិ បច្ឆា តេ មាហុ កិញ្ចុដិ
 មន្តេ ច ឆោ គហស្សសី ឧបសម្ពោ ចរិស្សសីតិ ។

(៤០៥) សព្វសោ ធាម្បបស្មី វីតគេដស្ស ព្រាហ្មណ
 អាសវស្ស ន វិជ្ជត្តិ យេហិ មច្ចុវសំ វេ ។

(៤០៦) សព្វសោ ធាម្បបស្មី វីតគេដស្ស ព្រាហ្មណាតិ ស-
 ព្វសោតិ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ ធិស្សសំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធសិទ្ធិស្ថ

(៤០៤) ពាក្យថា អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ត្រាច់ទៅ គឺឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់
 ព្រោះស្ងប់រត្នៈ ឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់
 ព្រោះស្ងប់មោហៈ ឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ស្ងប់រម្ងាប់ រម្ងាប់សូន្យ រលត់
 រសាយ រលាយ ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ រម្ងាប់សូន្យ ផុតរលត់ ទៅប្រាស
 រសាយ រលាយ នូវកោតៈ ឧបទាហៈ ។ បេ ។ អតិសង្ខារជាអកុសលទាំង
 ពួង ហើយនឹងត្រាច់ទៅ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា យា-
 ត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ត្រាច់ទៅ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរ
 ញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្អាតទៅ កង្វល់ខាងក្រោយ
 កុំមានដល់អ្នកឡើយ បើអ្នកនឹងមិនកាន់យកខន្ធជាកណ្តាល
 ទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ ។

(៤០៥) ម្នាលព្រាហ្មណ៍ បុគ្គលតែងលុះអំណាចមច្ចុ ដោយអាសវៈ
 ទាំងឡាយណា អាសវៈ (ទាំងនោះ) របស់បុគ្គលដែលប្រាស
 ចាកតម្រេកក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួងនោះ មិនមានទេ ។

(៤០៦) អធិប្បាយពាក្យថា ម្នាលព្រាហ្មណ៍... ដែលប្រាសចាកតម្រេក
 ក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ដោយប្រការទាំង
 ពួង គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសល់ ឥតសេសសល់ ។

ជំនួញអាល្លឺម៉ង់ក្នុងស្រុក

បរិយាយយុទ្ធសាស្ត្រនៃសត្វស្រោច ។ ជាម្ចាស់ ចត្តាភា
អរិយោ ខ្មែរ ។ រូបនិង ចត្តាភា ច មហាក្សត្រ
ចក្រភព មហាក្សត្រនិង ឧបាយកល ។ គេដោ វិជ្ជា
តណ្ហា យោ រាត្រា សារាត្រា ។ បេ ។ អភិជ្ជា លោក
អភិសេន ។ សត្វស្រោច ជាម្ចាស់ វិភាគស្នូ
ព្រាហ្មណ៍ សត្វស្រោច ជាម្ចាស់ វិភាគស្នូ
វិភាគស្នូ ចត្តាភា វិភាគស្នូ វិភាគស្នូ វិភាគស្នូ
បរិយាយស្នូ បរិយាយស្នូ វិភាគស្នូ វិភាគស្នូ
វិភាគស្នូ ចត្តាភា វិភាគស្នូ វិភាគស្នូ វិភាគស្នូ
បរិយាយស្នូ បរិយាយស្នូ វិភាគស្នូ វិភាគស្នូ សត្វស្រោច ជាម្ចាស់
វិភាគស្នូ ព្រាហ្មណ៍ ។

(៤០៧) អាសវស្នូ ន វិជ្ជា អាសវស្នូ ចត្តាភា
អាសវ កាមាសវ ភវសវ វិជ្ជាសវ អវិជ្ជាសវ
វេ ។ អស្នូ អវាតោ វិជ្ជាសវស្នូ ។ ន វិជ្ជា
វិជ្ជា វេ អាសវ វិជ្ជា ន វិជ្ជា ន សវិជ្ជា
នុបលក្ខន្ធ បរិយាយ សម្ពន្ធា វិជ្ជាសវ បរិយាយស្នូ
អភិជ្ជា ព្រាហ្មណ៍ វិជ្ជា អាសវស្នូ ន វិជ្ជា ។

ដំណើរការវិញ្ញាណក្ខន្ធ

ពាក្យថា ដោយប្រការទាំងពួងនេះ ជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា នាម
 បានដល់អរូបក្ខន្ធវិ ។ ពាក្យថា រូប បានដល់មហាក្ខត្រប ៤ និងឧបាទាយ-
 រូបរបស់មហាក្ខត្រប ៤ ។ គណ្ណា លោកហៅថា តម្រេក បានដល់រាគៈ
 រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា
 ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍...ដែលប្រាសចាកតម្រេកក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំង
 ពួង បានសេចក្តីថា ប្រាសចាកប្រាថ្នា ឃ្លាតចាកប្រាថ្នា ចោលប្រាថ្នា
 ខ្នក់ប្រាថ្នា លែងប្រាថ្នា លះប្រាថ្នា រលាស់ប្រាថ្នា គឺជាអ្នកប្រាសចាក
 រាគៈ ឃ្លាតចាករាគៈ ចោលរាគៈ ខ្នក់រាគៈ លែងរាគៈ លះរាគៈ រលាស់
 រាគៈ ក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្ចាស់
 ព្រាហ្មណ៍...ដែលប្រាសចាកតម្រេក ក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង ។

(៤០៧) អធិប្បាយពាក្យថា អាសវៈ ទាំងឡាយ របស់បុគ្គល
 នោះ មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា អាសវៈ បានដល់ អាសវៈ ៤ គឺ
 កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។ ពាក្យថា របស់បុគ្គល
 នោះ គឺរបស់ព្រះអរហន្តវិណាស្រត ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺអាសវៈ
 ទាំងនេះ របស់ព្រះអរហន្តនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន គឺលោក
 មិនបាន លោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុល ម្លាច ធ្វើឲ្យស្ងប់ម្លាច ធ្វើមិនគួរ
 ឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) អាសវៈទាំងឡាយ របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ព្ភឃុំនិទ្ទេសោ

[៤០៨] យេហិ មច្ចុវសំ វជេតិ យេហិ អាសវេហិ
 មច្ចុនោ វា វសំ គច្ឆេយ្យ មរណស្ស វា វសំ គច្ឆេយ្យ
 ហារបត្តស្ស វា វសំ គច្ឆេយ្យ តេ អាសវា អស្ស ធន្តិ
 ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ ទុបលត្តន្តិ បហំនា សម្មត្តន្តា
 វ្យាបសន្តា បដិច្ចស្សន្តា អកត្តប្បត្តិកា ញ្ញាណត្តិកា
 ទទ្យតិ យេហិ មច្ចុវសំ វជេ ។ តេនាហ ភគវា

សត្វសោ នាមរាស្ត្រំ វីតតេជស្ស ព្រាហ្មណ

អាសវស្ស ន វិជ្ជន្តិ យេហិ មច្ចុវសំ វជេតិ ។
 សហ តាវាបរិយោសាធា ។ មេ ។ សត្តា មេ គន្លេ
 ភគវា ភរាវតោហមស្ថិតិ ។

ធម្មកណ្តិមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ ធានសមេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជន្តិទ្កេស

(៤០៨) ពាក្យថា បុគ្គលតែងលុះអំណាចមក ដោយអាសវៈទាំងឡាយណា សេចក្តីថា បុគ្គលតែងលុះអំណាចមក លុះអំណាចមរណៈក្តី លុះអំណាចមារក្តី ដោយអាសវៈទាំងឡាយណា អាសវៈទាំងនោះ របស់ព្រះអរហន្តនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន គឺលោកមិនបាន លោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តល់ ឲ្យស្ងប់ រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងភិក្ខុញ្ញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលតែងលុះអំណាចមក ដោយអាសវៈទាំងឡាយណា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ បុគ្គលតែងលុះអំណាចមក ដោយអាសវៈទាំងឡាយណា អាសវៈ(ទាំងនោះ) របស់បុគ្គល ដែលប្រាសចាកគម្រោក ក្នុងនាមរូប ដោយច្រកាទាំងពួង នោះ មិនមានទេ ។

ដំណាលគ្នានឹងកាលជាទីចប់នៃគាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តា របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ ធម្មកុណ្ឌីមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្កេស ទី ១១ ។

កម្រាវិគមណវិក័យញ្ញាវិទ្យោ

(២០៩) ឡិកញ្ញហំ តណ្ហាច្ឆន្តំ អនេជំ

(ឥន្ទាយស្មា កម្រាវុតោ)

នន្ទញ្ញហំ ឡិយតណ្ហា វិមុត្តំ

តប្បញ្ញហំ អភិយាតេ សុមេជំ

សុត្វាន ពាគស្ស អបនមិស្សន្តំ វតោ ។

(២១០) ឡិកញ្ញហំ តណ្ហាច្ឆន្តំ អនេជន្តំ ឡិកញ្ញហន្តំ

រូបនាគុយា យោ ឆន្ទោ យោ វតោ យា នន្ទំ យា

តណ្ហា យេ ឡិកាយុចាណា ចេតសោ អនិដ្ឋានភិ.

និវេសនុសយា តេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា

ឡិច្ឆន្ទមូលា តាលាវុត្តតតា អនការ្ជ័តា អាយតីអនុ-

ប្បនិធម្មា តស្មា ពុទ្ធា ឡិកញ្ញហោ ។ វេទនាគុ-

យា សញ្ញាគុយា សង្ខារគុយា វិញ្ញាណគុយា

កម្រាវវិធីមាណវិក្យញ្ញាន្តទ្រុល

(៤០៩) (កម្រាវវិធីមានអាយុ ពេលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសាវតរា

ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គលះបង់ ទីលំនៅ កាត់បង់តណ្ហា

មិនមានការញាប់ញ័រ លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្លងអន្លង់

មានព្រះជ័យរួចស្រឡះ លះបង់គ្រឿងកំណត់ មាន

បញ្ញាល្អ ពួកជនមានស្តាប់ (ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ

ជាព្រះពុទ្ធនាគរហើយ នឹងចៀសចេញអំពីទីនេះ ។

(៤១០) ធម៌ច្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គលះបង់ទីលំនៅ កាត់បង់តណ្ហា

មិនមានការញាប់ញ័រ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គលះបង់ទីលំនៅ សេចក្តីថា

ឆន្ទៈណា វគ្គណា នន្ទណា តណ្ហា ណា ការចូលទៅជិតប្រកាន់ជាគ្រឿង

តាំងស៊ីបរបស់ចិត្ត ជាទីមកដេកត្រាំជាប់ណា ក្នុងរូបធាតុ កំលេសទាំងនោះ

ព្រះពុទ្ធមានជោគលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឱ្យមានទីកើត ដូចជាទី

កើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឱ្យមានបែបភាព មិនឱ្យកើតឡើងជាធម្មតាទៅ

ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាលះបង់ទីលំនៅ ។ ឆន្ទៈណា វគ្គណា នន្ទ

ណា តណ្ហា ណា ការចូលទៅជិតប្រកាន់ ជាគ្រឿងតាំងស៊ីបរបស់ចិត្ត ជាទី

មកដេកត្រាំជាប់ណា ក្នុងវេទនាធាតុ សញ្ញាធាតុ សង្ខារធាតុ វិញ្ញាណធាតុ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធនិទ្ទេសោ

យោ ធម្មោ យោ វាតោ យោ នង្គិ យោ តណ្ហា យេ
 ឧបាយុតាណា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិធិវេសានុយា
 តេ ពុទ្ធស្ស កកវតោ បហំនា ឧច្ឆិទ្ធម្មលា តាលា.
 វត្ថុតតា អនកាវដ្ឋតា អាយតីអនុប្បនធម្មា តស្មា
 ពុទ្ធនោ ឡុកញ្ចហោ ។ តណ្ហាច្ឆិន្ទិន្ទិ តណ្ហាតិ វ្យបតណ្ហា
 សទ្ធិតណ្ហា កទ្ធិតណ្ហា វសតណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា
 ធម្មតណ្ហា សា តណ្ហា ពុទ្ធស្ស កកវតោ ធិដ្ឋា ឧច្ឆិ
 នា សម្មច្ឆិន្ទា វ្យបសន្តា បដិប្បស្សនា អភព្វប្បតីតា
 ញាណតីនា ឧឡោ តស្មា ពុទ្ធនោ តណ្ហាច្ឆិន្ទោ ។
 អនេជន្តិ វដា វុច្ឆតិ តណ្ហា យោ វាតោ សាវតោ
 ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្បលំ ។ សា
 វដា តណ្ហា ពុទ្ធស្ស កកវតោ បហំនា ឧច្ឆិទ្ធម្មលា
 តាលាវត្ថុតតា អនកាវដ្ឋតា អាយតីអនុប្បនធម្មា តស្មា
 ពុទ្ធនោ អនេជោ ។ វដាយ បហំនត្ថា អនេជោ ។ កកវ
 លាកេបិ ន ឥញ្ញតិ អលាកេបិ ន ឥញ្ញតិ យសេបិ ន
 ឥញ្ញតិ អយសេបិ ន ឥញ្ញតិ បសំសាយ ន ឥញ្ញតិ ធិ-
 ន្ទាយបិ ន ឥញ្ញតិ សុខេបិ ន ឥញ្ញតិ ធុត្តេបិ ន ឥញ្ញតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បិដកខ្មែរ

កិលេសទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យ
 មានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព មិនឲ្យកើត
 ឡើងជាធម្មតាតទៅ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាលះបង់ទីលំនៅ ។
 ពាក្យថាតណ្ហា របស់បទថា កាត់បង់តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ធកណ្ហា
 គន្ធកណ្ហា រសតណ្ហា ផោជ្ឈតណ្ហា ធម្មតណ្ហា តណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមាន
 ព្រះភាគកាត់បង់ ផ្តាច់បង់ ផ្តល់ផ្តាច់ រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនឲ្យកើត
 ឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា
 កាត់បង់តណ្ហា ។ ពាក្យថា មិនមានការញាប់ញ័រ សេចក្តីថា តណ្ហា ហៅ
 ថា ការញាប់ញ័រ បានដល់ពតៈ ពតៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
 អកុសលមូល ។ ការញាប់ញ័រ គឺតណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានជោគ លះបង់
 ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការ
 មិនមានបែបភាព មិនឲ្យកើតឡើងជាធម្មតាតទៅ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ
 ឈ្មោះថា មិនមានការញាប់ញ័រ ។ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានការញាប់ញ័រ
 ព្រោះទ្រង់លះបង់ការញាប់ញ័រហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគមិនរំភើប ក្នុង
 លោកផង មិនរំភើបក្នុងអលោកផង មិនរំភើបក្នុងយសផង មិនរំភើបក្នុងអយ-
 សផង មិនរំភើបក្នុងបសំសាផង មិនរំភើបក្នុងខ័ន្ទាផង មិនរំភើបក្នុងសុខ
 ផង មិនរំភើប មិនកំរើក មិនញាប់ញ័រ មិនពោធិ៍ មិនកក្រើក ក្នុងទុក្ខផង

កម្រិតមាណវិញ្ញាណធម៌

ន ចលនតំ ន វេជនតំ ន មវេជនតំ ន សម្បវេជនតំ តស្មា
 តុទ្ធោ អនេដោតំ ឌីតញ្ចហំ តណ្ហាភិដំ អនេដំ ។
 ឥទ្ធាយស្មា កម្រាវុដោតំ ឥទ្ធាតំ មទសន្តិ ។ បេ ។
 មនាទុប្បត្តកមេតំ ឥទ្ធាតំ ។ អាយស្មាតំ មិយវេជំ
 តុវេជំ សតាវសម្បតិស្សាដវេជមេតំ អាយស្មាតំ ។
 កម្រាវុដោតំ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធាមំ ។ បេ ។
 អភិលាទោតំ ឥទ្ធាយស្មា កម្រាវុដា ។

(២១១) នន្ទញ្ចហំ ឌីយតិណ្ហំ វិមុត្តន្តំ នន្ទំ វិមុត្ត
 តណ្ហា យោ វគោ សាវគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អត្តសលម្ពលំ ។ សា នន្ទំ តណ្ហា
 តុទ្ធស្ស ភគវតោ បហំធា ឌុច្ឆិទ្ធម្មលា តាលាវ
 តតតតា អនភាវុត្តតា អាយតិអនុប្បាទធម្មា តស្មា
 តុទ្ធោ នន្ទញ្ចហោ ។ ឌីយតិណ្ហំ ភគវ តាមោ
 យំ តិណ្ហោ ភវេយំ តិណ្ហោ ទិដ្ឋោយំ តិណ្ហោ
 អវិជ្ជោយំ តិណ្ហោ សត្វំ សំសារមមំ តិណ្ហោ ឌុត្ត
 ណោ ធិតិណ្ហោ អតិក្កណោ សមតិក្កណោ វិវតិក្ក
 ណោ វិជ្ជវណោ ចិណ្ហចរណោ ។ បេ ។

កម្រិតមាណវិក័យញ្ញនិទ្ទេស

ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថា មិនមានការញាប់ញ័រ ហេតុនោះ (លោក
 ពោលថា) ព្រះអង្គលះបង់លំនៅ កាត់បង់តណ្ហា មិនមានការញាប់
 ញ័រ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា កម្រិតមានអាយុ ពោលដូច្នេះ
 ជាពាក្យតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ⁺ នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា
 មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មាន
 អាយុ⁺ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតក្រែង ។ ពាក្យថា
 កម្រិត ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ
 (មានពាក្យថា) កម្រិតមានអាយុ ពោលដូច្នេះ ។

(៤១១) ពាក្យថា លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្លងអន្ទង់ មានព្រះ
 ជ័យច្រូស្រឡះ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីត្រេកអរ
 បានដល់រាតៈ រាតៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសល-
 មូល ។ សេចក្តីត្រេកអរ គឺតណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ លះបង់
 ផ្តាច់បួសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិន
 ឲ្យមានបែបភាព មិនឲ្យកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធច្រើប
 ឈ្មោះថា លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ។ ពាក្យថា ឆ្លងអន្ទង់ គឺព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ឆ្លងការមោឃៈ ឆ្លងគរោធិៈ ឆ្លងទិដ្ឋោយៈ ឆ្លងអវិជ្ជោយៈ ឆ្លង
 ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ កន្លង ឈានរំលង ផ្ទោះរំលង នូវផ្លូវគឺសង្សារទាំង
 អស់ ព្រះអង្គមានការអបរំនៅហើយ មានចរណៈប្រព្រឹត្តហើយ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បវគ្គនិទ្ទេសោ

ជាតិជនមរណសំសារោ នត្ថំ កុស្មំ បុណ្ណោតិ នន្ទិ-
 ញាហំ ឡិយតិណ្ហំ ។ វិមុត្តន្តំ កកវតោ វតា ចិត្តំ
 មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ នោសា ចិត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ
 មោហា ចិត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ កោតា ឧបនាហា
 ។ បេ ។ សញ្ញាតុសលាភិសម្មាបេហិ ចិត្តំ មត្តំ
 វិមត្តំ សុវិមត្តន្តំ នន្ទិញាហំ ឡិយតិណ្ហំ វិមត្តំ ។

(២១២) កុស្មញ្ញាហំ អភិយាចេ សុមេធន្តំ កុស្មតិ ទ្វេ
 កុស្មំ តណ្ហាកម្មោ ច និដ្ឋិតម្មោ ច ។ បេ ។
 អយំ តណ្ហាកម្មោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិតម្មោ ។
 តុទ្ធស្ស កកវតោ តណ្ហាកម្មោ បហំនោ និដ្ឋិតម្មោ
 បដិធិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកម្មស្ស បហំនត្ថា និដ្ឋិតម្ម-
 ស្ស បដិធិស្សដ្ឋតា តុទ្ធា កុស្មញ្ញាហោ ។ អភិយា-
 ចេតិ យាចាមិ អភិយាចាមិ អដ្ឋេសាមិ សាទិយាមិ
 បត្តយាមិ បិបោមិ អភិជប្បាមិ ។ សុមេធន្តំ មេ-
 នា វិជ្ជតិ បញ្ចា យា បញ្ចា បដាននា ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ភពថ្មី គឺជាតិ ជរា មរណៈ នឹងសង្សារ ខែព្រះអង្គ មិនមានឡើយ
 ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ទ្រង់លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្ងល់អន្ទង់ ។
 ពាក្យថា មានព្រះទ័យរួចស្រឡះ គឺព្រះហឫទ័យ របស់ព្រះមានព្រះ-
 ភាគ ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាកភគៈ ព្រះហឫទ័យ
 ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាកពោលៈ ព្រះហឫទ័យ
 ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាកមាហៈ ព្រះហឫទ័យ
 ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាកកោធនៈ ឧបនាហៈ ។ បេ ។
 អកុសលាភិសង្ខារ ទាំងអស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់
 សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្ងល់អន្ទង់ មានព្រះហឫទ័យរួចស្រឡះ ។

(៤១២) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមអារាធនាព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 លះបង់គ្រឿងកំណត់ មានបញ្ញាល្អ គ្រង់ពាក្យថា គ្រឿងកំណត់ បានដល់
 កប្បៈ (គ្រឿងកំណត់) ២ គឺតណ្ហាកប្បៈ ១ ទិដ្ឋិកប្បៈ ១ ។ បេ ។ នេះ
 តណ្ហាកប្បៈ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិកប្បៈ ។ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ លះបង់
 តណ្ហាកប្បៈ រលាស់ចោលទិដ្ឋិកប្បៈ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថា លះបង់កប្បៈ
 ព្រោះលះបង់តណ្ហាកប្បៈ ព្រោះរលាស់ចោលទិដ្ឋិកប្បៈ ។ ពាក្យថា
 សូមអារាធនា គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមអង្វរ អារាធនា និមន្ត ត្រេកអរ
 ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ប៉ុនប៉ង ។ ពាក្យថា មានបញ្ញាល្អ សេចក្តីថា
 ប្រាថ្នា ហៅថា បញ្ញា បានដល់ ប្រាថ្នា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។

ក្រាហ្វិកអាល្លឺហ្វេត្យូនីស្តេស

អនោយោ ធម្មវិចារោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ កគរំ វេមាយ
មេធាយ បញ្ចាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧទាគតោ
សមុទាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ
តស្មា តុទ្ធោ សុមេធាតិ កប្បញ្ញហំ អភិយាថេ
សុមេធិ ។

(៤១៣) សុត្វាន ឆានស្ស អបនមិស្សន្តិ វេតោតិ
ឆានស្សនិ ឆានោ ។ កគរំ អាត្មំ ន ករោតីតិ
ឆានោ ។ ន កច្ឆតីតិ ឆានោ ។ ន អាគច្ឆតីតិ ឆានោ
។ មេ ។ ឯវំ កគរំ ន អាគច្ឆតីតិ ឆានោ ។
សុត្វាន ឆានស្ស អបនមិស្សន្តិ វេតោតិ តុយ្ហំ
វេនំ ព្យបដំ ធមេសំ អនុសន្និ សុត្វា សុណិត្វា
ឧត្តហេត្វា ឧបដាយិត្វា ឧបលក្ខយិត្វា វេតោ
អបនមិស្សន្តិ វេស្សន្តិ ទិសាវទិសំ កមិស្សន្តិតិ^(១)
សុត្វាន ឆានស្ស អបនមិស្សន្តិ វេតោ ។ តេនាហ
សោ ក្រាហ្វិក

១ ម. បក្កមិស្សន្តិ វិសំ កមិស្សន្តិតិ ។

កម្រោងមាណវិក្យញ្ញៈនិទ្ទេស

សេចក្តីបំផ្លាញ ការពិនិត្យធម៌ ឃើញត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រកប
 ប្រកបព្រម ចូលទៅប្រកប ចូលទៅប្រកបព្រម ចូលដល់ ចូលដល់ព្រម
 មកដល់ព្រម ដោយបញ្ចេញគ្រឿងកំចាត់នេះឯង ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ
 ទើបឈ្មោះថា មានបញ្ចេញដ៏ល្អ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ
 សូមអារាធនាព្រះអង្គ ទ្រង់លះបង់គ្រឿងកំណត់ មានបញ្ចេញ ។

(៤១៣) ពាក្យថា ពួកជនស្តាប់(ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ
 ជាព្រះពុទ្ធនាគហើយ នឹងចៀសចេញអំពីទីនេះ ត្រង់ពាក្យថា នាគ គឺ
 (ព្រះពុទ្ធ) ទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះនាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាម
 ថា នាគ ព្រោះមិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ។ ទ្រង់ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះមិនលុះ
 (អគតិ) ។ ទ្រង់ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះមិនមក ។ បេ ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះមិនមក យ៉ាងនេះឯង ។ ពាក្យថា
 ពួកជនស្តាប់(ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធនាគហើយ នឹងចៀស
 ចេញអំពីទីនេះ គឺ ពួកជនស្តាប់ ពួកចកាន់ ចាំទុក កំណត់ទុក
 នូវព្រះតម្រាស់ គន្លងនៃវាចា ទេសនា អនុស្សន៍ របស់ព្រះអង្គហើយ
 នឹងចៀសចេញ នឹងគេចចេញ អំពីទីនេះ ទៅកាន់ទិសផ្សេង ។
 ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកជនស្តាប់ (ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ
 ជាព្រះពុទ្ធនាគហើយ នឹងចៀសចេញអំពីទីនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍
 នោះ ពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុទ្បនិទ្ទេសោ

ឌុំកញ្ជាហំ តណ្ហាច្នៃដំ អនេជំ

(ឥន្ទាយស្មា កប្រាជ្ញោ)

ឈ្នួញាហំ ឌុំយតិណ្ហំ វិមុត្តំ

កប្បញ្ញាហំ អភិយាចេ សុមេជំ

សុត្វាធិ នាគស្ស អបនមិស្សន្តិ ឥតោតិ ។

(២១២) នាគាជនា ជនបទេហំ សង្កតា

តវ វីរ វាគ្យំ អភិកង្ខមាណ

តេសំ តុវំ សាធុ វិយាគកោហំ

តថា ហំ តេវិនិតោ ឋស ធម្មោ ។

(២១៥) នាគាជនា ជនបទេហំ សង្កតាតិ នាគា.

ជនាតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា ច

កហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ ជនប-

ទេហំ សង្កតាតិ អដ្ឋា ច មគទា ច កាសិយា ច

កោសលា ច វជ្ជិយា ច មល្លា ច ចេតិយម្ហា ច

សាគរម្ហា ច បញ្ចាលា ច អវជ្ជិយា ច យោនា ច

កម្រោជា ច ។ សង្កតាតិ សង្កតា សមាគតា សមោ.

ហិតា សង្កប្បតិកាតិ នាគាជនា ជនបទេហំ សង្កតា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

(ភត្រាវុធមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមអារាធនា
 ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គលះលំនៅ កាត់បង់តណ្ហា មិន
 មានការញាប់ញ័រ លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្លងអន្លង់ មាន
 ព្រះហឫទ័យរួចស្រឡះ លះបង់គ្រឿងកំណត់ មានបញ្ចាល
 ពួកជនស្តាប់ (ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគ
 ហើយ នឹងចៀសចេញ អំពីទីនេះ ។

(៤១៤) បពិត្រព្រះអង្គជាវិរបុរស ពួកជនផ្សេងៗ ចេញអំពីជន-
 បទទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា ត្រូវការព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ
 សូមព្រះអង្គសំដែងដោះប្រសា ដើម្បីជនទាំងនោះ ព្រោះថា
 ធម៌⁺នេះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ដោយពិត ។

(៤១៥) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជនផ្សេងៗ ចេញអំពីជនបទទាំងឡាយ
 មកប្រជុំគ្នា ត្រង់ពាក្យថា ពួកជនផ្សេងៗ បានដល់ ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍
 វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា នឹងមនុស្ស ។ ពាក្យថា ចេញ
 អំពីជនបទទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា គឺចេញអំពីជនបទ ឈ្មោះអង្គៈផង
 មគធៈផង កាសីផង កោសលៈផង វជ្ជីផង មល្លៈផង ចេតិយៈផង
 សាគរៈផង បញ្ចាលៈផង អវន្តិផង យេវនៈផង កម្ពោជៈផង ។ ពាក្យថា
 មកប្រជុំគ្នាគឺមកផ្គុំ មកព្រមគ្នា មកស្រុះគ្នា មកជួបជុំគ្នា ហេតុនោះ(លោក
 ពោលថា) ពួកជនផ្សេងៗ ចេញអំពីជនបទទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា ។

ព្រះពុទ្ធសាសនាប្រែប្រួលទៅលោក

[៤១៦] តាវ វីរ វាគ្យំ អភិក្កដ្ឋមាណាតិ វីរាតិ
 វីរោ ។ ភគវា វីរិយវាតិ វីរោ ។ មហ្មតិ វីរោ ។
 វីសាវតិ វីរោ ។ អលមត្តោតិ វីរោ ។ មេ ។ វិគតលោ-
 មហំសោតិ វីរោ ។

វីរតោ ឥធិ សព្វនាមកេហិ

និរយទុក្ខមតិច្ច វីរិយវាសោ

សោ វីរិយវា មនាណវា

វីរោ តាទិ បុព្វតេ តទត្ថាតិ ។

តាវ វីរ ។ វាគ្យំ អភិក្កដ្ឋមាណាតិ គុយ្យំ វចនំ
 ព្យបដំ ទេសនំ អនុសន្និ ។ អភិក្កដ្ឋមាណាតិ កដ្ឋ-
 មាណា អភិក្កដ្ឋមាណា ឥច្ឆមាណា សាទិយមាណា បត្ត-
 មាណា បិហាយមាណា អភិជប្បមាណាតិ តាវ វីរ វាគ្យំ
 អភិក្កដ្ឋមាណា ។

[៤១៧] តេសំ តុំ សាធុ វិយាករោហិត
 តេសន្តិ តេសំ ខត្តិយានំ ព្រាហ្មណានំ វេស្សានំ
 សុទ្ធានំ ភហជ្ជានំ បព្វជិតានំ ទេវានំ មនុស្សានំ ។

កម្រងព្រះបរមរាជវាំង

(៤១៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស (ពួកជន) ត្រូវការព្រះតម្រាស់
របស់ព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស គឺព្រះពុទ្ធជាវីរបុរស ។
ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះនាមថា វីរបុរស ព្រោះទ្រង់មានព្យាយាម ។ ព្រះ
នាមថា វីរបុរស ព្រោះទ្រង់សម្បូណ៌ដោយគុណ ។ ព្រះនាមថា វីរបុរស
ព្រោះទ្រង់ជាអ្នកបណ្តុះសេចក្តីព្យាយាម ។ ព្រះនាមថាវីរបុរស ព្រោះទ្រង់
អង្គភព ។ បេ។ ព្រះនាមថា វីរបុរស ព្រោះទ្រង់ប្រាសចាកការជ្រើររម ។

បុគ្គលណាវៀរហើយ ចាកបាបទាំងឡាយ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នក
មានព្យាយាមជាលំនៅ កន្លងនិយមទុក្ខ បុគ្គលនោះ ជាអ្នក
មានព្យាយាម មានសេចក្តីប្រឹងប្រែង មានសភាពដូច្នោះ
លោកហៅថា វីរបុរស ជាបុគ្គលមិនកម្រើក ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គ ជាវីរបុរស . . . របស់
ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ត្រូវការព្រះតម្រាស់ គឺព្រះតម្រាស់ គន្លងនៃវាចា
ខេសនា អនុសន្តិ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ត្រូវការ គឺប៉ុនប៉ង ត្រូវការ
ប្រាថ្នា គ្រេកអរ ចង់បាន ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោល
ថា) បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ពួកជនត្រូវការព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ ។

(៤១៧) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងដោះប្រសា ដើម្បីជនទាំងនោះ
ត្រង់ពាក្យថា ដើម្បីជនទាំងនោះ គឺដើម្បីជនទាំងនោះ បានដល់ក្បួនយ័
ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុខ្ខៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ខេវតា នឹងមនុស្ស ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ពុទ្ធភិទ្ទេសោ

តុវុទ្ធិ កតុវុទ្ធិ កណាតិ ។ សាធុ វិយោគកោហិតិ សាធុ អា-
ចិត្តាហិ ធនេសេហិ មញ្ញាមេហិ បដ្ឋមេហិ វិវាហិ វិកដាហិ
ឧត្តាធិកោហិ មគ្គាសេហិតិ(១) សាធុ វិយោគកោហិ ។

(៤១៤) តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ តថាហិ
តេ វិទិតោ ញាតោ តុលិតោ តិរិតោ វិការិតោ
វិក្ខុតោ ឯស ធម្មោតិ តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស
ធម្មោ ។ តេនាហិ សោ ព្រាហ្មណោ

នាណជនា ជនបទេហិ សង្កតា
តេ វីរ វាក្យំ អភិក្កដ្ឋនាណ
តេសំ តុវុ សាធុ វិយោគកោហិ
តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ ។

(៤១៥) អាធានតណ្ហំ វិនយេថ សព្វំ (កម្រោវុធាតិ កគវ)
ឧទ្ធិ អនោ តិរិយំ វាចំ មជ្ឈេ
យំ យំ ហិ លោកស្មី ឧទាទិយន្តិ
តេនេវ មារោ អន្ទេតិ ជន្តិ ។

(៤១៦) អាធានតណ្ហំ វិនយេថ សព្វន្តិ អាធានតណ្ហា
វុទ្ធិតិ រូបតណ្ហា ។ កីការណោ អាធានតណ្ហា វុទ្ធិតិ

១ ម. ធនេសេ តេសំ តុវុ សាធុ វិយោគកោហិតិ វិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូទុតទ្កេស

ពាក្យថា ព្រះអង្គ ភិក្ខុទ្រាំធូនិយាយចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែង ភិក្ខុមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ ផ្ដើម បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គសំដែង ។

(៤១៨) ពាក្យថា ធម៌⁺នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ដោយពិត គឺធម៌⁺នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាប ដឹង ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្លងយល់ ប្រាកដ ដោយពិត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធម៌⁺នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយដោយពិត ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាវិបុលស ពួកជនផ្សេងៗ ចេញអំពីជនបទ ទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា ត្រូវការព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែង ដោះប្រស្នា ដើម្បីជនទាំងនោះ ព្រោះថា ធម៌⁺នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ដោយពិត ។

(៤១៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលកុមារទ្រាំ) បុគ្គលគប្បី កំចាត់អាទានតណ្ហា (តណ្ហាជាគ្រឿងប្រកាន់) ទាំងអស់ ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹងភិក្ខុណ្ឌល ព្រោះថា ពួកសត្វប្រកាន់ ទូរៗខ្លួនបញ្ចុះ ណា ។ ក្នុងលោក មានតែង ជាប់តាម ទូរៗសត្វ ដោយអភិសង្ខារ ភិក្ខុនោះឯង ។

(៤២០) ពាក្យថា បុគ្គលត្រូវកំចាត់អាទានតណ្ហាទាំងអស់ គឺ រូបតណ្ហា ហៅថា អាទានតណ្ហា ។ ព្រោះហេតុអ្វី រូបតណ្ហា ហៅថា អាទានតណ្ហា ។

កម្រិតអាលោកយុត្តាធិការ

រូបគណៈ ។ តាម រូប អាទិយន្ត ឧទាទិយន្ត គណៈ
 បរាមសន្ត អភិវិសន្ត វេទនំ សញ្ញា សម្មាស វិញ្ញាណំ
 គតិ ឧបបន្ត បដិសន្ធិ កម្ម សីលា វដ្ត អាទិយន្ត
 ឧទាទិយន្ត គណៈ បរាមសន្ត អភិវិសន្ត
 តំការណា អាណនគណៈ វដ្តនិ រូបគណៈ ។
 អាណនគណៈ វិទយេន សត្វន្ត សត្វ អាណនគណៈ
 វិទយេន វិទយេន បដិហេយ វិទយេន អនកាវដ្ត
 មេយ្យតិ អាណនគណៈ វិទយេន សត្វ ។ កម្រិតា
 តិ កតាតិ កម្រិតាតិ កតា តំ ព្រាហ្មណ៍
 បាមេន អាណបតិ ។ កតាតិ តារាវិវេនមេន
 ។ បេ ។ សត្វន្ត បញ្ញតិ យនិមំ កតាតិ កម្រិតា
 វដ្តនិ កតា ។

(២២១) ឧទ្ធិ អនោ តិវិយំ វិបិ មជ្ឈេនិ ឧទ្ធិ វដ្តនិ
 អនាគតំ ។ អនោតិ អតិវិ ។ តិវិយំ វិបិ មជ្ឈេនិ
 បត្តប្បន្នំ ។ ឧទ្ធិ កុសលា ធម្មា ។ អនោតិ អកុស
 លា ធម្មា ។ តិវិយំ វិបិ មជ្ឈេនិ អព្យាគតា ធម្មា ។
 ឧទ្ធិ ខេវលោកោ ។ អនោតិ អតាយលោកោ ។

កម្រងបទព្រះបញ្ញាសិទ្ធិ

ពួកសត្វវិមលកាន់ ប្រកាន់ ក្នុងកាន់ ស្វាបអវិជ្ជា ជាប់ចំណត់ ចំពោះ
 រូប ដោយគណ្តានោះ កាន់ ប្រកាន់ ក្នុងកាន់ ស្វាបអវិជ្ជា ជាប់ចំណត់
 ចំពោះវេទនា សញ្ញា ពួកសត្វវិញ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព
 សន្សំ រដ្ឋៈ ហេតុនោះ រូបគណ្តា ហៅថា អាទានគណ្តា ។ ពាក្យថា
 បុគ្គលត្រូវកំចាត់អាទានគណ្តាទាំងអស់ គឺបុគ្គល ត្រូវកំចាត់ បណ្តាញ
 លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវអាទានគណ្តា
 ទាំងអស់ ហេតុនោះ (ជ្រងំត្រាស់ថា) បុគ្គលត្រូវកំចាត់អាទានគណ្តា
 ទាំងអស់ ។ ពាក្យថា កម្រាវុធ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 ម្ចាស់កម្រាវុធ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅប្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។
 ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។
 ការបញ្ចតិថា មានព្រះភាគ នេះ (ភើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់កម្រាវុធ ។

(៤២១) ពាក្យថា ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹង
 គឺកណ្តាល សេចក្តីថា អនាគត ហៅថា ខាងលើ ។ អតីត
 ហៅថា ខាងក្រោម ។ បច្ចុប្បន្ន ហៅថា ទទឹង គឺកណ្តាល ។
 ពួកកុសលធម៌ ហៅថា ខាងលើ ។ ពួកអកុសលធម៌ ហៅថា ខាង
 ក្រោម ។ ពួកអព្យាកតធម៌ ហៅថា ទទឹង គឺកណ្តាល ។ ទេវ-
 លោក ហៅថា ខាងលើ ។ អប្បាយលោក ហៅថា ខាងក្រោម ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស ប្បទុតិទេសោ

តិរិយំ ភិមំ មជ្ឈេតិ មនុស្សលោកោ ។ ឧទ្ធច្ច័
 សុខា វេទនា ។ អនោតិ ធុត្វា វេទនា ។
 តិរិយំ ភិមំ មជ្ឈេតិ អនុត្តមសុខា វេទនា ។
 ឧទ្ធច្ច័ អរូបធាតុ ។ អនោតិ កាមធាតុ ។ តិរិយំ
 ភិមំ មជ្ឈេតិ រូបធាតុ ។ ឧទ្ធច្ច័ ឧទ្ធច័ ចាទតលា ។
 អនោតិ អនោ កេសមត្តកោ ។ តិរិយំ ភិមំ មជ្ឈេតិ
 វេមជ្ឈេតិ ឧទ្ធច័ អនោ តិរិយំ ភិមំ មជ្ឈេ ។

(២២២) យំ យំ ហិ លោកស្មី ឧទាទិយន្តិតំ
 យំ យំ ហិ រូបកតំ វេទនាកតំ សញ្ញាកតំ សង្ខារ-
 កតំ វិញ្ញាណាកតំ អាទិយន្តិ ឧទាទិយន្តិ កណ្ឌន្តិ
 បរាមសន្តិ អភិវិសន្តិ ។ លោកស្មីន្តិ អថាយលោកេ
 ។ បេ ។ អាយតនលោកេតិ យំ យំ ហិ លោកស្មី
 ឧទាទិយន្តិ ។

(២២៣) តេនេវ មារោ អន្តេតិ ជន្តន្តិ តេនេវ
 កម្មាភិសង្ខារវេសេន បដិសន្ធិកោ ខន្ធមារោ ធាតុ-
 មារោ អាយតនមារោ កតិមារោ ឧបបត្តិមារោ
 បដិសន្ធិមារោ កវមារោ សំសារមារោ វដ្តមារោ
 អន្តេតិ អនុគច្ឆតិ អន្ធាយិកោ ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បូជនីយ្យសូត

មនុស្សលោក ហៅថា ទទឹង ភីកណ្ណាល ។ សុខវេទនា ហៅថា
 ខាងលើ ។ ទុក្ខវេទនា ហៅថា ខាងក្រោម ។ អទុក្ខមសុខវេទនា
 ហៅថា ទទឹង ភីកណ្ណាល ។ អរូបធាតុ ហៅថា ខាងលើ ។
 កាមធាតុ ហៅថា ខាងក្រោម ។ រូបធាតុ ហៅថា ទទឹង ភី
 កណ្ណាល ។ សរីរៈខាងលើ អំពីបាតជើងឡើងទៅ ហៅថា ខាងលើ ។
 សរីរៈខាងក្រោម អំពីចុងសក់ចុះមក ហៅថា ខាងក្រោម ។
 សរីរៈ ត្រង់ពាក់កណ្តាល ហៅថា ទទឹង ភីកណ្ណាល ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹងភីកណ្ណាល ។

[៤២២] ពាក្យថា ព្រោះពួកសត្វប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈ ណា ។ ភ្នំ
 លោក គឺព្រោះពួកសត្វកាន់ ភ្នំបកាន់ ប្រកាន់ ស្លាបអង្កែល ជាប់ចំពាក់
 ចំពោះរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណា ។ ។ ពាក្យថា ភ្នំ
 លោក គឺភ្នំអបាយលោក ។ បេ ។ ភ្នំអាយតនលោក ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកសត្វប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈ ណា ។ ភ្នំលោក ។

[៤២៣] ពាក្យថា មានតែងជាប់តាមនូវសត្វ ដោយអភិសង្ខារ
 គឺកម្មនោះឯង បានដល់ មានគឺខន្ធ មានគឺធាតុ មានគឺអាយតនៈ
 មានគឺគតិ មានគឺឧបបត្តិ មានគឺបដិសន្ធិ មានគឺភព មានគឺសន្ស័រ
 មានគឺវដ្តៈ ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិ តែងជាប់តាម ទៅតាម
 ប្រព្រឹត្តតាម ដោយអំណាច នៃអភិសង្ខារ គឺកម្មនោះឯង ។

ក្រាហ្វិកបាលវិក្យញ្ញនិទ្ទេស

ជន្លង់ សត្វ ធំ មាណវំ ចោសំ បុគ្គលំ ដំរំ ជាតំ(១)

ជន្លង់ ឥន្ទ្រំ មន្ទជន្លង់ តេជេវ មារោ អន្ទេតិ ជន្លង់ ។

តេជោហា ភគវ

អាទានតណ្ហំ វិជយេថ សព្វំ (ក្រាហ្វិកជាតិ ភគវ)

ឧទ្ធុ អនោ តិរិយំ វបិ មជ្ឈេ

យំ យំ ហំ លោកស្មី ឧទាទិយន្ត

តេជេវ មារោ អន្ទេតិ ជន្លង់ ។

(២២២) តស្មា បដាជំ ន ឧទាទិយេថ

ភិក្ខុ សតោ តិក្ខុនំ សព្វលោកេ

អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមារោ

បដិ ឥមំ មច្ចុដេយ្យ វិសត្តំ ។

(២២៣) តស្មា បដាជំ ន ឧទាទិយេថាតិ តស្មា តំការ-

រណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា ឯតំ អាទិនំ

សម្បស្សមារោ អាទានតណ្ហា យាតិ តស្មា ។ បដាជន្ត

ជាទន្លេ បដាទន្លេ អាជាទន្លេ វិជាទន្លេ បដិវិជាទ-

ន្លេ បដិវិជ្ឈន្លេ សព្វេ សង្ការ អនិច្ចាតិ ។ បេ ។

១ ម. ជន្លង់ ។

កម្រាវនៃមាណវិក្យញ្ញានិទ្ទេស

ពាក្យថា សត្វ គឺសត្វ នេះ មាណព បុរស បុគ្គល ដ៏វៈ សត្វមានជាតិ
 មានជក សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតម្តងមុនស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) មានតែងជាប់តាមនូវសត្វ ដោយអភិសង្ខារគឺកម្មនោះឯង ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់កម្រាវ) បុគ្គលត្រូវកំចាត់
 អាចារគណ្ណាទាំងអស់ ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹង
 គឺកណ្តាល ព្រោះថា ពួកសត្វប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈណា ។ ក្នុង
 លោក មានតែងជាប់តាមសត្វ ដោយអភិសង្ខារគឺកម្មនោះឯង ។

(៥២២) ព្រោះហេតុដូច្នេះ ភិក្ខុដ៏ឃ្លាស់ នឹករលឹកឃើញ កាល
 សំឡឹងឃើញ នូវពួកសត្វដែលជាប់ ក្នុងការម្សៅជាគ្រឿងប្រ-
 កាន់ នូវប្រជាជននេះ ដែលជាប់ចំពាក់ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមន្ទៈ
 ដូច្នេះ មិនគប្បីប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈនីមួយ ក្នុងលោកទាំងពួង ។

(៤២៥) ពាក្យថា ព្រោះហេតុដូច្នេះ... ដ៏ឃ្លាស់... មិនគប្បី
 ប្រកាន់គឺ ព្រោះហេតុដូច្នេះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ
 ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ឃើញច្បាស់នូវពោសន្តិៈ ក្នុងអាចារ-
 គណ្ណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុដូច្នេះ ។ ពាក្យថា
 ដ៏ឃ្លាស់ គឺ ដ៏ឃ្លាស់ ដ៏ឃ្លាស់ យល់ច្បាស់ ដ៏ឃ្លាស់សេស យល់
 ច្រើន ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងឡាយ ទាំងពួង មិនទៀង ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បុព្វសិទ្ធិសោ

យត្ថិតា សមុទយនម្មំ សព្វន្តំ និរោធនម្មន្តំ ជាមន្តោ
បជាមន្តោ អាជាមន្តោ វិជាមន្តោ បដិវិជាមន្តោ បដិ-
វិន្យោ ។ ន ឧទាទិយេថាតំ រូបំ នាទិយេយ្យ ន
ឧទាទិយេយ្យ ន កល្លោយ្យ ន បរាមសេយ្យ នាភិ-
និវេសេយ្យ វេទនំ សញ្ញំ សម្ពារេ វិញ្ញាណំ កតី
ឧបបតី បដិសន្ធិ កវំ សំសារំ វន្តំ នាទិយេយ្យ ន
ឧទាទិយេយ្យ ន កល្លោយ្យ ន បរាមសេយ្យ នាភិនិ-
សេយ្យាតំ តស្មា បជាជំ ន ឧទាទិយេថ ។

(៤៤៦) ភិក្ខុ សតោ តត្ថានំ សព្វលោកេតិ ភិក្ខុតិ
កល្យាណបុគ្គលោ វា ភិក្ខុ សេក្ខោ វា ភិក្ខុតិ
ភិក្ខុ ។ សតោតំ ចត្វហំ ការណេហំ សតោ កាយ
កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។
សោ វុច្ចតិ សតោតិ ភិក្ខុ សតោ ។ តត្ថានន្តំ តត្ថា
រូបគតំ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សម្ពារគតំ វិញ្ញាណាគ-
តំ ។ សព្វលោកេតិ សព្វអចាយលោកេ សព្វនេរ-
លោកេ សព្វមនុស្សលោកេ សព្វត្រូឡលោកេ សព្វ-
អាយតនលោកេ សព្វនាគលោកេតិ ភិក្ខុ សតោ
តត្ថានំ សព្វលោកេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

ដឹង ដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ ដឹងវិសេស យល់ផ្ទះញាយ ត្រាស់ដឹងថា
 ធម្មជាតិណា ធម្មយ មានកិរិយាភេតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ
 មានកិរិយាលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មិនគប្បីប្រកាន់ គឺមិនត្រូវក្នុង
 កាន់ មិនត្រូវកាន់យក មិនត្រូវស្លាប់អង្គុល មិនត្រូវជាប់ចំពាក់ចំពោះរូប
 មិនត្រូវប្រកាន់ មិនត្រូវក្នុងកាន់ មិនត្រូវកាន់យក មិនត្រូវស្លាប់អង្គុល
 មិនត្រូវចំពាក់ ចំពោះវេទនា សញ្ញា ពួកសង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ
 បដិសន្ធិ ភព សង្ខារ វដ្តៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុដូច្នោះ
 ដឹងច្បាស់ មិនគប្បីប្រកាន់ ។

(៤២៦) ពាក្យថា ភិក្ខុនិករលីកឃើញខ្លាខ្លាបញ្ចកៈធម្មយ ក្នុងលោកទាំង
 ពួង ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុជាតិល្យាណចុបដួង ឬភិក្ខុជាសេត្វៈ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុ ។ ពាក្យថា និករលីកឃើញ គឺនិករលីកដោយហេតុ៤
 គឺកំពុងចំរើន ការយ កាយាឧបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថានិករលីកឃើញ
 ។ បេ។ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថាអ្នករលីកឃើញ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)ភិក្ខុ
 និករលីកឃើញ។ ពាក្យថា ខ្លាបញ្ចកៈធម្មយ គឺ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ
 វិញ្ញាណ ណាធម្មយ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកទាំងពួង គឺក្នុងអង្គុយលោក
 ទាំងមូល ក្នុងខេវលោកទាំងមូល ក្នុងមនុស្សលោកទាំងមូល ក្នុងខ្លា លោក
 ទាំងមូល ក្នុងអាយតនលោកទាំងមូល ក្នុងធាតុលោកទាំងមូល ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនិករលីកឃើញខ្លាបញ្ចកៈធម្មយ ក្នុងលោកទាំងពួង ។

ព្រះវិញ្ញាណក្ខន្ធម្បញ្ញត្តិ

(៤២៧) អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមាណេតិ អាទាន-
 សត្តា វុច្ឆន្តិ យេ រូបំ អាទិយន្តិ ឧទាទិយន្តិ កណ្ណា-
 ន្តិ បរាមសន្តិ អភិវិសន្តិ វេទនំ សញ្ញា សង្ខារ
 វិញ្ញាណំ ឥតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ កវំ សំសារំ វុច្ឆន្តិ
 អាទិយន្តិ ឧទាទិយន្តិ កណ្ណន្តិ បរាមសន្តិ អភិវិស-
 ន្តិ ។ ឥតិ បដិសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុប្បត្តកមេតិ ឥ-
 តិ ។ បេក្ខមាណេតិ ទក្ខមាណេ ទិស្សមាណេ
 បស្សមាណេ ឱលោកយមាណេ ទិដ្ឋិយមាណេ
 ឧបបក្ខមាណេតិ អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមាណេ ។

(៤២៨) បដិ ឥមំ មច្ចុទ្ទេយ្យេ វិសត្តន្តិ ប-
 ដិ ឥតិ សត្តាទិវចនំ ។ មច្ចុទ្ទេយ្យេតិ មច្ចុទ្ទេយ្យ
 វុច្ឆន្តិ កាលេសា ធិ ឧទ្ធា ធិ អភិសង្ខារ
 ធិ ។ បដិ មច្ចុទ្ទេយ្យេ មាណេយ្យេ មរណេយ្យេ
 វិសត្តា អាសត្តា លត្តា លត្តិតា បលិត្តា ។

កម្រិតមាណវិញ្ញាណធម៌

(៤២៧) ពាក្យថា កាលសំឡឹងឃើញនូវពួកសត្វដែលជាប់ក្នុង
 ការម្នាក់ជាគ្រឿងប្រកាន់ដូច្នេះ គឺពួកសត្វណា កាន់ ក្នុងកាន់ ប្រកាន់
 ស្លាប អង្គីល ជាប់ចំពាក់ ចំពោះរូប កាន់ ក្នុងកាន់ ប្រកាន់ ស្លាបអង្គីល
 ជាប់ចំពាក់ ចំពោះវេទនា សញ្ញា ពួកសត្វរ វិញ្ញាណ គតិ ទេវតា បដិ-
 សន្និ ភព សង្ខារ វដ្តៈ សត្វទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកជាប់ក្នុងការម្នាក់
 ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាពាក្យធម៌ ។ បេ ។ ពាក្យថា
 ដូច្នេះ ខ្ញុំ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា កាលសំឡឹងឃើញ គឺកាលឃើញ
 មើលឃើញ យល់ឃើញ រមែលមើល គន់មើល ពិចារណាមើល ហេតុ
 នោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលសំឡឹងឃើញនូវពួកសត្វដែលជាប់ក្នុងការម្នាក់
 ជាគ្រឿងប្រកាន់ ដូច្នេះ ។

(៤២៨) ពាក្យថា ប្រជាជននេះ ដែលជាប់ចំពាក់ ក្នុង
 ហេតុជាទីតាំងនៃមច្ចុ ត្រង់ពាក្យថា ប្រជាជន គឺជាឈ្មោះ នៃ
 សត្វ ។ ពាក្យថា ហេតុជាទីតាំង នៃមច្ចុ គឺ ពួកកិលេសភ័ក្តិ ខន្តភ័ក្តិ
 អភិសង្ខារភ័ក្តិ លោកហៅថា ហេតុជាទីតាំង នៃមច្ចុ ។ ប្រជា-
 ជន ជាប់ ជាប់ទូទៅ ថ្នក់ ទាក់ ជាប់ចំពាក់ ក្នុងហេតុជាទី
 តាំង នៃមច្ចុ ហេតុជាទីតាំងនៃមារ ហេតុជាទីតាំង នៃមរណៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូឡសិទ្ធកោ

យថា ភិក្ខុវិលេ វា នាគនន្តេ វា កណ្ណំ វិសត្ថំ អាសត្ថំ
 លត្ថំ លត្ថតំ បលិតុទ្ធំ ឯវមេវ បដា មច្ចុដេយ្យ
 មារដេយ្យ មរណដេយ្យ វិសត្ថា អាសត្ថា លត្ថា
 លត្ថិតា បលិតុទ្ធាតិ បដិ ឥមំ មច្ចុដេយ្យ វិសត្ថំ ។
 តេនាហ ភក្កវា

តស្មា បដានំ ន ឧទានិយេថ

ភិក្ខុ សតោ កិញ្ចំ សព្វលោកេ

អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមាណោ

បដិ ឥមំ មច្ចុដេយ្យ វិសត្ថន្តិ ។

សហ តាថាបរិយោសាទា ។បេ។ សត្ថា មេ កន្តេ
 ភក្កវា សាវគ្គោហមស្មិតិ ។

ព្រាហ្មណ៍វិញ្ញាណិកោ ព្រាហ្មណ៍ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បុរាណិយស្ថេរ

វត្ថុដែលជាប់ ជាប់ទៅ ថ្កក់ ទាក់ ជាប់ចំពាក់ គ្រង់ចម្រើនដង្ហាន់ ឬដៃ-
 កែវ យ៉ាងណា ពួកសត្វជាប់ ជាប់ទៅ ថ្កក់ ទាក់ ជាប់ចំពាក់ក្នុងហេតុ
 ជាទីតាំងនៃមច្ចុ ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមារ ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមរណៈ ក៏
 យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រជាជននេះ ដែលជាប់ក្នុង
 ហេតុជាទីតាំងនៃមច្ចុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រោះហេតុដូច្នេះ ភិក្ខុដ៏ច្បាស់ នឹករឭកឃើញ កាល
 សំឡឹងឃើញ នូវពួកសត្វដែលជាប់ ក្នុងការម្ស៊ូលជាគ្រឿង
 ប្រកាន់ នូវប្រជាជននេះ ដែលជាប់ចំពាក់ ក្នុងហេតុជាទី
 តាំងនៃមច្ចុ ដូច្នេះ មិនគប្បីប្រកាន់នូវខន្ធចញ្ចកៈនីមួយ
 ក្នុងលោកទាំងពួង ។

ដំណាលគ្នានឹងកាលជាទីចប់នៃគាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាសាវ័ក ។

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស បូជនីធម្មសោ

បឋមោ ភាគោ

មាតិកា	អង្កេត
ចូឡនិទ្ទេសេ	១
វត្ថុតាថា	
ពារី សសីស្យោ	”
អដិគណណាវគ្គប្បញ្ញាណនិទ្ទេសោ	១១
និយោជយោ លោកា	”
អវិជ្ជាយ និវតោ លោកា	១៣
វេរិត្ត នប្បតាសតិ លោកា	១៧
ជប្បា លោកស្ស អភិលេបនំ	១៨
ទុក្ខំ លោកស្ស មហាត្រយំ	២០
គណ្ណទិនិ លោកស្សី សោតានិ	២៥
សតិ សោតានំ និវរណំ	”
សោតានិ បញ្ចាយ បច្ចិជនិ	២៦
បញ្ចាទិនិ វិញ្ញាណនិវេធនេ និវដ្ឋនិ	៣៣
អធិស្ឋលសិក្ខា	៣៧

សត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ បូទីនិទ្ទេស

បឋមភាគ

មាតិកា

ទំព័រ

បូទីនិទ្ទេស

វិចិត្រភាសា

១

ពារីព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងសិស្ស ”

អធិតមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស ១១

លោកមាននរកជាដើម ”

លោកគឺអវិជ្ជាបិទទាំងហើយ ១៣

លោកមិនភ័ស្តាង ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ១៧

គណ្ណជាគ្រឿងដាច់នៃលោក ១៨

ទុក្ខ ជាមហាក័យនៃលោក ២០

គណ្ណជាដើម ជាខ្សែក្នុងលោក ២៥

សតិជាគ្រឿងបិទខ្សែគណ្ណជាដើម ”

ខ្សែ(មានគណ្ណជាដើម)ដាច់សូន្យដោយបញ្ញា ២៦

បញ្ញាជាដើមលេចព្រោះលេចវិញ្ញាណ ៣៣

អធិសីលសិក្ខា ៣៧

មាតិកា

អង្គ

ចូឡនិទ្ទេស អធិតមាលាវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ

អធិប្បសិក្ខុ ៣៧

អធិប្បញ្ញសិក្ខុ ៣៨

កាមេសុ នាគិគ្គិយ្យ ៤១

ទ្វេ កាមា ”

មនសានវិលាសិយា ៤៣

សព្វធម្មនំ កុសលោសិយា ៤៤

សតោភិក្ខុបរិព្វជេ ៤៦

តិស្សមេត្តេយ្យមាលាវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ ០

កាមេសុ ព្រហ្មចរិយវាភិក្ខុ ”

អជ្ឈិកោមគ្គាព្រហ្មចរិយំ ”

វីតតណ្ហាសទាសតោ ៥៥

ចត្វហិកាណេហិសតោ ៥៦

សន្ធិយនិព្វតោភិក្ខុ ”

អហេតោឥព្វានិព្វតំ ៥៧

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

បូកសរុបនិទ្ទេស

អធិប្បត្តិការវិក្យញ្ញានិទ្ទេស

អធិប្បត្តិការសិក្ខា ៣៧

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ៣៨

មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ក្នុងកាម ៤១

កាម ២ យ៉ាង ”

មិនគប្បីធ្វើចិត្តឱ្យល្អក់ ៤៣

គប្បីឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង ៤៤

គប្បីមានសត្វជាភិក្ខុប្រព្រឹត្តទៅ ៤៦

វិស្សមេត្តេយ្យវិក្យញ្ញានិទ្ទេស ៥០

ភិក្ខុមានព្រហ្មចរិយៈក្នុងកាមទាំងឡាយ ”

មគ្គមានអង្គ៨ជាព្រហ្មចរិយៈ ”

អ្នកប្រាសចាកតណ្ហាមានស្មារតីគ្រប់គាល ៥៥

អ្នកមានស្មារតីដោយហេតុ៤យ៉ាង ៥៦

ភិក្ខុរលត់ទុក្ខព្រោះពិចារណា ”

ព្រះអរហន្តមិនមានការញាប់ភ័យ ៥៧

មាតិកាបន្តានិ

មាតិកា

អង្កែ

ចូឡនិទ្ទេសេ តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ	
ទ្វេ លេបា.	៥៨
វិមុត្តចិត្តោ មហាបុរិសោ	៦១
បរិនិព្វានោ សិព្វនិម្មច្ចតា.	៦២
បុណ្ណកមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ	៦៤
តិណិ អកុសលមូលានិ.	៦៥
តិណិ និមាតានិ	”
ភគវំ មូលទស្សវិ.	៦៦
តិសេនា បុច្ឆា	៧៣
អបរាមិ តិសេនា បុច្ឆា	៧៤
ជំរំ សិតា យញ្ញមកប្បយ័ស្ម.	៨២
យញ្ញផលទុតិណយ្យថាមនា	៨៩
ទសហារាវេហិ កោតោ ជាយតិ.	១០១

សន្តិកប្រាប័នមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

បូកសំនុំទ្រឹស្តី

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្រឹស្តី

គ្រឿងជាប់២យ៉ាង ៥៨

អ្នកមានចិត្តផុតស្រឡះ ឈ្មោះថាមហាបុរស . ៦១

អ្នកលះតណ្ហា បានកន្លងគ្រឿងចាក់ស្រែះ . . ៦២

បុណ្យកមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្រឹស្តី ៦៤

មូលនៃអកុសល ៣ យ៉ាង ៦៥

និពាន (ហេតុ) ៣ យ៉ាង ”

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញខ្ញុំមូល . . . ៦៦

ការសួរ ៣ យ៉ាង ៧៣

ការសួរ ៣ យ៉ាងដទៃទៀត ៧៤

អាស្រ័យដក ទើបបានតាក់តែងយញ្ញ . . . ៨២

ការសរសើរផលយញ្ញនឹងទុក្ខណេយ្យបុគ្គល . ៨៧

ក្រោធកើតដោយអាការៈ១០យ៉ាង . . . ១០១

មាតិកាបន្តិច

មាតិកា

រំលឹក

ចូឡនិម្ពេស មេត្តាគូរណាវកប្បញ្ញាណិម្ពេសោ ១០ ៦

តិស្ស បុត្រា	-	”
អបពចំ តិស្ស បុត្រា	-	១០ ៧
ភគវា វេទគូ		១១ ០
បត្តសុ មគ្គសុ ញាណំ វេទោ	-	”
ភគវា ភាវិតកាយោ	-	១១ ២
ភគវា សុវិមុត្តចិត្តោ		១១ ៦
ជាតិទេវាទិនិ		១១ ៧
ឧបធិនិទានា បកវន្តិ ទិគ្ខា	-	១២ ៥
ទេស ឧបធិ		”
អវិទ្យា ឧបធិ ករោតិ		១២ ៧
បុនប្បន្នំ ទេវមុបេតិ មនោ		”
ឧបធិ ន កយិកា	-	១២ ៨
តំណិ មោទេយ្យានិ		១៣ ៤
វិសុត្តិកា ភណ្ឌា		១៤ ១

សន្និកប្រាប្បមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

បូជ្ឈនីម្ភេស

មេត្តគមណោវិកប្បញ្ញាណីម្ភេស

១០៦

ការសួរពាយ៉ាង ”

ការសួរពាយ៉ាងដទៃទៀត ១០៧

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ដល់នូវវេទ ១១០

ញាណក្នុងមគ្គ ៤ ហៅថាវេទ ”

ព្រះមានព្រះភាគមានកាយចំរើនហើយ ១១២

ព្រះមានព្រះភាគមានព្រះវិញ្ញាណស្រឡះ ១១៦

ទុក្ខមានជាតិទុក្ខជាដើម - ១១៧

ទុក្ខកើតព្រោះទុបធិជាហេតុ ១២៥

ទុបធិ ១០ យ៉ាង ”

ជនមិនដឹង រមែងសាងទុបធិ ១២៧

ជនល្ងង់ រមែងចូលទៅកាន់ទុក្ខរឿយ ។ ”

មិនគប្បីសាងទុបធិ - ១២៨

មោទនយ្យៈ ៣ យ៉ាង - ១៣៤

ភណ្ឌ ជាវិសត្តិកា (ផ្សាយទៅ) - ១៤ ១

មាតិកាបន្ទាត់

មាតិកា

រង្វង់

ជូនដំណើរ

មេត្តាជូនដំណើរ

គណៈ អក្សរលម្អ	១៤១
កេនត្រូន មហេសី	១៤៣
ទ្វេនីវេសនា	១៤៧
ទ្វេ ភវ	"
ទ្វេ មមត្តា	១៥៣
បដេហយ្យ ទុក្ខ	១៥៥
អាត្ម អក្សរលា ធម្មា	១៦០
កេនត្រូន នាគា	"
កេនត្រូន ព្រាហ្មណ៍	១៦៣
ភត្តាទិនី ភិញ្ញានិ	១៦៤
បារំ អមតំ និព្វានំ	១៦៨
ភត្តាទេយា វិលា	"
ទុក្ខ កង្ខារ	១៦៧
សត្ត សង្ការ	១៧១
គណៈ អាសា	១៧៣

សន្និកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

បូជនីឡេស

មេត្តាគណនាកប្បញ្ញាណឡេស

គណ្ណា ជាអកុសលមូល	១៤ ១
ព្រះនាមថា ព្រះមហេសី ដោយអត្ថដូចម្តេច	១៤ ៣
ការប្រកាន់ ២ យ៉ាង	១៤ ៧
ភព ២ យ៉ាង	"
សេចក្តីប្រកាន់ ២ យ៉ាង	១៥ ៣
គប្បីលះទុក្ខ	១៥ ៥
អកុសលធម៌ ឈ្មោះថាអាត្ម (អំពើអាក្រក់)	១៦ ០
ព្រះនាមថា នាគៈ ដោយអត្ថដូចម្តេច	"
ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ដោយអត្ថដូចម្តេច	១៦ ៣
គ្រឿងកង្វល់មានរាគៈជាដើម	១៦ ៤
អមតនិព្វាន ឈ្មោះថាត្រឺយ	១៦ ៨
កិលេសមានរាគៈជាដើម ឈ្មោះទិលៈ	"
ការសង្ស័យក្នុងទុក្ខជាដើម	១៦ ៧
កិលេសជាគ្រឿងជាប់	១៧ ១
គណ្ណា ឈ្មោះថា អាសា	១៧ ៣

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្គ

ចូឡនិទ្ទេស ឆោតកមាណាវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ ១៧៥

តិស្ស បុព្វ "

តិស្ស សិក្ខា ១៧៧

សិក្ខ និព្វានមគ្គនោ - ១៨០

គយោ ទេវ ១៨២

កេនត្ថន សក្កោ ១៨៥

សទ្ធាធម្មទិនិ "

កថង្គថា វិចិត្តិថា ១៨៦

វិវេកធម្មា អមតំ និព្វានំ ១៨២

ទ្វេ និស្សយា - - ១៨៤

គរេ លោកេ វិសត្តិកំ . - - ២០១

ឧបស័វមាណាវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ ២០៦

ទ្វេ កាមា ២១២

កិលេសាទយោ វេទបថា ២៣០

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

បឋមនិទ្ទេស

គោតកមាណវិកប្បញ្ញាណនិទ្ទេស

១៧៥

ការសួរ ៣ យ៉ាង ”

សិក្ខា ៣ យ៉ាង ១៧៧

គប្បីសិក្សានូវនិព្វាននៃខ្លួន ១៨០

ទេវតា ៣ យ៉ាង ១៨២

ព្រះនាមថាសក្កៈដោយហេតុដូចម្តេច . . . ១៨៥

ទ្រព្យគឺសទ្ធាជាដើម ”

សេចក្តីសង្ស័យ ឈ្មោះថាកថង្គថា . . . ១៨៦

អមតនិព្វានជាវិវេកធម៌ ១៨២

និស្សយ ២ យ៉ាង ១៨៤

គប្បីធ្វើតណ្ហាជាវិសត្តិកា ២០១

ឧបសម្ព័ន្ធគោតកមាណវិកប្បញ្ញាណនិទ្ទេស . ២០៦

កាម ២ យ៉ាង ២១២

កិលេសជាដើម ឈ្មោះថាវចនបថ ២៣០

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្គ

ច្បាប់នៃទ្រឹស្តី	និងមាណវគ្គបញ្ញាវិទ្យាសាស្ត្រ	២៣២
ខត្តិយាទេយ		"
ខន្ទកុសលាទេយ		២៣៥
កាយទុច្ចរិតាទិកា	មាសេនា . . .	២៣៦
រូបភណ្ឌទេយ		២៥៤
តិស្សោ បរិញ្ញា		"
ចត្តារោ កាសវ		២៥៦
កិលេសាទេយ ទេវតី		២៥៨
ហោមកមាណវគ្គបញ្ញាវិទ្យាសាស្ត្រ		២៦៣
កិញ្ច លោកេ បិយរូបំ ភាគរូតំ	. . .	២៦៧
ធម្មកតិវិនោទនំ		២៧១
តោទេយ្យមាណវគ្គបញ្ញាវិទ្យាសាស្ត្រ		២៧៦
ទ្រេ កាមា		២៧៨
សទ្ធាធនាទិនំ		២៨១
សមទុច្ចរិត កតិវ		២៨២
រតនាទិនំ កិញ្ចនាទិនំ		២៨៥

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

ប្រែសិទ្ធិស្នេហា

សិទ្ធិមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស្នេហា

២៣២

ជនមានក្បួនជាដើម ”

អ្នកល្បាសក្នុងខ្លួនជាដើម ២៣៥

មារសេនាមានកាយទុច្ចរិតជាដើម ២៣៦

រូបគណ្ណជាដើម ២៥៤

បរិញ្ញា ៣ យ៉ាង ”

អាសវៈ ៤ យ៉ាង ២៥៦

កិលេសជាដើម ឈ្មោះថាទុបធិ ២៥៨

ហេមកមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស្នេហា ២៦៣

អ្វីជាបិយរូប សាគរូប ក្នុងលោក ២៦៧

ការបន្ទោបង់នូវធនុរុក្ខ ២៧១

តោទេយ្យមាណវិកប្បញ្ញាសិទ្ធិស្នេហា ២៧៦

កាម ២ យ៉ាង ២៧៨

ទ្រព្យគឺសទ្ធាជាដើម ២៨១

ព្រះមានព្រះភាគមានចក្ខុជុំវិញ ២៨២

គ្រឿងកង្វល់មានរាគៈជាដើម ២៨៥

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្កេត

ចូឡនិទ្ទេសេ កប្បមាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ ២៨៧

សំសារោ សរោ ”

សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ”

សំសារស្ស បច្ឆិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ២៨១

គណ្ណា អាទានំ ២៨៨

ចតុកុស្ថី មាណវកប្បញ្ញនិទ្ទេសោ ព្វំព

ទ្វេ តាមា ៣០៤

ធម្មា សន្តបថា ៣០៦

ភគវំ ញាណភេដ្ឋំ ៣០៨

វាគកញ្ចនាទីនំ ៣១៥

គណ្ណា គេរោ ៣១៧

ចតុតោ អាសវំ ”

សន្និកម្មប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

បូកសរុបទំព័រ

កម្មវិធីប្រកាសប្រកាស

២៧៧

សន្និកម្ម ឈ្មោះថាស្រះ ”

ទីបំផុតខាងដើមនៃសន្និកម្មប្រកាស ”

ទីបំផុតខាងចុងនៃសន្និកម្មប្រកាស ២៧១

តណ្ហាជាអាទិ៍ (គ្រឿងប្រកាស) ២៧៨

បញ្ជីកម្មវិធីប្រកាសប្រកាស ៣០៣

កាម ២ យ៉ាង ៣០៤

ធម៌ ជាសន្តិបទ ៣០៦

ព្រះមានព្រះភាគមានគេដ៏គឺញាណ ៣០៩

គ្រឿងកម្មវិធីប្រកាសជាដើម ៣១៥

តណ្ហា ជាគេដ៏គឺគ្រឿងប្រកាស ៣១៧

អាសវៈ ៤ ”

មាតិកាបន្តទៀត

មាតិកា

អង្កេត

ច្បាប់ស្តីពីការប្រើប្រាស់ប្រាក់កម្ចី ៣១៧

ក្រសួងកសិកម្ម ”

រដ្ឋបាលកសិកម្ម ៣២០

ក្រសួងកសិកម្ម ”

ក្រសួងកសិកម្ម ”

ក្រសួងកសិកម្ម ៣២២

ក្រសួងកសិកម្ម ”

ក្រសួងកសិកម្ម ៣២៤

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

បូកសរុប

កម្រិតវិធានការវិបល្លាស

៣១៩

ព្រះពុទ្ធទ្រង់លះបង់ទីលំនៅ ”

គណៈមានបុគ្គលជាដើម ៣២០

ព្រះពុទ្ធទ្រង់កាត់បង់គណៈ ”

ព្រះពុទ្ធទ្រង់មិនញាប់ញ័រ ”

គ្រឿងកំណត់ ២ យ៉ាង ៣២២

ព្រះពុទ្ធទ្រង់លះបង់កប្បៈ (គ្រឿងកំណត់) ”

មានគ្រឿងជាដើម ៣២៤

វិវរុទ្ធវិវរុទ្ធបត្តិ

វិវរុទ្ធបាហ្ម	វិវរុទ្ធបាហ្ម	អង្កេត	រដ្ឋលេខាយិ
កម្មវិទា កតា	កម្មវិទា កតា	២១	៥
កតន្ត្រីមរណ៍	កតន្ត្រីមរណ៍	"	៨
អនុគតិ	អនុគតិ	"	១៥
នាមនេយ្យ	នាមនេយ្យ	២៣	១៣
ទុក្ខនិរោធាតិ	ទុក្ខនិរោធាតិ	២៤	៧
សីលវា	សីលវា	៣៧	៨
ឧទ្ធកោបិ	ឧទ្ធកោបិ	"	១១
សវិចារ	សវិចារ	"	១៧
អធិប្បញ្ញាសិក្ខា	អធិប្បញ្ញាសិក្ខា	៣៨	២
វត្ថុកាមា	វត្ថុកាមា	៤១	១៧
អវិចិ	អវិចិ	៥៥	១៣
បស្សន្តិ	បស្សន្តិ	"	១៧
អនិស្សរតោ	អនិស្សរតោ	៥៧	៤
ឯត្ថន្តរ	ឯត្ថន្តរ	៦៣	១៤
នោសា	នោសា	៦៥	១០
តិណ្ឌាមាជិ	តិណ្ឌាមាជិ	"	១២

វិទ្យាវិទ្យាបន្តិ

វិទ្យាបាលី	វិទ្យាបាលី	អង្កេត	រដ្ឋលេខាយ
បន្តិសយេ	បន្តិសយេ	៦៦	៦
វាសនេ	វាសនេ	៧០	១១
បរិក្ខារ	បរិក្ខារ	៧១	១៤
វា	វា	៧២	១១
អហិង្សិយ	អហិង្សិយ	៧៥	៧
និក្ខិលេសបុត្រា	និក្ខិលេសបុត្រា	„	១៦
„	„	„	១៧
បុណ្យកសត្តន្ត	បុណ្យកសត្តន្ត	៨២	៤
អនោលឝន្តត្តកា	អនោលឝន្តត្តកា	៨៥	១៨
តន្ត	តន្ត	៨៧	៦
ថោមយន្ត	ថោមយន្ត	៨៨	២
កាម	កាម	៩១	៧
កាមាភិជប្បន្ត	កាមាភិជប្បន្ត	„	៩
បរ	បរ	១០៣	១០
បុត្រ	បុត្រ	១០៦	១៣
វេសានប្បត្តា	វេសានប្បត្តា	១១០	„

វិវត្តន៍បុរាណវិទ្យា			
វិវត្តន៍បុរាណវិទ្យា	វិវត្តន៍បុរាណវិទ្យា	អង្គ	រដ្ឋលេខាយ
អង្គនគរោត	អង្គនគរោត	១១១	៣
វិទ្យា	វិទ្យា	"	៦
វិទ្យា	វិទ្យា	"	៧
សព្វវេទបដិស្ឋ	សព្វវេទបដិស្ឋ	"	១៣
ការវិភាគបុរាណវិទ្យា	ការវិភាគបុរាណវិទ្យា	១១២	៣
ការវិភាគ	ការវិភាគ	"	១០
វិទ្យា	វិទ្យា	១១៣	៦
សុត្ថន្តបិដក	សុត្ថន្តបិដក		
មុត្ថន្តបិដក	លិខិត	១១៤	១២
លិខិត មុត្ថន្តបិដក	មុត្ថន្តបិដក		
លិខិត	លិខិត	"	១៣
សុត្ថន្តបិដក	សុត្ថន្តបិដក	១១៧	៧
សុត្ថន្តបិដក	សុត្ថន្តបិដក	១២១	១២
វិវត្តន៍	វិវត្តន៍	១៣១	៥
ឧត្តរនិកាយ	ឧត្តរនិកាយ	"	៦
វិវត្តន៍	វិវត្តន៍	១៣៧	៨

វិទ្យាវិទ្យាបទ

វិទ្យាបទ	វិទ្យាបទ	អង្គ រដ្ឋ	រដ្ឋលេខាយ
ជាដូច	ជាដូច	១៤១	១១
វិទ្យា	វិទ្យា	១៤៥	១១
វិទ្យាវិទ្យា	វិទ្យាវិទ្យា	១៤៦	៧
ការវិទ្យាវិទ្យា	ការវិទ្យាវិទ្យា	១៤៧	១០
មជ្ឈិម	មជ្ឈិម	១៤៨	៤
ភាវិក	ភាវិក	១៤៩	១៤
ឧបសគ្គ	ឧបសគ្គ	១៥០	១២
បរិវេណ	បរិវេណ	១៥១	១៥
បរិវេណ	បរិវេណ	១៥២	៧
សុច្ឆន្ទ	សុច្ឆន្ទ	១៥៣	១២
អក្ខរក្ខន្ធមាត	អក្ខរក្ខន្ធមាត	១៥៤	១៥
វិទ្យា	វិទ្យា	១៥៥	៨
បដិសេធ	បដិសេធ	១៥៦	២
សក្ខីភាព	សក្ខីភាព	១៥៧	១៥
អានុញ្ញាត	អានុញ្ញាត	១៥៨	១៤
វិទ្យា	វិទ្យា	១៥៩	១៤

វិទ្យាវិទ្យាបតិ

វិទ្យាបតិ

វិទ្យាបតិ

អង្គ រដ្ឋលេខ

សីលព្រឹត្តិបក-

សីលព្រឹត្តិបក-

មាសោ

មាសោ

១៨៣

១៤

លោមហាសោតិបិ

លោមហាសោតិបិ

១៨៦

៦

នកោធន

នកោធន

១៨៦

៨

ឧទ្ធកាបតិ

ឧទ្ធកាបតិ

១៨៨

៤

មនុស្ស

មនុស្ស

១៩០

១១

អត្ថជ្ជមាសោ

អត្ថជ្ជមាសោ

១៩៣

១៧

រូបកាយ

រូបកាយ

២២៤

១៤

បកាយ

រូបកាយ

២២៥

៥

អដ្ឋង្គតោ

អដ្ឋង្គតោ

២២៦

១២

កត្តស្ស

កត្តស្ស

២៣៨

១៥

បច្ឆាម

បច្ឆាម

"

១៧

អាយស្មា

អាយស្មា -

២៣៩

៨

តេនាហា-

តេនាហា

២៤២

១០

អសមតិក្កនាតិ

អសមតិក្កនាតិ

២៤៦

១៨

សមតិក្កមិ

សមតិក្កមិ

២៥០

១៥

ឌីយតិណាតិ

ឌីយតិណាតិ

២៥៤

១៣

វិវិទុវិវិទុបត្តិ

វិវិទុបាហោ	អវិវិទុបាហោ	អង្កេត	វិវិទុបាហោ
អាសវា	អាសវា	២៥៦	៤
មហាសីតិ	មហាសីតិ	២៥៨	៨
កាមោយ	កាមោយ	២៦២	២
ករោយ	ករោយ	"	"
លោក	លោក	២៦៩	៩
វិបស្សនា	វិបស្សនា	២៧៦	១៥
"	"	២៨០	១០
ឯវច្ឆ	ឯវច្ឆ	"	១៤
ជាមេ	ជាតេ	២៨៣	១០
វិភជានិ	វិភជានិ	២៨៤	៤
ជតុកក្ខណ៍	ជតុកក្ខណ៍	៣០៨	៣
ឧសេត្វា	ឧសេត្វា	៣០៩	១៥
អធិដ្ឋានាភិធិ	អធិដ្ឋានាភិធិ		
សាទុយា	វេសាទុសយា	៣២០	៣
គន្ធិតណ្ហា	គន្ធិតណ្ហា	"	៧
វិភតលោ -	វិភតលោ -	៣២៥	៤
និរយទុក្ខមតិ	និរយទុក្ខមតិ	"	៧

សន្និកម្មប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
បេតវិស័យ	បិត្តវិស័យ	២០	៦
គប្បីចំរើនថា ធម៌	គប្បីចំរើន ថាធម៌	២៨	១៥
ទៅវិញជាធម្មតា	ទៅវិញជាធម្មតា	២៩	១១
ភាបចិត្ត	ភាបៈចិត្ត	៣៩	៧
ភិលេស	ភិលេស	៤៤	៥
ជក	ជក	៤៥	១១
គណ្ណាវិបរិត	គណ្ណាវិបរិត	៥៩	១០
បាទកកន្ទង់	បាទកន្ទង់	៦២	៩
ជាទេវតា	ជាទេវតា	៧១	៣
គីកងមនុស្សលោក	គីកងមនុស្សលោក	៧៣	៥
ស្វៈ	ស្វៈ	៧៤	៨
ចុះសិបៈ	ចុះសិបៈ	៨៣	៧
ប្រាថ្នាភាពនេះ	ប្រាថ្នាភាពនេះ	„	១៣
នូវសេចក្តីប្រាថ្នាការបាទ	នូវសេចក្តីប្រាថ្នាការបាទ	៨៨	៨
៥១	៨៥	១០៧	៥
វិមត្តិច្ចេនាបុព្វា	វិមត្តិច្ចេនាបុព្វា	„	៩
ប៉ោល	ប៉ោល	១៣៣	៦

សង្ខេបត្រាប័ត្រពាក្យខុស. ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ចង់បាន	ចង់បាន	១៤៣	៥
នូវទង់	នូវទង់	១៤៤	១២
ង់ត	ង់ត	"	១៨
ឧបធិ	ឧបធិ	១៥៦	១៨
មានទិសគឺ	មានទិសគឺ	១៦៥	១១
ដល់គប្បី	ដល់គប្បី	"	១៨
កេតអត្តភាព	កេតអត្តភាព	១៧១	៨
ថក់	ថក់	"	១៣
នមាន	នមាន	១៧២	១១
បរិទិដ្ឋិត	បរិទិដ្ឋិត	១៨២	៨
សេចក្តីសង្ស័យ	សេចក្តីសង្ស័យ	១៨៧	១៦
ជាគួរ	ជាគួរ	១៨៥	១១
នូវការស្អាត	នូវការស្អាត	២៤០	៧
មិនទៀងថា	មិនទៀង ថា	២៦៧	៨
ជាទុក្ខថា	ជាទុក្ខ ថា	"	"
មានវិបាកចាស់ក្លា	មានវិបាកចាស់ក្លា	៣១៤	១៧

